

KDO ROZPOUTAL DRUHOU SVĚTOVOU VÁLKU?

UDO WALENDY

Udo Walendy – Kdo rozpoutal druhou světovou válku?

Pravda pro válkou rozvrácený svět

Vydavatel: Historical Review Press, 2008

PŘELOŽENO Z ANGLICKÉ PUBLIKACE Z ROKU 2008, NÁZEV PŘEVZAT Z PŘETISKU Z ROKU 2014, DOSTUPNÉ Z: https://library.frenschan.org/read/5849/pdf

Překlady podstupují průběžnou revizí, není tedy zaručena absolutní správnost překladu - i v rovině pravopisné a formátové.

Obsah

Jen pravda vás osvobodí!

Budování politických struktur, které zajistí trvalý mír, bude nutně vyžadovat otevřený a nestranný dialog, který sám o sobě závisí na historické objektivitě. Ti, kdo falšují dějiny jiných národů a odmítají objektivně a poctivě posoudit jejich minulost, si nezaslouží důvěru: nemají čím přispět k hledání míru a spravedlnosti ve světě. Povinností historika je v zájmu minulosti a budoucnosti hledat, nalézat, hájit a získávat uznání pro ty historické skutečnosti, které obstojí ve zkoušce času, bez ohledu na ohledy politické účelnosti, jež dnes mohou být s podporou masmédií a pomocí státem řízeného usměrňování povýšeny na univerzální dogma. Slepé lpění na politicky motivovaných závěrech a zatajování zásadních historických dokumentů[1] nemůže nikdy přispět k dosažení objektivity, která je pro úsilí o mír a další existenci lidstva nezbytná. Dnešní svět si nemůže dovolit tolerovat historické lži. Současnost i budoucnost vyžadují nekompromisní zkoumání otázky válečné viny. Přísloví „práva silnějšího“ nenabízí žádné řešení. Kromě toho ji bojující strany případného budoucího konfliktu sotva uznají jako předpis mezinárodního práva. Rozsudek může být konstruktivní pouze tehdy, pokud jej obě strany přijmou jako založený na základních a nezcizitelných pravdách a na stejném výkladu práva. Kdo nepřizná zásady spravedlnosti také Německu, zjevně nepatří k těm, kdo skutečně vnímali a pochopili, co se v Evropě a vlastně i ve světě v uplynulých desetiletích skutečně stalo, a kdo jsou nyní odhodláni porozumění, pravdivost, spravedlnost, čest - a tedy i samotný mír - politicky zúročit.

Ti, kteří veškerou vinu za druhou světovou válku automaticky svalují na Adolfa Hitlera, nechápou ani se nesnaží identifikovat příčiny první světové války nebo různých konfliktů, které vznikly v letech 1918-1939. Nedávají tak odpověď na otázku viny předchozích válek ani těch, které byly vedeny po roce 1945. Stejně tak převládající napětí mezi světovými mocnostmi, mezi Východem a Západem, nelze vysvětlit tím, že se vina přičítá pouze Hitlerovi a německému národu. Snažit se nakonec přisoudit Hitlerovu válečnou vinu jako dogma pro všechny časy znamená odmítnout ty poznatky a souvislosti, které jsou zásadní nejen pro otázku válečné viny obecně, ale které mají zásadní význam pro položení základů pro zajištění přežití současných i budoucích

[1] Co se týče období před druhou světovou válkou, jedná se především o zápisy ze zasedání britského kabinetu a korespondenci mezi Rooseveltem, Churchillem a kremelskými archivy.

generací a národů. Pro dosažení plnějšího pohledu na dějiny, národy a individuální osudy a pro umožnění nezaujatého úsudku je nezbytné zavrhnout politická dogmata, předsudky, hesla a slogany. Přenášet vinu pouze na Německo znamená uzavřít lidstvo do nové mentality nenávisti.

Válečnou a očerňovací propagandu Spojenců z první světové války rozvinuli v následujících mírových letech stejní politici a tiskoví magnáti, kteří stále zůstávají na svých místech, do podoby duchovních pokynů pro vlastní i poražené národy. Tytéž metody se znovu, ale zdokonalené, uplatňují během druhé světové války a po ní. Tvrzení očerňovací propagandy se nyní stávají „historickým" základem politického mínění civilizovaných národů. Lze se divit, že se náš svět ocitá ve stále vážnějších politických krizích?

Děsivé události druhé světové války lze správně posoudit pouze tehdy, když politické a vojenské chování obou těchto táborů podrobíme stejným kritériím a když uznáme, že činy rozhodujících činitelů i národů nejsou pouze výsledkem jejich svobodné vůle, plánu a předem promyšleného cíle, respektive dobrých či špatných úmyslů jednotlivce. Teprve po snaze vyřešit otázku odpovědnosti za válku objektivním způsobem a bez předsudků lze doufat, že dojdeme ke spravedlivému verdiktu tohoto období. Dosud se o to žádný oficiální úřední orgán nepokusil.

Tato studie je koncipována tak, aby z historie čerpala poznatky a vědomosti, které budou konstruktivně užitečné pro současnost i budoucnost. Důkladné pochopení dějin bude vyžadovat uvědomění si a uznání skutečnosti, že politická autorita je v zásadě záležitostí moci, takže politický vůdce - ať už je to Němec - ať už je to Adolf Hitler - často nemá jinou možnost, než také používat stejné metody a prostředky, jaké mu vnucuje protivník: bez vyrovnaných zbrojních opatření by totiž zůstal neúčinný. Navíc by bylo nespravedlivé odsuzovat Hitlera za to, že takové metody a prostředky použil, zatímco ostatní, kteří je použili, by byli zproštěni viny.

Byla různá opatření NSDAP (Nacionálněsocialistické německé strany práce) typická pro nacionální socialismus, nebo byla symptomatická pro danou dobu? Krvavé komunistické vzpoury té doby byly zase předehrou ke vzniku Výmarské republiky.[2] Již v lednu 1919 zorganizovalo vedení SPD

[2] Počínaje vzpourou námořníků v Kielu 3. listopadu 1918 se ozbrojené povstání rozšířilo do mnoha měst po celé Říši. Komunisty inspirovaná povstání následovala jedno za druhým. Zmíníme jen ty první: Leden 1919 v Berlíně (156 mrtvých během jednoho týdne); březen 1919 v Halle; generální stávky a s nimi spojené revoluční střety v mnoha městech Říše jen

(Sociálnědemokratické strany Německa) dobrovolnické milice, které se chopily zbraní proti účastníkům násilných povstání a stávek, jež vnesly do říše všeobecný nepořádek. Následující seznam může sloužit jako připomínka všeobecné přítomnosti uniformovaných kontingentů: „Rotfont", „Stahlhelm", „Reichsbanner" (později známý jako „Eiserne Front"), „Volksmarinedivision", „Freikorps", „Werwolf", „Jungdeutscher Orden"; a četné další ozbrojené akční jednotky. Je třeba také připomenout, že ani autoritářské vedení, ani diktátorská autokracie, ani razantní státní propaganda, ani zákaz opozičních politických stran, ani koncentrační tábory, ani věznění politických odpůrců, ani antisemitismus, ani přezbrojení a všeobecná povinná vojenská služba, ani zvláštní zákony ve výjimečném stavu, ani „politika moci", ani vojenská strategie, - ani válečné zločiny - nebyly vynálezy Hitlera, NSDAP nebo německého národa. Bohužel to nevypadá, že by tyto události byly nyní spolu s rokem 1945 vykázány ze světové scény. Když tyto praktiky dnes používají vlády v mnoha částech světa, zdá se, že vyvolávají stejně malý šok, jako když je přijali protivníci Německa v letech 1933 až 1945 nebo kterákoli ze světových mocností předtím. Přesto jednostranná morálka nepomůže vyřešit politické problémy dnešního světa. Abychom skoncovali se zdánlivě nekonečným opakováním nespravedlnosti a utrpení, což je cíl, jemuž musí každý z nás věnovat veškeré své úsilí, bude nutné podívat se za hranice Německa.

Suverenita národa zahrnuje právo na revoluci a legitimizuje ji, pokud může národu umožnit ukončit vnitřní rozvrat a účinně zvýšit prestiž národa na mezinárodní scéně.To je o to legitimnější, když politická strana získá moc legálně. Ať už se při posuzování této záležitosti použije jakákoli argumentace, nesmí být podbarvena národními zájmy konkrétního státu, ale měla by se spíše řídit etickými zásadami, které jsou stejně platné a závazné pro všechny národy. Spravedlivé posouzení nelze vypracovat ani ve stínu událostí, které vyplývají z totální vyhlazovací války. Výzkum historie nutí člověka konfrontovat se s nesčetnými hrůznými skutečnostmi.[3] To nás nicméně nezbavuje povinnosti nalézt standardní kritéria pro historické hodnocení, kritéria, která lze nalézt pouze při komplexním, nestranném a objektivním pohledu na dějiny

---

v roce 1919 (více než 1 000 mrtvých); duben-květen 1919 v Mnichově: vyhlášení Raterepubliky (sovětské republiky - zejm. v Bavorsku) (800 mrtvých); březen-duben 1920 v Porúří (během tří týdnů přibližně 1 000 mrtvých). V té době o Hitlerovi nikdo neslyšel. H. Prinz zu Lowenstein, *Deutsche Geschichte*, s. 511.

[3] Viz G. Ludwig, *Massenmord im Weltgeschehen*. V zájmu přehlednosti je místo a datum vydání pramenného materiálu zaznamenáno pouze v bibliografii.

s přihlédnutím ke všem podstatným aspektům. Otázka válečné viny stojí v centru debaty. V této epoše světových válek se tento problém více než kdy dříve stal otázkou moci, dogmat a světonázoru. Nelze se ubránit dojmu, že důraz není ani tak na hledání pravdy o této otázce, jako spíše na snahu interpretovat válečnou vinu tak, aby sloužila určitým zájmům. Lze se pak divit, že o interpretaci a zhodnocení druhotných historických faktorů rozhodují národní nebo „světové proletářské" zájmy?

Vyhlášení války při absenci jakéhokoli porušení národních práv a zájmů, válečná politika zaměřená na vyostření nepřátelství a jeho nasměrování na jinou zemi jsou činy, které by výrazně ovlivnily jakýkoli historický úsudek. Koneckonců tyto činy jsou motivy a bezprostředními příčinami, které způsobily smrt přibližně 55 milionů lidských bytostí během druhé světové války; vše ostatní jsou jen důsledky.

3. září 1939 vyhlásily Anglie a Francie Německu válku. Tím změnily omezený územní spor mezi Polskem a Německem ve světovou válku o město Danzig, který mohl být snadno vyřešen jednáním. Skutečný význam těchto událostí lze odhalit pouze analýzou zjevné změti příčin a následků, které přiměly velké evropské demokracie k tomu, aby se rozhodly pro válku namísto snahy o smír. Navíc si nemůžeme udělat spravedlivou představu o situaci, pokud například pomineme hlavní válečné zločiny spáchané protivníky Německa před 3. zářím 1939 nebo po něm (viz str. [42-43, pozn. 40), nebo pokud nebudeme brát v úvahu skutečnost, že Sovětský svaz se rozhodl vést válku proti Německu (za účelem zničení fašismu a rozšíření světové revoluce) v květnu až červnu 1940, tj. rok před zahájením německého tažení do Ruska (rozhodnutí, které Sověti veřejně přiznali až 13 let po skončení války - viz str. [370] a násl.).

Tento svazek se snaží odhalit historické poznatky, které jsou nezbytné k tomu, abychom se poučili z minulosti a vyvodili závěry pro budoucnost lidstva - abychom se vyhnuli třetí světové katastrofě. Takto odhalená fakta možná znovu probudí staré národní zášti v zemích vítězů a zdiskreditují dogmata stmelená léty a roky propagandy. V každém případě však svobodnou a otevřenou diskusi o osudových otázkách, otázkách, které jsou pro lidstvo, evropské národy a německý národ klíčové, nelze právem odmítnout s odvoláním na imperativní politiku nacionálních socialistů vůči Židům za poslední války. Němci musí být umožněno objasnit obvinění z viny ulpívající na

jménu Německa. Musí mu proto být umožněno, aby se plně angažovaně snažil o světový mír - vybaven pouze svými intelektuálními prostředky.

Název knihy ji staví do přímého protikladu ke „lžím o Německu“ a je jen prvním krokem k jejich vyvrácení. Je to první kapitola rozsáhlejší práce, která od historicko-politických souvislostí zasahuje až do oblasti přírodních věd. Různé otázky, které je třeba klást ohledně politické budoucnosti lidstva, stejně jako otázky týkající se válečné viny, totiž již nemají striktně politickou, ale také ideologickou (světonázorovou) povahu. A ty jsou ze své strany zakotveny v uspořádané struktuře poznatelných přírodních zákonů.

Tento „světonázor poznání“ má za cíl zabránit a definitivně odstranit třetí světovou válku.

Objasnění otázky válečné viny: Předpoklad budoucího míru

Dvě světové války se přehnaly přes kontinenty jako hurikán. Smrt a bída zanechaly přeživší v hrůze. Nesčetná města byla rozdrcena na hromady trosek a popela. Armády prodchnuté idealismem a vírou ve spravedlivou věc krvácely na všech frontách. Ženy, děti a starci našli své hroby pohřbeni pod bombami a fosforem nepřátelských letek. Miliony a miliony lidí trpěly svým nezaslouženým údělem se zarputilým a tichým odhodláním. Tyto nesmyslné tragédie změnily nespočet osudů.

Kdo je za všechnu tu hrůzu zodpovědný? Jeden člověk? Skupina zločinců? Několik skupin? Jeden národ? „Světové spiknutí" „kapitalistů", „Židů", „fašistů", „komunistů"? Nebo - a tuto otázku je třeba si také položit - je to celé lidstvo poznamenané „prvotním hříchem"? Boží vůle? Zařídila příroda se svými dosud z velké části skrytými zákony, aby tyto drobné částečky - my, lidé - věčně bojovaly na této planetě Zemi; na této obrovské planetě, která se ztrácí v neznámu v rozlehlosti vesmíru? Není v tom případě vůbec žádná vina? Je to osud, Boží vůle, nebo náhodný výběr lidské svobodné vůle, který utváří náš historický vývoj? Jsou vítězství a porážky pouze výrazem rozsudku, který dějiny vynesly nad jednotlivci a národy? Vítězí v tomto světě jen ti čestní, ušlechtilí, spravedliví, milující, soucitní a - pokrokoví?

Pouze rozum nás může v těchto základních otázkách poučit. Víra není schopna poskytnout odpověď. Tváří v tvář bídě a vážnosti situace, milionům zabitých a zraněných, válkou postiženým národům, pak je každému z nás připomenuto, abychom rozklíčovali problémy minulosti - abychom to udělali poctivě a objektivně a s odvahou a energičností. Je samozřejmé, že by zde měla být použita vědecká metoda.

Vědecká analýza vyžaduje mysl bez předsudků a imunní vůči tlakům politické moci. Lidstvo již nemá žádný smysl pro teorie, hypotézy a protichůdné myšlenkové směry. Uvědomili jsme si, že to není víra, ani vědecké či politické učení, ani žádná filozofie, které nám kdy poskytly spolehlivé hodnocení nebo jasné, jednoznačné správné odpovědi při zkoumání světa a jeho projevů. Je proto nezbytné kriticky zhodnotit všechny ty názory a postoje, které jsou zejména v politické oblasti hluboce zakořeněné a hájené s takovou netolerancí. Šílenství, hloupost, megalomanie, ziskuchtivost, barbarství, chybné kalkulace a ztráta pevných nervů již nemohou být žádným národem

akceptovány jako možné vysvětlení příčin obou světových válek. Důsledky jsou příliš hrůzné, nesrovnalosti ve svědectvích příliš zjevné.

Není dost ničivé minulosti, není dost zkušeností z obou světových válek, není dost utrpení ve vlastní zemi i v jiných zemích - od nejstrašnější ze všech válek uplynulo jen několik let a opět se objevuje hrozba třetí světové války. Zoufalí tváří v tvář této nelítostné realitě hledáme záchranu, přesvědčivou odpověď na mučivé otázky. Proč musí být národy stále ve vzájemném sporu? Dochází snad k válce pravidelně, aby se kontrolovalo neustálé rozmnožování lidského pokolení? Existuje v přírodě nějaká spravedlnost nebo milosrdenství? Zvolili si naši předkové záměrně přechod z jednoho období bídy do druhého, když se ve skutečnosti mohli rozhodnout pro mír? Po celé věky toužili po svobodě, rovnosti, bratrství, po štěstí. Byly jejich deklarace o míru pouhým planým řečněním, jen prázdnými frázemi, které sloužily k oklamání národů? Nesoupeřila snad každá generace znovu se svými otci, aby je překonala větším altruismem a láskou k bližnímu?

Zdá se, že mladistvý idealismus byl vždy udušen. Dějiny opět popřely ušlechtilé pohnutky. Co tedy očekáváme my, dnešní mladá generace? Kdo se odváží soupeřit se svými předchůdci a považovat svou vlastní moudrost za větší než jejich?

Kdybychom skutečně chtěli zlepšit úsilí našich předků o mír, už dávno by se nám podařilo navždy vymýtit hrozbu války, zejména proto, že na jedné straně máme dnes k dispozici všechny možné prostředky k dosažení vzájemného porozumění mezi národy a na druhé straně si nikdy předtím tolik lidí neuvědomilo naprostou zbytečnost války. Dvě nepředstavitelně hrůzné války v celosvětovém měřítku, „aby se svět zbavil války“, - dvě války, „aby se národy staly vhodnými pro demokracii“, - dvě války, aby se „zbavily tyranie“, - dvě války, „aby se získal souhlas s humanismem“ - byly bez úspěchu. Pokaždé měly takové výsledky, že přinesly nárůst nespravedlnosti, více neshod a více sporů mezi národy. Hesla, propaganda, nepoctivost, sobecké postoje, popírání práv národů na sebeurčení a nemilosrdná, nenávistná a hanebná politika ničení, to vše prosazované ve jménu předstíraných humanitárních hodnot, byly těmi přívěsky a důsledky, které se dnes jeví jako zjevnější a které jsou nyní nesmiřitelnější než kdykoli předtím, a to navzdory změněnému poměru sil. Cesta dějin nikdy nebyla cestou zdravého rozumu a spravedlnosti, ani cestou bratrství, velkorysosti a skutečného pokroku.

Vykonstruované představy o válečné vině, prosazované netolerantní mocenskou politikou, sloužily jako východisko a ospravedlnění systému pravidel vytvořených vojenskými vítězi. Navzdory tomu, že historický výzkum tyto názory vyvrátil, navzdory zjevnému flagrantnímu porušování práva na sebeurčení, navzdory instalaci „demokratických“ - dokonce „nejdemokratičtějších“ - společenských struktur, poválečné politické struktury přerušily svobodu názorů, učení a zejména jednání o zásadním dogmatu válečné viny - navzdory jeho zásadnímu významu pro osud národů, pro politické klima a pro mezinárodní řád.

Pohled zpět do historie klade otázku: Změnil se svět v průběhu staletí? Lišily se dřívější formy vlády od té dnešní? Ačkoli se mnohé historické situace opakují, s různými nuancemi a pod změněnými názvy, s různými prapory a změněnými hodnotovými systémy, dnešní poměry se zásadně liší v následujících ohledech:

1. Intelektuální úroveň a sociální postoje vzdělaného občana;

2. veřejný duch moderní společnosti;

3. katastrofické rozměry moderní války;

4. nové problémy vyvolané rozsahem takové války (zničení všech zavedených hodnot, nebezpečí masové sebevraždy);

5. očekávání a zkušenosti s různými formami vlády;

6. struktury mezinárodního soužití národů.

Co jiného by se dalo udělat kromě vytvoření mezinárodních rozhodčích orgánů, jako je Společnost národů a Organizace spojených národů s jejich různými pomocnými organizacemi, aby se mezinárodní spory řešily mírovou cestou? Tyto instituce nebyly vytvořeny proto, aby uspávaly národy světa, ale měly sloužit jako výzva k probuzení mezinárodního svědomí! Přestože se jejich myšlenky, závazky, modus operandi a ústavy častěji než jindy, ba zčásti zcela zásadně, odchylovaly od požadavků mezinárodní politiky a mezinárodního práva, je třeba existenci těchto institucí plně uznat.

Každý politik musí brát v úvahu suverénní vůli státníků jiných zemí. Mezinárodní spolupráce vyžaduje jejich dobrovolnou dohodu. Potřebná je moc přesahující národní hranice, právo přesahující národní hranice, systém hodnot přesahující národní hranice, - to je nemocný systém světové politiky. Je-li mír na celém světě neustále ohrožen, je to způsobeno nedostatkem dobré vůle

mezi lidmi? Je možné, že světová vláda by mohla otevřít nové cesty k udržení míru. Musela by však být založena na důvěře všech národů. Vytvoření takové důvěry by ze své strany začalo objektivním zhodnocením společné historické zkušenosti (zejména pokud jde o ty státníky a politické systémy, které zákon osudu nechal zničit) a skončilo by pochopením dynamiky kauzality, jíž lidstvo podléhá. K těmto podmínkám je třeba přidat povinnost držet se všeobecně závazných hodnot. V našem století (dvacátém) se však vyvinula praxe, že o vině a nevině bývalých válčících protivníků se rozhoduje za použití zbraní a světové organizace se pokaždé vyvíjejí z vítězné vojenské koalice. Takto vzniklé organizace se vždy snažily udržet jako oficiální svůj vlastní dílčí popis dějin a vnutit takto odvozený politický řád na „mezinárodní úrovni“ a označovat jej za „mezinárodní“ a „v souladu s mezinárodním právem“. Zjišťujeme tedy, že světové organizace až dosud vždy odmítaly zaujmout objektivní postoj nezaujatosti a pověřit historický výzkum za účelem odhalení pravdy. Rovněž se důrazně stavěly proti jakékoli změně statu quo, která by vyžadovala spravedlnost a historickou pravdu a s tím i podmínky pro mír. Není náhodou, že se tyto instituce netěší důvěře národů a že jejich kodexy nejsou závazné pro všechny. Po vojenské porážce by vítěz běžně zpochybňoval právní systém svého dříve rovnoprávného - tj. se stejnými právy obdařeného - protivníka, a to až do té míry, že by jej prohlásil za zločinný. Takové metody jsou v rozporu s mezinárodním právem a jsou nehumánní, neřku-li „zločinné“, a sotva v budoucnu vyřeší nějaké problémy. Světové velmoci, od nichž jediných lze očekávat, že rozpoutají nové války, musí vést rovnocenný dialog. V tomto duchu musí pracovat jak politik, který hledí do budoucnosti, tak historik, který se vyrovnává s minulostí.

Válka jako realita není jen minulostí, ale vyžaduje dnes i zítra stálý stav pohotovosti ve všech zemích. Základní problémy, které přináší, jsou nadčasové. Jakýkoli pokus o objasnění musí být učiněn bez vazby na čas, místo, moc nebo ideologii.

Světová válka je tragédií pro celé lidstvo, nejen pro jeden národ nebo jednu politickou stranu. Příčiny války nelze objasnit tím, že včerejšímu protivníkovi zabráníme promluvit a připomeneme mu jeho porážku. Celé lidstvo chce být vyslyšeno. Má právo být vyslyšeno. V zájmu minulosti a budoucnosti se dokonce stává povinností politiků a historiků naslouchat jeho hlasu.

Mamutí rozměry světových válek posunuly otázku válečné viny a jejího odčinění do centra pozornosti světového veřejného mínění. Napoleonovo vypovězení na Elbu a Svatou Helenu umožnilo otázku viny odsunout stranou, ale ve dvacátém století se vzedmulo příliš mnoho prudkých vášní, které trvaly na vyšetření příčin a dožadovaly se rozsudku a ochrany pro budoucnost. Miliony zabitých ve válce, ranění, lidé bez domova, utlačovaní, uprchlíci z Východu mají právo na odsouzení viníků války. Mají právo na to, aby byla respektována jejich osobní práva a práva jejich národa. Absence jakéhokoli mezinárodního soudního řízení a zejména objektivní mezinárodní vyšetřovací komise pověřené odhalením příčin první světové války zřejmě usnadnila následný vývoj druhé světové války. Ačkoli by bylo zbožným přáním doufat, že to budoucí politiky odradí od vedení války pod hrozbou smrti, znalost těchto příčin a jejich viníků, stejně jako zdokonalené normy mezinárodního práva, mohly zabránit nové katastrofě. Rokem nápravy tohoto zanedbání byl rok 1945.

Vinu za toto zanedbání však nenese německý národ ani německá vláda, neboť když německá strana opakovaně požadovala ustavení neutrální - tj. mezinárodní - komise historiků pro vyšetření otázky válečné viny a současně nabízela zpřístupnění všech archivů a dokumentů, versailleské vítězné státy to odmítaly. Ani tato strana neprojevila v zájmu budoucího míru horoucí touhu zajistit spravedlnost a rovnost mezi národy.

Profesor Sven Hedin, známý švédský badatel a průzkumník východní Asie, kdysi napsal: ***„Při studiu moderních dějin lze jen zřídkakdy s jistotou tvrdit, že válka mezi dvěma zeměmi nebo dvěma bloky národů skutečně začala v okamžiku vyhlášení války nebo v okamžiku, kdy padl první výstřel. Vezměme si dvě světové války, které zaplavily současnou generaci, kde události, které nakonec učinily válku nevyhnutelnou, sahají daleko do minulosti. Výstřely u Sarajeva nebyly vypáleny pouhou náhodou, ale jejich zvuk protrhl temná mračna, která se již nějakou dobu stahovala nad Evropou. O to méně začala druhá světová válka 1. září 1939, přesně v okamžiku, kdy německá vojska překročila polské hranice. Zrodila se z první světové války nejpozději v tu hodinu, kdy se v Zrcadlovém sále ve Versailles sešli zástupci dvaatřiceti zemí, aby schválili dokument, který byl vydáván za mírovou smlouvu, aniž by jí byl.“***[4]

[4] S. Hedin, *Amerika im Kampf der Kontinente*, s. 60.

Německý historik: ***„Oblíbená představa, že válka začíná vyhlášením války, je přesná jen částečně. Mezi válkou a mírem existují mezistupně, na které se nevztahuje ani jeden z těchto dvou pojmů. Právě proto byly vynalezeny takové provizorní výrazy jako ‚nevyhlášená válka' a ‚studená válka'.“***[5]

Historik tedy může na základě předchozích zkušeností rozpoznat „temná mračna“, která v současnosti ohrožují lidstvo. Nemusí ani čekat na první výstřel nové války, aby byl schopen posoudit a zhodnotit danou konfliktní záležitost a právní postavení mezi zúčastněnými národy.

Historikové a vědci mají povinnost včas zaznamenat příčiny válek minulých, současných i budoucích, a tak budoucím válkám předcházet.

---

[5] G. Moltmann, *Amerikas Deutschlandpolitik im Zweiten Weltkrieg*, s. 4.

Versailles 1919 a otázka válečné viny

Otázka válečné viny nebyla vnímána jako nevyhnutelná a dodnes se s ní tak nezachází. Místo toho sloužila jako prostředek k prosazování mocenských zájmů vítězů, což vedlo k trvalé diskriminaci, zbavování práv, porcování území a drancování zdrojů poražených. Pod záminkou válečné viny je zastíněna morální slušnost, důvěra a práva národů, což vytváří živnou půdu pro budoucí konflikty. „Světové veřejné mínění“ to dosud nepochopilo.

V rozporu se čtrnáctibodovým programem vypracovaným v průběhu jednání vedoucích k uzavření příměří v roce 1918 kladly Francie a Velká Británie Němcům podmínky, které porušovaly základní zásady mezinárodního práva. Podle podmínek versailleského diktátu vítěze neslo Německo plnou a výlučnou odpovědnost za válku; následně bylo povinno nahradit veškeré způsobené škody. Versailleský diktát se stal „základem práva“, „právem národů“, které zajišťovalo řád mezi státy Evropy. Lži, hospodářské vykořisťování na dobu neurčitou, anexe, nucená asimilace a útlak etnických menšin, vyvlastňování kolonií jiných národů, povinná demilitarizace, podřízení se cizím vládám, vojenská okupace a četné další případy protiprávního a svévolného zacházení tak byly vítězi legitimizovány. Tím byly rozvráceny i samotné ideje „práva“, „demokracie“, „dohody“, „pravdy“, „sebeurčení“, „svobody“ atd. Každý, kdo tyto činy „civilizovaných národů“ zpochybnil, byl obviněn z „porušování práva“, „revizionismu“, „revanšismu“ a považován za válečného štváče.

Autorita tohoto „rozhodnutí“ je odvozena z „odstavce o válečné vině“ (§ 231) Versailleské „smlouvy“ a dále z vysvětlujícího dopisu Spojenců německým zástupcům z 16. června 1919 (*Reply of the Allied and Associated Powers to the observations of the German delegations on the conditions of peace*), který byl zveřejněn jako předmluva ke smlouvě. Částečně se v něm uvádí: ***„...Podle názoru spojeneckých a přidružených mocností byla válka, která začala 1. srpna 1914, největším zločinem proti lidskosti a svobodě národů, jakého se kdy vědomě dopustil jakýkoli národ, který si říká civilizovaný. Vládci Německa, věrni pruské tradici, po mnoho let usilovali o dominantní postavení v Evropě. Nespokojili se s rostoucí prosperitou a vlivem, na které mělo Německo nárok a které mu byly ochotny přiznat všechny ostatní národy ve společnosti svobodných a rovnoprávných národů. Požadovali, aby mohli podřízené Evropě diktovat a tyranizovat ji, stejně jako diktovali a tyranizovali podřízené Německo.***

Aby dosáhli svých cílů, využili všech možností, jak vychovávat své poddané k doktríně, že v mezinárodních záležitostech má přednost právo silnějšího...

Jakmile byly jejich přípravy dokončeny, podnítili podřízeného spojence k vyhlášení války Srbsku... Aby se ujistili dvojnásob, odmítali všechny pokusy o smír a konferenci, dokud nebylo příliš pozdě a světová válka, kterou zosnovali a na niž byli jako jediní z národů plně vybaveni a připraveni, byla nevyhnutelná.

Odpovědnost Německa se však neomezuje pouze na to, že válku naplánovalo a zahájilo. Neméně zodpovědné je i za divoký a nelidský způsob, jakým byla vedena.

Jako první použilo jedovatý plyn... Zahájili ponorkovou válku ... S brutální krutostí vyhnali tisíce mužů, žen a dětí do otroctví v cizích zemích. Dovolili, aby se na jejich válečných zajatcích páchala barbarství, před nimiž by se ty nejnecivilizovanější národy ohradily.

Chování Německa nemá v lidských dějinách téměř obdoby. O strašlivé odpovědnosti, která na něm leží, svědčí skutečnost, že v Evropě leží pohřbeno ne méně než sedm milionů mrtvých, zatímco více než dvacet milionů dalších si nese stopy zranění a utrpení, protože Německo považovalo za vhodné uspokojit svou touhu po tyranii tím, že se uchýlí k válce.

Proto spojenecké a přidružené mocnosti trvaly na tom, že Německo se musí zavázat k reparacím v rámci svých možností, neboť reparace za způsobené křivdy jsou podstatou spravedlnosti...

Spojenecké a sdružené mocnosti jsou proto přesvědčeny, že mír, který navrhly, je v zásadě mírem spravedlnosti. Neméně jsou přesvědčeny, že je to mír spravedlivý, který splňuje podmínky dohodnuté v době příměří."

Vítězné mocnosti maří všechny seriózní pokusy o objasnění příčin a motivů první světové války a jejich praktického využití v politice. Od dvacátých let 20. století žádný seriózní historik neobhajoval argument o výlučné odpovědnosti Německa za válku. Přesto se opakované protesty a žádosti po sobě jdoucích výmarských vlád usilujících o rehabilitaci své země prostřednictvím revize „oficiální" verze vždy setkávaly s naprostým odmítnutím, fakticky zdůvodňovaným pouze „mocí". Žádný z versailleských vítězů nezaložil žádné ze svých obvinění vůči Německu na zprávách odborníků, natož aby s příchodem pozdějších výsledků historického výzkumu obvinění zmírnil nebo odvolal. V této souvislosti prohlásil britský premiér David

Lloyd George na zasedání reparační komise v Londýně 3. března 1921: ***„Německá odpovědnost za válku je pro Spojence zásadní. Je to základ, na němž byla Smlouva vytvořena, a pokud by se tento základ rozpadl nebo by měl být opuštěn, Smlouva by byla zničena... Proto si přejeme jednou provždy objasnit, že německá odpovědnost za válku byla definitivně stanovena a Spojenci se jí musí podle toho zabývat.“***[6]

Toto označení viny bylo nutné, aby člověk nebyl obviněn z vlastního nemorálního jednání. Jen tak bylo možné nadále považovat za platné, „legitimní“ a neodvolatelné všechny „tresty“ uvalené na Německo v podobě územních odstoupení, diskriminací, reparací[7], konfiskací, kontrolních práv atd.

„Budoucnost je ve vašich rukou!“ Těmito slovy přivítal prezident Francouzské republiky Raymond Poincaré 18. ledna 1919 zástupce 27 států při zahájení Versailleské mírové konference. Tato slova měla nabýt historického významu. Důvodem katastrofálního výsledku této mírové konference nebyly „tvrdé“ podmínky kladené na německý národ, ale spíše to, že bylo vytvořeno nespravedlivé rozhodnutí v mezinárodním právu v podobě versailleské „smlouvy“ - podepsané německou vládou pod hrozbou vojenské okupace. V Německu i v zahraničí existovali politici, kteří již tehdy dokázali předvídat nevyhnutelné důsledky „mírové smlouvy“.

Phillip Scheidemann (SPD), říšský kancléř, v květnu 1919: ***„Přejdu rovnou k věci: Tento tlustý svazek, v němž stovky odstavců začínají: ‚Německo se zříká‘, ‚zříká‘, ‚zříká‘! - tato strašná, smrtící zbraň se používá k tomu, aby se od velkého národa vynutilo uznání jeho vlastní nehodnosti, souhlas s nelítostným rozkouskováním, přijetí zotročení, tento text se nesmí stát statutem pro budoucnost...***

Jaká ruka by neměla chřadnout, když nás svazuje těmito okovy, a přesto po nás chtějí, abychom pracovali jako otroci pro mezinárodní finance, abychom dělali socage (lenní práci pro feudálního pána) pro celý svět.

Říšská vláda považuje tuto smlouvu za nepřijatelnou. Nepřijatelnou do té míry, že ještě dnes nevěřím, že by svět mohl takový text tolerovat, aniž by se

---

[6] H. Lutz, *Verbrechervolk im Herzen Europas?* s. 98.

[7] Oficiální zřeknutí se reparací nebylo nikdy vyhlášeno. V roce 1932 došlo k ukončení reparací jako nezbytného důsledku hospodářské krize. V roce 1950 západní mocnosti tuto záležitost znovu otevřely a prohlásily, že německé reparační závazky vyžadují další rozhodnutí. H. Prinz zu Löwenstein, *Deutsche Geschichte*, s. 511.

ve všech zemích a stranách ozývaly miliony a miliony hlasů: Pryč s tímto vražedným komplotem!“[8]

Mnoho významných politiků z Francie, Velké Británie, Itálie a dalších zemí již v roce 1919 a v letech krátce po něm naléhavě tvrdilo, že „versailleské uspořádání“, zejména pokud jde o hranice mezi Německem a Polskem, může vést pouze k nové válce.

Bývalý americký ministr zahraničí Robert Lansing, kterého citoval Francesco Nitti, předseda italské vlády: ***„‘Vítězové mají v úmyslu vnutit poraženým své společné cíle a podřídit všechny ostatní zájmy svým vlastním. Evropská politika, tak jak je dnes zavedena, je kořistí všelijakých chamtivostí a intrik a je povolána pouze k tomu, aby prohlásila za spravedlivé to, co je nespravedlivé. Máme mírovou smlouvu, ale ta trvalý mír nepřinese, protože je založena na pohyblivých píscích individuálních zájmů.‘ ‚V tomto úsudku jsem nebyl sám,‘ dodal Lansing. Několik dní poté jsem se ocitl v Londýně, kde jsem o smlouvě diskutoval s několika předními muži v Británii. Všichni se shodli na tom, že smlouva je absurdní a neuskutečnitelná, že se zrodila z intrik a formovala ji chamtivost, a proto je schopna spíše vyvolat války, než jim zabránit.”*** [9]

Sám Nitti ve stejném období řekl: ***„Seriózní a trvalý mír nebyl nikdy vybudován na drancování, mučení a zkáze poraženého národa, natož poraženého velkého národa. A právě to Versailleská smlouva představuje.“***[10]

Britský labouristický poslanec J. W. Kneeshaw na stranické konferenci v roce 1920 ve Scarborough prohlásil: ***„Kdybychom byli poraženým národem a kdyby nám byly vnuceny takové podmínky, začali bychom místo klidného angažmá ve školách a v domácnostech připravovat naše děti na odvetnou válku, abychom setřásli nesnesitelné a neúnosné jho vítězů. Tyto podmínky se rovnaly spiknutí nejen proti Německu, Rakousku a dalším poraženým národům, ale také proti celé civilizaci.”***[11]

---

[8] *Tägliche Rundschau*, 11. května 1919.
[9] F. Nitti, *La Tragedia dell’Europa – che farà America?* str. 13-14.
[10] Tamtéž.
[11] W. Jaksch, *Europas Weg nach Potsdam*, s. 214.

Nizozemský velvyslanec v Londýně Rene van Swinderen prohlásil britskému diplomatovi E. Howardovi: ***„Versailleské mírové podmínky obsahují všechny zárodky spravedlivé a trvalé války.“***[12]

Prezident Wilson v roce 1919 prohlásil: ***„Jak může například taková velmoc, jako jsou Spojené státy americké - protože nemohu mluvit za žádnou jinou - 3000 mil za oceánem podepsat tuto smlouvu, stáhnout se z Evropy a říkat lidem v Americe, že byla vytvořena mírová smlouva pro celý svět, přičemž její obsah nelze považovat za trvalý. Považoval jsem za svou povinnost odepřít svůj podpis.”***[13]

Je vůbec překvapivé, že Výmarská republika odmítla požadavky vítězů na vydání „válečných zločinců“ - samozřejmě pouze Němců! - a pak dovolila, aby byl jeden z nejvýznamnějších „zločinců“, polní maršál von Hindenburg, dvakrát zvolen říšským prezidentem (v letech 1925 a 1932)?

Všechny vlády za Výmarské republiky, bez ohledu na politickou orientaci, odmítaly oprávněnost závažných obvinění versailleského diktátu a jeho důsledků pro svou zemi a znovu a znovu volaly po spravedlivém rozsudku nestranného Soudního dvora. Vždy marně! Velmoci jednoduše nereagovaly. Důvěra mezi národy tak zůstala narušena. Versailles bylo nezodpovědnou provokací, která vyzvala národ, aby shromáždil všechny své dostupné obranné síly a zformoval je do jednotné fronty, aby mohl lépe bojovat proti této nespravedlnosti nejen slovy, ale i činy.

Angličan lord Buckmaster připustil, že ***„přimět jakýkoli národ, ať už je jakkoli zlý a odporný, aby složil zbraně za jeděnch podmínek, a pak, když je bezbranný, mu vnutit jiné, je aktem hanby, který nelze nikdy smazat“***.[14]

To však nebylo to jediné, co se stalo. Lloyd George 7. října 1928 v projevu v londýnské Guild Hall přiznal: ***„Celá dokumentace, kterou nám někteří lidé z řad našich spojenců předložili, byla sestavena ze lží a je podvodem. Rozhodli jsme [ve Versailles] na základě padělků.“*** [15]

---

[12] E. Howard of Penrith, *Theatre of Life*, díl II, s. 375.
[13] E. Viehaus, *Die Minderheitenfrage und die Entstehung der Minderheitenschutzverträge auf der Pariser Friedenskonferenz 1919*, s. 193.
[14] R. Grenfell, *Unconditional Hatred*, s. 84.
[15] K. Rabl, *Das Selbstbestimmungsrecht der Volker*, s. 97; H. Lebre a H. Coston v *Les Origines Secretes de la Guerre 1939-45*, s. 17 (něm. vyd. *Das Geheimnis um die Ursachen des Zweiten Weltkrieges*, 1958 s. 21).

Na zasedání mírové konference v Trianonském paláci 8. května 1919 se spojenečtí delegáti přiznali, že o problémech střední Evropy nemají nejmenší ponětí.[16] Žádná z těchto šokujících skutečností však nevedla k žádné změně situace.

Vlády těchto zemí daly světu a Německu své slovo a znovu a znovu jej porušovaly. Německo složilo v listopadu 1918 zbraně v důvěře, že podmínky Čtrnácti bodů budou dodrženy, neboť Lloyd George za Velkou Británii a Clemenceau za Francii (stejně jako Spojené státy americké) se k tomu zavázali v dohodě před uzavřením příměří. Spojenci svůj závazek zcela ignorovali. Dohoda o příměří byla porušena hned na počátku pokračováním blokády Německa. Spojenci poté opakovaně porušovali svou „mírovou smlouvu“, a to bez jakékoli provokace ze strany německé vlády a v době, kdy Adolf Hitler teprve vstupoval na politickou scénu.

Porušení Versailleské „smlouvy“ spočívalo v:

1. Nerespektování suverenity Říše a jejího práva na sebeurčení.

2. Anexe části Horního Slezska Polskem navzdory plebiscitu, který se vyslovil pro setrvání v Německu.

3. Porušování hranic stanovených ve Versailles ze strany Polska.

4. Anexe území Memelu Litvou bez plebiscitu.

5. Zneužití německých kolonií v rozporu s článkem 5 Wilsonových Čtrnácti bodů jako potvrzujícím „nestranné regulace“.

6. Nedodržování menšinových práv odloučených etnických Němců navzdory smluvním ujištěním.

7. Vojenské obsazení Porúří, Duisburgu, Düsseldorfu, Mühlheimu, Oberhausenu a dalších západoněmeckých měst v březnu 1921 a posunutí celní hranice; vojenské obsazení Porúří v lednu 1923 Francií.

8. Zákaz celní unie mezi Německem a Rakouskem (nemluvě o zákazu sjednocení obou zemí).

9. Nedodržení záruky odzbrojení.

---

[16] H. Lebre, tamtéž, s. 96 (německé vydání s. 110).

10. Další usnesení Rady Společnosti národů o dalším omezení „svobody“ Danzigu.[17]

11. Odsun etnických Němců, kteří byli povinně odděleni z území odtržených od Německé říše; v roce 1922 jejich počet dosáhl již jednoho milionu, nepočítaje v to ty, kteří byli internováni Spojenci:

200 000 vyhnaných - a koloniálních Němců;

120 000 Němců z Alsaska-Lotrinska;

500 000 Němců, uprchlíků a vyhnanců ze Západního Pruska, Posenska a východního Horního Slezska;

100 000 Němců z Ruska a Pobaltí.

Tyto země nikdy nezohlednily závažné důsledky těchto skutečností. Odvážné hlasy, které se tu a tam ozvaly, udusila vlna zaslepené nenávisti vůči všemu německému. Zdálo se, že projev nenávisti k Německu se v těchto zemích stal způsobem, jak prokázat charakter a dobré občanství, odpovídající mezinárodnímu či spíše „evropskému“ politickému standardu. Vítězné mocnosti se ani v nejmenším neznepokojovaly různými kritikami a nadále považovaly svou „smlouvu“ za prostředek, pomocí něhož prováděly svou všeobecnou protiněmeckou politiku. Německo zůstávalo slabé, rozvrácené, rozpolcené, izolované od zahraničních záležitostí, hospodářsky zruinované a pod neustálým vojenským ohrožením ze strany svých sousedů.

Danzig, Posensko-Západní Prusko, Horní a Východní Slezsko, Memel, Sársko, Sudety, Hultschin, Eupen-Malmedy, Severní Šlesvicko, Jižní Tyroly a Alsasko-Lotrinsko[18] - všechna tato území „smlouva“ Německu odebrala a

[17] Odpovědnost za zahraniční politiku „svobodného města“ Danzig byla nakonec přenesena na Polsko. Danzig se stal polským celním okresem a jeho železnice spadala pod polskou správu. Přístav byl volně přístupný Polsku a otevřený pro polské lodě na přepravu válečných potřeb a munice. Ve zbytku převzala „ochranu“ „svobodného města“ Společnost národů. Německá říše naproti tomu nezískala v tomto německém městě žádná práva.

[18] Obyvatelé Alsaska před první světovou válkou:
95,2 % = 1 136 056 Němců
4,8 % = 56 634 Francouzů
V Lotrinsku:
74,7 % = 439 066 Němců
25,3 % = 146 940 Francouzů
Francie anektovala Alsasko-Lotrinsko v roce 1919 bez plebiscitu. Když v roce 1871 nechala německá vláda uspořádat v Alsasku-Lotrinsku plebiscit, využilo možnosti přihlásit se k Francii pouze 39 560 z 1,5 milionu obyvatel.

proměnila je v rozbušky konfliktů podél jeho hranic, které smíření německého národa s jeho sousedy ještě více ztížily, ne-li znemožnily.

Proti Německu by totiž mohla být kdykoli vytvořena koalice nepřátelských evropských států.

Adolf Hitler v projevu v Říšském sněmu 17. května 1933 prohlásil: ***„Versailleská smlouva zmařila naděje na obnovení mezinárodního pojetí spravedlnosti, neboť aby ospravedlnili všechna opatření tohoto diktátu, museli spojenci označit Německo cejchem viny [za válku]. Tento postup je zjednodušující a neproveditelný. V budoucnu ponesou vinu za konflikt vždy poražení, protože vítězové jsou vždy schopni stanovit si vlastní diagnostiku. Tento postup tedy vede k hroznému výsledku, protože jim poskytl důvod ke změně rovnováhy sil, jaká existovala na konci této války, v trvalou právní fixaci. Koncept vítěze a poraženého se tak stal oficiálně základem nového mezinárodního právního a společenského řádu.“***[19]

Trvalo až do roku 1958, než se Evropané dozvěděli o dosud ojedinělém projevu jisté formy sebekritiky z oficiální Paříže: ***„Celé břemeno [Versailleské] smlouvy padlo na Británii a Francii a na nově vzniklé státy ve východní Evropě, které jen stěží zvládaly své vlastní problémy. Vítězové nebyli ani dost silní na to, aby vnutili svou vůli poraženým, ani dost velkorysí na to, aby s nimi hledali smíření. Navzdory idealistickému ženevskému internacionalismu nevznikla žádná konstruktivní evropská politika, a tak se neustále používala provizorní opatření k udržení pochybné rovnováhy sil. Celá tragičnost období mezi dvěma světovými válkami se projevila v neúspěchu Společnosti národů. Především Německo mělo důvod zaujmout podezřívavý postoj k organizaci, která byla založena na koalici vítězů. Francie se pokusila vnutit poraženému Německu donucovací opatření. Takovými prostředky bylo Německo přivedeno k zoufalství, ale Francie nic nezískala… …vytvoření „nástupnických států“, které se opíraly o „právo na sebeurčení“, neposkytlo uspokojivé řešení, protože v praxi bylo toto právo přiznáno pouze některým většinovým národům… Vytvoření tisíců kilometrů nových hranic ve střední a východní Evropě nevyřešilo žádné hospodářské problémy regionu. Naopak…”***[20]

---

[19] G. Rühle, *Das Dritte Reich*, sv. 1933, s. 169-170.

[20] *Unser Europa*, Paříž 1958 (vydáno pod záštitou Kulturního výboru poradního shromáždění Rady Evropy z pověření Institut international des livres d'étude), s. 132, 219-221 (příspěvky Henryho Brugmanse, rektora Europa Kollegs v Bruggách, a Christophera Dawsona).

Zopakujme si tyto myšlenky se vší naléhavostí:

1. Státy ve východní Evropě, nově vytvořené Versailles, jen stěží zvládaly své vlastní problémy.

2. Vítězové Versailles nebyli natolik velkorysí, aby se pokusili o usmíření s poraženými národy.

3. Společnost národů nebyla schopna vytvořit konstruktivní evropskou politiku.

4. Versailles vytvořily novou a nejistou rovnováhu sil.

5. Tato pochybná rovnováha sil měla být zachována podle vůle Společnosti národů.

6. Německo bylo násilnými opatřeními Francie dohnáno k zoufalství.

7. Právo na sebeurčení bylo vyhrazeno pouze některým národům.

Toto přiznání však přišlo příliš pozdě a v každém případě nemělo žádný účinek. Státníci, kteří vedli velkou bitvu proti císařskému Německu, aby vymýtili „tyranii a mezinárodní anarchii“, by po porážce Německa nehnuli ani prstem, aby dali důstojné demokratické vládě v Německu čestnou šanci. Násilí a mezinárodní anarchie tak byly vyhlídkou do budoucna - v době, kdy o Hitlerovi nikdo nemluvil. A tak se Versailles stalo rodištěm nacionálního socialismu.[21] Jeden americký historik, který přiznává, že „toho Hitlera ze srdce nemá rád“, napsal: ***„Je zřejmé, že odhalení norimberských dokumentů o Hitlerově záměru agrese jsou jen poslední kapitolou dlouhé a depresivní knihy, která začala ve Versailles.“ „... neboť si byl [prezident F. D. Roosevelt] dobře vědom skutečnosti, že žádný z evropských národů, které profitovaly z Versailleské smlouvy, se nechtěl vzdát ani drobku z válečné kořisti. Nespravedlnost této smlouvy bylo možné napravit pouze válkou.“***[22]

[21] Th. Heuss, *Hitlers Weg*, s. 152

[22] C. Tansill, *Back Door to War*, s. 21 (pouze německé vydání), s. 16, 519 (anglické vydání).

Územní ztráty v roce 1919

Německé ztráty v důsledku Versailleské smlouvy

Rakouské ztráty v důsledku St-Germainské a Trianonské smlouvy

Územní ztráty Německa 1919 diktované Versailleskou smlouvou ve srovnání s Velkou Británií

Hlediska na Německo od roku 1919

Strach ve službách katastrofální agitace

Dosavadní jednání mocností na Východě i Západě se vyznačovalo dialektikou a nerespektováním či spíše tendenčním překrucováním všeobecně závazných zásad. Díky zbrani propagandy v rukou technologických superstátů se jim podařilo nejen přepracovat dějiny tak, aby odpovídaly jejich mocenským politickým zájmům, ale také je zakotvit. Právě frázemi „politici" mobilizují své národy, právě frázemi „historici" „vědecky" zdůvodňují kroky vítězných vlád a právě frázemi budou národy opět hnány na barikády. Nenávist a strach, lži a násilí byly vždy nástroji těch politiků, kteří neúnavně opakují, že si na rozdíl od všech ostatních přejí mír, pokrok a dobro lidstva a demokracie. Politika nenávisti a strachu, která se neobejde bez lží a pomluv, je nejen hanebná sama o sobě, ale nese s sebou i nevyhnutelné důsledky, které dříve či později učiní válku nevyhnutelnou.

Zdá se, že historicky prokazatelný řetězec příčin a následků, který byl spuštěn rozrušením strachu a nenávisti, nás ničemu nenaučil. Zřejmě se všichni spokojili s tím, že oběť agitace - Německo - byla „po právu" obviněna dvakrát, jak ostatně „dokazují" nejen výsledky obou světových válek, ale i výsledky norimberských procesů z let 1945-1946 (IMT).[23] Nenávistná propaganda mezitím dosáhla takového stupně dokonalosti, že její samotní iniciátoři si již svých bezbřehých závěrů nevšímali. Pokračování v této politice po potlačení Německa představuje nebezpečí pro v současnosti žijící i budoucí generace, a proto by si vyžádalo analýzu této praxe patrné od Versailles 1919.

Od roku 1919 vítězní spojenci a jejich spolupracovníci pokračovali ve válečné propagandě proti Německu, která, jak víme, se nezabývala právě pravdivým popisem událostí. Jestliže císařská vláda a vrchní vojenské velení, pruské tradice a německý národ byly předmětem důsledné pomlouvačné kampaně, která měla pomoci vyhrát první světovou válku, pak tato kampaň pilně pokračovala i po vítězství, aby válečný cíl - rozdrcení a oslabení Německa - byl zachován i v budoucích mírových dobách. Systematická a promyšlená praxe urážení, zesměšňování a vysmívání se jiným národům, vládám a hlavám států s pomocí moderních komunikačních prostředků a s odkazem na svobodu slova v době míru, s obviněními z touhy po pomstě, se objevila v době, kdy bylo Německo slabé a bezbranné a bylo by ochotno přijmout politiku

[23] IMT, Mezinárodní vojenský tribunál.

podřízenosti. Velmi rozhořčené i dnes tyto země odmítají podíl - byť i jen skromný - na odpovědnosti za zhoršení evropské situace po roce 1919. Několik jednotlivých politiků si tehdy uvědomilo nebezpečí, ale tváří v tvář silnému a nepřátelskému veřejnému mínění se nedokázali prosadit. Ti, kdo se neustále staví proti pochopení palčivých pravd a nejzákladnějšímu právnímu postoji a místo toho se uchylují k arogantnímu dělení na civilizované národy a barbary, podněcují strach a vyzývají ke zbrojení, si zahrávají s ohněm, protože bez respektu mezi národy není možné mírové soužití. Jak si mohou slova o „obraně západní kultury" přivlastňovat ti, kdo popírají úctu k zakořeněné tradici evropského smyslu pro spravedlnost a pravdu? Mají právo diktovat morální zásady nebo soudy jiným národům? Mohou se oprávněně odvolávat na nacionálněsocialistické „nebezpečí", které vzniklo v roce 1933, když byli vůči Německu vždy nepřátelští, a to i před nástupem Hitlera k moci? Nikdy nešlo o světonázory, deklarace určitých přesvědčení a vůdčích zásad, ani o politické strany, ale výhradně o postavení Německa ve světě.

Již císař Vilém II. kdysi prohlásil: *„Jak mohu přesvědčit národ proti jeho vůli, když tisk den co den podněcuje národ k nedůvěře a podezíravosti a když každý projev přátelství a míru je špatně hodnocen?"*[24]

Nenávist k Německu byla hnacím motorem versailleských vítězů a jejich spoluvítězů: „Boche zaplatí!" bylo hlavním heslem té doby. Zdálo se, že ve volebních kampaních dokázali získat dostatek hlasů pouze ti kandidáti, kteří se snažili předčít své protivníky projevy štváčského „vlastenectví".

Tato politika strachu se nezakládala na žádných faktech, která by se dala vykládat různě. Vycházela z libovolných hodnocení, naznačených motivů, záměrů, schémat, postupů a domněnek, z nichž většina byla čirými výmysly. Již výmarská vláda v září 1932 odstoupila z ženevské odzbrojovací konference s tím, že již nemůže snášet neustálou diskriminaci Německa a že argumenty, které francouzská delegace předložila na podporu nových bezpečnostních opatření, považuje za nehorázné a nečestné. Lloyd George, britský válečný premiér v letech 1916-1922, v září 1932 prohlásil, když se vyjadřoval k tématu odzbrojení: ***„Nevidím žádný problém v tom, aby si Němci uvědomili, že vítězné národy bezostyšně porušily důvěru v otázce zbrojení."***[25]

---

[24] *Dokumente der Deutschen Politik und Geschichte*, sv. II, s. 190 (pouze podstata citace).
[25] W. Ziegler, *Versailles*, s. 266.

Tentýž muž o dva roky později, 29. listopadu 1934, při projevu v britské Dolní sněmovně: ***„Vítězné mocnosti ve smlouvě slavnostně slíbily Němcům, že se odzbrojí, pokud Německo půjde v odzbrojování příkladem. Na splnění tohoto slibu čekalo Německo čtrnáct let. Během této doby působila v Německu řada výrazných, mírumilovných ministrů, ministrů, kteří nepřestali vážně prosit velmoci, aby daný slib konečně odčinily. Ony [vítězné mocnosti] - z legrace - vmanévrovaly tyto německé ministry do řady dohod, mezi nimiž byla i jedna, výrazná protiválečná dohoda. Mezitím všechny země s výjimkou Anglie zintenzivnily zbrojení a dokonce poskytly vládní půjčky sousedům Německa, s jejichž pomocí zase založily silné vojenské organizace v blízkosti německých hranic. Lze se divit, že německý národ byl nakonec dohnán k nepokojům a revoluci proti chronické podvodné činnosti velmocí?“***[26]

Tento muž nebyl „fašista“, nebyl Němec, ale byl britským premiérem. Věděl až příliš dobře, že Francie nejenže pokračovala ve zbrojení - domnívala se, že není vázána příslušnými ustanoveními smlouvy -, ale že také ***„od samého podpisu různých mírových smluv povzbuzovala masu malých států k energickému zbrojení“***.[27]

„Spojenci tedy nejprve vnutili Německu odzbrojení, zatímco sami přijali morální závazek snížit počet svých vlastních armád až poté. Byla tato povinnost splněna, nebo ne? Jediná odpověď, kterou můžeme na tuto otázku dát, je 'ne' - protože ve skutečnosti se Francie po první světové válce více než kdy jindy snažila stát se první vojenskou mocností v Evropě a povzbuzovala své spojence ve střední Evropě, zejména Poláky a Čechoslováky, k opětovnému zbrojení.“[28]

Francie ***„uvalovala na Němce taková ponížení a utrpení, o jaká se vítězní Němci nikdy nepokusili“***.[29] Francie měla ***„navzdory své finanční krizi a klesajícímu počtu obyvatel největší armádu na světě“***.[30]

Francii je třeba považovat za zodpovědnou za krach evropského odzbrojovacího procesu[31], a proto opět nese vinu za podkopání důvěry ve slovo vítězů. To, že Německo splnilo své odzbrojovací závazky, bylo uznáno tím, že vítězné mocnosti stáhly svou „Mezispojeneckou vojenskou komisi“

---

[26] H. Sündermann, *Das Dritte Reich*, s. 41.
[27] V. Rothermere, *Warnings and Predictions*, s. 77.
[28] F. O. Miksche, *Unconditional Surrender*, s. 220.
[29] F. Nitti, *La Tragedia dell’Europa – che farà America?* s. 19.
[30] Tamtéž, s. 35.
[31] A. J. P. Taylor, *The Origins of the Second World War*, s. 77.

(31. ledna 1927), odvolaly svůj odzbrojovací ověřovací tým (leden 1930) a odstěhovaly se z Porýní (červen 1930).

Pomineme-li otázku zbrojení, objevila se v Británii v létě a na podzim 1932 jakási odbočka, která měla odvést pozornost lidí od velké hospodářské krize, jež v zemi zuřila, ale která měla mít vážné následky: Winston Churchill a jeho rostoucí skupina příznivců zahájili první nenávistnou protiněmeckou propagandistickou kampaň, v níž neustále a důrazně poukazovali na možnost blížící se války a na nutnost opětovného zbrojení.[32] Churchillovy propagandistické fráze, jakkoli bezuzdné a rozporuplné, se později staly základem nového schématu „mezinárodního práva". Na skutečnost, že v roce 1932 to byla mírumilovná Výmarská republika, kterou Churchill prezentoval jako „nebezpečí" pro svět, a tedy i sebe jako toho, kdo si *„vždy musí hrát na proroka zkázy a zmaru"*, se dnes pohodlně zapomíná.[33]

Stav zahraničněpolitické situace v roce 1933 a znovu v roce 1936 Hitler nezavinil, spíše se v něm ocitl sám. Politika vítězných mocností, nastíněná v následujících bodech, musela mít ve společenství suverénních států určité důsledky, a to bez ohledu na to, zda považovaly revizi versailleských směrnic za oprávněnou, nebo ne:

1. Hypotéza o výlučné válečné vině Německa povýšená na mezinárodní zásadu

2. Odmítnutí uznat rovnost práv Německa

3. Porušování směrnic Versailleské smlouvy vítězi a jejich spojenci, resp. podpora či schvalování těchto porušení ze strany mocností Společnosti národů (viz strany výše)

4. Nezajištění práv etnických Němců odtržených od Říše a jejich vyhnání z vlasti.

5. Nedodržení spojeneckých záruk odzbrojení

6. Odmítnutí pokusů o usmíření, které učinily všechny výmarské vlády (k určitému usmíření došlo až v posledních letech před rokem 1933, a to pouze v jednotlivých otázkách)

---

[32] V. Cowles, *Winston Churchill*, str. 332-333.
[33] W. Churchill, *The Second World War*, svazek I, kniha II, „War in Twilight", s. 328.

7. Hospodářský bojkot zahraničního obchodu, který od března 1933 zahájily vůči Německu přední mocnosti, především Spojené státy americké[34]

8. Odmítnutí všech německých návrhů na omezení zbrojení. Hitlerova doporučení do roku 1935:

Nabídka úplného odzbrojení: *zamítnuta*

Nabídka na omezení počtu příslušných armád na 200 000 mužů: *zamítnuta*

Nabídka omezení příslušných armád na 300 000 mužů s mezinárodním dohledem a paktem o neútočení se všemi sousedními státy: *zamítnuta*

Nabídka leteckého paktu: *zamítnuta*

Nabídka velkorysého evropského vyrovnání: *zamítnuta*[35]

Ti, kdo projevují rozhořčení nad Hitlerovým chováním, by proto měli v první řadě projevit rozhořčení nad politikou vítězných mocností, kde - zejména ve vztahu k Francii - *„veřejnost a parlamenty zůstávaly nepřátelské vůči myšlence dohody s Hitlerem“*.[36]

Významné interakce vyvolaly následující události:

9. Bezprostředně před slibovanými odzbrojovacími jednáními vydala britská vláda 4. března 1935 Bílou knihu o „ilegálním vyzbrojování Německa“, v níž byla nacionálněsocialistická koncepce vzdělávání rovněž vylíčena jako nebezpečí pro světový mír[37] a dále bylo oznámeno - britské - zvýšení zbrojní výroby. Britové tedy zdůvodňovali zvýšení zbrojní výroby poukazem na německé zbrojení, které bylo ve skutečnosti ještě o celých dvanáct měsíců později - podle francouzského

---

[34] Německý časopis *Der Spiegel* přinesl 10. února 1965 zprávu (str. 56): *„Delegace židovských válečných veteránů pohrozila německému velvyslanci Heinrichu Knappsteinovi, že pokud budou válečné zločiny promlčeny, uplatní svůj vliv v plné míře a udělají vše pro to, aby zabránili sjednocení Německa. 'Němcům', hlásil list této organizace The Jewish Veteran, 'byl připomenut účinný bojkot německého zboží naší organizací v roce 1933. Jsme připraveni totéž zopakovat, bude-li to nutné'.“*; F. Berber, *Deutschland - England 1933-1939*, s. 27, 98, 106; srov. poznámky na s. 44, pozn. 63.

[35] Důvody zamítnutí - viz str. [240.

[36] A. François-Poncet, *The Fateful Years: Memoirs of a French Ambassador in Berlin 1931-1938*, s. 123.

[37] F. Berber, op.cit., s. 53.

velvyslance v Berlíně - *„stále v zárodečném stadiu"*.[38] Přesto se opět záměrné překrucování pravdy ze strany jedné z „mírumilovných demokracií" stalo faktorem, který přispěl k cestě k válce, respektive k prohloubení napětí v Evropě.

10. Prodloužení vojenské služby ve Francii na dva roky, vyhlášené 6. března 1935, s účinností od 15. března 1935.

11. Dohoda britsko-francouzsko-belgických jednání generálních štábů uzavřená 14. března 1935.

Odpovědí Německa na události 8-11 bylo obnovení branné povinnosti 16. března 1935 a odmítnutí versailleských omezení zbrojení, ale nikoliv bez předchozího naléhavého varování ohledně dříve oznámených opatření 8-11.

12. Francouzsko-sovětský pakt o vzájemné pomoci, podepsaný 2. května 1935, ratifikovaný a platný od 27. února 1936. Tento pakt byl uzavřen v Paříži navzdory plné znalosti cílů bolševismu a navzdory vědomí, že jen o rok dříve, 27. ledna 1934, zveřejnil Lazar Kaganovič, šéf politbyra a Stalinův švagr, v deníku Izvěstija své stanovisko: ***„Nová francouzsko-německá válka by byla velmi v zájmu Sovětského svazu."***[39]

13. Česko-sovětský pakt o vzájemné pomoci, podepsaný 16. května 1935.

14. V reakci na francouzsko-sovětský pakt o vzájemné pomoci, který vstoupil v platnost pouhý týden předtím, a v obavě před rostoucí silou komunistů ve Francii („Lidová fronta" od listopadu 1935) nařídil Hitler 7. března 1936 vyslat symbolických 19 praporů do demilitarizované zóny - německé! - Porýní. Cílem bylo posílit vojenskou bezpečnost Německa tváří v tvář nebezpečí komunistického obklíčení, ale také důrazně upozornit na vůli Říše dosáhnout rovnoprávnosti. Poukazuje na to, že podpisem francouzsko-ruské smlouvy Francie jednostranně

---

[38] R. Coulondre, *De Staline à Hitler, souvenirs de deux ambassade*, 1936-1939, s. 174 (německé vyd. s. 253), stejné výroky od Lloyda George: I. Colvin, *Vansittart in Office*, s. 112.
[39] D. L. Hoggan, *The Forced War*, s. 204. Prof. Hogganovi vytkl Institut für Zeitgeschichte, že ve své práci „falšuje". I když kritika může být v případě některých ojedinělých otázek v jeho knize na místě, základní pramenný materiál svědčí o tom, že autor je - na rozdíl od jiných historiků - plně obeznámen s událostmi, které vedly k druhé světové válce. Německý historik proto nemůže *The Forced War* podceňovat a ignorovat, neboť prameny, které mohl Hoggan v USA prostudovat, jsou německým badatelům prakticky nedostupné. Hogganovy výroky citované v této knize nebyly až dosud historickou vědou zpochybněny.

porušila Locarnskou smlouvu z roku 1925 a nyní se zavázala zahájit nepřátelské akce proti Německu bez konzultace s Radou Společnosti národů, pokud by se některá z obou signatářských mocností rozhodla obvinit Německo z aktu nevyprovokované agrese. Uvědomíme-li si, že Sovětský svaz označoval Třetí říši za agresora již od roku 1933 a také NSDAP od prvního okamžiku úspěchu své vnitřní politiky ve Výmarské republice, pak není těžké si představit, že k tomu, aby bylo Německo považováno za „agresora", stačí síla přesvědčení a společný zájem, rozhodně ne fakta.

V době obsazení Porýní Hitler ve svém projevu v Říšském sněmu prohlásil: Byl ochoten

a) znovu souhlasit se zřízením demilitarizované zóny za podmínky vzájemné dohody Francie a Belgie,

b) uzavřít francouzsko-belgicko-nizozemsko-německý pakt o neútočení na 25 let s britsko-italskou zárukou,

c) znovu vstoupit do Společnosti národů, neboť odmítnutí parity práv by mezitím bylo zrušeno.

Výsledek: Odmítnutí.

15. Srpen 1936: Sovětská armáda se zdvojnásobila.

16. Trvalé zbrojení na straně Československa, Polska a SSSR, ale i Francie a Velké Británie.

Francouzské lpění na její představě „národní bezpečnosti" mělo také škodlivé důsledky. Od suverénního státu a velmoci v srdci Evropy lze jen stěží očekávat, že bude svou politiku orientovat podle určitých utkvělých představ svých sousedů (Takové schéma lze přenést i na obvinění komunistů, která jsou po celou dobu prošpikována jejich hesly o militarismu, revanšismu, imperialismu atd. až do doby, kdy zavedou vlastní formu komunistického systému vlády). Několik let před nástupem Hitlera k moci německý ministr zahraničí Julius Curtius docela dobře popsal názor Francie na evropský bezpečnostní problém, který se neměl změnit: ***„Francouzský bezpečnostní systém nemůže být základem evropské dohody. Politickou nejistotu evropských poměrů je třeba přičítat především Versailleské smlouvě."***[40]

[40] C. Höltje, *Die Weimarer Republik und das Ost-Locarno-Problem 1919-1934*, s. 208.

Bezpečnost Francie byla před nástupem Hitlera k moci i po něm účinně zaručena:

1. Samotná Francie, tedy mateřská země s koloniemi čítajícími téměř 100 milionů lidí;

2. obranný rozpočet, který byl od počátku v poměru k hrubému domácímu produktu dvojnásobný oproti německému[41], nemluvě o tom, že jako jediná přijala v roce 1918 politiku zbrojení;

3. početní převaha vojenských sil (v roce 1935, kdy Hitler mohl mobilizovat 36 divizí, měla Francie 41 divizí);

4. náskok ve zkušenostech se zbraňovou technikou;

5. v té době největší a nejmodernější opevnění na její východní hranici - Maginotovu linii;

6. přilehlou demilitarizovanou zónu v Porýní;

7. samotný fakt, že byla vítězným národem, tj. že po první světové válce rozhodovala v Evropě;

8. Versailleská smlouva a k tomu mimořádně velkorysé a jednostranně vykládané, téměř jakoby s plnou mocí, garanční a arbitrážní dohody Locarnské smlouvy (1925);

9. Pakt Společnosti národů;

10. vstřícný postoj všech předních členských států Společnosti národů, jakož i Spojených států amerických a britských dominií;

11. vojenské spojenectví s Velkou Británií,

12. s Belgií,

13. s Polskem,

14. s Československem.

Bezpečnost Francie navíc nebyla ani v nejmenším ohrožena, protože Německo nikdy nezavdalo sebemenší příčinu, která by mohla být považována za nepřátelský nebo vůbec ohrožující postoj vůči Francii.

---

[41] Viz vysvětlení na str. [239 a násl.

Jaká protiopatření mělo Německo tváří v tvář obklíčení a vysoce vyzbrojenému stavu pohotovosti svých sousedů (Francie je jen jedním z nich!) k dispozici formou bezpečnostních záruk? Německo nemělo po roce 1918 jediného vojenského spojence a - přinejmenším do roku 1936 - se v žádném případě nepřiblížilo výzbroji a vojenskému potenciálu ani jednoho ze svých mocných sousedů. Zdálo se, že Německo - na rozdíl od Francie - nemá vůbec žádný nárok ani na minimální vlastní ochranu. Navíc by bylo v rozporu s britským „zákonem" evropské rovnováhy sil, kdyby Británie zaujala objektivní a spravedlivý postoj, který by na evropské národy působil pacifikujícím účinkem. Německo po roce 1918, odcizené svým sousedům v důsledku nezákonného drancování versailleských vítězů a jejich spolupracovníků, bylo postaveno před alternativu, ať už se vlády chopil kdokoli: buď se vzdát oprávněných nároků na národní nezávislost a rovnoprávnost, nebo na sebe strhnout nelibost mocenské koalice, která si nejvíce přála, aby Německo o svou moc přišlo. Německo bylo těchto práv zbaveno a specifické podmínky střední Evropy byly popřeny. Německá politika jakéhokoli přesvědčení s tím musela nevyhnutelně počítat.

„Německé nebezpečí" bylo vyfabrikováno v době, kdy pro to nebyly vůbec žádné důvody. Upozorňujíc na „německé nebezpečí", uzavřela Francie v roce 1936 pakt o vzájemné pomoci se Sovětským svazem, aniž by vzala v úvahu, že francouzsko-ruské spojenectví se již ukázalo jako krok, který přispěl k první světové válce! Veřejné mínění ve Francii bylo podle prohlášení francouzského velvyslance v Berlíně proti dohodě s Německem.[42] To se potvrdilo, když německý ministr zahraničí Konstantin von Neurath 18. května 1936 informoval amerického velvyslance v Paříži Williama C. Bullitta: ***„že 'Hitlerovým nejhlubším přáním bylo dosáhnout skutečného porozumění s Francií', ale každý jeho nebo Hitlerův pokus o sblížení s Francouzi 'vedl buď k žádné odpovědi ze strany Francie, nebo k odmítnutí'."***[43]

S nástupem Hitlera do úřadu pokračovala politika strachu. Všichni se cítili ještě méně ochotni přiznat si vlastní chyby a uvažovat o změně postoje, protože se jednalo o „černou ovci mezinárodní společnosti" - Adolfa Hitlera. Protože se našli i jiní, kteří uráželi Německo a svalovali vinu za každou strast ve světě na Hitlera, připojili se i oni k hnutí nenávisti a agitace strachu v naději, že najdou přízeň zbytku světa a posílí bezpečnost svých vlastních zemí. Ve

[42] A. François-Poncet, *The Fateful Years: Memoirs of a French Ambassador in Berlin 1931-1938*, s. 123.
[43] C. Tansill, *Back Door to War*, s. 317.

skutečnosti se však tito agitátoři odchýlili od svých vlastních vyznávaných idejí rovnosti práv a suverenity, spravedlnosti a mírové politiky do té míry, že jen znásobili možné příčiny konfliktu. To, čemu chtěli zabránit, vyvolali - prostřednictvím strachu a agitace. V rámci mezinárodního soužití však nelze nikdy odvozovat zákony ze strachu - tím méně z neopodstatněného strachu.

Adolf Hitler v roce 1933 v rozhovoru pro *Daily Mail* prohlásil: ***„Obvinění, že se německý národ nadšeně připravuje na válku, považujeme za nepochopitelné. Toto obvinění prozrazuje nepochopení německé revoluční záležitosti. Až na několik výjimek jsme my - vůdci nacionálněsocialistického hnutí - veteráni. Ukažte mi veterána, který by se nadšeně připravoval na válku! Naše mládež je celá naše budoucnost, vážíme si jí. Jak bychom je mohli vychovávat jen proto, abychom je nechali na bitevním poli rozstřílet na kusy?“***[44]

Říšský prezident von Hindenburg v rozhlasovém projevu 12. listopadu 1933, v předvečer parlamentních voleb: ***„Ti, kdo v zahraničí podsouvají válečné úmysly z naší strany, lžou a pomlouvají nás. Kdo zažil hrůzy války ve třech taženích jako já, nemůže si přát další válku, nýbrž si přeje pouze mír a domnívá se, že udržení míru je jeho prvořadou povinností vůči německému národu a světu... Z celého srdce si přejeme dosáhnout míru se ctí a důstojností.“***[45]

Adolf Hitler na berlínském letišti Tempelhofer Feld 1. května 1934: ***„I když jiní popírají lásku našeho národa k míru, pravý duch našeho národa se nejsilněji a nejpřesvědčivěji projevuje ve srovnání územního životního prostoru německého národa a ostatních národů... Německý národ tedy válku nechce, protože ji nepotřebuje. Je schopen si zajistit slušné živobytí i bez cizí kořisti, poplatků a příspěvků. A už to také dokázal.“***[46]

Adolf Hitler po oslavách po znovupřipojení Sárska v březnu 1935: **„S dnešní technikou by se jakákoli válka rovnala šílenství. Kdo mluví o válce, měl by být vyloučen z mezinárodní politiky. I v případě války nejmenšího rozsahu by využití moderních zbraní způsobilo takovou zkázu a krveprolití na obou stranách, že si myslím, že jen šílenec může v dnešní době chtít válku.“**[47]

---

[44] G. Rühle, *Das Dritte Reich*, sv. 1933, s. 294.
[45] K. Wippermann, *Deutscher Geschichtskalender*, str. 306-307.
[46] G. Rühle, op. cit., sv. 1934, s. 162.
[47] H. Frank, *Im Angesicht des Galgens*, s. 201.

Adolf Hitler na konferenci Gauleiterů v mnichovské radnici v roce 1936: ***„Po celém světě se dnes proti mně pravidelně pořádá hon na čarodějnice. Vezměte si jakékoliv noviny na světě a přečtěte si je. Nenávist, která se vůči mně projevuje, je děsivá. Chápu emigranty, kteří od mého jmenování kancléřem prchají z naší země jako myši před kočkou. Křičí, že jsem je připravil o bohatství. Nechte je! Na mě to nedělá dojem a na německý národ také ne. Ale stejně jako jsem to vnímal v letech 1919 a 1920, nepřátelé Německa organizují po celém světě hrozivou síť nenávisti a závisti, zatímco předstírají, že útočí pouze na mě. Co jsem udělal - co udělal německý národ, že vyvolal takovou nenávist mezi těmito bohatými lidmi, nejbohatšími na světě? Chceme obnovit naši Říši vlastními silami a v míru. Najednou jsou naše výrobky bojkotovány a my jsme nuceni přijmout politiku soběstačnosti. A pak křičí, že je to proti zásadám světového obchodu! Mohu se jen ptát sám sebe: Co tito věční nepřátelé naší práce vlastně chtějí? Rozhodně nám nechtějí pomoci. Pomohli snad morálně bezúhonné Výmarské republice? Ne! Mohli by pak jednoduše obejít vládní autoritu snáze. Židé celého světa mě nenávidí. To je pochopitelné a já to přijímám. Ale Židé využívají své moci a po celém světě shromažďují síly proti našim životním zásadám. Proč mě Anglie nenávidí? Proč Spojené státy? Proč Francie? Skoro věřím, že je pro mě snazší smířit se s Moskvou než s nepříjemnými demokraciemi, nasycenými bohatstvím, jaké mají. Ale mám neklidné, bezesné noci. Myšlenka na světové mocnosti, které se proti nám spojily, mi nedá spát."***[48]

Hermann Göring na shromáždění veteránů v Berlíně v únoru 1937: ***„Nemůže být lepších obránců míru než včerejší frontoví vojáci. Jsem přesvědčen, že právě oni mají více než kdokoli jiný právo požadovat a budovat mír. Právě těmto mužům, kteří po čtyři těžká léta procházeli se zbraní v ruce peklem války, peklem světové války, náleží organizovat život národa, a já vím, že veteráni budou hájit a udržovat požehnání míru pro svůj národ... Ti, kdo nepoznali hrůzy války, mohou mluvit o radostných bitvách, které přijdou. My však známe strašlivou cenu poslední bitvy mezi národy."***[49]

Již během výmarské éry musel Hitler jako žalobce opakovaně zahajovat řízení o urážce na cti. Všechny případy vyhrál.[50] Ani jednou v tomto období nebyl Hitler pohnán před soud pro pomluvu! Ve vnitropolitickém nebo stranickém boji o moc se tento druh agitace pěstoval ve jménu svobody slova.

---

48 H. Frank, *Im Angesicht des Galgens*, s. 194.
49 C. Bewley, *Hermann Göring*, s. 214.
50 H. Frank, op. cit., s. 68 a násl. (dvě výjimky: spory se dvěma členy strany).

Když však na mezinárodní úrovni neexistuje žádná kontrola, která by takové excesy omezovala, když se nyní sázka zvedla z pouhého volebního úspěchu nebo porážky politických stran na plošinu míru nebo války mezi zeměmi, pak takové „intelektuální hašteření“ nabývá zcela nových rozměrů. Považovalo se však za legitimní a „vlastenecké“ pokračovat v těchto agitacích na mezinárodním poli bez ohledu na rostoucí ohrožení evropských národů, které tím bylo způsobeno. Zdálo se, že zahraniční tisk nezná žádné zábrany, pokud jde o rozdmýchávání nenávisti mezi národy a rasových předsudků. Hitlerovy výroky z jeho projevu v Říšském sněmu z 28. dubna 1939 zůstaly bez odezvy: ***„Pokud jde o Německo, nejsem si vědom, že by se podobné hrozby objevovaly vůči jiným národům, ale v demokratických novinách čtu každý den lži o těchto hrozbách. Denně čtu o německé mobilizaci, o vylodění, o vydírání, a to proti zemím, s nimiž žijeme nejen v naprostém klidu, ale s nimiž máme v mnoha případech hluboké přátelství. …pak je to zločinná nedbalost, abych nepoužil silnějšího výrazu, když hlavy národů, které mají k dispozici moc, nejsou schopny utáhnout otěže svého válečného tisku a uchránit tak svět před hrozící katastrofou válečného konfliktu.”***

Povinností novinářů by mělo být podporovat porozumění mezi národy za každou cenu. Pomlouvání jiných národů a jejich vůdců, jejich očerňování a nespravedlivé zacházení s nimi je porušením této povinnosti. Demokracie jsou obzvláště zranitelné vůči nebezpečí, které představuje anonymní žurnalistika, neboť pozice politiků není pevná a odpovědnost není jednoznačná. Mocenské síly společnosti, s nimiž je tisk, který je zcela orientován na mamon, spojen, mohou kdykoli prosazovat politiky, kteří jsou pro ně přijatelní, a ruinovat politiky, kteří stojí v cestě jejich finančním zájmům, včetně těch, kteří se skutečně zasazují o mír (např. N. Chamberlain).

Říšská vláda byla obviněna z válečných záměrů s cílem ovládnout svět. Bylo na tomto obvinění něco pravdy? Nástup nacionálněsocialistické německé strany práce (NSDAP) k moci měl „znamenat válku“ - to bylo možné slyšet všude v době, kdy všechny ostatní země v Evropě byly na válku připraveny, soudě podle jejich výzbroje - a obranného potenciálu, tedy všechny kromě Německa. To, že Hitler měl plánovat válku již v roce 1933, se nepodařilo zjistit ani při jednání IMT v Norimberku na přelomu let 1945 a 1946. Vláda, jako byla vláda nacionálních socialistů, která od svého nástupu k moci zažívala vnitřní i vnější politické potíže, je z technického hlediska sotva schopna plánovat okamžitá nebo dlouhodobá dobyvačná tažení. Bylo překvapivě rychlé překonání politického, hospodářského, kulturního a

sociálního chaosu známkou válečných příprav? Staví se dálnice a osobní lodě proto, že se plánuje válka? Zdokonaluje člověk techniku zbraní, aby mohl páchat zločiny? Všechny tyto záměry byly přičítány německému vedení, nikdy ne jiným vládám. Přesto je vláda, která zanedbává účinné a obezřetné řízení hospodářského blahobytu lidu, jeho bezpečnosti a budoucnosti, nedůstojná a nezodpovědná - bez ohledu na to, jak by tato opatření hodnotily jiné mocnosti!

Reflace německého hospodářství byla již v roce 1933 bezostyšně označována jako „průmyslová mobilizace“: ***„Německo vždy fungovalo v atmosféře mobilizačního režimu. Dělníci pracovali devět až deset hodin denně. Továrny byly přeměňovány na střediska válečného průmyslu. Civilní spotřeba byla snížena na extrémně nízkou úroveň. Výsledkem byly podobné podmínky, jaké existovaly v době světové války. Pan Beneš prohlásil za jisté, že na jaře 1935 bude mít Německo letectvo čítající 4 000 letadel, a to byl teprve začátek. A co ostatní mocnosti? Mezi nimi nebyl nejmenší náznak mobilizace. Existoval pouze nejčistší, nejliberálnější mírumilovný režim!"***[51]

Když už mluvíme o nesofistikovanosti. Nejedná se o nějaké pochybné podvodníky, ale o muže, kteří o sobě tvrdí, že jsou „seriózní historici“, kteří si vymýšlejí tyto fantastické příběhy. Neváhají interpretovat posílení zemědělské výroby i rodové panství (Erbhofordnung) jako *„plány na odklonění zemědělství do programu přípravy války“*.[52] Říšskou pracovní službu (Reichsarbeitsdienst) označili za důležitý faktor tajného vyzbrojování Německa, kázeň v Německu za projev touhy po pomstě a touhy po válce a historicky danou - a všemi státními představiteli akceptovanou - centralizaci a jednotnost politického strukturování za „důkaz“ „barbarské tyranie“ a „válečnických imperialistických záměrů“. Politický kvas vyvolaný těmito tvrzeními je výsledkem nezodpovědné agitace, stejně jako v *„strašlivé výzvě svobodnému a civilizovanému světu kvůli německé technice“*.[53] A podle komunistů začala druhá světová válka v roce 1933 nástupem Hitlera k moci.[54]

Kolik toho včerejší agitátoři a kolik toho dnešní „historici“ dokázali nacpat do kufru „hitlerovsko-fašistického“ zbrojení, a to nejen z komunistických kruhů! Zbrojení zřejmě znamená: výstavbu kasáren, letišť, výzkumných laboratoří, výzkumných ústavů, administrativních budov atd.

---

[51] L. Schwarzschild, *Von Krieg zu Krieg*, s. 435.
[52] O. Winzer, „Dvanáct let boje proti fašismu a válce“ (rusky), s. 51-52.
[53] R. Sherwood, *Roosevelt and Hopkins*, s. 154. - *„Strašlivá výzva, kterou nacistická technologie představovala pro svobodný a civilizovaný svět.“*
[54] *Komunist*, č. 2, únor 1957, s. 60.

zařízení, jimiž byly v roce 1933 bohatě vybaveny všechny ostatní velmoci, ale které by zřejmě velmoc, jako je Německo, neměla mít; dálnice, osobní lodě a státní průmyslové závody (například závody Volkswagen a Reichswerke Hermann Göring), nemluvě o výrobě bot a nákladních aut.[55] Rozvoj civilního letectví byl ve výmarském období značně zanedbáván. Ostatní země - zejména Anglie a Francie - se rok co rok pečlivě věnovaly vlastnímu civilnímu letectví, aniž by to vyvolalo hněvivé slovo „svědomí světa“! Dokonce i po roce 1933 byly roční výdaje na tuto oblast v obou těchto zemích mnohem vyšší, než jaké Hermann Göring navrhoval pro Německo.[56]

K tomu je třeba připočítat ještě další: nákup uniforem pro armádu, Říšskou pracovní službu, SS, SA, OT, HJ; založení takových organizací, jako je Německá pracovní fronta s pracovní knížkou pro členy (odpovídající vojenské služební knížce), organizace Todt atd., ekonomické plánování ve čtyřletém programu, apel na národní společenství a kamarádství, tělesný a vojenský výcvik mládeže - vlastně každá Hitlerova akce od roku 1933 je zařazena do kategorie „vyzbrojování“. *„Všechna [Hitlerova] opatření na povzbuzení ekonomiky, zvýšení výroby, zvýšení úrovně vývozu, zajištění surovin, vybudování nových průmyslových odvětví nebo zajištění soběstačnosti zemědělství však počítala s případnou válkou.“*[57]

Odsuzování se nevyhnuly ani kulturní aktivity, ani sociální politika. I ta byla tlačena do služby - nejen názorově vyhraněným tiskem, ale i „dějinami“ - jako „spiknutí proti světovému míru“, neboť měla „zmást masy, oklamat je a přeměnit je v ochotné nástroje plánovaného válčení a ovládnutí světa“. - Člověk musí žasnout, jak daleko dospělí lidé zajdou, když předpokládají lidskou hloupost, jen aby rozdmýchali plameny nenávisti a využili ji pro své vlastní zájmy.

Velmoc, která strávila šest či spíše sedm let intenzivním zbrojením (samozřejmě v rámci příprav na zločinnou světovou dobyvačnou válku), s vyloučením všeho ostatního, by měla mít vybudovaný obrovský vojenský potenciál. Jak žalostně malé však byly domácí, zbrojní, muniční a výstrojní zásoby a zásoby ve skutečnosti (viz s. 228 a násl.)! Nebyla to převaha v hmatatelném, materiálním smyslu, ale spíše příkladný vojenský duch,

55 Fr. Rück, *1919-1939: Friede ohne Sicherheit*, s. 333.
56 C. Bewley, op. cit., p. 120.
57 H. Mau a H. Krausnick, *Deutsche Geschichte der jüngsten Vergangenheit 1933-1945*, s. 91.

odvážná strategie, náskok v technice a soustředěním účinné a dobře mířené výzbroje v centru boje, co umožnilo vítězná tažení Wehrmachtu v letech 1939-1940!

S větším oprávněním než kterákoli jiná vláda mohl Hitler tvrdit, že je národně a historicky nezbytné postavit Německo opět na vojenské nohy. ***„Ani pacifistický národ nemůže dopustit, aby jeho obranyschopnost klesla pod určitou úroveň. Když se stát již není schopen bránit proti útoku svého nejslabšího souseda, je dosaženo tohoto nízkého bodu. Tímto nízkým bodem byla pro Německou říši s její stotisícovou armádou bez tanků a bez těžkého dělostřelectva a bez záloh vycvičených ročních přijímačů a bez letectva Versailleská smlouva, která byla tak drasticky podřízena, že i malé Československo by se ve srovnání s ní jevilo jako po zuby ozbrojené, natož Polsko, Belgie nebo Francie. Vojenské spojenectví těchto národů by mohlo Německo zničit jediným úderem. O kolosu, jakým je Rudá armáda, ani nemluvě. Jakékoli ilegální zásoby zbraní z období Výmarské republiky byly skutečně bezvýznamné.***

Proto když Hitler v roce 1935 vyhlásil svůj program, který předpokládal vytvoření 36 divizí, nemohl mít jiný cíl než přeměnit naprosto nenormální a zcela bezbranný stav Říše v pozici, která by zajistila alespoň nějakou obranyschopnost.”[58]

Hitler nezvyšoval zbrojení, aby zemi uvrhl do válečného zmatku v době, kdy se snažila o hospodářskou obnovu a obnovení národní jednoty. Za těchto okolností by si žádný politický vůdce nekladl tak šílený a nedosažitelný cíl, jako je dobyvačná válka! Nezačal snad Hitler zbrojit až poté, co versailleské mocnosti obklopující Německo porušily svůj závazek usilovat o mnohostranné odzbrojení a zajistit Německu rovnoprávnost, odmítly opakované návrhy německých vlád na odzbrojení, ano, dokonce zintenzivnily vlastní zbrojení a navíc se zavázaly ke spojenectví, vytváření vojenských bloků a verbálním ujištěním? Každý jednotlivý kabinet výmarské éry čelil akutnímu nebezpečí invaze ze strany svých sousedů. Ve skutečnosti k invazím pod označením „preventivní opatření“ skutečně docházelo a k pohraničním střetům docházelo téměř denně. Jen neochotně se Francie vzdala svých nároků na levý břeh Rýna. Ostatní země si činily nároky na německé území daleko přesahující hranice vytyčené ve Versailles: Československo požadovalo

---

[58] H. Frank, op. cit., s. 240.

hornatou oblast Glatz a Lužici a Polsko usilovalo o připojení celého Horního Slezska a Východního Pruska.

S nástupem Hitlera k moci se tato situace ve prospěch Německa zásadně nezměnila. Zmíněné faktory byly a zůstaly východiskem Hitlerova postupu. Rovněž zde není žádný náznak „německého militarismu" jako předstupně a přípravy německých plánů agrese. I když světový tisk po dvacet a více let s neměnnou monotónností překrucoval fakta a obviňoval Hitlera z toho, že inicioval zbrojení, sloužilo to možná egoistickým zájmům některých mocností, ale nikoliv historické pravdě. Britský historik A. J. P. Taylor spolu s mnoha dalšími odborníky jasně prokázal, že ***„startovací pistolí závodů ve zbrojení vystřelili Francouzi"***, a nikoliv Němci.[59]

Ani jednou Hitler bezohledně nezneužil zhoršené situace, kterou způsobila nějaká vítězná mocnost, aby ospravedlnil nadměrné zbrojení. V každé fázi vývoje trpělivě předkládal nabídky a návrhy všech možných variant na základě rovnosti. Slova z jeho projevu v Říšském sněmu z 21. května 1935 by měla vejít do dějin s plným uznáním jejich zásluh: ***„[Říšská vláda] Je ochotna kdykoli se držet v mezích zbrojního omezení ve stejném rozsahu, v jakém se k němu zavázaly i ostatní národy. Z vlastní vůle již německá říšská vláda oznámila určitá navrhovaná omezení. Tím dala co nejjasněji najevo dobrý úmysl vyhnout se nekonečným závodům ve zbrojení."***

Slabý národ není v pozici, aby mohl na světě cokoli požadovat, a jak ukázala versailleská politika vůči Německu, dokonce ani právo na sebeurčení. Nebylo by proto v německém uvažování po trpkých letech bezmocné bezradnosti déle odmítat hospodářskou a vojenskou, a tedy i politickou obrodu. Jen s rozhodností a odvahou mohlo Německo znovu získat svou čest a identitu. **„Všechna nezbytná opatření [k obnovení národní cti] však nebylo možné zajistit pouhým jednáním. Ale kromě toho: Čest národa nelze nikdy vyjednat, ale lze ji vždy jen získat. Takto nebyla čest kdysi vyjednána, spíše byla kdysi odňata."**[60]

Německo-polský pakt o neútočení a přátelství z roku 1934 považují tito „míroví politici" za *„rozhodující krok v přípravě německé agrese"*. *„Hitler tento pakt potřeboval, aby zmátl zastánce kolektivní bezpečnosti a ukázal jako příklad, že Evropa ve skutečnosti nepotřebuje kolektivní bezpečnost, ale*

---

[59] A. J. P. Taylor, op. cit., s. 77.
[60] G. Rühle, op. cit., sv. 1937, s. 47 (Hitlerův projev v Říšském sněmu, 30. ledna 1937).

dvoustranné dohody. To umožnilo německým agresorům svobodně se rozhodnout, kdy a s kým uzavřou dohody, a zvolit si načasování svých útoků... Stále odvážnější Hitler podnikal řadu akcí s cílem...“[61]

Slova selhávají ve světle tak velkorysého uznání práv jiných národů a velkorysého respektování německého odhodlání k regeneraci a mezinárodní spolupráci. Zlomyslné nabádání k válce? - Ne, taková argumentace a hodnocení jsou příkladným projevem skutečné mírové politiky - alespoň tak se nazývala, když se po roce 1945 praktikovala na německém národě.

Protože se Hitler snažil navázat přátelské vztahy se sousedními zeměmi na východě a skutečně je dokázal konstruktivně utvářet - byl obviňován z agrese nebo spíše z přípravy na ni! Pohled na současnost ukazuje, že agitace v těchto dnech postrádá kultivovanost předchozích desetiletí, což je o to překvapivější, že je nyní namířena proti jiným národům a „režimům“.

O tehdejší situaci ve Velké Británii, Francii, Sovětském svazu a dalších zemích píší jednoznačně mnozí autoři vzpomínek po druhé světové válce. Jedním z nich byl i sovětský velvyslanec v Londýně I. M. Majskij: ***„Dokonce i tak zkušený státník, jako byl Vansittart, který tehdy zastával klíčovou funkci stálého náměstka ministra zahraničních věcí, mi v létě 1933 při jednom rozhovoru řekl: ‚Hitler má mnoho obtíží a nepřátel, vnějších i vnitřních, se kterými se musí potýkat. ... Francouzi, Belgičané, Češi a Poláci jsou vůči němu krajně nedůvěřiví. ... V jeho řadách jsou muži, kteří usilují o první místo, a pro Hitlera nebude snadné se s nimi vypořádat. ... Nelze vyloučit, že vnitřní boj nacionálněsocialistickou stranu rozbije. Musíme počkat a uvidíme.‘“***[62]

Protože Hitler musel počítat s nepřátelstvím západních mocností, východoevropských národů, mezinárodního židovstva - pokud existovalo a mělo vliv[63] - a také bolševismu, pak už jen tyto okolnosti by říšské vládě

---

[61] *Geschichtsfälscher - Aus Geheimdokumenten über die Vorgeschichte des Zweiten Weltkrieges*, s. 14.

[62] I.M. Majskij, *Who helped Hitler?* Ruské vydání str. 32, anglické vydání 1964, str. 36.

[63] V článku na titulní straně pod titulkem *„Judea Declares War on Germany - Jews of all the World Unite in Action“* (Judea vyhlašuje válku Německu - Židé celého světa se spojují v akci) a dvousloupcovým titulkem „Bojkot německého zboží“ napsal londýnský deník *Daily Express* 24. března 1933: *„Celý Izrael se spojuje v hněvu proti nacistickému útoku na Židy v Německu..... Objevení se symbolu nového Německa, hákového kříže, vyvolalo vzpouru Lva Judova, starého bojového symbolu židovského vzdoru. Čtrnáct milionů Židů rozptýlených po celém světě se spojilo v jednoho muže, aby vyhlásili válku německým pronásledovatelům svých souvěrců... Židovský kupecký princ opouští svou účtárnu, bankéř svou zasedací místnost, obchodník svůj krámek a podomní obchodník svou skromnou*

znemožnily jakékoli dlouhodobé plánování dobývání. Kromě toho by první světová válka poskytla dostatek materiálu k popisu a ilustraci strategických pozic německého národa. Kromě toho bylo důvodné podezření, že již existují tajné smlouvy Sovětského svazu s Československem a Francií a poté Francie s Velkou Británií, takže v krátké době by mohla být proti Německu nasazena ohromně mohutná fronta. Tváří v tvář takové nemožné přesile by každá říšská vláda jakéhokoli složení musela zmobilizovat všechny své zdroje, aby vůbec dokázala vzdorovat byť jen několik týdnů či měsíců. V každém případě muselo veškeré německé plánování s těmito okolnostmi počítat, což se také stalo, jak dokazují objevené dokumenty.

Bylo pomlouvačné tvrdit, že se Hitler chystá napadnout Anglii nebo Francii, nebo tvrdit, že mnichovská dohoda (ze září 1938) urazila čest těchto dvou národů. Je spíše směšné a nebezpečné vyvozovat takové závěry z dohody, kterou svobodně uzavřeli čtyři suverénní státníci, kteří ji poté posílili dodatečnými prohlášeními o míru a přátelství! Stejně nezodpovědné bylo podsouvat a šířit po světě monotónní propagandistická obvinění, že Hitler chtěl při realizaci svých programů vyhladit Čechy, Poláky, Dány, Nory, Rumuny, Maďary, třicet milionů Slovanů nebo Židy a že chtěl dobýt Ukrajinu nebo dokonce celý svět![64]

Neměl ani program dobývání, ani program vyhlazování nebo podobně![65] Hitlerova ochota k přátelství se silným Polskem je historicky prokazatelná až

stodolu, aby se spojili ve svaté válce, která se stala bojem proti hitlerovským nepřátelům Židů.“ Pierre-Antoine Cousteau, *Les Origines Secretes de la Guerre 1939-45*, s. 117 (německé vydání s. 94). Ať už v té době celosvětová židovská organizace existovala, nebo ne - a to by byl sotva výmysl Němců -, takové celosvětové volání po válce v reakci na vnitřní situaci jiného národa vykazuje všechny rysy válečné provokace.

[64] Absurdnost takového obvinění se projevuje srovnáním tehdejšího území těchto světových mocností, které zcela otevřeně deklarovaly svůj záměr o světové dominanci, s německým životním prostorem:
Velká Británie: 40 milionů kilometrů čtverečních
Sovětské Rusko: 19 milionů kilometrů čtverečních
Spojené státy: 9,5 milionu kilometrů čtverečních
Německo: 0,6 milionu kilometrů čtverečních

[65] Autor v jiném svazku analyzoval otázku „konečného řešení židovského problému“, která Hitlera a Německo velmi svazuje. Zde postačí konstatovat, že žádný vyhlazovací program před válkou neexistoval a že válečné brutality nelze používat jako důvod pro předválečnou politiku. „Konečné řešení“ nebylo prvním a jediným válečným zločinem a historický výzkum v tomto ohledu stále probíhá. Kdo chce hodnotit „konečné řešení“, musí se zabývat otázkou válečné viny; musí si položit a zodpovědět otázku, kdo byl iniciátorem rozšíření války; musí se zabývat cíli války - a musí si zařadit posuzování prvních sedmi velkých válečných zločinů

do posledních dnů míru. Vyvolávání strachu, které praktikoval americký prezident F. D. Roosevelt svým prohlášením, že americká hranice má být na Rýně[66], protože Třetí říše ohrožuje USA a plánuje útok na jihoamerické státy, lze označit pouze za bezuzdné válečné štvaní. Za normálních okolností by byly podobné fantazie odsunuty do říše pohádek, nebýt předních „demokratů", kteří tato hesla využívali pro svou vlastní politiku podněcování války mezi národy. Navíc nelze tvrdit, že antisemitismus v Německu byl ospravedlněním

---

a četných válečných zločinů menšího rozsahu do chronologické časové perspektivy a podle morálních zásad, tj. měřit stejným metrem. Tyto velké válečné zločiny byly:
1. Zmasakrování více než 20 000 etnických Němců v Polsku v září 1939.
2. Deportace a částečná likvidace 1,7 milionu Poláků pod sovětskou nadvládou od září 1939 do června 1941. Polské prameny uvádějí, že během této operace bylo Sověty zavražděno 400 000 osob; viz M. Bardèche, *Nuremberg II ou les faux-monnayeurs* (německé vydání s. 49).
3. Zavraždění přibližně 10 000 důstojníků polské armády v katyňském lese v dubnu 1940.
4. Partyzánská válka, vyhlášená Velkou Británií, později všemi ostatními spojenci - od května 1940.
5. Bombardovací kampaň proti civilnímu obyvatelstvu, kterou Británie zahájila od května 1940.
6. Povraždění tisíců a násilné vysídlení 128 000 lidí z pobaltských států - od roku 1940 do června 1941.
7. Násilné vysídlení veškerého volžského německého obyvatelstva (600 000 osob), polovina léta 1941.
Mezitím - od roku 1940 - hlavní diplomatický poradce britské vlády Vansittart ve své oficiální funkci neustále vyzýval z Londýna ke genocidě. V roce 1941 vyšla ve Spojených státech s oficiálním souhlasem kniha, kterou napsal prezident Americké mírové ligy Theodore Nathan Kaufman. Tato kniha podobně vyzývala ke genocidě v očekávání Morgenthauova plánu. Kaufman požadoval sterilizaci veškerého německého národa a vypočítal, že během dvou generací bude vyhlazení germanismu dokončeno.
„Konečné řešení" je třeba chronologicky zařadit podle tohoto řetězce událostí - počínaje podzimem 1941, poté, co byly vyzkoušeny sovětské metody vedení války. Následné velké válečné zločiny Spojenců, jako expanze a brutalizace války obecně (ty je třeba chronologicky vzato zařadit před ně) a bombardování civilního obyvatelstva a zejména partyzánská válka, Morgenthauův plán, vyhnání východoněmeckého obyvatelstva s hrůznými průvodními okolnostmi, bestiální vraždění statisíců odzbrojených německých zajatců, zejména ve východní Evropě, nebyly uváděny jako důvody „konečného řešení", ale pak prokazatelně vycházely ze stejných pohnutek, které vedly již k prvním velkým válečným zločinům.
Vraždění Židů za války bylo zločinem, který nikdo nechce popírat. Stejně tak je však nepopiratelné, že cesta k němu zanechala za sebou stopu zločinů tak obrovských a zrůdných, kterých se dopustila druhá strana a které v tomto rozsahu, zvrácenosti a centralizovaném řízení nemají v dějinách lidstva obdoby. Nelze odsuzovat jedno a zamlčovat druhé. Každé posuzování se musí vrátit, jak již bylo řečeno, k otázce válečné viny.
[66] Rooseveltův projev v Kongresu, 4. ledna 1939; srov. s. 344.

pro válečnou politiku namířenou proti Německu, nebo že by měl být jejím spouštěčem.

Protože,

a) žádný suverénní stát nemá právo zasahovat do vnitřních záležitostí jiného státu.

b) ačkoli v Japonsku neexistoval antisemitismus, nezabránil zcela podobné válečné politice vůči tomuto národu, ani svržení dvou atomových bomb na Japonsko, které již před touto událostí projevilo ochotu ke kapitulaci.

c) antisemitismus v jiných zemích (např. v Polsku nebo v SSSR) nebyl nikdy použit jako důvod k vyhlášení války.

d) byly to zejména vedoucí západní mocnosti (Velká Británie, Francie a Spojené státy), které uplatňovaly přísná omezení přistěhovalectví cizinců a Židů a které také kladly trvalý odpor proti tomu, aby se tito lidé ze zahraničí prosazovali do vyšších vrstev jejich společnosti. Není příliš přesvědčivé, když zejména tyto mocnosti pak směřují své morální rozhořčení vůči národu, který ležel na dně po prohrané světové válce, a byl proto nucen přijmout nežádoucí příliv 70 000 Židů z východní Evropy[67] a jejich postupné obsazování nejvyšších pozic v německé společnosti; a když se tento národ po svém zotavení pak postavil na odpor. Je to ještě méně věrohodné, když uvážíme, že oni sami také odmítali přijímat židovské emigranty z Německa.[68]

Aby se pokračovalo v seriálovém hanobení versailleské válečné viny, muselo Německo zůstat označeno za takzvaný „zločinecký národ". To, co bylo ještě ve Versailles nazváno „vyvoláním války za účelem dobytí Evropy", se o dvě desetiletí později stalo „dobytím světa" - bez jakýchkoli skrupulí a bez logických základů. Ironií světových dějin je, že právě ty konkrétní mocnosti, které nejhlasitěji obviňovaly Německo z plánování dobytí světa - USA, Velká Británie a Sovětský svaz - byly těmi, které tento cíl pro sebe obhajovaly nebo se alespoň propracovávaly k tomu, aby se staly „světovou policií". Důkaz pro **Sovětský svaz**: komunistické světové revoluční učení je dodnes - včetně let 1939-1941 - důsledně dodržovaným základem sovětské zahraniční politiky.

[67] K. Ploetz, *Auszug aus der Geschichte* (1939), s. 655.
[68] J. G. Burg, *Schuld und Schicksal*, s. 66 a násl.

Velká Británie: Winston Churchill několik měsíců před svým jmenováním premiérem napsal v roce 1939 F. D. Rooseveltovi: *„Kdybych se stal britským premiérem, mohli bychom ovládnout svět."*[69]

Spojené státy: F. D. Roosevelt v projevu 21. října 1944: *„Musíme hrát vedoucí úlohu ve společenství národů."*[70]

Tento Rooseveltův postoj bylo možné zaznamenat již dlouho před vypuknutím války v roce 1939. (Viz kapitolu o zahraniční politice Spojených států.)

Německý národ nebo jeho vláda nebyly o nic bojovnější než jiné národy nebo vlády a jejich metody řešení vnitřní i zahraniční politiky byly stejné nebo podobné jako u jiných národů a vlád. Při posuzování je třeba vynést rozsudek nad všemi stejně. Nebylo by správné zamlčovat zavrženíhodné způsoby jedné strany a zároveň odsuzovat metody strany druhé. Na cestě k vynesení rozsudku se nelze vyhnout otázce: Který významný evropský stát se před vypuknutím války v roce 1939 vzdal, jen aby zachoval mír, svých provincií a části svého obyvatelstva? Je třeba uznat, že Německo může na tuto otázku odpovědět: Posensko-Západní Prusko, východní Horní Slezsko, jižní Tyrolsko, Alsasko-Lotrinsko, Eupen-Malmedy a severní Šlesvicko a německé kolonie.

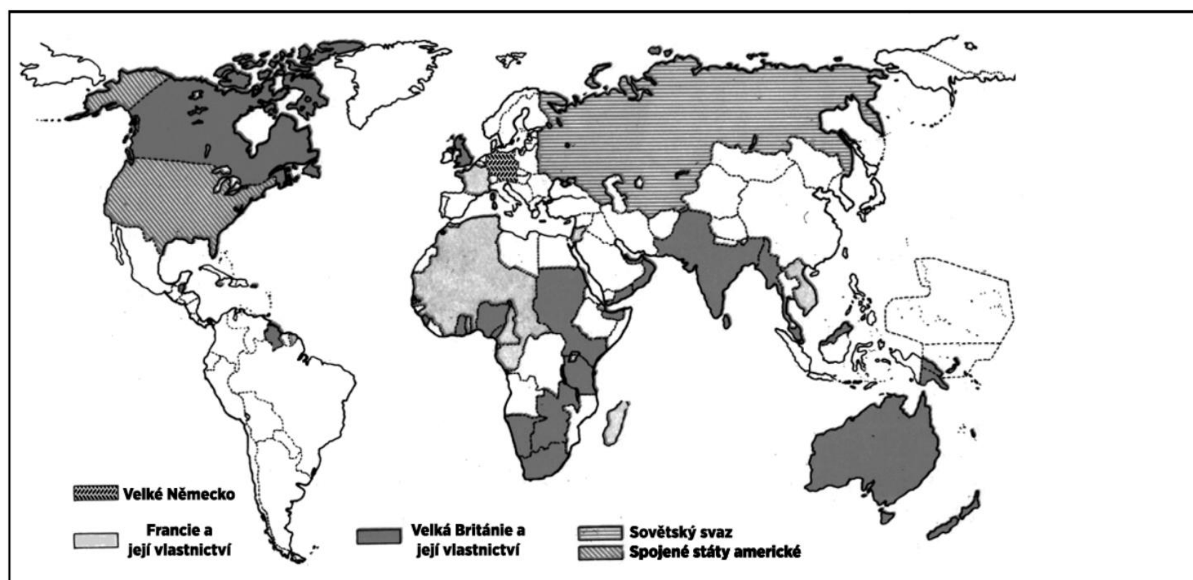
Příčiny války je třeba hledat přímo ve vládách a tisku, které po ztrátě objektivity agitovaly a rozdmýchávaly strach, hrůzu a nestabilitu do plamenů nenávisti a následně vyvolávaly vojenská obranná opatření a bezpečnostní opatření. Na ně pak navazují psychologické a politické řetězové reakce, které nakonec končí válkou. Versailleské vítěze a jejich spojence, ale také Komunistickou stranu Sovětského svazu nelze zprostit obvinění, že připravili živnou půdu pro rozkvět takových řetězových reakcí. K použití těchto nebezpečných zbraní se uchýlili již před Hitlerem, ve třicátých letech a také po roce 1945, takže každý národ je nucen zůstat ve stavu neustálé pohotovosti. Ani tváří v tvář hrozbě třetí světové války se nezdá, že by pochopili a uznali základní příčiny války.

Národy světa si však již nemohou dovolit podlou a chatrnou propagandu, která by utvářela intelektuální základ jejich vztahů, mezinárodního práva a mezinárodního morálního kodexu. Požadují - mají

---

[69] C. Tansill, op. cit., s. 588.
[70] S. J. Rosenmann, *The public papers and addresses of F. D. Roosevelt*, sv. 1944-1945, s. 349.

právo požadovat! - naprostou objektivitu a spravedlnost! Ale nejen pro současnost a budoucnost, ale také pro minulost, protože právě tam se pokládá základní kámen pro politickou činnost!

Globální pohled na územní držbu spojeneckých velmocí v roce 1939 ve srovnání s Velkým Německem. Jejich nadvláda nad oceány se strategickým významem nejdůležitějších životních linií světového obchodu není dostatečně zobrazena; bylo by třeba ji doplnit. Pak vezměte v úvahu, že tyto národy, které si během své nedávné historie podmanily velkou část světa, obvinily Německo, že má v plánu dobýt svět…

Winston Churchill a strana s „filozofií krvelačnosti"

Od první světové války Winston Churchill ve Velké Británii stále více reprezentoval veřejné mínění. Velká Británie, tehdy ještě impérium, navíc udržovala úzké politické a hospodářské vazby se světovými mocnostmi Versailleské aliance. Churchill, který se již v roce 1934 mohl ohlédnout za svou skvělou kariérou a impozantní řadou ministerských postů, dosáhl nejmocnějšího postavení v britské vládní hierarchii jako kancléř pokladu (1924-1929).[71] Mohl se spolehnout na podporu mnoha stejně smýšlejících členů britské vlády a britských politických stran, stejně jako na podporu mocného okolí prezidenta Roosevelta.

[71] I. M. Majskij, *Who helped Hitler?* s. 55. (+ viz ruské vydání str. 49)

Po celá třicátá léta až do začátku války *„pokračoval [Churchill] v psaní nabádání a výčitek ve dvoutýdenních článcích pro Evening Standard lorda Beaverbrooka, které byly rozesílány do provinčních novin, do Evropy a Ameriky. Churchill byl pravděpodobně jedním z nejčtenějších a nejlépe placených sloupkařů na světě.“*[72]

Jeho argumenty, které i toryové, jeho straničtí kolegové, považovali za „nezodpovědné“, jsou typické pro smysl pro hodnotový úsudek (nebo jeho nedostatek) novinářů a politiků v jeho táboře; byly také typické pro partnery ve zbrani proti Německu za druhé světové války; typická byla válečná propaganda a očerňovací propaganda provozovaná pod jeho vedením a typická i pro dvorní historiky po této válce. Černá se stala bílou a bílá černou. Rozhodující bylo, že se agitovalo bez ustání a že se kotel nenávisti udržoval ve varu, aby se prosadily vlastní sobecké zájmy. Winston Churchill byl v tomto řemesle skutečně mistrem. *„Bez Hitlera a pozadí událostí, které ho podnítily k činu, by Churchill možná už nikdy nezastával svůj úřad.“*[73]

Nespočet absurdních výroků, které svou hrubostí a morální diskvalifikací nemají v dějinách obdoby, použil Churchill, když se „hnán politickými ambicemi“ snažil *„vyburcovat Británii proti nacistům“*.[74] Znehodnocují všechny ostatní kolísavé, extrémní a často protichůdné myšlenky tohoto muže. Kdo může brát vážně Churchillova slova pronesená v Dolní sněmovně v listopadu 1933? *„Vidíme, že jejich mládeži je vštěpována filozofie krvelačnosti, k níž od dob barbarství nelze najít obdobu.“*[75]

Měřítkem pro jeho hodnocení nebyla pravda ani záměr pravdy, ale jeho „zákon“, „zákon britské zahraniční politiky“.[76] Podle tohoto „zákona“, který uznával jedinou „autoritu“ - mocenské zájmy Velké Británie, byly povoleny nejpodlejší druhy pomluv, každodenní zlomyslné pomluvy v tisku, všechna myslitelná válečná štvavá opatření. Je samozřejmé, že Německo, zejména po nespravedlivém versailleském mírovém urovnání, muselo podobným projevům „veřejného mínění“ ve Velké Británii a dalších zemích čelit sebevědomým postojem. Churchill - v logickém pokračování své předchozí politiky vůči německému národu - „odškodnil“ Stalina za druhé světové války

[72] E. Hughes, *Winston Churchill – British Bulldog – His Career in War and Peace*, s. 155, 156.
[73] Tamtéž, s. 146.
[74] Tamtéž, s. 145.
[75] W. Churchill, *The Second World War*, svazek I, kniha I, „The Gathering Storm“, s. 113.
[76] Viz kapitolu v této práci, která se zabývá právě touto otázkou.

tím, že mu daroval německou zemi těmito slovy: *„Považuji tuto válku [1939-1945] proti německé agresi vcelku za třicetiletou válku od roku 1914."*[77]

Pro něj neexistoval rozdíl mezi císařským Německem, Výmarskou republikou a nacionálním socialismem. Stejně tak mu bylo lhostejné, zda jde o Němce, Poláky, Francouze, Španěly nebo jiné národnosti - prvořadý pro něj byl zájem o moc; byl natolik pošetilý, že to ve svých pamětech jasně rozvedl a předal potomkům. Veškeré výroky a činy tohoto muže - jednoho z „velké trojky" v roce 1945 - o Německu a nacionálním socialismu je třeba vnímat ve světle tohoto základního postoje a je třeba je posuzovat také z hlediska základních rysů britské zahraniční politiky.

Churchill ještě v roce 1934 označoval versailleský diktát za „spravedlivý" a tvrdil, že výhradní vina Německa za první světovou válku je definitivně prokázána - v rozporu s odlišnými výsledky historického výzkumu.[78] Několik měsíců po uzavření této „smlouvy" prohlásil: *„Není to síla Německa, ale jeho slabost, čeho se musíme obávat."*[79]

Ať už se jednalo o sílu nebo slabost Německa, Winston Churchill pokračoval ve svých polemikách a stále rozdmýchával plameny strachu. Nicméně skutečnost, že tuto slabost tehdy záměrně vyvolal (cituji konkrétní čísla: (800 000 lidí zahynulo kvůli britské hladomorné blokádě, která byla rozšířena až k Baltskému moři a která pokračovala i po uzavření příměří), se rozhodl nezmínit.[80] Naopak 3. března 1919 v Dolní sněmovně tuto hladomornou blokádu pochválil jako prozíravost: ***„Držíme všechny naše donucovací prostředky v plné činnosti nebo v okamžité pohotovosti k použití. Blokádu důrazně prosazujeme... Německo je velmi blízko hladomoru.... Nyní je proto vhodná chvíle k řešení."***[81]

Odstranění monarchie, „militarismu" a „policejního státu" v Německu ho neuspokojovalo. Stejně tak bylo třeba ponížit a zahnat do úzkých výmarské politické strany. Proč by mu to mělo vadit, když při tom jeho ideje ztratily veškerou důvěryhodnost! Winston Churchill navíc pochopil, jak demonstrovat

---

77 „Korespondence mezi Stalinem, Rooseveltem a Churchillem v průběhu Velké vlastenecké války v letech 1941-1945" (rusky), svazek I, s. 203; dopis Churchilla Stalinovi z 27. února 1944.
78 H. Lutz, *Verbrechervolk im Herzen Europas?* s. 21.
79 F. Rück, *1919-1939: Friede ohne Sicherheit*, s. 38.
80 H. Lutz, op. cit., s. 82, 259, 260.
81 J. F. C. Fuller, *The Second World War*, s. 19; Herman Herda, *Die Schuld der Anderen*, s. 173.

svůj „britský vlastenecký étos“ tím, že bude agitovat strachem a nenávistí proti Německu - což byl a je postup, který nesmírně „napomáhá“ šíření míru mezi národy. Pokud se jeho vůdčí zásadou stalo trvat na „německém nebezpečí“ a na existenci faktického „válečného stavu“ *(„Na tuto druhou světovou válku se dívám jako na třicetiletou válku proti německé agresi, která začala v roce 1914“)*, a pokud střídal krajní obdiv s krajním opovržením vůči nacionálnímu socialismu a fašismu, domníval se, že mezi suverénními evropskými národy připadá Británii role versailleské policejní centrály a morálního průvodce lidstva. Dokonce i v řadách své vlastní strany byl brzy považován za „válečného politika“. ***„Celému světu se Churchill jevil jako ztělesnění válečné politiky.“***[82]

Už během první světové války Winston Churchill nejen chápal, ale také uměl v praxi uplatňovat metody, které proti sobě popudí národy a vyprovokují je k válce. Takto se tehdy vyjadřoval jako „liberál“: ***„...vyvolat paniku bez příčiny, politika, která se snaží vyvolat zlou vůli mezi dvěma národy bez příčiny.“***[83]

Nicméně Winston Churchill tuto politiku vyvolávání *„zlé krve mezi dvěma národy bez příčiny“* záměrně prováděl po většinu svého života - přinejmenším do roku 1945!

K těm, kteří se ve Velké Británii vzrušovali a stavěli Mussoliniho na piedestal, patřil i Winston Churchill v době, kdy se Hitler od fašismu stále ještě distancoval.[84] Tento Winston Churchill si svým neustálým agitováním získal navzdory svým často rozporuplným a bezzásadovým postojům prestiž, které se dodnes těší v celém anglosaském světě. To je důkazem toho, jak málo tyto národy pochopily, co se v Evropě v posledních desetiletích odehrává.

Winston Churchill, britský „konzervativní politik“, který s hrdostí prohlašoval, že tři čtvrtiny svého života strávil buď účastí v boji, nebo přípravou na boj proti Německu[85], a který druhou světovou válku obvykle označoval za „třicetiletou válku proti německé agresi, která začala v roce 1914“, ale který o ní také občas mluvil jako o „zbytečné válce“, v roce 1935 řekl: ***„Za patnáct let, která následovala po tomto rozhodnutí (malíře domů, který se rozhodl získat vše zpět), se mu podařilo obnovit nejmocnější postavení Německa v***

[82] Vikomt Templewood (S. Hoare), *Nine Troubled Years*, s. 386.
[83] A. C. Wedemeyer, *Wedemeyer Reports!* p. 13.
[84] E. Hughes, op. cit., s. 119.
[85] *Nation Europa*, listopad 1957, s. 50.

Evropě, a nejenže obnovil postavení své země, ale dokonce do značné míry zvrátil výsledky Velké války… poražení se právě stávají vítězi a vítězové poraženými… ať už si o těchto činech myslíme cokoli jiného, rozhodně patří k nejpozoruhodnějším v celých dějinách světa.“[86]

Winston Churchill v listopadu 1935: *„Zatímco se v Evropě odehrávaly všechny tyto ohromné proměny, desátník Hitler bojoval svůj dlouhý a opotřebovaný boj o německé srdce. Příběh tohoto boje nelze číst bez obdivu k odvaze, vytrvalosti a vitální síle, které mu umožnily vzdorovat, nepodléhat, smířit se nebo překonat všechny autority či odpory, které mu zatarasily cestu. On a stále početnější legie, které s ním spolupracovaly, v této době ve svém vlasteneckém zápalu a lásce k vlasti jistě ukázali, že neexistuje nic, co by neudělali nebo čeho by se neodvážili, žádná oběť na životě, zdraví a svobodě, kterou by sami nepřinesli nebo kterou by nezpůsobili svým odpůrcům.“*[87]

Podle Churchillova názoru byli za Hitlerův úspěch zodpovědní spojenci, Velká Británie a Francie: *„Úspěch, kterým se karta obrátila proti samolibým, bezstarostným a zaslepeným vítězům, si zaslouží být považován za zázrak v dějinách světa a za zázrak, který je neoddělitelný od osobního životního úsilí jediného člověka. …Ti, kdo se s Hitlerem setkali tváří v tvář na veřejnosti, v obchodním styku nebo ve společnosti, v něm našli vysoce kompetentního, chladného, dobře informovaného funkcionáře s příjemným vystupováním, pronikavým úsměvem a jen málokdo nebyl zasažen jemným osobním magnetismem. Tento dojem není pouze oslněním mocí. Působil jím na své společníky v každé fázi svého boje, i když se jeho štěstí nacházelo na samém dně… Člověk může nemít rád Hitlerův systém, a přesto obdivovat jeho vlastenecké úspěchy. Kdyby naše země byla poražena, doufám, že bychom našli stejně obdivuhodného šampióna, který by nám vrátil odvahu a dovedl nás zpět na naše místo mezi národy.“*[88]

Winston Churchill 4. října 1938: „*V našem vedení nesmí chybět něco z ducha rakouského kaprála, který, když se kolem něj všechno rozpadlo a když se zdálo, že Německo navždy propadlo zmatku, neváhal vyrazit proti obrovské přesile vítězných národů a již proti nim tak rozhodně obrátil vývoj událostí.“*[89]

[86] E. Hughes, op. cit., s. 140-141.
[87] Tamtéž, s. 143.
[88] Tamtéž, s. 144, a L. P. Lochner, *Die Mächtigen und der Tyrann*, s. 214.
[89] E. Hughes, op. cit., s. 167.

Byl to tentýž muž, který *„německému vůdci udělil nejvyšší ocenění za jeho úspěchy, jaké se ještě žádnému zahraničnímu státníkovi od Angličana nedostalo“*[90], nicméně zároveň namaloval radikálně odlišný obraz Hitlera - navzdory svému nejlepšímu vědomí - portrét v jedovatých barvách. V soukromém rozhovoru s polským velvyslancem v Londýně Raczynskim v předvečer mnichovské konference prohlásil, *„že jediná naděje spočívá v rezoluci a v případě nutnosti ve válce; a pohrozil, že pokud se Chamberlain opět rozhodne pro neslavný ústup, on, Churchill, mu ‚ukáže'“*.[91]

Jeho komentář k této konferenci v Dolní sněmovně z 5. října 1938 zněl takto: *„Utrpěli jsme totální a naprostou porážku. Stojíme tváří v tvář katastrofě první velikosti, která postihla Velkou Británii a Francii. Systém spojenectví ve střední Evropě, na který Francie spoléhala v zájmu své bezpečnosti, byl rozmetán a nevidím žádný způsob, jak jej obnovit. Cesta údolím Dunaje k Černému moři, zdroje obilí a ropy, cesta, která vede až do Turecka, byla otevřena, ale nikdy nemůže existovat přátelství mezi britskou demokracií a nacistickou mocností, tou mocností, která zavrhuje křesťanskou etiku, která povzbuzuje svůj postup vpřed barbarským pohanstvím, která se chlubí duchem agrese a dobývání, která čerpá sílu a zvrácené potěšení z pronásledování a používá, jak jsme viděli, s nelítostnou brutalitou hrozbu vražedné síly.“*[92]

Takové byly jeho výroky tváří v tvář konferenci, na které bylo poprvé od roku 1919 dosaženo práva na sebeurčení pro 3,5 milionu sudetských Němců a které bylo přijato mírovým jednáním! I když pomineme mnichovskou konferenci, najdeme zde v písemném sdělení britského ministra zahraničí lorda Halifaxe prezidentu Rooseveltovi z 25. ledna 1939 potvrzení o jakési „důstojnosti“, „moudrosti“ a „bezpečnosti“ a o jakémsi „evropském espritu de corps“, který byl povolán do služby za kanálem La Manche, aby pracoval na „míru“: ***„Britské ministerstvo zahraničí se dozvědělo, že Hitler byl ‚trpce rozhořčen mnichovskou dohodou, která ho odrazovala od lokální války proti Československu a demonstrovala vůli německých mas k míru v opozici k válečnému štvaní nacistické strany. Cítí se touto demonstrací osobně ponížen. Za hlavní viníka tohoto ponížení považuje Velkou Británii, a proto je jeho hněv namířen především proti této zemi, kterou považuje za hlavní***

---

90 P. H. Nicoll, *Britain's Blunder* (německé vydání), s. 35. Vyjádření známého angloamerického publicisty Francise Neilsona.
91 E. Raczynski, *In Allied London*, s. 8.
92 Winston Churchill, *Into Battle: Speeches 1938-1940*, s. 42, 48, 50.

překážku, jež nyní brání naplnění jeho dalších ambicí.‘ V případě, že by se Německo dostalo do sporu s Holandskem...“[93]

Dne 7. září 1938 Winston Churchill v listu *The Times* podpořil odstoupení Sudet jako ***„nejlepší východisko ze situace“***[94], avšak 16. října 1938 (osmnáct dní po mnichovské konferenci, která jeho doporučení realizovala) v rozhlasovém vysílání americkému národu prohlásil: *„Ona [Československá republika] byla demokratickým vzorem ve střední Evropě, zemí, kde se s menšinami zacházelo lépe než kdekoli jinde. Byla opuštěna, rozvrácena, zničena a pohlcena. Nyní je stravována...“*

Ve stejném duchu, s tvrzením, že diktátor musí nechat svou smečku psů ochutnat krev ve stále kratších intervalech a dávat jim příležitost k lovu, aby se na něj neobrátili a neroztrhali ho na kusy, pokračoval: ***„Je to výzva k válce? Předstírá snad někdo, že příprava na odpor proti agresi je rozpoutáním války? Prohlašuji, že je to jediná záruka míru. Potřebujeme rychlé shromáždění sil, abychom mohli čelit nejen vojenské, ale i morální agresi.“***[95]

To jsou vskutku jedovatá slova, která by jistě měla ten nejnepříznivější dopad na jakékoliv mezinárodní vztahy! Značná část našich současných „historiků“ musí litovat, že nejsou schopni předložit věrohodné důkazy pro přisouzení takových slov Hitlerovi.

Jiní budou stejně tak litovat, že jsou k dispozici hojné výroky významných zahraničních osobností o Hitlerovi a nacionálním socialismu, které jsou nejen pozitivní, ale dokonce prozrazují obdiv, který se obvykle neprojevuje: Lloyd George, který v letech 1918-1919 *„dosáhl toho, co jsme chtěli“*, což pro něj znamenalo, že *„jeden z našich hlavních obchodních konkurentů byl zmlácen na kaši“*[96], prohlásil v roce 1936 po návštěvě Hitlera, když ho jeho dcera žertovně pozdravila „Heil Hitler“: ***„Ano, ‚Heil Hitler!' Říkám to také, protože je to opravdu velký muž.***[97] ***Nikdy jsem nepotkal šťastnější národ, než jsou Němci, a Hitler je jedním z největších mužů mezi výrazně velkými muži, s nimiž jsem se setkal.“***[98]

---

[93] C. Tansill, *Back Door to War*, s. 448.
[94] W. Churchill, *The Second World War*, svazek I, kniha I, „The Gathering Storm“, s. 232.
[95] Winston Churchill, *His Complete Speeches 1897-1963*, svazek VI, s. 6017.
[96] H. Grimm, *Warum – Woher – Aber Wohin?* str. 583-584.
[97] K. Hierl, *Im Dienst für Deutschland*, s. 163.
[98] H. Grimm v *Nation Europa*, únor 1968, str. 68, cituje britského generála J. F. C. Fullera.

Po návratu z Německa publikoval 17. září 1936 v deníku *Daily Express* podrobný článek s názvem „Mluvil jsem s Hitlerem": ***„V Norimberku správně prohlásil, že za čtyři roky jeho hnutí vytvořilo nové Německo. Není to Německo prvního desetiletí, které následovalo po válce - zlomené, sklíčené a skloněné s pocitem obav a bezmoci. Nyní je plné naděje a sebedůvěry a obnoveného pocitu odhodlání vést svůj vlastní život bez zasahování jakýchkoli vlivů mimo vlastní hranice. Poprvé od války se dostavil všeobecný pocit bezpečí. Lidé jsou veselejší. V celé zemi panuje větší pocit všeobecné radosti ducha. Německo je šťastnější. Viděl jsem to všude a Angličané, které jsem během své cesty potkal a kteří Německo dobře znají, byli touto změnou velmi ohromeni. Tento zázrak dokázal jeden člověk... Taková je nová nálada mezi německou mládeží. S téměř náboženským zápalem věří v hnutí a ve svého Vůdce. To na mě zapůsobilo víc než cokoli jiného, čeho jsem byl během své krátké návštěvy nového Německa svědkem. Panovala tam obrozenecká atmosféra. Měla mimořádný účinek na sjednocení národa. Katolíci a protestanti, Prusové a Bavoři, zaměstnavatelé a pracující, bohatí nebo chudí se stmelili v jeden národ. Náboženský, zemský a třídní původ už národ nerozděloval. Zrodila se vášeň pro jednotu, která se zrodila z krajní nutnosti."***[99]

Na konferenci v Teheránu v listopadu 1943, tedy v době vrcholící německo-sovětské války, Stalin ***„zdůraznil, že jen velmi schopný člověk může dokázat to, co Hitler, který zoceluje německý národ..."***[100]

Theodor Heuss v roce 1932: ***„Nikdo nemůže odepřít uznání neúnavnosti tohoto muže [Hitlera], který po propuštění z pevnosti začal pečlivě, houževnatě a s rozmyslem vytvářet z roztříštěných zbytků novou nádobu."***[101] ***„Hitlerovým zásluhám se samozřejmě nedostává plného uznání, kdyby byl uznáván jen jako velký a neúnavný organizátor. On také burcoval duše a svým vystupováním vzbuzoval nadšení, které bylo ochotné se obětovat a oddat."***[102]

Vikomt Rothermere (do roku 1939 šéf tiskového odboru ministerstva informací, člen britského parlamentu, po roce 1945 člen správní rady agentury Reuter a jeden z nejmocnějších novinářů na světě) nemohl sdílením svých pozitivních komentářů o Hitlerovi nic získat, naopak, mohlo mu to být jen ke škodě. Nicméně poté, co zdůraznil Hitlerovu touhu po míru, našel

---

[99] P. H. Nicoll, *Britain's Blunder* (německé vydání), s. 74-77: Celý článek je reprodukován.
[100] R. Sherwood, *Roosevelt and Hopkins*, s. 782.
[101] T. Heuss, *Hitlers Weg*, s. 5.
[102] Tamtéž, s. 119.

následující slova: ***„Mnoho lidí v Anglii považuje pana Hitlera za zlobra, ale já bych jim rád řekl, jak jsem ho poznal. Vyzařuje z něj přátelství. Je prostý, neafektovaný a očividně upřímný. Není pravda, že má ve zvyku oslovovat soukromé osoby, jako by šlo o veřejná shromáždění. Je nesmírně inteligentní. Znám jen dva jiné, na které bych mohl tuto poznámku použít - lorda Northcliffa a pana Lloyda George. Položíte-li panu Hitlerovi otázku, okamžitě vám odpoví plnou informací a vynikajícího rozumu. Neexistuje žádný žijící muž, jehož slib daný v souvislosti s něčím skutečně důležitým bych přijal dříve. Věří, že Německo má božské poslání a že německý národ je předurčen k tomu, aby zachránil Evropu před plány revolučního komunismu. Má velký smysl pro posvátnost rodiny, k níž se komunismus staví nepřátelsky, a v Německu zastavil vydávání všech neslušných knih, produkci sugestivních her a filmů a důkladně očistil morální život národa... Asi před osmnácti měsíci jsem hovořil s Hitlerem, když řekl, 'Jisté anglické kruhy v Evropě o mně mluví jako o dobrodruhovi. Moje odpověď zní, že dobrodruzi vytvořili britské impérium.'... Jeho zdvořilost se nedá popsat slovy a muži i ženy jsou okouzleni jeho pohotovým a odzbrojujícím úsměvem. Je to muž vzácné kultury. Jeho znalosti hudby, malířství a architektury jsou hluboké. Zdá se, že pro mnoho lidí je obtížné sladit představu kulturního muže s mužem rozhodných činů... Je pravděpodobné, že kdyby se v anketě rozhodovalo o tom, kdo je podle obecného mínění největším politickým Angličanem v našich dějinách, Cromwellovo jméno by vedlo mezi všemi ostatními. Cromwell byl však mužem největší rozhodnosti a nejbezohlednějších metod."***[103]

V široce rozšířených britských novinách *The Daily Mail* bylo 20. května 1938 uvedeno: ***„Hitlerova politika je úspěch bez krveprolití. Dosáhl nadvlády v Německu, zemi s 68 000 000 obyvateli, s malými ztrátami na životech. Rakousko bylo připojeno k Německé říši bez jediného výstřelu. Při nepokojích v Palestině v posledních pěti letech přišlo o život více lidí než v Německu a Rakousku od nastolení Hitlerova režimu do současnosti.“***[104]

Strana s „filozofií krvelačnosti“ připomínající doby barbarství si nikdy nemohla podmanit srdce osmdesátimilionového národa, který období skutečného strádání nutně učinilo opatrným a velmi ostražitým. Taková strana by nikdy nemohla vyhrát žádnou bitvu, ať už by bojovala intelektuálními nebo materiálními nástroji, proti modernímu a silnému státnímu aparátu, ani proti

---

[103] V. Rothermere, *Warnings and Predictions*, str. 135-137.
[104] Tamtéž.

početným a disciplinovaným organizacím dělnictva, buržoazie, průmyslu a obchodu, ani proti tisku; nemohla by očekávat, že získá převahu nad zkušeným vedením strany nebo nad odborníky v různých oblastech, ani že překoná převládající ideologii a rozmanité zahraniční vlivy. Taková strana by nikdy nemohla dosáhnout vítězství navzdory deseti letům útlaku, pomluv, ekonomické diskriminace a finanční tísně - sama, bez spojenců, bez přátel a bez dobrodinců. ***„Bylo by naprostým nepochopením, kdybychom chtěli přehlížet skutečnost, že velká síla NSDAP je založena na samofinancování prostřednictvím členstva a na schopnosti financovat veřejné schůze z příspěvků účastníků. To (samofinancování) není jen skvělý organizační výkon, ale v jeho kořenech se nachází idealismus tisíckrát projevené ochoty k obětem."***[105]

Kdo se před rokem 1933 hlásil k NSDAP, musel počítat s neuvěřitelnými oběťmi, a to nejen materiálními. Člen často ohrožoval své zaměstnání, obětoval svůj volný čas, dokonce utratil veškeré finanční úspory - s velkou pravděpodobností z podpory v nezaměstnanosti. Dobrovolně obětoval své zdraví, a dokonce i život a osud své rodiny ve prospěch hnutí. Přijímal tyto těžkosti, protože jeho víra ve sjednocené a důstojné Německo, ve veřejně prospěšné Německo bez třídního boje a bez promiskuity, byla silnější než všechny křivdy, které musel snášet. ***„Étos nacionálněsocialistického hnutí, a to je možná jeho největší psychologický úspěch, spočívá v tom, že třídní a stavovské rozdělení a profesní a vzdělanostní rozdíly dokázalo překonat svým velkým rozpětím, silnějším než většina ostatních stran."***[106]

Jestliže jisté typy ze zahraničí nebo dokonce tamní manažeři veřejného mínění nedokáží pochopit, jak mohly statisíce - ba miliony - Němců bez nároku na mzdu pracovat a namáhat se, a kteří si, zapáleni idealismem, vzali na sebe povinnost platit si uniformy, cestovní výdaje, další náklady nad rámec stranických příspěvků, a to v době hrozící hospodářské krize a nezaměstnanosti - rok co rok! - a přitom riskovali své živobytí a životy, ano, přesto tomu tak bylo. Žádná strana, ať už v Německu nebo kdekoli jinde na světě, nikdy nepoznala a ani se nepřiblížila tomu, že by kdy poznala takového nezištného ducha obětavosti u svých početných stoupenců - ani v době politického pronásledování, ani v době politické moci. A to vše pro „filozofii krvelačnosti"? ***„S obdivem vnímám, že on [Hitler] je téměř prvním člověkem***

---

105 T. Heuss, op. cit., s. 123.
106 Tamtéž, s. 58.

na světě, který bez jakéhokoli nátlaku a také bez hmatatelných výhod pohnul davy lidí, aby ho následovaly z vlastní vůle.“[107]

Hitlerův nástup k moci proběhl bez krveprolití a disciplinovaným způsobem, který nemá v dějinách revolučních hnutí obdoby. Navíc v nejbližším možném termínu - 5. března 1933 - dostal národ možnost hlasovat ve volbách do Říšského sněmu, zemského sněmu a v komunálních volbách a svobodně tak vyjádřit svůj souhlas s posledními událostmi.

Slova vysoce uznávaného demokrata Friedricha Naumanna (1860-1919) by si zasloužila být zohledněna v každém objektivním hodnocení: ***„Je zbytečné pokoušet se posuzovat revoluční myšlení podle morálních kritérií, protože politické systémy, v nichž dnes žijeme, nevznikly na základě předpisů Pennyho katechismu. Celá naše současnost je založena na včerejších násilných činech. Neexistuje jediná politická moc, která by při svém vzniku neprolila krev.“***[108]

O třicet let později dospěl americký prezident k podobným závěrům jako muž z Berlína již po první světové válce. Prezident John F. Kennedy 24. dubna 1961: ***„Samolibé, požitkářské a změkčilé společnosti budou brzy smeteny na náplavu dějin. Jedině někdo silný, pracovitý, odhodlaný, odvážný a prozíravý, někdo, kdo si uvědomuje podstatu našeho konfliktu, je ten, kdo snad může jakkoliv přežít.“***[109]

V roce 1935 napsal bývalý německý velvyslanec v Londýně, pozdější říšský ministr zahraničí von Ribbentrop lordu Allenovi z Hurtwoodu: ***„Myslím, že nepředjímám špatně, když prohlásím, že historický popis nacionálněsocialistického boje o moc - objektivně analyzovaný v budoucnu - uzná, že to byl upřímně řečeno klasický příklad revoluce, kterou koneckonců mohl provést jen národ na nejvyšší kulturní úrovni.“***[110]

Ale svět skutečně neocenil, že se německá bída léčí a že je konec německým neshodám - svět nechtěl respektovat německý postoj. Právě to se nechtělo. Odsuzoval se způsob, jakým Němci hodlali překonat svou bídu, a způsob, jakým uvažovali o přebývání ve své historické sféře. Svět vnímal pouze ohrožení jejich protiprávního uspořádání v Evropě a to byl dostatečný důvod k tomu, aby se naplno rozjela politická polemika, zatímco jejich

---

107 H. Grimm, *Von der bürgerlichen Ehre und bürgerlichen Notwendigkeit*, s. 17.
108 F. Lenz, *Zauber um Dr. Schacht*, s. 17.
109 *Nation Europa*, č. 6, červen 1961, s. 40.
110 G. Rühle, *Das Dritte Reich*, sv. 1935, s. 327.

celosvětová propagandistická mašinérie jela „plnou parou vpřed", aniž by brala ohled na odpovědnost vůči vlastnímu národu. „Filozofie krvelačnosti připomínající časy barbarů“ - to bylo pozorování tohoto světa. Nenávistné kampaně byly tak intenzivní, že ani v době nejhlubšího míru nebyl Němec v očích ostatních považován za rovnoprávného člověka se stejnými právy, dokonce nesměl být klasifikován jako skutečný člověk, ale jako barbar, který nedokáže předvést nic jiného než ohavnost a který usiluje o světovládu. Je pravděpodobné, že by národ, který se sjednocuje tváří v tvář trpké nouzi a který nepíše dějiny své revoluce pro zábavu nebo jen pro krácení času, opravdu neměl nic lepšího na práci než toto? Není to drzé válečné štvaní, když do světa vykřikují takové protiněmecké názory a hesla?

Rozpory, které se vyvinuly z těchto postojů a primitivních argumentů, a to i ze strany respektovaných politiků, představují míru neznalosti, která umožnila popírat pravdu o Německu, respektive o nacionálněsocialistickém hnutí. Již desítky let před rokem 1933 se správci „veřejného mínění“ zabývali nepřetržitým usměrňováním veřejného mínění a po roce 1945 se stále větším sebeuspokojením zaplavovali celý veřejný život na celém světě.

Politici a novináři, kteří se po desetiletí oddávali těmto grotesknim pomlouvačným kampaním, budou muset své činy nyní podrobněji a objektivněji přezkoumat s ohledem na druhou světovou válku a na hrozivou světovou politickou situaci. Měli by si položit otázku, do jaké míry - oni osobně - přispěli, ať už z nedbalosti, nebo úmyslně, ke zhoršení mezinárodního napětí v době, kdy - bez jakéhokoli zkoumání důkazů - šířili pod pečetí své autority nepravdy a pak bezmyšlenkovitě určovali zahraniční politiku a směr, který možná podpořil jejich vlastní kariéru, ale který se však ukázal jako škodlivý pro osud národů. Vycházeli z mocenských zájmů, využívali pocitů méněcennosti, antipatií a závisti, aby podnítili strach, a vyvolali tak psychózu, v níž nezbývalo místo pro objektivitu a vyrovnanost. Přisuzovali si všechny myslitelné vlastnosti a ctnosti, zatímco ty na druhé straně naprosto odmítali uznat. Především ztratili právo pohoršovat se nad Hitlerovými „metodami“ ... Vtipně řečeno, nejenže schvalovali udržování bezprávného stavu v Evropě, ale také neprojevovali žádné skrupule, když šlo o to udržet Německo na uzdě spojenými silami a všemi možnými prostředky, které byly po ruce.

Hanobitelé Německé říše a německého národa nerozlišovali mezi německou monarchií, Výmarskou republikou a Třetí říší. Tón a forma jejich nenávistných písní o Hitlerovi se sotva lišily od těch z přelomu století a po roce

1918. Prolistování novin nebo knih všech tehdejších národů jasně dosvědčí, který z dotyčných národů se po všechna ta léta více ovládal, projevoval větší ochotu ke smíření a projevoval větší velkorysost. Bylo to Německo! Kromě toho také podává jasný důkaz o tom, kde vládli válce naklonění politici, armáda a novináři: Bylo to v zemích versailleských vítězů a jejich spojenců!

Německo vždy uznávalo a oceňovalo Velkou Británii jako bratrský národ, přálo si Francii jako kulturně vysoce vyspělého souseda, obdivovalo Spojené státy pro jejich hospodářské a technologické úspěchy, uznávalo a zdůrazňovalo potřebu mírového soužití s Polskem - před rokem 1933 i za Hitlera. Tyto země se však nevyhýbaly - přestože Německo dalo světu mnoho vynikajících vědců a umělců, a tím i bohatou kulturu - tomu, aby je v akcích „veřejného světového mínění“ stavěly do role „národa barbarů“ - již před Hitlerem, před první světovou válkou, ale zejména od „návratu k barbarství“ v roce 1933. Žádná německá vláda ani před rokem 1918, ani po něm, tedy navzdory nespravedlivé versailleské „smlouvě“ a poválečné politice, nepodněcovala nenávist vůči bývalým nepřátelům Říše. Takové jednání bylo vyhrazeno politickým a novinářským mluvčím druhé strany. Svou nenávist, lži a pomluvy vrhali rok co rok s děsivým nasazením na celý německý národ, zatímco sami sebe považovali za vzory ctnosti. Zatímco německá literatura - i v Hitlerově době - byla plná úcty k národním tradicím jiných národů, pojmů smíření, lásky k vědeckému přístupu a historickým pravdám, za jejími hranicemi se podporovaly nenávistné tendence, které v nesčetných knihách, novinách a časopisech učily historickému nepřátelství vůči německému národu a německému právu na život. (Přirozeně se našlo několik výjimek na obou stranách).

Jedním z dlouholetých mluvčích byl Winston Churchill!

Zatímco Churchill jako britský kancléř pokladu podporoval šikanující vítěznou politiku Francie a válečné reparace a zároveň odmítal jakékoli ústupky Výmarské republice, později se proti této *„letargii a pošetilosti“*[111] obrátil. Dočasně plný obdivu k Hitlerovi, již v říjnu 1938, po mnichovské konferenci, *„chtěl přejít k úderům“*.[112] ***„Churchill by pravděpodobně v době Mnichova šel s Německem do války.“***[113]

---

[111] E. Hughes, op. cit., s. 142-143.
[112] O. Abetz, Das offene Problem, s. 103.
[113] E. Hughes, op. cit., s. 174.

Pokud se Hitlerovi podařilo navázat dobré vztahy se sousedními státy, pokud s nimi učinil kroky ke skutečnému míru, Churchill, který nikdy neztrácel „důvody", prohlásil, že tyto země přijaly německé návrhy pouze *„...ze strachu před vzestupem nacistické moci...".*[114] Z důrazného kritika „polského koridoru" se Churchill změnil v jeho nejzuřivějšího odpůrce Hitlerem chtěného navrácení Danzigu a vybudování exteritoriální dálnice přes Západní Prusko, což bylo přání mnohem skromnější než jím dříve navrhované a za nezbytné považované mírové urovnání.[115]

Churchill, který poznamenal, že ***„... každý vidí, jak komunismus rozkládá duši národa, jak ho činí v míru poníženým a hladovým a ve válce se ukazuje jako nízký a odporný... mohl by být předzvěstí návratu do temného středověku, kdy by pohltil všechny stopy lidského pokroku za dva tisíce let"***[116], mohl jen stěží potlačit své nadšení, když si v roce 1939 Neville Chamberlain potřásl s *„krví potřísněnou rukou bolševismu"*, a snažil se do svého systému vojenského spojenectví začlenit, *„otroctví, které bylo horší než smrt"*.[117] Během sovětsko-finské války v letech 1939-1940 opět změnil názor na Sověty, aby na začátku ruského tažení v roce 1941 znovu otočil a narychlo uzavřel *„pakt s ďáblem"* o porážce Hitlera bez ohledu na důsledky pro britské impérium.[118]/[119] Jeho motto: ***„Mám jediný cíl, zničit Hitlera, a tím se můj život značně zjednoduší."***[120]

Později, po objevení masových hrobů v Katyňském lese v květnu 1943, kde bylo nalezeno přes 10 000 zastřelených polských důstojníků (více než 4 000 těl bylo exhumováno), Churchill „ospravedlnil" svůj ideologický skok před svými polskými „přáteli" v exilu: ***„‚Bolševici dokážou být velmi krutí'. Dodal však, že jejich bezohlednost je zdrojem síly, a to v náš prospěch, pokud jde o zničení Němců."***[121]

---

[114] W. Churchill, *Into Battle: Speeches 1938-1940*, s. 49.
[115] E. Hughes, op. cit., s. 169.
[116] Tamtéž.
[117] Tamtéž.
[118] Tamtéž, s. 178.
[119] E. J. Reichenberger, Europa in Trümmern, s. 130.
[120] E. Hughes, op. cit., s. 146.
[121] E. Raczynski, op. cit., s. 141.

Nakonec ***„jediným testem vhodnosti spojence byla možná vojenská a materiální pomoc, kterou by mohl v danou chvíli poskytnout, ať už by to byl monarchista, fašista nebo komunista - pravděpodobně i kanibal.“***[122]

Churchill, více než dvacet let průkopník boje proti bolševismu a *„svobody pro malé národy“*, nyní s velkolepým sebeuspokojením řídil *„chór hosany a aleluja, když se Rudá armáda přehnala přes Polsko, Východní Prusko“*[123], Estonsko, Litvu, Lotyšsko a balkánské státy a usadila se ve střední Evropě.

Jeho motto z první světové války zůstalo nezměněno: ***„‚Tohle‘, říkal, mávnutím ruky k tabulkám na zdi, které tak jasně prozrazovaly válku, ‚pro tohle žiju‘... Jak často jsme ho slyšeli, jak v těžkých situacích říká jako povzbuzení: ‚Válka je hra, kterou je třeba hrát s úsměvem.‘“***[124]

Jeho filozofie, přizpůsobená tomuto jeho životnímu dílu, je vyložena v jeho pamětech: ***„‘Ve válce‘,“ řekl jsem, „‘je pravda tak cenná, že by ji vždy měla doprovázet ochrana lží‘. Stalin a jeho soudruzi tuto poznámku velmi ocenili, když byla přeložena, a na této poznámce naše formální konference vesele skončila.“***[125]

Jako službu Sovětům odmítl svým polským „přátelům“ oficiální přijetí veřejné rezoluce, která vyzývala k uznání *„zásad mezinárodního práva“*, protože *„by to mohlo Sověty vyprovokovat“*.[126]

Po roce 1945, po druhé světové válce a zřejmě poté, co si opožděně přečetl *Mein Kampf*, si Churchill myslel, že *„porazil špatné prase“* (jako by svět byla jatka a Anglie řezník).[127] Několik měsíců předtím podle svého tehdejšího názoru chválil na jaltské konferenci „správné prase“: ***„Tentokrát ji piji s vřelejším pocitem než na předchozích zasedáních. Cítíme, že máme přítele [Stalina], kterému můžeme věřit.... “***[128]

V projevu v Dolní sněmovně 27. února 1945, několik týdnů po Jaltě: ***„Dojem, který jsem si přivezl z Krymu a ze všech ostatních kontaktů, je, že maršál Stalin a sovětští vůdci si přejí žít v čestném přátelství a rovnosti se***

---

122 E. Hughes, op. cit., s. 239.
123 Tamtéž, s. 200.
124 Tamtéž, s. 78, 80.
125 W. Churchill, *The Second World War*, svazek V, kniha II, „Teheran to Rome“, s. 338.
126 E. Raczynski, op. cit., s. 181.
127 H. Sündermann, *Alter Feind was nun?* s. 55.
128 W. Churchill, op. cit., sv. VI, kniha II, ‘The Iron Curtain’, s. 343.

západními demokraciemi. Mám také pocit, že jejich slovo je pro ně poutem. Neznám žádnou vládu, která by si stála za svými závazky pevněji než ruská sovětská vláda. Rozhodně se zde odmítám pouštět do diskuse o ruské dobré víře.“[129]

O několik měsíců později, 7. listopadu 1945, opět v Dolní sněmovně: ***„Zde bych chtěl říci, jak jsme všichni rádi, že víme a cítíme, že generalissimo Stalin má kormidlo pevně v rukou a řídí svou mohutnou loď. Osobně nemohu cítit nic jiného než hluboký obdiv k tomuto skutečně velkému muži, otci své země, vládci jejího osudu v dobách míru i války a vítěznému obránci života v těchto válečných dobách.“***[130]

Od první světové války si Hitler uvědomoval nesmyslnost jakékoli německo-britské války a války obecně. Winston Churchill si to uvědomuje až po roce 1945, kdy označuje druhou světovou válku za „zbytečnou válku“ a požaduje přesně to, co Němci řešili již o dvacet až třicet let dříve, totiž postavit hráz proti bolševismu.[131] *„Nikdy nebylo snadnější zabránit válce než této poslední hrůze, kterou jsme prošli.“*[132]

Británie měla podle jeho názoru po první světové válce projevit více prozíravosti a vojensky držet Německo trvale v kleštích. Rozhodně nebyl vůbec nakloněn tomu, aby Německu přiznal rovnoprávnost v mezinárodním právu nebo aby sebeméně přispěl k obnovení německé cti a německých práv. Po válce sice dospěl k závěru, že výsledek v roce 1945 byl jiný než ten, *„za který šla Británie do boje“*, a že Západ musí od nynějška chránit svět *„před dvěma obrovskými nájezdníky, válkou a tyranií“*[133] - nicméně to, že by to měl být následný výsledek jeho vlastní politiky, popíral. Stejně jako odmítal přiznat, že právě proti této vlastní politice a těmto důsledkům Německo bojovalo. ***„...Churchill dokázal vždy proměnit řečnění tak, aby to vyhovovalo dané příležitosti. ...Důslednost nikdy nebyla Churchillovou silnou stránkou. Dalo se však očekávat, že si bude pamatovat, co napsal na předchozí stránce. Sám si však protiřečil.“***[134]

---

[129] E. J. Rozek, *Allied Wartime Diplomacy - A Pattern in Poland*, s. 359, a R. Grenfell, *Unconditional Hatred*, s. 135.
[130] F. B. Czarnomski, *The Wisdom of Winston Churchill*, s. 349.
[131] Winston Churchill, *His Complete Speeches 1897-1963*, svazek VII, s. 7251: Projev ze dne 16. listopadu. 1945 v Bruselu; *také The Sinews of Peace*.
[132] Tamtéž, projev v Metách 14. července 1946; také *The Sinews of Peace*.
[133] Tamtéž, projev ve Fultonu, Missouri (USA), 5. března 1946; také *The Sinews of Peace*.
[134] E. Hughes, op. cit., str. 152-153.

Pro Churchilla nebyla rozhodující ani tak skutečnost agrese, ani její rozsah, ani motiv či bezprostřední příčina agrese - místo toho pro něj bylo rozhodující pouze to, kdo je viníkem „agrese“. Termínu „agrese“ se navíc dostalo nejširšího možného výkladu (např. návrat etnických Němců, kteří byli svévolně odtrženi od Říše a dostali se pod nedemokratickou cizí vládu, do Říše), zatímco skutečné agrese a zcela zjevně protiprávní jednání druhé strany nebylo uznáno. Jako měřítko mu nesloužily ani světonázory či koncepce států, neboť určujícím bodem, pokud jde o jeho názory na tyto otázky, byl pro něj čistě osobní prospěch v daném okamžiku.

Láska k malým národům nebyla nikdy rozhodujícím faktorem, protože tyto národy bez váhání obětoval svým osobním zájmům. ***„To spolu s absencí jakýchkoli Churchillových válečných ideálů či poválečného plánu ukazuje na naprostý podvod v jeho nárocích na vedení velkého křížového tažení za 'svobodný svět'.“***[135]

Pod záminkou humanitárního aktu starosti podepsal Churchill Atlantickou chartu - ačkoli o chvíli později si přál, aby byla vykládána jako platná pouze pro Britské impérium. Současně nejen schvaluje, ale přímo nařizuje systematické *„vyhlazování“* otevřených německých měst, *„veškeré možné použití násilí“*, *„veškerý stupeň teroru“*[136] ... ***„(kdo) zabíjel nejvíce Němců (a navrhuje prostředky, kterými bychom jim mohli pomoci), aby jich zabili více“***[137], o několik let později dává razítko Morgenthauovu plánu a chválí vyhnání milionů Němců z jejich vlasti jako *„nejuspokojivější a nejtrvalejší metodu“*[138], která se však neopírá o žádné právní zdůvodnění, ale má být „kompenzací“ za území, které Polsko ztratilo ve prospěch Sovětského svazu. ***„Už nebude docházet k míšení národů, které způsobovalo nekonečné hádky. Snížení počtu obyvatel mě neznepokojuje. Ve válce přišlo o život šest milionů Němců. Můžeme očekávat, že do konce války jich bude mnohem více a že se najde místo pro ty, kteří budou vyhnáni.“***[139]

---

[135] Tamtéž, s. 239.
[136] F. J. P. Veale, *Advance to Barbarism*, s. 193, a M. Bardèche, Nuremberg II ou les Faux Monneyeurs, s. 45-46.
[137] R. Grenfell, op. cit., s. 104-105.
[138] *Die Jalta Dokumente*, s. 164, 171, 222, 298.
[139] *Voices of History, 1944-1945, Speeches and Papers of Roosevelt, Churchill, Stalin, Chiang, Hitler and other Leaders*, p. 615: Churchillův projev v Dolní sněmovně 15. prosince 1944.

Churchill na Jaltě, 7. února 1945: ***„Zabili jsme pět nebo šest milionů lidí a je velmi pravděpodobné, že do konce války jich ještě milion zabijeme. Z tohoto důvodu by měl být v Německu dostatek prostoru pro přesun lidí, kteří budou jistě potřeba. S tím nebudeme mít žádný problém, pokud přesun zůstane ve správném poměru.“***[140]

Dokonce i ve vztahu ke kulturním národům tato „velká trojka“ „civilizovaných zemí“ zakládala svou politiku na „kšeftařské mentalitě“ koňského handlířství a odškodňování jako v dávných dobách starověku, kdy byli poražení zotročeni a stali se obchodovatelným zbožím, jejich domovy válečnou kořistí; jen s jedním rozdílem, že nyní, ve 20. století, se vše děje ve jménu humanity, spravedlnosti, právního státu, křesťanství a demokracie. Navíc se to nyní neděje nějakým tisícům divokých válečníků, nýbrž je to nyní pácháno na milionech civilizovaných Evropanů. To, že během tohoto „humánního přesídlení“, jak byl odsun nazván v Postupimských protokolech, šlo na smrt 3,8 milionu Němců[141] (podle jiného šetření téměř 3 miliony[142]), že zbytek mohl vyváznout s holým životem za nejhrůznějších okolností, že během celého tohoto dění byli všichni Němci - nikoli poprvé ve 20. století - považováni za psance, to vše zřejmě Churchillovo svědomí nezatěžovalo. Ano, dokonce je v programu „velké trojky“, že *„při tomto přesídlení musí být počet Němců výrazně snížen“*[143]! Vyhnaný polský premiér Mikolajcyk dostává od Churchilla „sedativa“: ***„Nebojte se o pět nebo více milionů Němců... O ty se postará Stalin. Nebudete s nimi mít žádné potíže: přestanou existovat.“***[144]

30. června 1943 Churchill, *„posedlý destruktivní mánií“*[145], v Londýně prohlásil: ***„Pod pojmem ‚bezpodmínečná kapitulace‘ rozumím to, že Němci nemají právo požadovat žádné konkrétní zacházení.“***[146]

Kdo zná tyto skutečnosti a jejich iniciátory, ví také, kdo jsou ve skutečnosti lidé s „filozofií krvelačnosti, připomínající doby barbarství“. Sám Churchill je jedním z jejich průkopníků!

---

140 *Die Jalta Dokumente*, s. 164, 171, 222, 298.
141 F. Gause, *Deutsch-slawische Schicksalsgemeinschaft*, s. 288.
142 Statistisches Bundesamt, *Die deutschen Vertreibungsverluste*, s. 37, 44.
143 E.J. Reichenberger, *Fahrt durch besiegtes Land*, s. 8: F. D. Roosevelt bývalému československému prezidentovi Benešovi, 12. května 1943.
144 E. J. Reichenberger, *Wider Willkür und Machtrausch*, s. 400, citace: *Review of World Affairs*, 5. října 1945.
145 E. Spetzler, *Luftkrieg und Menschlichkeit*, s. 313.
146 E. Deuerlein, *Die Einheit Deutschlands*, s. 34.

Tento muž v době „norimberského procesu s válečnými zločinci" záměrně zamlčuje základní pravdy a podporuje četné historické falzifikace. Křižák Winston Churchill, který údajně udělal vše pro *„etické zásady"* a zejména pro *„osvobození křesťanstva"*, se nakonec přiznává ke svým obhájcům víry: *„Nejsem nábožensky založený člověk."*[147]

Stejně jako byl bez skrupulí, když agitoval pro válku proti Německu a později ji řídil a když rozhodoval o osudu poraženého nepřítele, respektive když byl jedním z vlivných rozhodujících činitelů, tak jednal i se svým spojencem, Polskem.

V roce 1945 na Jaltě přiznal: *„Osobně mě Poláci nezajímají."*[148]

Přesto se zdá, že ho Poláci v roce 1939 zajímali, protože s jejich pomocí mohl britskou veřejnost a britskou vládu uvrhnout do válečné psychózy, aby, jak uvedl v telegramu Rooseveltovi, ještě než se stal premiérem, spolu s americkým prezidentem „ovládli svět".[149] Na vrcholu války dal Polákům prostřednictvím jejich premiéra Mikolajczyka najevo, že o ně nemá další zájem: ***„Nejste žádná vláda.... Jste bezcitní lidé, kteří chtějí rozvrátit Evropu. Nechám vás napospas vašim vlastním potížím.... Máte na mysli jen ubohé, malicherné a sobecké zájmy.... Pokud chcete dobýt Rusko, necháme vás jít vlastní cestou.... Měli byste být v blázinci..."***[150]

Zatímco polská armáda měla pokračovat v boji za britské cíle a zájmy, polská exilová vláda v Londýně měla „ve jménu vysokých morálních zásad" spolknout každou lež, kterou si vymyslel britský tisk a poslanci, aby ji zdiskreditovali.[151]

Tehdy Churchill svým protégés prohlásil, že neexistuje jiná alternativa než konečný zánik jejich národa.[152] Když se v roce 1944 Rudá armáda přesunula do Polska a on neustále dostával znepokojivé zprávy o silových metodách, které bolševici používají, Churchill vydal pokyn, že „veřejné mínění" má být rozptylováno zvýšenou očerňovací propagandou proti Německu. Skutečně, Poláci ho už nezajímali!

---

147 E. J. Reichenberger, *Europa in Trümmern*, s. 91, citace: *Time Magazine*, 25. srpna 1941, s. 13.
148 *Die Jalta Dokumente*, s. 266.
149 C. Tansill, op. cit., s. 588.
150 S. L. Sharp, *Poland - White Eagle on a Red Field*, s. 193.
151 E. Raczynski, op. cit., s. 213, 240.
152 E. Rozek, op. cit., p. 210.

Také jeho francouzští spojenci dostali pozoruhodný důkaz Churchillovy „loajality“, když 3. července 1940 vydal rozkaz ke zničení francouzské flotily kotvící v Mers-el-Kebir (u Oranu) a když později nechal bombardovat civilní města ve Francii.[153]

Ve stejnou chvíli, kdy dává najevo svou neúctu ke zraněním a trápení krvácející Evropy a kdy nepřestává zdůrazňovat své přátelství se Sovětským svazem, se připravuje na to, že německým vojákům opět vtiskne do rukou zbraně pro případný boj proti bolševismu.[154] - Ačkoli byl Hitler líčen jako „špatné prase“, přesto si udržel místo muže, který „chtěl dobýt svět“, a to navzdory tomu, že tyto aspirace nikdy neměl, že se vzdal území, že přivedl zpět „domů do Říše“ emigrantské skupiny Němců a že se v roce 1940 omezil jen na částečnou okupaci Francie - a francouzské kolonie už vůbec ne. Churchill, který Hitlerovi vyčítal, že Německo posílil natolik, že mohlo samo nebo ve spojení s jinými národy bránit Evropu proti odhodlání bolševismu dobýt svět, pro sebe požadoval vedení „velké trojky“, či spíše „čtyř policistů“, postavených nad všechny země světa[155] - včetně Polska, které „jako dům na kolečkách“ tlačil sem a tam, aniž by se s Polskem vůbec poradil.[156]

Po osmihodinové diskusi s Winstonem Churchillem na konci května 1945 poznamenal Trumanův zvláštní vyslanec a bývalý velvyslanec USA v Moskvě Joseph E. Davies: ***„Řekl jsem mu upřímně, že když jsem ho poslouchal, jak tak zuřivě brojí proti hrozbě sovětské nadvlády a šíření komunismu v Evropě, a prozradil, jak nedůvěřuje proklamacím o dobré víře sovětského vedení, zajímalo mě, zda je on, ministerský předseda, nyní ochoten prohlásit světu, že on a Británie udělali chybu, když nepodpořili Hitlera, neboť, jak jsem mu rozuměl, nyní vyjadřuje doktrínu, kterou Hitler a Goebbels hlásali a opakovali po celé čtyři roky… Přesně tytéž podmínky, které popsal, a tytéž závěry, které oni vyvozovali, jak se nyní zdálo, tvrdil.“***[157]

Když se i známí politici během několika let zvrhnou ve svých názorech a činech do takových extrémů, že poté, co předtím takové cíle zastávali a prosazovali, nyní ještě proti veškerému zdravému rozumu pokračují v

---

[153] E. Spetzler, op. cit., s. 341 a násl.
[154] H. Sündermann, op. cit., s. 126.
[155] W. Churchill, *The Second World War*, svazek V, kniha II, „Teheran to Rome“, s. 320.
[156] C. Reece, *Das Recht auf Deutschlands Osten*, s. 29: prohlášení polského velvyslance ve Washingtonu Jana Ciechanowského z 6. července 1945.
[157] *Foreign Relations of the United States* (Zahraniční vztahy Spojených států) - *The Conference of Berlin (The Potsdam Conference)* (Postupimská konference), svazek I, s. 73.

dogmatickém pomlouvání a očerňování svého někdejšího protivníka, pak nelze od nich ani od jejich podobně smýšlejících souputníků očekávat, že by správně vyhodnotili současnou situaci, že by si vzali ponaučení z nedávné historie nebo že by dokonce měli potřebnou intelektuální velikost a morální kvalifikaci nezbytnou pro odpovědnou politiku!

Bohužel teprve po roce 1945 britští politici správně pochopili, co bylo podstatou Churchillovy agitace, a vyjádřili to těmito jadrnými slovy: *Manchester Guardian*: ***„Lidé mohou mít podezření, že když politici tráví čas snahou vyvolat paniku, je to proto, že jejich vlastní případ je příliš slabý na to, aby se opíral o rozum.“***[158]

Aneurin Bevan: ***„On [Churchill] je znám jako velmi skvělý stylista, který čte své prózy s potěšením. Důvodem, proč se po stránkách pohybuje s grácií, je to, že v sobě nese odlehčenou váhu faktů. Upravuje dějiny, a pokud se objeví nějaký nepříjemný fakt, hodí ho přes palubu. To bylo vždy charakteristické pro ctihodného gentlemana...“***[159]

Churchill sám: ***„Udržování nenávisti při životě je jednou z nejhorších škod, které mohou být způsobeny míru ve světě, a jakákoli popularita, kterou tím získá, je hanbou pro poslance, který se ji pokouší získat.“***[160]

Je velmi nepravděpodobné, že by Churchill k tomuto poznání dospěl až v pozdějším věku. Jistě by ani tehdy nedošel ke srovnání s vlastním jednáním v uplynulých desetiletích, kdy byla druhá světová válka do značné míry vyvolána, živena a brutálně vedena kvůli jeho nenávistným písním.

---

[158] E. Hughes, op. cit., s. 258.
[159] Tamtéž, s. 268.
[160] Tamtéž, s. 321.

Vídeň, Mnichov, Praha - tři etapy

Tři události, které měly být třemi etapami vedoucími k druhé světové válce:

1. Sjednocení Rakouska s Německou říší,
2. Mnichovská konference na konci září 1938,
3. Hitlerův vstup do Prahy 15. března 1939.

Všechny tři události je třeba objektivně zhodnotit z hlediska jejich skutečného významu a zařadit je na správné místo v širším kontextu.

Anšlus - připojení Rakouska k Říši

Rakouské obyvatelstvo je německé, myslí, cítí a mluví německy. Vídeň byla hlavním městem Německé říše půl tisíciletí, tedy téměř desetkrát déle než Berlín. Pouze v letech 1806-1815 a 1866-1938 nebylo Rakousko v průběhu svých dějin ani v národním, ani ve spolkovém svazku se zbytkem Německa. Dne 12. listopadu 1918 rozhodlo rakouské Národní shromáždění jednomyslně o spojení s Německou říší. Nový stát byl Národním shromážděním v roce 1918 nazván „Německé Rakousko“ (Deutsch-Osterreich).

Vítězové ve Versailles upřeli rakouskému lidu právo na sebeurčení. Sjednocení s Německem bylo zakázáno, stejně jako název ***„Deutsch-Osterreich“. Kancléř Karl Renner, sociální demokrat, prohlásil na zasedání Národního shromáždění ve Vídni 6. září 1919: „Německé Rakousko se nikdy nevzdá svého cíle dosáhnout mírovými politickými prostředky znovusjednocení s Německou říší.“***[161]

Dne 4. října 1922 Renner prohlásil, že vzhledem k úvěrům, které Rakousku garantovala Společnost národů (hospodářská a finanční sekce), je ***„spojení (anšlus) se státem, k němuž z povahy věci patříme, jediným řešením“***.[162] V letech 1920-1921 se v Korutanech, Tyrolsku, Salcbursku a Štýrsku konaly plebiscity, v nichž se 99 % hlasujících vyslovilo pro spojení s Německem. Plebiscity, které se měly konat ve zbytku země, Francie zakázala. Stejně jako se tímto způsobem mohla projevit vůle Rakouska po sjednocení,

[161] Deutsche Verfassungen, *Von Frankfurt nach Bonn*, s. 62.
[162] K. Ploetz, *Auszug aus der Geschichte*, s. 751.

dostala stejně jasný výraz i vůle Německé říše: Výmarská ústava se v článku 61 odst. 2 zabývala spojením Německého Rakouska s Německou říší. Byl ponechán jako formální součást výmarské ústavy, aby svědčil o vysokém ideálu dalšího národního rozvoje, přestože v důsledku veta versailleských vítězů mělo být provádění odstavce 2 pozastaveno.

Také v následujících letech Francie bránila (v době evropské integrace!), částečně i ekonomickým nátlakem, každému pokusu o obchodní sblížení Rakouska s Německem: konkrétně plánované celní unii v roce 1931.

Tak jako versailleské mocnosti tímto způsobem porušily vůli rakouského lidu, který musel trpět krizemi a nepokoji, nebezpečím občanské války, sociálními a hospodářskými těžkostmi, dokonce zákazem všech politických stran s výjimkou „Národní vlastenecké fronty" (Vaterlandische Front) a musel žít v diktatuře s výjimečnými zákony, tak se jim špatně dařilo, že po letech znovu ospravedlňovaly své opětovné vměšování do rakousko-německých záležitostí záminkou „zachování demokracie" v Rakousku. Protože od chvíle, kdy Dollfussova vláda počátkem března 1933 státním převratem zrušila ústavu a zemi znovu podřídila diktátorské vládě - podobně jako jeho nástupce Dr. Schuschnigg -, Rakousko již nebylo „mírovým a demokratickým" státem. Země prožila dvě krvavé revoluce; ruku v ruce s vládnoucí diktaturou šly plné internační tábory (jako v Polsku) - tzv. tranzitní tábory (Anhaltelager). Nezanedbatelná část tohoto obyvatelstva snášela skutečné ekonomické, morální a duchovní utrpení - a to nejen příznivci nacionálního socialismu! - se radikálně stavěla proti vládě! V letech 1932 až 1938 se nekonaly žádné svobodné volby.

Aniž bychom zabíhali do všech podrobností rakouských dějin od roku 1919, je třeba říci, že v podstatě ***„vnitřní tlaky na Schuschniggovu vládu v roce 1935 a na počátku roku 1936 byly stále znatelnější"***.[163] „Vnitřní tlak" byl výsledkem několika událostí: zčásti byl stranicko-politický, zčásti byl způsoben hospodářskou situací v zemi, zčásti izolací v zahraničních záležitostech, ale zčásti byl také způsoben tím, že v Německu rostla prosperita, klesala nezaměstnanost, rostla průmyslová výroba a zahraničněpolitický apel na sjednocení Německa zdůrazňoval působivěji než kdykoli předtím kontrast chronické bídy v Rakousku.

[163] H. Andics, *Der Staat den keiner wollte*, str. 504-505.

Pokud jde o situaci v zahraniční politice: Velká Británie neměla velký zájem na podpoře země, která stála za Itálií během habešské války v letech 1935-1936. Lidová fronta ve Francii nemohla najít žádné ideologické vazby s katolickým autoritářským systémem, nicméně pamatovala na svou versailleskou roli hlídacího psa a spolurozhodovatele o záležitostech Rakouska.

Rakušané si naopak uvědomovali, že Francie udělala vše pro to, aby zabránila jejich připojení k Říši a prodloužila jejich hospodářskou bídu. Češi, Slováci, Rumuni, Slovinci, Srbové a Chorvati se však nezbavili monarchistického sevření Rakouska-Uherska jen proto, aby posléze uzavřeli přátelské spojenectví s Vídní. ***„Vše, co se odehrává ve třicátých letech, je jen logickým vývojem Versailles a St Germain. Rozpad podunajské monarchie proměnil Evropu na východ od Rýna ve změť protichůdných zájmů a nakonec to bylo právě to nejslabší, na co dopadly důsledky nejhůře ze všech: Rakousko. Pouze soupeření mezi velmocemi zabránilo zhroucení dosud uměle vytvořeného systému a udrželo tak Rakousko při životě. Rakousko, které je tlačeno sem a tam, využíváno jako nárazník, samo nic nezmůže. Její jedinou oporou je Itálie. Tato opora padá, když se Mussolini rozhodne pro útok proti Habeši. Namísto boje s Hitlerem se nyní stává nevyhnutelným pokus o dohodu s Hitlerem, která by udržela Rakousko při životě. Kanálem pro tuto snahu se stane Schuschnigg - čtyři roky se potýká s řešením problému, který je prostě neřešitelný, protože nacionalistický princip je ideologicky neslučitelný s existencí druhého německého státu a protože je to Hitler, v jehož rukou leží skutečná moc pro uvedení jeho ideologie do praxe."***[164]

Když nakonec Hitler a Schuschnigg 11. července 1936 podepsali dohodu, která zajišťovala paritu zájmů mezi Rakouskem a Německou říší, která měla upustit od vměšování do vnitřních záležitostí souseda, která počítala s uznáním nezávislosti a povzbuzením hospodářské a kulturní výměny mezi oběma zeměmi, pokračovalo přesto přesouvání vah vnitřní a vnější politiky, které bylo patrné již před podpisem dohody, ve stále větší míře v neprospěch rakouské vlády. ***„Bylo dohodnuto zrušení zákazu vydávání některých novin... Od 11. července 1936 se na Rakousko valí záplava nacionálněsocialistické propagandy, která je zcela legitimní a v rámci smlouvy. Co na tom, že rakouské noviny povolené k prodeji v Německu, poslušné a věrné své vládě, pějí chválu na rakouského občana? Němci tyto***

---

[164] H. Andics, *Der Staat den keiner wollte*, str. 504-505.

noviny nečtou a v žádném případě to nejsou oni, kdo žádají o spojení s Rakouskem. Tisícimarkové embargo je zrušeno a nesnesitelný úbytek turistického ruchu poněkud polevuje, ale místo toho je každý německý turista, který sem přijíždí, úmyslným či neúmyslným propagandistickým agitátorem. Vlajky se svastikou na automobilech nebo na batozích - němečtí státní příslušníci mají samozřejmě dovoleno vystavovat vlajku se svastikou ... ale přijíždějí sem jako dobrovolný či nedobrovolný živý důkaz, demonstrující přestavbové dílo nacionálního socialismu ... Představují trvalou formu sjednocovací propagandy pro Rakušany, kteří den co den pociťují důsledky hospodářské krize, sotva se snižující počet nezaměstnaných, politickou nejistotu na celostátní úrovni a všeobecnou nespokojenost velké části obyvatelstva s autoritářským režimem ... Ale že by například 15 583 vězňů propuštěných 1. ledna 1937 bylo stále fanatickými nacionálními socialisty, na to se zřejmě zapomnělo."[165]

Ještě něco, co je třeba zvážit: *„Byly zveřejněny tři body této smlouvy [z července 1936] - uznání rakouské svrchovanosti Německem, vzájemné nevměšování do vnitřních záležitostí a závěr, že rakouská zahraniční politika je založena na tom, že se Rakousko považuje za německý stát. Mnohem důležitější však byly nezveřejněné dodatky. Ty se týkaly odvolání vzájemné tiskové války - kterou v zásadě respektovalo pouze Německo -, amnestie pro četné politické vězně v Rakousku a dalších záležitostí. Rozhodujícím faktorem v dodatcích však bylo, že Rakousko souhlasilo s tím, že část vládní odpovědnosti přenechá „národní opozici". Touto „národní opozicí" byli nyní, po nástupu Hitlera k moci v Německu, samozřejmě rakouští nacionální socialisté. Dále bylo dohodnuto, že v určitém termínu - žádné datum zatím nebylo stanoveno - by se měl konat plebiscit o otázce spojení Rakouska s Říší. Hitler bral tuto smlouvu naprosto vážně. Byl přesvědčen, že spolu s nezveřejněnými dodatky nakonec povede k vytvoření vlády „národní jednoty", jak ji sám nazval. Pevně také věřil, že v budoucím plebiscitu se pro sjednocení obou států vysloví nejméně 70 % voličů. Nyní, rok a půl po podpisu smlouvy, je však zřejmé, že rakouská vláda si smlouvu vykládala zcela jinak než Hitler. Pro vládu ve Vídni byl kladen důraz na uznanou národní suverenitu a vzájemné nevměšování do vnitřních záležitostí, nikoli však na účast „národní opozice" na vládních záležitostech a už vůbec ne na budoucí konání plebiscitu*

[165] Tamtéž, str. 530-532.

o sjednocení s Německem, které by s největší pravděpodobností znamenalo konec rakouské vlády."[166]

To jsou ostatně některé z důvodů, které přiměly kancléře Schuschnigga, aby v prosinci 1937 navrhl osobní rozhovor s Hitlerem, který tuto myšlenku, předanou mu prostřednictvím jeho velvyslance ve Vídni Franze von Papena, přijal a v únoru 1938 pozval Dr. Schuschnigga do Berchtesgadenu.[167] Rakouský kancléř se vydal na cestu poté, co o svém záměru nejprve informoval Mussoliniho a britského a francouzského velvyslance a obratem získal jejich souhlas.[168] Během setkání s Dr. Schuschniggem Hitler nepožadoval připojení Rakouska k Německé říši, ale pouze zdůraznil význam německého uvědomění si mírové vnitřní politiky v kombinaci s hospodářsky rozumnou politikou v Rakousku. Netrval ani na tom, aby byla NSDAP v Rakousku znovu povolena. Na druhé straně však požádal Schuschnigga, aby rakouské nacionální socialisty nezatlačoval do podzemí násilným vyloučením ze strany Jednoty (Einheitspartei), „Vlastenecké fronty". Hitler sice mohl během jednání „vyvíjet nátlak" na rakouského kancléře a mohl se také během přestávky radit s některými svými generály, to však neopravňuje žádnou třetí stranu k tomu, aby se ujímala role moralizátora nebo soudce ohledně způsobu, jak se mají dva státníci dohodnout a jaké praktiky během jednání mohou či nemohou být povoleny. Hitler byl v těchto rozhovorech s Dr. Schuschniggem rozhodně silnější a kompetentnější, což by se přirozeně odrazilo ve výsledku jednání - ať už s jakýmkoli „nátlakem", nebo bez něj. ***„Neobhajitelné je Schuschniggovo tvrzení, že by byl na Berghofu konfrontován se zcela novou situací. Již z Göringových dopisů by si byl vědom Hitlerových požadavků, a když se porovná jeho předběžná smlouva (domácí politika navrhovaná s ohledem na harmonizaci německých a rakouských zájmů) s Hitlerovým programem, pak se ukáže, jak nepatrné rozdíly to vlastně jsou... Srovnání uzavřené smlouvy s předběžnou smlouvou ukazuje, že pouze v otázce výměny ministra vnitra a policie by došlo k velkému ústupku, který přesahoval to, co Schuschnigg sám předpokládal."***[169]

Franz von Papen potvrdil, že konference byla uzavřena ke všeobecné spokojenosti, a ve zprávě napsané dva dny po jednání uvedl, že ***„Schuschnigg,***

---

[166] K. Zentner, *Illustrierte Geschichte des Zweiten Weltkrieges*, s. 33.
[167] F. von Papen, *Der Wahrheit eine Gasse*, s. 460.
[168] Tamtéž, s. 463.
[169] Tamtéž, s. 466, 476.

hluboce ohromen, se včera a dnes pustil do ostrého souboje se všemi odpůrci pacifikace, neboť je rozhodnut splnit svůj berchtesgadenský slib.“[170]

Na otázku svého policejního šéfa Skubla, jaký dojem na něj Hitler udělal, Schuschnigg odpověděl: ***„Musím říct, že má v sobě něco z proroka, který je prozíravý.“***[171] ***„V Berchtesgadenu se Schuschnigg ještě definitivně nezavázal, ale prohlásil, že se bude považovat za vázaného dohodou až po třech dnech, protože ji musí nejprve projednat se svou vládou.“***[172]

Dne 15. února 1938 oznámila rakouská vláda Hitlerovi, že podmínky Berchtesgadenu byly přijaty, a 18. února, že politické klauzule již byly uplatněny.[173] Také Hitler dodržel dohodu a odvolal z Rakouska vůdce strany Leopolda, aby znemožnil legální činnost NSDAP v Rakousku. ***„Rakouská záležitost byla v procesu zvažování. Nebyla zahájena Hitlerem. Byl zaskočen a jako vždy riskoval. Nešlo o žádnou plánovanou agresi, jen o ukvapenou improvizaci... Následujícího dne Hitler svou část dohody dodržel: Leopold, vůdce nacistického podzemí v Rakousku, byl předvolán k Hitlerovi, bylo mu sděleno, že jeho činnost byla „šílená“, a bylo mu nařízeno, aby spolu se svými hlavními spolupracovníky opustil Rakousko. O několik dní později se Hitler s těmito nacisty znovu setkal, dal jim další hodnocení a trval na tom, aby „byl zvolen evoluční postup, ať už se dnes dá předvídat možnost úspěchu, nebo ne. Protokol podepsaný Schuschniggem byl tak dalekosáhlý, že pokud by byl zcela proveden, byl by rakouský problém automaticky vyřešen“. Hitler byl spokojen. Neprováděl žádné přípravy k akci, ale nečinně čekal, až automatické řešení dozraje.”***[174]

Rakouský kancléř vedl ***„rozhodnou kampaň za zlehčení únorové krize...“***[175], informoval své vyslance v zahraničí, že konference v Berchtesgadenu byla uzavřena uspokojivě, a řekl jim, aby odmítli jakoukoli zahraniční kritiku údajného ústupku. ***„Původní propagandistická linie 'Vlastenecké fronty' šla skutečně tak daleko, že Berchtesgaden líčila jako 'bezvýhradný osobní úspěch' Schuschnigga.“***[176]

---

[170] *ADAP (Akten der deutschen auswärtigen Politik)*, sv. I, dok. 297.
[171] *Schmidt-Prozeß*, s. 329.
[172] H. Sündermann, *Das Dritte Reich*, s. 132.
[173] A. v. Ribbentrop, *Verschwörung gegen den Frieden*, s. 154.
[174] A. J. P. Taylor, *The Origins of the Second World War*, s. 142-144.
[175] G. Brook-Shepherd, *The Anschluss*, s. 83.
[176] Tamtéž, s. 72.

Dokonce i Eden, antagonistický odpůrce politiky appeasementu, který 20. února 1938 rezignoval na funkci ministra zahraničí na protest proti příliš shovívavému postupu britské vlády v italské a rakouské otázce, ještě 17. a 18. února v Dolní sněmovně prohlašoval, ***„že z Vídně nepřišla do Londýna žádná žádost o radu nebo podporu, a to ani před schůzkou v Berchtesgadenu, ani po ní“.***[177] ***„Podle informací, které mám k dispozici, se Rakousku podařilo v Berchtesgadenu vyjasnit své vztahy s Německou říší, jak můžeme doufat, příznivým a trvalým způsobem, a to prostřednictvím přímých a podrobných rozhovorů mezi oběma hlavami vlád bez sebemenších narušení.“***[178]

Londýnské Times 14. února napsaly, že: ***„... není třeba se přít o dohodu, se kterou jsou Vůdce, Duce i Herr von Schuschnigg zjevně spokojeni.“***[179] a o několik dní později dodal v následném úvodníku: ***„V zásadě je úzké porozumění mezi oběma německými státy to nejpřirozenější, co je možné. Jednou z nejméně racionálních, nejkřehčích a nejprovokativnějších umělotin mírového urovnání byl zákaz začlenění Rakouska do Říše... Tyto vrány se vracejí domů. Rakousko nemůže být nikdy protiněmecké. V tom nakonec spočívá skutečná síla říšských nároků na něj a skutečné potíže rakouského kancléře, když musí hájit a definovat rakouskou nezávislost.“***[180]

Hitler oznámil svůj záměr promluvit 20. února 1938 v Říšském sněmu a při odchodu z Berghofu Schuschnigga ujistil, že se v tomto projevu *„zmíní o schůzi s nějakým příznivým komentářem“*.[181] Poprvé byl v rakouském rozhlase odvysílán Hitlerův projev.[182] Kromě jiných věcí Hitler prohlásil: ***„Spolu s tím [uvolněním napětí ve vzájemných vztazích] by mělo dojít k praktickému přispění k míru udělením všeobecné amnestie a vytvořením lepšího porozumění mezi oběma státy prostřednictvím ještě užší přátelské spolupráce v co největším počtu různých oblastí - politických, osobních a hospodářských -, a to vše jako doplněk a v rámci dohody z 11. července [1936]. V této souvislosti vyjadřuji před německým národem rakouskému kancléři upřímný dík za jeho velké pochopení a srdečnou ochotu, s níž přijal mé pozvání a spolupracoval se mnou, abychom objevili způsob, jak sloužit***

[177] Tamtéž, str. 90-91.
[178] Tamtéž, str. 90-91.
[179] Tamtéž, str. 84-85.
[180] Tamtéž, str. 84-85.
[181] Tamtéž, s. 97.
[182] K. v. Schuschnigg, Ein Requiem in Rot-Weiß-Rot, s. 56.

nejlepším zájmům obou zemí; vždyť jde koneckonců o zájem celého německého národa, jehož jsme všichni syny, ať už jsme se narodili kdekoli."[183]

24. února, tedy jen o několik dní později, odpověděl kancléř Schuschnigg, rovněž v rozhlasovém vysílání, projevem k „parlamentu", který nikdo nevolil: ***„Rakousko dosáhlo ústupků v Berchtesgadenu, proto řekl: 'ty hranice, kde musíme nařídit stop a musíme říci: Tak daleko a dál už ne!' Jako by se vědomě snažil Hitlera vyprovokovat, prohlásil, že Rakousko se nikdy nevzdá své nezávislosti. Jeho projev končil těmito slovy: ‚Červení - bílí - červení až do smrti!'"***[184]

Rakouská otázka se opět dostala do centra evropských diskusí.[185] Mezitím byl na Schuschnigga ze strany Londýna vyvíjen silný tlak, aby zrušil dohodu s Německou říší.[186] Zejména na něj tlačil jeho osobní přítel, francouzský velvyslanec Gabriel Puaux[187], ale i další diplomaté ho obtěžovali (*„Jediný, kdo mlčel a nebyl nikde vidět, byl německý velvyslanec Herr von Papen."*[188]), aby přiznal, že byl Hitlerem vydírán. ***„Odkud se toto poznání vzalo? Zpravodajská služba prý byla na místě mimořádně dobře informována. Pokusům o zmírnění, které jsme podnikli já a Dr. Schmidt - do té doby ministr zahraničí -, abychom zabránili melodramatickému zpravodajství, se nechtělo věřit."***[189] ***„Ekonomický barometr reagoval velmi rychle: obávané výběry z bank a stavebních spořitelen, rušení úvěrů zahraničními firmami. Poštovní práce se zvýšila na tisíce telegramů a dopisů. Poplašné signály, zejména ze Štýrska.... Negativní předpovědi převažovaly nad optimistickými... Den po dni hlásily banky a stavební spořitelny výběr milionů šilinků. Přicházela oznámení o stornech, zejména ze zámoří. Cizinci opouštěli zemi... To nevyhnutelně vedlo k situaci, která se stala politicky neudržitelnou jak doma, tak v zahraničí. Zahraniční vztahy byly ovlivněny především v hospodářské rovině, protože hrozilo nebezpečí, které představovalo všechny nevýhody anšlusu, zejména zahraniční bojkot, bez výhod rozsáhlého jednotného hospodářského prostoru."***[190]

---

[183] G. Rühle, *Das Dritte Reich*, sv. 1938, s. 60.
[184] K. Zentner, op. cit., s. 40.
[185] *ADAP*, sv. I, dok. 327.
[186] *Europäische Politik 1933-1938 im Spiegel der Prager Akten*, s. 101.
[187] K. Zentner, op. cit., s. 41.
[188] K.v. Schuschnigg, op. cit., s. 35.
[189] Tamtéž, s. 30 - Ve skutečnosti se Anglie o událostech z 12. února 1938 dozvěděla až „o několik dní později" v Berchtesgadenu: viz I. Colvin, *Vansittart in Office*, str. 184-185.
[190] K.v. Schuschnigg, op. cit., str. 59-60, 110-111.

Zahraniční tlaky na rakouskou vládu však měly ještě závažnější důsledky.

Britské, francouzské a americké noviny, které bylo možné ve Vídni koupit, oznamovaly Rakušanům *„první dějství jejich tragédie"*: ***„Výsledkem byla nálada paniky a rozčarování, kterou nemohla rozptýlit žádná propaganda 'Vlastenecké fronty'. Nová vláda se okamžitě dostala pod palbu kritiky, a to nejen od papežského nuncia ve Vídni, a do 48 hodin po návratu do úřadu se začalo mluvit o kancléřově rezignaci."***[191]

Francouzský vyslanec ve Vídni Puaux oficiálně informoval Schuschnigga, že Francie *„považuje nezávislost Rakouska za nezbytnou pro mír a stabilitu Evropy"*. ***„Ve skutečnosti se v té době v Paříži jednalo o něčem mnohem podstatnějším."***

Nešlo o nic menšího než o pokus Francie *„zorganizovat společnou akci s Londýnem ve prospěch Rakouska"*.[192] Rakouský tiskový atašé v Paříži Dr. Fuchs, zřejmě podlehl této situaci, dokonce odmítl zveřejňovat oficiální zprávy o appeasementu přicházející z Vídně, takže mu muselo být vyhrožováno odvoláním z funkce.[193] Podobně ovlivněný a vůči své vládě rovněž rozpačitě reagující byl i rakouský vyslanec v Paříži Vollgruber. Ten však byl již předtím zaměstnán generálním tajemníkem francouzského ministerstva zahraničních věcí a zkritizován kritikou, která *„nemohla být učiněna pátravěji"*.[194] ***„... právě v den, kdy Legerovo varování dorazilo do Vídně, Schuschnigg přijal rozhodnutí zrušit celou politiku appeasementu a vyzvat Hitlera před světem svým slavným plebiscitem."***[195]

Jaká byla reakce v Anglii? Zatímco britské noviny v době berchtesgadenské konference (12. února) a krátce poté ohledně německo-rakouské dohody byly poměrně zdrženlivé, ne-li souhlasné, tak o několik dní později (počínaje 16. únorem) ***„byla klamavá kampaň rakouské vlády přes noc smetena ze stolu. ... Daily Express hovořil o ‚otevřeném ultimátu', které bylo Rakousku předloženo, zatímco Daily Mail varoval před nebezpečím, které***

[191] G. Brook-Shepherd, op. cit., str. 72-73.
[192] Tamtéž, str. 81-84.
[193] Tamtéž, str. 81-84.
[194] Tamtéž, str. 81-84.
[195] Tamtéž, str. 81-84.

hrozí Československu, pokud by Hitler uspěl ve svém záměru ‚sloučit' Rakousko a Německo".[196]

Další noviny následovaly s rozsáhlými úvodníky. Výjimkou zůstaly již citované *The Times*. Nicméně *„socialistická opozice ve vládě Jejího Veličenstva se nyní snažila udělat z britské politiky vůči Rakousku hlavní téma"* a přimět tak Londýn k akci. *„Během týchž 48 hodin"* se tato iniciativa rozšířila i mezi četné stoupence vlády. Na uzavřeném zasedání zahraničního výboru Dolní sněmovny došlo k výměně poměrně ostrých slov. Zaznělo rozhořčení od výzev *„postavit se čelem k faktu, že v nacistickém Německu je nyní na vzestupu avanturismus a že se ukázalo, že opatrní lidé se mýlili"*, až po prohlášení Winstona Churchilla, že *„nyní nastal čas zavelet k zastavení"*. ***„...většina ze stovky... byla připravena postavit se Hitlerovi na odpor, kdyby k tomu dostala sebemenší podnět. Prohlášení [jimi společně vydané] obsahovalo neomalený apel „ve světle posledních událostí" na „pozitivnější postoj této země v Evropě". Zahraniční výbor v něm dále vyjádřil zájem na tom, aby „vláda neměla žádné pochybnosti o budoucí podpoře strany v takovém případě". ... Tuto výzvu k akci adresoval britskému premiérovi jeden z jeho hlavních parlamentních výborů. Stejně tak se vztahovala i na rakouského kancléře."***[197]

Přestože Chamberlain chtěl tento druh vyjadřování zmírnit, podařilo se mu to jen částečně. Jak silný byl na něj tlak ze strany parlamentu a politických stran, ale i členů vlády, dokládá skutečnost, že jeho ministr zahraničí Eden spolu se státním podtajemníkem lordem Cranbornem *„na protest proti ‚měkké' politice svého premiéra vůči Ose podali demisi"*.[198]

Na tento různorodý tlak z Londýna a Paříže, po *„nejznepokojivějších debatách v Poslanecké sněmovně"* a varování zaslaných do Vídně, na tlak světového tisku, který se rozčiloval, na hospodářský bojkot a na politické události doma musel Schuschnigg tak či onak reagovat.[199] Udělal obrat a skutečně skrytě ohlásil budoucí opozici vůči Německu.[200]

Je třeba zdůraznit, že dodnes nikdo z propagandistů nepovažuje tento „různorodý nátlak", tyto „metody násilí na malých národech" za „nelegitimní

---

[196] Tamtéž, str. 84-85.
[197] Tamtéž, str. 87-88.
[198] Tamtéž, s. 93.
[199] Tamtéž, str. 103-104.
[200] H. Sündermann, op. cit., str. 133-136.

politické prostředky“, ba dokonce na tuto hru intrik účinně neupozorňuje! I když se později Schuschnigg ve svých pamětech o těchto zahraničních demonstracích zmiňoval jen okrajově, zatímco na druhé straně zdůrazňoval vnitropolitické komplikace, tak je přece historicky nesporné, že rakouský kancléř původně změnu kurzu nezamýšlel a změnil ho až pod vlivem zahraničí. Nakonec k tomuto obratu došlo v přesvědčení, že západní mocnosti vojensky zabezpečí nezávislost jeho režimu. ***„Proto jsem se rozhodl pro plebiscit... Byla to poslední kapka, když bylo zřejmé, že je stále obtížnější potlačit nepokoje mezi dělníky. Když je povolena svastika jako symbol étosu, proč ne potom „Tři šípy“ socialistů a desítky dalších emblémů? Existovala obava, že by se mohl vyvinout beznadějný zmatek, kterému by se bez krvavých střetů nedalo zabránit. Tomu bylo třeba se za každou cenu vyhnout. Důsledně jsem odmítal vše, co by mohlo vyvolat sebemenší pozornost Národní fronty. Nechtěl jsem žádné politické strany; to byl v té době jediný způsob, jak zabránit NSDAP. ...***

Berchtesgadenská dohoda byla do puntíku splněna:

Obecná situace:

(a) Policie a exekutiva (v Rakousku: pořádkové síly) bezmocné; od 12. února, dne Berchtesgadenu, nedošlo k žádnému politickému odsouzení; všichni političtí vězni, také násilníci, vrazi a křivopřísežníci exekutivy jsou omilostněni. To by muselo přinést odpovídající efekt.

(b) Části státní správy, vládní administrativy, finanční a školské správy... otevřeně odmítaly poslušnost a odvolávaly se na ministra Seysse a na politické oddělení Národní fronty, které jsem v té době zřídil.

(c) Ministr Seyss sliboval pořádek, aniž by ho prosazoval.

(d) Hospodářské obavy, demonstrace a nestabilní situace:

Bezbrannost Vlastenecké fronty, jejíž věrní členové a stoupenci vlády již nebyli slyšet; a kvůli tomu byli stále více znechuceni.”[201]

Když Dr. Schuschnigg 9. března 1938 vyhlásil na poslední chvíli referendum na 13. března 1938 - záměrně neurčité, s příklonem k separatismu, nemožné řádně provést kvůli nedostatečným přípravám a dokonce protiústavní[202] -, při němž vyzval: *„Za svobodné a německé, nezávislé*

---

[201] K. v. Schuschnigg, op. cit. (německé vydání), str. 111-112.

[202] Podle rakouské ústavy může být plebiscit proveden pouze na základě usnesení parlamentu a souhlasu prezidenta. Schuschnigg toto ustanovení nerespektoval.

a socialistické, za křesťanské a sjednocené Rakousko! Za mír a pracovní místa a rovná práva pro všechny, kdo se hlásí k národu a vlasti!“ bezpochyby zničil ducha a podstatu dohody s Hitlerem, a tím převrátil situaci v zemi na ruby. V Říši bylo již 40 000 rakouských uprchlíků.[203] ***„Termín hlasování je stanoven na následující neděli 13. března. V zemi, kde posledních pět let vládne autoritářský režim, kde se posledních šest let nekonaly žádné demokratické volby, kde neexistují ani volební seznamy, ani žádné demokratické strany, se nyní očekává, že během několika dní proběhnou volby, o nichž se tvrdí, že je celý svět přijme jako nezpochybnitelné, zákonné a nesporné prohlášení. Vláda se obrací na zemi poté, co na čtyři roky prakticky vyloučila lid z jakékoli politické činnosti. Ten nápad je čiré šílenství.“***[204]

Po podpisu berchtesgadenské dohody mohl Dr. Schuschnigg rezignovat ve prospěch prezidenta Miklase a požádat ho o její odvolání. Tím by alespoň projevil jasný smysl pro orientaci, i když by to bylo v rozporu s vlastním prohlášením Dr. Schuschnigga, že není odpůrcem sjednocení. Schuschniggův postup a odmítnutí uspořádat o tři nebo čtyři týdny později skutečné referendum, jak to následně 10. března požadoval Hitler, by nyní mělo za následek známé řetězové reakce, které měly realizovat anšlus Rakouska k Říši.

Po jednání Dr. Schuschnigga *„musí [Hitler] buď jednat, nebo se nechat ponížit…“* ***„Krizi v březnu 1938 vyvolal Schuschnigg, nikoli Hitler. Neexistovaly žádné německé přípravy, vojenské ani diplomatické. Vše bylo improvizováno během několika dní.“***[205] ***„V Berlíně se ještě celý den 10. března věřilo, že změnou data a textu referenda bylo nalezeno řešení, které umožnilo ještě pokračovat v berchtesgadenské politice se Schuschniggem. Už jen ohledy na Mussoliniho přiměly Hitlera držet se svého předchozího programu s houževnatostí, které byl v takových situacích schopen..... Z deníku budoucího generála Jodla víme, že teprve 11. března 1938 v poledne ve 13.00 hodin podepsal Hitler vojenský dokument známý pod krycím názvem „Operace Otto“, který nařizoval nasazení vojsk v případě intervence v Rakousku.“***[206]

Generál von Manstein musel 10. března nečekaně vypracovat plán operace typu nevyžadujícího mobilizaci a nevyžadujícího žádné přípravy.[207]

---

203 P. Kleist, Auch Du warst dabei, s. 201.
204 H. Andics, op. cit., s. 550.
205 A. J. P. Taylor, op. cit., s. 146, 149.
206 H. Sündermann, op. cit., s. 152, a *Schmidt-Prozeß*, s. 578.
207 K. Zentner, op. cit., s. 42.

Schuschniggovo odmítnutí uznat jasně se projevující vzpouru v Rakousku proti referendu, které nemohlo být provedeno zákonným způsobem (o svém osamoceném rozhodnutí neinformoval ani svůj kabinet, natož aby ho požádal o radu!)[208], jeho odmítnutí odkladu dalo Hitlerovi oprávněně nejpozději od 10. března povolení obvinit Schuschnigga, že porušil berchtesgadenskou smlouvu, a tím vyprovokoval Hitlera.

Dne 11. března Schuschnigg nařídil zrušení referenda a doprovodil toto rozhodnutí mimořádnými bezpečnostními opatřeními a zákazem vycházení po 20:00. Zrušení referenda mělo vyvolat dojem - a zjevně bylo zamýšleno tak, aby vyvolalo tento efekt! - demonstrovat především Francii, Velké Británii a USA, že k ústupku Rakouska došlo v důsledku „násilného činu“ ze strany říšské vlády. Schuschnigg, obeznámený s diplomatickou korespondencí předchozích dnů a týdnů, si byl koneckonců plně vědom toho, že západní mocnosti, zejména Francie, by se na obranu Rakouska postavily - ovšem v takovém případě se vší vojenskou silou - pouze tehdy, ***„kdyby šlo o jasný případ porušení, tj. kdyby se rakouská vláda domnívala, že její práva byla porušena“***.[209]

„Bomba“ - jak Mussolini popsal uspěchaný plebiscit - skutečně vybuchla *„v rukou Schuschnigga“*.[210] Občanská válka, o níž doktor Schuschnigg uvažoval krátce před svým odstoupením, se nekonala.[211]

Když 11. března vydal Hitler svým vojskům rozkaz k pochodu do Rakouska, neměl ještě jasnou představu o budoucím ústavním vývoji své vlasti.[212] Nemohl ani s jistotou předvídat (kromě obsazení Porýní 1936) „válku květin“, k níž nyní došlo poprvé v lidských dějinách, ani nemohl předvídat reakci zahraničí. Názor britského velvyslance v Berlíně Hendersona už znal, neboť ten - snad na příkaz nebo se souhlasem své vlády - *„se netajil přáním vidět Německo a Rakousko spojené v jednom státě.“*[213]

Nakonec to byl zahraniční tisk, který Hitlerovi anšlus Rakouska vnucoval. Současně se projevila ústupnost Británie a Francie spolu s projevem přátelství ze strany Itálie. Kombinace těchto tří faktorů ho nakonec přesvědčila, aby sjednocení Rakouska s Německem uskutečnil. ***„O jásajících***

---

[208] Tamtéž, s. 41.
[209] H. Sündermann, op. cit., s. 150-154 a *Schmidt-Prozeß*, s. 573.
[210] A. v. Ribbentrop, op. cit., s. 159.
[211] Tamtéž, s. 166.
[212] H. Guderian, *Erinnerungen eines Soldaten*, str. 42-49.
[213] C. Bewley, *Hermann Göring*, s. 175.

davech vítajících Hitlera při jeho vjezdu do Vídně se učební osnovy Rakouska nezmiňují. Anšlus, který tehdy schvalovaly téměř všechny síly zcela rozvráceného státu, od socialisty Rennera až po kardinála Innitzera, je dnes považován prostě za vojenskou okupaci.“[214]

Spojení Rakouska s Říší nebylo ani anexí v obvyklém smyslu jazykového úzu, ani loupežnou výpravou, ani zotročením svobodného národa, ani likvidací „demokratického“ systému vlády, nýbrž realizací tužeb a práv rakouského národa, existujících a pěstovaných dávno před Hitlerem. Navíc, posuzováno v kontextu mezinárodního práva, šlo o zákonnou akci podle zásady národního práva na sebeurčení. ***„Předpokládejme, že se Hitler zavázal svým prvním slibem - zachovat rakouskou nezávislost. Co by z toho vyplynulo? Vnitřní spory by zcela jistě pokračovaly a propukly by v tak narůstající požár, že by následovalo mnoho utrpení a krveprolití, a vše by mělo jediný konec - nacistický živel by zvítězil a sám by provedl „anšlus“. Hitlerovo jednání všechny tyto strasti zachránilo. Viděl, co je jediným lékem a nevyhnutelným osudem Rakouska, a jednal podle toho. Ostatní velmoci, které se na to dívají, by sice mohly brojit proti jeho narušení suverenity jiného státu a faktické anexi jeho území, ale tváří v tvář faktům by sotva předstíraly, že potlačil neochotné Rakousko silou zbraní nebo že udělal něco jiného, než že vnesl jednotu a pořádek do starobylého srdce Evropy.”***[215] **„...Sjednocení s Německem bylo Rakušanům dlouho blízké. Rakousko by již bylo součástí Německé říše, kdyby ho vítězné národy po první světové válce jednoduše nezakázaly. A to i přesto, že Národní shromáždění již v listopadu 1918 jednomyslně přijalo rezoluci, učiněnou v souladu s vůlí lidu, v níž stálo: ‚Německé Rakousko je součástí Německé republiky‘. Až do nástupu Hitlera k moci v roce 1933 byli sociální demokraté nejhorlivějšími zastánci sjednocení. Ale unie s Hitlerovým Německem - to bylo něco jiného.”**[216]

Mnichov

Konference v Mnichově 29. září 1938, na níž Chamberlain za Británii, Daladier za Francii, Mussolini za Itálii a Hitler stanovili postup pro předání

[214] *Der Spiegel*, č. 47/1962, s. 112.
[215] P. H. Nicoll, *Britain's Blunder*, s. 12-13.
[216] K. Zentner, op. cit., s. 40.

Sudet Německu, byla důsledkem versailleské politiky, která nemohla mít dlouhého trvání:

1. protože není životaschopný žádný stát, který z velké části zahrnuje etnické menšiny a který tyto menšiny diskriminuje a terorizuje všemi státem schválenými prostředky[217];

2. protože v takovém státě, jehož vedení hovoří o „demokracii", „rovnosti", „autonomii" a „vůli k vzájemnému porozumění", ale praktikuje pravý opak, nelze na smír v oblasti vnitřních záležitostí pomýšlet;

3. protože většině ve státě - Čechům - se nepodařilo získat přátelství ani jedné z menšinových skupin, ani žádné ze sousedních zemí; tyto menšiny (především Slováci) a sousední Polsko a Maďarsko dokonce v rozhodujícím roce 1938 z vlastní iniciativy usilovaly o zničení českého státu[218];

4. protože vytvoření státu z čistě strategických důvodů, jak to učinily vítězné světové mocnosti[219], bylo odsouzeno k zániku, jakmile by se v průběhu času přesunuly rozhodující strategické váhy. V roce 1938 se tak ve srovnání s rokem 1919 změnily následující strategické aspekty:

a) Z vojenského hlediska muselo být Německo v roce 1938 opět bráno vážně, zatímco Francie byla oslabena ve svých vnitřních záležitostech.

b) Anšlus Rakouska vedl k téměř úplnému geografickému obklíčení Československa a otevřel Německu hranici, která nebyla na české straně opevněna.

c) Německá západní zeď (Siegfriedova linie), budovaná od roku 1936 a kvapně urychlená po květnové krizi 1938, kterou vyvolal Beneš, se v září 1938 blížila k dokončení, a proto by zmařila jakoukoli rychlou pomoc Francie, která by byla poskytnuta pražské vládě.

d) Strategický význam Československa pro Francii a Velkou Británii závisel na tom, zda se podaří přimáčknout přibližně 40 německých divizí v oblasti Čech a Moravy do doby, než se francouzské armádě podaří úspěšný průlom přes Rýn. Anšlus, Siegfriedova linie, převaha

---

217 V roce 1938 mělo Česko-Slovensko 15 milionů obyvatel. Z toho bylo přes 7 milionů Čechů, 3,5 milionu Němců, 2,5 milionu Slováků, 0,76 milionu Maďarů, 0,50 milionu Karpatských Ukrajinců a 0,11 milionu Poláků.

218 H. Roos, *Polen und Europa – Studien zur polnischen Außenpolitik 1931-1939*, s. 281.

219 W. Churchill, *The Second World War*, svazek I, kniha I, „The Gathering Storm", s. 237, 263.

německého letectva nad českým letectvem a situace bezpečného vedení v Německu tyto předpoklady anulovaly.

e) Pražská vláda vytvořila během své dvacetileté vlády tak vyhrocenou vnitropolitickou situaci, že vojáci - z etnických menšin - již nemohli být považováni za spolehlivé.[220]

f) Velká Británie, v roce 1918 společný vítěz s Francií, se po první světové válce víceméně stáhla a soustředila se na své impérium a v roce 1938 nebyla připravena nechat se vtáhnout Československem do evropské války; tím spíše, že britským politikům bylo naprosto jasné, že Stalin takový konflikt využije k realizaci bolševických světových revolučních zájmů.

g) Francie nebyla v roce 1938 schopna získat pro Československo žádnou podporu z východní Evropy, protože žádná z těchto zemí nebyla ochotna - a dala to Paříži jasně najevo! - hnout pro pražskou vládu ani prstem. Tyto země kategoricky odmítly poskytnout jakýkoli ústupek pro průchod sovětských vojsk přes jejich území. Zvláště Polsko a Rumunsko se obávaly, *„že tajným záměrem, který se skrývá za ruskou žádostí, je znovuzískání Besarábie bez boje"*.[221] Polsko mimochodem samo vznášelo požadavky na Československo. Kromě toho Polsko již také nebylo v souladu s Francií, neboť se nevyrovnalo s francouzsko-sovětským paktem o vzájemné pomoci z let 1935/36. V roce 1935 se však Polsko rozhodlo, že se bude chtít s Francií dohodnout. ***„Přilehlé země byly vůči Československu nepřátelské nebo lhostejné. Polsko, Maďarsko a Jugoslávie otevřeně deklarovaly své nepřátelství vůči pražské vládě. Rumunsko odmítalo průchod ruských vojsk přes své území. Podmínky, které si Rusko pro svůj zásah [ve prospěch Československa] stanovilo, tak nebyly splněny."***[222]

h) Vojenští a političtí spojenci Československa - Francie a Velká Británie - učinili obrat proti svému českému chráněnci kvůli strategické změně poměru sil v září 1938. Tímto krokem zmařili záměr E. Beneše řešit jeho problémy vnitřních záležitostí prostřednictvím evropské války.[223]

---

[220] F. O. Miksche, *Unconditional Surrender*, s. 204.
[221] G. Bonnet, *Défense de la Paix. De Washington au Quai d'Orsay*, s. 202 (německé vydání, *Vor der Katastrophe*, s. 69-70).
[222] Tamtéž, s. 140.
[223] A. J. P. Taylor, *The Origins of the Second World War*, s. 153.

Vznik Československa s jeho 49,5% menšinami, které nikdy nechtěly koexistovat ve státě ovládaném Čechy, byl od počátku sporný. Britský lord kancléř lord Maugham měl v debatě na mnichovské konferenci ve Sněmovně lordů prohlásit, že tento stát, kvůli němuž se šlo až na pokraj války, neměl být nikdy zřízen.[224] Podobně soudil i vikomt Rothermere, tehdejší ředitel tiskové kanceláře ministerstva informací: *„Tato karikatura země pod vedením svých českých vůdců se od okamžiku svého zrodu dopouštěla téměř všech myslitelných hloupostí.“*[225]

Také britský ministr zahraničí lord Halifax měl 9. září 1938 informovat svého velvyslance v Paříži, že je třeba pečlivě zvážit, *„zda má smysl vést válku kvůli něčemu, co nikdo nedokáže udržet a co nikdo vážně nechce obnovit“*.[226]

Polský diplomat hrabě Grzybowski, osobní přítel polského ministra zahraničí Becka, vysvětloval během soukromého rozhovoru se svým francouzským kolegou Coulondrem 26. května 1938, tedy několik měsíců před mnichovskou konferencí: *„Snaha zachránit Československo je divoký sen. Dříve nebo později se zhroutí jako domeček z karet.“*[227]

Dokonce i maršál Pilsudski od roku 1918 považoval Československo za neživotaschopné - stejně jako považoval za neživotaschopné Rakousko. Pro něj bylo jedinou otázkou, který z obou států zanikne dříve.[228] Polský ministr zahraničí plukovník Beck považoval Československo, *„s nímž se stejně nelze politicky vázat“*, pouze za evropskou ostudu.[229] Ve dnech 25.-26. května 1938 - několik měsíců před mnichovskou konferencí! - měla polská diplomacie dát evropským vládám na vědomí, ***„že Československo, svévolné slovní spojení několika výjimečně vzájemně nepřátelských menšin, je zemí odsouzenou k smrti.“***[230]

Vznik státu, jehož *„název Československo zní anglickým uším …obskurně…“*[231] a který byl zatížen nepřátelstvím vůči Německu[232], byl o to pochybnější, že Češi byli známí tím, že násilně integrované menšiny označovali

---

224 W. Jaksch, *Europas Weg nach Potsdam*, s. 332, 333 (anglické vydání, s. 326).
225 V. Rothermere, *Warnings and Predictions*, s. 117.
226 M. Freund, *Weltgeschichte der Gegenwart in Dokumenten*, díl I, s. 109.
227 R. Coulondre, *De Staline à Hitler, souvenirs de deux ambassades, 1936-1939*, s. 151 (německé vydání, s. 219).
228 R. Breyer, *Das deutsche Reich und Polen 1932-1937*, s. 141.
229 H. Roos, op. cit., s. 276.
230 Tamtéž, s. 324.
231 W. Churchill, op. cit., s. 213.
232 F. Gause, *Deutsch-slawische Schicksalsgemeinschaft*, s. 271, 280.

za „rebely“, „přistěhovalce“, „osadníky“ atd. a podle toho se k nim chovali.[233] ***„Již při mírových jednáních po první světové válce bylo v českém ‚Memorandu 3‘ sudetským Němcům upíráno právo na sebeurčení, neboť byli považováni za potomky přistěhovalců a osídlenců.“***[234]

Přiznal to i český historik: ***„Rozšířené přesvědčení, že bez kapitulace západních mocností v Mnichově by se Československo mohlo udržet, se nezakládá na faktech. Je to jen jedna z mnoha propagandistických legend, které si našly cestu do veřejného povědomí.“***[235]

K antagonismu vůči německým národním tradicím a kultuře se neustále přidávalo - od Versailles 1919 - existující odhodlání Čechů ve snaze poškodit tu německou entitu žijící podél hranic, která se smířila s nově - a proti své vůli - vytvořeným řádem, sociálně, hospodářsky a kulturně zkazit jejich pocit sounáležitosti s tímto státem a vytlačit je ze země.[236] ***„Češi se od počátku považovali za národ, který reprezentuje stát, a nepovažovali za účelné snažit se dát dvěma hlavním menšinám - německé a slovenské - pocit, že nový stát je také jejich.“***[237]

Československý parlament, ústava a vláda zůstaly v platnosti bez jakéhokoli zmocnění menšinových skupin a parlamentní opozice pokračovala bez jakéhokoli vlivu navzdory opačným výsledkům voleb. Moc byla v rukou stále stejné malé české skupiny soustředěné kolem Beneše, která *„nad míru posilovala národní egoismus Čechů“*[238], a to navzdory reklamnímu nápisu „demokracie“. Exekutiva českých stran nejen svolávala ustavující Národní shromáždění, ale také jmenovala Pětku (pětičlenný Národní ústavodárný výbor), a prováděla tak vládní politiku bez ohledu na přání obyvatelstva.[239] ***„Sjednocení Němců v Československu nebylo jen důsledkem nástupu Hitlera k moci v roce 1933, ale stejně tak důsledkem chování Čechů v oblasti vnitřního vývoje státu. Jejich snahy o získání autonomie v rámci státu byly tedy***

---

233 E. J. Reichenberger, *Wider Willkür und Machtrausch*, s. 77.
234 *Das östliche Deutschland - ein Handbuch*, s. 169, a H. Raschhofer, *Die tschechoslowakischen Denkschriften für die Friedenskonferenz von Paris 1919-1920*, s. 95 a násl.
235 F. O. Miksche, op. cit., s. 203.
236 F. Gause, op. cit., s. 271, 280.
237 H. Mau a H. Krausnick, *Deutsche Geschichte der jüngsten Vergangenheit 1933 bis 1945*, s. 110.
238 B. Čelovský, *Das Münchener Abkommen 1938*, s. 104, 105.
239 B. Čelovský, *Das Münchener Abkommen 1938*, s. 104, 105.

skutečné a situaci v roce 1938 si Československo vyvolalo samo, když všechny německé návrhy na smír odmítlo."[240]

Kulturní válka českého národa nebyla namířena proti nacionálnímu socialismu, ale spíše proti německým tradicím a kultuře. Proto za ni nemohl být zodpovědný nacionální socialismus, tím spíše, že tento boj za národní identitu byl zahájen již v roce 1919. Již mnoho let před Hitlerovým politickým působením si české noviny osvojily zvyk - navzdory národní cenzuře - šířit tento veskrze nepřátelský tón: ***„'České slovo' z 29. října 1920 požadovalo, aby se Němcům nedávala rovná práva, ale aby se ‚raději nechali pověsit na šibenici a kandelábry'. 'Zlatá Praha' u příležitosti sokolské slavnosti v roce 1919 uvedla, že by se mělo Němce ‚zbičovat' přes hranice. 'Venkov' 6. ledna 1926 litoval, že se sudetští Němci po puči v roce 1918 nepostavili proti Čechům se zbraní v ruce, protože by to byla nejlepší příležitost ‚k vyřešení věcí'. Oficiální státní noviny ‚Československo' v říjnu 1921 napsaly: ‚Německá menšina v Brnu roztaje jako kus ledu na slunci a nic ji nezachrání. Přispívat k urychlení tohoto vývoje je samozřejmou povinností české většiny'."***[241]

Na vojenské slavnosti v roce 1923 v Podersam (Podbořanech) český řečník prohlásil: ***„My Češi musíme usilovat o to, abychom se zmocnili veškerého průmyslu. Dokud nezmizí poslední komín německých továren... a dokud nebude všechen německý majetek v našich rukou, do té doby musíme bojovat."***[242]

Až do roku 1936 nedošlo k žádné změně k lepšímu. Tak psaly české noviny „Obrana národa" 15. dubna 1936 - další příklad přísně cenzurovaného českého tisku! ***„Problém pohraničí není jen otázkou sociální; problém pohraničí je znovuzískání více než třetiny naší vlasti zpět do rukou našeho národa. Problém pohraničí je zalidnění třetiny naší země lidmi našeho národa, je to zvětšení dosavadní jazykové hranice až ke skutečným státním hranicím, je to vybudování skvěle mohutného, nedobytného a spolehlivého pohraničí, lidské pevnosti složené z lidí naší rasy a krve."***

„Stráž Národa" z 13. března 1936: ***„Postupné skupování majetku v našem pohraničí je nejlepším prostředkem k zajištění českých pozic.***

---

[240] F. Gause, op. cit., s. 280.
[241] R. Pozorny, *Wir suchten die Freiheit*, s. 92, 180, 179.
[242] R. Pozorny, *Wir suchten die Freiheit*, s. 92, 180, 179.

Sebemenší kousek půdy, který přejde do českých rukou, znamená posílení českého živlu." [243]

Tento postoj, který měl za následek, že Sudety pod českou vládou měly nejvyšší kojeneckou úmrtnost a nejvyšší počet sebevražd na světě, jistě nebyl vhodnou reakcí na pozornost, která byla českému národu věnována v rakousko-uherské monarchii. ***„Tajemství jeho blahobytu spočívalo především v okolnosti, že 65 procent průmyslu staré monarchie - který byl do té doby společným majetkem čtyřiapadesáti milionů lidí - zůstalo nyní v rukou samostatného státu s pouhými čtrnácti miliony obyvatel. To je dalším pozoruhodným důkazem, že slovanské národy nebyly Habsburky vykořisťovány v takové míře, jak se později předstíralo. ... Češi byli nejlépe placenými průmyslovými dělníky a nejbohatšími sedláky byli Chorvati, zatímco životní úroveň v Tyrolsku, čistě německé provincii, byla vždy spíše nízká."*** [244]

A po porážce Německa a Rakouska? ***„Jedním dechem, když se hlásaly demokraticko-humanistické fráze, bylo více než půl milionu Čechů přesídleno do oblasti, kde měli plnit jedinou funkci: být předsunutým stanovištěm pro agresivní český počin obrovských rozměrů. Tímto způsobem došlo k propadnutí... 31 % německého území v chladném konfiskačním režimu, pro který neexistovaly žádné právní prostředky nápravy a který tedy nebyl ničím jiným než čirým drancováním ve velkém měřítku, organizovaným státem a prováděným pod jeho vedením. Z politického hlediska je naprostým šílenstvím neustále dopravovat do již tak přelidněných německých krizových oblastí stále větší příliv lidí. Otevřeně prohlašujeme (‚mladý socialista' Wenzel Jaksch, 26. dubna 1936 v Bodenbachu - Podmoklech), že diskriminace Němců v oblasti veřejných služeb, v jazykové otázce a v celé administrativě dosáhla bodu, který se obecně považuje za neúnosný. Národnostní běh pokračuje na všech frontách a zamořuje domácí atmosféru."*** [245]

Pražská vláda využívala všech veřejných a společensko-politických příležitostí a systematicky prosazovala vzdělávací politiku ve prospěch národní rozpínavosti. V důsledku toho byly na sudetoněmeckých územích zřízeny dva typy škol: ***„... nejprve pouze pro nečeské etnikum, pak však také české školy, které byly určeny nejen pro děti přesídlených Čechů žijících v menšinových oblastech, ale byly určeny i pro nečeské děti. Pomocí***

---

[243] R. Pozorny, *Wir suchten die Freiheit*, s. 92, 180, 179.
[244] F. O. Miksche, op. cit., s. 190-191.
[245] R. Pozorny, op. cit., s. 163, 208.

nejrůznějších společenských pokušení a nátlaku na rodiče tam tyto nečeské děti nastupovaly do školy a nakonec se měly odcizit vlastním tradicím a kultuře."[246]

Československo bylo Velkou Británií a Francií hodnoceno a vnímáno téměř výhradně na základě možného vojenského nasazení proti Německu, nikoliv jako svobodný stát, který by také mohl mít v určité fázi dobré vztahy s Říší nebo který by mohl být alespoň povzbuzen k přijetí rozumné linie chování v zájmu míru v Evropě. Kulturní válka proti etnickým Němcům vyvolaná Čechy a následné „zločiny proti lidskosti" byly v hlavních městech západní Evropy záměrně přehlíženy. Ve Francii mělo politické vedení jiné zájmy.

Již v roce 1919 prohlásil francouzský maršál Foch jako hlavní vojenský poradce na mírových jednáních ve Versailles: ***„Vidíte [při pohledu na mapu Československa], tady je velká bašta. Nedáte mi povolení rozšířit hranici až k Rýnu, pak mi ponechte alespoň tento opěrný bod."***[247]

Tento postoj přiznal ve svých pamětech i Churchill: ***„Samotná neutralizace Československa znamená osvobození pětadvaceti německých divizí, které ohrozí západní frontu; navíc se tím vítězným nacistům otevře cesta k Černému moři. ... Podmanění Československa připravilo Spojence ... o jednadvacet pravidelných, patnáct nebo šestnáct druhořadých divizí."***[248]

Historik potvrdil, že staré Československo, spojenec Francie a Sovětského svazu, bylo ***„dýkou namířenou na srdce Německa, nepřátelskou pevností přímo uvnitř německého území, vstupní branou nepřátel Říše"***.[249] Za tímto účelem byla vytvořena.

Když Francie uzavřením německo-polského paktu o neútočení a přátelství v lednu 1934 *„ztratila 60 polských divizí"*[250], posílila své úsilí, aby neztratila čtyřicet českých divizí a jediný středovýchodoevropský válečný průmysl (Československo mělo podíl přes 8/9). Tyto snahy se projevovaly snahou a) znovu a znovu ujišťovat českou vládu o pevném odhodlání Francie dostát svým smluvním závazkům vůči konfederačnímu spojenci, a proto je připravena jí hospodářsky pomoci a poskytnout podporu v zahraničních i

---

[246] K. Rabl, *Das Selbstbestimmungsrecht der Völker*, s. 119, a K. E. Freiherr von Türcke, *Das Schulrecht der deutschen Volksgruppen in Ost- und Südosteuropa*, s. 537-679.
[247] W. Jaksch, op. cit., s. 333 (anglické vydání, s. 326).
[248] W. Churchill, op. cit., svazek I, kniha I, „The Gathering Storm", s. 238, 263.
[249] M. Freund, op. cit., díl II, s. 40.
[250] E. Moravec, *Das Ende der Benesch-Republik*, s. 213.

vnitřních záležitostech; a také b) opakovaně naléhat na Prahu, aby odrazovala menšiny od získání jakýchkoli pozic ve vládě a všech vlivných úřadech, a tím zachovala spojeneckou hodnotu české armády. Mottem k tomu bylo, že ***„mít Henleina v české vládě by bylo ekvivalentní tomu, kdyby německý vojenský atašé převzal roli zástupce náčelníka generálního štábu české armády“***.[251]

Edvard Beneš se mstil po svém: ***„Po dvacet let byl prezident Beneš věrným spojencem a téměř vazalem Francie.“***[252]

Český historik musel přiznat: ***„Myslelo se, že versailleský mír bude pro Německo závazný na věčné časy, a to se nemohlo stát. Na druhé straně na smlouvě závisela existence nově vzniklých států. Z tohoto důvodu byla využita každá příležitost k rozdmýchání plamene francouzsko-německého nepřátelství a zabránění sblížení mezi Berlínem a Paříží. V zájmu zachování svého postavení bojovaly proti jakémukoli pokusu o revizi zjevně nespravedlivých rozhodnutí Versailleské smlouvy.“***[253]

Kromě září 1938 Francie nikdy nepodporovala svého českého spojence, aby usiloval o usmíření s Německem, ale spíše trvala na tom, aby „zůstal tvrdý“. Tento požadavek sledoval Beneš o to horlivěji, že si byl vědom toho, že Německo by tváří v tvář takové koalici neriskovalo válku s jeho zemí. V důsledku toho sílily aktivity proti Říši a vyvíjela se téměř výbušná vyhrocená vnitropolitická situace, která se ještě vyostřila, když se Sudetendeutsche Heimatfront (Sudetoněmecká strana) stala v květnových volbách roku 1935 nejsilnější stranou celého československého státu - přesto však byla z vedení státu kategoricky vyloučena.

Ale Beneš to uměl také „zdůvodnit“: ***„V demokratickém státě musí být respektována práva jednotlivců, nikoliv nějaké skupiny jako takové, a nebylo by možné připustit totalitní nebo autoritářské nároky.“***[254]

Stejně obratně používal tento slovník i jeho premiér Hodža. Nepřipustil by komunální volby v Sudetech, *„pokud by se mohly vyvinout ve výrazně násilné soupeření“*, a odmítl také návrhy Sudetoněmecké strany, protože

[251] Tamtéž, s. 233.
[252] W. Churchill, op. cit., s. 237.
[253] F. O. Miksche, *Unconditional Surrender*, s. 202.
[254] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek I, dok. 150.

„ústava [která] neuznávala ani samostatnou právní subjektivitu různých částí národa, ani jejich ‚mluvčího'".[255]

České vedení mohlo jen doufat, že když bude tyto nebo podobné výroky předkládat svým partnerům, budou tito buď příliš hloupí, nebo příliš zaujatí a rozpory a pokrytectví těchto výroků přehlédnou. Jak by mohla být práva jednotlivce chráněna nebo za ně považována, když vedení státu odmítá brát ohled na práva národa jako celku? Každému zahraničnímu pozorovateli muselo být zřejmé - a skutečně bylo -, že tehdejší Československo není žádná „demokracie" a žádný „právní stát", ale spíše stát několika národností, který drží pohromadě česká vedoucí skupina, a vnitřní politika tohoto státu má za svůj leitmotiv národnostní boj. Britský vyslanec v Praze Newton se 19. dubna 1938 cítil povinen vydat následující doporučení: ***„... první podstatnou věcí by se zdálo být nahrazení výrazu ‚menšiny' výrazem ‚národnosti' při každé příležitosti; neboť jestli něco dnes vzbuzuje hněv sudetských Němců, pak je to použití výrazu ‚menšina' ..... Jako obecnou poznámku bych k Dr. Benešovi poznamenal, že při různých příležitostech veřejně vyhlásil nové zásady, jimiž se bude správa v budoucnu řídit, a ducha, v němž bude jednat; jeho kritici mu rádi odpovídali, že to jsou jen hezká slova a nic víc."***[256]

Několik dní po setkání s Benešem Newton dodal: ***„Když jsem použil výraz ‚Spojené státy české a slovenské', vysvětlil jsem, že jsem nechtěl nastolit otázku federace, ale pouze vyzdvihnout ideály unie a partnerství. M. Beneš pozorně naslouchal a řekl, že osobně s mými poznámkami souhlasí. Dlouho zastával názor, že Československo nemůže být národním státem..... Ve vládě si již uvědomovali, že jeho program znamená konec koncepce národního státu."***[257]

I to však byla „hezká slova a nic víc". Vždyť *„země byla"* - řečeno slovy českého premiéra Hodži - *„příliš malá na to, aby se nechala ‚atomizovat'"* nebo aby udělením autonomie *„spáchala sebevraždu"*.[258] Nebo, abychom citovali rozhodnutí pléna nejvyššího správního soudu v Praze z 19. března 1919 (tři

---

[255] *ADAP*, sv. II, dok. 38, s. 88, 87: Zpráva německého ministra v Československu Eisenlohra německému ministerstvu zahraničí z 21. prosince 1937.
[256] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek I, dok. 150.
[257] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek I, dok. 156: dopis britského velvyslance v Praze Newtona Halifaxovi z 23. dubna 1938 týkající se jeho jednání s Benešem.
[258] *ADAP*, sv. II, dok. 38, s. 88, 87: Zpráva německého ministra v Československu Eisenlohra německému ministerstvu zahraničí z 21. prosince 1937.

měsíce před podpisem versailleského mírového diktátu): Národnostním menšinám mohou být přiznána práva pouze do té míry, aby tím *„charakter Československa jako národního státu“* nebyl narušen.[259] Není třeba dodávat, že tato stanovená věta se stala vodítkem pro legislativu a vládní praxi *„nejen v Československu, ale i ve většině států, které byly zřízeny nebo rozšířeny mírovými smlouvami z let 1919-1920.“*[260]

O tom, že se Edvard Beneš, tehdejší český ministr zahraničí, podílel v letech 1918-1921 na vynuceném předání německého území Polsku, se zmiňujeme jen okrajově.[261]

Tento Beneš, který v roce 1935 postoupil na post prezidenta, se považoval za kvalifikovaného v oblasti vnitřních záležitostí na základě své strategie v zahraničních záležitostech, jak ji popsal ve svých pamětech: ***„Během všech těch náročných a vyčerpávajících jednání (od roku 1935) jsem se ze všech sil snažil držet přímý kurz se Sovětským svazem na jedné straně a s Francií na straně druhé. Dne 4. června 1936, po francouzských volbách, které vyústily ve vytvoření vlády Lidové fronty, mi nový premiér Léon Blum poslal vzkaz, že Francie se již nikdy nebude chovat tak slabě jako jeho předchůdce v době okupace levého břehu Rýna, a ujistil mě, že jeho vláda bude vůči Německu silná a pevná a že s tím můžeme počítat. Toto byl skutečně poslední postoj Francie. Ministr zahraničí J. Paul-Boncour mi poslal několik zpráv ve stejném duchu. Snažil se zejména obnovit východní frontu Malé Ententy a snažil se také získat na svou stranu Polsko.“***[262]

Nyní je zřejmé, že politická a vojenská spolupráce mezi Československem a Sovětským svazem, který se chystal dobýt svět, s nákupem sovětských bombardérů a sovětským příslibem pomoci navzdory neexistenci společné hranice, stejně jako francouzský pokus otevřít cestu do Prahy pro Rudou armádu v případě války[263], měly mít katastrofální dopad na vývoj v Evropě.[264] ***„Rusko již dodalo Československu tři stovky válečných letadel a kromě toho se na československých letištích nacházelo několik letek sovětských letadel.“***[265]

---

[259] K. Rabl, op. cit., s. 99, 234.
[260] K. Rabl, op. cit., s. 99, 234.
[261] Tamtéž, s. 102.
[262] E. Beneš, *Memoirs of Dr. Eduard Beneš*, s. 34.
[263] H. Roos, op. cit., s. 321.
[264] E. Beneš, op. cit., s. 40.
[265] H. E. Barnes, *Perpetual War for Perpetual Peace*, s. 198.

Ne Hitler, ale Edvard Beneš sudetskou krizi stále více prohluboval! Britský historik A. J. P. Taylor mohl potvrdit, že *„na jaře 1938 Hitler neviděl jasně na cestu“*, ale že Beneš byl přesto ochoten vyřešit svůj sudetoněmecký problém - *„doma neřešitelný“* - *„na mezinárodním poli“*.[266] Z diplomatických záznamů vyplývá, že 12. března 1938 bylo Göringem Čechům poskytnuto ujištění, že ***„Německo neuvažuje o akci proti Československu“***. Po anšlusu Hitler prohlásil, že ***„řešení československé otázky není naléhavé“***[267], a neexistuje žádný důkaz, že by jednal jinak. ***„Často se říká, že nacisté záměrně vyburcovali jinak spokojené německé menšiny, aby si vymysleli jejich stížnosti a udělali z nich pro Německo politický kapitál. Nestranná vyšetřování lorda Runcimana toto obvinění účinně vyvrátila. Hitler nevyvolával nespokojenost v Sudetech.***[268] ***Naopak! Němečtí diplomaté v Čechách se snažili zadržet sudetské Němce před jakoukoli českou provokací, když vzrušení ze spojení Rakouska s Německem bylo na vrcholu.“***[269]

Na druhé straně jiní politici zkoumali československou otázku *„dávno předtím, než Hitler formuloval své záměry“*.[270] ***„Nejenže Britové a Francouzi naléhali na Čechy, aby učinili ústupky. Britové také naléhali na Hitlera (již 10. května 1938), aby vznesl požadavky. To ho zaskočilo.“***[271]

Před květnovou krizí 1938 se říšská vláda šestkrát pokusila o jednání s Benešem. Ten německé vyjednavače pokaždé odmítl. ***„Dokonce ani nepovažuje za hodno námahy odpovědět na nabídku, kterou mu 16. února 1938 telegraficky zaslal německý vyslanec Eisenlohr.“***[272]

Květnovou krizi v roce 1938 vyvolal prezident Beneš svým rozkazem o mobilizaci československé armády. Jako záminku použil zvěsti o údajném soustřeďování německých vojsk na českém pohraničí. Zdrojem těchto zvěstí byly britské zpravodajské služby, *„zřejmě z ministerstva zahraničí“*.[273] V každém případě pocházely z téhož hlavního města, odkud byly Hitlerovi teprve nedávno předloženy pobídky na požadavky ve vztahu k Československu, ***„které ho velmi překvapily“***. Netřeba dodávat, že tyto zvěsti a jejich důsledek

---

[266] A. J. P. Taylor, op. cit., s. 153.
[267] M. Freund, op. cit., díl I, s. 47, a A. J. P. Taylor, op. cit., s. 148, 151-155.
[268] P. H. Nicoll, *Britain's Blunder*, s. 13.
[269] P. H. Nicoll, tamtéž (německé vydání), s. 48.
[270] A. J. P. Taylor, op. cit., s. 155.
[271] Tamtéž, s. 161.
[272] R. Pozorny, op. cit., s. 374.
[273] E. Moravec, op. cit., s. 241, a A. J. P. Taylor, op. cit., s. 165.

v podobě české mobilizace jej rovněž „překvapily“. ***„Ve skutečnosti k žádnému pohybu německých vojsk nedošlo - jak bylo po válce nade vší pochybnost zjištěno v Norimberském procesu. Co tedy vedlo českou vládu k tomu, aby zahájila tyto jasné válečné provokace? Existují pouze dvě možnosti, jejichž správnost však může být zatím jen předmětem dohadů. Buď česká vláda, podobně jako Schuschnigg se svým ‚plebiscitem‘, prostě udělala skok vpřed a zcela záměrně vyprovokovala válku... Existuje i druhá možnost v tom, že se německé odbojové kruhy dozvěděly o vypracování druhé ankety ‚Zelené‘, nikoli však o jejím obsahu. Je možné, že Londýn byl o vypracování této studie informován - protinacistické kruhy na nejvyšší vojenské úrovni totiž britské vládě předávaly informace nejtajnějšího vojenského charakteru - a z toho by vyvodil závěr, že studie je krátkodobým plánem útoku. Britský a francouzský tisk je plný alarmujících zpráv. Válka se zdá být přímo bezprostřední! Henderson, britský velvyslanec v Berlíně, radí svým úředníkům, aby poslali své manželky a děti zpět domů. Stejné doporučení dává i tiskovému sboru. Protesty pokračují - ne proti české mobilizaci, ale proti neexistujícím přesunům německých vojsk. Vlády Francie a Sovětského svazu otevřeně hrozí vojenskou intervencí.“***[274]

Mobilizace vlastně znamená být ve válečném stavu, a to i dnes po druhé světové válce! Beneš mobilizaci prosazoval i v době, kdy (neutrální) zahraniční novináři a vojenští atašé vyvrátili fámy, které sloužily jako záminka; záložníci měli být demobilizováni až v polovině června 1938. Británie a Francie navzdory Hitlerovým výzvám nikdy nedoporučily Čechům mobilizaci zrušit!

Hned první den české mobilizace, 21. května 1938, vydal Hitler tajnou směrnici, ***„že nemá v úmyslu v nejbližší době podniknout akci proti Československu“.***[275] To dokazuje, že Hitler se nechtěl nechat vyprovokovat a navíc nehledal přesvědčivou a pro světové mínění přijatelnou záminku k rozdrcení Československa. Nemohl si přát lepší ospravedlnění útoku - kdyby mu šlo o dobytí - než předčasnou mobilizaci protivníka spolu s potvrzením neutrálních, ale i britských a francouzských vojenských atašé, že vysvětlení, jak je podal Beneš, je výmysl. (Podobný postoj zaujal Hitler i tváří v tvář obnovené české mobilizaci z 23.-24. září 1938). Řetězec důkazů pokračuje a táhne se až ke zfalšování, dosud samostatně nevyšetřeného, „Hossbach-Memorandum“ (5. listopadu 1937) z roku 1945, v němž byla mimo jiné tato

---

[274] K. Zentner, *Illustrierte Geschichte des Zweiten Weltkrieges*, s. 49.
[275] M. Freund, op. cit., díl I, s. 36.

věta vydávána za autentickou: *„Hitler se rozhodl zabývat se řešením německé územní otázky a při nejbližší příležitosti postupovat silou proti Československu a Rakousku.“* Ve skutečnosti nevyužil další dostupné příležitosti. Proto žádný takový plán nebo rozhodnutí nemohly existovat.

Češi se však nespokojili pouze s mobilizací. Současně zintenzivňovali vojenské akce proti obyvatelům pohraničních oblastí a stupňovali také nepřátelskou kampaň v tisku s posměšným argumentem, že Hitlerova zdrženlivost a nečinnost má být brána jako projev slabosti. Proto, když už Hitler zřejmě ustoupil z maličkého Československa, jak snadné by tedy mělo být pro velmoci skoncovat s Říší![276] Takto a ještě více se mohlo na Německo vrhnout, aniž by se vystavilo jakémukoli riziku! Tisk Západu spolupracoval a ***„znovu a znovu chválil českou vojenskou mašinérii za nečekanou účinnost a rychlost, s jakou pracovala. Znovu jsme získali sebevědomí, když jsme viděli, že nejsme sami.“***[277]

Jak provokativní byly kroky Edvarda Beneše, se mělo ukázat i v týdnech před mnichovskou konferencí, kdy se ani pod tlakem západních mocností nenechal přesvědčit, aby navrhl kompromisní řešení sudetoněmecké otázky.[278] Důvodem bylo, že kromě západních mocností mohl do hry zapojit ještě jednoho „přítele“: Stalina. ***„Sovětská vláda, která prohlásila, že je připravena splnit své závazky vyplývající ze sovětsko-české dohody, potvrdila v polovině května 1938 svou ochotu bránit Československo proti jakémukoli agresorovi, i kdyby Francie odmítla pomoc.“***[279] ***„Sovětská vláda se několikrát obrátila na vlády Velké Británie a Francie s návrhem společné operace na podporu Československa... Sovětský svaz prohlásil, že je připraven intervenovat ve prospěch Československa, i kdyby jí Francie neposkytla podporu, která však byla podmínkou sovětské pomoci ...i kdyby Polsko nebo ... Rumunsko odmítlo umožnit průchod sovětských vojsk přes své území. Sovětská vláda informovala prezidenta a vládu Československa, že Sovětský svaz pomůže Československu pod jednou podmínkou: když se Československo bude chtít bránit a požádá o sovětskou pomoc.”***[280]

Pro ostatní byl tento sovětský příslib pomoci bezpodmínečný, tj. nezávislý na právním postavení a „otázce agresora“. Podle sovětského učení

---

[276] E. Kordt, *Nicht aus den Akten*, s. 227.
[277] E. Moravec, op. cit., s. 242. - Moravec byl plukovníkem českého generálního štábu.
[278] M. Freund, op. cit., díl I, s. 56.
[279] A. I. Nedoresov, „Národněosvobozenecké hnutí v Československu“ (rusky), s. 37, 39.
[280] W. P. Bondarenko a P. I. Resonova, „Antifašistické hnutí odporu“ (rusky), str. 95-96.

je agresorem tak jako tak každý, kdo byl za něj komunisty označen, a to bez ohledu na okolnosti. Dokonce i americký velvyslanec v Paříži Bullit se zřejmě nechal vyvést z míry krizovým a válečným vlivem Sovětského svazu na českou vládu. V dopise prezidentu Rooseveltovi z 22. května 1938 radil, že všeobecná mobilizace nařízená českou vládou ***„musí být chápána jako vyprovokování války, která může mít jediný výsledek: nastolení bolševismu na celém kontinentu.“***[281]

Mnichovské konferenci, která se konala čtyři měsíce po těchto událostech, se dalo předejít, kdyby prezident Beneš přiznal německým menšinám práva, která jim byla zaručena již v roce 1919, a kdyby se nenechal strhnout k neustálým provokacím s jistotou, že se těší podpoře svých početných a mocných a někdy i popudlivých „přátel“.

V té době bylo 500 000 sudetských Němců trvale nezaměstnaných, bez podpory z pojistných dávek a bez pomoci odborových a zdravotních fondů (z 800 000 v celém Československu); k těmto číslům je třeba připočíst nemajetné závislé osoby - takový stav nemohl zůstat nezměněn. V Československu byla výplata podpory v nezaměstnanosti vázána na členství v odborové organizaci a v tomto případě by se vyplácela ještě jen šest měsíců. Následnou fází by byla sociální podpora nebo pomocný fond obce. Ta by činila týdenní platbu (v případě peněz z pomocného fondu měsíční) 10 korun pro svobodné a 20 korun (jednu až dvě říšské marky)[282] pro ženaté. Celý tento obraz bídy rozšiřují následné důsledky této situace v podobě podvýživy a nemocí, rostoucí úmrtnosti a silného poklesu sňatků a porodnosti. Systematické vytlačování sudetských Němců z hospodářství a správy, a to i v jejich výlučně německých sférách, zůstávalo politickým konceptem a jako takové muselo vést ke zhoršení situace. 200 paragrafů „Zákona na obranu republiky“ a jeho prováděcí vyhlášky z 23. června 1936 poskytly „právní základ“ pro likvidaci a vyvlastnění sudetských Němců i s jejich kulturou a tradicemi. K tomuto zákonu přistoupil ihned po svém zvolení 18. prosince 1935 nově zvolený prezident, a tedy „vrchní velitel ozbrojených sil“ Edvard Beneš, a zůstal jedním z nejdéle trvajících právních korpusů. Za pomoci nejednoznačné frazeologie o „národní nespolehlivosti“ mohl být propuštěn každý zaměstnanec a zbaven majetku každý zaměstnavatel, který nevyhovoval pražské vládě. Veškeré zbývající možnosti, které sudetským

[281] A. I. Nedorosov, „Národněosvobozenecké hnutí v Československu“ (rusky), s. 37, 39.
[282] R. Jung, *Die Tschechen*, str. 151-152.

Němcům zbývaly k obživě a které nebyly pokryty tímto posledním nařízením, byly eliminovány pravidlem „pohraničí“. Odmítnutí jakéhokoli politického vlivu na celé toto dění, útěk více než 214 000 sudetských Němců přes hranice do Německa, zabití 200 sudetských Němců a mnoho utrpení muselo situaci bez jakéhokoli Hitlerova vlivu neustále vyostřovat. Každý zahraniční návštěvník, který v té době cestoval do těchto končin, se shodoval v tom, že tento stav je neúnosný.[283] Lord Runciman, zvláštní vyslanec britské vlády, který pobýval v Československu od 25. července do poloviny září 1938, aby na místě prozkoumal situaci, byl jen jedním z mnoha.

Britské vedení bylo o poměrech v Československu po celá tato léta velmi dobře informováno, neboť volení zástupci sudetských Němců seznamovali britské politiky s jejich těžkou situací již od roku 1919. ***„Byli to však právě němečtí statkáři, demokraté a sociální demokraté v Československu, kteří v době před nástupem nacionálního socialismu žádali britskou vládu v Londýně o pomoc proti českému útlaku. Teprve později přišel Henlein se svými spolustraníky ze stejných důvodů také k Temži, aby ji zastupoval. Již v létě 1937 odcestoval Henlein do Londýna, aby osobně vedl nezávislá jednání o poskytnutí autonomie sudetoněmeckým oblastem v Československu; již tehdy britská vláda - uznávajíc oprávněnost sudetoněmeckých požadavků - dala Henleinovi ujištění, že jeho snahy podpoří.“***[284]

Sudetoněmecký požadavek na sebeurčení a nezávislost byl vznesen až na samém konci,

(a) po odmítnutí jejich četných návrhů, co do rozsahu velmi skromných, které byly často předkládány po mnoho let trvající trpělivosti, což naznačovalo, že se tedy jedná o mírové úmysly;

(b) po vyhlášení stanného práva na sudetském území českou vládou 12. září 1938 (požadavek vznesený Henleinem 15. září);

(c) poté, co britský tisk a lord Runciman, dokonce i pan Chamberlain jako ministerský předseda a také Winston Churchill doporučovali postoupení [Sudet] Německu.

Tento příklad napsal 14. května 1938 v *New York Times* „Augur“, bývalý diplomatický korespondent londýnských *Times*: ***„Pan Chamberlain se dnes…***

---

[283] W. Jaksch, op. cit., s. 270, a *ADAP*, sv. II, dok. 23, s. 41-51.
[284] F. Hesse, *Das Spiel um Deutschland*, str. 109-110.

rozhodně přiklání k drastičtějšímu opatření - totiž k oddělení německých okresů od těla Československé republiky a jejich připojení k Německu.“[285]

Winston Churchill v hlavním článku v *The Times* ze 7. září jasně řekl, že ***„nejlepším východiskem ze situace by bylo předání sudetských okresů Československem Německu“***.[286] Samozřejmě, že po mnichovské konferenci pak Churchill o něm mluvil jako o *„vzorovém demokratickém státě střední Evropy“* - (viz odkazy na jeho válečnické projevy na stranách [49-51.)

Lord Runciman ve své zprávě britské vládě z 21. září 1938 jednoznačně doporučil předání Sudet Německu, ***„protože existuje nebezpečí občanské války a česká vláda není v uspokojivé míře připravena přistoupit na jakékoli ústupky“***.[287]

Navzdory těmto a dalším pokusům o zprostředkování a mnoha dobrým radám nebyla česká vláda ochotna ustoupit. Příliš silný se koneckonců ukázal vliv Moskvy. Beneš dostal od Stalina v odpovědi na svůj dotaz opět ujištění, že Rudá armáda bude v případě německo-českého konfliktu pochodovat, i kdyby Francie nehodlala vojensky zasáhnout, a vlastně bez ohledu na to, z jakých důvodů by konflikt vypukl.[288] Podmínkou tohoto nasazení bylo pouze - jak již bylo řečeno - aby česká armáda byla připravena k boji a aby byla vyžádána pomoc Rudé armády. ***„Vláda SSSR ze své strany neprodleně (počátkem září 1938) vyzvala francouzskou vládu, aby uspořádala konzultace mezi zástupci sovětského, francouzského a československého generálního štábu, na nichž by se vypracovala potřebná opatření. Litvinov se domníval, že Rumunsko umožní sovětským vojskům a letadlům tranzit přes své území, ale považoval za velmi žádoucí, aby se v zájmu ovlivnění Rumunska v tomto smyslu co nejdříve předložila otázka případné pomoci Československu Společnosti národů. Pokud by se v Radě Společnosti národů našla alespoň většina pro takovou pomoc (striktně podle Paktu byla vyžadována jednomyslnost), Rumunsko by ji nepochybně podpořilo a nemělo by námitky proti průjezdu sovětských vojsk přes své území.”***[289]

Cíl Sovětského svazu musel být zřejmý každému politikovi západních mocností: vždyť Lenin už v roce 1917 učil, že proletářská revoluce zvýší rozdíly

---

[285] M. Gilbert a R. Gott, *The Appeasers*, s. 126.
[286] W. Churchill, op. cit., s. 232, a I. M. Majskij, *Who helped Hitler?* s. 81.
[287] „Dokumenty a materiály k období před druhou světovou válkou“ (rusky), svazek I, str. 220-238, zejména str. 232-234.
[288] A. I. Nedorosov, op. cit., s. 46, 51.
[289] I. M. Majskij, op. cit., s. 79.

mezi kapitalistickými národy natolik, že dojde k válkám a konečnému sebezničení kapitalismu, po němž bude následovat rozhodující váha sovětské moci, která převáží misky vah ve prospěch nastolení celosvětového bolševismu.

Stalin svou připravenost k akci a následně i podporu Benešovy podněcující politiky podpořil příslušnými opatřeními: ***„Vláda Sovětského svazu v těchto dnech znovu potvrdila svou ochotu neprodleně pomoci národům Československa a schválila k tomu účelu vhodná praktická opatření. Na západní hranici SSSR bylo shromážděno třicet pěších a několik jezdeckých divizí sovětské armády. Letectvo a obrněné jednotky byly uvedeny do pohotovosti. Sovětské ozbrojené síly - jak vzpomínal Nikita Chruščov v roce 1955 – ‚byly v té době uvedeny do stavu pohotovosti, aby mohly kontrolovat Hitlerovu agresi namířenou proti Československu‘.“***[290]

12. září 1938 na závěrečném zasedání sjezdu NSDAP v Norimberku Hitler podrobněji vyjádřil svůj postoj k české politice a prohlásil, že říšské vládě není lhostejné, že práva sudetských Němců jsou nedostatečná a zrušená, a konstatoval, že žádný evropský stát nepřinesl pro mír více obětí než Německo, ale že tyto oběti mají své hranice. V důsledku toho: 12. září: ***„Stanné právo je zavedeno téměř ve všech regionech Československé republiky. Češi přijímají ještě radikálnější opatření: zesílení cenzury tisku, zákaz shromažďování, samostatné vojenské akce a opatření místní policie. Konrad Henlein vydává šestihodinové ultimátum vládě, které požaduje zrušení stanného práva, stažení české policie ze sudetoněmeckých oblastí a ubytování vojáků v čistě vojenských ubikacích. Po uplynutí lhůty sudetoněmecká delegace přerušuje jednání s vládou a opouští Prahu.”***

13. září: ***„Češi přijímají přísná policejní a vojenská opatření a masově prosazují vlnu zatýkání. Někteří vysocí funkcionáři Sudetoněmecké strany opouštějí Československo. Runcimanova delegace uznává, že za současných okolností jsou požadavky Sudetoněmecké strany pochopitelné a oprávněné.“***

15. září: ***„Konrad Henlein vydává provolání k sudetským Němcům a světu, v němž požaduje připojení sudetského území k Říši. Vytvoření sudetoněmeckého dobrovolnického sboru v Německu.“***[291]

---

[290] A. I. Nedorosov, op. cit., s. 46, 51.
[291] R. Pozorny, op. cit., s. 304.

Praha odpověděla 16. září rozpuštěním Sudetoněmecké strany, čímž připravila 3,5 milionu sudetských Němců o veškeré možné demokratické a organizační zastoupení, plakátem s „hledaným“ Konradem Henleinem a přerušením veškerého telefonického spojení s Německou říší.[292] Dne 17. září přibyla další sada mimořádných opatření, která zrušila celou řadu ústavních článků. Dne 19. září Londýn a Paříž požadovaly po Benešovi v tzv. anglo-francouzském plánu odstoupení Sudet (území s více než 50 % německého obyvatelstva) a odvolaly svůj příslib vojenské pomoci v případě konfliktu. Obě západní mocnosti 21. září na základě závěrečné zprávy lorda Runcimana zvýšily svůj tlak na Beneše a sdělily mu, *„že v případě vpádu Německa na československé území již nemůže počítat s vojenskou pomocí.“*[293] Poté Beneš 21. září, ve stejný den, kdy Maďarsko a Polsko oznámily československé vládě své územní nároky, přijal britsko-francouzské požadavky na odstoupení území obývaných Maďary a Poláky. 22. září: ***„Vláda Milana Hodži podala demisi. Obrovské české demonstrace vyzývají k nejpřísnějším opatřením proti sudetským Němcům. Následuje zatýkání ve velkém měřítku, což vyvolává masový odchod z německého pohraničí do Říše. Český armádní generál Syrový je Benešem požádán o sestavení vlády.“***[294]

Téhož dne 22. září se Chamberlain setkává s Hitlerem v Bad Godesbergu poté, co nejprve získal souhlas britského parlamentu s předáním Sudet Německu, což bylo předmětem jednání při jeho návštěvě Berchtesgadenu 15. září. V důsledku měnících se okolností, k nimž došlo během několika krátkých dnů, se Hitler ocitl v situaci, kdy byl nucen trvat na krátkodobém řešení, které by si „tvůrci veřejného mínění“ v zahraničí vykládali - zcela bezdůvodně - jako „nové Hitlerovy požadavky k provokativnímu zhoršení situace“.

V době konání této konference v Godesbergu situaci v Evropě vyostřovaly ještě další síly. Byl to především lord Halifax v Londýně, kdo dodával nový podnětný materiál: Ten již 22. září telegraficky naléhal na britskou delegaci, aby dala souhlas s doporučením české vládě mobilizovat. Hendersonovi se podařilo tuto radu odložit. Ale přesto a navzdory tomu, že Halifax byl daleko od místa dění, naléhal britský ministr zahraničí 23. září

[292] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek II, dok. 1033, a K. Ploetz, *Auszug aus der Geschichte (1939)*, s. 720.
[293] E. Moravec, op. cit., s. 340.
[294] R. Pozorny, op. cit., s. 306.

znovu: *„Navrhujeme, aby byla povolena česká mobilizace od 15.00 hod.“*. *„Měl byste ještě chvíli počkat,“* odpověděl Henderson. Mezitím francouzský premiér Daladier rovněž prohlásil, že *„česká mobilizace se již nesmí odkládat“*. Ve čtyři hodiny odpoledne britská delegace v Bad Godesbergu těmto tlakům ustoupila[295], ačkoli Hitler v té chvíli panu Chamberlainovi sděloval, že Češi právě v té době zastřelili 12 německých rukojmích, a ujistil ho, že po dobu jednání nebude vydávat žádné pochodové rozkazy armádě.[296] Hned po souhlasu ministerstva zahraničí v Londýně vyhlásila česká vláda všeobecnou mobilizaci, čímž povolala do zbraně 1,5 milionu vojáků, a železniční doprava do Německé říše byla přerušena pro celou síť. Situace se opět změnila, to znamená, že se zhoršila - ne kvůli Hitlerovi. Konference v Bad Godesbergu ztroskotala na české mobilizaci. Světový tisk opět svalil odpovědnost za „ztroskotání mírového řešení“ na Hitlera. - O Halifaxovi, který se angažoval v pozadí, nepadla ani zmínka.

Je třeba zmínit i další protagonisty, a to Sověty: ***„Československá vláda odmítla Hitlerův godesbergský program (22.-23. září 1938). Při svém rozhodování byli Čechoslováci do značné míry ovlivněni ujištěním, které několik dní předtím obdrželi od Sovětského svazu, že je připraven poskytnout Československu pomoc za jakýchkoli podmínek, a to i v případě, že by ji Francie zradila.“***[297]

Britská delegace v Bad Godesbergu, vedená Chamberlainem bez ministra zahraničí Halifaxe, znepokojená vývojem událostí, zaslala 24. září memorandum Newtonovi, britskému velvyslanci v Praze: ***„Zprávy o incidentech v Sudetech, kterých z hodiny na hodinu přibývá, ukazují, že situace se stala pro sudetoněmecký lid zcela nesnesitelnou a v důsledku toho i nebezpečnou pro mír v Evropě. Je proto nezbytné, aby oddělení Sudet, na němž se Československo dohodlo, bylo provedeno bez dalšího odkladu.“***[298]

26. září pronesl Hitler ve Sportpalastu projev, v němž řekl: ***„Tváří v tvář prohlášení Anglie a Francie, že již nebudou podporovat Československo, pokud konečně nedojde ke změně osudu těchto národů a osvobození těchto oblastí. Připustil, že tyto oblasti musí být vydány. To sice prohlásil, ale co***

---

[295] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek II, dok. 1031, 1035, 1044, 1046, 1047, 1049.
[296] Tamtéž, dok. 1033.
[297] I. M. Majskij, op. cit., s. 84.
[298] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek II, dok. 1068.

udělal? Nevzdal se oblasti, ale Němce nyní vyhání! A to je nyní bod, v němž hra končí! Sotva pan Beneš promluvil, začal s vojenským podmaňováním nanovo - jenže s ještě větším násilím. Vidíme děsivá čísla: jeden den 10 000 uprchlíků, druhý den 20 000, o den později již 37 000, o dva dny později opět 41 000, pak 62 000, pak 78 000, nyní 90 000, 107 000, 137 000 a dnes 214 000.“[299]

Dne 27. září nechal prezident Beneš zabavit všechny radiostanice v sudetských oblastech a nechal svévolně zatknout a vzít jako rukojmí 20 000 sudetských Němců, jejichž popravu plánoval v případě konfliktu.[300] Poté Češi zničili 247 mostů v regionu.[301] Beneš si chtěl s pomocí prohlubující se krize vyvolané jeho politikou opatřit závazné sliby od Velké Británie a Francie a rozšířit vnitřní problémy Československa na evropskou krizi.[302] Pro dosažení svého cíle byl dokonce ochoten rozpoutat válku. Jeho paměti - *„zřejmě část pamětí považovaná za ztracenou“*[303] - obsahují následující výzvy, či spíše prohlášení: Projev Edvarda Beneše pronesený v rozhlase 22. září 1938: ***„Vyhnout se válce s Německem je nemožné. Buď k ní dojde teď, nebo později. Přál bych si, aby k ní došlo hned. Povinností naší vlády je zachovat stát až do okamžiku, kdy dojde k další krizi s Německem. Tato krize je nevyhnutelná; z ní se rozhoří všeobecná válka, která nám vrátí vše, co bychom nyní ztratili.“***

23. září 1938: ***„Svolal jsem vládu se zástupci politických stran a armády do Hradčan a žádal jsem o souhlas s mobilizací, přičemž jsem před nimi neskrýval, že za několik dní vypukne v Evropě všeobecná válka, v níž budou na naší straně Francie, Rusko a Velká Británie..... Byl jsem přesvědčen, že všeobecná válka proti Německu musí přijít.“*** Svým generálům: **„Připravte se na blížící se válku, ještě v ní budeme hrát určitou roli.“**[304]

Dne 2. října 1938 se Beneš svěřil jednomu z důstojníků generálního štábu, že nečekal *„slabost a zradu Západu“*.[305] *„Navzdory mobilizaci celé naší armády nám byla vnucena Mnichovská dohoda.“*[306]

---

[299] G. Rühle, Das Dritte Reich, sv. 1938, s. 253.
[300] R. Pozorny, op. cit., s. 307, 303.
[301] M. Freund, op. cit., díl I, s. 237.
[302] A. J. P. Taylor, op. cit., s. 153.
[303] *Frankfurter Allgemeine*, 11. března 1959, s. 11.
[304] *Frankfurter Allgemeine*, 11. března 1959, s. 11.
[305] E. Moravec, op. cit., s. 24.
[306] E. Beneš, op. cit., s. 43.

Ten, kdo neustále hlásá - jak ostatně připustil i Edvard Beneš - nevyhnutelnost velké „všeobecné“ války, používá nápadně zjevný jazyk. Jako významný politik dělá vše pro to, aby takový vývoj podpořil a situaci zhoršil. Nebezpečí bylo o to větší, že v něm bohužel měl být i Sovětský svaz se svými světovými revolučními plány. Tyto řeči byly slyšet a chápány i ve Velké Británii a Francii několik měsíců před „Mnichovem“. V těchto zemích se také vědělo, že Německo se co nejdéle zdrželo přímého nátlaku na českou vládu - navzdory provokativním akcím českých politiků.[307] V těchto zemích se také vědělo, že Beneš považuje svou armádu za nejlepší v Evropě a svá opevnění za rovnocenná Maginotově linii, možná ji dokonce předčí, a že od svého zvolení prezidentem 18. prosince 1935 zakládá svou politiku na *„pocitu, že Evropa směřuje k rozsáhlému konfliktu“*. Beneš přiznal: ***„Rozhodl jsem se proto v první řadě zdvojnásobit úsilí, abychom naši armádu dovedli k vysoké dokonalosti. Tomuto úkolu jsem se věnoval s větší energií a oddaností než čemukoli jinému předtím. Byl jsem vždy hrdý na to, že za tyto tři roky [1936, 1937, 1938] udělala Československá republika v tomto směru více než kterýkoli jiný demokratický stát v Evropě a že když jsme v září 1938 mobilizovali, byla republika na válku řádně připravena - až na dvě výjimky - jedna z nich byla v oblasti civilní protiletecké obrany. Tou druhou byl nedokončený stav opevnění na naší jižní hranici s Rakouskem. Co se týče armády, byla Francie vybavena lépe než Velká Británie, ale v roce 1938 byla také zcela nepřipravena na náhlou válku, zejména moderní. Její přípravy se nemohly srovnávat s československými. To je jistě zvláštní, když vidíme, že Francie byla o našich přípravách informována do nejmenších podrobností generálem Faucherem, šéfem francouzské vojenské mise v Praze, který se každý týden účastnil vojenských konferencí s prezidentem republiky a nejenže přesně věděl, co děláme, ale i <u>proč to děláme</u> [zvýraznění dle Beneše].“***[308]

V západních hlavních městech bylo dobře známo, že pražská vláda byla před mnichovskou konferencí ochotna společně se Sovětským svazem a západními mocnostmi uspořádat jednání generálního štábu o „všeobecné“ válce proti Německu[309], která měla být zahájena vyhnáním, případně vyhlazením sudetských Němců. V Londýně a Paříži se divili, jak je možné, že po dvaceti letech „mírové“ a „demokratické“ politiky česká vláda stále odmítá

---

[307] Naznačená tvrzení, že Hitler nutil Henleina klást na českou vládu stále nesplnitelnější požadavky, nejsou podložena žádným skutečným důkazem. Hitler nedal Henleinovi před připojením Sudet žádné příkazy. - Srov. mimo jiné I. Colvin, Vansittart in Office, s. 207.
[308] E. Beneš, op. cit., s. 28, 29, 27, 42.
[309] E. Beneš, op. cit., s. 28, 29, 27, 42.

návrhy na plebiscit v Sudetech s vysvětlením: ***„Plebiscit by znamenal rozpad státu a, jak nejednou řekl, občanskou válku.“***[310]

Žádný stát nemůže oprávněně tvrdit, že staví mírovou politiku na útlaku násilně začleněných menšin, a pak říkat, že přiznáním práva na sebeurčení těmto menšinám nebo obecně přiznáním rovnosti v základních principech by se celý stát rozpadl. Pro *„provokativní postoj říšské vlády“* je typické, že první výzvy k plebiscitu v Sudetech přišly z britského tisku. Teprve později a poměrně pozdě vznesl takový požadavek vůdce Sudetoněmecké strany Konrad Henlein.[311] Británie stejně jako Francie, ale i pan Beneš si dobře uvědomovali, jak by plebiscit dopadl.[312] Proto mu zabránili s vysvětlením, že ***„Hitlerovi nesmí být dána do rukou zbraň ke zničení středovýchodoevropské rovnováhy“***.[313]

Hitler nepožadoval mnichovskou konferenci v rámci ultimáta. Stejně tak ji navrhly jiné mocnosti a zdůvodnily ji společným evropským zájmem. V této souvislosti bývá častěji než jindy nesprávně hodnocena role amerického prezidenta Roosevelta. Přitom to byl právě on, kdo 26. září 1938 v relevantních sděleních naléhal na Chamberlaina, Daladiera, Hitlera a Beneše, aby svolali mezinárodní konferenci za účelem řešení sudetské otázky. Vzhledem k tomu, že Roosevelt přijímal mnohá svá rozhodnutí v tajnosti, bez konzultace či rady kohokoli ze svého kabinetu[314], a vzhledem k tomu, že dokumenty amerického ministerstva zahraničí o mnichovské konferenci jsou do značné míry stále nedostupné, lze se o Rooseveltových motivech jen dohadovat. ***„Zatím máme několik vodítek, která všechna ukazují stejným směrem, totiž že pan Roosevelt nepovažoval Mnichov za žádné konečné urovnání s Hitlerem, ale domníval se, že by mohl v nedaleké době vést k válce. Proto pokračoval ve svých plánech na rozsáhlý zbrojní program s důrazem na letadla, který by pomohl poskytnout Británii a Francii válečné nástroje a připravit Spojené státy na případné zapojení do nadcházejícího boje.“***[315]

Roosevelt věděl nebo měl vědět, co se chystá vyjednat na mnichovské konferenci. Navzdory tomuto vědomí však nepodpořil Británii a Francii, aby

[310] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek II, dok. 888.
[311] M. Freund, op. cit., díl I, s. 55.
[312] Tamtéž, s. 75, 195.
[313] Tamtéž, s. 153.
[314] H. E. Barnes, op. cit., s. 189.
[315] Tamtéž, s. 200.

podpořily status quo v Československu. Upřednostňoval francouzsko-britské rozhodnutí o předání Sudet Německé říši (Rooseveltovy zprávy z 26. září). Krátce po ratifikaci tohoto rozhodnutí (29. září) byly jeho manévry takové, *„že Chamberlain byl učiněn obecně odpovědným za celou ostudu"*. Současně povzbuzoval Londýn, Paříž, ale i Varšavu, ***„... aby zaujaly vůči Německu postoj, který by pravděpodobně, ne-li jistě, přivodil válku..."***[316]

Pozadí tohoto postoje v zásadě správně vnímal polský velvyslanec ve Washingtonu Jerzy Potocki, i když nitky, které Roosevelt osobně utkal pro mnichovskou konferenci, mu zůstaly skryty.

12. ledna 1939 napsal Potocki ministru zahraničí: ***„Rooseveltovi se podařilo rychle a obratně odvést veřejné mínění od skutečné domácí situace a zaujmout ho zahraniční politikou. Jeho ‚modus operandi' byl naprosto jednoduchý. Stačilo, aby Roosevelt na jedné straně správně zinscenoval hrozbu světové války vyvolanou kancléřem Hitlerem, a na druhé straně bylo třeba najít strašáka, který by žvanil o útoku totalitních zemí na USA. Mnichovská dohoda byla pro prezidenta Roosevelta skutečně darem z nebes. Neztratil žádnou příležitost přeložit ji jako kapitulaci Francie a Anglie před válečnickým německým militarismem. Jak se v této zemi říká: Hitler vytáhl zbraň na Chamberlaina. Jinými slovy, Francie a Anglie neměly na vybranou a musely uzavřít nanejvýš potupný mír."***[317]

Roosevelt se do těchto evropských záležitostí nevměšoval na základě toho, že by byl odborníkem na tuto konkrétní oblast problémů, nebo proto, že by věděl, jak nejlépe krizi zmírnit, nebo že by jeho cílem bylo zmírnit napětí v Evropě. Jeho angažovanost byla spíše založena na sebeprosazení, neboť - daleko od Bílého domu - doufal, že se setká, což se také stalo, se situacemi a lidmi, kteří by mu mohli pomoci „sehrát určitou roli" ve světové politice. Edvard

---

[316] Tamtéž, s. 165.

[317] „Německá bílá kniha" č. 3 - *Polish Documents Relative to the Origin of the War* (Polské dokumenty týkající se vzniku války), dok. 6. Tyto dokumenty, stejně jako zbývající dokumenty ostatních německých bílých knih, nebyly historickým výzkumem nikdy vyvráceny. Tyto polské dokumenty byly po válce dokonce potvrzeny polskými diplomaty; např. polský velvyslanec v Berlíně Lipski je potvrdil - viz H. E. Barnes, op. cit. s. 184, pozn. 292, a viz D. Hoggan, *The Forced War*, s. 604-605. Polský velvyslanec v Londýně Raczynski to napsal ve svých pamětech *In Allied London*, s. 51: *„20. června 1940. Němci v dubnu vydali Bílou knihu obsahující dokumenty z archivu našeho ministerstva zahraničí, sestávající ze zpráv Potockého ve Washingtonu, Lukasiewicze v Paříži a mne. Nevím, kde je našli, protože nám bylo řečeno, že archivy byly zničeny. Dokumenty jsou jistě pravé a faksimile ukazují, že Němci se z velké části dostali k originálům, a ne k pouhým kopiím."*

Beneš, český prezident s podobnými názory, se s Rooseveltem setkal právě na základě těchto předpokladů.

Francie a Velká Británie se však odmítly nechat vtáhnout do konfliktu o Československo Benešem nebo Rooseveltem. Chamberlain, který Československo s oblibou nazýval *„vzdálenou zemí"* a Čechy *„lidmi, o nichž nic nevíme"*, ***„se také domníval, že země ‚by nás nenásledovala, kdybychom se ji snažili zavést do války, abychom zabránili menšině získat autonomii, nebo se dokonce rozhodli přejít pod nějakou jinou vládu'".***[318]

Jednání britské vlády před Mnichovem nebylo diktováno strachem z války, ale spíše *„přesvědčením, že Německo má na sudetoněmecká území morální nárok"*. Sám Chamberlain to prohlásil již v květnu 1938: ***„že ani vítězný mír by neobnovil jejich [české] současné hranice."***[319]

Západní mocnosti přiměly 19. září 1938 Čechy, aby postoupili sudetoněmecká území Říši. Toto rozhodnutí ani jednání s pražskou vládou nebylo s Hitlerem konzultováno. Československo kapitulovalo tváří v tvář anglo-francouzské intervenci již osm dní před mnichovskými dohodami a nebylo, jak se dodnes běžně líčí, „Mnichovem" zničeno.[320] ***„V historickém kontextu je zcela pochopitelné, že Beneš a Hodža nebyli ochotni bojovat za zachování Československa. Hodža, bývalý velkorakouský federalista a spolupracovník Františka Ferdinanda, nebyl nikdy skutečně přesvědčen o životaschopnosti Československé republiky. Beneš se stal obětí vlastního špatného svědomí. Věděl, že území, o něž šlo, byla získána násilím a lstí... Státník s nezakrytým titulem k obraně by se těšil zdroji morální odvahy... a postavil by se pevně proti anglo-francouzskému naléhání - o nic víc nešlo."***[321]

Chamberlain a Daladier tedy odletěli do Mnichova s přesnými instrukcemi svých kabinetů a s dohodou, kterou Češi již přijali. V Mnichově šlo pouze o to, aby se dohoda vyřešila. V dohodě se doslova a do písmene píše toto: ***„Německo, Spojené království, Francie a Itálie, berouce v úvahu již dosaženou principiální dohodu o postoupení sudetoněmeckého území***

---

[318] K. Feiling, *The Life of Neville Chamberlain*, str. 361-362, 372, 353. - Touto poznámkou Chamberlain také uznal Benešův záměr válčit.
[319] K. Feiling, *The Life of Neville Chamberlain*, str. 361-362, 372, 353. - Touto poznámkou Chamberlain také uznal Benešův záměr válčit.
[320] W. Jaksch, op. cit., str. 318-319 (anglické vydání, s. 305).
[321] W. Jaksch, op. cit., str. 318-319 (anglické vydání, s. 305).

Německu, se dohodly na následujících podmínkách, jimiž se řídí uvedené postoupení a z něho vyplývající opatření…“[322]

Neville Chamberlain to vysvětlil v následné, poměrně rozsáhlé debatě v Dolní sněmovně na začátku října 1938: ***„Nejeli jsme [do Mnichova], abychom rozhodli, zda převážně německé oblasti v Sudetech mají být předány Německé říši. O tom už bylo rozhodnuto.”***[323] Konzervativní poslanec Raikes ve sněmovně prohlásil: ***„Nezapomínejte, že Češi anektovali německé oblasti dříve, než je přijala Versailleská smlouva. Ctihodní poslanci mluví o lhůtách, ale já bych chtěl připomenout, že Čechům trvalo dvacet let, než byla sudetským Němcům přiznána práva.“***[324]

Sir H. Croft při stejné příležitosti poznamenal: ***„Labouristická strana a Liberální strana se v době uzavření smlouvy velmi důrazně stavěly proti celému tomuto československému slepenci.“***[325]

Skutečnost, že Chamberlain odletěl do Mnichova, a ne Hitler do Londýna, nelze interpretovat jako Hitlerův „diktát“. Zatímco Hitler se oprávněně obával, že nepřátelské demonstrace by mohly zhatit šance na úspěšný výsledek konference, tak Chamberlainovi vyhovovalo, aby přijel do Německa, jak napsal v soukromém dopise 13. září 1938: ***„Vskutku by mi nevyhovovalo [kdyby Hitler přijel do Londýna], protože by to můj převrat připravilo o velkou část jeho dramatické síly.“***[326]

Chamberlain ve svém důležitém projevu v Birminghamu 17. března 1939 prohlásil: ***„Když jsem poprvé oznámil, že pojedu do Mnichova, nebylo slyšet jediný kritický hlas. Všichni tomuto experimentu tleskali.“***[327]

V tomtéž projevu dodal: ***„Byl to [odstoupení Sudet Německu] problém, který existoval již od Versailleské smlouvy, problém, který mohl být dávno vyřešen, kdyby státníci předchozích 20 let měli jen velkorysejší, rozsáhlejší a osvícenější přístup ke svým povinnostem. Stalo se to jako dlouho zanedbávaná nemoc a k záchraně života pacienta byla nutná chirurgická operace.“***[328]

---

[322] W. Jaksch, op. cit., str. 318-319 (anglické vydání, s. 305).
[323] Tamtéž, str. 331-333 (tamtéž, s. 322, 324-325).
[324] Tamtéž, str. 331-333 (tamtéž, s. 322, 324-325).
[325] Tamtéž, str. 331-333 (tamtéž, s. 322, 324-325).
[326] M. Freund, op. cit., díl I, s. 127.
[327] Tamtéž, svazek II, str. 15-16.
[328] Tamtéž, svazek II, str. 15-16.

Jak hodnotí německý historik situaci v relativním klidu po druhé světové válce? ***„Stejně jako v případě předcházejícího anšlusu Rakouska k Říši, tak i zde hraje roli otázka německého živlu s jeho kulturou a tradicí (němectví) ve východní a jihovýchodní střední Evropě, pro kterou nebylo nikdy nalezeno racionální řešení. Ta dodává mnichovským událostem zvláštní dvojí charakter. Poskytuje Hitlerovi morálně dokonalou výchozí pozici. Hříchy a nedostatky vynucených smluv uzavřených ve Versailles, Saint Germain a Trianonu, které po první světové válce ukončily válečný stav, ale nedokázaly nastolit řádný mír, se v roce 1938 mstí. Když v roce 1918 padla habsburská monarchie, chtěly se ‚zemské vlády' severních Čech a Moravskoslezska spojit s novou Rakouskou republikou, jejíž vláda si zase přála sjednocení Německé říše a Německého Rakouska. K ničemu takovému však nedošlo. Vzniklo jen hospodářsky neživotaschopné německé ‚zbytkové Rakousko' a na mnohovrstevnaté půdě různých národností v Čechách a na Moravě ambiciózní český pseudonárodní stát. V březnu 1938 dostihly události Rakousko, zatímco v září 1938 postihlo Československo odčinění starých hříchů."***[329]

Zdá se neuvěřitelné, že od října 1938 se objevuje přetrvávající záliba v popisování mnichovské konference jako ukázkového příkladu *„cynické mocenské politiky diktátorů ve vztahu k mírumilovným a spravedlivě jednajícím demokraciím"*. S ohledem na fakta je absurdní tvrdit, že Hitler při jednáních „zaskočil", „ponížil" nebo něco podobného svůj protějšek, což ostatně ani sami šéfové obou západních vlád nikdy netvrdili. Po podpisu mnichovské dohody byli oba západní státníci v Paříži a Londýně nejen divoce oslavováni obyvatelstvem (jako ostatně i v Mnichově), ale také příslušné parlamenty vyjádřily drtivou většinou svůj souhlas.

Nelze tedy dodatečně tvrdit, jak to učinil Chamberlain 17. března 1939 v Birminghamu, že Hitler sudetskou otázkou *„nepříjemně překvapil"* svět, což *„šokovalo a urazilo veřejné mínění na celém světě"*.[330] Za „urážlivé překvapení" je třeba obvinit výhradně versailleské „mírové politiky", což ostatně Chamberlain a Daladier stvrdili svými podpisy v Mnichově. Vždyť cokoli, co bylo po první světové válce spojeno s názvem „Versailles", bylo mnohem více než „urážlivé překvapení"! Mnichovská konference by se nekonala, kdyby nebylo praxe vítězů, kteří se posledních dvacet let

[329] W. Görlitz, „Griff in die Geschichte", *Die Welt*, č. 225 (27. září 1958).
[330] „Německá bílá kniha" č. 2, dok. 269, s. 292.

prohřešovali proti veškeré rovnosti a spravedlnosti. „Mírové metody“ diplomacie byly pro řešení za vlasy přitaženého stavu ve východní Evropě různými německými politiky zkoušeny dvacet let - všechny bez úspěchu. Není tedy divu, když se po dvaceti letech trpělivosti postupně mění způsob smírného žádání a stěžování si na řešení těchto naléhavých znepokojivých záležitostí.

K ústupkům v této pozdní fázi došlo bezpochyby jen díky představě blížící se války, kterou však nelze přičítat pouze Hitlerovi, protože tím, kdo po válce volal a kdo způsobil, že napětí přerostlo ve válečnou hrozbu, byl Edvard Beneš! K tomu je třeba připočíst určité kruhy v „západních demokraciích“ a také sovětské vedení! ***„Británie a Francie vyhlásily mobilizaci následujícího dne [28. září 1938]. Válka se zdála být nevyhnutelná. V Londýně jsou přijímána opatření protiletecké ochrany. Objevují se protiletadlové oddíly. Z Londýna jsou okamžitě evakuovány desetitisíce dětí. Nemocnice jsou narychlo vyklizeny. V Paříži se kopou protiletecké zákopy, před výlohami obchodů se vrší pytle s pískem. Vlaky vyjíždějící z města jsou obsazeny a brzy jsou přeplněny. Spěch prchajících automobilů zahlcuje dopravní tepny. Lidé očekávají německé bombardování, které noviny v posledních letech vykreslovaly v těch nejstrašnějších barvách, a to v době, kdy Německo ještě žádné bombardéry nemělo. Lidé jsou zachváceni panikou.“***[331]

Navíc je v tomto případě zbytečné polemizovat o tom, zda jsou použité způsoby a prostředky přijatelné či nikoli, když se léta trpělivosti, ústupků a proseb ukázala jako neúčinná pro ochranu práva na existenci milionů lidí. ***„Přestává být spravedlivý nárok spravedlivý proto, že ho člověk podpoří svým odhodláním a v případě potřeby i mečem? Pan Churchill nikdy nebyl pacifista, vždy ctil meč. Na základě jaké filozofie tedy tvrdí, že spravedlnost přestává být spravedlností, je-li podporována zbraní? A co Británie a búrská válka? Churchill se této války zúčastnil a často ji chválil. Mnozí by spíše tvrdili - a to s velkou argumentační silou -, že spravedlivý nárok, který není žadatel ochoten podpořit všemi silami, přece nemůže být tak úplně spravedlivý - nebo, že žadatel je tak trochu zbabělec. ...Pokud byl připraven dosáhnout této spravedlnosti ozbrojenými silami, byl připraven jednat právě tím způsobem, který byl ve všech dobách nejen přijímán, ale i oceňován naprostou většinou lidstva, a nikým jiným než naší britskou rasou... Pravdou je, že Mnichov uzavřel mír tím, že Hitlerovi poskytl to, co spravedlnost a zejména***

[331] K. Zentner, op. cit., s. 55.

demokratická spravedlnost vyžadovala. Byl to naprosto důstojný mír, takový mír, který by, kdyby byl na podobných konferencích uzavírán častěji, ušetřil světu nekonečnou bolest a zármutek.“[332] **„Je skutečně nejvyšší čas, pokud už není pozdě, aby Amerika přestala popírat mnichovský pakt a aby začala kárat pakty z Jalty a Postupimi, v nichž byla zaprodána nejen celá etnika, ale nejméně sedm celých států a v nichž byla cynicky zrazena polovina dvou kontinentů.“**[333]

Mnichovská dohoda byla uzavřena podle pravidel mezinárodních zvyklostí a praxe. F. D. Roosevelt a jeho známé týmy ve Velké Británii, Francii a ve Spojených státech amerických neztráceli čas a hráli do noty Rooseveltem vymyšlenému heslu o *„přemožení mírových demokracií“*. Také Chamberlain již 3. října 1938 požadoval britský program zbrojení ve spojení se změnou politiky vůči Německu - to byla skutečná „urážlivá překvapení“ s těmito vážnými důsledky. Cožpak Chamberlain právě nedal Hitlerovi písemné ujištění, že budou probíhat vzájemné konzultace ohledně všech důležitých politických otázek?

Mnichovskou dohodu a prohlášení o míru a přátelství, že *„už nikdy nepůjdeme do války“*, podepsal Chamberlain v Německu při své třetí návštěvě. Postavíme-li tuto dohodu a tři zprávy z jednání do kontrastu s Chamberlainovým prohlášením po jeho (první) návštěvě Obersalzbergu, je těžké uvěřit v upřímnost a mírotvorné úmysly britského premiéra. Chamberlain po svém příjezdu do Londýna 17. září 1938 prohlásil: *„Hitler byl nenormální, nepředvídatelný, obklopený zlými rádci. Bylo pro něj nepředstavitelné, že by člověk mohl dlouho setrvat v tomto stavu hysterie. Když se vracel do Bad Godesbergu, řekl britský premiér, vydával se do boje s divokou šelmou.“*[334]

Podle jeho životopisce Keitha Feilinga považoval Neville Chamberlain válku s Německem za „nevyhnutelnou“ již v době mnichovské dohody, a proto se jeho politika zaměřovala na tento konflikt.[335] Nesprávný a válku podporující postoj! Keith Feiling s oporou v celé řadě historických důkazů ověřuje, že Neville Chamberlain podepsal mnichovskou dohodu a mírové a přátelské deklarace pouze proto, aby získal čas na zbrojení. Göringovu výzkumnému

---

[332] P. H. Nicoll, op. cit., anglické vydání, s. 14-15.
[333] Tamtéž, německé vydání, s. 56.
[334] M. Freund, op. cit., díl I, s. 143.
[335] K. Feiling, op. cit., s. 359.

oddělení se podařilo odposlechnout a zaznamenat dálkový telefonický rozhovor mezi Chamberlainem a Daladierem, který odhalil stejný postoj. Proto byl Hitler o této skutečnosti včas informován. Nebylo mu však známo, jak rozšířeným se tento názor již stal.

Bývalý francouzský ministr zahraničí Georges Bonnet v roce 1961 v dopise pro *New York Times* potvrdil, že Francie a Anglie v roce 1938 uzavřely s německou vládou mnichovskou dohodu jen proto, aby získaly čas na vyzbrojení proti Říši a na vyjednání protiněmeckých paktů s dalšími státy.[336] Nepochybně - abychom zopakovali Chamberlainova slova - „urážlivé překvapení“ pro signatáře smlouvy!

Dlouholetý francouzský velvyslanec v Berlíně François-Poncet prohlásil českému vyslanci v Berlíně A. Mastnému bezprostředně po podpisu mnichovské dohody: ***„Věřte mi, že to všechno není definitivní. Je to jen jeden moment v příběhu, který právě začal a který brzy znovu vyvolá tuto otázku.“***[337]

Následujícího dne československý velvyslanec v Londýně poznamenal: ***„Churchill po poradě s těmito lidmi radí a prosí, aby se alespoň 48 hodin nepouštělo z důležitých opevnění. Je přesvědčen, že zde začne obrovská reakce na zradu, která byla na nás spáchána, a pak se rozšíří.“***[338]

Bez ohledu na postoj těchto diplomatů francouzské Národní shromáždění 4. října 1938 mnichovské dohody schválilo a vyhnulo se jakýmkoli provokativním diskusím. Ve Velké Británii prohlásil lord Halifax v rozpravě o mnichovské konferenci ve Sněmovně lordů 3. října 1938: ***„Velká Británie by nikdy neměla bojovat za cizí stát, pokud by po vítězné válce nebyla schopna obnovit své staré hranice.“***[339] Winston Churchill však jeho výrok chápal takto: ***„Hitlerovi by nemělo být dovoleno, aby ‚mu to prošlo‘... [Hitler] si vymohl britské ústupky pod výhružkou pistole.“***[340]

Pro Winstona Churchilla, lorda Halifaxe, Duffa Coopera, Vansittarta, Edena a další, kteří nyní často ze zákulisí řídili britskou zahraniční politiku, znamenala mnichovská dohoda, že *„celá rovnováha Evropy byla*

---

[336] *Informationen aus Politik, Wirtschaft und Kultur (PKW)*, Düsseldorf, 8. prosince 1961.
[337] A. François-Poncet, *The Fateful Years: Memoirs of a French Ambassador in Berlin 1931-1938*, s. 273.
[338] F. Lenz, *Zauber um Dr. Schacht*, s. 45.
[339] D. Hoggan, *The Forced War*, s. 188.
[340] Tamtéž, s. 190.

narušena".[341] Tato narušená rovnováha vyžadovala podle „zákona britské zahraniční politiky" odpovídající přeřazení na vyšší rychlostní stupeň za účelem zničení „nejagresivnějšího tyrana na evropském kontinentu". Tato přeřazení již byla provedena, a to ještě **před** takzvanou „křišťálovou nocí" 9. listopadu 1938![342]

Polský velvyslanec v Londýně hrabě Raczynski popsal britskou politiku po „Mnichovu" těmito slovy: *„Situace po Mnichovu je zde popisována jako situace, která není ani válkou, ani mírem,"*[343] a poznamenal k *„frazeologii, kterou je pravidelně krmeno (britské) veřejné mínění"*.[344] Toto chování Velké Británie bylo podle Chamberlainových slov „urážlivým překvapením" - pro Německo!

Konzervativní strana Velké Británie skutečně prosazovala zákonnou platnost a účelnost mnichovské dohody, a to v každém případě až do poloviny války.[345] Ať tak či onak, nelze se oprávněně pokoušet jednoho krásného dne, nuceni pohnutkami čistě politického zájmu, definitivně vyřešit historická fakta. Ani Mnichovská dohoda, ani následná Hitlerova politika netlačily žádnou ze sousedních zemí ani žádnou jinou evropskou mocnost k vojenské konfrontaci do té míry, aby se stala nevyhnutelnou!

Adolf Hitler se 28. dubna 1939 v projevu v Říšském sněmu věcně vyjádřil k politice spojenců po mnichovské konferenci: ***„Jestliže se dnes ve světě ozývá volání ‚Nikdy více Mnichov', pak to jen potvrzuje skutečnost, že mírové řešení problému se v očích těchto válečných štváčů jevilo jako to nejosudovější, co se kdy stalo."***

Beneš potvrdil, když se po válce vrátil do Prahy a shlížel na ni ze svého prezidentského paláce: *„Není to nádhera? Jediné středoevropské město, které nebylo zničeno. A to všechno mým přičiněním."*[346]

[341] W. Churchill, op. cit., s. 257.
[342] H. Dahms, *Roosevelt und der Krieg*, s. 42.
[343] M. Freund, op. cit., díl I, s. 356.
[344] M. Freund, op. cit., díl I, s. 356.
[345] W. Jaksch, op. cit., s. 343.
[346] A. J. P. Taylor, op. cit., s. 185.

Praha

„Brutální znásilnění malého, bezbranného Československa“ - výrok, který byl uváděn jako důvod k závěru, že Hitler porušil svůj slib a porušil i důvěru - byl dalším příkladem lži, kterou do mas bez ustání vtloukali tvůrci veřejného mínění v tisku. Připojení Čech a Moravy k Říši mělo stejně málo společného s realizací územních nároků jako s plánem útoku, „spiknutím proti míru“ nebo „vytvořením nástupiště pro obklíčení Polska a pro průlom k Černému moři“. Tato akce vznikla jako nevyhnutelný důsledek a souhra různých historických, etnografických, politických a vojenských faktorů.

K rozpadu tohoto multikulturního útvaru, spojeného v naprosté ignoraci historických a národních principů, došlo bez jakékoli německé pomoci a došlo by k němu již v roce 1918, kdyby Rusko a Německo nebyly zcela a totálně zničeny. Kdo na světě si dnes uvědomuje, že v Československu existovaly - jen pro příklad různorodých prvků vyvolávajících napětí v tomto státě - kromě různých jazyků všech menšinových skupin dokonce dvě státní hymny, jedna pro Čechy a druhá pro Slováky? Polsko a Maďarsko si činily územní nároky a Podkarpatská Ukrajina požadovala svou nezávislost. Hlinkova lidová strana na tom důrazně trvala již 30. května 1938 - několik měsíců před novým sudetským řešením! - vlastně u příležitosti dvacátého výročí Pittsburské dohody, na autonomii pro Slováky.

Pittsburská dohoda z 31. května 1918 byla sjednána během první světové války Tomášem G. Masarykem, který se měl stát prvním prezidentem Československé republiky, a skupinou slovenských emigrantů ve Spojených státech. Byl to právě *„Pittsburgh Post“*, který tehdy světu oznámil vznik tohoto Československa. ***„Profesor T. G. Masaryk byl jediným zástupcem nejmenší české strany - tzv. pokrokářů - ve vídeňském parlamentu. V žádném případě nebyl oprávněn mluvit jménem českého národa. Za války bylo jeho jednání ostře kritizováno v zahraničí i v Čechách... Český národ v žádném případě neopěvoval Masarykův bojový pokřik: ‚Zničte Rakousko!‘.“***[347]

Slováci ze své strany od počátku trvali na tom, že „Slovenská liga v Americe“ nemá právo považovat se za jednatele slovenského národa.[348] V každém případě je v dohodě - už jen z ohleduplnosti k Woodrowu Wilsonovi, na jehož souhlasu celý projekt v roce 1918 závisel - dáno ujištění o zvláštním kulturním postavení Slováků, tj. o nezávislosti v kulturních záležitostech.

[347] E. D. Miksche, *Unconditional Surrender*, s. 176.
[348] Tamtéž, s. 196.

Kromě toho bylo stanoveno, že zvolení zástupci slovenského národa by měli nejpozději do deseti let dostat možnost sami rozhodnout o budoucnosti Slovenska. Pittsburská smlouva ukládala vládě, respektive parlamentu plánovaného státu, povinnost zapracovat tuto skutečnost do ústavy a uspořádat na federativním základě stát, který měl vzniknout. Již v roce 1919 byla Pittsburská dohoda porušena, když takzvané Revoluční národní shromáždění, které nebylo složeno ze zákonně zvolených zástupců národa, ale bylo spíše svévolně sestaveno - a v němž Slováky fakticky zastupovali čeští delegáti -, schválilo ústavu Československé republiky, která nerespektovala základní ustanovení Pittsburské dohody. Vzhledem k tomu, že spojenecké mocnosti nehýbaly pro práva Slováků stanovená Pittsburskou dohodou ani prstem, narůstalo v průběhu let mezi Čechy a Slováky neustále napětí, které bylo již tak vyhrocené vedením v Praze.[349]

Protože všechny požadavky vznesené u příležitosti dvacátého výročí Pittsburské dohody byly odmítnuty, všichni slovenští poslanci s výjimkou komunistů a sociálních demokratů - bez nátlaku ani podpory ze strany Hitlera - 6. října 1938 znovu žádali o autonomii. Nedošlo k tomu v první řadě jako reakce na politiku Německé říše, ale spíše kvůli Pittsburské dohodě a jejímu porušování ze strany Čechů.

Češi dlouhých dvacet let neplnili své závazky. Na základě rozhodnutí parlamentu ze 6. října 1938 vytvořil Dr. Tiso 7. října 1938 v Pressburgu (Bratislavě) autonomní slovenskou vládu, kterou pražský kabinet uznal, přičemž mnichovskou dohodu měl stále v čerstvé paměti. Hned poté, 9. října 1938, zorganizovala podobně Karpatská Ukrajina v Užhorodě autonomní vládu pod vedením Brodyho, kterou Praha rovněž akceptovala. Oba premiéři obou národností složili v Praze přísahu na ústavu státu, který se nyní stal federativní republikou. Dne 22. listopadu 1938 vstoupila v Praze v platnost formální změna ústavy - zákon o slovenské autonomii. Jeho ustanovení sice neuspokojila naděje slovenského národa, přesto se jednalo o další milník na cestě vnitropolitického vývoje, kdy části obyvatelstva agitovaly za samostatnost. S pomocí tohoto autonomního zákona se počítalo s vytvořením zemské slovenské vlády: Ta by měla správní a výkonné pravomoci, tj. slovenský sněm s širokou zákonodárnou pravomocí, ale některá témata společného zájmu by byla vyhrazena ústřední vládě v Praze. Hitler zpočátku dokonce podporoval český odpor proti netrpělivosti slovenského národa a

[349] F. Ďurčanský, *Die slowakische Frage eine internationale Frage*.

také proti maďarským územním nárokům po mnichovské konferenci. Ještě v únoru 1939 se například snažil bránit slovenskému boji za nezávislost[350] (Na Slovensku bylo stále 113 000 Němců).[351] Přesto Hitler nedokázal vyřešit zásadní rozdíly v těchto dvou národech. Odvoláváním se na zákon o slovenské autonomii se Slováci na jaře 1939 domáhali práva podílet se na přidělování daní, práva na samosprávu a práva na rozhodování o vedení československých ozbrojených sil. Češi tyto požadavky odmítli a Slováci zůstali ve své zemi občany druhé kategorie, i když nyní mohli na rozdíl od předchozích dob zintenzivnit své akce za nezávislost.

Zatímco britský velvyslanec v Praze Newton již 6. března 1939 hlásil, že *„vztahy mezi Čechy a Slováky ‚směřují ke krizi'"*[352], tak *„Memorandum ministerstva zahraničí o stanovisku vlády Jeho Veličenstva v souvislosti s možným vývojem slovenské krize"* z 13. března označovalo *„situaci na Slovensku"* za *„od Mnichova naprosto neuspokojivou"*.[353] Sdělovalo očekávání, že vzhledem ke zprávám německého tisku o českých teroristických činech může Hitler pochodovat na Prahu, a uvádělo těmito aktuálními slovy*:* ***„Až donedávna neexistovaly žádné známky německého zásahu podle vzoru b)… [b = záměrné rozbití československého státu Německem.] Jak oficiální české vysílání, tak Dr. Chvalkovský tvrdili, že neexistují žádné důkazy o tom, že by taková propaganda byla inspirována z Říše nebo německou menšinou v Československu…. Nejpravděpodobnějším vývojem současné situace se proto zdá být Slovensko buď nominálně nezávislé, nebo vázané ještě volnějšími federálními vazbami než v současnosti na Prahu a v obou případech ovládané německým vlivem."***[354]

Pražská krize se vyostřila natolik, že britský velvyslanec v Berlíně Henderson doporučil z vlastního pověření českému vyslanci Mastnému, aby do Berlína přijel ministr zahraničí Chvalkovský.[355] ***„Jednal [Hitler] až ve chvíli, kdy události již zničily mnichovské vyrovnání."***[356]

---

[350] M. Beloff, *The Foreign Policy of Soviet Russia 1929-1941*, sv. II, s. 214.
[351] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek IV, dok. 230.
[352] I. Colvin, *Vansittart in Office*, s. 289.
[353] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek IV, dok. 230.
[354] Tamtéž.
[355] N. Henderson, *Failure of a Mission*, s. 202.
[356] A. J. P. Taylor, *The Origins of the Second World War*, s. 203.

Hitler nijak nepovzbuzoval Polsko, aby připojilo území Olzy, k němuž patřilo i město Těšínsko, kde žila část německého obyvatelstva. Dále nenařídil zemské parlamentní volby na Slovensku a Podkarpatské Rusi a předem neurčil jejich výsledek. Tamní obyvatelstvo se v 98 % vyslovilo pro zřízení autonomní vlády a v 92,4 % proti centralismu z Prahy. Navíc Hitlerovi nelze přičítat žádnou vinu za to, že pro Čechy po anexi Rakouska a odtržení Slovenska zůstalo pohraniční území o délce pouhých 50 kilometrů hraničící s okolním světem, kterým vlastně v tomto případě bylo zdaleka ne přátelské Polsko. Hitler nepozval slovenského vůdce, profesora Tuku, do Berlína. Přesněji řečeno přijel 12. února 1939 z vlastní iniciativy, protože podle jeho názoru se *„další soužití s Čechy stalo pro Slováky nemožným“*. Vkládal osud svého národa do *„tvých rukou, můj Vůdče (oslovoval Hitlera ‚Můj Vůdče‘); můj národ čeká na své úplné osvobození vámi“*.[357] Navzdory žádosti o německou ochranu Hitler ještě v tomto měsíci před krizí odmítal prosazovat samostatný slovenský stát. ***„Hitler odpovídá vyhýbavě. Nechce se v žádném případě vázat a obává se, že oficiální německý zásah ve prospěch Slováků by mohl poškodit nově dosaženou německo-francouzskou dohodu. Hitler… pouze ujišťuje, že pokud by se Slovensko osamostatnilo, zaručí nezávislost, kterou si národ přeje.”***[358]

Neústavní rozpuštění rusínské vlády 6. března a stejně neústavní odvolání slovenského premiéra Tisa a dvou jeho spolupracovníků z funkce, stejně jako zatčení několika slovenských politiků a jmenování Sidorovy vlády pražskou mocí, to vše proběhlo 9. a 13. března bez jakékoli pomoci Hitlera. *„České akce všechny v Německu naprosto zaskočily. Hitler se ve Vídni účastní oslav výročí anšlusu, Göring je na dovolené v San Remu… Hitlerův hněv nad opakovanou provokací - neboť tak vnímá české jednání - nezná mezí. Okamžitě nařizuje se připravit na invazi do Československa.“*[359]

Jestliže Dr. Tiso po těchto událostech na Slovensku požádá o konzulát s Hitlerem a jestliže následně nechá slovenský sněm jednomyslně vyhlásit nezávislost státu[360], pak za tento vývoj nemůže nést odpovědnost říšský kancléř. Stejně tak není důvod předpokládat, že Hitler vyvolal nebo si vyžádal

---

[357] *ADAP*, sv. IV, dok. 168.
[358] K. Zentner, *Illustrierte Geschichte des Zweiten Weltkrieges*, s. 60.
[359] Tamtéž.
[360] *Monatshefte für auswärtige Politik 1939* (Měsíčník pro zahraniční politiku) č. VI, s. 355 a násl.

vyhlášení nezávislosti karpatsko-ukrajinské vlády 14. března 1939 nebo její žádost o ochranu Říše.[361]

Ani Hitler nedoporučil, natož nařídil Maďarům, aby ještě před německou okupací, takříkajíc jako spouštěč dalších radikálních změn v této oblasti (Polsko mělo zájem o Moravskou Ostravu a již brzy soustředilo vojenské posily na hranicích)[362], napadli Karpatskou Ukrajinu - 14. března 1939.[363] Winston Churchill byl nucen přiznat, že maďarská vojska postupující do východní provincie Československa (Podkarpatské Rusi) byla tajně podporována Polskem - nikoli Německem! - a že polský ministr zahraničí 14. března 1939 ve Varšavě veřejně prohlásil, *„že jeho vláda má plné pochopení pro aspirace Slováků"*.[364]

Polská vláda jako první otevřeně prohlásila, že rozpad Československa je nevyhnutelný.[365] V příkrém rozporu s Hitlerem se plukovník Beck, který Československo s oblibou nazýval „dočasným uspořádáním" a „karikaturou státu", po mnichovské konferenci pustil do práce s cílem dosáhnout dalšího rozpadu tohoto státu, společné polsko-maďarské hranice a získání slovenských územních oblastí a českých průmyslových oblastí s použitím *„mimořádně silného ... nátlaku"*, *„v případě nutnosti i silou"*.[366]/[367] ***„Tím spíše, že Polsko bylo toho názoru, že Československo musí v blízké budoucnosti zaniknout, a připravovalo se na převzetí části dědictví. Já jsem ze své strany 25. května 1938 hovořil s polským velvyslancem v Paříži Lukasiewiczem právě na toto téma a žádal jsem ho, aby naléhal na svou vládu, aby se ochotně postavila na stranu velmocí, které bránily Československo. Lukasiewicz odpověděl, že Československo je stát svévolně složený z početných menšin, které jsou vůči sobě rozhodně nepřátelské, země odsouzená k smrti. Pokusit se ji navzdory všemu zachovat by bylo ze strany Francie a Velké Británie hrubou chybou."***[368]

---

361 *ADAP*, sv. IV, dok. 210.
362 Tamtéž, dok. 189, 190, 211.
363 Tamtéž, dok. 215, 217.
364 W. Churchill, *The Second World War*, svazek I, kniha I, „The Gathering Storm", s. 267.
365 M. Freund, *Weltgeschichte der Gegenwart in Dokumenten*, díl I, s. 285.
366 *Documents on German Foreign Policy 1918-1945* (Dokumenty o německé zahraniční politice 1918-1945), svazek V, dok. 71, 74, 79, 87, 94.
367 Opačná tvrzení založená na informacích obsažených v *ADAP* byla odhalena jako poválečné padělky. Viz *Nation Europa* 5/1963 „Glatte Fälschungen" (Čisté padělky).
368 G. Bonnet, *Défense de la Paix. De Washington au Quai d'Orsay*, s. 133 (německé vydání s. 41).

Český prezident Edvard Beneš již 21. září 1938 v reakci na britsko-francouzský plán - aniž by věděl o ústavních změnách směřujících k federativnímu uspořádání Československa, které měly následovat později - zdůraznil: *„Podle názoru vlády by se přijetí takového návrhu rovnalo souhlasu s úplným zmrzačením státu po všech stránkách; z hospodářského a dopravního hlediska by bylo Československo zcela ochromeno a ze strategického hlediska by se ocitlo v mimořádně obtížné situaci; a zejména by se dříve či později dostalo pod absolutní vliv Německa.“*[369]

Nikdo nemůže vážně tvrdit, že všechny malé státy v Evropě - zde hovoříme o Maďarsku a Polsku - byly „Hitlerovými vazaly“. Také Winston Churchill byl překvapen polským postojem, který neodpovídal jeho plánům: ***„Vidíme je [Poláky], jak spěchají, zatímco proti nim září moc Německa, aby se chopili svého podílu na drancování a zkáze Československa. Během krize se před britským a francouzským velvyslancem zavřely dveře a byl jim odepřen dokonce i přístup k ministru zahraničí polského státu. Je záhadou a tragédií evropských dějin, že národ schopný všech hrdinských ctností, nadaný, statečný, okouzlující jako jednotlivci, opakovaně projevuje tak zavilé chyby téměř ve všech oblastech svého vládního života. ... Také Maďaři stáli na okraji mnichovských diskusí. Horthy navštívil Německo koncem srpna 1938, ale Hitler se k němu stavěl velmi zdrženlivě.“***[370]

Český rozkaz z 23. září 1938 o všeobecné mobilizaci a plánování - pro Německo velmi nebezpečné a hrozivé - ze strany Sovětského svazu a Francie pro „mateřskou“ základnu, která by na českých letištích umístila válečná letadla, nebyly po mnichovské konferenci vcelku znefunkčněny.[371] ***„Není pochyb o tom, že jsou [Češi] jen malým demokratickým státem, není pochyb o tom, že mají armádu jen dvakrát nebo třikrát větší než my, není pochyb o tom, že mají zásoby munice jen třikrát větší než Itálie...“***[372/373]

Pro Winstona Churchilla to byly jen neškodné hry s čísly. Pro Německo to však byla smrtící realita. Tím spíše, že v každé hrozící krizové situaci by

---

369 *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek II, dok. 986.
370 W. Churchill, op. cit., s. 253, 213.
371 H. E. Barnes, *Perpetual War for Perpetual Peace*, s. 197 a násl.
372 Winston Churchill, *His Complete Speeches*, svazek VI, str. 5926: Projev ze dne 14. března 1938, Dolní sněmovna.
373 W. Churchill, *The Second World War*, svazek I, kniha I, „The Gathering Storm“, s. 253, 213.

Československo a jeho vojenský spojenec Sovětský svaz plus Francie vytvořily společnou frontu proti Německu. Sovětsko-československý pakt o vzájemné pomoci z 16. května 1935 byl stále v platnosti. Český generální štáb pokračoval ve spolupráci s Rudou armádou. Škodovy závody nadále dodávaly svůj zbrojní materiál především Sovětskému svazu, který, jak bylo všeobecně známo, usiloval o vytvoření problémového místa v Evropě, aby z této scény sklidil dostatek plodů pro svou expanzi do světové revoluce. Zatímco SSSR byl již schopen s využitím českých leteckých základen přesunout v krátké době značný vojenský potenciál do německých boků, tak Praha se od roku 1919 nikdy nepovažovala za evropskou výspu proti Asii, ale spíše naopak za výspu Asie proti Evropě.[374] Ta velmoc, která byla již v předválečných letech ochotna použít proti Německu ozbrojenou sílu - Sovětský svaz[375] - jasně vnímala strategické postavení českého území pro Německo a přizpůsobila je své strategii: ***„Dokud bude existovat Československo, bude mít fašistické Německo svázané ruce. Německo nemohlo proti Polsku nebo Francii nic podniknout, protože dobře vyzbrojená a dobře organizovaná československá armáda byla pro Německo protivníkem, kterého bylo třeba brát vážně.“***[376]

Všechny tyto zde uvedené prvky jsou užitečné pro vysvětlení, nikoli však pro „posouzení“ Hitlerova rozhodnutí obsadit Čechy a Moravu 14., resp. 15. března 1939 a přeměnit toto území v německý protektorát. Každý stát spočívá na vlastním hodnotícím posouzení a funguje v souladu s nezbytnými potřebami pro svou bezpečnou existenci; to platí stejně pro britskou, francouzskou a sovětskou vládu jako pro vládu německou. Zásadně popírat, že říšská vláda je oprávněna posuzovat svou vlastní hodnotu, oprávnění, které je odvozeno z jejího práva na existenci a požadavků jejího národa na bezpečnost, by fakticky znamenalo, že kritéria posuzování - čistě diktovaná mezinárodními zájmy -, jak je používají ostatní země, jsou povýšena na maximu. V takovém případě se však každé obvinění německé vlády - z jednostranného, neobjektivního hodnocení - nutně musí zakládat a znemožňovat tak nadnárodní, objektivní hodnocení, a tedy i výkon spravedlnosti. Nicméně historik má povinnost používat při hodnocení právě takovýto nadřazený, nezaujatý úsudek. Jedině tak je možné z historie získat

[374] M. Freund, op. cit., díl I, s. 426.
[375] Platanova, Pavlenko, Parotkina, „Druhá světová válka“ (rusky), s. 17.
[376] Vorobiev a Kravzov, „Velká vlastenecká válka Sovětského svazu 1941-1945“ (rusky), s. 24.

poznatky, které budou ku prospěchu budoucnosti lidstva, a učinit mezinárodní právo závazným pro všechny.

Česká veřejnost nehodlala po mnichovské konferenci výrazně změnit své názory a bojové metody vůči německým kontingentům v Čechách a na Moravě, ale ani vůči Slovákům a podkarpatskému obyvatelstvu.

Říšský ministr zahraničí von Ribbentrop prohlásil 21. ledna 1939 v Berlíně českému ministru zahraničí Chvalkovskému, *„že poslední tendence Československa, pokud budou pokračovat, budou mít jednoho dne katastrofální následky. Chvalkovský odpověděl, že výroky říšského ministra zahraničí zcela potvrzují to, co své vládě opakovaně říkal.“*[377]

K tomu přistupují ještě důsledky geografické polohy. I čeští politici museli uznat, že Československo nemůže přežít bez svých „přirozených hranic“.[378]

Hitlerovy směrnice pro Wehrmacht z 21. října 1938 a 17. prosince 1938, aby sledoval možnost *„likvidace zbytku českého státu ...‚pokud by vedl protiněmeckou politiku‘“*, byly *„‘preventivními opatřeními, nikoli plány na agresi‘“*. ***„Tyto směrnice byly často citovány jako důkaz, že Hitler nikdy nemyslel přijetí mnichovského vyrovnání upřímně. Pravda je spíše taková, že Hitler pochyboval o tom, zda urovnání bude fungovat. Ačkoli byl často považován za politického ignoranta, chápal problém Čech lépe než ostatní evropští státníci; a bez zlovolných úmyslů věřil, že samostatné Československo nemůže přežít, bude-li zbaveno svých přirozených hranic a s narušenou českou prestiží. Nebylo to přání zničit Československo. Bylo to přesvědčení, které zastávali i Masaryk a Beneš, když v roce 1918 vytvářeli Československo; byla to zásada, na níž spočívala československá samostatnost od prvního do posledního okamžiku.“***[379]

Bezdůvodná změna britského kurzu, který začal následovat amerického prezidenta Roosevelta, se od zimních měsíců 1938/1939 a poté i snahy Londýna, počínaje nejpozději březnem 1939, získat Sovětský svaz pro obkličovací frontu proti Německu, projevily i v českém regionu. Ale teprve když se Hitler dozvěděl o výsledcích návštěvy Chamberlaina i Halifaxe v Římě v lednu 1939, tj. když se dozvěděl o diplomatických aktivitách, které byly

---

[377] *IMT*, svazek XXXI, s. 129, dok. 2795-PS.
[378] F. O. Miksche, *Donauföderation*, s. 29, 34, cit. podle: E. J. Reichenberger, *Wider Willkür und Machtrausch*, s. 20; srov. také: F. O. Miksche, *Unconditional Surrender*, s. 203.
[379] A. J. P. Taylor, op. cit., s. 193.

podniknuty v širokém měřítku proti Německu, když si uvědomil politiku vyvolávání fám, které měly být zasety do veřejného mínění, když se měl dozvědět o britském zbrojení, o prognóze německo-polského rozchodu, o zastrašování Itálie, o pohrdání projevovaném německým pokusům o mír a o odmítání nových odzbrojovacích návrhů - teprve tehdy se rozhodl podpořit Slováky, a nikoli Čechy. ***„Ve vůdčích článcích, kterým se dostalo velkého rozšíření v britském tisku, se objevilo tvrzení, že Hitler porušil svůj slib, který dal 26. září 1938 v berlínském Sportpalastu, že nebude vznášet žádné další územní nároky v Evropě. Bylo prohlášeno, že nedodržel své dříve dané slovo a následně mu již nelze věřit. Nepadla však ani zmínka o tom, že Chamberlain ustoupil od svého slova, které dal Hitlerovi 30. září 1938 v souvislosti s britsko-německou deklarací o přátelství, když v období od 11. do 14. ledna 1939 informoval Mussoliniho, že zvažuje použití vojenské akce proti Hitlerovi - několik týdnů předtím, než Hitler podnikl jakékoli kroky proti Československu."***[380]

Navzdory této britské aktivitě bezprostředně po „Mnichovu" by se situace mohla vyvíjet jinak, kdyby Češi nepokračovali v utlačování svých menšin způsobem, na který byli zvyklí od roku 1919, a kdyby Poláci nezpůsobili změnu poměrů tím, že Praze dávali jedno ultimátum za druhým. Slováci si sice nedali na sebe uvalit ochranu německých vojsk a kvůli tomu si vynutili samostatnost, ale Tiso, předseda autonomní slovenské vlády, byl toho názoru, že slovenská samostatnost je zaručena teprve tehdy, až se podaří účinně čelit neoprávněným územním a politickým požadavkům Poláků, Maďarů a Čechů.

„Ne" polské vlády v odpovědi na německé vyjednávací návrhy týkající se Danzigu a koridoru přes Západní Prusko také urychlilo události v Československu, pokud je skutečně nevyvolalo.[381] Polské „ne" bylo od ledna, února a března 1939 stále rozhodnější a provázely ho kombinované mobilizační akce a útlak německého živlu - v Olze již od října 1938 - i stále bezuzdnější novinářské snahy.

Britský premiér Neville Chamberlain prohlásil 16. března 1939 ráno v Dolní sněmovně: ***„Tímto [rozbitím Československa zevnitř] přestala existovat situace, kterou vláda Jeho Veličenstva vždy považovala za dočasnou."***[382]

---

[380] P. H. Nicoll, *Britain's Blunder* (německé vydání), s. 66.
[381] M. Freund, op. cit., díl I, s. 413.
[382] Tamtéž, díl II, s. 8.

Tímto prohlášením Chamberlain potvrdil, že ani britské vedení od mnichovské konference nehodnotilo šance na dlouhý život zbytku českého státu příliš vysoko. Neexistují pro to žádné důkazy, že by Hitler tento pochod na Prahu připravoval s dlouhodobým a přesným plánováním, které by snad mohlo ospravedlnit britské kroky podnikané od října 1938. Český ministr zahraničí Chvalkovský v dokumentu z 21. ledna 1939, který přijal Mezinárodní vojenský tribunál v Norimberku 1945-1946, uvedl, ***„že slib daný 14. října 1938 [Hitler] striktně splnil, i když za velmi těžkých okolností“***.[383]

Je přece samozřejmé, že toto ohnisko nepokojů zvané Československo mohlo v roce 1939 - bez Hitlerovy účasti - snadno rozpoutat válku a že tímto uspořádáním věcí se v každém případě zabránilo prolévání krve v srdci Evropy, které nemuselo zůstat omezeno jen na místní oblasti.

Existuje mnoho důkazů o tom, že československý stát, zejména při pokračování v dosavadní politice, nebyl po odtržení Sudet schopen dlouhodobě existovat. Prezident Beneš to sdělil francouzskému a britskému velvyslanci 19. září 1938: *„Anglo-francouzský plán z 19. září 1938 [odstoupení území s více než 50 % německého obyvatelstva] znamená ochromení státu, hospodářské ochromení, strategicky předání Německu a úplné podřízení se Německu v blízké budoucnosti.“*[384]

Britské a francouzské dokumenty, které IMT rovněž uznává jako pravé, také jasně říkají: *„Na Slovensku přišla 10. března 1939 dlouho očekávaná krize.“*[385]

Teprve po odvolání slovenských ministrů, tedy po krizi vyvolané Prahou, se v těchto dokumentech objevují zmínky o německé akci - v tomto případě by se spíše hodila reakce - a ne dříve. To však bez ohledu na to, že vůdce slovenské samostatnosti profesor Tuka se již v únoru 1939 obrátil na Hitlera s výzvou k osvobození své země od české nadvlády.

Winston Churchill po opětovném připojení Sudet k Německu prohlásil: *„Možná se k němu [k nacistickému režimu] připojí ze zoufalství nebo z pomsty.“*[386]

---

383 *IMT*, svazek VII, s. 237, dok. USSR-266.
384 *Frankfurter Allgemeine*, 11. března 1959, s. 11.
385 *IMT*, svazek III, s. 176, pan Aldermann.
386 Winston Churchill, *His Complete Speeches 1897-1963*, svazek VI, s. 6008: Projev v Dolní sněmovně, 5. října 1938; také *Into Battle*.

Územní požadavky Polska a Maďarska a snahy Slováků a Podkarpatské Rusi o dosažení nezávislosti znamenaly počátek naplnění Churchillovy prognózy. Stát se rozpadl tak, že Neville Chamberlain mohl 14. března 1939, tedy celý den před německým tažením na Prahu, v Dolní sněmovně prohlásit, že k žádné nevyprovokované agresi na Československo ze strany Německa nedošlo.[387] ***„Chamberlain, stejně jako sir John Simon, prohlásili, že slovenské a rusínské hnutí za nezávislost, které neměli v úmyslu oslabit nebo potlačit, signalizovalo zánik českého státu. V důsledku toho se ochrana českých hranic stala zbytečnou.“***[388]

Britský velvyslanec v Berlíně Neville Henderson, který byl příznivcem appeasementu a kvůli tomu byl po vypuknutí války v Británii vystaven značnému tlaku, o tom napsal ve svých pamětech, které vyšly v Londýně v roce 1941: ***„Bohužel Češi byli neuvěřitelně krátkozrací: chovali se panovačně ke Slovákům a separatisté mezi nimi byli ve vztahu k Čechům neméně slepě neloajální. Bylo zřejmé, že spor, který mezi nimi vznikl, vystavuje oba stejně německému vlivu, a během týdne, který předcházel obsazení Prahy, jsem se ze všech sil snažil přesvědčit českého ministra v Berlíně, aby využil veškerého svého vlivu na svou vládu a přiměl ji, aby neztrácela čas urovnáním sporu se Slováky a stažením svých vojsk z Bratislavy dříve, než bude pozdě... Moje varování M. Mastnému, že jeho vláda hraje Hitlerovu hru za něj a že její pošetilost skončí katastrofou, buď nebylo vyslyšeno, nebo on sám nedokázal na Prahu zapůsobit. Česká vláda setrvávala ve své tvrdohlavosti...“***[389]

Český prezident Dr. Hácha odcestoval do Berlína 14. března 1939 - z vlastní vůle a na vlastní žádost. ***„Odtržení Slovenska a Rusínska mělo vést k vážné krizi v Praze a sir Basil Newton, britský vyslanec v Československu, poradil prezidentu Háchovi, že by bylo nejlepší odcestovat do Berlína a projednat situaci s Hitlerem.“***[390]

V žádném případě to nebyl Hitler, kdo „přivedl věci do krajností“.[391] Dr. Hácha se po předchozím souhlasu svého kabinetu vydal na cestu do Berlína, aby zabránil chaosu, který vypukl v Čechách a na Moravě a který hrozil vypuknout, pokud říšská vláda nezasáhne, po vyhlášení samostatnosti

[387] „Německá bílá kniha“ č. 2, dok. 257.
[388] P. H. Nicoll, op. cit. (německé vydání), s. 65.
[389] N. Henderson, op. cit., s. 202.
[390] P. H. Nicoll, op. cit. (německé vydání), s. 63.
[391] „Chtěli jsme věci přivést do krajností.“ Chamberlain v dopise své sestře z 10. září 1939, citováno podle K. Feiling, *The Life of Neville Chamberlain*, s. 416.

Slovenským sněmem 14. března 1939. Dr. Hácha, který kvůli svým srdečním potížím nesměl cestovat letadlem a z Prahy odjel speciálním vlakem[392], ***„byl přijat s plnými vojenskými poctami, které přísluší hostující hlavě státu: Čestná stráž vzdávala poctu na nádraží za zvuku české a německé státní hymny. U říšského kancléřství stojí v pozoru 'Leibstandarte Adolf Hitler' (zvláštní tělesná stráž vůdce), kapela 'Leibstandarte' hraje Prasentiermarsch, zatímco Dr. Hácha prohlíží čestnou stráž.“***[393]

Již cestou z nádraží do svého bytu v hotelu Adlon sděloval Dr. Hácha státnímu tajemníkovi Meissnerovi *„vzrušeným tónem“*, ***„že vzhledem k nyní neúnosné situaci ve své zemi dospěl k rozhodnutí požádat Vůdce a říšského kancléře o pomoc a ochranu a doufá, že ho najde ochotného k vytvoření společné politické linie.“***[394]

Neexistuje žádný mezinárodní princip, který by opravňoval zahraniční vlády k tomu, aby hlasitě protestovaly, když svobodně zvolený a potvrzený prezident, kterému jeho předchůdce Edvard Beneš blahopřeje[395], dobrovolně předá svrchovanost svého státu vyšší moci, protože se jeho země nachází v bezvýchodné situaci. Ačkoli v takovém činu, jako je čin doktora Háchy, může být obsaženo mnoho tragiky a výbušného materiálu, tak často existují různorodé faktory, které nelze přičítat „zlému“ úmyslu jednoho osamělého člověka, kvůli nimž je čas od času nutné přijímat rozhodnutí takového rozsahu. Opuštěna menšinami (i bez sudetských Němců zůstávalo ve státě dalších 3,5 milionu vedle sedmi milionů Čechů) i svými velkými přáteli Velkou Británií, Francií a SSSR, ohrožena Maďarskem a Polskem, hospodářsky bez ochrany a vojensky bezmocná, Praha už situaci nezvládala.

Dr. Hácha, donedávna předseda správního soudu v Československu, nejvyššího v zemi, byl zvolen prezidentem státu nikoli Hitlerem nebo jeho „podržtaškami“, ale zástupci českého národa. Tuto skutečnost bychom měli mít dobře na paměti, když si prohlížíme protokol o schůzce mezi Hitlerem a Dr. Háchou ze 14. března 1939 v Berlíně, dokument ověřený IMT. Pro historickou analýzu tohoto dokumentu je typické, že úvodní monolog Dr. Háchy, který byl pronesen bez jakéhokoli nátlaku, bez přerušení, bez předchozí znalosti Hitlerových plánů na začátku rozhovoru s Hitlerem, je

---

392 *ADAP*, sv. IV, dok. 223.
393 K. Zentner, op. cit., s. 61.
394 O. Meißner, *Staatssekretär unter Ebert, Hindenburg, Hitler*, s. 476.
395 E. Beneš, *Memoirs*, str. 53, 96-97.

většinou zveřejněn pouze ve výňatcích. Britské *„Documents on International Affairs*“ (Dokumenty o mezinárodních záležitostech) ověřují: ***„Přijetím funkce prezidenta na něj padl nejtěžší úkol jeho života, a proto se odvážil požádat Vůdce, aby ho přijal. Byl přesvědčen, že osud Československa leží ve Vůdcových rukou, a věřil, že jeho osud je ve Vůdcových rukou bezpečný. Neměl důvod si stěžovat na to, co se nedávno stalo na Slovensku. Už dlouho byl přesvědčen, že není možné, aby různé národy žily společně v tomto jednom politickém tělese. Jejich jazyky se sice do značné míry podobaly, ale vyvíjely se zcela odlišným směrem. Československo mělo blíže k Německu než ke Slovensku, které vykazovalo silnější příklon k Maďarům. Češi udržovali vztahy pouze s protestantskými Slováky, zatímco katolické Slováky Češi odmítali... S tímto názorem nebyl osamocen, ale byl si jist, že ho s ním sdílí osmdesát procent obyvatelstva...”***[396]

Redakce „*Documents on International Affairs*“ například „zapomněla“ otisknout následující pasáž projevu: ***„Už dlouho se chtěl seznámit s mužem, o jehož úžasných myšlenkách často četl a se zájmem je sledoval...“***[397] Podařilo se jim však ponechat v: ***„Navíc mu byl celý režim [Masaryk-Beneš] cizí, tak cizí, že si hned po změně režimu položil otázku, zda je pro Československo vůbec štěstí být samostatným státem..... To byly důvody, proč se nikdy nepodařilo dospět k uspokojivému porozumění, a byl rád, že vývoj šel tímto směrem. Domníval se, že Vůdcova zkušenost se Slováky nebude příliš dobrá... Kromě toho nad Slovenskem neproléval žádné slzy.“***[398]

O tom, že Dr. Hácha nebyl ve svém názoru osamocen, svědčí i to, že

a) jeho zvolení; protože tento jeho názor se nezformoval teprve nyní, když byl v Berlíně údajně „pod vlivem omamných látek“. Je pozoruhodné, že Kruliš-Randa, rovněž kandidát v prezidentské volbě, měl mít stejný názor jako Dr. Hácha[399];

b) jeho žádost o jednání v Berlíně s již předem vytyčeným cílem, jeho rozhlasový projev z předchozího dne (14. března), v němž s upřesňujícími

---

[396] *Documents on International Affairs 1939-1946* (Dokumenty o mezinárodních záležitostech), svazek I, str. 50-51.
[397] *IMT*, svazek XXXI, s. 140, dok. 2798. PS.
[398] *IMT*, svazek XXXI, s. 140, dok. 2798. PS.
[399] „Německá bílá kniha“ č. 3 - *Polish Documents Relative to the Origin of the War* (Polské dokumenty týkající se vzniku války), dok. 3, - Dopis vojvody Dr. Grazynského polskému ministru zahraničních věcí ve Varšavě z 2. listopadu 1938 o rozhovoru s M. Krulišem-Randou, jedním z „nejvýznamnějších českých průmyslníků“.

poznámkami ohlašoval další vnitropolitické reformy, a jeho nerušený odjezd z Prahy s ministrem zahraničí;

c) telefonickým rozhovorem se členy vlády v Praze bezprostředně před podpisem dohody s Hitlerem a předaným souhlasem z Prahy;

d) naprostou absencí českého odporu proti vstupu německých vojsk, a to navzdory mobilizované armádě a jejím značným zásobám zbraní.

Na rozhodnutí Dr. Háchy souhlasit s přeměnou svého státu v německý protektorát měla - kromě čistě vnitřních rozporů - významný vliv nejen postupující maďarská armáda, která v předvečer 14. března obsazovala a vrchnostensky si nárokovala pohraniční pásmo, ale také skutečnost, že panovaly obavy z bleskového útoku Polska.

Tyto vnitropolitické a zahraničněpolitické vazby, které již v době mnichovské konference dávaly zřetelné signály, že se v příštích měsících a letech projeví změny - zcela konkrétní změny -, byly jediným důvodem, proč v Mnichově nebyla poskytnuta žádná záruka zachování zbytku českého státu, ačkoli to původně bylo na pořadu dne. Tato mezinárodní záruka měla být učiněna v závislosti na schopnosti české vlády uspokojit požadavky zbývajících menšin. ***„Neměli jsme vůči Československu žádné smluvní závazky. Nikdy jsme se nezaručili za jejich bezpečnost.“***[400]

Skutečnost, že po mnichovské konferenci se maďarská vláda, stejně jako Dr. Tiso za Slováky a Dr. Hácha za Čechy, radili spíše s Hitlerem a Mussolinim než se čtyřmi mnichovskými velmocemi, aby o maďarských územních nárocích rozhodl nestranný arbitr, nelze přičítat Hitlerovi k vině. Při jednáních, jejichž výsledkem byla „vídeňská arbitráž“ z 2. listopadu 1938, Německo poskytovalo Čechům svou rozhodující podporu, což je o to pozoruhodnější, že Češi žili po celá dvě desetiletí - vlastně až do doby nedávného ujednání - s Říší na ostří nože, zatímco Říše byla na druhé straně spojencem Maďarska v přátelství. Navíc je tato vídeňská arbitráž další důkaz toho, že Hitler neměl dlouhodobé plány, resp. že by měl jakkoli „v úmyslu“ rozbít či zlikvidovat Československo. Kdyby to bylo jeho cílem, pak by se mu nenaskytla příznivější příležitost, než když mu byla tato žádost předložena na vídeňské konferenci.

---

[400] Winston Churchill, *His Complete Speeches 1897-1963*, svazek VI, s. 6141: Projev 28. června 1939 v City Carlton Clubu v Londýně; také *Into Battle*.

To, že Hitler vzhledem k záměrné návštěvě Dr. Háchy v Berlíně aktivně zasáhl do těchto změn, které se odehrávaly v české sféře, lze považovat za politováníhodné. Vynášet nad tím soudy ve jménu humanity, míru a ve jménu obecně závazného hodnotového systému vycházejícího z okcidentální etiky by se mohlo ukázat jako nesmírně obtížné. Mocnosti, které považovaly za vhodné přinutit 3,5 milionu Němců, aby proti své vůli museli žít v rámci státu se 7 miliony Čechů, a které si samy s různou mírou násilí přivlastnily koloniální území a protektoráty po celém světě s úmyslem udržet si je navždy, pak rozhodně nemohou protestovat, když se později česká vláda cítila být přiměna k tomu, aby podpořila politiku začlenění do státní federace se 75 miliony Němců při zachování jejich autonomie. Kdyby Hitler zůstal nečinný, pak by jeho pasivita působila mírumilovným dojmem, ale výsledky by se pravděpodobně ukázaly jako katastrofální pro mír v této oblasti a pro bezpečnost Říše, protože ostatní mocnosti by těchto změn využily a bezpochyby by zesílily válečnou atmosféru v Evropě - vlastně proti záměru české vlády.

Česká národní identita nebyla Říší nijak ponížena, byla zajištěna kulturní autonomie a hospodářská prosperita po celou dobu války, žádný Čech [s protektorátním občanstvím] nebyl odveden k vojenské službě a ke vstupu a usazení v Čechách bylo třeba zvláštního povolení. Tak Hitler „znásilnil“ zemi, která byla součástí Říše po tisíc let, v jejímž centru se nacházela nejstarší a jedna z nejvýznamnějších německých univerzit, ano, jejíž hlavní město Praha bylo ve středověku po více než padesát let hlavním městem Říše. To, co Češi sudetským Němcům nikdy nedopřáli - autonomii, odpovědnost za vlastní národní, kulturní a hospodářský život a osvobození od vojenské služby - to Hitler nabídl protektorátu.

Ti, kterým je při úvahách o Československu obtížné uvažovat v evropském kontextu, kteří by se mohli domnívat, že je jedno, zda se v tomto případě neberou v úvahu všechny historické souvislosti a vývoj, ti, kteří vše a všechny přičítají brutální imperialistické mocenské politice Německé říše a Němců a kteří jsou zkostnatělí v krátkozraké dogmatice Versailles (Československo, jak známo, dříve neexistovalo), by měli provést srovnání s událostmi v Maďarsku v říjnu a listopadu 1956. Snad se pak se zpožděním stane zřejmějším a bude plněji doceněno, co znamená zvládnout situaci, špatně řízenou jinými, bez prolití krve. ***„Bylo by poučné porovnat Hitlerovu velkorysou politiku v roce 1939 se způsobem, jakým Češi jednali, když jim byla jejich země po porážce Hitlera vrácena. Jejich barbarské jednání vůči***

Němcům bylo horší než jednání ruských dobyvatelů. Při vyhánění Němců ze země se stokrát opakovala tragédie Lidic. V mnoha případech se vyděšení Němci vydávali Rusům na milost a nemilost v naději, že je ochrání před vraždícími českými tlupami. Češi dokonce vraždili své vlastní státníky z roku 1939, kteří se snažili zemi statečně a loajálně sloužit. Chvalkovský byl bez okolků zastřelen a Hácha zemřel ve vězení na následky strašlivého mučení a jiného týrání."[401] *„Je třeba zdůraznit, že Hitler Čechy a Moravu neanektoval. Zřídil pouze protektorát, v němž si obyvatelé žijící na tomto území zachovali velkou míru autonomie, zejména ve všech vnitřních místních záležitostech."*[402]/[403] *„Nikdo, kdo si váží poctivé historie, nemůže předstírat, že Hitler byl agresor, který se brutální silou zmocnil této republiky. Obě části rozvráceného a sváry zmítaného státu prosily Hitlera o ochranu, jedna proti druhé. Nelze mít ochranu bez ochránce... Češi snad o Hitlerovu ochranu nestáli tak horlivě jako Slováci, ale rozhodnutí jejich prezidenta bylo konečné a nikdy se neobjevil žádný důkaz, že by bylo jakkoli vynucené, jak tvrdí Hitlerovi nepřátelé; navíc proti takzvanému agresorovi a útočníkovi nebyla zvednuta jediná ruka, nebyla vystřelena jediná zbraň. Nepřipadá vám to zvláštní u národa, který byl napaden a podroben? Nebyla vyslovena jediná prosba o pomoc proti německému nepříteli k žádné jiné větší mocnosti. Naznačuje to vůbec nějakého nepřítele?"*[404]

Británie se nikdy neodvážila pokusit se, odvolávajíc se na právo na sebeurčení, postavit Danzig na roveň Praze, tj. navrhnout Hitlerovi, že dostane Danzig, protože je německý, a za to mu musí vrátit Čechy a Moravu, protože jsou české. Taková spojená operace by nepochybně vyžadovala, aby Velká Británie musela prosadit novou vládu pro Čechy, protože dosavadní legitimní česká vláda dala souhlas s revidovanou verzí z 15. března 1939. Pomineme-li však tento nevyhnutelný a povrchní zásah do českého práva na sebeurčení, takový pokus by výrazně vylepšil morální pověst Velké Británie. Londýn by tak prokázal, že spojuje věrnost principu s konstruktivní mírovou zahraniční politikou.

V dubnu 1939 rumunský ministr zahraničí Gafencu, který po první návštěvě Berlína pokračoval do Londýna, naznačil lordu Halifaxovi, že takový návrh Británie by se nemusel nutně setkat s odporem Berlína. Halifax na to

---

401 P. H. Nicoll, op. cit. (německé vydání), str. 65-67.
402 P. H. Nicoll, op. cit. (německé vydání), str. 65-67.
403 P. H. Nicoll, op. cit., str. 17-18.
404 P. H. Nicoll, op. cit., str. 17-18.

však nereagoval.[405] Je zřejmé, že Británie nyní projevovala o českou otázku stejně malý zájem jako po mnichovské konferenci od října 1938, resp. zajímala se o ni jen do té míry, do jaké se dal Hitlerův pochod na Prahu využít pro válečnou propagandu. Vzhledem k tomu, že Velká Británie ve své propagandě, ve svém pozdějším rozhodnutí pro válku a prodloužení války, označovala tento případ „Praha“ s důraznou pravidelností, zdá se pravděpodobné, že druhá alternativa by vyjadřovala britský postoj přesněji. Britská vláda raději upoutala pozornost heslem o „znásilněných“ Češích, aby zvýšila svůj koaliční kontingent proti Hitlerovi, než aby vyvinula konstruktivní úsilí o znovunabytí české nezávislosti.

Britský velvyslanec v Berlíně Henderson se 16. srpna 1939 v dopise panu Strangovi, vedoucímu ústředního oddělení ministerstva zahraničí, znovu pokusil vyvolat akci v souvislosti s touto otázkou: ***„Hitlerova poznámka, že protektorát je <u>pro tuto chvíli</u> nutností [Hendersonův důraz], by mohla stát za připomenutí. Mám jistý důvod se domnívat, že není spokojen s řešením z 15. března a uvědomuje si, že udělal chybu. Čechy by nakonec mohly být otázkou formulace, jak mi řekl šéf S.A.. Mohlo by to být cokoli, pokud se znovu nepromění v ‚baštu proti Německu‘ a předmostí pro útok na Německo.“***[406] Na to však britská vláda nereagovala.

---

[405] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek V, dok. 278, 279, 285.
[406] Tamtéž, svazek VII, dok. 37.

Polsko chce válku

Německá území v polských rukou

Po první světové válce mělo „právo národů na sebeurčení“ zahájit éru míru jako nová zásada mezinárodního práva. V souladu s tím se americký prezident W. Wilson snažil vytyčit hranice ve východní Evropě podle etnografických linií osídlení, přičemž respektoval princip většiny. Chtěl sice Polsku zajistit přístup k Baltskému moři, ale v jeho pojetí šlo o to, aby Visla (Weichsel) byla prohlášena za mezinárodní a Danzig za svobodný přístav.[407] Polsko však nehodlalo čekat na výsledek Versailleské mírové konference, která se protáhla na mnoho měsíců, a místo toho využilo příměří Německa k obsazení Posenska a části západního Pruska.

Wilson, který zjevně neměl pochopení pro politickou a historickou situaci východní Evropy[408], se nakonec nechal oklamat nejen třemi předními polskými agitátory Sosnowským, Dmowským a Paderewským, ale také Francouzi, kteří používali zfalšované mapy a zfalšované statistiky a upozorňovali na polské volební hlasy v USA.[409] Versailleská mírová konference přijala od Polska fait accompli, avšak s podmínkou, že převod území bude podmíněn polským závazkem, že bude muset německé a židovské menšině zaručit dalekosáhlou nezávislost a zachování jejich národní kultury a tradičního způsobu života. Bez ohledu na versailleské rozhodnutí o hranicích Poláci stále okupovali východní břeh Visly i další okresy Západního Pruska, čímž znemožnili veškerý německý přístup k této řece.

Francie, která měla po první světové válce zaujmout dominantní postavení v evropské politice a která *„z bezpečnostních důvodů“*[410] upřednostňovala východní nárazník proti Německu, poskytovala svou podporu polským povstalcům, kteří vedli teroristické kampaně proti obyvatelstvu ve východním Horním Slezsku, a rovněž podporovala manipulace s volebními obvody. Nakonec tato bohatá průmyslová oblast připadla Polsku, přestože v plebiscitu v roce 1921 zvítězilo Německo. Polsko tak neoprávněně získalo německé území o rozloze 46 150 kilometrů čtverečních, které bylo obydleno převážně Němci. Tato versailleská „mírová smlouva“, která byla

[407] W. Recke, *Die polnische Frage als Problem der europäischen Politik*, str. 286, 314-315.
[408] H. G. Dahms, *Der Zweite Weltkrieg*, s. 19, a W. Recke, tamtéž, s. 286.
[409] W. Recke, tamtéž, str. 291-354.
[410] S. Horak, *Poland and her National Minorities 1919-1939*, s. 36.

„pokračováním války jiným způsobem“[411], *„potenciálním vyhlášením války“*, jež se mohlo *„stát pro celý svět ještě větším zlem než samotná válka“*[412], dala Polsku více, než si zasloužilo, a mnohem více, než si mělo nárokovat. Nejen zahraniční historici, ale i tehdejší státníci, ano, i polští politici, se neunavovali poukazovat na nespravedlnost, která tímto vznikla, a na semínko nové války, které tímto bylo zaseto.

Slavný výrok maršála Pilsudského: *„Tak vy toužíte po Horním Slezsku? Ale ve skutečnosti je Horní Slezsko odvěkou pruskou kolonií!“*[413]

Vskutku toužili po Horním Slezsku. Polští agitátoři ve Velké Británii a v USA - zde s větším úspěchem - připravovali půdu mnoho let. Sosnowski tak v dopise prezidentu Wilsonovi ze 7. dubna 1917 požadoval Horní Slezsko s odůvodněním, že to byl zejména uhelný a koksárenský průmysl, který tuto oblast těžil, se všemi souvisejícími vedlejšími produkty, který vytvořil mocenskou základnu pruského militarismu, a že je třeba tuto hrozbu odstranit.[414] Že v tomto programu byl navíc požadavek na zničení Pruska, rozdělení Německa a *„restituci pobřežních území ukradených Polsku“* (vysloveno Východní Prusko), je třeba zmínit jen okrajově. V pozadí Dmowského agitace stálo přesvědčení, že *„pouze celková přestavba evropské struktury států“* může obnovit rovnováhu, *„kterou zničil německý expanzionismus“*, a že Polsko se musí stát ohniskem neněmecké střední Evropy. Předpokladem bylo, aby Polsko bylo hospodářsky a politicky silné, a z tohoto důvodu bylo pro něj mimo jiné nezbytné držení Horního Slezska.[415] Ti samí „státníci“, kteří označili rozdělení své země (zdaleka největší část připadla Rusku) za jeden z největších zločinů v dějinách světa, ale kteří na oplátku právě takové rozdělení a zničení sousedního státu (Německa) povýšili na jeden z nejdůležitějších principů svého vládního systému, se nyní stali novými pány Polska. Je samozřejmé, že věděli, stejně jako Pilsudski, který to

---

411 F. Nitti, *La Tragedia dell'Europa - che farà America?* s. 17: prohlášení Georgese Clemenceaua, francouzského premiéra a předsedy Versailleské mírové konference.
412 H. Lutz, *Verbrechervolk im Herzen Europas?* s. 94, 53: prohlášení generála Smutse, předsedy vlády Jihoafrické unie.
413 F. Heiß, *Deutschland und der Korridor*, s. 122.
414 W. Recke, op. cit., str. 291-292.
415 Tamtéž, s. 299, a B. de Colonna, *Poland from the Inside*, s. 156. Britská Labour Party uspořádala na protest proti této politice několik demonstrací před polským velvyslanectvím v Londýně.

veřejně prohlásil 5. února 1919, že *„západní hranice Polska jsou darem koalice“*[416], ale toto vědomí se nikdy nemělo promítnout do jejich politiky.

Lloyd George, britský premiér, během pařížských jednání: ***„Říkám vám ještě jednou, že by nás nikdy nenapadlo dát Polsku provincii, která posledních 900 let nebyla polská… Návrh polské komise, abychom dali 2 100 000 Němců pod kontrolu národa, který je jiného náboženství a který ve svých dějinách nikdy neprokázal schopnost stabilní samosprávy, musí podle mého soudu dříve či později vést k nové válce na východě Evropy…”***[417] ***„Francii nejde ani tak o to, co je důležité pro Polsko, jako spíše o to, že francouzský postoj je určován výhradně cílem oslabit Německo.”***[418] ***„Obklopit Německo malými státy, z nichž mnohé se skládají z národů, které si nikdy samy nevládly a které zahrnují velké množství Němců, kteří požadují sjednocení se svou vlastí, takové plány by, jak se mi zdá, byly živnou půdou pro nejstrašnější důvod budoucí války.”***[419] ***„Byl jsem stejně upřímným zastáncem polské nezávislosti jako kterýkoli jiný člen Komise, ale byl jsem přesvědčen, že připojit k Polsku obyvatelstvo, které by bylo cizím a nepřátelským prvkem uvnitř jeho hranic, by pro tento vzkříšený stát znamenalo trvalou slabost a nebezpečí, nikoli sílu. Věděl jsem, že přijde doba, kdy Německo odpoví na volání svého vyhnaného lidu a vrátí jej do vlasti silou zbraní. Proto jsem na konferenci obnovil svůj tlak na odmítnutí doporučení, která k Polsku připojovala města a území, jež byla jazykem, rasou a sklony v drtivé většině německá…”***[420]

Slova Woodrowa Wilsona ze 7. dubna 1919 rovněž zůstala nevyslyšena: ***„Jediným skutečným zájmem Francie v Polsku bylo oslabit Německo tím, že by Polákům poskytla území, na která neměli nárok.“***[421]

Americký ministr zahraničí Robert Lansing 8. května 1919 poznamenal: ***„Prozkoumejte smlouvu a zjistíte, že celé obyvatelstvo bylo proti své vůli vydáno do moci těch, kteří je nenáviděli, zatímco jejich hospodářské zdroje byly vyrvány a předány jiným. Výsledkem takových direktiv musí být nenávist a hořkost, ne-li zoufalství. Může trvat roky, než se tyto utlačované národy***

[416] H. Roos, *Polen und Europa*, s. 4, cituje Wasilewského: „Józef Piłsudski, jak jsem ho znal“, Varšava 1935, str. 171-172: Komentář jeho bývalého poradce pro východní problematiku Leona Wasilewského.
[417] Seraphim, Maurach, Wolfrum, *Ostwärts von Oder und Neiße*, s. 39.
[418] C. Höltje, *Die Weimarer Republik und das Ostlocarno-Problem 1919-1934*, s. 10.
[419] F. Grimm, *Frankreich und der Korridor*, s. 34.
[420] L.L. Gerson, *Woodrow Wilson and the Rebirth of Poland 1914-1920*, s. 128.
[421] F. Grimm, op. cit., s. 37, a W. Recke, op. cit., s. 344, a B. de Colonna, op. cit., s. 90, a R. S. Baker, *Woodrow Wilson and World-Settlement*, díl II, s. 60.

budou schopny zbavit jha, ale stejně jistě jako noc následuje den, přijde čas, kdy se pokusí osvobodit. Máme mírovou smlouvu, ale ta nepřinese trvalý mír, protože byla založena na pohyblivých píscích sobectví.“[422]

Bývalý britský velvyslanec v Berlíně D'Abernon 23. ledna 1926: ***„Polský koridor zůstává velkým sudem střelného prachu v Evropě!“***[423] Dokonce i sovětský tisk tehdy podporoval německé požadavky na revizi.[424] Francouzský profesor slavistiky René Martel v roce 1929: ***„Mezi palčivými otázkami, které nás od války trápí, není žádná tak politováníhodná a strašná jako otázka východních hranic Německa. Není dnes člověka, který by tuto pravdu neznal.“***[425]

Ani jeden z mnoha výmarských kabinetů, ani jeden německý politik jakékoli strany toto hraniční rozhodnutí neuznal. Naopak, všechny strany a vlády Výmarské republiky požadovaly revizi východních hranic a jednomyslně odmítaly „východní Locarno“.

Říšský ministr zahraničí Gustav Stresemann by mohl mluvit za všechny: *„Jedním z mých nejdůležitějších úkolů je náprava východních hranic: znovuzískání Danzigu, polského koridoru a úprava hranic v Horním Slezsku.“*[426] ***„To, že východní hranice neuznáváme, jsem kdysi k velké nelibosti polské vlády vyjádřil ve veřejném projevu v zahraničním výboru, když jsem prohlásil, že žádná německá vláda, od německých nacionalistů až po komunisty, nikdy nepřijme tyto hranice stanovené Versailleskou smlouvou.“***[427]

V memorandu z roku 1925: ***„Vytvoření státu, jehož politické hranice by zahrnovaly všechny německé živly, které žijí uvnitř uzavřených německých sídelních oblastí ve střední Evropě a chtějí se spojit s Říší, je vzdáleným cílem německých nadějí; postupná revize politicky a hospodářsky neudržitelného nastavení hranic, vynuceného mírovým diktátem (polský koridor a východní Horní Slezsko), je dalším jasným cílem německé zahraniční politiky.“***[428]

---

422 C. Höltje, op. cit., s. 162, 164, 161.
423 Tamtéž.
424 Tamtéž.
425 R. Martel, Deutschlands blutende Grenzen, s. 9.
426 H. Bernhard, *Gustav Stresemann, Vermächtnis-Nachlaß*, díl II, str. 546-547: Stresemann v dopise ze 7. září 1925 německému korunnímu princi.
427 Tamtéž, str. 233-236, 248.
428 C. Höltje, op. cit., s. 103.

Z německé odpovědi z 11. července 1930 na francouzský návrh na vytvoření evropského federálního a bezpečnostního systému: ***„Žádná jiná země neprožívá nedostatky evropského uspořádání tak silně jako Německo, které je vzhledem k tomu, že se nachází uprostřed kontinentu, těmito nedostatky a důsledky zvláště těžce postiženo. Proto je německá vláda ochotna podílet se na činnosti Společnosti národů, aby se zasadila o odstranění těchto nedostatků. Konečný cíl těchto snah by však nutně znamenal zaměřit se v duchu porozumění na odvážnou reformu uznaných jako neudržitelných poměrů a uskutečnit tak skutečné uklidnění Evropy, které může být založeno pouze na zásadách spravedlnosti a rovnosti.“***[429]

Předseda vlády Otto Braun (SPD) v Königsbergu, listopad 1930: ***„Nezpochybňuji, že Polsko potřebuje přístup k moři, ale stejně jako byl tento přístup zajištěn novému českému státu pomocí Labe a Hamburku, mohl být otevřen Polsku pomocí Visly a Danzig, aniž by došlo k odtržení Východního Pruska od mateřské země, jakož i k tomu, že statisíce našich německých spoluobčanů, aniž bychom se jich ptali na jejich názor, byly postaveny pod cizí svrchovanost, kde nyní žijí v atmosféře teroru, nebo jsou dokonce vyháněni ze své země. Toto bezpráví nikdy nemohlo být a ani by nebylo Německem akceptováno jako ospravedlnitelné.“***[430]

„The Labour Speakers' Handbook“ (1922/1923), poznámky v rubrice „Polsko“: ***„Téměř celé Západní Prusko bylo připojeno k Polsku, ačkoli dvě třetiny obyvatelstva jsou Němci a veškerá civilizace země byla zásluhou Německa. Plebiscit nebyl povolen; kdyby byl, dopadl by drtivou většinou ve prospěch Německa..... Celé Posensko bylo připojeno k Polsku, ačkoli v jeho západní části žije německá většina..... Politika labouristů směřuje k nápravě těchto nespravedlivých územních opatření.“***[431]

Katolická německá encyklopedie z roku 1931: ***„K vytvoření koridoru došlo navzdory tomu, že toto území nebylo v minulosti nikdy historicky spojeno s Polskem a nebylo ‚obýváno nesporně polským obyvatelstvem‘, jak by vyžadovala Wilsonova formulace. Z čistě politického hlediska mocenské politiky se jedná o trestné opatření, jehož cílem je oslabit Německo, a zároveň by z vojenského hlediska vytvořilo křídelní pozici pro Východní Prusko, jehož získání přední polští politici [Dmowski, Grabski, Srokowski] otevřeně***

---

429 Tamtéž, s. 209, 193.
430 Tamtéž, s. 209, 193.
431 B. de Colonna, op. cit., s. 92.

požadovali již od roku 1918 jako poslední cíl, kterého je třeba dosáhnout. Oproti tomu nutnost volného a bezpečného přístupu k moři byla jen záminkou, neboť tato hospodářská potřeba ... mohla být uspokojena neutralizací dolního toku Visly, vytvořením volného přístavu v Danzigu a poskytnutím privilegovaného užívání železničních tratí vedoucích k moři Polsku. Švýcarsko, Lucembursko, Maďarsko a Československo jsou důkazem toho, že existence ani suverenita státu nezávisí na vlastnictví územního přístupu k moři..... Polský koridor skutečně vytváří stav neklidu a nejistoty z politického a hospodářského hlediska už jen tím, že existuje, a brání plodné spolupráci Německa s Polskem, která je v zájmu obou národů. Rychlé odstranění koridoru je zásadním faktorem pro uklidnění celé Evropy."[432]

Winston Churchill neméně bystře rozpoznal právní situaci v Posensku a Západním Prusku a v zájmu míru požadoval změnu uspořádání. V Dolní sněmovně 24. listopadu 1932: ***„Pokud má britská vláda skutečně zájem na podpoře míru, pak by se měla ujmout vedení a znovu otevřít otázku Danzigu a koridoru, dokud mají vítězné státy ještě převahu. Pokud tyto otázky nebudou vyřešeny, pak není naděje na trvalý mír."***[433]

Chamberlainův životopisec Keith Feiling: ***„...upravit tento vzdor dějinám a rozumu"*** [problém Danzigu a Koridoru] ***„musí být ‚jedním z největších praktických cílů evropské diplomacie usilující o mír'."***[434]

Carl J. Burckhardt, vysoký komisař Společnosti národů v Danzigu, informoval 21. května 1938 zástupce německé vlády, že o několik dní dříve *„lord Halifax označil Danzig a koridor za absurditu"* a pravděpodobně nejhloupější ustanovení versailleského urovnání.[435]

O několik dní později, 26. května 1938, francouzský velvyslanec v Berlíně Robert Coulondre v rozhovoru se svým polským kolegou v Moskvě hrabětem Grzybowským zdůraznil následující: ***„Nemyslíte si, že polský koridor vytvořil ve východní Evropě anomální, ne-li umělou situaci? Pokud máte nějaké pochybnosti, pak si poslechněte, co o koridoru říkají cizinci, kteří jím prošli."***[436]

---

[432] *Staatslexikon*, Herder-Verlag, Freiburg 1931, 5. vydání, sv. IV, str. 321.
[433] H. Grimm, *Warum - Woher - Aber Wohin?* s. 246.
[434] K. Feiling, *The Life of Neville Chamberlain*, s. 247.
[435] D. Hoggan, *The Forced War*, s. 111.
[436] M. Freund, *Weltgeschichte der Gegenwart in Dokumenten*, díl. I, s. 62.

Jak moc zničilo mezinárodní morální kodex vytyčení hranic ve Versailles, objasnil britský historik Russell Grenfell: ***„Především, bylo na Hitlerově touze získat zpět polský koridor něco zásadně špatného? [Toto znovuzískání nebylo před válkou vůbec v plánu - autor] Pokud ano, nebyla tato zloba o nic větší než neúnavná snaha Francie v letech 1870-1918 získat zpět Alsasko a Lotrinsko. Alsasko a Lotrinsko byly mnohem více německé než francouzské, ačkoli před rokem 1870 byly součástí Francie 220 a respektive 100 let. Stejně tak byl ale polský koridor po většinu století a půl německým územím; žilo v něm mnoho Němců i Poláků a jeho navrácení obnovenému Polsku v roce 1919 oddělilo Východní Prusko od zbytku Německa a znamenalo izolaci a částečné zničení významného a zcela německého města Danzig. Německo mělo na Koridor zjevně stejný nárok jako Francie na Alsasko a Lotrinsko. A protože vítězové ve Versailles, k nimž patřili jak Britové, tak Francouzi, uznali toto právo přednostní držby ve prospěch Francie, pokud jde o tyto dvě provincie, bylo jejich obvinění ze zločinné agrese vůči Německu - a některým německým jednotlivcům - za uplatnění stejného typu nároku na polský koridor zjevně pokrytecké."***[437]

V případě Alsaska-Lotrinska se navíc jedná o okrajovou zónu s hranicí o polovinu kratší než východoněmecká. Hranice ve východním Německu byly nejen svévolně a násilně posunuty západním směrem, ale jejich délka se tím groteskně protáhla, takže část Německa (Východní Prusko) byla odtržena od zbytku Říše. Německo zde ztratilo desetinu svého území. Pevně semknutá sídelní oblast, spojená hospodářskými a kulturními vazbami, byla roztržena. Bývalý vysoký komisař Ligy v Danzigu o tom napsal v roce 1960: ***„Francouzský velvyslanec v Berlíně Coulondre ve svých pamětech správně poznamenal, že se Němci smířili s návratem Alsaska k Francii, ale že se nedokázali smířit se zmrzačením svých východních území. V tomto bodě, a rovněž i v samotných vojenských doložkách, musí být ‚diktát' pociťován o to bolestněji, protože by byl vnímán spíše jako výsledek zrady než porážky. V celém průběhu událostí se zdá, že bylo zapomenuto na to, že v Danzigu existovalo obyvatelstvo (tvořené z 96 % Němci a pouze ze 4 % Poláky), které – v rozporu se všemi principy – bylo k odbytu všem."***[438]

Muži, mezi nimiž byl i Roman Dmowski, kteří po dlouhém období hysterické agitace prosadili násilné anexe - i když ne všichni -, si za základ

---

[437] R. Grenfell, *Unconditional Hatred*, str. 85-86 (NY, červen 1958).

[438] C. J. Burckhardt, *Meine Danziger Mission 1937-1939*, str. 25-26, a B. de Colonna, op. cit., s. 110 a násl., uvádí další četné zahraniční ohlasy.

polské státnosti zvolili především velmi nápadité, konstruktivní a mírotvorné *„dogmatické nepřátelství vůči Německu“*.[439] V tom byli v naprosté shodě s polskou armádou a polskou veřejností, která se od tohoto postoje nedokázala odpoutat až do roku 1939.

Všichni rozumní lidé v západní Evropě si uvědomovali a uznávali nespravedlnosti v souvislosti s Koridorem, ačkoli to nemělo žádný vliv na politiku těchto mocností a Společnosti národů. Ne bezdůvodně Spojené státy odmítly ratifikovat Versailleskou smlouvu a účastnit se Společnosti národů. To však nezabránilo budoucímu prezidentovi F. D. Rooseveltovi, aby v letech 1937-1939 odložil své zásady, aby radikálně změnil kurz a označil toto bezpráví páchané ve východní Evropě za platný „právní stav“. Bylo to stejně nezodpovědné a neopatrné, jako když například komunisté tvrdí, že ***„národnostní menšiny se ukázaly být živnou půdou pro mezinárodní konflikty a že prosazování principu práva kulturně-národnostních skupin (Volksgruppen) - nezávisle na hitlerovské inspiraci - bylo vydáváno za ospravedlnění agresivního postoje.“***[440]

Versailleští vítězové násilně odtrhli od Německa území, ve jménu „mezinárodního práva“ očernili přání tohoto národa po sjednocení jako „agresivní“, zfalšovali dějiny ve smyslu „německé viny“, kterou bylo možné využít k politickým účelům, a ignorovali všechna donucovací opatření používaná k likvidaci izolovaných kulturních menšin. Tato „metoda stop zlodějům“ učinila versailleské vítěze a jejich spoluvítěze společensky přijatelnými na mezinárodní scéně. I dnes ji praktikují se stejnou intenzitou a účinkem. To však nemá nic společného s vůlí a odhodláním nastolit spravedlnost a mír.

Polsko požaduje území mimo Polsko

Ani získání „koridoru“ a východního Horního Slezska Polsko neuspokojilo a tento postoj měl výtku imperialismu, kterou Polsku již v roce 1919 adresovaly hlavní mocnosti ve Versailles.[441] ***„Tito historici považovali za dočasné řešení polský stát, který se zrodil v roce 1918 ze současného***

---

[439] R. Breyer, *Das Deutsche Reich und Polen 1932-1937*, s. 108.
[440] R. Goguel, *Polen, Deutschland und die Oder-Neiße Linie*, s. 411.
[441] E. Viefhaus, *Die Minderheitenfrage und die Entstehung der Minderheitenschutzverträge auf der Pariser Friedenskonferenz 1919*, s. 200.

rozpadu tří rozdělujících se mocností. Do svého ‚historického Polska' zahrnuli rozsáhlá území na západě a východě, která ležela mimo stávající hranice."[442]

Polská státní koncepce považovala územní expanzi na západ za životně důležitou, protože by zvýšila dostupnost surovin a zajistila tak Polsku postavení přední evropské mocnosti. Polské nároky po roce 1918 neznaly mezí. Zahrnovaly Východní Prusko, Danzig, Horní Slezsko, část Středního Slezska a „oderská území". Tyto velmi nápadité ambice nabyly politického charakteru již v četných prohlášeních politických agitátorů Sosnowského, Dmowského a Paderewského, respektive v prohlášeních Polského národního výboru, založeného v Paříži v roce 1917, a v písemnostech polské mírové delegace ve Versailles, jejímiž hlavními představiteli byli Dmowski a Paderewski.

Zatímco stoupenci Dmowského politiky již na počátku první světové války během přednášky v Moskvě vznášeli požadavky, aby Polsko získalo Východní Prusko, Posensko - Západní Prusko, Horní Slezsko a dva okresy Breslau[443], tak Dmowski v traktátu z července 1917 požadoval anexi Horního Slezska, malé části Středního Slezska, Posenska, Západního Pruska[444] a okresů Lauenburg a Butow v Pomořanské provincii a Východním Prusku.[445] Ve svém memorandu dal západním politikům na výběr ze dvou možností: ***„Na jedné straně bude zajištěna budoucnost 2 milionů Němců ve Východním Prusku na úkor 25-30 milionů Poláků. Mezi těmito 2 miliony by značná část byla Němci pouze podle jazyka; mnozí z nich by si stále pamatovali, že jsou polského nebo litevského původu, a často by měli k Němcům nepřátelský postoj. Na druhou stranu druhou možností by bylo, že by Polsko vytvořilo svůj stát v navrhovaných hranicích. ‚Tímto způsobem bude (výše zmíněný) germanizovaný pruh země odříznut od Německa, rychle se hospodářsky rozvine a zároveň se otevře polskému vlivu a polskému přistěhovalectví. Není těžké rozhodnout, které z těchto dvou řešení je humánnější a více v souladu se spravedlností'."***[446]

Co se ve jménu této „spravedlnosti" mělo stát s východopruským obyvatelstvem, bylo jasně formulováno v polském „memorandu odborníků" z března 1919, které bylo předloženo mírové konferenci: ***„Územní izolace***

---

[442] H. Laeuen, *Polnische Tragödie*, s. 11 (týká se polských historiků).
[443] W. Recke, *Die polnische Frage als Problem der europäischen Politik*, s. 296.
[444] Kromě malé oblasti na jihozápadě nebo spíše na západě.
[445] W. Recke. op. cit., s. 300.
[446] Tamtéž.

Východního Pruska, tohoto sídla pruského militarismu, je pro trvalý mír nezbytná, a to musí vést k dobrovolné a průběžné degermanizaci této důležité strategické oblasti, odkud pruská dynastie vyrazila dobývat svět.“[447]

Dmowski také našel argumenty pro požadavek na připojení Danzigu k tomuto novému Polsku, protože zcela zfalšoval dějiny tohoto německého města: *„Dnešní Danzig je německý, ale za normálních podmínek, to znamená při požadavcích přirozeného hospodářského rozvoje, se nevyhnutelně stane polským městem.“*[448]

Ještě jasněji se Dmowski vyjádřil v již citovaném memorandu z března 1919: ***„Germanizace Danzigu je povrchní, a jakmile Poláci získají právo se tam usadit, stane se město opět polským (redeviendra polonaise), stejně jako Krakov a další města v Polsku, která měla v určité době německou většinu…“***[449]

Až do poloviny roku 1918 se polské ambice setkávaly všude jen s odporem a kroucením hlavou. Sám Dmowski napsal: ***„V západní Evropě, nejen mezi politiky, ale i mezi muži vědy, geografy, statistiky, byla představa, že pobřeží Baltského moře až k ústí Němenu je německé a může být jen německé, tak zakořeněná, že když jsem začal mluvit o našich územních nárocích na baltské pobřeží, začali si protírat oči a dívali se na mě, jako bych se napůl zbláznil. To trvalo asi tři roky. Pro lidi je těžké zbavit se hluboce zakořeněných způsobů myšlení. Ještě na jaře 1918 mi jeden vysoce postavený francouzský diplomat, který věnoval polské otázce mnoho času, řekl: ‚Ale to by byl opravdu zázrak, pane, kdyby se věci staly tak, jak říkáte, a váš stát by dosáhl až k Baltu!‘ ‚Možná by to byl zázrak,‘ odpověděl jsem, ‚ale zázrak se musí stát, pokud jak vaše země, tak i my Poláci chceme existovat jako nezávislý národ…‘ Ten kus pobřeží jsme získali jen díky tomu, že válka trvala tak dlouho a poskytla nám čas na vytvoření příznivých podmínek, a zejména na šíření přesných informací o skutečném stavu věcí v Pomořansku.“***[450]

Prezidentu Wilsonovi nebylo jasné - stejně jako mu nebylo jasné mnoho argumentů Poláků - proč by Polsko a Francie měly být v rámci Společnosti

---

[447] Tamtéž.
[448] R. Dmowski, *Polityka Polska*, s. 491.
[449] W. Recke, op. cit., s. 327.
[450] R. Dmowski op. cit. p., 200.

národů „zastupujícím výkonným orgánem“ vůči Německu.[451] Nic z toho však nebránilo tomu, aby Dmowského memorandum z 8. října 1918 bylo nejen předloženo americkému prezidentovi i mírové konferenci ve Versailles, ale aby se o něm také vážně diskutovalo - ačkoli podle těchto návrhů nemohlo toto nové Polsko produkovat ani 50 % obyvatel polského původu.[452] V tomto memorandu bylo Východní Prusko popsáno tak, že *„poměry tam jsou vyloženě středověké“*, kde *„rolnické masy jsou drženy téměř v otroctví a vychovávány v duchu nevolnictví“*. Pokud by tam měl být zaveden *„sociální a politický pokrok“*, pak by podle Dmowského - a tato jeho zpráva byla předložena jménem Polského národního výboru! - Východní Prusko muselo přejít do Polska.[453]

Odkaz na potenciální hlasy 4 milionů Poláků v Americe udělal za Wilsona zbytek[454], ačkoli Poláci ještě nedokázali přesvědčit všechny své západní partnery, aby to viděli po jejich. ***„... Přesto polská vládnoucí třída a polští intelektuálové usilovali o obnovení Polska ohraničeného hranicemi z roku 1772. Tyto hranice by v žádném případě neodpovídaly etnickým hranicím a stát v nich obsažený by nebyl národním státem. Historické Polsko nebylo národním státem, ale mnohonárodnostní říší, která vznikla v průběhu staletí, kdy dogma nacionalismu, jak je chápáno v moderní době, neexistovalo.“***[455]

Britský ministr zahraničí Balfour rovněž energicky oponoval Francouzům s vysvětlením: ***„Vyslechl jsem toto doporučení se znepokojením; Polsko z roku 1918 se podle vašich zpráv stane Polskem z roku 1772. K tomu jsme se nezavázali. To, k čemu jsme se zavázali, je vytvoření Polska složeného z Poláků (Polonais). Stát z roku 1772 tento cíl nesplňuje.“***[456]

Právě tato fakta nejjasněji ukazují, že *„nikde v publikacích o mezinárodním právu, včetně polské literatury, nenajdeme tvrzení, že dnešní Polsko (po roce 1918) je obnovením starého polského království“*.[457] Jinak by dlouhatánská debata o „polské nezávislosti“ v letech 1917-1923 byla jistě zbytečná, ano, dokonce nesmyslná, kdyby šlo pouze o obnovení bývalého

[451] W. Recke, op. cit., s. 314.
[452] P. Roth, *Die Entstehung des polnischen Staates*, s. 44.
[453] W. Recke, op. cit., str. 318-319.
[454] W. Recke, op. cit., str. 320-322.
[455] H. Seton-Watson, *Eastern Europe between the Wars 1918-1941*, s. 320.
[456] W. Recke, op. cit., str. 320-322.
[457] P. Roth, op. cit., s. 58.

polského státu. ***„Je zřejmé, že skutečné Poláky zachvátila dobyvačná horečka v tom smyslu, že ačkoli nejsou schopni revidovat hranice, které se ukázaly jako neudržitelné, myslí jen na nová dobytí.“***[458]

Po roce 1919 se v Polsku znovu a znovu ozýval požadavek na revizi Versailleské smlouvy. To však polští politici chápali pouze jako splnění dalších nároků, především nároku na Východní Prusko a Danzig. Roman Dmowski, přední polský agitátor ve Versailles, v roce 1923 vysvětloval: *„Nikdy jsem nebojoval za navrácení Polska, protože to bylo samozřejmé. Dnešní Polsko není malé, ale všichni musíme mít na paměti, že je to pouze první část pro skutečně Velké Polsko. Polsko zatím není zcela úplnou říší, ale musí se rozšiřovat, dokud se jí nestane, má-li být jeho další existence někdy trvalá.“*[459]

Roman Dmowski v tom nebyl sám. Prezident Wojciechowski zdůrazňoval požadavek na další území za účelem vytvoření Velkopolska.[460] V témže roce 1923 polský ministr školství a umění Stanislaw Grabski ve svém díle *„Postřehy k současnému historickému okamžiku Polska“* povýšil polskou expanzi na sever na nejvyšší princip polské zahraniční politiky. Cílem této politiky mělo být ***„posílení prvků vítězství v boji s Německem, který ještě nebyl u konce... Pobřeží Baltského moře se dříve či později stane předmětem střetu mezi Polskem a Německem... Polský národ nemůže přijmout výsledek plebiscitu v Mazursku jako konečný verdikt v této věci. Existence republiky může mít vždy trvalý charakter pouze tehdy, až zvítězíme v nevyhnutelném boji proti Německu.“***[461]

Pravicové strany v Polsku, zejména národní demokraté, odmítaly revizi hranic podle etnografických zásad již z toho důvodu, že Versailleská smlouva nesplnila všechny jejich územní požadavky. Ale ani střed a levice s tím nebyly ochotny souhlasit.[462] Polská národnědemokratická strana udržovala při životě svůj panslovanský expanzionismus, který byl jako rusko-polský válečný cíl dohodnut již v polovině srpna 1914 mezi ruským ministrem zahraničí Sasonovem a Dmowským a v průběhu první světové války byl západními mocnostmi v letech 1919-1939 schvalován.[463] Dmowského stranický kolega

---

[458] F. Grimm, *Frankreich und der Korridor*, s. 92.
[459] C. Höltje, *Die Weimarer Republik und das Ostlocarno-Problem 1919-1934*, s. 136, cituje projev říšského ministra zahraničí J. Curtia.
[460] Tamtéž.
[461] H. Laeuen, op. cit., s. 313.
[462] H. Roos, *Polen und Europa*, s. 4.
[463] O. Wagner, *Der slawische Vorstoß nach dem deutschen Osten*, s. 31.

Giertych napsal na téma Versailleské smlouvy: ***„Polsko získalo na základě smlouvy mnohem více území, která byla Německu odebrána, než všechny ostatní evropské státy dohromady včetně Francie. Pokud může nějaká země považovat Versailleskou smlouvu za velký politický triumf, pak je to Polsko. … Bez nadsázky můžeme říci, že po spojení s Litvou v roce 1386 představuje Versailleská smlouva největší úspěch polské diplomacie v průběhu naší tisícileté historie … Versailleská smlouva je jediným politickým vítězstvím v našich dějinách od 17. století."***[464]

Roman Dmowski v projevu v Posenu v roce 1923 považoval *„dary od koalice na západních hranicích, kde Polsko vlastními silami ničeho nedosáhlo“*, za pouhou *„malou zálohu za skutečně Velké Polsko“*.[465]

Jeho národnědemokratická doktrína neměla v úmyslu pouze nárokovat pro Polsko to, co je polské, ale spíše ***„aby Polsko požadovalo tolik, kolik se mu podaří polonizovat“***.[466]

Polský list *Dzien Polski* v roce 1923 uvedl: ***„Obsazení Memellandu mělo být jen zkušebním pokusem pro případné nevyhnutelné získání Východního Pruska Polskem.“***[467]

Gazeta Gdańsk 9. října 1925: ***„Polsko musí trvat na tom, že nemůže existovat bez Königsbergu a celého Východního Pruska. Musíme nyní v Locarnu požadovat, aby bylo celé Východní Prusko zrušeno. Může mít autonomii s polskou svrchovaností. Pak už nebude existovat žádný koridor. Pokud k tomu nedojde mírovou cestou, pak bude druhý Tannenberg a pak by se snad všechny oblasti vrátily do lůna své milované vlasti.“***[468]

Vysoký důstojník polského generálního štábu H. Baginski v knize vydané ve Varšavě v roce 1927 a oceněné výroční cenou „Polské komise pro mezinárodní intelektuální spolupráci“ uvedl hlavní cíle polské zahraniční politiky: anexi Danzigu, Východního Pruska a většiny Slezska. ***„V Evropě nemůže být nikdy mír, dokud nebudou všechna polská území navrácena Polsku, dokud nebude z mapy Evropy vymazáno jméno Prusko, jméno národa,***

---

[464] Tamtéž, s. 36, cituje J. Giertycha, *Pól wieku Polskiej polityki* (Půl století polské politiky), 1947, a R. Dmowského, *Polityka Polski i odbudowanie Panstwa*, Hannover, 1947 (Polská politika a přestavba státu).
[465] Tamtéž, s. 11; instrukce maršála Pilsudského ministru zahraničí Wasilewskému, zaslané do Paříže v roce 1919.
[466] H. Laeuen, op. cit., s. 298.
[467] K. S. v. Galera, *Geschichte unserer Zeit*, sv. VI, s. 172.
[468] C. Höltje, op. cit., s. 84.

který již neexistuje, dokud Němci nepřesunou své hlavní město z Berlína na západ, například do bývalého hlavního města Magdeburku na Labi nebo Merseburgu na Saale, dokud jejich stát opět nepřevezme své dřívější jméno a dokud nepřestanou snít o ‚revizi svých hranic na východě'."[469]

Francouzský profesor slavistiky René Martel v roce 1929: ***„Všechny polské myšlenky končí v podstatě jako plány na expanzi. Zdaleka si nepřejí vyřešit otázku koridoru způsobem přijatelným pro Německo, ale v Polsku sní o rozšíření tohoto území tím či oním způsobem anexe Danzigu a východního Pruska."***[470]

V článku, který vyšel v roce 1930 v revue *Mocarstwowiec* („Liga velmocí"), blízké Pilsudskému a podléhající stejně jako všechny publikace státní cenzuře, se píše: ***„Jsme si vědomi, že válce mezi Polskem a Německem se nelze vyhnout. Na tuto válku se musíme systematicky a energicky připravovat. Současné generace se postarají o to, aby se nové vítězství u Grunwaldu (narážka na bitvu u Tannenbergu 1410) zapsalo na stránky dějin. My však budeme tento Grunwald vybojovávat na předměstí Berlína. Naším ideálem je obklopit Polsko hranicemi na Odře na západě a na Nise v Lausitz a připojit Prusko od Pregelu po Sprévu. V této válce nebudou bráni žádní zajatci, nebude zde místo pro humanitární city. Ve válce s Německem překvapíme celý svět."***[471]

Britský novinář Colonna správně dodal: ***„Takové chvástání a hrozby, jako jsou tyto, samozřejmě nepronášel celý polský národ. Naopak, obyčejný člověk z ulice v Polsku se rozhodně staví proti myšlence bojovat o novou hranici a je pro mír. V Polsku však existuje živel, který požaduje, aby bylo Německo rozkouskováno."***[472]

V letech 1930-1931 bylo v Sejmu zveřejněno oficiální memorandum „Cíle polské zahraniční politiky" ministerstva zahraničí ve Varšavě, v němž jsou Odra a Sudety popsány jako západní hranice.[473] ***„Svědek K. Graebe byl nepřetržitě, v letech 1922-1936, poslancem polského Sejmu. Narodil se v Karniszewu, okres Gnesen, vojvodství Posen.... - Svědek zdůrazňuje, že od vzniku polského státu se německo-polský antagonismus rok od roku***

[469] Tamtéž.
[470] Tamtéž, s. 137, 141; cituje René Martela, *Deutschlands blutende Grenzen*.
[471] B. de Colonna, *Poland from the Inside*, s. 90.
[472] Tamtéž.
[473] H. Roos, op. cit., s. 39.

prohlubovai zejména kvůli tvrdému a často terorizujícímu postoji Poláků vůči početné německé menšině. ... Navíc není pochyb o tom, že Polsko od počátku praktikovalo aktivní protiněmeckou politiku, která se nespokojila s územími odňatými Německu. Vzpomínám si na oficiální zprávu polského ministerstva zahraničí z té doby - bylo to snad v roce 1931 - nazvanou „Cíle polské zahraniční politiky", která se zabývala žádoucí expanzí na západ a uváděla velmi přesné podrobnosti. V tomto memorandu byla již tehdy vytoužená západní hranice popsána jako linie Odra-Nisa. ... Já i moji kolegové jsme tuto zprávu chápali jako mimořádnou hrozbu Německu a vzhledem k nepřátelskému postoji Poláků jsme se obávali, již tehdy, ozbrojeného konfliktu."[474]

Polští nacionalisté vznášeli další požadavky na území Memelu a Litvy, stejně jako na české a slovenské državy.[475] ***„Polskému tisku nestačilo, že každý požadavek na úpravu hranic ve prospěch Německa byl odmítnut, ale propagoval potřebu ‚navrácení všech polských území Polsku'. Tak se můžeme například v Kalendarzu Morskim (Gdingen) dočíst, že polský národ ‚se vší rozhodností' musí požadovat ‚navrácení Východního Pruska' a v případě, že se tak nestane, ‚svět se jednoho dne probudí uprostřed hromového válečného řevu'. Výsledek plebiscitu ve Východním a Západním Prusku z roku 1920 byl při každé příležitosti ostře napadán jako falšování skutečných poměrů. Polsko se nemohlo vzdát svých ‚odvěkých práv'..."***[476]

Polský ministr zahraničí plukovník Beck v roce 1932: *„Polsko se nemohlo spokojit ani se statusem quo."* Zástupce polského generálního komisaře v Danzigu Lalicki rovněž v roce 1932: ***„Dnes nedokážeme pojmenovat den a hodinu, kdy dojde k nápravě Versailleské smlouvy. Do vlasti se vrátí nejen Poláci z Danzigu, ale i naši bratři zotročení germánskou nenávistí ve Východním Prusku. Přijde den - už se rozednívá - kdy bude Danzig navrácen."***[477]

Také v roce 1939 se členové polské vlády opakovaně podíleli na zesílení válečného štvaní a šíření těchto územních požadavků - zcela mimo cenzurovaný tisk, který byl na tuto melodii stejně naladěn. Je politováníhodné, že při tom všem nikoho nenapadlo vyčítat někomu z nich „pomstychtivost" a

---

474 *Krupp-Prozeß Verteidigungsdokumentenbuch* 2a Nr. 133 (Kruppův proces: Dokumenty obhajoby), kniha 2a, č. 133.
475 C. Höltje, op. cit., s. 13.
476 Tamtéž, str. 157-158.
477 C. Höltje, op. cit., s. 137.

„válečné štvaní“ a zákon neexistující zákon zakazující „rozdmýchávání nenávisti mezi národy“ a „rasovou mánii“ v Polsku. ***„Na obloze visely šedé mraky a tu březnovou neděli roku 1939 bylo chladno. Na Alžbětině trhu v Brombergu stála hustá masa lidí. Mnoho uniforem s vyznamenáními: polský svaz bývalých vojáků a odbojářů a svaz Západní marky svolaly lidi na shromáždění. Vlajky, modlitby, projevy. Když padla věta: ‚Chceme Oppeln a Königsberg!‘, jásot neustával. 'Nevydáme zemi, odkud pochází náš rod,' zpíval dav. Už děti ve škole se učily ‚Rotu‘, kterou složila polská básnířka Maria Konopnicka. Byla to nenávistná píseň namířená proti Němcům. Hned po ní následoval Otčenáš a státní hymna. 'Němci nám nebudou plivat do tváře!‘ znělo celým náměstím. Katolický kněz udělil požehnání, vlajky byly spuštěny, dav padl na kolena, rozezněly se zvony alžbětinského kostela. Pak se seřadil průvod. O půl hodiny později se polští policisté snažili chránit výlohy německých obchodů na hlavních ulicích před slepým zápalem demonstrantů. Stáli před výlohami s nataženýma rukama a opravdu se ze všech sil snažili dav zatlačit zpět. Plnili tak svou povinnost. Ale moc to nepomohlo. O jeden nebo dva dny dříve se v novinách psalo, že Velká Británie poskytla vládě ve Varšavě dalekosáhlé záruky...“***[478]

3. června 1939 prohlásil polský vicepremiér Kwiatkowski na zahajovacím zasedání Hospodářské rady Pommerellenu: *„Pommerellen je a zůstane spojnicí Polska se světem.“*[479]

Stejně tak ministr sociální péče Koscialkowski 4. června 1939 u příležitosti odhalení pamětní desky Pilsudského v Ciechocinku prohlásil: *„Vlastnictví Pommerellenu je nezbytnou podmínkou hospodářské a politické prosperity Polska. V případě, že bude Polsku vnucen boj, je cílem tohoto boje získat zpět ty starobylé polské oblasti, které měly dávno připadnout Polsku.“*[480]

Kromě nesčetných tiskových zpráv a prohlášení, která pronesli přední mluvčí polské veřejnosti a která byla pronášena se stejným agresivním zápalem, existovalo zejména pět knih, které by tento myšlenkový postoj podpořily: *„Chtěly [tyto knihy] připomenout ‚historické právo‘ Polska na tato*

---

478 *West-Östliche Begegnung*, č. 6, srpen/září 1959, s. 11, dokumentace: Karl-Heinz Fenske.
479 „Německá bílá kniha“ č. 2, 1939, dok. 378: zpráva německého velvyslance von Moltkeho ze dne 6. června 1939.
480 Tamtéž.

území [Danzig, Východní Prusko, Slezsko a Pommerellen] a svým obratným podáním tohoto cíle alespoň zčásti dosáhly.“[481]

První z těchto knih: Consulibus „Zkušenosti a chyby naší zahraniční politiky s ohledem na úkoly současnosti“, Varšava 1926. Obsah: Požaduje rozdělení Východního Pruska mezi Polsko a Litvu a Horního Slezska mezi Polsko a Československo.

Druhý: Melchior Wankowicz „Po stopách Smentka“, Varšava 1936. Obsah: Cesta po Východním Prusku, která odhalí údajný útlak Mazurů, kteří se ze své strany téměř úplně odcizili Polsku.

Třetí: J. Kilarski „Gdańsk“, Posen 1937. Obsah: Město Danzig je vydáváno za dříve polské; obyvatelé údajně pouze čekají na osvobození od „bílého nátěru“ němectví.

Čtvrtý: Stanislaw Wasylewski „V Oppelnerském Slezsku“, Kattowitz 1937. Obsah: Cílem a smyslem této knihy mělo být - podle autora - seznámení polské veřejnosti s málo nápadným kouskem země, po staletí Polskem opomíjeným a zapomenutým.

Pátý: Jozef Kisielewski „Půda uchovává minulost“, Posen 1939. Obsah: *„Byli jsme na Labi, byli jsme zatlačeni za Odru… Příznivý vítr nám plní plachty. Po dlouhém období nepřízně…“*

„Tyto hlasy, které byly pro tehdejší dobu nejtypičtější, doprovázel sbor podobných, ale méně nápadných ústních a písemných projevů, které se stupňovaly do té míry, že se německo-polské vztahy zhoršovaly. V roce 1939 se v letáku, který distribuoval organizační výbor oslav výročí Grunwaldu (na paměť bitvy u Tannenbergu 1410) v Bielitz, bez ostychu uvádělo: ‚Vezmeme si zpět, co nám Němci vzali na Labi, Odře a Visle!‘.“[482]

„Tempo Dnia“ bylo již 30. července 1939 informováno o *„polských mírových podmínkách po příští válce“* v tom smyslu, že se podařilo vymezit, že Východní Prusko, Horní Slezsko a Pommerellen až po Kolberg připadnou Polsku.[483]

---

[481] W. Wagner, *Die Oder-Neiße Linie*, str. 7-8.
[482] W. Wagner, *Die Oder-Neiße Linie*, str. 7-8.
[483] Tamtéž, s. 9.

Polské anekční mapy byly v polských městech vyvěšeny v podobě plakátů s červenobílými polskými vlajkami na německých městech až po Stettin. *„Illustrowany Kurjer“* 29. června 1939 kritizoval hranice z roku 1919: Protože byly údajně nespravedlivé vůči Polsku, navrhovalo se, aby budoucí příležitosti umožnily zlepšení polské západní hranice.[484] V Londýně bylo známo, že Polsko doufá v převzetí bývalých německých kolonií.[485] ***„Často byly také zobrazovány mapy, které měly například znázorňovat polské ‚západní hranice' v době krále Boleslava Chrabrého nebo za Boleslava Křivoústého - často, ne zcela věrně historickému hodnocení, sahaly až k Labi nebo Saale. Dokonce ve vojensko-geografickém ústavu ve Varšavě byla několik let před vypuknutím druhé světové války odhalena gigantická nástěnná malba, která zobrazuje, jak Boleslav Chrabrý (podle legendy) nechal na Saale zatlouct do země hraniční sloupy.“***[486]

Polské požadavky na německou půdu však nebyly ojedinělé. Oficiální program Polského sdružení západních maršů, definovaný v dubnu 1926, požadoval vytyčení polské hranice od Odry na západě (až po Stettin) po střední a dolní Dunaj na východě (včetně Rigy). ***„Ve stejné době [1926] bylo v článku autora, který si říkal ‚Consulibus', propagováno rozdělení Východního Pruska mezi Polsko a Litvu a Horního Slezska mezi Polsko a Československo. Ale i mimo ochrannou anonymitu manifestů a zpráv se vlivní politici přiznávali ke stejným myšlenkám.“***[487]

Když Polsko v roce 1921 připravovalo hranici (Rižská smlouva mezi Polskem a bolševiky) a začlenilo do svého státního svazku sedm milionů Ukrajinců a dva miliony Bělorusů, v žádném případě to neznamenalo, že sny o Velkopolské říši mezi třemi moři - Severním, Černým a Jaderským - *„geopolitické oblasti Polska“* jsou u konce. Polský časopis *Nasza Przyszłość* v létě 1939 navrhoval polsko-japonskou hranici podél Uralu. Polské mapy zobrazující státní hranice sahající až k Volze spolu s příslušnými publikacemi a výroky známých Poláků nebyly ojedinělými snahami. Velkopolské představy o připojení Ukrajiny až po Kyjev a o pozemním spojení s Černým mořem byly v

---

[484] D. Hoggan, *The Forced War*, s. 390.
[485] Tamtéž, s. 368 (německé vydání), a *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek IV, dok. 189, 306.
[486] W. Wagner, op. cit., s. 5-6. Příklady: K. Kireski, *Pomorze Polskie (Pommerellen)*, Posen, 1928, s. 16; G. Sappok, *Polnische Wunschträume*, Berlin, 1943, vyobrazení 13; S. Kozierowski, *Atlas der geographischen Namen des Westslawentums*, Posen, 1934-1938.
[487] Tamtéž.

roce 1939 v polských vládních kruzích stejně živé jako v letech 1919-1920.[488] *„Pan Beck ‚se netajil tím, že Polsko má aspirace směřující k sovětské Ukrajině‘, když Ribbentrop 1. února [1939] navštívil Varšavu.“*[489]

Až do letošního roku mělo *„pouze Polsko plán na snížení ruské moci na východě“*.[490]

Polské vlády tyto tendence po léta tolerovaly, podporovaly je a ospravedlňovaly. Ani jeden z těchto požadavků nevyplynul z takzvané potřeby klást odpor nacionálněsocialistické formě vlády v Německu nebo dokonce zahraniční politice Třetí říše. „Piastovská myšlenka“ expanze na západ byla stejně čistě polským myšlenkovým souborem jako myšlenka expanze na sever a východ.[491] Existuje důkaz, že cíl polské veřejnosti před rokem 1933 i po něm byl naprosto stejný: vyhnat a vytlačit východoněmecké obyvatelstvo. ***„Poláci se systematicky snažili vyhnat Němce... Již v roce 1933 nastaly okamžiky, jak napsal jeden zkušený americký pozorovatel, kdy se ‚napětí zdálo příliš velké, než aby se dalo déle snášet‘.“***[492]

Od svého obnoveného vzniku v roce 1916, respektive 1918, až do roku 1939 bylo Polsko ve válce s každým ze svých sousedů (kromě Rumunska) nebo se na válku připravovalo. Z 5 147 kilometrů polských hranic je téměř 4 000 kilometrů předmětem sporů. Navzdory bolestivým zraněním zůstalo Německo v těchto dvaceti letech jedinou sousední zemí, s níž mohlo Polsko udržovat dočasné přátelské vztahy - v období Hitlera! V obecně považované „mírumilovné“ Stresemannově éře provádělo Polsko svou nepřátelskou politiku vůči Německu stejně horlivě jako kdykoli předtím. Krátkodobé přátelství s Třetí říší bylo jistě možné jen proto, že Hitler netlačil na revizi nespravedlivých versailleských požadavků a byl ochoten ***„dočasně se vzdát německých zájmů v Danzigu, aby si získal Poláky“***.[493]

Roman Dmowski *„ve svých pamětech poznamenal, že Wilson nerozuměl detailům polského problému, neměl cit pro evropskou politiku a*

---

488 *Documents on German Foreign Policy 1918-1945* (Dokumenty o německé zahraniční politice 1918-1945), svazek V, dok. 126: von Ribbentropovo memorandum z 1. února 1939 o jeho jednáních ve Varšavě na konci ledna.
489 A. J. P. Taylor, *The Origins of the Second World War*, s. 196.
490 D. Hoggan, op. cit., s. 271.
491 G. Moltmann, *Amerikas Deutschlandpolitik im Zweiten Weltkrieg*, s. 111.
492 L. de Jong, *The German Fifth Column in the Second World War*. s. 35 a *Das östliche Deutschland - ein Handbuch*, s. 496.
493 H. Roos, op. cit., s. 182.

byl příliš oddán myšlence, že vše lze vyřešit na základě mezinárodního práva".[494] Mezinárodní právo nebylo v období 1919-1939 polským vedením žádoucí. Člověk byl opojen jinými představami, vycházel z jiných principů. Posměšný tón britského spisovatele a historika J. W. Wheelera-Bennetta se zdá být na místě: Polsko vedlo svou politiku jako *„kanárek, který se vytrvale, ale neúspěšně snaží spolknout dvě kočky"*.[495]

Polský velvyslanec v Londýně Raczynski popsal tuto politiku ve svých pamětech takto: ***„Pilsudski dobře věděl, jak moc Polsko vděčí vítězným spojencům z první války. Nebyl slepý ani k síle západních mocností, ani k tomu, že je jejich vlastní zájem vedl k tomu, aby Polsku pomohly získat místo na slunci, a to navzdory tlaku jeho východních i západních sousedů. Spoléhal se však spíše na vlastní zdroje než na dobrou vůli spojenců, ke kterým mu chyběly buď prostředky, nebo chuť blíže je poznat. Navíc Pilsudski, a zejména ti z jeho žáků, kteří se dostali k moci po něm, trpěli, možná nevědomě, komplexem méněcennosti. V jejich očích bylo životně důležité vyléčit své krajany z jejich údajně submisivního a uctivého postoje k cizincům, který byl způsoben nekritickým obdivem k jejich materiální či kulturní převaze. Toto smýšlení Pilsudského a jeho následovníků dalo vzniknout takzvané ‚velmocenské politice'. V maršálově době byla bezpochyby ospravedlnitelná politickou vypočítavostí, ale po jeho smrti se zvrhla ve škodlivou fikci, která ohrožovala samotnou existenci polského státu."***[496]

Toto poznání však Raczynskému nebránilo v tom, aby se přihlásil ke stejnému expanzionistickému a velmocenskému myšlení, z něhož obvinil vedení. To se výrazně projevuje v jeho otevřeném dopise Lloydu Georgovi z 25. září 1939: V tomto dopise obvinil Lloyda George, že je v podstatě zodpovědný za polskou porážku, protože v roce 1919 udělil Polsku *„strategicky neobhajitelnou"* hranici[497] a protože zabránil *„demilitarizaci Východního Pruska"* a *„obnovení historické unie Danzigu s Polskem"*.[498]

Že polské vedení na jaře 1939 vznášelo nároky na kolonie a hodlalo o nich jednat s britskou vládou[499] a že o tři týdny později lord Halifax poskytl

---

494 S. Sharp, Poland - *White Eagle on a Red Field*, str. 266,150-151.
495 Tamtéž.
496 E. Raczynski, In Allied London, str. 162-163.
497 To je zjevně třeba chápat jako odmítnuté připojení Východního Pruska k Polsku.
498 E. Raczynski, op. cit., s. 345.
499 *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek IV, dok. 189, 306.

bezpodmínečnou záruku proti Německu s plným vědomím těchto expanzivních snah Polska - nebo právě proto? - je třeba zmínit jen tak okrajově. ***„Skutečnost, že skutečný politický cíl polské vládnoucí třídy nebyl vůbec nacionalistický, nýbrž imperialistický, že šlo o nadvládu Poláků nad velkým množstvím lidí jiného než polského původu, nebyla v západní Evropě nikdy dostatečně pochopena.“***[500]

Základní postoj polské politiky vůči menšinám

Navzdory smlouvě o ochraně menšin, kterou vyhlásila Společnost národů, Polsko považovalo Posensko-Západní Prusko a přivlastněnou část Horního Slezska, ale také německé město Danzig za území, která měla být jednou provždy „polonizována". Tyto cíle byly otevřeně deklarovány a příslušná opatření byla přijímána postupně, bez ohledu na postižené obyvatelstvo. Polsko v tomto boji o kulturní, tradiční a národní prvek a identitu (Volkstum) využívalo všech myslitelných prostředků. Každoroční agrární reformy a přeparcelování zemědělské půdy („Flurbereinigung"), stejně jako zákony o pohraničních pásmech, to vše přispělo k vyvlastnění německého obyvatelstva. Referendum o volbě určité národnosti (Opce), které bylo vyvoláno, aniž by veřejnost byla předem informována o důsledcích, jež by kladné vyjádření pro Německo mělo, vedlo již v letech 1920-1921 k vyhnání statisíců Němců. Němčina jako úřední jazyk měla být zakázána a jinak silně omezena. Neúměrně vysoké daně, konfiskace obecních budov a novinových redakcí, systematický bojkot německých firem a obchodů, tendenční stíhání tisku, soudní procesy a byrokratické šikanování, to vše vedlo k finanční tísni, pak k hospodářskému krachu a nakonec k vyhnání německého lidu z jeho domoviny. Spolky a organizace byly zakázány, profesní licence zamítnuty nebo zrušeny, podniky vyvlastněny. Němečtí dělníci byli systematicky propouštěni, poté zbavováni podpory v nezaměstnanosti a vystěhováváni z podnikových ubytoven. Všechna pracovní místa ve veřejném sektoru byla přidělena polským přistěhovalcům. Obchod a živnosti německého obyvatelstva směřovaly ke krachu, zejména proto, že mladým Němcům bylo odepřeno vyučení. Německé školy byly zavírány, němečtí učitelé zastrašováni, ne-li propouštěni, a němečtí studenti byli vylučováni z vysokých škol, čímž jim bylo znemožněno odborné vzdělávání. ***„Z 657 veřejných škol pro německé menšiny v roce 1925 (1927: 498) jich na začátku školního roku 1938-39***

[500] H. Seton-Watson, op. cit., s. 320.

zůstalo pouze 185 (150 v Posensku-Západním Prusku a 35 v Horním Slezsku). Odpor proti této politice byl potírán těmi nejdrastičtějšími opatřeními... Jen v roce 1924 byla zlikvidována asi třetina německých zemědělských podniků (510 000 hektarů).“[501]

Na denním pořádku byly také urážky a násilí a polská policie ve většině případů odmítala poskytnout německým obětem ochranu. Kulturní život německé menšiny tak byl těmito opatřeními ochromen.

„Likvidace německých statků a odgermanizování západních provincií“ nebyl náhodný veřejný výrok bývalého premiéra Sikorského z roku 1923; byla to neskrývaná vládní politika[502] - od roku 1919. V říjnu téhož roku oznámil budoucí ministr školství a umění Stanislaw Grabski na konferenci delegátů „Posenský program“ následujícími slovy: **„Chceme založit naše vztahy na lásce, ale existuje láska ke krajanům a jiná láska k cizincům. Jejich podíl mezi námi je příliš vysoký. Posen nám může ukázat, jak lze 14 nebo dokonce 20 procent snížit na 1,50 procenta. Tento cizí prvek se bude muset rozhodnout, zda mu bude lépe někde jinde. Polsko je výhradně pro Poláky!“**[503] *„Takové výroky bohužel nebyly ojedinělým jevem.“*[504]

Následuje několik příkladů různých způsobů přemístění: ***„Odnětí nebo odebrání občanství s následným vyhoštěním z území z v rámci důvodu jednání s ‚cizincem‘, deportace bývalých státních úředníků, učitelů a dalších veřejných zaměstnanců i s jejich rodinami, jednostranná správa daní - zejména vymáhání daňových předpisů a pravidel agrární reformy, odebrání oprávnění vykonávat povolání (odebráním licencí, koncesí, povolení) s následkem rozbití základů hospodářského života, výzvy k bojkotu tolerované úřady. ‚Následný pocit nejistoty, pokud jde o spravedlnost, a vědomí, že jsou vydáni na milost a nemilost cizí mocnosti, vyvolaly mezi Němci paniku, která vedla k panickému rozprodávání majetku a emigraci takového rozsahu, že dokonce převýšila následný výsledek jakéhokoli nasazení polské síly.‘ Tato politika***

---

[501] H. E. Jahn, *Pommersche Passion*, str. 233-234 a S. Horak, *Poland and her National Minorities 1919-1939*, str. 127-132 a B. de Colonna, *Poland from the Inside*, str. 133-139 a K. E. Frhr. v. Türcke, *Das Schulrecht der deutschen Volksgruppen in Ost- und Südosteuropa*, str. 165-280.
[502] „Německá bílá kniha“ č. 2, str. 12-13, dok. 7.
[503] G. Rohde, *Die Ostgebiete des Deutschen Reiches*, s. 126 a S. Horak, op. cit., s. 136 a R. Breyer, *Das Deutsche Reich und Polen 1932-1937*, s. 51-52.
[504] K. Rabl, *Das Selbstbestimmungsrecht der Völker*, str. 126-127.

donutila německý živel v Západním Prusku a Posensku v letech 1919-1926 k masové emigraci.“[505]

Německá dokumentace dokládá: *„Nenávist k němectví měla své mluvčí ve všech stranách. Vedle národních demokratů stáli křesťanský demokrat Korfanty a stoupenec Pilsudského a slezský vojvoda Grazynski. Ale ještě silnější než vliv politických stran na veřejné mínění byl vliv řady organizací a institucí, i když nejvíce to byl tisk, který považoval boj proti všemu německému za svou jedinou povinnost. Na prvním místě je třeba zmínit ‚Sdružení západních maršů‘, jejímž původním cílem bylo zajistit polský národní charakter na nových západních územích prostřednictvím pokud možno úplného vytlačení německého živlu, ale která brzy rozšířila svou činnost na celé Polsko. Ty spočívaly v pravidelném organizování celých týdnů propagandy a také ve ‚spontánních demonstracích‘, které byly po náležité přípravě rozpoutány proti německým školám, novinám, knihkupectvím i proti osobní bezpečnosti jednotlivých Němců. ‚Sdružení západních maršů‘ byla zodpovědná za ‚černou Květnou neděli‘ 1933 v Lodži, kdy byly v tento den zdemolovány německé kulturní instituce (nakladatelství, škola, knihkupectví atd.). Polské povstalecké spolky v Horním Slezsku a Posensku se navíc vyznačovaly radikálními, často brutálními protiněmeckými postoji. Staraly se o to, aby i v dobách, kdy bylo patrné zjevné uvolnění politického napětí, byly protiněmecké nálady udržovány při životě.”*[506]

Opět je třeba zdůraznit, že tato politika byla oficiálním vládním programem. Ať už nahlédneme do jakýchkoli historických dokumentů, všude najdeme deprimující důkazy, které dosud neměly v dějinách obdoby, pokud jde o s srovnání pruskou nebo německou politiku vůči Polákům, s takovou cílevědomostí a mírou násilí. Ať už Polsko říká cokoli o pruském *Kulturkampfu* ze 70. let 19. století[507], o zákonu o osídlení z roku 1886 nebo o zákonu o vyvlastnění z roku 1908[508], faktem zůstává, že po sto letech německé nadvlády (1815-1918) bylo v Posensku 41,3 % a v Západním Prusku 24,1 %

---

[505] Tamtéž.
[506] *Das östliche Deutschland - ein Handbuch*, s. 496.
[507] B. Schumacher, *Geschichte Ost-und Westpreußens*, s. 285. Nákupy se uskutečňovaly především na na úkor německého majetku a neznamenaly vysídlení polského živlu.
[508] Tamtéž. Tento zákon si zachoval charakter pouhého zmocnění a v roce 1912 byl prakticky uplatněn pouze ve čtyřech případech.

venkovské půdy v držení polských statkářů.[509] Velkorysost Pruska šla dokonce tak daleko, že na přelomu století umožnila polským sezónním dělníkům získat soukromou půdu v rozsahu 29 000 hektarů v čistě německém regionu Východní Prusko, kde nikdy předtím polské osídlení nebylo. Tito sezónní dělníci byli řízeni Sdružením západních maršů (Westmarkenverband), „*Landbankou*“, založenou v Posenu v roce 1886, a úzkou sítí polských družstevních bank a ústavů, které se zabývaly parcelací půdy.[510] V nechvalně proslulém memorandu z 8. října 1918, které Roman Dmowski předložil americkému prezidentu Wilsonovi a v němž požadoval výrazné územní rozšíření Polska, tento polský agitátor přiznal – a tím je veškerá následující polská agitace až do dnešních dnů dovedena k absurdnosti: ***„Veškeré úsilí německého národa a německé vlády nemohlo zlomit národní odpor Poláků. Polské obyvatelstvo a polské vlastnictví majetku neustále rostlo a polský obchodník, stejně jako polský průmysl, se rychle prosazoval v konkurenci s německým obchodem a německým průmyslem. To je důkazem síly a schopnosti polského obyvatelstva přežít na celém území a zároveň také nejmarkantnějším příkladem vlády jednající proti vůli a zájmům národa, vlády, která si zachová svůj destruktivní charakter, dokud budou polské provincie součástí Německa.“***[511]

Nechť historie zaznamená následující: Zatímco pod německou nadvládou, „polské vlastnictví majetku neustále rostlo“ a polský obchod i polský průmysl „se rychle prosazovaly mezi svými konkurenty“!

Toto Polsko dvacátého století se na soužití s německým národem dívalo zcela jinak: ***„Závažná byla také hospodářská a sociální opatření, která byla na příslušníky [německé] menšiny uvalena: vyvlastnění lesní a zemědělské půdy, propouštění státních i soukromých zaměstnanců, odmítání přijímat učně a jiné uchazeče o zaměstnání nebo uchazeče o místa ve státní správě, odmítání povyšování státních zaměstnanců z důvodu národnosti, rušení nároku na penze a příjmy ze státních dávek, odmítání přihlížet k podnikům s německým vlastníkem pro obecní veřejné zakázky. To se týkalo zejména Němců v Polsku i v Československu. Osoby postižené těmito a podobnými omezeními práv se měly obrátit na ochranu Společnosti národů. Při zpětném pohledu je třeba s***

---

509 F. Heiß, *Deutschland und der Korridor*, s. 159. V roce 1918 bylo v Posensku 47,8 % půdy v soukromém vlastnictví Němců, 10,9 % ve státním vlastnictví; v Západním Prusku bylo 55 % půdy v německých soukromých rukou a 20,9 % ve vlastnictví státu.
510 B. Schumacher, op. cit., s. 287.
511 P. Roth, Die Entstehung des polnischen Staates, s. 136.

hlubokou lítostí uznat, že způsob, jakým tuto povinnost Společnost národů plnila, byl zcela nedostatečný. Již procesní předpoklady, které byly určeny pro stížnosti menšin, byly na škodu rychlému a vstřícnému vyřízení takových případů; tak se stalo, že ani dvacetina petic, které byly Společnosti národů zaslány v letech 1920-1930, nedostala rozhodující rozhodnutí. Zbývajících 95,5 procenta bylo buď zamítnuto, nebo zůstalo nevyřízeno.“[512]

V roce 1936 se k tomuto tématu vyjadřoval list maršála Smigly-Rydze, varšavský *Kurjer Porany*: ***„Nelze skutečně tvrdit, že se Němcům podaří zastavit pokračující proces odgermanizování západních oblastí, ale není pochyb o tom, že mají v úmyslu klást tomuto procesu překážky. Poláci by si tak mohli být jisti, že se stále více přibližují svému cíli, jímž je vytlačení nebo pohlcení německého živlu. Jediné, čeho se museli obávat z aktivity Němců, bylo určité zpomalení tempa.“***[513]

Prostřednictvím vyvlastnění a pozemkové reformy získalo Polsko do roku 1939 tři čtvrtě milionu hektarů soukromých německých statků.[514] Proti této politice se však ani před rokem 1933, ani po něm nepostavila ani Velká Británie, ani Společnost národů. Naopak, svým postojem ji podporovaly, a to i v době, kdy další územní nároky Polska musely Británii jasně upozornit na nebezpečí pro mír v Evropě! Francouzští a britští politici samozřejmě tu a tam ve Varšavě protestovali, ale bez jakékoli razance a bez jakéhokoli účinku. *Manchester Guardian* přinesl 14. prosince 1931 zprávu z Polska: ***„Menšiny v Polsku mají zmizet. Polská politika dbá na to, aby nezmizely jen na papíře. Tato politika je bezohledně prosazována bez nejmenšího ohledu na světové veřejné mínění, mezinárodní smlouvy nebo Společnost národů. Pod polskou vládou se Ukrajina stala peklem. Totéž lze s ještě větším oprávněním říci o Bílé Rusi. Cílem polské politiky je zánik národnostních menšin, na papíře i ve skutečnosti.“***[515]

Stejné britské noviny uvedly o rok dříve, 17. října 1930: ***„Polský teror na Ukrajině je dnes horší než cokoli jiného v Evropě. Ukrajina se stala zemí zoufalství a zkázy. Situace je tím větší provokací, uvážíme-li, že ačkoli práva Ukrajinců byla zaručena mezinárodním právem, Společnost národů zůstává***

---

[512] K. Rabl, op. cit., s. 120.
[513] T. Bierschenk, *Die deutsche Volksgruppe in Polen 1934-1939*, s. 361.
[514] F. Heiß, op. cit., s. 243.
[515] H. E. Jahn, op. cit., str. 235-236.

hluchá ke všem jejich výzvám a žádostem a zbytek světa o těchto skutečnostech nic neví, nebo je mu to jedno...“[516]

Smlouvu o ochraně menšin, která představovala základní podmínku pro předání německé země[517], Polsko v rámci své přísné „mírové mise“ v roce 1934 jednostranně zrušilo a upřelo Společnosti národů právo - dohodnuté ve smlouvě - kontrolovat *„vnitřní polské záležitosti“*. Ponechme stranou, že Polsko již předtím praktikovalo *„neustálým porušováním dohodnutých záruk extrémní politiku útlaku“*, když se snažilo zničit samotné základy života německé menšiny.[518] ***„Vysoce postavený polský vládní úředník v Horním Slezsku prohlásil: ‚Znovu polonizujeme - za deset let bude dílo dokonáno‘.“***[519]

O tom, jak vyhrocené byly německo-polské vztahy před rokem 1933, svědčí skutečnost, že do roku 1923 muselo svou vlast Posensko - Západní Prusko opustit přes půl milionu Němců a podle polských čtvrtí se jejich počet do roku 1931 zvýšil na jeden milion.[520] Tento počet představoval - ještě před nástupem Hitlera k moci - téměř polovinu zdejších německých obyvatel! Do srpna 1939 bylo nuceno uprchnout do Říše asi jeden a půl milionu (1,5 milionu) z celkového počtu dvou milionů a dvou set tisíc (2,2 milionu) Němců z území Koridoru a Východního a Horního Slezska.[521] Jen v létě 1939 dosáhl počet uprchlíků umístěných v německých táborech k 21. srpnu 1939 sedmdesáti tisíc (70 000), nepočítaje v to uprchlíky, kteří našli soukromé útočiště, nebo ty, kteří byli zastřeleni či zajati během útěku.[522]

Jeden z vedoucích představitelů německého kooperačního systému v Západním Prusku napsal: ***„Školní vyučování [polské] četby, noviny a polské vysílání zasévaly nenávist po celých dvacet let.“***[523] ***„Základní zásada, podle níž měla německá menšina v Polsku žít - jak bylo uvedeno ve Versailleské smlouvě - byla tímto odstraněna [rozhodnutím polské vlády zničit organizace německé menšiny].“***[524] *„To, že na tuto přátelskou účast německých spolupracovníků na budování polského státu bylo reagováno podezíravě a*

---

[516] K. Rabl, op. cit., s. 117.
[517] P. Roth, op. cit., str. 57-58.
[518] C. Höltje, *Die Weimarer Republik und das Ostlocarno-Problem 1919-1934*, s. 42 a S. Horak, op. cit., s. 65.
[519] Tamtéž.
[520] „Německá bílá kniha“ č. 2, s. 19, dok. 10.
[521] F. Heiß, op. cit., s. 224.
[522] T. Bierschenk, op. cit., s. 351.
[523] F. Swart, *Diesseits und jenseits der Grenze*, s. 151.
[524] Tamtéž, s. 150.

sílícím nátlakem, je jen detail situace německé menšiny v těchto dvaceti letech mezi první a druhou světovou válkou."[525] ***„Zesílený přístup státu se nejvíce projevil při výkonu politické správy, zejména v oblasti policejního dohledu včetně pasových záležitostí. Zde nové změny v předpisech o pohraničním pásmu z roku 1934 předaly státním orgánům v rozšířeném pohraničním pásmu, zahrnujícím nyní celé Pommerellen a převážnou část vojvodství Posen, téměř neomezené pravomoci vůči občanům, když mimo jiné bylo možné správní cestou zrušit pobyt a právo bydliště v pohraničí. Tato nařízení byla v roce 1937 opět zpřísněna a dědické právo sedláka na jeho majetek se nyní stalo pochybným. Již dlouho před válkou nechala policie vytisknout formuláře, které sloužily k tomu, aby po vypuknutí války informovala všechny Němce, kteří měli nějaké významné postavení na místní úrovni nebo upadli v nemilost policie, o jejich zatčení - předehře k jejich smrtícímu tažení na východ Polska."***[526]

Není to žádný „hitlerovský fašista", kdo napsal následující: ***„Polské veřejnosti se od roku 1933 tváří v tvář národní konsolidaci celého německého národa zmocňoval rostoucí neklid. Tu ještě zhoršovaly přehnané a nepravdivé zprávy, které opakovaně proklouzávaly do zpráv o pronásledování Poláků žijících v Říši. Kromě neklidu se v Polsku šířilo organizované burcování obyvatelstva... Tiskovou kampaní o incidentu na Westerplatte protiněmecké nálady vyvrcholily již v březnu 1933. Napětí však nebylo vybíjeno v podobě konfliktu s Německem, připraveného tak, aby odpovídal panující atmosféře, ale spíše se ventilovalo v útocích na Němce v Polsku. Právě zde našel tlak veřejného mínění své vyústění. Téměř by se dalo hovořit o plánu, podle něhož bylo takové pronásledování německého živlu připraveno. Nebyly to spontánní projevy ‚vroucího obyvatelstva', ale spíše je vyvolal pečlivě připravený protiněmecký tisk a podobné organizace..."***[527] *„Polské úřady pokračovaly v restriktivní politice, jako by nikdy nedošlo k dohodě."*[528] *„V oblasti kulturní, tradiční a národnostní politiky se přirozené rozdíly ukázaly tak silné, že téměř znemožňovaly pozitivní vztahy mezi oběma státy."*[529] ***„Již na jaře 1933 vyhlásil vojvoda [východního Horního Slezska Grazynski] v programovém projevu na polském ministerstvu vnitra heslo 'Vyhladit Němce'..."***[530] ***„Polská vláda***

---

525 Tamtéž, s. 150.
526 Tamtéž, s. 128.
527 R. Breyer, op. cit., s. 265.
528 Tamtéž, s. 268.
529 Tamtéž, s. 299.
530 Tamtéž, s. 306, 335.

nechala [německé] návrhy bez odpovědi a nadále používala pakt o neútočení jako zástěrku pro důslednou restriktivní politiku.“[531]

Další výsledek výzkumu: ***„Ignorujíc všechny dohody a sliby dobré vůle, které byly často potvrzovány na základě protestů zástupců německých skupin v Polsku nebo německé vlády, Polsko pokračovalo v politice porušování až do posledních dnů své existence jako nezávislého státu.“***[532]

Nizozemec Louis de Jong, výkonný ředitel Nizozemského státního ústavu pro válečnou dokumentaci v Amsterdamu, dostal po druhé světové válce od UNESCO za úkol historicko-vědecky prozkoumat často citovanou a utajovanou německou „pátou kolonu“. Jeho výsledky: ***„Polsko-německý pakt o neútočení z roku 1934 neměl žádný skutečný význam. Vláda i veřejné mínění v Polsku zvýšily svůj tlak na ‚Volksdeutschen/německou menšinu.‘“***[533] *„Nejsou však známy žádné německé údaje, které by byly v rozporu s názorem, že velká většina ‚Reichsdeutschen‘ a ‚Volksdeutschen‘ žijících v Polsku hrála až do příchodu německých vojsk pasivní roli.“*[534] ***„Pozoruhodnou skutečností však je, že u mnoha hlášených pozorování není prokázána nebo dokonce jasná souvislost s německými vojenskými operacemi.“***[535] ***„Během norimberského procesu s hlavními německými válečnými zločinci bylo přečteno Bohleho místopřísežné prohlášení, v němž tvrdil, že Osvětimská organizace ani její členové nikdy ‚v žádném případě nedostali příkazy, jejichž plnění by mohlo být považováno za činnost páté kolony‘ - ani od Rudolfa Hesse, jehož byl Bohle přímým podřízeným, ani od něj samotného. Ani Hitler nikdy nevydal v tomto ohledu žádné směrnice, řekl Bohle. Připustil, že v zahraničí byli Němci, kteří byli využíváni ke špionážním účelům, ale tento druh práce vykonávali pro své špionážní služby i Francouzi a Britové, a v každém případě špionážní práce, kterou dotyční Němci vykonávali, neměla vůbec nic***

---

531 Tamtéž, s. 306, 335.
532 S. Horak, op. cit., str. 140-141.
533 L. de Jong, *The German Fifth Column in the Second World War*, s. 36.
534 Tamtéž, s. 156.
535 Zde citované polské „postřehy“: označení na střechách, komínech a na zemi jako předem připravené znaky pro Luftwaffe; údajné světelné, kouřové a zrcadlové „signály“ sloužily stejnému účelu. Speciální knoflíky, svetry nebo šály měly být identifikačními znaky pro agenty; převlečení kněží a mniši měli obsluhovat tajné vysílačky velikosti krabičky od sirek. L. de Jong, tamtéž, str. 156-157.

společného s jejich členstvím v Auslands-Organization.“[536] *„Argumenty, které použili Hess a Bohle, nebyly otištěny ve světovém tisku.“*[537]

Profesor Hans Koch, odborník na problematiku německých občanů v zahraničí, prohlásil: ***„Kurt Luck, přední odborník na německo-slovanské vztahy, sestavil lexikon, kde jsou na více než padesáti stranách zaznamenány urážlivé a obscénní polské písně o Němcích; obrovské množství písní s téměř patologickou arogancí, v nichž jsou Němci obvykle přirovnáváni ke psům. Na německé straně písně s tak hlubokým odporem neexistují. Na druhé straně je známo, že máme spíše celou řadu písní vyjadřujících sympatie k Polákům. Stejně jako není znám žádný román nebo báseň o pochodu na Moskvu, tak neexistuje ani jedna německá kniha, která by hovořila o pochodu na Varšavu. Existuje však dvousvazkové polské dílo o pochodu na Berlín, které vyšlo v Thornu v roce 1927.“***[538]

Pokud vedle tohoto zásadního postoje polské veřejnosti, který je prokazatelně doložen již po desetiletí, postavíme skutečnost, že v Polsku se zejména v předválečných letech konala masová shromáždění pod oficiálním heslem *„Pojďme do Danzigu!“*, *„Pojďme do Berlína!“*[539], a že existovaly určité kruhy Sdružení západního marše, které zároveň požadovaly *„vykastrovat všechny německé muže, aby se německá lůza v Polsku už nemohla množit“*[540] - pak byly pro každého spravedlivě smýšlejícího člověka vytyčeny hranice mírové a válečné politiky. Vždyť za celá ta léta se v Německu nikdy nic podobného nevyskytlo, spíše zde převládal zásadní postoj založený především na úctě a uznání k východnímu sousednímu národu!

Menšinové předpisy, ačkoli byly v roce 1937 mezi Německem a Polskem dohodnuty bilaterálně, Polsko stále porušovalo, jak otevřeně přiznal ministr zahraničí Beck.[541] ***„Dokonce i ministr Beck přiznává - i když na dnešní dobu velmi opatrnou formulací -, že se zdálo, že ‚vojvodové, zejména slezský a posenecký, mezi sebou horlivě soupeří‘ ... ‚o přijetí opatření, která byla pro řešení menšinových otázek v našich západních provinciích málo užitečná...‘***

---

536 Tamtéž, str. 140-141.
537 Tamtéž, str. 140-141.
538 H. Koch v *Der deutsche Osten* - Seminární příspěvky k prvnímu východnímu semináři na Hochschule für politische Wissenschaften (Ústav politických věd) Mnichov, 1956. str. 28-29.
539 T. Bierschenk, op. cit., s. 320 a „Německá bílá kniha“ č. 2, s. XVIII.
540 *Deutsche Arbeit*, vydání z roku 1939, s. 326.
541 *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek III, dok. 312 a svazek IV, dok. 151.

Jako ‚provokace‘ však byly nacionalistickými Poláky brány i ty nejneškodnější projevy každodenního života, jako je používání německého jazyka apod.“[542]

V roce 1937 podali Erwin Hassbach, senátor a předseda Rady Němců v Polsku, a Rudolf Wiesner, regionální vedoucí Německé strany mládeže (Jungdeutschen), opět stížnost k Sejmu: ***„Z německého živlu v Horním Slezsku se po patnácti letech platnosti Ženevské konvence stala hladovějící, nezaměstnaná a zoufalá skupina lidí. Všechno nám bylo odebráno, více než osmdesát procent je v Horním Slezsku bez práce a hladoví, naše mládež vyrůstá bez možnosti vyučit se; a proti našemu podnikateli a obchodníkovi je vedena nelítostná kampaň. Musíme také přijít o svou půdu? Stát a polský národ musí jasně pochopit, že bída a hlad mají své hranice, které se nesmí překročit. Dost bylo řečí o rovnosti a rovném právu na práci a chléb pro všechny. My Němci chceme konečně vidět činy. Od nynějška hodláme svá národní, kulturní a hospodářská práva prosazovat prostřednictvím vnitropolitických kanálů. Předpokladem na polské straně však je, aby upustili od svých vyhlazovacích záměrů.“***[543]

Neformální rozhovory, které navrhoval Berlín, odborníci z příslušných ministerstev vnitra s cílem zlepšit podmínky menšin v Říši i v Polsku, byly polskou vládou opakovaně odmítnuty.[544]

Zintenzivnění činnosti v letech 1938-1939

Když se „antifašističtí“ historici cítí povinni nastínit polskou politiku předválečných let, dojdou i oni k závěru, který usvědčuje bývalou polskou vládu. I tito historikové potvrzují, že Polsko ve svém zahraničněpolitickém a menšinovém jednání nemělo *„příliš dobrou vůli“*[545], ba dokonce ani nemělo jasno, jak vyřešit sociální a ústavní otázku[546], ani nebylo schopno zlepšit bídný stav polského rolnictva[547]; a že Polsko stálo v čele zřizování koncentračních táborů. I tito historici potvrzují, že německo-polský menšinový spor nebyl Hitlerovým výmyslem. Britská vláda totiž v polovině léta 1939 stanovila jako

---

[542] T. Bierschenk, op. cit., s. 363.
[543] R. Breyer, op. cit., s. 318.
[544] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek IV, dok. 151 a P. Aurich, *Der deutsch polnische September 1939*, s. 22 a násl.
[545] W. Hofer, Die Entfesselung des Zweiten Weltkrieges, s. 28.
[546] K. Ploetz, *Auszug aus der Geschichte*, s. 758.
[547] E. Raczynski, *In Allied London*, s. 349.

hlavní podmínku pro poskytnutí finančního úvěru Polsku *„zásadní úpravu polských hospodářských a finančních poměrů“*, která zahrnovala devalvaci zlotého.[548] ***„Celkově se obraz, který podávají [německé publikace o utrpení Volksdeutschen / menšinových Němců], shoduje s tím, co Poláci uváděli ve svých vlastních oficiálních publikacích. Pokud si někdo chce udělat představu o perzekucích, bylo by chybou zanedbávat to, co říkají oběti. Obvykle mají lepší paměť než jejich pronásledovatelé.“***[549]

Říšská vláda vyslala podle názoru odbojáře von Weizsäckera do Varšavy včas nejvýznamnějšího ze svých velvyslanců.[550] Zatímco Polsko po léta vedlo vznětlivou tiskovou politiku, Německo naopak ve svých novinářských publikacích postupovalo spíše mírně - až do té míry, že potlačovalo zprávy o pobuřujících skutečnostech. V souladu s nově změněným směrem, který Varšava přijala na jaře 1939, byli poprvé zadrženi sezónní dělníci, kteří každoročně v dubnu odjížděli do Německa, a to dlouho před událostmi, které údajně vyvolávaly německo-polské třenice.[551] Kromě toho zesílená protiněmecká opatření, která polské úřady přijímaly od února 1939, v důsledku rozpoutávala takové protiněmecké nálady, že se nekladly meze ani ochotě vraždit. *„Zdálo se, že se vytratil veškerý morální smysl a rozum.“*[552]

Neexistuje příčinná souvislost mezi touto polskou politikou a německými návrhy na jednání s Polskem z 24. října 1938, ani s okupací Prahy 15. března 1939, ale přímo souvisí se zásadním polským postojem k Německu v souvislosti s příslibem Londýna Varšavě ze srpna/září 1938, že Polsko podpoří *„v co největší míře“* proti Německu u Danzigu.[553]

Již po anexi území Olzy, počátkem října 1938, Polsko provádělo bezohledná donucovací opatření, jako bylo hromadné propouštění, zrušení němčiny jako úředního jazyka, což tolerovali i Češi, zákaz tisku, pořádání shromáždění, organizování oficiálních akcí, přičemž byly prováděny výtržnosti a zatýkání mimo jiné i na německém, ale i českém obyvatelstvu. (V parlamentních volbách v roce 1935 v Těšíně a Oderbergu dosáhli Němci 46,8 %, resp. 40 % hlasů, Poláci 10 %, resp. 20 %). Během prvního měsíce polské

---

548 *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VI, dok. 245.
549 L. de Jong, *The German Fifth Column in the Second World War*, s. 42 (pozn. pod čarou).
550 E.v. Weizsäcker, *Erinnerungen*, str. 241-242.
551 H. Springer, *Es sprach Hans Fritsche*, s. 214.
552 T. Bierschenk, *Die deutsche Volksgruppe in Polen 1934-1939*, s. 348.
553 D. Hoggan, *The Forced War*, s. 111, 163.

nadvlády bylo nuceno odejít 20 % německého obyvatelstva na Těšínsku - přibližně 5 000 osob. Diplomatické styky mezi Polskem a Německem zůstaly díky zdrženlivosti říšské vlády (Hitlerův příkaz nezveřejňovat nic nepříznivého pro Polsko) nedotčeny.

Polský tisk při svých kousavých útocích na Německo ani nečekal na britské záruky, ale spokojil se s tajnými ujištěními z Londýna ze srpna a září 1938, stejně jako se zprávami z ledna až března 1939, které dostával z Londýna a Washingtonu.[554] Již měsíc před Hitlerovým vstupem do Prahy, 15. února 1939, ***„Polsko navzdory varování západních velmocí, aby tak nečinilo, zveřejnilo jmenný seznam nemovitostí, které měly být brzy zrekvírovány k parcelaci v rámci agrární reformy. Seznam obsahoval mimořádně velké množství německých jmen. Ve dnech 24. a 25. února došlo k vážným protiněmeckým excesům ze strany studentstva.“***[555]

Zatímco v roce 1938 připravila pozemková reforma německou menšinu o dvě třetiny orné půdy, v únoru 1939 vyvlastnil zákon o pohraničních pásmech a agrární reforma zemědělskou půdu, z níž 72 % patřilo Němcům (v předchozích letech tento podíl činil v průměru 66 %).[556] V 30 kilometrů širokém pohraničním pásu již Němci nesměli vlastnit půdu; to se týkalo v 85-110 kilometrů širokém „koridoru“ téměř celého západopruského regionu. Kromě toho zde vyvíjela činnost Západopruská společnost, ***„jejímž jediným programovým bodem je vyhlazení německého živlu na polské západní hranici“***.[557] Šéf této Společnosti západních maršů M. Zaleski v projevu proneseném v Kattowicích zároveň tvrdil, že Polsko uzavřelo pakt s Německem v roce 1934 pouze z taktických důvodů, aby si připravilo půdu pro budoucí konflikt; že to bude pro polskou vládu pohodlná clona, za kterou se bude moci schovat, až se zbaví německé menšiny.[558] Ti, kdo mají odborné znalosti o tomto vývoji, si tyto skutečnosti uvědomili již dříve. Vedle agrární reformy byl zavřen, zabaven nebo zničen nespočet německých podniků, společenských budov a spolků, německé děti byly ve škole týrány svými polskými spolužáky, kteří byli vedeni k nenávisti k nim, byly zapalovány německé statky, organizovány „demonstrace proti Němcům“, docházelo k hromadnému zatýkání, iniciováno vyhánění, tolerovány a podněcovány boje,

---

[554] H. Roos, *Polen und Europa*, s. 395.
[555] M. Freund, *Weltgeschichte der Gegenwart in Dokumenten*, díl I, s. 410.
[556] D. Hoggan, op. cit., str. 260-261; A. Buckreis, *Politik des 20. Jahrhunderts*, s. 39.
[557] *ADAP*, sv. V, dok. 51.
[558] „Německá bílá kniha“ č. 2, dok. 145.

systematicky propouštěni dělníci, vymezení výjimečného stavu v pohraničí bylo rozšířeno na více než třetinu polského výsostného území[559] a byly připraveny rozsáhlé seznamy zatykačů.

Britská podpora, naznačovaná již od srpna/září 1938, pak oficiální bianko šek z 31. března 1939, ale také popichující tón prezidenta Roosevelta, posílily polský šovinismus k otevřenému pronásledování německé menšiny. Britský velvyslanec Kennard již několik měsíců varoval svou vládu před nebezpečnými důsledky těchto polských aktivit.

Německá vláda také v rozhodujících měsících roku 1939 - od dubna do srpna - opakovaně upozorňovala Londýn na mimořádně závažné události v Polsku. Věcně správně - a historickým výzkumem nikdy nevyvráceně - konstatovala německá Bílá kniha v roce 1939: ***„Německé protesty byly marné (č. 360). Počátkem dubna byla po celém Polsku rozeslána veřejná výzva, v níž byl vyhlášen všeobecný program odgermanizování země (č. 358). V polovině dubna překročili hranice první němečtí uprchlíci (č. 359). Pro konzuláty bylo prakticky nemožné hlásit každý jednotlivý případ (č. 361). V Horním Slezsku nekontrolovaně zuřila protiněmecká agitace (č. 362). Zprávy německých konzulů byly plné teroristických činů (č. 363). Příkazy k těmto akcím vydával Polský povstalecký spolek (č. 364). Generální konzul v Kattowitz hlásil 6. května dvě stě teroristických činů (č. 365) a 19. května dalších sto, přičemž ke všem došlo jen v Horním Slezsku (č. 372). Všichni Němci se obávali o své životy a majetek. Terorismus se rozšířil i do Kongresového Polska a byl umocněn systematickými zápalnými akcemi (č. 366). Byly zničeny poslední bašty německé kultury (č. 369, 373, 374, 377, 379, 383, 385, 390, 391, 399 atd.). Německá menšina se v zoufalství obrátila na polského prezidenta (č. 369). Britská vláda, přestože byla německým velvyslanectvím v Londýně informována o povaze tohoto vývoje, který nevyhnutelně ohrožoval mír (č. 368), zůstala nečinná. V polovině května přerostly protiněmecké demonstrace v pogromy, při nichž byly tisíce Němců pronásledovány ‚jako nechráněná zvěř' (č. 370, 371). Počet uprchlíků se zvyšoval (č. 374), stejně jako polské ‚zastrašování', vyhlašování anexionistických válečných cílů (č. 367, 378) a veřejné urážky a urážky Vůdce, které vedly k obnovení protestů (č. 382). V obchodní sféře byla systematicky likvidována německá družstva, mlékárny a lékárny (č. 380, 395). Zpráva z Lodže ze 7. června uváděla: ‚Hrozba smrti, mučení atd. se pro německé občany stala každodenní***

[559] Tamtéž, dok. 349-450.

samozřejmostí.' Celé rodiny kvůli neustálým hrozbám vyvraždění trávily noci v úkrytu v lesích (č. 381). Jedinou odpovědí na protesty podané polskému ministerstvu zahraničí bylo pokrčení ramen a tiché přiznání, že proti vojenským úřadům a polskému šovinismu nelze nic dělat (č. 382, 385)... Polští biskupové byli plukovníkem generálního štábu požádáni, aby se modlili, ‚aby se zkrátil čas soužení našich polských bratří za hranicemi a aby je další Grunwald osvobodil z otroctví'. (No. 392)... Znovu a znovu se ukázalo, že za tento likvidační proces jsou odpovědné samy úřady (č. 396)... Němcům v Haliči hrozilo vyhlazení, vyhlídky byly beznadějné, hrozilo jim žhářství a vraždění (č. 407). To, co zůstalo nedotaženo otevřeným terorismem, bylo vynahrazeno neúnosnou daňovou zátěží a šikanou ze strany úřadů (č. 408)."[560]

Tyto skutečnosti potvrzovali po válce i nezávislí historici: ***„To, co se stalo Polsku v roce 1939, nebylo v žádném případě překvapivé. Výsledek byl ostatně předpovězen již poměrně brzy ve dvacátých letech přemýšlivými analytiky a hrstkou státníků. Přesto byly tyto rané předpovědi snadno zapomenuty. Povrchní stabilizace poměrů v Polsku, propaganda, zbožná přání, emotivní soudy a chybné hodnocení skutečné síly, která stála za zastrašováním Pilsudského režimu, dohromady vytvořily ve třicátých letech falešný obraz Polska, který zdánlivě zůstal, i když v poněkud obtížných podmínkách. Zničení polského státu muselo být pro mnohé, kteří byli vystaveni optimistickému obrazu, šokem (včetně většiny polského obyvatelstva, které si blamáž své vlády mylně vykládalo jako sílu). Pro dobře informované lidi to bylo sotva překvapením; předstírání šoku z něčeho, co bylo naprosto předvídatelné, je však v mezinárodních vztazích standardní formou chování.“***[561] ***„Měsíce před vypuknutím válečných akcí vydala polská vláda příkaz k vypracování seznamů podezřelých říšských a německých Němců. Stalo se tak pravděpodobně v dubnu a květnu 1939, přibližně v době, kdy Hitler vypověděl německo-polský pakt o neútočení. Některé skupiny Volksdeutsche, jak jsme viděli, byly vzaty do vazby ještě před vypuknutím války a byly převezeny do internačních táborů.“***[562] *„Na mnoha místech si polské vlastenecké spolky sestavily vlastní seznamy těch, které považovaly za nedůvěryhodné. I tyto seznamy byly zpracovávány a [od 1. září 1939] často*

---

560 Tamtéž, s. XVIII, XIX. / anglické vydání. str. CXLII-CXLIV.
561 S. L. Sharp, *Poland - White Eagle on a Red Field*, s. 151.
562 L. de Jong, op. cit., s. 48.

velmi hrubým způsobem.“[563] ***„Německá zemědělská družstva byla rozpuštěna, mnoho jejich škol - i tak jich bylo málo - bylo zavřeno a Volksdeutsche, kteří působili v kulturní oblasti, byli vzati do vazby. Kolem poloviny května bylo v jednom městečku, kde mezi téměř 40 000 Poláky žilo 3 000 Volksdeutsche, v mnoha domech a obchodech rozbito na kusy vybavení domácností. V polovině června byly uzavřeny zbývající německé spolkové budovy. V polovině srpna Poláci přistoupili k preventivnímu zatýkání stovek Volksdeutsche. Opět si vybírali ty, kteří zastávali vedoucí funkce v komunitním životě Volksdeutschen. Německé tiskárny a odborové kanceláře byly uzavřeny. Dne 24. srpna bylo osm Volksdeutsche, kteří byli zatčeni v Horním Slezsku, zastřeleno během transportu.“***[564] ***„Vzhledem k britsko-polské záruce v roce 1939 se vlna (útlaku německé menšiny v Polsku) zvedala stále výš a výš a utápěla původní problém: Danzig a průchod koridorem.“***[565]

Francouzský historik profesor Lebre napsal: *„Polští nacionalisté, kteří byli rozhodně proti jakémukoli sbližování s Německem a kteří měli podporu v armádě, ale hlavně na ministerstvu vnitra, využili situace [anexe území Olzy] k tomu, aby Němce, kteří žili v nově obsazeném území, podrobili šikaně.“*[566] ***„Tento stav mysli [odtržený od reality] se projevoval v neobratných provokacích a hrabě Szembek [náměstek ministra zahraničních věcí Polska] se 16. května 1939 ocitl v situaci, kdy byl nucen upozornit předsedu vlády Skladkowského na 'excesy naší propagandy v Polsku namířené proti Německu, např. rozšiřování mapy, na níž se naše hranice táhnou od Berlína až po Moskvu, přičemž do státního území je zahrnuta i Litva'. Básníci si dělají nejrůznější nemístné vtipy o Německu a osobě Hitlera.“***[567] ***„Přepjatým stavem polského veřejného mínění lze mimo jiné vysvětlit tvrdohlavý postoj plukovníka Becka v nejkritičtějších hodinách, především posledních dvou srpnových dnů.“***[568]

Neudivuje člověka, že když v dokumentárních standardních dílech, jako je například *Weltgeschichte der Gegenwart in Dokumenten* (Soudobé světové dějiny v dokumentech) od profesora Michaela Freunda, které jsou dány do služeb prokazování výlučné Hitlerovy válečné viny, nelze předložit ani

[563] Tamtéž, s. 48.
[564] Tamtéž, s. 37.
[565] E. v. Weizsäcker, op. cit., s. 242.
[566] H. Lebre v *Les Origines Secrètes de la Guerre 1939-45*, s. 49 (německé vydání s. 43).
[567] Tamtéž, s. 101 (německé vydání s. 81).
[568] Tamtéž, s. 101 (německé vydání s. 81).

dokumentární důkazy, ani dokonce tvrzení, že německé provokační činy v oblasti koridoru v roce 1939 byly příčinou narušení německo-polských vztahů? Ani v práci profesora Freunda, ani v žádné jiné seriózní publikaci se netvrdí, že by dokumenty o událostech předcházejících vypuknutí války v německých Bílých knihách, pojednávající o zacházení s německým živlem v Polsku a o jeho vytlačení, byly jakkoli přehnané, nebyly objektivní nebo věcné či dokonce že by byly zfalšované. Naopak zde najdeme tvrzení o *„skutečném tvrdém, ba krutém zacházení s německou menšinou v Polsku“* a také o tom, že *„polský národ byl v zajetí neutuchající vlny germanofobie“*.[569] ***„Nikdo netvrdí, že se s německou menšinou v Polsku zacházelo velkoryse.“***[570]

O systematickém vyvlastňování majetku od přelomu let 1918/1919, o veřejné výzvě v celém Polsku z počátku dubna 1939 k degermanizaci země počínaje totálním hospodářským bojkotem německé menšiny[571], o směrnicích berního úřadu *„všemi dostupnými prostředky zmenšit majetek německé menšiny v Polsku“*[572], o svévolném zatýkání, o šikaně justice a ničení živobytí lidí polskými úřady, o tom všem se dnes mlčí.

Německý živel v Polsku se vždy choval loajálně a tisíce Volksdeutschen vyhovovaly povolání do polské armády. ***„Polské úřady se v době, kdy byly u moci, ani jednou nepokusily dokázat neloajalitu Němců v Polsku, protože kromě několika ojedinělých případů by to bylo nemožné.“***[573]

Žádná z německých menšinových organizací, ať už politických nebo hospodářských, nebyla nikdy dána k dispozici německým vojenským operacím, zatímco o polských menšinových skupinách v Německu to říci nelze.[574] Stejně jako v minulosti je i nyní nezpochybnitelné prohlášení polského ministra zahraničí plukovníka Becka, které učinil 31. srpna 1939 odpoledne, *„že k žádným dalším vážným incidentům [z německé strany] nedošlo“*.[575] Pouze jednou si Beck stěžoval britskému velvyslanci na

[569] M. Freund, op. cit., díl II, s. 88.
[570] Tamtéž, s. 240.
[571] „Německá bílá kniha“ č. 2, dok. 358.
[572] Tamtéž, dok. 408: Oběžník polského Zemského finančního úřadu v Graudenzu, léto 1939.
[573] R. Breyer, *Das Deutsche Reich und Polen 1932-1937*, s. 262.
[574] Tamtéž, s. 296.
[575] M. Freund, op. cit., díl III, s. 388.

„sabotážní činy"; bylo to 31. srpna 1939 v 19.41 hodin, kdy však dodal, že není známo, zda jejich původci byli Němci nebo Ukrajinci.[576]

Tento správný německý postoj byl konfrontován s polskými provokacemi, které německý historik popisuje na základě vlastních zkušeností ze Západního Pruska: ***„Přepady a další násilné činy byly stále častěji doprovázeny výhrůžkami, že s Němci jednou provždy skoncují. Mnozí Poláci naznačovali, že jsou vedeny černé listiny nebo že se chystají jejich sestavení. Drtivá většina polského národa se nechala pohltit pocitem nenávisti vůči Němcům a fakticky se nacházela v politické psychóze, z níž se jednotlivci, natož masy, odevzdávali k tomu, aby proti německému národu spáchali všechny myslitelné činy, i ty nejbezuzdnější a nejdivočejší. Výhrůžky byly stále mstivější, útoky stále krvavější. Úřady však začínaly ve velkém měřítku připravovat zatýkání a masové deportace Němců."***[577]

Jiný historik: *„Od jara 1939 Polsko provádělo rozsáhlé přípravy na válku. Po celé léto byla polská armáda rozmístěna podél linie od Posenu na jihu až po Bromberg na severu. To byla vnější situace, v níž byla polská vláda odhodlána rozpustit všechny organizace německé menšiny administrativní cestou."*[578]

Statistische Bundesamt (Spolkový statistický úřad) ve Wiesbadenu - úřad, který je nepochybně třeba považovat za naprosto věcný: ***„V těchto číslech [statistická evidence pohybu obyvatelstva Volksdeutschen] není zohledněn masový útěk Němců z Polska. Ten byl pod hrozbou vypuknutí bojů již od poloviny roku 1939 vyvolán polskou perzekucí německého národa. Do konce srpna [1939] žilo v uprchlických sběrných táborech v Říši asi 70 000 Němců z Polska, zatímco tisíce dalších si našly ubytování v soukromí. Především to byl zesílený polský tlak, který byl od roku 1933 stále citelnější - například zákon o pohraničním pásmu, který zbavoval Němce dědického práva v širokém pohraničním pásmu -, který vyháněl mnoho Němců ze země."***[579] ***„Z centrálního Polska, které nebylo postiženo zákonem o***

---

[576] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 612.
[577] T. Bierschenk, op. cit., str. 351-352.
[578] F. Swart, *Diesseits und jenseits der Grenze*, s. 145.
[579] *Die deutschen Vertreibungsverluste* („Německé oběti při vyhnání"), vydal Statistischen Bundesamt, s. 285.

pohraničním pásmu a kde boj menšinových skupin nabýval životu nebezpečných rozměrů teprve krátce před vypuknutím války.“[580]

Německý historik: ***„Mezitím [po uzavření německo-sovětského paktu o neútočení] se Varšava tvářila, že je klidná. Nejdivočejší šovinisté v zemi však stupňovali svůj teror, který již nějakou dobu páchali na příslušnících německé menšiny; také polské protiletadlové baterie střílely na zahraniční obchodní letadla. Zatímco Quai d'Orsay téměř s obavami naléhalo na kabinet ve Varšavě, aby vzal v úvahu německé návrhy na sblížení, Downing Street si nyní také přála, aby ‚Poláci vyjádřili svou připravenost k jednání konkrétními slovy‘. Varšava dosud nepřijala žádná účinná opatření k potlačení krvavých excesů polooficiálních vlasteneckých spolků, jimž padlo za oběť již 3 000 až 4 000 příslušníků německé menšiny. Ani nyní Varšava těmto machinacím neučinila přítrž, spíše tolerovala bezuzdnou nenávistnou kampaň v tisku.“***[581] ***„Nakonec to tedy bylo to, co Pilsudski tak výstižně charakterizoval, tisícileté nepřátelství polského národa vůči Německu, které ve spojení s americkými vlivy tak rozhodujícím způsobem přispělo k odmítnutí Hitlerových návrhů.“***[582]

Britský publicista, který ještě v létě 1939 cestoval po Polsku, poznamenal: ***„Je třeba se ptát, zda je v souladu s právy malých národů nebo národností, aby byly takto začleněny do států, kde jsou vystaveny takovému zacházení. Polsko se snažilo přimět menšiny, aby se vzdaly svého jazyka a zvyků; nepodařilo se jí to, přestože více než dvacet let vyvíjelo aktivity, jaké jsem popsal v této kapitole. Pokusy však stále pokračují. Člověk si začíná klást***

---

[580] Tamtéž, s. 286.
[581] H.G. Dahms, *Der Zweite Weltkrieg*, s. 45, 48. V jiných pramenech je uváděno 30-40 zavražděných Volksdeutsche (menšinových Němců) před vypuknutím války a celkem, tj. včetně týdnů po začátku války, je uváděno 7000. Spor o tato čísla začal až po válce, kdy vítězové a spoluvítězové manipulovali s německými dokumenty ve svůj prospěch, kdy před německým historickým bádáním zatajovali nežádoucí dokumenty a kdy mimo jiné tímto způsobem uplatňovali svůj vliv na německou historiografii. Přesto se polsko-komunistická historiografie nemohla vyhnout tomu, aby musela přiznat, že tito Volksdeutschen byli prvními z mrtvých druhé světové války. Na hanebnost těchto skutečností nemá žádný vliv to, zda vítěz přizná jen o několik tisíc obětí méně, než uvádí, nebo zda bývalý německý vítěz rozsah této hrůzy nafoukl. Znalci těchto událostí každopádně vždy poukazují na to, že zveřejněné údaje jsou příliš nízké a především že nezahrnují ony nesčetné oběti, které německý živel v Polsku ztratil díky polskému teroru od roku 1919. G. Rohde, *Die Ostgebiete des Deutschen Reiches*, s. 134 ; W. Kuhn, *Osteuropa-Handbuch Polen*, s. 151; K. M. Pospieszalski, *Sprawa 58 000 Volksdeutschow* (polsky); S. Horak*, Poland and her National Minorities 1919-1939*, s. 135 (uvádí 8 000).
[582] H. Roos, op. cit., s. 399.

otázku, zda by Ukrajinci, Bělorusové a Němci neměli také požívat nějaké ochrany ze strany Anglie, nebo to musí být jen Poláci?"[583]

První krev, která tekla před začátkem druhé světové války, byla krev menšinových Němců v Polsku. Navzdory německo-sovětskému paktu o neútočení a napětí v polsko-sovětských vztazích se Poláci neštítili zesílit pronásledování Němců a protiněmeckou kampaň v tisku. Do poloviny srpna uprchlo do Říše již 76 535 Němců[584], i když rozhodně ne proto, že by je k tomu Hitler donutil. Němci v Polsku mohli před začátkem a na začátku střetů truchlit 20 000 mrtvých, z nichž 12 500 bylo možné jmenovitě identifikovat.[585] To by znamenalo téměř dvojnásobný počet mrtvých Volksdeutsche vraždou než německých vojáků zabitých během celého polského tažení (10 572). Tyto excesy nebylo možné omluvit záminkou, že šlo o případ, kdy polská vláda ztratila kontrolu nad „masovým hnutím", které se jí vymklo z rukou. Polské vedení systematicky pracovalo po celé měsíce, ano, dokonce roky, právě na tomto cíli! ***„Operace proti Němcům byla metodicky připravena, byla nařízena! Ne že by tyto oběti postaveny přímo před popravčí četu - tyto masakry Němců se nikdy neopíraly o žádný právní titul - nebyly bezdůvodně zastřeleny, bezdůvodně umučeny k smrti, zbity a ubodány a většina z nich byla navíc brutálně zohavena: šlo o úmyslné vraždy, kterých se většinou dopouštěli polští vojáci, policisté a četníci, ale i ozbrojení civilisté, gymnazisté a učni."[586]***

Jaký je oficiální postoj Polska po válce? ***„Poláci nelitovali toho, co bylo spácháno."[587]***

Zahraniční politika Polska vůči Německu – Strategie

Koncepci polského státu v letech 1919 až 1939 utvářela stejná vojenská junta, která v tomto období vytvářela i polskou zahraniční politiku. Proto je polská zahraniční politika úzce spjata s plány a cíli polských vojenských představitelů. ***„On [Pilsudski] byl někdy premiérem, vždy ministrem války a vždy řídil armádu, jejímž generálním inspektorem zůstal až do své smrti. Jeho nominanti byli dosazeni na všechna strategická místa***

[583] B. de Colonna, *Poland from the Inside*, s. 132.
[584] A. Buckreis, op. cit., s. 223.
[585] Seraphim, Maurach, Wolfrum, *Ostwärts von Oder und Neisse*, s. 43; P. Aurich, *Der deutsch polnische September 1939*, s. 5 a násl.
[586] H .E. Jahn, *Pommersche Passion*, s. 243 - další podrobnosti dále, a P. Aurich, op. cit.
[587] L. de Jong, op. cit., s. 50.

polského státu, do armády, průmyslu, bank, tisku. Kritici režimu s jistým oprávněním tvrdili, že Polsko bylo přeměněno v kolonii, která měla bývalým příslušníkům Pilsudského legií zajistit lukrativní pracovní místa.“[588]

Struktura státu, která byla těmito slovy pouze naznačena, jasně ukazuje, že v letech 1919-1939 řídila všechny vládní záležitosti Polska armáda. Jejich politika územní expanze byla zaměřena na

- západ („životně důležitá, protože by rozšířila surovinovou základnu a zajistila Polsku status velmoci“).[589]

- sever (protože přístup k Baltskému moři, včetně „území Odry“, „koridoru“, Danzigu, Východního Pruska a velké části Litvy by byl považován za ekvivalent plic polského státního organismu).

- východ (protože východní Polsko, které by zahrnovalo Ukrajinu, by bylo v souladu s „historickými právy Polska“)

- jih (protože by to umožnilo „legitimní“ hranici s Maďarskem).

Tento cíl se měl odrazit jak v zahraniční politice Polska, tak v jeho strategii. Mocenské projevy měly každému sousednímu státu demonstrovat velmocenský status. Nejvýznamnější polský autor píšící o zahraniční politice země v letech 1935-1939, Adolf Bochenski, *„obhajoval politiku krve“* a *„odmítal jakékoli pokusy o dosažení porozumění s Německem a Ruskem“*.[590]

Různé plány útoku, které vypracoval Pilsudski, ale také ministr zahraničí Beck v letech 1919 až 1939 (jen v roce 1933 tři!), jsou historicky nezpochybnitelné. Jejich pravost potvrdil dokonce i Vansittart, dlouholetý nejvyšší úředník britského ministerstva zahraničí.[591] Ve skutečnosti by někdo tyto plány agrese běžně zlehčoval takovými vyprázdněnými propagandistickými termíny jako „preventivní válečné plány“, ale tyto „preventivní válečné plány“ předpokládají předchozí znalost agresivního záměru nepřítele, který Německo v letech 1919-1939 nechovalo. Polsko si bylo plně vědomo toho, že Německo ani v době Výmarské republiky, ani ve Třetí říši neuvažovalo o vojenské akci proti Polsku, ba dokonce by o ní ani nemohlo uvažovat; koneckonců německý národ byl zpočátku stále ještě

---

[588] H. Seton-Watson, *Eastern Europe between the Wars 1918-1941* , s. 163.
[589] R. Dmowski *Upadek myśli konserwatywnej w Polsce*, Varšava 1914, s. 123, citováno v J. Ahler *Polen*, Berlín 1935, s. 70 a násl. a D. Hoggan, *The Forced War*, str. 20-21.
[590] D. Hoggan, tamtéž, str. 44-47.
[591] R. G. Vansittart, *The Mist Procession*, s. 412, 468, 478.

spoután versailleskými okovy a Německo se podle názoru Varšavy jevilo jako naprosto nepřipravené na všeobecnou válku, a to i v roce 1939; takže nakonec varšavská strategie počítala od prvního dne války s tažením na Berlín, aniž by vůbec brala v úvahu jakákoli obranná opatření.

Bývalý říšský kancléř a po druhé světové válce prokomunistický politik Dr. Joseph Wirth prohlásil během jednoho z *„norimberských procesů s válečnými zločinci"*: ***„Každá německá vláda v letech 1918 až 1933 a německé vrchní velení byly naplněny obavami o další existenci Říše, kterou viděly ohroženou v oblasti vnitřní i zahraniční politiky. Již v prvních letech bezprostředně po světové válce se Polsko opakovaně pokoušelo o násilné odtržení území od Říše. Obavy z dalších útoků nebyly zcela neopodstatněné. Polské nacionalistické kruhy požadovaly další odstoupení území... Přitom naše německá armáda byla jen žalostně vyzbrojena. Říšský kancléř Dr. Brüning a říšský ministr obrany Groener se proto rozhodli, že v případě polského útoku evakuují Slezsko. Ty, kteří vzhledem k těmto skutečnostem stále trvají na tom, že bychom měli v úmyslu podniknout ofenzívu, je třeba politovat. Tváří v tvář všem polským provokacím jsme zůstali klidní a vyrovnaní. Vzhledem k neutěšené situaci na německých východních hranicích je zřejmé, že bychom usilovali o zlepšení vojensko-politické situace. Nic nám jako jihoněmeckým katolickým demokratům nebylo vzdálenější než nenávist vůči Polsku. Přesto jsme to byli právě my, moji přátelé a já, kdo měl s Poláky nejtrpčí zkušenosti."***[592]

Bývalý říšský kancléř, profesor Heinrich Brüning, v dopise Dr. Rudolfu Pechelovi z roku 1947, který byl zveřejněn v časopise *Deutsche Rundschau*: ***„Neúspěch Společnosti národů - zanedbání zásahu proti japonské okupaci Mandžuska na podzim 1931 - v souvislosti s novým politickým mobilizačním plánem, o němž jsme byli v témže roce informováni cizí mocností, stále více zvyšoval znepokojení generála von Schleichera. Polský mobilizační plán byl koncipován tak, že nebylo vůbec žádných pochyb o pevném záměru obsadit celé Slezsko překvapivým převratem."***[593]

Od 6. do 15. března 1933 Polsko opět - a ne naposledy - shromáždilo vojska v Posensku a Západním Prusku, aby je mohlo kdykoli použít k postupu proti Danzigu, Východnímu Prusku a Slezsku, stejně jako maršál Pilsudski, který *„již v době míru zanechal polovinu své armády na německo-polské*

---

[592] *Krupp-Prozeß Verteidigungsdokumentenbuch* 2a Nr. 47.
[593] B. von Richthofen, *Deutschland und Polen*, s. 38.

hranici“.[594] Tři německé pěší divize (v Königsbergu, Stettinu a Berlíně) a dvě jezdecké divize (ve Frankfurtu nad Odrou a Breslau), které měly jako první vyrazit do akce na německo-polské hranici, čelily pěti polským sborům složeným z patnácti pěších divizí a také několika armádním jednotkám.[595] K dispozici byly plány nasazení a operační plány, které byly vypracovány již v roce 1923 ve spolupráci s francouzským generálním štábem. Od roku 1931 se na základě těchto plánů[596], které předpokládaly *„útočné akce s preventivním charakterem“*[597], prováděly pravidelné „zkušební mobilizace“. Teprve případné odmítnutí francouzské vlády a *„obava Polska ze sovětské intervence“* odvrátily mnohokrát plánovanou „preventivní válku“ proti Německu.[598] V době okupace Porýní v roce 1936 bylo Polsko opět na pokraji toho, aby zasadilo Německu smrtící ránu z východu - a to navzdory tomu, že již dva roky platil německo-polský pakt o přátelství a neútočení! „Operační studie Německo'“, která byla - jak již bylo zmíněno - založena na *„ofenzivní akci s preventivním charakterem“*, byla od roku 1938 rozšířena o další snahy generálního štábu s Francií.[599]

Zatímco se „drzý politický loupežník“[600] zabýval „spiknutím proti světovému míru“[601], ti, kdo byli zodpovědní za „mírumilovnou“ polskou politiku, *„byli proniknuti iluzorním optimismem, který je přesvědčil, že budou v Berlíně jen několik týdnů po vypuknutí války“*.[602] Polsko již na jaře 1939 vydalo povolávací rozkaz k vojsku a do léta 1939 zmobilizovalo tolik vojenských jednotek, že později, *„při všeobecné mobilizaci, byly postiženy pouze ty jednotky, kde se jednotlivci nemohli dostat k veřejným vyhláškám“*.[603] Tuto částečnou mobilizaci zahájil 23. března 1939 bez jakéhokoli důvodu polský ministr zahraničí Beck a následně byla neustále rozšiřována; hned přinesla 334 000 dalších vojáků a postupně zdvojnásobila početní stav polské armády. V průběhu této mobilizace a současně

---

[594] H. Roos, *Polen und Europa*, s. 6.
[595] Tamtéž.
[596] Tamtéž, s. 38.
[597] Tamtéž, s. 6.
[598] C. Höltje, *Die Weimarer Republik und das Ostlocarno-Problem 1919-1934*, s. 39; B. de Colonna, Poland from the Inside, s. 387.
[599] H. Roos, op. cit., s. 338.
[600] Poválečná terminologie pro Hitlera.
[601] Obvinění vznesená proti Hitlerovi a NSDAP ze strany Mezinárodního vojenského tribunálu v Norimberku.
[602] W. Hofer, *Die Entfesselung des Zweiten Weltkrieges*, s. 71, 76.
[603] Tamtéž, s. 128.

rozděleného operačního plánu byla polská armáda rozmístěna po celé délce německých hranic, kde setrvala až do vypuknutí války.[604] Plán operace, který počítal s tažením na Berlín bezprostředně po vypuknutí válečného konfliktu a očekával v podstatě nerušený postup, nebyl až do vypuknutí války nikdy změněn. Důležité je, že Hitler s ním byl seznámen ještě před vypuknutím války.

To, že tento typ strategie měl být brán velmi vážně, by mělo být zřejmé z několika indicií:

Kdo si uvědomuje, jak katastrofální důsledky měla pro evropské národy ruská mobilizace z roku 1914 a česká mobilizace z 20. května 1938, musí si plně uvědomit důsledky a zodpovědnost mobilizace znovu. Mobilizace znamená válku. K polské částečné mobilizaci z 23. března 1939 se přidal rozhodující tlak v tom, že ministr zahraničí Beck - a na jeho popud 26. března jeho velvyslanec v Berlíně Lipski - odmítl německý návrh na jednání z října 1938 hrozbou války.[605] Hitlerovi bylo dáno poněkud provokativním způsobem na srozuměnou, že další snahy ohledně Danzigu a zlepšení prostřednictvím regulace dopravy přes „koridor" povedou k polskému vyhlášení války. Večer 28. března 1939 Beck německému velvyslanci von Moltkemu tuto hrozbu válkou zopakoval a dodal, že člověk bude *„v budoucnu činit Německo odpovědným za každou akci, o kterou se pokusí senát v Danzigu"*.[606] To vzhledem k tomu, že Danzig je „svobodné město"!

O několik měsíců později Polsko v nótě (z 10. srpna) uvedlo, že každý další projev zájmu Německa o Danzig bude považován za důvod k válce.[607]

Dne 25. března 1939 britský velvyslanec ve Varšavě Kennard přiznal, že mnoho zahraničních diplomatů ve Varšavě věřilo, že Polsko chce vyprovokovat válku. Kennard telegrafoval svému ministrovi zahraničí doslova: ***„Povolávání záložníků, jak se domnívám, značně přesáhlo počty uvedené v mém telegramu č. 79. V tomto případě se jedná o to, že se v polské armádě objevily nové záložní jednotky. Kompetentní orgán vyčíslil počty ve zbrani na 750 000 osob. To spolu s preventivními opatřeními zmíněnými v telegramu č. 7 o Danzigu (nebyl otištěn) navozuje myšlenku, že pan Beck hodlá zahájit jednání o Danzigu v okamžiku, který si sám zvolí. Velmi mě zaujala prohlášení***

---

[604] D. Hoggan, op. cit., str. 317-321.
[605] „Německá bílá kniha" č. 2, dok. 208: 26. března 1939.
[606] Tamtéž, dok. 211.
[607] „Polská bílá kniha" - *Official Documents concerning Polish-German and Polish-Soviet Relations 1933-1939* (Oficiální dokumenty týkající se polsko-německých a polsko-sovětských vztahů. 1933-1939), dok. 86.

pana Becka i náměstka ministra zahraničních věcí (mé telegramy), že o otázce Danzigu musí být brzy jednáno. Nesdílím poplašné názory některých svých kolegů, že polská vláda má v úmyslu vynutit si spor s Německem.“[608]

O několik hodin později v dalším telegramu: *„Náměstek ministra zahraničních věcí prohlásil, že jakékoli německé ultimátum nebo jakýkoli zásah do koridoru by samozřejmě znamenal válku. Veřejné mínění je zde v současné době bojovné a připravené podpořit vládu v jakékoli obraně životních zájmů… Zmínil se, že se včera musel zúčastnit diskuse o zahraničních záležitostech v parlamentu, kde byl ošklivě zesměšňován. Obecně měl pocit, že pan Beck je v mimořádně obtížné pozici. Musel samozřejmě vynaložit veškeré úsilí, aby se vyhnul situaci, která by mohla vést k válce, ale na druhé straně musel vzít v úvahu míru nálad, které v Polsku vyvolaly nedávné události na jeho jižních i severních hranicích.“*[609]

Německý velvyslanec ve Varšavě podal 28. března 1939 zprávu do Berlína: *„Vzrušení, které v Polsku již nějakou dobu panuje, se výrazně zvýšilo. Mezi obyvatelstvem kolují ty nejdivočejší zvěsti. Závažnější význam má rozvoj proválečných nálad, které jsou podporovány tiskem, protiněmeckými veřejnými demonstracemi, zejména v provinciích, které již vedly k četným incidentům, a částečně také zastrašovací poloficiální propagandou. Většina obyvatelstva dnes věří, že válka se stala nevyhnutelnou a neodvratnou. Praktická opatření přijatá vládou přispívají k prohloubení stávající válečné psychózy. Pro styl oficiální propagandy připravenosti je zvláště charakteristický často přetiskovaný článek s názvem ‚Jsme připraveni‘, který vyšel ve vojenském listu Polska Zbrojna. V tomto článku se uvádí, že Poláci na rozdíl od Čechů neměli vůči mocným národům světa pocit méněcennosti. Počet zahraničních divizí Poláky neděsil, neboť jejich vlastní armáda, její skvělé vybavení a hrdinský duch polského národa by stačily k tomu, aby Polsku zajistily vítězství. Ve stejném duchu jsou psány i četné další články, které se od té doby objevují v denním tisku. Vzhledem k polské národní povaze představuje toto sebevědomí a přeceňování jejich vojenské síly vyjádřené v tisku nebezpečí. Že se nejedná o pouhou tiskovou propagandu, dokazuje ověřená poznámka náměstka ministra války M. Gluchowského, kterou pronesl v průběhu jednoho vážného rozhovoru. Prohlásil, že ozbrojené síly Německa jsou jeden velký blaf, neboť mu chybí vycvičené zálohy, s nimiž by*

---

[608] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek IV, dok. 523.
[609] Tamtéž, svazek IV, dok. 524.

mohlo své jednotky uvést do plného stavu. Na otázku, zda se vážně domnívá, že Polsko má z vojenského hlediska nad Německem převahu, M. Gluchowski odpověděl: ‚Určitě.'"[610]

Plukovník Beck si byl vědom, že jeho vojenská politika, stejně jako přijetí a reciproční prodloužení britského bianko šeku, představují provokaci, která by mohla vést k ozbrojenému konfliktu s Německem. Tento záměr vyplývá z britských a amerických dokumentů o Beckových jednáních v Londýně počátkem dubna 1939, jakož i z rozsáhlé diplomatické korespondence a v neposlední řadě jej odhalují i směrnice z roku 1939, jimiž se polská politika řídila. ***„Polská diplomacie v letech 1938-1939 byla projektem katastrofy. Beck nyní tlačil Polsko daleko na cestu k válce a národnímu zničení. Taková politika přímo směřovala ke katastrofě."***[611]

Dne 18. května 1939 v Paříži odpověděl polský ministr války generál Kasprzycki na otázku francouzského generálního štábu, zda by jeho opevnění na německo-polské hranici bylo schopno odolat útoku, následovně: ***„Nemáme žádné, protože máme v úmyslu vést mobilní válku a napadnout Německo hned na začátku bojů."***[612]

S ohledem na tuto pravděpodobnost poskytla Francie svému spojenci při těchto jednáních generálního štábu na vojenském shromáždění ujištění, že nejpozději patnáct dní po vypuknutí války strategicky překoná západní hranici Německa. To však nebylo všechno. Polsko obdrželo spornou ratifikaci Danzigu v tomto znění: ***„V případě německého útoku na Polsko nebo v případě ohrožení polských životních zájmů v Danzigu tak, že by to vyvolalo ozbrojenou akci Polska, francouzská armáda automaticky přejde do akce se svými různými jednotkami."***[613]

Nelze popřít, že francouzský závazek byl zvažován i s postranním motivem, aby se Polsko nyní pevně přihlásilo ke koncepci západních mocností. ***„Ale tento [slib Francie v rámci vojenské konvence] byla jen slova, která měla odradit od jakýchkoli rozhovorů mezi Polskem a Německem."***[614]

Pokud by nezaujatý člověk mohl takto zpětně soudit, tak by francouzskému ministru zahraničí nepochybně v té době stále zněl v uších

---

610 „Německá bílá kniha" č. 2, dok. 210.
611 C. Tansill, *Back Door to War*, s. 510, 514.
612 G. Bonnet, *Fin d'une Europe. De Munich à la Guerre*, s. 222 (německé vydání, s. 224).
613 Tamtéž.
614 D. M. Projektor, „Válka v Evropě 1939-1941" (rusky), s. 35.

názor či spíše rada jeho velvyslance Noela, kterou mu předal z Varšavy 31. května 1938: ***„Zrušení francouzsko-polského spojenectví by se bez jakýchkoli výhod a ekvivalentů rovnalo jistému vehnání této země na velmi dlouhou dobu do náruče Německa. Znamenalo by to vzdát se toho, co by navzdory všemu ostatnímu mohlo být v určitých případech rozhodujícím trumfem v naší hře. Současně by Rumunsko bylo jako protireakce zcela vyřazeno z našeho aliančního systému. Geografická poloha Polska, sympatie, které většina Poláků chová k Francii, jejich vojenské tradice, to je jen mnoho důvodů, které by nás měly popohnat k tomu, abychom zachránili, co se z aliance ještě zachránit dá. To by Polsku ztížilo sblížení s Říší tak, aby se jí zcela podřídilo. Pak budeme mít méně problémů, až budou okolnosti příznivější, přivést Polsko zpět k našim názorům.“***[615]

Dne 20. července 1939 prohlásil vrchní velitel polské armády maršál Smigly-Rydz v oficiálním komuniké polské telegrafní agentury: ***„Danzig má pro Polsko zásadní význam. Kdo ovládá Danzig, ovládá náš hospodářský život. Obsazení Danzigu Německem by nám připomínalo rozdělení Polska. Z tohoto důvodu jsem před čtyřmi měsíci nařídil mobilizaci, když německý kancléř obnovil své požadavky týkající se Danzigu a Pomorze [tj. koridoru]. Věřte mi, prosím, když říkám, že tato mobilizace nebyla pouhou demonstrací. Tehdy jsme byli připraveni daleko k válce v případě nutnosti... i kdyby [Polsko] muselo bojovat samo a bez spojenců.“***[616]

Často se potvrzuje klamné sebevědomí polského vedení, že stojí v Berlíně již po několika dnech války: ***„Státní svátek [ve Varšavě] se slavil velkou vojenskou přehlídkou a zfanatizované masy vítaly každou novou vojenskou jednotku, která procházela kolem, a sborově skandovaly: ‚Jdeme na Danzig!‘, ‚Na Berlín!‘. Řečníci na shromážděních často otevřeně prohlašovali, že na německé požadavky na propojení s Východním Pruskem a navrácení Danzigu Východnímu Prusku bude třeba odpovědět válkou. Směšná německá armáda složená z neduživé generace Versailleské smlouvy s jejich hloupými kartonovými atrapami tanků by byla v Berlíně totálně rozbita. Německá armáda - tak zní jedna z řečníkových slovních hříček - by byla v berlínském Grunewaldu (zeleném lese) zcela zničena, stejně jako byla v roce 1410 u***

---

[615] G. Bonnet, *Défense de la Paix. De Washington au Quai d'Orsay*, s. 138 (německé vydání, s. 44).

[616] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VI, dok. 368. *News Chronicle* uveřejnil totožný rozhovor se Smigly-Rydzem již 19. července 1939; viz A. Buckreis, *Politik des 20. Jahrhunderts*, s. 193.

Grunwaldu (polský název pro Tannenberg) poražena armáda německých rytířů (Deutschen Ritterordens).“[617]

Dne 15. srpna 1939 prohlásil polský velvyslanec v Paříži Lukasiewicz francouzskému ministru zahraničí Bonnetovi: ***„Bude to polská armáda, která v první den války vtrhne do Německa.“***[618]

26. srpna 1939 americký velvyslanec v Moskvě Joseph E. Davies napsal: ***„Jeden z nejvýznamnějších úředníků ministra Becka mi kladně sdělil, že jeho vláda nebude tolerovat návrhy, aby se Polsko a Německo sešly a vyřešily své problémy ohledně koridoru a Danzigu. Vyjádřil se, že je znechucen tím, co nazval běžným přeháněním vojenské síly Německa. Jeho vláda, řekl, je ukáže světu; do tří týdnů po vypuknutí války budou polské jednotky v Berlíně; ‚západní zeď“ nebo ‚Siegfriedova linie‘ není nic jiného než ‚linie vaty‘. Polsko nepotřebovalo ruskou pomoc, s Němci si poradí samo a snadno.“***[619]

Totéž od polského velvyslance v Berlíně Lipského 31. srpna 1939 radovi legace na britském velvyslanectví v Berlíně Ogilvie-Forbesovi: ***„On [Lipski] prohlásil, že je přesvědčen, že v případě války vypuknou v Německu nepokoje a že polská armáda bude úspěšně pochodovat na Berlín.“***[620] ***„... tento plán [Hitlerův návrh z 29. srpna 1939] byl porušením polské suverenity a byl zcela vyloučen. Měl s Německem dlouholeté zkušenosti. Vsadil by svou pověst na přesvědčení, že německá morálka se láme a že současný režim brzy praskne. Tato německá nabídka byla pastí. Byla také projevem slabosti Němců, což potvrdilo i velvyslancovo zhodnocení situace.“***[621]

Takový postoj - který Poláci zastávali i po uzavření německo-sovětského paktu o neútočení - nemohl nemít jisté důsledky, zejména proto, že polská zahraniční politika byla s těmito iluzemi v souladu. ***„Důvodů pro dosažení německého vítězného tažení ['osmnáctidenní kampaň'] je několik a v dnešní době má člověk obvykle tendenci první důvod zamlčovat. Jednalo se o plánování ze strany polského vedení. Hlavní část polské armády stála v pohotovosti nikoliv k obraně, ale spíše k útoku. Věrni heslům z předválečných týdnů: připraveni k útoku na Východní Prusko. Tento útok zahrnoval***

---

[617] K. Zentner, *Illustrierte Geschichte des Zweiten Weltkrieges*, s. 66.

[618] M. Freund, *Weltgeschichte der Gegenwart in Dokumenten*, díl III, s. 90; G. Bonnet, op. cit., s. 277 (něm. vyd., s. 252).

[619] J. E. Davies, *Mission to Moscow*, str. 292-293.

[620] M. Freund, op. cit., díl III, s. 372.

[621] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 597.

skutečnost, že polská vláda spoléhala na garanční příslib západních mocností, a proto očekávala útok na západní hranice Německa, aby tam udržela hlavní síly Říše. Západní mocnosti však nezaútočily, a tak mohl být německý Wehrmacht téměř v celém rozsahu nasazen do akce proti Polsku. Dalšími důvody byla zcela nová strategie německého Wehrmachtu a moderní výzbroj, na níž byla tato strategie založena.“[622]

Tato fakta byla během spojeneckých norimberských procesů s takzvanými „válečnými zločinci“ zamlčena. Vítězové neměli zájem na tom, aby tato fakta zapadla do mozaiky vzájemně propojených událostí v předvečer druhé světové války, respektive v předvečer německo-polského konfliktu. Historik je naopak musí při svém hodnocení reflektovat všechny!

Od „Mnichova“ k vypuknutí války

Zahraniční politika Polska v letech 1938-1939 byla stejná jako její státní koncepce a strategie. Ke konci roku 1938 se Polsko vymanilo z pozice *„připravenosti spolupracovat s Hitlerovou říší“*.[623] Důsledkem byla stále se zhoršující krize, jejíž mírové řešení prostřednictvím jednání Polsko odmítalo. Vzhledem k této základní pozici byly německé návrhy na jednání, dokonce i ten z 29. srpna 1939, který v zásadě nezacházel dále než ten z 24. října 1938[624], ve skutečnosti návrhy na vyhlášení příměří, neboť *„od března existoval v Evropě stav poloviční války rovnající se jakémusi druhu příměří a v červenci jsme se rychle blížili k válce.“*[625]

Ministr zahraničí Beck projevil v říjnu 1938 ochotu jednat s Hitlerem o Danzigu a o zlepšení spojení mezi Berlínem a Königsbergem.[626] Přesto zahájení těchto nevítaných jednání záměrně oddaloval, neboť chtěl vyčkat, co se stane s britským zbrojením, a chtěl zmařit mezinárodní konferenci. Skutečnost, že dosud nedošlo k realizaci spojenectví s Británií, nebyla pro Becka důvodem k odstoupení od jednání s Říší. Nejen to, ale i hrozbou války, částečnou mobilizací, plány na ofenzívu, opětovným zesíleným tlakem na německou menšinu a oznámením, že Německo bude v budoucnu plně

---

[622] K. Zentner, op. cit., s. 74.
[623] „Polská bílá kniha“, s. 5.
[624] Podle polské propagandy by Polsko v referendu v Západním Prusku očekávalo polské vítězství.
[625] N. Henderson, *Failure of a Mission*, s. 245, D. Hoggan, *The Forced War*, s. 741 (německé vydání).
[626] Důvody pro německo-polské rozhovory jsou řešeny samostatně.

odpovědné za každou akci, kterou podnikne senát v Danzigu (23., 26. a 28. března 1939), vyzýval Německo, aby ještě před uzavřením této bezpodmínečné záruky demonstroval svou nezávislou velmocenskou politiku. Samozřejmě, že od srpna a také od září 1938 měl Beck „v kapse“ ujištění, že Velká Británie bude Polsko v Danzigu *„co nejvíce podporovat“*.[627] Současně byly od přelomu let 1938/1939 doloženy i neomezené sympatie k Polsku ze strany americké vlády, jejíž diplomaté *„pravděpodobně také ovlivňovali“* Polsko.[628] Odmítnutí německého návrhu na vyjednávání z 26. března 1939 bylo záměrně provokativní, protože nebyl žádný důvod odpovídat na něj válečnými hrozbami, mobilizací, zostřenou menšinovou politikou, *„probuzením protiněmeckých nálad mezi Poláky všech společenských vrstev a kruhů“*[629] a nakonec to podtrhnout přijetím britské carte-blanche.

Tvrzení, že Hitlerův vstup do Prahy 15. března 1939 byl příčinou této reakce, je prokazatelně nepravdivé. Polské vedení, které *„jako jediné nevydalo formální protest proti anexi Československa“*[630], nepovažovalo zřízení protektorátu - provedené se souhlasem české vlády! - za hrozbu pro Polsko. Byli to totiž oni, kdo nikdy nevěřili v životaschopnost Československa, a navíc to byli právě oni, kdo svými nároky a ultimáty po mnichovské konferenci usilovali o další rozdělení tohoto státu a kdo hájili společnou hranici s Maďarskem.[631] Již 27. října 1938 informoval německý velvyslanec ve Varšavě von Moltke říšského ministra zahraničí: ***„Jak jsem již uvedl ve zprávě PV 47 ze 14. října 1938, Polsko se snaží přimět Slovensko k vystoupení z politického svazku, do kterého bylo dosud zapojeno.“***[632]

Ministr zahraničí Beck vyjádřil uspokojení nad konečným získáním nezávislosti Slovenska a již 15. března 1939 oznámil uznání tohoto státu podle vnitrostátního práva.[633]

Proto se Polsko při přijímání opatření proti Německu 26. března 1939 ani neodvolávalo na kroky Německa vůči Praze; to by znamenalo realistické hodnocení německé moci, která v Polsku až do vypuknutí války neexistovala.

---

[627] D. Hoggan, *The Forced War*, str. 61-62, 111.
[628] H. Roos, *Polen und Europa*, s. 395.
[629] M. Freund, *Weltgeschichte der Gegenwart in Dokumenten*, díl II, s. 43.
[630] Tamtéž.
[631] G. Bonnet, *Fin d'une Europe. De Munich à la Guerre*, s. 249 (německé vydání, s. 41).
[632] *Documents on German Foreign Policy 1918-1945* (Dokumenty o německé zahraniční politice 1918-1945), svazek V, dok. 87.
[633] *ADAP*, sv. VI, dok. 4.

Polské vedení naopak stále znovu uvádělo Hitlerovu touhu po míru, Hitlerovo vnímání bolševického nebezpečí a Hitlerovu vojenskou slabost jako tolik důvodů, proč jejich provokace nenesou žádné riziko. Beck během rozhovoru s rumunským ministrem zahraničí Gafencem v březnu 1939: ***„Na rozdíl od všech svých předchůdců si Hitler uvědomuje reálnost bolševického nebezpečí. Vždy proti němu bojoval. Vím, že právě to je pro Hitlerovo nové Německo stěžejní, hlavní a rozhodující problém, vedle něhož všechny ostatní problémy blednou. Jak z toho tedy vyplývá zájem Německa bojovat proti Polsku? Jakmile padne polská bašta, otevře se brána Evropy sovětské expanzi. Má to být to, co Hitler chce? Já vím, že ne! Jistěže chce zpět Danzig, ale nebyl by ochoten zaplatit takovou cenu, aby získal Svobodné město.“***[634]

Beck měl při jednáních s Ribbentropem od října 1938 v úmyslu udržet naději na revizi, která by více odpovídala německým návrhům, a přitom se zcela zdržet jakýchkoli ústupků. Tento postoj, který nakonec dočasně vyvrcholil hrozbou války, mobilizací, zvýšeným tlakem na menšiny a přijetím britského bianko šeku v březnu 1939, měl stejně málo společného s předmětem německých návrhů jako s německým vedením jednání nebo dokonce s německou politikou jako takovou. To potvrzuje i „Polská bílá kniha“ o bezprostředním předválečném období: ***„Polská vláda, stejně jako vlády ostatních států, které byly až do roku 1938 připraveny spolupracovat s Hitlerovou říší, jednala s předpokladem, že nesmí zanedbat cokoliv, co by mohlo Evropu uchránit před válkou.“***[635]

Z tohoto prohlášení jednoznačně vyplývá, že Polsko a Anglie koncem roku 1938 změnily svůj postoj k Německu; odmítly - mírně řečeno slovy tohoto polského prohlášení - od této chvíle jakoukoli další spolupráci s Německou říší a akceptovaly „přehlížení a zanedbávání“ v mírovém úsilí, pokud toto „zanedbávání“ tak jako tak mělo být jejich novou zahraničněpolitickou základnou! Výsledkem každopádně bylo, že *„mnozí zahraniční diplomaté ve Varšavě vidí, že zdejší veřejné mínění je v současné době bojovné, a domnívají se, že polská vláda má v úmyslu vynutit si spor s Německem“*.[636] Již 16. března 1939 hlásil francouzský velvyslanec ve Varšavě Noel svému ministru zahraničí: *„Na druhé straně si nikdo nemohl nevšimnout nárůstu*

---

[634] G. Gafencu, *Derniers Jours de l'Europe*, str. 56-57.
[635] „Polská bílá kniha“, s. 5.
[636] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek IV, dok. 524 a 523.

protiněmeckých nálad mezi Poláky z nejrůznějších společenských vrstev a kruhů."[637]

Beck přijal britský bianko šek 31. března 1939 a 5. dubna 1939 učinil reciproční nabídku pomoci Velké Británii bez ohledu na to, jakou akci by Velká Británie - kromě útoku na Britské ostrovy - považovala za ohrožení svých životních zájmů a na kterou by reagovala vojenskými opatřeními. Co přimělo polského ministra zahraničí vydat se touto pošetilou cestou, když ze své strany odmítl požadavky Londýna: spolupráci se SSSR, přijetí sovětských zbraní pro případ války, uzavření vojenského spojenectví s Rumunskem proti Německu a Maďarsku?

Beck si uvědomil, *„že metoda, kterou Británie tuto záležitost řešila, třikrát usnadnila přimět Polsko, aby souhlasilo téměř se vším, co Británie chtěla"*.[638]

Beck věděl, že mu Hitler nevyhrožoval, a ***„nevěřil, že Německo má útočné úmysly"***.[639] Beck předpokládal, že Hitler se ani v budoucnu nechystá ohrožovat Polsko, protože *„byl v podstatě bázlivý Rakušan, který by neriskoval válku proti odhodlanému a silnému protivníkovi."*[640]

Beck ve svých londýnských rozhovorech z 4.-6. dubna 1939 zdůraznil, že v současné době *„panuje jakýsi útlum"*, neboť *„po posledních událostech měla být německá vláda vzata zpět reakcí, kterou ve světě vyvolala"*[641] (viz. zřízení protektorátu Čechy a Morava 15. března 1939). Beck věděl, že jeho politika musí *„Hitlera a všechny jeho šéfy rozzuřit"*. Přesto počítal s tím, že Hitler vyšle do Varšavy *„se všemi projevy vstřícnosti"* svého ministra zahraničí, kterého se Beck ještě nedávno rozhodl vykreslit jako *„nebezpečného blázna"*. Vzhledem k panující situaci byl Beck přesvědčen, že pak může sám rozhodnout *„o hranicích jednání"* nebo o tom, kdy vyvolat válku, která „by měla Německo porazit". Beck byl *„více než šťastný, že podpora Anglie je dána*

---

[637] „Francouzská žlutá kniha" - *Le Livre Jaune Français, Documents Diplomatiques 1938-1939*, dok. 75.
[638] *Foreign Relations of the United States 1939* (Zahraniční vztahy Spojených států 1939), svazek I, s. 113, 118, 119.
[639] G. Bonnet, op. cit., s. 172 (německé vydání, s. 196).
[640] *Foreign Relations of the United States 1939* (Zahraniční vztahy Spojených států 1939), svazek I, s. 113, 118, 119.
[641] M. Freund, op. cit., díl II, s. 118.

způsobem, jakým byla, tj. že Polsko je tím, kdo určuje, kdy mu má Anglie přijít na pomoc.“[642]

Obavy, které britský velvyslanec ve Varšavě vyjádřil již 5. října 1938, *„že nedávné události ho [Becka] ještě více povzbudí, aby ignoroval jakýkoli náš nátlak nebo radu“*[643], se měly stále více naplňovat. Podle Beckova názoru by impuls k politickému vývoji Evropy mělo dostat Polsko, jak se na evropskou velmoc sluší. Beck si chtěl vytvořit podmínky a nešetřil výhrůžkami válkou již v době **před** britskou zárukou. Tento muž s *„méně státnickými stránkami své povahy, včetně osobní ctižádosti a ješitnosti“*[644], který věřil, že *„Polsko nemá hrozbou přímé akce co ztratit“*[645], našel partnera, který mu bez jakýchkoli skrupulí dal volnou ruku k prosazování tohoto kurzu!

Zjevně se jednalo o podněcování k válce, které ani nemuselo používat argumenty „agresivního“ nebo „po světovládě toužícího“ či obecně „válce chtivého“ Hitlera. Právě naopak. Beck vycházel z předpokladu, že Hitler válku nechce, že si ji ani nemůže dovolit, a proto spolkne provokace nejhoršího druhu od „odhodlaného“ a k boji ochotného Polska a ještě musí vyslat „se všemi znaky vstřícnosti“ svého ministra zahraničí do Varšavy! Británie, která plně znala základní motivy a poměr sil, podávala pomocnou ruku v tomto úsilí již mnoho měsíců předtím, než neustále se stupňující německo-polské napětí dosáhlo vrcholu. Představuje mimořádně nebývalý cynismus, když se pak po vypuknutí války mluví o „ochraně menších národů“, o křesťanství a o „závazku spojenectví v boji proti agresorovi ohrožujícímu Evropu a svět“.

Neustálé britské povzbuzování již před zárukou bylo polskými diplomaty dokonce uznáno jako rozhodnutí pro válku: ***„Je dětinsky naivní a zároveň nespravedlivé navrhovat národu, který je v takovém postavení jako Polsko, aby ohrozil své vztahy s tak mocným sousedem, jakým je Německo, a vystavil svět katastrofě nové války jen proto, aby uspokojil vnitřní politiku pana***

---

642 *Foreign Relations of the United States 1939* (Zahraniční vztahy Spojených států 1939), svazek I, s. 113.
643 *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek III, dok. 137.
644 Tamtéž, svazek III, dok. 206.
645 Tamtéž, svazek III, dok. 206.

Chamberlaina. Bylo by od nich ještě naivnější předpokládat, že polská vláda nechápe skutečný význam tohoto manévru a jeho důsledky.“[646]

Toto závažné obvinění vznesl polský velvyslanec v Paříži Lukasiewicz 29. března 1939 ve zprávě ministrovi zahraničních věcí. Toto prohlášení, které není jediné[647], je neklamným důkazem, že Polsko bylo již před britskou karte blanche nabádáno ke kompromitaci vztahů s Německem a k rozpoutání války. Polská vláda se v tomto jazyce rychle stala expertem. ***„Bezprostředně po britské garanční deklaraci, po níž bezprostředně následovala garance francouzská, začalo v Polsku zlovolné protiněmecké štvaní... V polských novinách se objevují požadavky na obsazení města Danzig. Tak to pokračuje dál. Polská armáda má vpochodovat do Východního Pruska a anektovat tuto část Německa. Jiné noviny tvrdí ještě víc: hranice Polska mají být posunuty až k Odře. Na veřejných shromážděních se objevují požadavky, které hraničí s šílenstvím. Západní hranicí Polska není Odra, ale Labe. Berlín není německé město, ale staroslovanské, starobylé polské osídlení! Polsko začíná s částečnou mobilizací, na stěnách domů se objevují velké plakáty: ‚Jdeme na Berlín!‘.“***[648]

Beck se dál kompromitoval: Ve své nótě říšskému ministru zahraničí z 26. března 1939 označil jakékoli další řešení německých záležitostí v Danzigu za důvod k válce a počátkem dubna to sdělil svým partnerům v Londýně.[649] Beck, který se ještě 20. dubna 1939 na brífincích pro polské diplomaty v zahraničí ujistil, že sice do této chvíle vstoupila v platnost vzájemná britsko-polská záruka, *„nic však nenasvědčuje tomu, že by Německo spěchalo“*, ale na druhé straně byla zaznamenána *„nová vlna zvěstí“*[650], přednesl 5. května 1939, tedy jen o několik dní později, v Sejmu projev, který - protože byl neupřímný a zkresloval skutečný stav věcí - musel nutně vypadat jako otevřené vyhlášení války. Tímto projevem nakonec odmítl jakoukoli dohodu, ať už v jakékoli podobě. Beckův výrok: ***„My v Polsku neuznáváme koncepci ‚mír za každou cenu‘“***, mohl být vzhledem k nedávným německo-polským jednáním a německé ochotě dosáhnout dohody jen stěží cyničtější a válečnější. Kromě nepravdivého tvrzení, že Německo pouze vznášelo

---

[646] „Německá bílá kniha“ č. 3, dok. 11, s. 102 (anglické vydání s. 30).
[647] Viz také str. [295 a násl. této práce.
[648] K. Zentner, *Illustrierte Geschichte des Zweiten Weltkrieges*, s. 64.
[649] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek IV, dok. 579: Kennard Halifaxovi 31. března 1939.
[650] W. Jedrzejewicz, *Poland in the British Parliament 1939-1945*, díl I, s. 41, 42.

požadavky, aniž by za ně cokoli poskytlo, je zde také následující charakteristický obraz Beckova agresivního postoje, byť historicky zfalšovaný: *„Trvám na termínu 'provincie Pomorze'. Slovo 'koridor' je umělý výmysl, neboť se jedná o starobylé polské území s nepatrným podílem německých kolonistů.“*[651]

Polské veřejné mínění reagovalo na tento projev s nadšením. Beck obdržel celou hromadu blahopřejných telegramů. Stejně jako polská armáda si byl plně vědom směru, který tento projev jednoznačně ohlašoval: ***„že dvě relativně chudé země, Německo a Polsko, by měly bojovat proti sobě - což je vývoj, který by koneckonců mohl být v zájmu pouze bohatých zemí.“***[652] *„Když se na jaře 1939 politika vyrovnání s Německem, kterou zastával [Beck], zhroutila, Beck přesto zůstal ve funkci a největší popularitu mezi polským lidem zažil právě v okamžiku, kdy ve svém projevu z 5. května 1939 zasadil poslední ránu své předchozí politice.“*[653]

Bezpodmínečné záruky poskytnuté Velkou Británií *„zaslepily polské vedení před praktickými výhodami dohody s Německem“*. Hitler nikdy nevyvíjel na Polsko žádný nátlak, ani to nenaznačoval, nestanovil žádné termíny a nekladl žádné nepřiměřené požadavky. Hitlerovu politiku v té době bylo možné přirovnat k jakémusi „útlumu“, jak uvedl Beck v Londýně. Přesto se polský ministr zahraničí postavil do čela protiněmecké a válkychtivé polské veřejnosti, rozesílal do ostatních zemí podnětné a nepravdivé zvěsti[654] a neudělal nic, aby excesům svých krajanů zabránil nebo je omezil. ***„Vypuknutí války 1. září 1939 je dnes v Polsku vnímáno jako zcela nezaslouženě snesený útok mocného německého souseda, jako blesk z čistého nebe, který jako by dopadl na nic netušící zemi, přičemž se však zcela zapomíná, že již od března toho roku v Polsku neustále narůstala válečná atmosféra, že v četných článcích a dopisech čtenářů, které se objevovaly v novinách, byla válka silně žádoucí, že díky některým akcím, jako bylo dobrovolné přihlášení se do komanda ‚lidských torpéd‘ (podle nepochopeného japonského vzoru) a projevům polských důstojníků, kteří do nebe vychvalovali kvality polských***

---

651 Tamtéž, s. 48, a „Polská bílá kniha“, dok. 77, p. 112.
652 „Německá bílá kniha“ č. 2, dok. 216.
653 *Vierteljahreshefte für Zeitgeschichte*, 1/1954, s. 88: G. Rhode, „Ministr zahraničí Joseph Beck a státní tajemník hrabě Szembek“.
654 *Foreign Relations of the United States 1939* (Zahraniční vztahy Spojených států 1939), svazek I, s. 101.

vojáků a zároveň označovali německou techniku za podřadnou, vznikla víra v jisté vítězství a sny o rychlém tažení na Berlín.“[655]

Nic podobného by se v roce 1939 v Německu nenašlo! Nebylo jediného německého politika, jediného německého diplomata, jediného německého generála, jediného německého publicisty, který by otázku „válka, nebo mír“ považoval za nedůležitou. Pro polského velvyslance v Paříži Lukasiewicze - a pro polskou diplomacii vůbec - však byla tato otázka lhostejná. Francouzský ministr zahraničí Bonnet si to uvědomil, když se snažil Lukasiewiczovi vysvětlit význam britsko-francouzsko-sovětských vojenských rozhovorů.[656] *„My se ničeho nebojíme. Rusko nedovolí Německu, aby se nás dotklo; Německo zabrání Rusku, aby nám ublížilo.“*[657]

Na konferenci 24. března 1939, které se zúčastnil ministr zahraničí, byly stanoveny obrysy polské zahraniční politiky, podle nichž, pokud by měl být narušen *„perimetr našich přímých zájmů a našich normálních potřeb“* - ***„budeme bojovat“***.[658]

Toto popírání jakýchkoli obav, které se projevilo již počátkem roku 1937 ve výrocích polského prezidenta Ignacyho Moscikiho, mělo v roce 1939 nabýt agresivního podtónu do té míry, že polské vedení při demonstraci zamýšlených cílů nebralo příliš ohled na „světové mínění“ a i těch několik dobře míněných rad, které byly nabídnuty ze spřátelené strany, bylo v posledních dnech a hodinách před vypuknutím války arogantně odmítnuto.

Ne nadarmo tedy britský velvyslanec ve Varšavě poslal 2. dubna 1939 (krátce před Beckovou návštěvou Londýna) svému ministru zahraničí telegram: ***„Hlavní potíž spočívá v tom, že polská vláda dosud nedokázala vychovat veřejné mínění v tom smyslu, že jsou nutné jakékoli ústupky.“***[659]

Přesto z toho v Londýně nevyvodili žádné závěry pro zachování míru.

Dne 17. května 1939 uzavřeli zástupci Francie a Polska vojenskou dohodu, v níž se francouzský generální štáb zavázal prolomit „Siegfriedovu

---

[655] G. Rhode, „Die deutsch-polnischen Beziehungen und ihre neuralgischen Punkte“ v *West-Ost Berichte* II/III, 1961, s. 97.
[656] G. Bonnet, *De Munich à la Guerre*, s. 277 (německé vydání, Vor der Katastrophe, s. 252).
[657] C.J. Burckhardt, *Meine Danziger Mission 1937-1939*, s. 353.
[658] C. J. Szembek, *Journal 1933-1939*, s. 434.
[659] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek IV dok. 605.

linii“ patnáctý den po vypuknutí války. Tím byla polská aspirace *„na mobilní tažení s invazí do Německa a postupem na Berlín“*[660], přiblížena k úplnému naplnění. Také francouzský ministr zahraničí Bonnet si uvědomil polské záměry v den, kdy na něj polský velvyslanec Lukasiewicz naléhal, aby do dohody, která měla být uzavřena, začlenil tajnou doložku - že *„Danzig má pro Polsko zásadní význam“*. Bonnet o tom napsal ve svých pamětech: *„Zdálo se mi, že Beckova rafinovaná hra spočívá ve zneužití francouzsko-britského spojenectví tím, že si od jednoho z nás s pomocí druhého vynucuje stále rozsáhlejší a přesnější závazky.“*[661]

Krize se blížila k vyvrcholení, a přesto polská vláda odmítala jednat o urovnání: *„Poláci se k blížící se krizi stavěli neohroženě, přesvědčeni, že Hitler bude odhalen jako agresor a že oprávněné stížnosti na Danzig pak budou zapomenuty.“*[662]

Dne 13. června 1939 britský velvyslanec v Berlíně Henderson doporučil Polsku, aby *„...méně mluvilo o své statečnosti a více přemýšlelo o realitě své zeměpisné polohy.“*[663]

Vysoký komisař Společnosti národů v Danzigu Carl J. Burckhardt napsal 26. července 1939 generálnímu tajemníkovi Společnosti Josefovi Avenolovi: ***„Mezi Poláky se začíná objevovat nebezpečná nálada. Často se připouští nebo, což je ještě horší, otevřeně prohlašuje, že všeobecná válka by znamenala pro republiku jedinou záchranu. Nebezpečné je zejména to, že si lidé začali zvykat na myšlenku, že katastrofa je nevyhnutelná; padají přehnaná prohlášení a konečným výsledkem je jakási citová otrava v tomto nešťastném městě. Přicházel proud táborových přívrženců jako nositelů špatných zpráv a předzvěsti, kteří měli často jen zájem na prohloubení krize, ať už osobními zásahy do lokální hádky, nebo smyšlenými zprávami.“***[664]

Anglie si však tohoto vývoje byla již plně vědoma! Poté, co britský kabinet vypracoval prohlášení o britské politice vůči Polsku, které měl Chamberlain oznámit v Dolní sněmovně, ***„Beck požádal Halifaxe [5. července], aby vynechal kompromisní větu, v níž říká, že polská vláda ‚bude k takovým rozhovorům (s Německem) přistupovat objektivně, ale s dobrou vůlí‘.***

[660] D. J. Dallin, *Soviet Russia's Foreign Policy*, s. 36.
[661] G. Bonnet, op. cit., s. 220 (německé vydání s. 223).
[662] A. J. P. Taylor, *The Origins of the Second World War*, s. 249.
[663] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VI, s. 702.
[664] C. J. Burckhardt, op. cit., s. 318, a *ADAP*, sv. VI, dok. 771.

Při Chamberlainově projevu v Dolní sněmovně 10. července byla tato věta vypuštěna."[665]

Cestovní zprávu, kterou sepsali dva britští diplomaté 9. června 1939, aby ji předložili svému tehdejšímu ministru zahraničí lordu Halifaxovi, nyní po čtyřiceti letech zpřístupnilo veřejnosti ministerstvo zahraničí. Jejími autory byli sir William Strang, v té době vedoucí oddělení zabývajícího se Německem a východní Evropou na ministerstvu zahraničí v Londýně, a Gladwyn Jebb, soukromý tajemník stálého státního podtajemníka, rovněž na britském ministerstvu zahraničí. Ačkoli zprávu vypracoval níže postavený Jebb a následně ji schválil Strang, postřehy v ní zaznamenané představovaly společný příspěvek. Název zprávy zní „Návštěva pana Stranga a pana Jebba v Polsku" a je parafována datem 13. června 1939 úředníkem Kirkpatrickem, který měl tyto záležitosti na starosti.

Gladwyn Jebb napsal: ***„Nejvíce mě zaujal zjevný klid a sebedůvěra Poláků, s nimiž jsem mluvil. Myslím, že někteří si byli příliš jistí a neuvědomovali si reálné nebezpečí útoku disciplinovaných a mechanizovaných německých divizí. Například vicekonzul v Kattowitz mi řekl, že místní polští úředníci byli od naší záruky ‚strašně povzneseni' a mluvili o rychlé porážce Německa a obsazení Breslau. Sedláci na statku jižně od Thornu, kde jsem strávil velmi osvěžující víkend, zase (jak mě ujistil syn domu) toužili po tom, aby si to s Němci rozdali. To potvrdil i vysoce inteligentní vedoucí ekonomického oddělení ministerstva zahraničních věcí pan Wszelaki, který řekl, že bojovnost a protiněmectví sedláků je způsobeno částečně rasovými a částečně ekonomickými důvody (nárůst počtu obyvatel a následný hlad po půdě německých sedláků). Wszelaki zašel dokonce tak daleko, že řekl, že pokud vypukne válka, obává se, že by bylo obtížné zabránit strašlivému masakru německých polských rolníků. Dále se zdá, že polští rolníci, ačkoli zůstávají protiruští, si nyní méně uvědomují ruské nebezpečí. Moji přátelé nebyli ochotni tvrdit, že to povede k návratu panslavismu, ale připouštěli, že z dlouhodobého hlediska a při pokračujícím německém tlaku by k něčemu takovému mohlo dojít. ... Nemohu samozřejmě tvrdit, že vím, co si polská armáda myslí. Mohu jen říci, že plukovník, vedle kterého jsem seděl u večeře - hlavní asistent náčelníka generálního štábu generála Stachiewitze - byl inteligentní a rozumný člověk. Otevřeně přiznal, že polská armáda má v***

---

[665] M. Gilbert a R. Gott, *The Appeasers*, s. 247 a *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VI, dok. 236.

některých ohledech nedostatky, ale byl přesvědčen, že v případě potřeby se velmi dobře osvědčí. Částečně od něj a částečně od jiných osob jsem se dozvěděl, že záměrem je zaútočit na Východní Prusko hned na začátku války, protože pro Němce by bylo velmi obtížné tuto provincii rychle a dostatečně posílit. Navíc bylo možné na ni zaútočit z mnoha míst současně. Doufalo se, že posilující efekt obsazení Königsbergu by mohl vyvážit nevyhnutelný ústup ze západního výběžku. V každém případě by Polsko nemuselo být nutně poraženo, ani kdyby se stáhlo na linii Visly. A v době, kdy se tam polská vojska vrátí, by Němci stejně jako Poláci mohli mít nedostatek některých základních zásob. Důraz byl kladen na pravděpodobnost, že válka na Východě bude ,otevřená' válka s volností manévrování a že to může mít, přinejmenším v počátečních fázích, tendenci zvýhodňovat Poláky. Abych přilákal své polské přátele, obvykle jsem se jich v určité fázi zeptal, co navrhují dělat s Němci, až se válečné štěstí - jak se domnívali, že je pravděpodobné - rozhodne v jejich prospěch. Žádné dvě osoby neodpověděly na tuto nepříjemnou otázku stejně. Obecně se však zdálo, že Německo by mělo být rozděleno na dvě nebo více částí a že větší část by měla být tvořena jižním a katolickým blokem, snad pod vedením arcivévody Otty [von Habsburga]. V každém případě se zdálo, že existuje obecná představa, že Východní Prusko by mělo být připojeno k Polsku. Druhý velitel východní sekce ministerstva zahraničí šel skutečně tak daleko, že rozhodně prohlásil, že to je polský plán. Zdůvodňoval to tím, že počet obyvatel Východního Pruska klesá, že jeho velká část je beztak skutečně polská, že v každém případě lze zařídit přesuny obyvatelstva a že Polsko jako mladý a rychle rostoucí stát by mělo mít pobřežní linii odpovídající jeho národnímu významu. Pokud se však nemýlím, existuje ještě větší a temnější projekt budoucnosti Polska po ,vítězné válce s Německem'. Jedná se o koncepci federativního Polska včetně Litvy s určitou formou autonomie pro Rusíny. Varšava by se podle tohoto snu stala centrem obrovské aglomerace, jejíž západní hranice by se mohly rozšířit téměř k Odře a jižní marš s obnoveným Maďarskem. … Myslím, že je jen málo Poláků u moci, kteří si neuvědomují zcela reálné nebezpečí války s Německem, a mnozí si zřejmě uvědomují, že by to ve skutečnosti mohlo znamenat soustavný ústup do vnitrozemí, který by dost dobře nemohl být vyvážen obsazením Východního Pruska, kde je stálá obrana (až na současné potíže s posilováním) velmi silná. Jsou však přesvědčeni, že ve všeobecné válce, která by podle nich následovala po německém útoku na Polsko, by Německo bylo nakonec poraženo a že polská armáda, i když by byla těžce zmrzačena, by se pak znovu vynořila z pripjaťských bažin nebo bělověžské ,džungle' a pokračovala by v

obsazování Velkopolska za stejných okolností jako v roce 1919. Toto přesvědčení není v žádném případě patetické nebo fantastické. Poláci poukazují, myslím, že oprávněně, na to, že německá situace, ať už vojenská, vnitřní nebo hospodářská, je mnohem méně silná, než by se mohlo zdát německé propagandistické mašinérii. Domnívají se, že nějaká forma německého kolapsu do jednoho roku od vypuknutí všeobecné války je velmi reálná; a přestože nepochybují o tom, že Němci budou v počátečních fázích bojovat velmi dobře, jsou přesvědčeni, že se kruh udrží a že účinek blokády bude patrný mnohem dříve, než tomu bylo v letech 1914-18..."[666]

Britská vláda se smířila s tím, že Polsko nechce vyjednávat, a byla smířena s touto situací. Výsledek: další válečný pokřik v Polsku. Chodacki, polský generální komisař v Danzigu, byl mužem, který zastupoval polskou politiku v centru německo-polských vztahů a který opakovaně hovořil o válce[667], jako například v době, kdy Danzig nechtěl nechat vyhladovět své obyvatelstvo z Danzigu, protože samotné živobytí Němců bylo ohroženo zkázou v důsledku tlaku Polska, a kdy naopak Danzig chtěl otevřít hranice s Východním Pruskem.

10. srpna se v silně cenzurovaném *Kurieru Polski* psalo: ***„Stejně jako muselo být před dvěma tisíci lety zničeno Kartágo, ozývá se dnes stále více hlasů volajících po tom, aby se jednou provždy skoncovalo s touhou Německa po moci nad ostatními národy v Evropě. ... Stále více se v zemi rozšiřoval obecný názor, že ‚Kartágo' musí být zničeno. Rychle se blíží doba, kdy se bude všeobecně zastávat názor, že odstranění hnisajícího vředu ve středu Evropy je nutností. Z Německa pak zůstane jen hromada trosek."***[668]

Tento požadavek nebyl v polském předválečném tisku ojedinělým jevem, spíše se jednalo o základní tenor silně cenzurované žurnalistiky. Když navíc známí mluvčí tohoto státu chlácholili národ neustálými válečnickými projevy a otevřeně hlásali anexionistické cíle, pak to bylo považováno za válečnou politiku![669] Za viníka války nelze označit toho, kdo zahájil vojenský postup tím, že první vydal rozkaz, nýbrž toho, kdo po dlouhou dobu celou svou

---

[666] *Frankfurter Allgemeine*, 31. srpna 1979, str. 5-6, cituje nově zveřejněné spisy britského ministerstva zahraničí, č. 0371/23020.
[667] C. Burckhardt, op. cit., s. 322.
[668] A. Buckreis, *Politik des 20. Jahrhunderts*, str. 127-128, 164-167, 231.
[669] Tamtéž.

politiku zaměřil tak, že donutil protivníka k vojenské intervenci, a kdo již ve vnitrozemí změnil nepřátelství proti cizím menšinám v trvalý stav!

Carl J. Burckhardt, vysoký komisař Společnosti národů v Danzigu, ve zprávě z 20. prosince 1938 uvedl: ***„Poláci mají trochu šílenou povahu. O půlnoci začnou rozbíjet skleněné výlohy. Jsou to jediní nešťastní lidé v Evropě, kteří touží po bojišti. Žízní po slávě a v tom neznají mezí. Je tu pan Beck, ale je tu také armáda a veřejné mínění připravené kdykoli vybuchnout."***[670]

Roger Makins, britský delegát Ligy v Basileji, referoval 11. června 1939 o rozhovoru s Burckhardtem: *„Pan Burckhardt zjistil určité příznaky polského imperialismu a nabyl dojmu, že konečné polské cíle mají široký záběr."*[671]

Francouzský velvyslanec v Berlíně Coulondre: ***„Jejich jediná záchrana [Polska a Rumunska] spočívala v zachování míru, ale neučinili žádný krok směrem, který by k tomu byl nezbytný."***[672]

Následují výroky historiků, kteří jsou dobře známí svým odporem k Hitlerovi: ***„Dějiny Polska v posledních letech před druhou světovou válkou jsou dějinami hrdinství a bláznovství. Také Polsko stále více podléhalo protiněmeckému zápalu. Přesto však lze jen stěží popřít, že Poláci v každém střetu vždy zaujímali tu nejostřejší možnou reakci (kromě války)."***[673] ***„Polsko přecenilo své síly a neprozkoumalo všechny možnosti, jak se vyhnout násilným střetům."***[674] ***„A Polsko? V Polsku osudová smlouva [s Británií] zřejmě vůbec nezapůsobila. Polsko vytrvale vzdorovalo [rozhovorům s Německem] a tisk se pozitivně převaloval ve vyjadřování chuti do války a nenávisti k Německu. Například článek, který se v těch dnech objevil v západopolských novinách, přirovnával nadcházející válku k fotbalovému zápasu. Výsměšně byl vyzván německý tým. Chtěli se přesvědčit, co pro Poláky znamená boj. Obyvatelé Danzigu pak mohli sledovat, jak jejich krajany mlátí. Zatýkání Němců pokračovalo, nebyly podány žádné informace o tom, kde se nacházejí. Jinak se to říct nedá: Polsko dělalo všechno pro to, aby svého souseda vyprovokovalo až do krajnosti, a tím posílilo jeho vůli k válce. Nejvíce absurdní byla pohlednice zobrazující, jak měla ve skutečnosti vypadat západní hranice Polska. Vedla podél Odry a Nisy. Takovou aroganci bylo třeba brát jako přímou***

---

670 M. Freund, op. cit., díl I, s. 394, 401.
671 *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VI, dok. 36.
672 R. Coulondre, *De Staline à Hitler*, s. 282 (německé vydání, s. 414).
673 M. Freund, op. cit., díl III, s. 9.
674 H. Buchheim, *Das Dritte Reich - Grundlagen und politische Entwicklung*, s. 47.

hrozbu války z německé strany. Mezi Němci v Polsku to vyvolalo jen posměch. Kdo by to mohl brát vážně? Kdo mohl v té době tušit, že se tato hranice jednou stane skutečností?“[675]

Polské vedení by převzalo iniciativu za neustálé prohlubování krize ve všech možných oblastech: v zahraniční politice, v mobilizaci, ve vojenských dohodách s Francií, ve vysídlování menšin, v oblasti komunikace včetně propagandy v rozhlase a na billboardech, v literatuře, ve veřejném vystupování předních řečníků, v akcích proti Danzigu, v diplomatickém urážení německého souseda, ve stále častějším narušování hranic (*Ilustrowany Kurjer* ze 7. srpna 1939 dokonce přinesl článek o soutěži polských vojenských jednotek v ničení a zabavování techniky Wehrmachtu na druhé straně hranice)[676], v uvádění vojsk do pohotovosti k útoku, v oficiálních hrozbách válkou, v příkazu velvyslanci Lipskému, vydaném na vrcholu krize, ***„aby se nenechal zatáhnout do žádných relevantních jednání“***, a ve všeobecné mobilizaci, která byla vyhlášena již den předtím. Ostřelování nebráněného německého města Beuthen dělostřelectvem v noci z 31. srpna na 1. září bylo v tomto řetězci událostí stejně charakteristické jako incident s náhlým útokem na vysílací stanici v Gleiwitzu, i když nebylo rozhodujícím faktorem. V době těchto dvou posledně zmíněných incidentů již byly kostky vrženy. *„Ve velké části polského obyvatelstva převládala sebevědomá válečná nálada. Polsko se ani nepokoušelo získat čas.“*[677]

Postup Polska proti Danzigu a jeho chování v posledních dnech míru si zaslouží samostatný popis, který však pouze doplní a potvrdí celý postoj polské zahraniční politiky v roce 1939 vůči Německu.

Postup Polska vůči Danzigu

„Neustálé snahy Polska o rozšíření své moci ve Svobodném městě Danzig s konečným cílem zrušit jeho autonomii vedly k neustálým konfliktům.“[678] Tyto „neustálé snahy“ sahají až do roku 1919 a jsou součástí územních požadavků Polska. Ty se v průběhu roku 1939 neustále stupňovaly. Podle vyjádření polského generálního komisaře v Danzigu Chodackého *„by k popisu polsko-danzigských sporů,“* v roce 1939 *„bylo zapotřebí patnáct*

---

[675] *Posener Stimmen* („Posenské komentáře“), Lüneburg, březen 1964, s. 2, 3.
[676] D. Hoggan, op. cit., s. 419.
[677] G. Rhode, *Die Ostgebiete des Deutschen Reiches*, s. 134.
[678] C. Höltje, *Die Weimarer Republik und das Ostlocarno-Problem 1919-1934*, s. 43.

tisícistránkových svazků“.[679] Danzig, město nesporně označované za německé i polskou vládou, byl sice versailleskou „smlouvou“ navenek změněn na „svobodné město“, ale ve skutečnosti z této „svobody“ zůstalo jen málo. Tato práva, která Polsko od roku 1919 v Danzigu získalo, byla tak rozsáhlá, že Varšava měla rozhodující vliv na hospodářství, a tím i na politický osud města: Polsko zastupovalo Danzig v zahraničí, a tedy i ve Společnosti národů. Polsko bylo v Danzigu zastoupeno velvyslancem, Německo a ostatní státy nanejvýš konzulem. Polsko kontrolovalo hranice Danzigu včetně hranic s Východním Pruskem a také určovalo celní sazby podle vlastního uvážení. Kromě vlastního poštovního úřadu si Polsko vydržovalo dvacet tři úřadů. Polsko spravovalo danzigské železnice a bylo zodpovědné za „národní obranu“ Danzigu. Polsko udržovalo na Westerplatte v rámci „svobodného města“ vojenský kontingent a muniční sklad.

Společnost národů, „ochránce“ „svobodného města“ a jeho ústavy, pověřila Vysokého komisaře, voleného na tři roky, který měl zabránit vnějším zásahům a vnitřním nepokojům, respektive je měl nechat urovnat. Protože jejich snahy o zprostředkování mezi Polskem a Danzigem častěji ztroskotávaly, tak bylo ponecháno na Radě Společnosti v Ženevě jako na nejvyšším soudním orgánu, aby se téměř na všech svých zasedáních zabývala danzigskými záležitostmi. Tato Rada Společnosti však neměla ani výslovnou pravomoc, ani potřebnou moc k tomu, aby konstruktivní řešení uskutečnila. V létě 1936 vytvořila takzvaný „Výbor tří“, jehož členy byli ministři zahraničí Anglie, Francie a Portugalska (později Švédska). Polsko bylo jako „zástupce pro zahraniční záležitosti Svobodného města“ rovněž členem tohoto výboru. Postoj polského zástupce vedl již tehdy k paradoxní situaci: ***„Role Společnosti národů a Polska se zdály být obrácené.“***[680] Tento Výbor tří měl od Rady Společnosti převzít všechny záležitosti týkající se Danzigu. Skutečnost byla taková, že po vytvoření tohoto výboru se Anglie a Francie začaly v Danzigu angažovat více než předtím. Od této chvíle vedly oficiální kanály pro vysokého komisaře Společnosti přímo mezi Londýnem a Paříží. Toto uspořádání bylo neuspokojivé pro všechny zúčastněné. Není proto divu, že se vysocí komisaři Společnosti v Danzigu bez výjimky zasazovali o nové uspořádání místních poměrů. Rozuměli tím opětovné začlenění Danzigu do Německa, zejména proto, že polská záminka o potřebě přístavu pozbyla platnosti vybudováním a rozšířením Gdingenu, hospodářským přiškrcením Danzigu a navíc zajištěním

[679] D. Hoggan, *The Forced War*, s. 63.
[680] C. J. Burckhardt, *Meine Danziger Mission 1937-1939*, str. 30-31, 26-27, 357.

volného přístavního území pro Polsko v Danzigu. Hrabě Manfredo Gravina, vysoký komisař Společnosti národů v letech 1929-1932, navrhl během svého funkčního období: připojit Východní Prusko k Říši rozšířením území Danzigu na západ; zmocnit Společnost národů jako ochránce Danzigu potřebnými pravomocemi; osvobodit Danzig od všech omezení uvalených Polskem (železnice, cla, hospodářství, zahraniční politika atd.); převést Gdingen a okolní region, jakož i volnou přístavní oblast v Danzigu na Polsko a zajistit toto uspořádání zárukou Společnosti národů.[681]

C. J. Burckhardt označil v roce 1937 a později návrat Danzigu k Německu za nezbytný.[682] I on si však musel uvědomit, že je bezmocný, aby situaci změnil, a musel přiznat, že mu bylo dokonce z nikoliv neautoritativní strany soukromě předloženo, aby upustil od pokusů o uklidnění v Danzigu, neboť ty byly považovány za „škodlivé".[683] Od roku 1935, kdy si státní podtajemník na ministerstvu zahraničních věcí ve Varšavě hrabě Szembek udělal tento zápis do svého deníku: ***„Bylo by v zájmu mnoha lidí, aby se vztahy mezi Polskem a Danzigem zhoršily, polských nacionalistů i danzigských Němců nepřátelských vůči Hitlerovi, Židů a obchodníků z přístavu Gdingen..."***[684], tytéž skupiny zůstávaly stále aktivní ve smyslu, jak jej popsal Szembek.

Návrh, který Hitler předložil Polsku 24. října 1938, byl podstatně skromnější než všechny předchozí požadavky německých a zahraničních politiků na připojení Danzigu. Byl sdělen - a to potvrzují všechny následně shromážděné dokumenty! - s upřímným záměrem postavit vztahy s východním sousedem na lepší a bezpečnější základ. Hitler nevyhrožoval a ani slabě nenaznačil, že by jako prostředek k dosažení svých cílů použil nátlak. Nebylo ani řeči o žádném termínu. Naopak, až do vypuknutí války Hitler opakovaně nabádal k umírněnosti vůči danzigskému senátu, nicméně dával zcela jasně najevo, že Danzig má ochrannou podporu Říše.[685]

Je prokazatelné, že Hitler zasáhl do dění v Danzigu až po polském ultimátu ze 4. srpna 1939. Učinil tak tím, že a) povolal do Berchtesgadenu

---

681 Tamtéž..
682 H. Roos, *Polen und Europa*, s. 296.
683 C. J. Burckhardt, op. cit., s. 104.
684 J. Szembek, *Journal 1933-1939*, s. 112 - obsáhlá recenze této knihy v *Nation Europa* 5/1959, s. 22.
685 *ADAP*, sv. VII, dok. 188. - Dne 22. srpna Hitler zrušil plánovanou návštěvu křižníku „Königsberg" v Danzigu.

gauleitera Forstera (okresního hejtmana), aby podal zprávu (10. srpna 1939), a nařídil ***„vyhnout se jakémukoli novému incidentu v Danzigu, aby nedošlo ke zhoršení tamních poměrů“***[686]; b) požádal Carla Burckhardta, vysokého komisaře Společnosti národů v Danzigu, o zprostředkování; c) upozornil Polsko, že Německo nebude tolerovat, aby bylo Danzig vystaveno hladu nebo vojenské okupaci - tato reakce byla v polském prohlášení z 10. srpna 1939 prohlášena, pokud by byla na úkor polských zájmů, za „akt agrese“.[687]

„Hitler nebyl proti dalším hospodářským aspiracím Polska v Danzigu, ale byl rozhodnutý nikdy nedovolit, aby byl v Danzigu nastolen polský politický režim.“[688]

„Sudetští nacisté, stejně jako před nimi Rakušané, budovali napětí postupně bez Hitlerova vedení. V Danzigu bylo napětí již dokonáno; a Hitler, pokud něco udělal, držel místní nacisty na uzdě.“[689]

Naproti tomu polský ministr zahraničí Beck vedl v Danzigu svou politiku *„ne kvůli Danzigu jako takovému, ale z principu - Danzig se stal jakýmsi symbolem“*.[690]

Jak ale vypadala tato „principiální politika“, kterou Polsko v Danzigu sledovalo? Takový je názor německého velvyslance v Paříži Otto Abetze: ***„Tvrzení o ‚spontánním‘ probuzení polského nacionalismu po Mnichovu nesnese bližšího zkoumání. Protiněmecké demonstrace požadující polskou anexi Danzigu a Východního Pruska se odehrávaly na příliš mnoha a příliš řídce rozptýlených místech, bojkot německy mluvících podniků byl příliš dobře synchronizován, házení kamenů do oken německého velvyslanectví ve Varšavě a německého generálního konzulátu v Thornu se odehrávalo příliš blízko sebe v čase, než aby byla nějaká spontánnost pravděpodobná.“***[691]

S podporou Velké Británie Varšava důrazně prosazovala své polonizační tažení proti Danzigu. Iniciativa ke zhoršení situace ležela, jako často od roku 1919, výhradně na Polsku - a Anglie vedla Polsko *„daleko po zahradní*

---

686 „Francouzská žlutá kniha“, dok. 188.
687 „Polská bílá kniha“, dok. 86.
688 D. Hoggan, op. cit., s. 329 a 405.
689 A. J. P. Taylor, *The Origins of the Second World War*, s. 248.
690 M. Freund, *Weltgeschichte der Gegenwart in Dokumenten*, díl II, dok. 49, s. 122 - zpráva o Beckově jednání v Londýně dne 4. dubna 1939.
691 O. Abetz, *Das offene Problem*, s. 101. - Abetz byl po uzavření příměří v roce 1940 jmenován velvyslancem v Paříži.

stezce".[692] Po porážce Polska v roce 1939 řekl ministr zahraničí Beck svému příteli v rumunském exilu: *„Nikdo se zdravým rozumem nemůže tvrdit, že příčinou války byl Danzig."*[693] Faktem zůstává: ***„Ale rozhodně se v kritických měsících roku 1939 choval tak, jako by o Danzig skutečně šlo."***[694]

Nejvýznamnější z těchto opatření: Na konci roku 1938 vydávalo Polsko známky, které zobrazovaly Danzig, jako by to bylo polské město.[695] ***„Do 2. května dospěl polský tisk k tomu, že se objevil požadavek, aby se ‚Gdaňsk (Danzig) stal polským'. Vzhledem k tomu, že Varšava vyjadřovala rostoucí nálady polského nacionalismu, byla vyhlídka na německo-polskou dohodu malá."***[696]

Dne 5. května 1939 prohlásil polský ministr zahraničí Beck ve svém projevu v Sejmu, polském parlamentu: ***„Obyvatelstvo Danzigu je dnes převážně německé, ale jeho živobytí a prosperita závisí na hospodářských možnostech Polska. Jaké závěry jsme z této skutečnosti vyvodili? Stáli jsme a stojíme pevně na půdě práv a zájmů našeho námořního obchodu a naší námořní politiky v Danzigu."***[697]

Stát pevně na této půdě znamenalo udržet Danzig i v budoucnu v ekonomické závislosti, protože se muselo živit Polskem, a tuto závislost dále prohlubovat.

Dne 11. června 1939 Varšava opět zvýšila počet svých celních úředníků v Danzigu. Finanční zátěž, která tím vznikla, nesla danzigská obec. Toto opatření bylo o to provokativnější, že počet polských celních inspektorů v Danzigu vzrostl na čtyřnásobek ve srovnání s rokem 1929, zatímco ve stejném období byl obchod v Danzigu snížen na třetinu hodnoty obratu.[698] Ve stejném měsíci byla pro Němce uzavřena polsko-danzigská hranice. Podle oficiálních polských údajů se v roce 1924 *„10,9 % polského zámořského vývozu uskutečnilo po vodních cestách"*. V roce 1937 to byla 4 procenta a v roce 1938 2,3 procenta.[699] Koncem června 1939 ujistil vůdce polské menšiny v

---

[692] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 158: Britský velvyslanec v Berlíně svému ministru zahraničí 22. srpna 1939.
[693] S. L. Sharp, *Poland - White Eagle on a Red Field*, s. 143.
[694] Tamtéž.
[695] *Michel Katalog* (katalog známek) 1938 a „Německá bílá kniha" č. 2, dok. 198.
[696] C. Tansill, *Back Door to War*, s. 523.
[697] „Polská bílá kniha", dok. 77.
[698] „Francouzská žlutá kniha", dok. 175.
[699] B. de Colonna, *Poland from the Inside*, s. 153.

danzigském Volkstagu Budzynski v projevu proneseném na polské „Slavnosti moře“ svých několik danzigských spoluobčanů, že spojení Danzigu s Polskem dosáhne armáda.[700]

11. července 1939 informoval lord Halifax svého velvyslance ve Varšavě o rozhovoru s polským velvyslancem hrabětem Raczynskim, který se nedávno vrátil do Londýna: ***„Plukovník Beck si je vědom, že ‚polské veřejné mínění bylo příliš vzrušené‘, takže se cítil povinen prohlásit, že ‚doufá, že by bylo možné udělat něco pro jeho zmírnění‘… Beck přiznává, že se na situaci ‚nic podstatného nezměnilo a samotný Danzig byl stále pod polským velením‘… Beck však oznámil, že ‚zvýší své vojenské přípravy kolem Danzigu. Nicméně plukovník Beck cítil, že situace nemůže donekonečna pokračovat v dosavadním vývoji, protože hrozilo nebezpečí, že bude postavena před fait accompli‘… ‚Ačkoli plukovník Beck ještě nedospěl k žádnému definitivnímu rozhodnutí, domníval se, že nejlepším způsobem, jak vyvolat zastavení, by možná bylo velmi pečlivě vybrat jedno zcela jasné porušení ústavy ze strany Danzigu, které by nebylo tak závažné, aby způsobilo okamžitý výbuch. Pokud by se na tomto pečlivě vybraném místě postavil, mohli by být danzigští nuceni ustoupit. Plukovník Beck měl na mysli nějakou společnou trojstrannou akci, nikoli však v Berlíně, ale v Danzigu. Považoval to za vhodnější, protože by to německého kancléře nestavělo přímo před možnou ztrátu jeho tváře a bylo by pro něj snazší provést ústup přes Danzig‘ … ‚Plukovník Beck však byl proti tomu, aby se bez důkladného zvážení posílaly důrazné nóty, protože by mohly vést jen k neblahým důsledkům. Plukovník Beck ve skutečnosti nebral v úvahu žádná jednání ‚o danzigské otázce… a domníval se, že k obnovení pozice bude pravděpodobně nutné přetahování, protože došlo k příliš mnoha porušením danzigského statutu‘.“***[701]

Přestože britská vláda byla nejpozději v polovině července 1939 znovu výslovně informována o tom, že a) Polsko hodlá v Danzigu aktivně působit a vymyšlenými prostředky oslabit tamní německý vliv s konečným cílem zcela jej eliminovat a b) Hitler v otázce Danzigu nespěchá, a že je připraven jednat prostřednictvím Společnosti národů *(„uchylujeme se k vysokému komisaři, a ne k samotné Ženevě“)*[702], vyslali krátce nato společně s Francouzi vojenskou

---

[700] D. Hoggan, op. cit., s. 329 a 405.
[701] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VI, dok. 293.
[702] „Britská modrá kniha“ - *The Government Blue Book: Documents Concerning German-Polish Relations and the Outbreak of Hostilities between Great Britain and Germany on*

misi do Moskvy s cílem získat bolševickou moc pro boj proti Německé říši v Evropě.

Reakce Polska na návrh gauleitera v Danzigu Forstera upustit od *„všech vojenských opatření, která jsou nyní v Danzigu přijata"*, pokud dojde k uvolnění situace, byla koncem července taková, že dokonce lord Halifax nechal vydat varování Varšavě, aby se polská vláda vyvarovala jakýchkoli *„provokativních tvrzení, že německá vláda slábne"*.[703] Ani to však nebylo nic platné.

Dne 1. srpna 1939 Varšava ukončila bezcelní vývoz sleďů a margarínu z Danzigu do Polska. Toto rozhodnutí se dotklo deseti procent obchodu s Danzigem. Není třeba podrobného vysvětlení, abychom pochopili, nakolik toto dodatečné opatření ještě více zhorší již tak značně omezené základní životní potřeby v Danzigu. Francouzský konzul v Danzigu informoval svého ministra zahraničí 1. srpna: ***„Stejně jako Senát zaujal politiku mlčení k opakovaným polským protestům ve věcech celní kontroly, tak polská vláda nyní přijala odvetná hospodářská opatření, která by mohla mít vážné důsledky... Tato odvetná opatření přišla zcela nečekaně a vyvolala překvapivou reakci, jejíž ohlas lze nalézt v tisku 31. července. Oba deníky hlasitě protestovaly proti tomuto spojování ekonomické otázky s, podle jejich názoru, čistě politickou záležitostí celních inspektorů. Celou záležitost považovaly za porušení dohody o výměně, která měla platit do 31. července 1940, a polský postoj opakovaně označily za ‚přímou akci', na kterou zřejmě projevily velké rozhořčení...."***[704]

To vše se odehrávalo v době, kdy se v Polsku dobře vědělo, že *„Senát dosud nikdy neriskoval, že se dostane příliš daleko a že jakákoli hrozba celní unie s Německem by se neměla brát příliš vážně"*. V diskusi o těchto záležitostech z 2. srpna dal náměstek ministra zahraničních věcí Arciszewski britskému velvyslanci Kennardovi na srozuměnou, ***„že celková situace se může stát kritickou koncem tohoto měsíce..."***. *„Připustil, že situace se může během několika hodin vyvinout z politické do vojenské fáze..."*[705]

Mimochodem, hospodářské odtržení Danzigu od Polska bylo v naprostém rozporu s polskou prázdnou rétorikou, že Polsko není schopno bez

---

September 3 1939 (Vládní modrá kniha: Dokumenty týkající se německo-polských vztahů a vypuknutí nepřátelských akcí mezi Velkou Británií a Německem 3. září 1939), dok. 37.
[703] Tamtéž, dok. 38.
[704] „Francouzská žlutá kniha", dok. 175.
[705] „Britská modrá kniha", dok. 42.

Danzigu přežít. Tento krok spočívající v ukončení obchodu s Danzigem - již od roku 1919 Polsko neustále omezovalo svůj obchod s Danzigem - měl tedy sloužit militantním cílům.

Dne 4. srpna Polsko doručilo „Svobodnému městu“ ultimátum s omezením na sedmnáct hodin, v němž hrozilo okamžitými odvetnými opatřeními a represemi v případě, že nebude odvolán (údajný, ale nevydaný) příkaz Senátu týkající se oblasti působnosti polských celních inspektorů a nebudou učiněny pokusy zasahovat do povinností od nynějška ozbrojených polských celních inspektorů nebo jim bránit. Důvod: fáma. ***„Francouzský velvyslanec ve Varšavě je toho názoru, že polská akce byla taktickou chybou. Také vysoký komisař Společnosti národů v Danzigu profesor Burckhardt tvrdí, že polské ultimátum ze 4. srpna zhatilo všechny pokusy o uvolnění napětí. Není pochyb o tom, že Polsko v tomto případě přivedlo na přetřes roztržku, které se dalo dobře vyhnout bez ztráty vlivu a bez jakékoli materiální újmy.“***[706]

V časných ranních hodinách 5. srpna byl předseda danzigského senátu Greiser informován, že pokud se Danzig vzepře ultimátu z předchozího dne, bude zastaven dovoz všech potravin. Greiser, který se domníval, že *„tenor ultimáta, krátká lhůta a obsah hrozby znemožňují jakoukoli odpověď“*, se obrátil na vysokého komisaře a prohlásil, že je ochoten telefonicky hovořit s polským generálním komisařem v Danzigu Chodackým, aby mohl napravit spouštěcí příčinu skutkového stavu věci a prokázat tak neopodstatněnost obvinění.[707] Chodacki sice souhlasil, že se pokusí přimět svou vládu, aby telefonické vysvětlení přijala jako ústní nótu, trval však na tom, aby danzigský senát písemně potvrdil „splnění polských požadavků“. Mezitím byl Burckhardt Chodackým také informován, že manželky a děti polských úředníků budou evakuovány. Doručením této hrozby vyhladovění Danzigu, aniž by k tomu byl bezprostřední důvod, polská vláda zasahovala do životně důležitých zájmových sfér Danzigu a Říše. Tajná diplomatická korespondence prozrazuje, ***„že by [polská vláda] mohla přijmout vojenská opatření, kdyby Senát polskou nótu odmítl“***.[708]

Polsko dovádělo krizi do krajnosti tím, že neodvolalo ultimátum a hrozbu embargem, ale také tím, že nikdy neodvolalo vyzbrojení polských celních inspektorů, ačkoli bylo zřejmé, že záminka pro tuto akci je neospravedlnitelná.

---

706 M. Freund, op. cit., díl III, s. 14 a „Polská bílá kniha“, dok. 82.
707 *ADAP*, sv. VI, dok. 774, pozn.
708 „Francouzská žlutá kniha“, dok. 182 - prohlášení Becka ze 7. srpna 1939.

Dne 6. srpna maršál Smigly-Rydz oznámil 150 000 legionářům shromážděným v Krakově, ***„že Polsko je odhodláno čelit ‚síle silou' a důrazně se postaví proti každému pokusu o přímé či nepřímé překročení svých zájmů. Dodal, že Danzig, vázaný k Polsku po mnoho staletí, je plícemi polské hospodářské organizace a varšavská vláda se v této otázce jasně a jednoznačně vymezila."***[709] *„'Danzig jsou plíce Polska! Máme přátele, kteří nám rozumějí a kteří nám jasně vyjádřili svou solidaritu.' Z davu zaznělo: ‚Chceme Danzig!'."*[710]

Konzervativní polský list *Czas* komentoval tento projev následujícího dne v tom smyslu, že *„kdyby se danzigští nacisté snažili vytvořit fait accompli, polská děla by zařvala"*.[711] ***„Děla, která chrání čest Polska, míří na Danzig. Každý si musí uvědomit, že tato děla budou střílet, pokud se orgány svobodného města v rozporu se zjevným zájmem obyvatel Danzigu chystají postavit Polsko před hotovou věc."***[712]

Polský velvyslanec ve Washingtonu Jerzy Potocki tak vyvodil závěr ze svých jednání ve Varšavě z letošního 7. srpna: ***„Polsko dává přednost Danzigu před mírem."***[713]

V této atmosféře se prezident Greiser podřídil polskému ultimátu. Učinil tak nejen telefonickým předáním ústní nóty, ale na žádost Polska ji předal i písemně. Přestože toto prohlášení bylo mimořádně dobře napsané a navíc obsahovalo jasný protest proti postupu Polska, nic to nemění na tom, že šlo o „sešup dolů". Polský ministr zahraničí to víceméně pochopil po svém, stejně jako ostatně zahraniční tisk.[714] Beck ***„vidí potvrzení své ‚politiky neústupnosti' v tom, jak dopadla danzigská krize, o čemž jeho vládě 7. srpna 1939 referoval francouzský velvyslanec ve Varšavě. Prostor pro případné polské ústupky se však natolik zúžil, jak píše tentýž velvyslanec 8. srpna, že jakýkoli neuvážený čin by mohl mít ty nejvážnější důsledky."***[715]

---

709 „Francouzská žlutá kniha", dok. 185 a „Německá bílá kniha" č. 2, dok. 448.
710 W. Ziegler, *Wie kam es zum Kriege 1939?* s. 65.
711 „Francouzská žlutá kniha", dok. 185 a „Německá bílá kniha" č. 2, dok. 448.
712 Tamtéž.
713 *Ilustrowany Kurjer*, 7. srpna 1939; *New York Times*, 8. srpna 1939.
714 *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VI, dok. 585, 588.
715 M. Freund, op. cit., díl III, s. 15.

Greiser předem informoval Vysokého komisaře Společnosti národů - i to je známkou ochoty ke smíru - o danzigské nótě, a tak se snažil získat jeho radu a souhlas; Polsko tento postup nepovažovalo za nutný při jednání s Danzigem.

8. srpna podal velvyslanec Henderson zprávu svému ministrovi zahraničí: ***„Právě tyto prvky, které jsou posilovány články v anglickém nebo polském tisku, mají tendenci Německo ponížit, zejména proto, že se zde silně cítí, že Polsko by se nikdy neodvážilo takového vzdoru, kdyby za ním nestála Británie… Lze se domnívat, že ponížení je pro něj [Hitlera] spásné, ale pokud tato nebezpečná politika není politikou vlády Jeho Veličenstva, vážně se domnívám, že by se ve Varšavě i v Londýně mělo udělat maximum pro to, aby se během několika příštích týdnů nezahnal do situace, kdy diktátorova hrdost nedovolí zvolnit, i kdyby si to přál.“***[716]

V pozdější zprávě se zmiňuje o tom, že komentáře tisku ve Varšavě a v Londýně k projevu maršála Smigly-Rydze z 6. srpna vážně ohrozily urovnání sporu v Danzigu z 5. srpna, a důrazně zdůrazňuje: ***„Postoj Poláků se mi zdá velmi a zbytečně nebezpečný.“***[717]

Téhož dne navíc Henderson informoval stálého státního podsekretáře pro zahraniční věci sira A. Cadogana o rozhovoru, který vedl s členem hnutí odporu, státním tajemníkem von Weizsäckerem, který ho údajně požádal o rozhovor: ***„‘Je polský velvyslanec naživu, nebo mrtvý, nebo už není v Berlíně?‘ Požádal jsem belgického velvyslance, aby [to] Lipskému zopakoval, a od Lipského se dozvěděl, že jeho instrukce zní, aby se vyhnul jakýmkoli kontaktům s Němci. Osobně si myslím, že takový postoj je příliš hloupý, než aby se dal vyjádřit slovy, ale nevím, co si o tom myslíte v Londýně. Británie je veřejný nepřítel č. 1, ale sám bych rozhodně nenavrhoval takový postup. Chystám se promluvit s [knížetem] Lubomirskim, o článku ‚Czas‘. Ostatně Lubomirski je ten z polského velvyslanectví, který většinu mých kolegů děsí extrémní bojovností svých výroků. Za předpokladu, že sami nezaregistrujeme menší tvrdost, nic neztratíme a můžeme hodně získat tím, že dáme Hitlerovi šanci, o kterou možná skutečně usiluje, učinit mírové gesto. Ztratíme ve všech ohledech, pokud ho o tuto šanci připravíme, protože může svému národu dokázat, že ji chtěl a že mu ji nedáme. Nejen Němci, ale i Italové se domnívají,***

---

[716] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VI, dok. 585.
[717] Tamtéž, dok. 588.

že Polsko by si rádo vymohlo dohodu ještě letos, protože cítí, že britská podpora by později mohla být vlažnější."[718]

Říšská vláda 9. srpna informovala ministra zahraničí Becka, že opakování požadavků vznesených formou ultimáta vůči Danzigu by vedlo k většímu napětí ve vztazích mezi Německem a Polskem a že embargo by donutilo „svobodné město" Danzig hledat jiné možnosti dovozu a vývozu. Hitler zde sice naznačil, že bude stát na straně Danzigu, nicméně nevyhrožoval. ***„Odpověděli [polská vláda] do 24 hodin, aniž by se poradili s Londýnem nebo Paříží, a prohlásili, že Polsko bude považovat jakýkoli pravděpodobný zásah říšské vlády do vztahů existujících mezi Polskem a Danzigem, který by byl na úkor polských práv a zájmů, ‚za agresivní čin'. Tato odpověď ukázala - poté, co se o záležitosti Danzigu dvacet let nepřetržitě přetahovaly Berlín a Varšava - kam nás to dostalo."***[719]

Tato polská nóta z 10. srpna byla dalším potvrzením toho, že Polsko hodlá zcela eliminovat vliv Německa na Danzig - i v případě blokády - a jednat zde agresivní silou. Polsko opět vyostřilo situaci do té míry, že i lord Halifax 15. srpna navrhl: ***„... polská vláda by měla z hlediska světového mínění prozkoumat možnost vyjednávání o Danzigu... a nedat mu [Hitlerovi] žádnou záminku k jednání."***[720] Velvyslanec Henderson si rovněž uvědomoval význam této polské nóty a nemohl „uvěřit", že by Hitler zůstal tak klidný, jak se skutečně zachoval, když se o této nótě dozvěděl.[721] Poláci však měli - jak uvedl Burckhardt - *„v úmyslu dosáhnout nebezpečného úspěchu a o tomto úspěchu nikdy nepřestali mluvit"*.[722]

Polská vláda v tom nebyla sama: Ministr zahraničí Beck mohl 13. srpna ukázat velvyslanci USA ve Varšavě Biddleovi zprávu polského velvyslance v Londýně Raczynského, která obsahovala výslovný souhlas britské vlády se všemi posledními polskými opatřeními.[723] Že by se tím polská vláda měla cítit povzbuzena, není třeba zdůrazňovat. Důsledky měly následovat.

---

[718] Tamtéž, dok. 594.
[719] E. v. Weizsäcker, Erinnerungen, str. 244-245.
[720] M. Freund, op. cit., díl III, str. 20-21.
[721] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 37.
[722] C. J. Burckhardt, op. cit., s. 347.
[723] *Foreign Relations of the United States 1939* (Zahraniční vztahy Spojených států 1939), svazek I, s. 214.

Dne 18. srpna nabídl polský generální komisař v Danzigu Chodacki zrušení hospodářského embarga, pokud bude mezitím vyzbrojeným a posíleným celním inspektorům a pohraniční stráži uděleno právo neomezeného působení na území Danzigu. Přijetí tohoto požadavku by znamenalo vojenskou okupaci a tím i polonizaci Danzigu. Nyní tedy byl Danzig prakticky postaven před druhé ultimátum, které připouštělo pouze čtyři alternativy:

a) Politické přidušení cly a tím zničení hospodářství, respektive jejich živobytí i do budoucna (od 1. srpna platí polská opatření v tomto smyslu!);

b) souhlas s vojenskou okupací ze strany Polska;

c) otevření hranic s Východním Pruskem, aby se zabránilo hladomoru - tedy souhlas s pravděpodobným válečným stavem, kterým Polsko za takové opatření hrozilo;[724]

d) požádat o pomoc Německou říši, a tím rovněž akceptovat pravděpodobný válečný stav, kterým hrozilo Polsko.[725]

Senát v Danzigu se smířil s hospodářským škrcením a zůstal pasivní. Britský generální konzul Shepherd opustil „svobodné město“ 24. srpna, aniž by si vzal dovolenou od danzigského senátu. Už se neměl vrátit. Zprávy tohoto experta Halifax nevyužil pro žádné mírové řešení.

Jednání o otázce celních inspektorů v Danzigu přerušilo Polsko ještě téhož dne, 24. srpna.[726] I kdyby byla pravdivá dokumentace přetisknutá v *ADAP*, podle níž danzigský senát při jednání s Polskem „uplatňoval zdržovací“ taktiku, je překvapivé, že si Polsko na způsob jednání nestěžovalo a nepožadovalo, aby jednání bylo konkretizováno.[727] Přerušením rozhovorů, odmítnutím byť jen pokusu o nalezení prostředníka (např. Burckhardta nebo

---

[724] *ADAP*, sv. VI, dok. 771 - 4. srpna 1939 a dok. 773.
[725] „Polská bílá kniha“, dok. 86.
[726] *ADAP*, sv. VII, dok. 254 a dok. 232.
[727] Vzhledem k tomu, že v polské dokumentaci nelze nalézt žádný záznam, který by dokazoval opak, a vzhledem k tomu, že Veesenmayer, který je v těchto spisech ADAP uveden jako signatář, byl v procesech na Wilhelmstraße 1946-1949 zproštěn obžaloby č. 1, je třeba konstatovat, že se jedná o obvinění z trestného činu, který byl spáchán v roce 1946. 1 („spiknutí proti míru“) s odůvodněním, že „o Hitlerových útočných plánech nevěděl“, respektive nemohl vědět, vyvolávají pochybnosti o pravosti těchto dokumentů otištěných v *ADAP* (týkajících se Danzigu v posledních dnech míru). *„Das Urteil im Wilhelmstraßenprozeß“*, s. 43.

britské vlády) a naprostým odmítnutím až do vypuknutí války vést jakákoli jednání jak s danzigským senátem, tak s německou vládou a konečně jednoznačně formulovanými anexionistickými požadavky Polsko jednoznačně prokázalo svůj nezájem o tato jednání a odhalilo své skutečné záměry.

Dne 26. srpna 1939 večer Chodacki naléhavě doporučil vysokému komisaři Společnosti národů v Danzigu Carlu J. Burckhardtovi, aby urychleně evakuoval svou rodinu, *„protože každým dnem může dojít ke střetům a město může být bombardováno“*.[728] *„Situaci zhoršuje skutečnost, že postoj granzigského senátu je do značné míry vykládán jako ústup.“*[729]

Toto hodnocení situace povzbuzovalo Polsko k dalším provokacím v naději, že *„v případě války vypuknou v Německu nepokoje a že polská vojska úspěšně napochodují na Berlín.“*[730]

Od konce března 1939 polská vláda odmítala veškerá jednání s říšskou vládou pod hrozbou války, stavěla se proti každému kompromisu, a dokonce i když došlo ke krizovému bodu, odmítala každé gesto dobré vůle k vedení jednání. Již 27. května 1939 ministr zahraničí Beck vzbudil u Burckhardta dojem, že *„mu dává pokyny, místo aby s ním diskutoval o způsobech spolupráce“*.[731] *„V rámci momentálního napětí“*, tak prohlásil Beck v této diskusi s Burckhardtem, *„nejsou žádná jednání mezi Berlínem a Varšavou možná“*.[732] Taková „vysvětlení“ nejsou omluvou pro nedostatek jakéhokoli odhodlání k jednání u těch, kteří toto napětí vyvolali.

Jak již bylo řečeno, Danzig nebyl pro Polsko jediným cílem, ani jediným cílem jeho provokací, ale spíše prostředkem k dosažení cíle.[733] Polsko spolu se svými anglickými a francouzskými přáteli bylo odhodláno zbavit „svobodné město“ svobody žít v souladu s jeho národními a kulturními vazbami, ano, dokonce se snažilo ještě více omezit základní ekonomické potřeby Danzigu. Tento podnik byl nakonec ospravedlněn tím, že „svoboda“ celého světa je ohrožena Hitlerem. ***„Danzig je německé jméno. To dokazují už samotné volby. Citoval jsem názory slavných mužů. Nikdo nemůže popřít, že naprostá většina obyvatel Danzigu jsou Němci nebo že si přejí připojení k Německu. Pokud si však Poláci myslí opak, proč neuspořádat plebiscit pod anglickou kontrolou a***

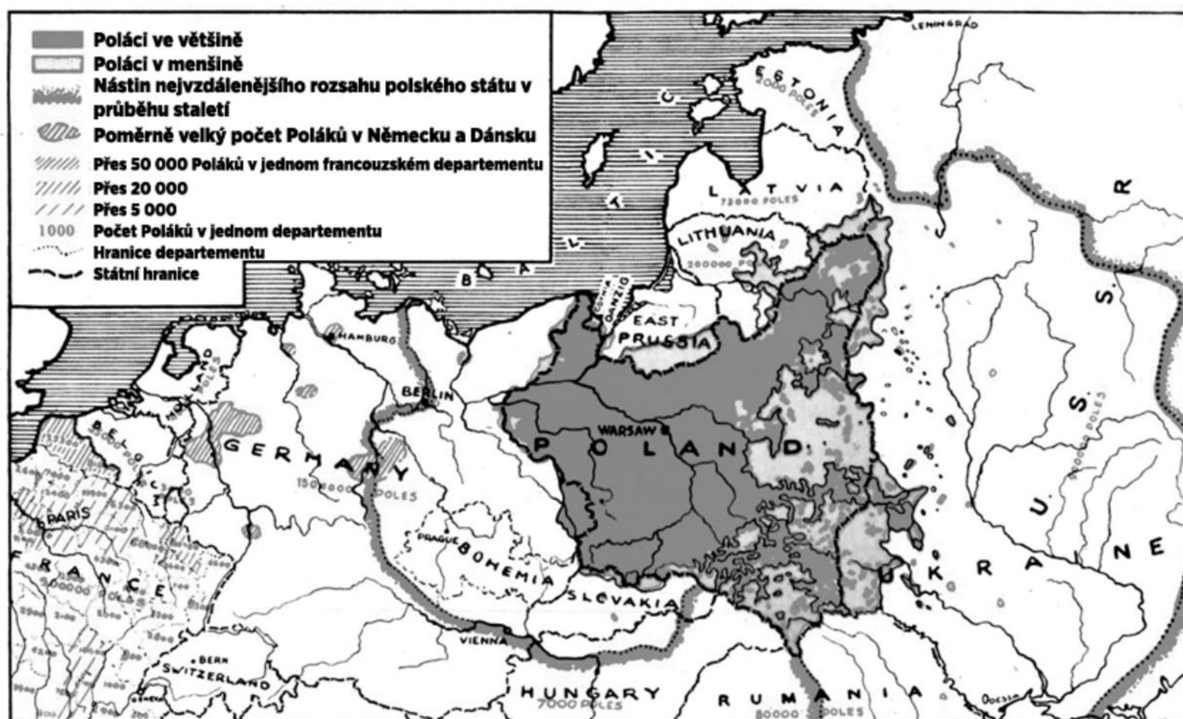
---

[728] C. J. Burckhardt, op. cit., s. 351, 299.
[729] M. Freund, op. cit., díl. III, s. 14.
[730] Tamtéž, s. 372. - velvyslanec Lipksi 31. srpna 1939.
[731] C. J. Burckhardt, op. cit., s. 351, 299.
[732] Tamtéž.
[733] S. L. Sharp, op. cit., s. 143.

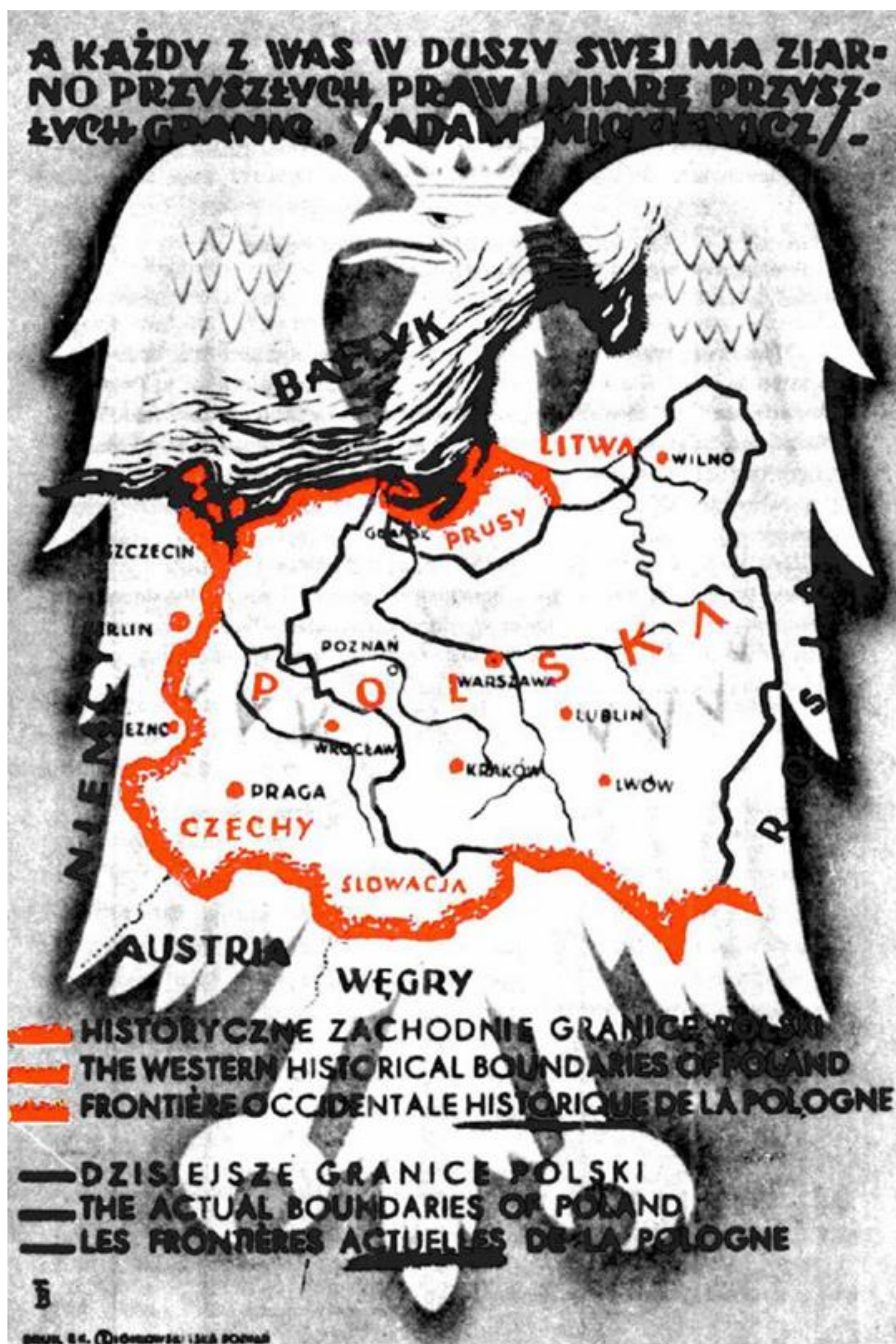
řídit se jeho rozhodnutím? Varšava by, jak mi tam bylo řečeno, takové řešení odmítla, protože by předem znala výsledek. Poláci mi řekli, že to není spravedlivá zkouška, protože mají nároky na ústí Visly. Těmito nároky jsem se však zabýval v jedné z předchozích kapitol a mohu jen zopakovat, že takové argumenty by se rovnaly předání nizozemského ústí Rýna Německu nebo portugalského území kolem řeky Tagus Francově Španělsku. Nemá smysl bojovat za to, aby se jedna skupina Němců v Danzigu nepřipojila k jiné skupině Němců v Říši. Bylo by to stejné, jako kdyby nějaká jiná země šla do války, aby zabránila Anglii a Novému Zélandu sdílet jednu vládu, pokud by o to stály. Danzig jako město založili Němci. To, že Slované mohli před mnoha staletími otevřít obchodní centrum na místě dnešního svobodného města, není důvodem k tomu, aby toto území připadlo Polsku. Srbové jsou také Slované a můžeme jim to klidně připsat, protože nemáme žádný důkaz, že by Poláci byli potomky těchto Slovanů. Historikové totiž prohlašují, že jimi nejsou. Ale jeho názor není ani akademicky zajímavý, a pokud zakládáme tvrzení na dávných dnech okupace, můžeme rovnou začít tím, že východní pobřeží Anglie budeme věnovat Dánsku, protože to patřilo Dánům dlouho poté, co se tam přestěhovali Slované, kteří možná založili obchodní centrum v oblasti Danzigu. Představme si, že by Německo - nebo třeba Francie, Rusko či Itálie - chtělo Dánsku zaručit východní pobřeží Anglie z historických důvodů! Historickou stránku tohoto argumentu nelze popřít - ale jeho naprostá absurdita by rozesmála celou Evropu."[734]

---

734 B. de Colonna, op. cit., str. 149-150. B. de Colonna byl dlouhá léta zvláštním dopisovatelem britských a novozélandských novin a měl mimořádné možnosti studovat poměry ve východní Evropě a zejména v Polsku. Polsko navštěvoval ještě v létě 1939. Jeho kniha vyšla v Londýně na podzim 1939.

Oficiální polská mapa z roku 1939. Mapa znázorňující rozmístění Poláků v Polsku a v sousedních evropských zemích a hranice „nejzazšího území polského státu“, míněno jako územní nároky. Vydáno v Londýně v roce 1939. Představte si, co by se stalo, kdyby Německo za Hitlera někdy nakreslilo podobné mapy „nejzazšího rozsahu německého státu“, který by zahrnoval Švýcarsko, velké části východní Francie, Lucembursko, Nizozemsko, pobaltské státy, celé Polsko, Slovensko, Maďarsko, Chorvatsko, Slovinsko, Bosnu a Hercegovinu, Černou Horu, Itálii až na jih od Říma...

Polská pohlednice distribuovaná v Polsku v roce 1939, jak ji publikoval B. de Colonna, Poland from the Inside, s. 160 a násl. Text na plakátu zní: *„Ale každý z vás má ve své duši zárodky budoucích práv a rozsah budoucích hranic.“* -Adam Mickiewicz. Červená: Nejzápadnější historické hranice

Polska; černá: hranice Polska v roce 1939. De Colonna o tomto plakátu píše: *„Tato mapa, která zaujímá místo pohlednice (zadní strana byla jako taková vytištěna), je v Polsku hojně šířena k propagandistickým účelům. Je na ní vyobrazeno nafouklé Polsko, které sahá až ke dveřím Berlína. ‚Historické hranice' mají vzbudit dojem, že Polsko má na tato území na Západě nárok. Východní hranice na stejném ‚historickém základě' byly ovšem zdrženlivě vynechány, aby nedošlo k urážce východních sousedů. Člověk si podvědomě klade otázku, zda se Polsko domnívá, že by na obranu těchto imaginárních hranic měla být prolévána britská krev - tím spíše, že vytyčení těchto hranic by nepochybně vedlo k dalším válkám. Citát ukazuje, že na ‚historické hranice' se pohlíží spíše z hlediska budoucnosti než minulosti."*

Hitlerův postoj k Polsku

Základní zásada od roku 1933

Jedním z prvních kroků Hitlerovy zahraniční politiky byla snaha o navázání přátelských vztahů s východním sousedem Německa, Polskem. A to i přesto, že polský maršál Pilsudski plánoval ve spojenectví s Francií útoky na Německou říši, a to již třikrát v roce Hitlerova nástupu k moci, tj. v roce 1933, kdy navíc do té doby byla z Polska vyhnána téměř polovina Volksdeutschen, kdy další polské územní požadavky byly nadále vznášeny zcela agresivním způsobem a kdy se ani jedné z dosavadních výmarských vlád nepodařilo s Polskem dosáhnout ani zpola snesitelného sblížení. Deklarace o míru a přátelství z 26. ledna 1934 byla formulována tak, že se po dobu deseti let zříká jakéhokoli použití síly a všechny sporné otázky řeší sousedským způsobem. Pohraniční otázka byla ignorována. Ačkoli pro Hitlera nepřicházelo v úvahu uzavřít s Polskem „východní Locarnskou smlouvu", tj. formálně uznat východní hranici Říše vytyčenou ve Versailles (toho nebyla schopna ani jedna z výmarských vlád!), tak Hitler udělal vše, co bylo v jeho silách, aby urovnal cestu pro budoucí mírové soužití německého a polského národa. Všechny dokumenty svědčí o tom, že Hitler podepsal Dohodu zcela upřímně a poctivě a jeho zahraniční politika byla v souladu s touto dohodou v letech následujících po roce 1934 až do poloviny léta 1939, respektive že se od 28. dubna 1939 usilovně snažil přizpůsobit základní principy Dohody změněným podmínkám (britské záruky Polsku a částečná mobilizace Polska). ***„Pravděpodobně nejznepokojivějším důkazem pevného odhodlání německé politiky učinit zadost duchu smlouvy z roku 1934 bylo prozatím tiché přecházení všech těchto šikan a všech těchto zjevných křivd způsobených německému živlu v polském státě. Kdyby Polsko udělalo pro německou menšinu třeba jen padesát procent toho, co se v Německu dělalo pro polskou menšinu, pak by v německé veřejnosti nevypukl pocit zklamání, který byl den ode dne hořčí."***[735]

Německé návrhy na revizi otázek nevyřešených od roku 1918 vždy vycházely z principu uznání polských zájmů. Hitler tento přístup dotáhl do takové míry, že se měl stát prvním německým politikem od versailleského rozhodnutí o hranicích, který v zásadě uznal potřebu volného přístupu Polska k Baltskému moři, který učinil ústupky a který se zdržel hrozby vojenskou akcí jako prostředku nátlaku, aby si vynutil jednání nebo v jeho průběhu. Základní

[735] F. Heiß, *Deutschland und der Korridor*, s. 296.

zásadou, kterou se Hitler po mnoho let řídil, byla bezpochyby tato: Hraniční a menšinové otázky jsou ve srovnání s nutností shody mezi těmito dvěma evropskými národy bezvýznamné.

Důkazy pro rok 1935: ***„Hitler svými mimořádně vstřícnými formulacemi a návrhy na nezbytné německo-polské ‚přátelství' v případě ‚nebezpečí' jasně dokazoval, že mu velmi záleží na podpoře Polska tváří v tvář francouzsko-sovětskému spojenectví z 2. května."***[736]

Důkazy pro rok 1936: ***„Ribbentrop a Hitler viděli polsko-německé vztahy téměř výhradně v perspektivě, v té době rychlého tempa sovětské zahraniční politiky, a proto kladli velký důraz na společné zájmy Polska a Německa."***[737]

Důkazy pro rok 1936: Záznamy polského státního podtajemníka na ministerstvu zahraničních věcí hraběte Szembeka o jeho rozhovoru s Hitlerem dne 12. srpna 1936: ***„Když se v roce 1933 ujal moci, byly polsko-danzigské vztahy v nejhorším možném stavu. Nařídil tehdy svým lidem, aby se za každou cenu s Polskem dohodli. Rozhodnutí Versailleské smlouvy mohlo být příčinou nespokojenosti a lítosti, ale nic méně je třeba vzít v úvahu skutečnosti, které nastaly. Danzigská otázka byla zanedbatelná ve srovnání s rozsahem těch problémů, které poukazovaly na nutnost harmonizace německé a polské politiky. Když nařídil svým lidem v Danzigu, aby se již s Polskem nehádali, byl prudce napaden nejen německými nacionalisty, ale i socialisty a komunisty, a to jak v Danzigu, tak v samotné Říši. Byl obviněn ze zrady němectví. On však tyto útoky ignoroval a neustoupil ani o krok od své zvolené politiky nutnosti dorozumění s Polskem."***[738]

Důkazy pro rok 1937: Zprávy z jednání maršála Smigly-Rydze a polního maršála Göringa: ***„Göring oznámil, že byl pověřen kancléřem Hitlerem, aby zdůraznil, že je (Hitler) více než kdy jindy odhodlán pokračovat v politice sbližování s Polskem. Na německé straně nebylo v žádném případě přání připravit Polsko o jakoukoli část jeho území. V této věci bylo zcela zřejmé, že silné Polsko s přístupem k moři, Polsko, s nímž se Německo může dohodnout na své politice, je pro Říši nesrovnatelně potřebnější a užitečnější než Polsko slabé a zmrzačené. Německo si totiž uvědomovalo, že izolované Polsko by***

---

[736] H. Roos, *Polen und Europa*, s. 232.
[737] Tamtéž, s. 244.
[738] „Polská bílá kniha", dok. 24, 29, 42, 48.

bylo mnohem snadněji podmanitelné, a pak by celá ruská lavina udeřila přímo na německé hranice.“[739]

Důkazy pro rok 1938: Adolf Hitler 26. září 1938 ve Sportpalastu v Berlíně: ***„Uvědomujeme si, že zde žijí dva národy, které musí žít společně, a žádný z nich nemůže zlikvidovat ten druhý. Národ s 33 miliony obyvatel bude vždy usilovat o možnost přístupu k moři. Bylo tedy třeba najít cestu k porozumění, ta byla nalezena a bude se neustále dále rozšiřovat. Hlavní skutečností však je, že obě vlády a všichni rozumní a jasnozřiví lidé mezi oběma národy a v obou zemích mají pevnou vůli a odhodlání zlepšit své vztahy.“***[740]

Důkazy pro rok 1939: Zprávy o jednání Hitlera a plukovníka Becka v Berchtesgadenu 5. ledna 1939: ***„Kancléř na to prohlásil, že k vyřešení tohoto problému bude třeba pokusit se najít něco zcela nového, nějakou novou formu, pro kterou použil termín ‚Korperschaft‘, která by na jedné straně chránila zájmy německého obyvatelstva a na druhé straně zájmy Polska. Kromě toho kancléř prohlásil, že ministr může být zcela klidný, v Danzigu nedojde k žádným faits accomplis a nebude učiněno nic, co by ztížilo situaci polské vlády.“***[741] ***„…každá polská divize, znamenala odpovídající záchranu německé divize, silné Polsko bylo (pro Německo) absolutní nutností…“***[742] ***„Všichni, vítězové i poražení, bychom byli pohřbeni pod stejnými troskami; jediným, kdo by z toho měl prospěch, by byla Moskva.“***[743]

Plukovník Beck v následném rozhovoru s říšským ministrem zahraničí von Ribbentropem 9. ledna 1939 v Mnichově přiznal, že ***„s upřímným uspokojením zaznamenal Vůdcovu jasnou a pevnou politiku přátelského porozumění s Polskem“***.[744]

Ani jeden z těchto citátů není vybrán svévolně. Každý z nich je typickým příkladem postoje Berlína vůči Varšavě. Na druhou stranu se po celá tato léta neprojevil žádný rovnocenný základní záměr ze strany Polska.

---

[739] Tamtéž.
[740] Tamtéž.
[741] Tamtéž.
[742] *Documents on German Foreign Policy 1918-1945* (Dokumenty o německé zahraniční politice 1918-1945), svazek V, dok. 119, str. 153 a násl.
[743] Tamtéž.
[744] Tamtéž, dok. 120, s. 159.

Návrh Polsku z 24. října 1938 - Proč zrovna tento okamžik?

Projekt exteritoriální dálnice vedoucí přes Západní Prusko do Východního Pruska sahá až do roku 1933: ***„Hitlerova myšlenka, vyjádřená v květnu 1935, o technickém dopravním řešení, které by řešilo problém koridoru pomocí železničního spojení a autobahnu, je jedním z mnoha návrhů, které měly rozptýlit německo-polské sporné otázky.“***[745]

V květnu 1935 zahájil polský ministr zahraničí svou vyhýbavou a zdržovací taktiku, ačkoli si on i polská vláda nejpozději v roce 1937 začali uvědomovat naléhavou nutnost dosáhnout zásadního řešení danzigské otázky.[746]

Pokud jde o versailleské požadavky, bylo by i dnes každému znalci tohoto období zjevně zřejmé, a ostatně to tehdy uznával každý rozumný a jasnozřivý člověk, že tyto požadavky nesmějí navždy zatížit sousedské vztahy mezi národy Německa a Polska, tj. že bude třeba někdy najít nový vzorec.

O tom, že si polská vláda tuto nutnost uvědomila a připustila, svědčí následující pasáž z polského memoranda adresovaného německé vládě 5. května 1939: ***„2. Polská vláda již několik let předvídala, že obtíže, s nimiž se Společnost národů setkává při výkonu svých funkcí v Danzigu, vytvoří nepřehlednou situaci, jejíž rozuzlení je v zájmu Polska i Německa. Polská vláda již několik let dávala německé vládě na srozuměnou, že je třeba vést na toto téma upřímné rozhovory. Německá vláda se jim však vyhýbala a omezila se na konstatování, že polsko-německé vztahy by neměly být vystaveny obtížím kvůli otázkám týkajícím se Danzigu. Kromě toho německá vláda nejednou poskytla polské vládě ujištění ohledně svobodného města Danzig... Konečně polská vláda naznačuje, že její postoj v otázce usnadnění komunikací přes Pomorze závisí na postoji Říše ke svobodnému městu Danzig.“***[747]

Každý politicky uvědomělý člověk by souhlasil, že taková revize nesmí být opět provedena pouze na náklady Německa. Koncem října 1938 považoval Hitler za vhodné znovu předložit tyto body k diskusi, opatrně a vždy ochotně ke kompromisu. Vytvoření základu pro jednání patří k závazkům

---

[745] R. Breyer, *Das Deutsche Reich und Polen 1932-1937*, s. 334, a *Documents on German Foreign Policy 1918-1945* (Dokumenty o německé zahraniční politice 1918-1945), svazek V, dok. 86.
[746] D. Hoggan, *The Forced War*, s. 174, 61-62.
[747] „Polská bílá kniha“, dok. 78.

politiky; volba načasování vyžaduje politickou obratnost. Načasoval to Hitler správně? Měl skutečně dostatek důvodů považovat druhou polovinu října 1938 za příznivou příležitost pro taková jednání s Polskem: Tři měsíce před německým návrhem, 22. července 1938, prohlásil polský ministr zahraničí Beck vysokému komisaři Společnosti národů Carlu J. Burckhardtovi: ***„Bez jakéhokoli nátlaku a hrozeb je stále možné jednat s Říší o některých zbývajících problémech Versailleské smlouvy. Hybridním založením Svobodného města v roce 1918 byl mezi Polskem a Německem záměrně vytvořen trvalý rozkol.“***[748]

Nebo v jiné pasáži: ***„Statut svobodného města Danzig byl bezpochyby nejbizarnějším a nejkomplikovanějším výtvorem Versailleské smlouvy. Bylo by obtížné předpokládat, že bylo vytvořeno za jiným účelem než proto, aby se stalo zdrojem neustálých konfliktů mezi Německem a Polskem, nebo přinejmenším aby se stalo předmětem směny, který by mohl být při vhodných příležitostech použit k obětování polských zájmů ve prospěch německých.“***[749]

Pět týdnů před německým návrhem zašel polský velvyslanec Lipski ještě o krok dál, když 20. září 1938 navrhl Hitlerovi řešení otázky Danzigu. Proto německá iniciativa, která na ni navazovala, zejména proto, že *„byla předložena ve velmi přátelské formě“*[750], neměla příliš překvapit.

Na začátku října Beck uzavřel německou úvěrovou smlouvu, která Polsku poskytla půjčku ve výši 120 milionů zlotých. Harmonickou dohodu, která v té době existovala mezi Německem a Polskem, uznávaly všechny evropské mocnosti. Beck v rozhovoru poskytnutém Hearstovu tisku 10. října vyvrátil kolující fámy, že Německo požaduje opětovné připojení Danzigu, a zdůraznil, že ***„mír v Evropě bude možný pouze tehdy, když národy dosáhnou trvalého porozumění s Německem“***.[751]

Polský postoj během sudetské krize (získání Těšínska) a následná česká politika Varšavy byly Anglií a Francií vnímány nepřátelsky. Na druhé straně se vztahy mezi Říší a Británií a Francií zdály být dobré, i když z Londýna už od mnichovské konference pronikaly ostré polooficiální poznámky o neshodách, i když Berlín nemohl znát jejich rozsah a vlastně ani význam,

---

[748] C. J. Burckhardt, *Meine Danziger Mission 1937-1939*, s. 164.
[749] Tamtéž, s. 24.
[750] H. Lebre v *Les Origines Secrètes de la Guerre 1939-45*, s. 53 (německé vydání, str. 44-45).
[751] *Archiv des deutschen Auswärtigen Amtes*, řada 52 a, 34476, citováno podle D. Hoggana, op. cit., s. 144.

zatímco na polské straně se tamní vláda obávala, že by její postup proti Československu mohl vyústit v intervenci Sovětského svazu, a proto žádala od Německa v tomto konkrétním případě alespoň vstřícný postoj neutrality.[752] Konkrétním důvodem těchto obav byla sovětská nóta z 23. září 1938, která hrozila vypovězením paktu o neútočení mezi Polskem a sovětským Ruskem, a navíc soustředění několika jednotek sovětské armády u polských hranic.[753] Stejně tak polský velvyslanec ve Washingtonu Potocki později potvrdil, že vztahy mezi Polskem a SSSR *„se po české krizi rozhodně zhoršily“* na začátku října 1938.[754]

Bezprostřední podnět však vyšel od polského velvyslance Lipského a německého státního tajemníka von Weizsäckera, tedy příznačně ani od Ribbentropa, ani od Hitlera. Lipski předložil 22. října 1938 podle pokynů své vlády státnímu podtajemníkovi Woermannovi žádost, aby říšská vláda poskytla svou podporu pro přenesení Podkarpatské Ukrajiny (oblast náležející k národnostnímu území Československa) do Maďarska. Weizsäcker, který tento návrh předal Ribbentropovi a Hitlerovi, doporučil, aby se „vážně“ prozkoumala otázka, zda zahájit *„vážnou diskusi s Polskem a požadovat od něj kompenzace“* - zde měl na mysli *„Danzig a Memel“*.[755]

Nevyprovokované odvrácení se Anglie od teprve nedávno podepsané německo-britské deklarace o míru a přátelství v Mnichově[756] do značné míry přispělo k tomu, že Hitler nově vyjasnil vztahy Německa s Polskem. Co však nebylo v jeho sféře vědomí, bylo naprosté odhodlání, které projevoval především Roosevelt, změnit kurz s jediným cílem - zcela ignorujícím jakoukoli právní pozici a zcela neberoucím ohled na Hitlerovu mírovou ochotu řešit věci jednáním - zmařit jakýkoli krok ve prospěch Německa. Prezident F. D. Roosevelt skutečně disponoval těmi prostředky nátlaku, jimiž se jeho zvláštní velvyslanec Bullitt často chlubil při svých diplomatických jednáních před válkou. Potocki, polský velvyslanec ve Washingtonu, mohl po rozhovoru s Bullittem 22. listopadu 1938 sdělit, že Roosevelt byl toho názoru, ***„...že na***

---

[752] *ADAP*, sv. V, dok. 54, a sv. IV, dok. 83.
[753] *Documents on German Foreign Policy 1918-1945* (Dokumenty o německé zahraniční politice 1918-1945), svazek V, dok. 106 a 108.
[754] „Německá bílá kniha“ č. 3, dok. 7.
[755] *ADAP*, sv. V, dok. 54, a sv. IV, dok. 83.
[756] 10. října 1938 Londýn oznámil plány na vytvoření 16 armádních divizí, 13. října plány na vytvoření registru dobrovolníků národní služby. Roosevelt 14. října informoval tisk o rozsáhlém programu námořnictva a letectva a 15. října o dodávce 400 vojenských letadel do Británie.

jejím konci (války) může jen síla ukončit šílené snahy Německa o expanzi. Na mou otázku, jak si představuje, že bude tato nadcházející válka vypadat, odpověděl, že Spojené státy, Francie a Velká Británie musí v gigantickém měřítku přezbrojit, mají-li být schopny čelit Německu. Rozhodující krok nelze učinit … dokud nenastane ten správný okamžik.“[757]

Roosevelt vedl prostřednictvím *„hospodářské a propagandistické války proti Německu“*, která se ve Spojených státech rozhořela již šest týdnů po mnichovské konferenci - zcela nezávisle na německo-polských jednáních a bez jakékoli znalosti těchto jednání! - k ***„psychóze … podobné té, která panovala těsně před tím, než Amerika vyhlásila Německu válku v roce 1917“***[758], k cíli zahrnout do protiněmecké fronty také Polsko a SSSR.[759]

Jak již bylo zmíněno, Hitler nemohl tuto Rooseveltovu machinaci předvídat. S ohledem na tuto skutečnost proto žádný historik nemůže Hitlera oprávněně kritizovat ani za jeho snahu zahájit rozhovory s Polskem, ani za obsah a výsledek těchto rozhovorů.

Vývoj vyjednávání

Hitler byl tak obezřetný, že když v říjnu 1938 nechal Ribbentropa pokračovat v rozhovorech, které navrhl Lipski a které dále rozšířil von Weizsäcker, zůstal polský ministr zahraničí ještě několik let poté přesvědčen, že skutečná iniciativa k rozhovorům vzešla od Ribbentropa, a nikoli od Hitlera.[760] Německý základní princip jednání byl sdělen ústně; tímto způsobem byla použita nejopatrnější z diplomatických forem, která by umožnila odstoupení bez ztráty prestiže. Říšská vláda v těchto návrzích nekladla žádné požadavky, nestanovila žádný termín, nevyvíjela žádný nátlak, nenarušovala suverenitu Polska, neurážela jeho čest a nesměřovala k jeho ponížení. Německý návrh předpokládal posílení německo-polských sousedských vztahů a ochotu Evropy bojovat proti bolševismu.

---

[757] „Německá bílá kniha“, č. 3, dok. 4.
[758] Tamtéž.
[759] H. Roos, *Polen und Europa*, s. 395, cituje J. Szembek, *Journal 1933-1939*, s. 381, 386, 389, 390, 404.
[760] J. Beck, *Dernier Rapport*, s. 182 a násl.

Její obsah: Svobodný stát Danzig se vrátí do Německé říše. Přes Západní Prusko má být vybudována exteritoriální dálnice patřící Německu a rovněž exteritoriální železnice s několika tratěmi. Za to byl Hitler připraven:

a) zaručit polská hospodářská práva v Danzigu, včetně svobodného přístavu;

b) definitivní a trvalé uznání stávajících hranic mezi Polskem a Německem;

c) prodloužit německo-polskou mírovou deklaraci na 25 let;

d) zaručit nezávislost Slovenska společně s Polskem a Maďarskem, přičemž tímto krokem by se Říše vzdala své nadvlády v tomto regionu;

e) poskytnout Polsku vojenskou pomoc v případě sovětské ofenzívy.

Ministr zahraničí Beck po mnoho měsíců nepovažoval ani osnovu, ani obsah německého návrhu za překážku, přestože se *„nechtěl vzdát ani drobku z válečné kořisti [Versailles]“*.[761] Kromě toho si Beck obsah rozhovorů s říšskou vládou nechával dlouhé měsíce pro sebe a v západních zemích už dokonce vyvolával „obavy“, že *„Polsko by se mohlo sblížit s Německem“*.[762] Je příznačné, že i sám Beck uznal potřebu revize danzigské otázky. Dne 31. října 1938, týden poté, co se seznámil s německými návrhy, dal Beck instrukce svému velvyslanci v Berlíně Lipskému. Odstavec 4b zněl takto: ***„Podle názoru polské vlády by předmětem budoucího ujednání uzavřeného za účelem trvalého udržení dobrých sousedských vztahů musely být: a) … b) takové řešení problému svobodného města Danzig, které by v budoucnu zabránilo stále se opakujícím obtížím technického a psychologického rázu, jež vznikají v důsledku třenic v této oblasti. Otázka Svobodného města je naléhavá, protože za dosavadního stavu věcí, kdy si Společnost národů vyhrazuje velmi dalekosáhlé výsady, ale není schopna splnit svůj úkol způsobem prospěšným pro Svobodné město a polské zájmy, vzniká potřeba, aby polská a říšská vláda přistoupily k problému v duchu upřímnosti.”***[763]

Krátce poté polský ministr zahraničí oficiálně oznámil, že *„Polsko nevede žádná jednání o Danzigu a koridoru“*.[764] Pokud však jde o vnitřní politiku, 21. listopadu 1938 informoval vysokého komisaře Společnosti

---

[761] C. Tansill, *Back Door to War*, s. 519.
[762] A. J. P. Taylor, *The Origins of the Second World War*, s. 207.
[763] „Polská bílá kniha“, dok. 45.
[764] M. Freund, *Weltgeschichte der Gegenwart in Dokumenten*, díl I, s. 324, 405.

národů Burckhardta, že *„Polsko se vzdá zastupování Danzigu v zahraničních záležitostech. Koneckonců polský zájem o Danzig byl především hospodářský“*.[765]

Účel, který se skrýval za tímto prohlášením, se zdál být jasný: informovat Hitlera o Beckových skutečných záměrech, že se chystá přijmout Weizsäckerovy návrhy, které spojují otázku Karpatské Ukrajiny s otázkou Danzigu, a postupně učinit ústupky. Tím Hitlera ještě více utvrdil v přesvědčení, že Beck si upřímně přeje vést rozhovory o těchto otázkách, zvláště když dal Hitlerovi 5. ledna 1939 na Obersalzbergu na srozuměnou, *„že dokáže důkladně ocenit německé hledisko a je připraven o problému uvažovat uvolněněji“*.[766]

Ve skutečnosti polský ministr zahraničí vůbec neuvažoval o diplomatické úpravě. Koncem ledna 1939 přijel do Varšavy německý ministr zahraničí von Ribbentrop a znovu zdůraznil, že Hitler si přeje mít s Polskem pevné sousedské vztahy. Toho by bylo možné dosáhnout, jak již bylo polské vládě naznačeno dříve, vytvořením německo-polského obranného svazku v rámci protikominternového paktu a garancí nyní existujících společných hranic, tj. že Německo bude souhlasit s definitivním a trvalým zřeknutím se Posenska-západního Pruska a východního Horního Slezska, jakož i garancí paktu o neútočení na 25 let. ***„Jak zdrženlivý a oprávněný je tento [německý] požadavek [opětovné připojení Danzigu k Říši a exteritoriální spojení s Východním Pruskem], lze nejlépe ukázat srovnáním s požadavky, které vznesla německá opozice Goerdelerova o něco později během války, v době, kdy válečné štěstí již Německu nepřálo: Goerdeler požadoval návrat hranic Říše podle roku 1914.“***[767]

Je nepopiratelným faktem, že říšský ministr zahraničí se snažil o navázání přátelských vztahů. Francouzský ministr zahraničí Bonnet komentoval Ribbentropovu návštěvu Varšavy: ***„Na tomto projevu [Ribbentropově] nebylo nic znepokojivého. V Paříži byli někteří lidé dokonce znepokojeni upřímností slovní výměny: nebyl to snad náznak toho, že se Polsko chystá posílit vztahy s Německem na náš [francouzský] úkor?“***[768]

---

765 *Documents on German Foreign Policy 1918-1945* (Dokumenty o německé zahraniční politice 1918-1945), svazek V, dok. 102.
766 M. Freund, *Weltgeschichte der Gegenwart in Dokumenten*, díl I, s. 324, 405.
767 K. Zentner, *Illustrierte Geschichte des Zweiten Weltkrieges*, s. 60, a R. Breyer, *Carl Goerdeler und die deutsche Ostgrenze*, str. 198-208.
768 G. Bonnet, *Fin d'une Europe. De Munich à la Guerre*, s. 123. (německé vydání, s. 175).

Dne 31. ledna 1939 Beck francouzskému velvyslanci ve Varšavě Noelovi potvrdil, ***„že se s německým ministrem shledal v naprosté shodě ohledně nutnosti a možnosti urovnat v ‚duchu sousedství', které je základem paktu z roku 1934, současné i budoucí potíže mezi oběma zeměmi.“***[769]

Hitler se ve svém projevu v Říšském sněmu 30. ledna 1939 vyjádřil na adresu Polska smířlivě, přestože tam Ribbentrop v poslední době neměl úspěch. Německý tisk stále nesměl otiskovat žádné útočné zprávy o Polsku. Stejně tak Hitler nařídil ministerstvu zahraničí a senátu v Danzigu, aby zachovaly klid i tváří v tvář provokacím. ***„Spolupráce s Polskem byla stále německým cílem, Danzig pouze jejím zajištěním. To si myslel i sám Hitler. Dne 25. března vydal směrnici: ‚Vůdce si nepřeje řešit danzigskou otázku silou. Nechce tím vehnat Polsko do náruče Británie. O případném vojenském obsazení Danzigu by bylo možné uvažovat pouze v případě, že by L. (Lipski) dal najevo, že polská vláda nedokáže zdůvodnit dobrovolné postoupení Danzigu svému národu a že fait accompli by jí usnadnilo řešení.‘ Dne 26. března se Lipski vrátil do Berlína. Přivezl s sebou rozhodné odmítnutí postoupit Danzig, nikoli však odmítnutí vyjednávat. Až do této chvíle probíhalo vše v utajení, bez veřejného náznaku německo-polského odcizení. Nyní se to rozhořelo na plné obrátky. Beck, aby ukázal své odhodlání, povolal polské záložníky. Hitler, aby věci ulehčil, jak předpokládal, dovolil německému tisku poprvé psát o německé menšině v Polsku.“***[770]

Varšava byla připravena pouze odstranit z cesty vysokého komisaře Společnosti národů v Danzigu a v tomto případě usnadnit průjezd do Východního Pruska. Podle Becka by tato otázka měla *„komplikace spojené s takovým systémem“*.[771] *„... jakékoli jiné řešení“*, tak byl Lipski informován již 31. října 1938, *„musí nevyhnutelně vést ke konfliktu“*.[772] Z této odpovědi vyplývalo následující: Buď bezpodmínečně přijmout polský návrh, nebo bez výhrad tolerovat rostoucí polský vliv v Danzigu při nezměněných statutech, které měla „zaručit“ neschopná Společnost národů – anebo třetí možnost: válka! Varšava nehodlala nabídnout žádné zlepšení stavu Danzigu; jakékoli změny na úkor Německa by však našly souhlas. Od nynějška se říšská vláda musela podřídit hrozbě, že *„v budoucnu bude Německo přísně zodpovědné za*

---

[769] „Francouzská žlutá kniha“, dok. 42.
[770] A. J. P. Taylor, op. cit., s. 210.
[771] „Polská bílá kniha“, dok. 45.
[772] Tamtéž.

každý krok, který učiní senát v Danzigu“.[773] ***„Pouze Danzig bránil spolupráci mezi Německem a Polskem. Z tohoto důvodu ho chtěl Hitler odstranit z cesty. Přesně z téhož důvodu si ho Beck ponechal v cestě. Vůbec ho nenapadlo, že by to mohlo způsobit osudové rozuzlení.“***[774]

Beckovo dramatické a objektivně neospravedlnitelné odtržení od německých jednání nabylo ještě překvapivějších rozměrů, když byla britská jednostranná záruka carte blanche poskytnutá Polsku rozšířena na dvoustrannou dohodu 31. března a počátkem dubna 1939 při příležitosti Beckovy návštěvy v Londýně. Tím to však neskončilo: Dne 5. května 1939 před Sejmem prohlásil, že německé ústupky jsou bezcenné a nemají být brány vážně. V tomto projevu Beck zastíral skutečnost, že nikdy neprojevil o žádný z německých ústupků skutečný zájem. *„Sebeúctyhodný národ nedělá jednostranné ústupky. Kde je tedy reciprocita? V německých návrzích se jeví poněkud vágně.“*[775]

To se tedy polský ministr zahraničí cítil odvážný prohlásit v tomto projevu z 5. května, přestože pouhý týden předtím Hitler ve svém projevu před Říšským sněmem 28. dubna 1939 oznámil celému světu přesné podrobnosti svých návrhů včetně jednoznačně formulovaných koncesí! Do té doby by Beck vyloučil i ten nejmenší náznak německého ústupku jako „urážku polské cti“, jejíž zajištění bylo důležitější než zajištění míru.

Z tajných spisů, které byly zpřístupněny až po válce, se potvrdilo, že to nebyl ani obsah, ani forma německých návrhů, jak je předložil Ribbentrop, co bylo příčinou příkrého postoje, jak jej předvedl polský ministr zahraničí ve prospěch polské veřejnosti a polské armády, ale spíše to bylo vyvoláno Beckovou touhou zapojit se do „velmocenské politiky“, vyzvat Hitlera a být tím, kdo bude diktovat podmínky budoucího evropského společenství států.[776] Beck věděl, že britská vláda s jeho snahou plně souhlasí, jak potvrdil ve stejném projevu: ***„Bylo možné rychle stanovit zásady polsko-britské spolupráce především proto, že jsme si vzájemně vyjasnili, že záměry obou vlád se shodují, pokud jde o základní evropské problémy.“***[777]

---

[773] „Německá bílá kniha“ č. 2, dok. 211.
[774] A. J. P. Taylor, op. cit., s. 196.
[775] „Polská bílá kniha“, dok. 77.
[776] *Foreign Relations of the United States 1939* (Zahraniční vztahy Spojených států 1939), svazek I, s. 113.
[777] „Polská bílá kniha“, dok. 77.

Jaké přesně měly být „záměry obou vlád“, lze zjistit z diplomatické dokumentace.[778]

Britský velvyslanec v Berlíně Nevile Henderson napsal 26. dubna 1939 v soukromém dopise svému ministrovi zahraničí: ***„Kdyby se Danzig před půl rokem stal německým, nikdo by si s tím nedělal starosti a exteritoriální cesta přes Koridor je naprosto spravedlivé ujednání. Kdyby bylo Skotsko odděleno od Anglie irským koridorem, chtěli bychom přinejmenším to, co nyní požaduje Hitler. Vzato samo sebou by bylo špatné kvůli těmto bodům vplout do světové války. Nemohu se přimět uvěřit, že politika vyvolání rozhodujícího střetu nyní, místo později, má jakékoli morální nebo praktické opodstatnění.“***[779]

Totéž Henderson v dopisech ze 4. a 6. května 1939: ***„Podle mého belgického kolegy prakticky všichni zdejší diplomatičtí zástupci považují německou nabídku jako takovou za překvapivě příznivou. Nizozemský ministr, chargé d'affaires Spojených států a můj jihoafrický kolega se se mnou v tomto smyslu sami domluvili. ... Musím se přiznat, že když se mi Göring kdysi zmiňoval o řešení průchodu přes Koridor, nikdy jsem o tom ani nediskutoval, protože jsem si myslel, že to zní příliš dobře na to, aby to byla pravda...“***[780]

Tentýž Henderson v dopise z 26. července 1939: ***„Ve skutečnosti se mi vždy zdálo nevyhnutelné, že Memel a Danzig - na základě sebeurčení a prakticky zcela německé povahy - musí být časem v té či oné formě osvobozeny z versailleských okovů a navráceny Říši.“***[781]

Německý historik, který je vším možným, jen ne Hitlerovým přítelem: ***„Je skutečně těžké si představit, jak by mohla jakákoli jiná německá vláda požadovat méně, než co Hitler požadoval ve svých návrzích.“***[782]

Americký historik uvádí shrnutí: ***„Ribbentrop a Hitler navrhli v říjnu 1938 dohodu, která byla pro Německo mnohem méně výhodná než bod 13 Wilsonova programu. Toto navrhované urovnání by Německu neumožnilo získat zpět postavení, které by si udrželo, kdyby spojenecké mocnosti***

---

778 *Foreign Relations of the United States 1939* (Zahraniční vztahy Spojených států 1939), svazek I, s. 113.
779 *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek V, příloha 1, s. 798, M. Freund, op. cit., díl II, s. 200.
780 Tamtéž, svazek V, dok. 364 (4. května) a dok. 403 (6. května), M. Freund, op. cit., díl II, s. 242, 256.
781 *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VI, dok. 460.
782 M. Freund, op. cit., díl II, s. 231.

neporušily smlouvu o příměří z roku 1918 … Platné doktríny mezinárodního práva naznačovaly, že extrateritoriální ujednání by představovalo spíše pouhé podřízení než skutečný převod svrchovanosti. Němci by v tomto ujednání získali zvláštní výsadu v rámci oblasti pod polskou svrchovaností … Hitlerova nabídka z října 1938 byla nejskromnějším návrhem, který Polsko od Německa od roku 1918 obdrželo … […] byla to spíše netrpělivost polských představitelů než Hitlera, která vedla k přerušení jednání v březnu 1939. Hitler byl také ochoten poněkud ustoupit od původních návrhů a vzdát se německého návrhu na železnici, která by doprovázela superdálnici do Východního Pruska. Možná by něco změnilo, kdyby byl Beck v této době stejně upřímný a řekl Hitlerovi svůj názor na Danzig. Hitler by věděl, na čem je, než by byl konfrontován s polskou mobilizací a britskou politikou obklíčení.“[783]

Vývoj od jara do srpna 1939

Hitler považoval hrubé odmítnutí ze strany Polska za politováníhodné. Říšský ministr zahraničí von Ribbentrop se v norimberském procesu IMT vyjádřil takto: ***„Právě jsem řekl, že Hitler přijal toto ostré a vážné poselství polského velvyslance [z 26. března 1939] velmi klidně. Řekl mi však, abych polskému velvyslanci sdělil, že na tomto základě samozřejmě nelze nalézt žádné řešení. O válce by se nemělo vůbec uvažovat.“***[784]

V Německu nezazněla žádná fanatická prohlášení o tom, že „byla uražena německá čest“, tedy žádné argumenty, které polský ministr zahraničí uvedl ve svém zásadním projevu 5. května 1939 v Sejmu. Válečné fanfáry, které polské odmítnutí provázely, musely situaci ještě zhoršit. Přesto se veškeré zprávy německého tisku zabývající se Polskem nadále omezovaly pouze na prohlášení vydávaná Německou tiskovou agenturou (*Deutsches*

---

783 D. Hoggan, *The Forced War*, str. 256-257, 265. Bod 13 Wilsonova programu zní takto: *„Měl by být vytvořen nezávislý polský stát, který by zahrnoval území obývané nesporně polským obyvatelstvem, kterému by měl být zajištěn volný a bezpečný přístup k moři a jehož politická a hospodářská nezávislost a územní celistvost by měla být zaručena mezinárodní smlouvou.“* Wilson svůj „program pro světový mír“ vyhlásil 8. ledna 1918. „Přístup Polska k moři“ chápal tak, že Polsko bude využívat Vislu a bude mít volný přístav v Danzigu. Žádný politik bývalých západních spojenců a přidružených mocností by si tehdy nedokázal představit vymezení hranic v podobě později Polskem násilně vnuceného „koridoru“.
784 *IMT*, svazek X, str. 299.

Nachrichtenburo = DNB), a tak se až do srpna většinou držely v obranné linii a byly *„zlehčovány"*.[785]

Hitler učinil Polsku dobrou nabídku: výhody v hospodářské oblasti, záruku podpory proti zahraniční agresi, přátelství, ano, dokonce i konečné a trvalé uznání versailleských hranic a obecných zájmů Polska. Polský ministr zahraničí Beck to britskému premiérovi potvrdil při londýnských rozhovorech 4.-6. dubna 1939: ***„Německá vláda nikdy nezpochybňovala polská práva v Danzigu a nedávno je potvrdila. ... Pan Beck odpověděl, že nic z toho, co se stalo, nepřekročilo stadium rozhovorů. Polské vládě nebyly předloženy žádné písemné požadavky."***[786]

Přesto Polsko upřednostňovalo britskou záruku, což situaci v Evropě stále více přibližovalo válce a nakonec i válce světové, ačkoli Polsko za to nedostávalo žádné ekonomické výhody, ani vojenskou podporu, ani záruku svých hranic, ani ochranu své nezávislosti. Tímto manévrem se britští politici spolu se svými polskými protějšky pustili do změny osudu Evropy a počítali přitom s prudkou Hitlerovou reakcí.[787] Očekávaný a doufaný „výbuch hněvu" se nedostavil. Hitler se omezil na čtyři kroky:

1. Poprvé bylo německému tisku dovoleno informovat o skutečných událostech v Polsku, a to i o mezitím zesílených protiněmeckých výpadech proti německé menšině, ačkoli přísná cenzura Německé tiskové agentury (DNB) po dlouhé měsíce umožňovala jen malé a omezené zpravodajství.

2. Danzigský senát byl až do srpna 1939 opakovaně nabádán ke zdrženlivosti a k tomu, aby se zcela vyhnul jakémukoli jednání, které by mohlo být vykládáno jako provokace.

3. Vrchní velení Wehrmachtu dostalo pokyn připravit operační plán, který by po 1. září 1939 usnadnil podniknutí rychlé akce proti Polsku v okamžiku, kdy by bylo třeba („Fall Weiss", směrnice z 3. dubna 1939). Tento plán byl určen pouze pro konkrétní situaci: Pro případ, že by se podařilo provést izolaci Polska, tj. omezit tím válku na Polsko. Jednalo se o tajnou vojenskou směrnici, určenou pro konkrétní eventualitu - v

---

785 H. Sündermann, *Das Dritte Reich*, str. 61-62.

786 *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek V, dok. 2.

787 *Foreign Relations of the United States 1939* (Zahraniční vztahy Spojených států 1939), svazek I, s. 118.

žádném případě nešlo o rozhodnutí pro válku. Proto by tento rozkaz situaci nezhoršil. Tím méně, uvědomíme-li si, že se neplánovala žádná velkolepá mobilizace - na rozdíl od polského plánu.

Pomineme-li skutečnost, že v Evropě vlastně nebylo nic neobvyklého, když země udržovala v pohotovosti plány operací proti sousedním zemím, i když jejich diplomatické vztahy byly stále na příznivé úrovni, tak Hitlerova směrnice byla pouze reakcí na změnu situace, která mu byla vnucena. Jestliže jediným důvodem postoje Anglie a Polska bylo, že se po připojení Čech a Moravy snažily pouze zajistit proti další expanzi Říše, pak měly tyto země bránit jakýmkoli válečným eventualitám, měly podněcovat jednání o drobných sporech a měly svou politiku orientovat na zásady mezinárodního práva, a nikoli na „zákony" „politiky rovnováhy sil". Ochranná spojenectví vytvořená podle těchto kritérií mohla skutečně přinést hodnotné výsledky, zatímco na druhé straně záruka poskytnutá Polsku vytvořila osudový posun v situaci, který nahrával všem válkychtivým silám. Ačkoli Polsko po mnoho let udržovalo v pohotovosti svůj plán operací proti Německu, právě nyní učinilo Polsko krok k jeho neprodlenému uskutečnění, přičemž válečným cílem bylo: získání Danzigu, Východního Pruska a „oderských území". Naproti tomu Hitlerův plán operací nesměřoval k žádnému politickému válečnému cíli. Právě naopak: o týden později, 11. dubna 1939, v další směrnici uvedl, že „Fall Weiss" je určena pouze jako preventivní opatření pro případ, že by Polsko zaujalo vůči Německu hrozivý postoj. Německá zahraniční politika byla i nadále založena na principu vyhýbání se problémům.[788] Polní maršál Keitel o tom psal v norimberské věznici IMT: ***„Hitler stále dokola opakoval, že v žádném případě nechce válku s Polskem a že nikdy nedopustí, aby se věci vyvinuly do té míry, že by hrozilo nebezpečí zásahu Francie v souladu s jejími východními smluvními závazky."***[789]

Toto opatření - plán „Fall Weiss" - představovalo minimum, které by přijala každá vláda, která by se ocitla ve stejné nebo podobné situaci: ***„Tato směrnice nebyla vydána v návaznosti na odmítnutí německých návrhů a žádostí ze strany Polska. Je vydána až nyní, poté, co se Polsko spojilo s Anglií. Hitler si začíná uvědomovat, že Anglie je nyní rozhodnuta pro otevřenou konfrontaci."***[790]

---

788 *ADAP*, sv. VI, dok. 185.
789 W. Görlitz, *Keitel – Verbrecher oder Offizier?* s. 207.
790 M. Freund, *Weltgeschichte der Gegenwart in Dokumenten*, díl II, s. 110.

4. Hitlerův projev před německým Říšským sněmem 28. dubna 1939 byl navzdory všem zahraničním očekáváním umírněný. Jelikož britské a francouzské záruky Polsku ve spojení s vojenskou politikou těchto zemí odporovaly podmínkám smluv s Německem, tak v tomto projevu v Říšském sněmu Hitler prohlásil německo-polskou deklaraci o neútočení a přátelství z roku 1934 a anglo-německou námořní dohodu z roku 1935 za roztrhané příslušnými stranami na druhé straně. Polsko i Velká Británie potvrdily - v rozporu se smluvními závazky s Německem - vzájemné ujištění o vzájemné pomoci v případě, že by bylo nutné použít proti Říši sílu. Kromě toho byla provedena, či spíše připuštěna, polská částečná mobilizace a zintenzivnění již tak přísné menšinové politiky. Takové řešení situace bylo v rozporu se společnými deklaracemi o míru a přátelství, které byly podepsány jako výsledek mnichovské konference jen několik měsíců předtím. Ta měla, jak známo, napříště vyloučit jakoukoli hrozbu silou a jakékoli použití síly.

Velká Británie způsobila změnu situace v Evropě bez jakéhokoli ospravedlnitelného důvodu, protože říšská vláda neohrožovala Polsko, natož aby Anglii ohrožoval Hitler. O to překvapivější se proto musí zdát, že Hitler pokračoval ve svém úsilí získat Británii na svou stranu, přestože britské vedení bylo od konce roku 1938 odhodláno nejen k nekompromisnímu přístupu ve všech jednáních s Německem, ale zjevně se také pilně zabývalo zvyšováním napětí (bianko šek Polsku a zavírání očí nad všemi polskými opatřeními, alianční rozhovory se SSSR) a dále podněcováním vzteku (hrubé přehánění a zneužívání Tileovy lži, Chamberlainovo obvinění, že Hitler chce „dobýt svět“ atd.).

Hitler se ve svém projevu z 28. dubna 1939 snažil obnovit záměrně pošramocenou prestiž Německa. Jeho vysvětlující výklad nemohl v žádném případě situaci zhoršit, protože pouze líčil fakta. Žádné německé námořní projekty se nezintenzivnily a nepolevilo ani úsilí o zlepšení vztahů s Polskem. ***„Ve svém projevu v Říšském sněmu 28. dubna (č. 214) a v německém vládním memorandu z téhož dne (č. 213) napsal Vůdce 'finis' šesti letům poctivého a trpělivého úsilí o získání přátelství Polska. Nicméně i v této vážné chvíli učinil ještě jednu nabídku míru a prohlásil, že je připraven jménem Německa jednat o nové smlouvě. Polsko této příležitosti nevyužilo, ale rozhodlo se odpovědět povýšeným projevem M. Becka z 5. května, zesílenou protiněmeckou agitací a nekončícím proudem projevů a novinových článků požadujících pro Polsko další území obývané Němci, a dokonce říšské území.***

V kompetentních polských kruzích se přiznávalo, že M. Beck se stal zajatcem nejen polského šovinismu, ale i britských snah (č. 216).“[791]

V následujících měsících se Hitler držel při zemi a vyhýbal se jakýmkoli opatřením, která by mohla situaci zhoršit. Podpis „ocelového paktu“ s Itálií, k němuž došlo v tomto období 22. května 1939, nevytvořil provokativní spojenectví určené k útočným účelům. Hitler v této době dokonce učinil četná drobná diplomatická zřeknutí.[792] Patřilo k nim i ujištění sdělované diplomatickou cestou, že říšská vláda si nepřeje válku o Danzig a je ochotna zaplatit cenu za zlepšení obecné nálady. ***„Vůdce sice [v červenci 1939] stále trval na tom, že ‚nedojde k žádné modifikaci německých nároků týkajících se Danzigu a koridoru‘, ale zároveň přidal senzační prohlášení, že ‚z německé strany nebude učiněno nic, co by vyvolalo konflikt v této otázce; otázka může počkat, bude-li to nutné, do příštího roku nebo i déle‘.“***[793]

Hlavní spolupracovník gauleitera v Danzigu Forster, šéf parlamentního tisku a šéfredaktor „*Vorposten*“ Zarske i gauleiter Východního Pruska Koch nezávisle na sobě naléhavě opakovali panu Burckhardtovi, vysokému komisaři Společnosti národů v Danzigu, že ***„'Danzig opravdu nestojí za válku'. Herr Zarske se zároveň snaží v míře, která je zcela pozoruhodná, smést ze stolu vzpomínku na československý precedens. Připustil, že ‚tato výprava byla chybou‘, a dokonce dodal, že ‚v Berlíně nevědí, jak z toho ven, a velmi rádi by našli řešení‘...“***[794]

Francouzský velvyslanec ve Varšavě Leon Noel připojil ke stejné zprávě zaslané do Paříže dodatek, kterým byl popis osobních dojmů z Danzigu od jeho prvního tajemníka, který měl vyprávět, ***„...že živelnost, která byla pozorována ve Svobodném městě, byla značně zveličována zainteresovanou propagandou a nikdy neměla charakter organizovaných příprav k násilné akci... Danzigské úřady prohlašují, že Svobodné město chce být v takovém stavu, ‚aby se nenechalo napadnout bez odporu‘. Rovněž tvrdí, že se Danzig musí bránit proti případné agresi Poláků. Tento argument přitom není čistě propagandistický. Odpovídá skutečným obavám obyvatelstva. Zatímco v západní Evropě se v poslední době stále myslelo na možnost blížícího se***

---

[791] „Německá bílá kniha“ č. 2, s. CXXIX-CXXX.
[792] D. J. Dallin, *Soviet Russia's Foreign Policy*, s. 36.
[793] Tamtéž.
[794] „Francouzská žlutá kniha“, dok. 160: Noel dne 10. července 1939 Bonnetovi.

'puče' v Danzigu, zdá se, že obyvatelé Danzigu se ze své strany upřímně obávají nějakého takového kroku ze strany Polska.“[795]

Zástupce šéfa říšského tisku Helmut Sundermann oprávněně poukazuje na německé tiskové směrnice vydané na začátku léta 1939, které byly od roku 1945 z velké části staženy z historického výzkumu: ***„Začalo to poznámkou, kterou pronesl k delegaci z Danzigu, která mu [Hitlerovi] 20. dubna 1939 blahopřála k padesátým narozeninám: opětovné začlenění Svobodného města do Říše je třeba prozatím považovat za odložené. Pokračovalo to častými jazykovými nařízeními pro německý tisk... Již několik měsíců se zprávy v tisku soustřeďovaly ve stále větší míře především na ‚obklíčení‘ a teprve v druhé řadě bylo tématem Polsko. Noviny totiž dostaly pokyn, aby politické napětí v souvislosti s Polskem komentovaly pouze v souladu se zprávami, které vydává 'Německá tisková agentura' (DNB), a aby je v takových případech neuváděly jako hlavní téma. Protože však téměř celý zahraniční tisk v těchto týdnech nepsal o ničem jiném než o ‚Danzigu‘ a ‚koridoru‘, nebylo pro německé redakce snadné tyto přísné zásady dodržovat... Jedná se o směrnici pro tisk z 3. července 1939: ‘‚Německá tisková agentura' (DNB) bude vydávat přehled posledních dnů a ukáže rozsah agitace, jak se praktikuje v zahraničí, dokonce i na nejvyšších vládních úrovních: ‚Vůdce přijíždí do Danzigu‘, ‚Puč v Danzigu‘ atd. atd. Když se tyto předpovědi nenaplní, agitátoři spěšně tvrdí, že Vůdce tváří v tvář hrozbám ustoupil. To je stará známá taktika; zde nacházíme příčinu více než obskurních výmyslů polského šovinismu.' Výše nastíněných novinářských preventivních opatření bylo upuštěno až počátkem srpna; ve skutečnosti to bylo v souvislosti s tzv. sporem celních inspektorů...”***[796]

Dne 11. července 1939 učinila *„osoba vysoce postavená v nacionálněsocialistických kruzích“* prohlášení členovi francouzského velvyslanectví v Berlíně, které francouzský velvyslanec uznal za autorizované říšskou vládou. Podle něj byl Hitler připraven oficiálně odvolat říšského ministra zahraničí von Ribbentropa jako iniciátora německo-polských rozhovorů a zlepšit vztahy s Polskem, Británií a Francií. V této deklaraci se uvádí: ***„Herr von Ribbentrop již nemá Vůdcovu absolutní důvěru. Vůdce vyjádřil vůči svému ministrovi jisté výtky. Zejména Herr von Ribbentropovi vyčítá, že před ním úmyslně zatajil několik informací, které dokazují vysoký***

[795] Tamtéž.
[796] H. Sündermann, op. cit., str. 61-62.

válečný potenciál Velké Británie. Kromě toho obviňuje svého ministra, že ho v souvislosti s Danzigem zavázal k obtížnému úkolu, který hrozí ohrožením prestiže Německa, pokud nebude brzy nalezeno uspokojivé řešení. Je třeba mít na paměti, že nastolení otázky Danzigu je osobním dílem Herr von Ribbentropa. Když však podnikl kampaň za navrácení tohoto území Říši, neuvědomil si, že se setká s rozhodným odporem ze strany západních mocností. Zdá se, že Poláci by ještě mohli předložit návrhy, které by naše vláda souhlasila zvážit... Nezarazil vás v poslední době poněkud změněný tón našeho tisku vůči Polsku? Už nenajdete zprávy o polsko-německých incidentech. Podle našich informací však Poláci i nadále obtěžují naše občany žijící v zemi, a to i z těch nejbanálnějších důvodů. Náš ministr chce naposledy podat varšavské vládě ruku. Vláda, a zejména ti, kteří mají na starosti Wilhelmstrasse, se dívají na budoucnost s určitými obavami. Uvědomují si, že pocit nenávisti vůči Německu den ode dne roste. Ještě včera byla tato nenávist, toto rozhořčení vlastní vládcům některých států. Dnes to vypadá, jako by si tyto pocity získaly masy. Tento vývoj je zvláště patrný v případě Velké Británie."[797]

Francouzský velvyslanec Coulondre, který působil v Moskvě od listopadu 1936 do října 1938 ***„za účelem dosažení francouzsko-sovětské dohody proti Hitlerovi"***, byl následnou berlínskou legací[798] velmi překvapen a zřejmě nedokázal zcela pochopit účel tohoto kroku. Neztrácel čas a upozornil svého ministra zahraničí Bonneta na tuto *„již nastraženou past"* s návrhem, aby *„udělal vše, co je v jeho silách, aby otevřel veřejnosti oči"*, neboť Německo zjevně chtělo „obnovit hranice z roku 1914" a snažilo se „otřást postojem západních mocností". Musel nicméně uznat, že poznámky „osoby vysoce postavené v nacionálněsocialistických kruzích" ***„... se vcelku dost shodují s dojmem, který vyplývá ze studia německých novin, a také s informacemi, které jsem získal jinde. Několik novin prohlásilo, že Danzig není casus belli, a Deutsche Allgemeine Zeitung dokonce jako by vyzýval k jednání, když píše, že rozumné řešení je zcela v mezích možností. Podobná nota zaznívá i ve vládních kruzích, kde se dává najevo, že by se neodmítalo vyjednávat, kdyby Polsko předložilo své návrhy."***[799]

---

[797] „Francouzská žlutá kniha", dok. 161.
[798] L. B. Namier, *In the Nazi Era*, s. 168.
[799] „Francouzská žlutá kniha", dok. 161.

I tato příležitost byla promarněna, protože francouzská vláda opět nezasáhla, a tím zmařila další snahu říšské vlády.

Německé snahy o dosažení dohody s Polskem zůstaly nezměněny. Oficiální představitelé Říše a Danzigu při četných příležitostech ke styku informovali zahraniční diplomaty o svých „vzájemných obavách“, a přestože *„problém Danzigu nebyl nijak naléhavý“*, zahraniční síly hnaly záležitost Danzigu do úzkých takovým způsobem, že pro německou stranu začínalo být obtížné, aby *„ústupové cesty... zůstaly volné“*.[800] Hitler, který se od 28. dubna 1939 nedotkl danzigské otázky a který chtěl, aby diplomaté, kteří se touto otázkou zabývají, byli ještě 25. července informováni, že je připraven ***„vyčkávat tak dlouho, jak to bude nutné, aby se dosáhlo řešení danzigské otázky mírovou cestou“***[801], poslal 7. srpna pro gauleitera Danzigu Forstera s žádostí o vysvětlení, proč jeho snahy směřující k uvolnění politického napětí selhaly.[802] Odvolání německého velvyslance z Varšavy bylo zamýšleno především jako varování Polsku, ale bylo také oznámením, že polské úsilí o smír se stalo nezbytným.[803] Polsko se bohužel rozhodlo ignorovat i tento náznak.

Je prokázáno, že *„Hitler se na průběhu diplomacie v období od dubna do srpna 1939 podílel jen málo. Stejně jako v předchozích případech se spokojil s přípravou a vyčkáváním v přesvědčení, že se překážky před ním nějak rozpadnou“*.[804]

Ale právě v těchto měsících došlo k rozhodujícímu vývoji! Lze připomenout britské pobídky, které polský ministr zahraničí na začátku dubna 1939[805] v Londýně odmítl, šíření nepodložených zvěstí o přesunech německých vojsk proti Polsku[806], přílišnou horlivost Velké Británie při předkládání nevyžádaných záruk jiným zemím, zesílenou aktivitu amerického prezidenta Roosevelta, jejímž cílem bylo zmařit politiku appeasementu v Evropě, pokusy vtáhnout Sovětský svaz do koalice proti Německu. ***„Zcela jinak se choval Berlín. Trojstranná jednání, a zejména dohoda o vyslání britské a francouzské mise do Moskvy, vyvolávala v hitlerovských vládních kruzích stále***

---

[800] „Francouzská žlutá kniha“, dok. 171, 172.
[801] Tamtéž.
[802] C. J. Burckhardt, *Meine Danziger Mission 1937-1939*, s. 331.
[803] *ADAP*, sv. VII, dok. 2.
[804] A. J. P. Taylor, *The Origins of the Second World War*, s. 219.
[805] Tamtéž, s. 212.
[806] Tamtéž, s. 210.

větší znepokojení. Horečně diskutovali a snažili se uvést v život různá opatření, která by podle jejich názoru mohla zmařit nebo v každém případě oddálit podpis trojdohody.“[807]

Také pokud jde o Polsko, návrh na jednání, který připravila Německá říše a který byl Polsku předložen 24. října 1938, již nebyl v letních měsících roku 1939 předložen k diskusi. Rozhodujícím faktorem se stalo něco zcela jiného: politika odgermanizování, která byla díky britskému příslibu pomoci prováděna se stále větší bezuzdnou zdrženlivostí v koridorových provinciích, ve východním Horním Slezsku a na Těšínsku. K tomu přistupovaly různé ultimativně závislé akce z Polska namířené proti Danzigu, které byly dovedeny do takového extrému, že „svobodnému městu“ zbývala jediná volba mezi hladomorem a vojenskou okupací, a nakonec došlo k odmítnutí urovnat jakékoli spory u jednacího stolu. Při hodnocení těchto událostí je třeba si uvědomit, že polská vláda si byla plně vědoma toho, že Danzig sloužil britské vládě pouze jako záminka[808]; ba že britské ujištění o „ochraně“ Polska v případě války nebylo ničím jiným než *„čistým podvodem“*.[809] Nebylo tedy třeba Chamberlainova sebeodhalení před Dolní sněmovnou 1. září.

Hitlerův vstřícný postoj vůči Polsku musel mít samozřejmě své meze. Zlomového bodu bylo dosaženo v okamžiku, kdy by jakákoli další ústupnost Říše utvrdila Poláky v jejich přesvědčení, že Německo lze beztrestně zastrašovat a provokovat, a Německo by tak ztratilo svou prestiž. Každopádně právně závazné vzdání se Posenska-západního Pruska a východního Horního Slezska mohl nabídnout pouze státník s autoritou bývalého říšského kancléře. Který „mírumilovný“ stát nebo které „příkladné státy vedoucí civilizované národy“ nabídly byť jen jediné takové zřeknutí se? - Ani jeden! To však nebrání některým historikům zvednout pozornost budící prst a odsoudit jako „agresi“ prosazování nároků na historický sídelní prostor, dokonce označit za „agresi“ podmíněné vzdání se tohoto zmíněného sídelního prostoru - aby odvedli pozornost od celosvětově násilně dosažených výbojů jiných státníků. ***„Kdyby chtěl [Hitler] vyprovokovat Polsko k válce, pak by požadoval Danzig a celý koridor. A ani to by Polsko morálně neopravňovalo k válce, neboť celé uspořádání koridoru bylo směsicí pomstychtivosti a politické hlouposti ze strany Spojenců a hrubé nespravedlnosti vůči Německu. Místo aby nyní [po odmítnutí Polska] zvýšil své požadavky nebo se projevil jako netrpělivý či***

[807] I. M. Majskij, *Who helped Hitler?* s. 189.
[808] J. Szembek, *Journal 1933-1939*, s. 481.
[809] P. H. Nicoll, *Britain's Blunder* (německé vydání), s. 136.

urážlivý, navrhl Hitler Polákům další ústupky a zachoval si nebývalou trpělivost. V zájmu mírového řešení byl Hitler dokonce připraven vzdát se početné německé menšiny v Polsku, s níž Poláci zacházeli stále násilněji. Poláci však nebyli schopni ocenit umírněnost německých požadavků ani ohleduplnost a přátelský způsob, jakým byly prezentovány.“[810]

Také slova, která 26. července 1939 sdělil britský velvyslanec v Berlíně Henderson svému ministru zahraničí, v Londýně nezapůsobila: ***„Není však vyloučeno, že Hitler bude považovat za rozumnější, když už tolik dosáhl, nezačínat válku o to, co zbývá. Možná bude považovat za výhodnější získat vyjednáváním o něco méně, než jsou jeho plná přání, než riskovat celou svou výhru najednou.“***[811]

Když polská vláda 1. srpna 1939 zabránila bezcelnímu vývozu základního zboží z Danzigu, 4. srpna adresovala Danzigu ultimátum a 10. srpna následovala nóta na berlínskou adresu, v níž je jakýkoli další zásah říšské vlády ve prospěch životních zájmů Danzigu definován jako „agresivní akt“ (po němž nyní díky britskému bianko šeku musela nutně následovat evropská válka!), pak se polská vláda nepochybně dopustila agresivního jednání. Polsko tímto vyhrožovalo válkou a požadovalo po říšské vládě, aby se vzdala všech těch práv v Danzigu, která vnímala každá německá vláda od roku 1919.

Hitler se přesto nehodlal nechat vyprovokovat. Ať už to byla náhoda, nebo Hitlerova reakce na polské ultimátum do Danzigu ze 4. srpna - v každém případě pozval 10. srpna vysokého komisaře Společnosti národů v Danzigu Carla J. Burckhardta na jednání 11. srpna do Obersalzbergu, kam ho nechal urychleně dopravit soukromým letadlem s výslovnou prosbou o zprostředkování. Jedinou existující zprávu o těchto rozhovorech je třeba hodnotit jen s velkou opatrností, protože ji nezapsal ani Burckhardt, ani žádný jiný účastník, ale spíše dva zástupci Halifaxe a Bonneta.[812] Faktem však zůstává: Hitler 11. srpna - bezpochyby poté, co se dozvěděl o nové polské nótě z předchozího dne - Burckhardtovi sdělil, že on - Hitler - v současné době nehodlá učinit žádné návrhy týkající se Danzigu, ale že je ochoten vyčkat, pokud se Polsko zdrží provokativních akcí a nebude dále urážet německou

810 Tamtéž, str. 147-148; srov. *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 455.
811 *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VI, dok. 460.
812 C. J. Burckhardt, op. cit., s. 346, 348.

prestiž. Místní jednání by mohla pokračovat; německá ochota k diskusím byla Polákům již známa. Proto by Poláci převzali iniciativu k jednání, protože ta mu byla vyňata z rukou kvůli polské hrozbě války 26. března 1939.

Hitler: *„Mým přáním je anglo-německé porozumění a uzavření konečného paktu s Anglií jednou provždy.“*[813]

Burckhardtovi bránila ve splnění tohoto úkolu - nikoliv německá strana! - a neposkytl žádné objektivní a přesvědčivé informace o příčinách neúspěchu svého zprostředkování. Nicméně se odvolával na zahraniční mocnosti na Západě, které mu zcela jasně vytyčily cíl „neusnadnit“ německé stahování, a daly mu radu, ***„aby se zdržel svých škodlivých ústupových manévrů v Danzigu“***.[814]

Poté, co lord Halifax vzal na vědomí tuto Hitlerovu snahu o zprostředkování, informoval 15. srpna 1939 svého velvyslance ve Varšavě Kennarda: ***„Měl dojem, že Hitler je stále nerozhodný, snaží se vyhnout válce a pokud možno neztratit přitom tvář.“***[815]

Britský historik A. J. P. Taylor dospěl k následujícímu závěru: ***„Jeho [Hitlerovým] záměrem bylo uspět bez války, nebo v každém případě pouze s válkou tak nominální, že ji lze jen stěží odlišit od diplomacie. Neplánoval velkou válku... Neměl zájem připravovat se na dlouhou válku proti velmocem. Velká válka se západními mocnostmi nepochybně nebyla součástí jeho plánu. Britská politika učinila z Danzigu rozhodující otázku pro rok 1939, aniž by to plánovala... Danzig byl nejoprávněnější německou stížností: město s výhradně německým obyvatelstvem, které si zjevně přálo návrat do Říše a které sám Hitler jen s obtížemi omezoval... Zničení Polska nebylo součástí jeho původního projektu. Naopak, přál si vyřešit otázku Danzigu tak, aby Německo a Polsko mohly zůstat v dobrých vztazích...“***[816]

Adolf Hitler vysvětloval svou politiku francouzskému premiérovi Daladierovi v dopise z 27. srpna 1939 takto: ***„Rok co rok jsem se usilovně snažil dosáhnout revize alespoň těch nejnemožnějších a nejnesnesitelnějších podmínek tohoto diktátu prostřednictvím vyjednávání. To se ukázalo jako nemožné. Mnoho osvícených mužů všech národů věřilo a bylo přesvědčeno, že revize musí nutně přijít. Ať už lze proti mým metodám vznést jakékoli***

[813] M. Freund, op. cit., díl III, str. 58-60.
[814] C. J. Burckhardt, op.cit., s. 349, 104.
[815] M. Freund, op. cit., díl III, s. 20.
[816] A. J. P. Taylor, op. cit., s. 217, 250, 215, 216.

námitky, ať už v nich lze nalézt jakoukoli chybu, nelze přehlédnout ani popřít, že se mi podařilo bez většího krveprolití nalézt řešení, která byla v mnoha případech uspokojivá nejen pro Německo. Způsobem, jakým byla tato řešení uskutečněna, byli státníci jiných národů zbaveni povinnosti, kterou často považovali za nemožnou splnit, přijmout odpovědnost za tuto revizi před vlastním národem ... Žádný Francouz se smyslem pro čest, a už vůbec ne vy, pane Daladiere, by se v podobné situaci zachoval jinak než já... Je lež, když svět tvrdí, že jsme vždy používali nátlak při pokusech o provedení jakékoli revize. Během patnácti let před nástupem nacionálního socialismu k moci bylo dost příležitostí revidovat Versailleskou smlouvu mírovými prostředky. K revizi však nedošlo. Sám jsem pak v každém jednotlivém případě, a to nejen jednou, ale mnohokrát, převzal iniciativu a předložil návrhy na revizi naprosto neúnosných podmínek... Jsem pevně přesvědčen, že kdyby se tehdy Polsku poradilo, jak postupovat rozumně, místo aby se nechalo podnítit divokou kampaní britského tisku proti Německu, doprovázenou zvěstmi o německé mobilizaci, pak by se dnes Evropa mohla těšit ze stavu hlubokého míru po dobu příštích 25 let. Ve skutečnosti to byla lež o německé agresi, která vzrušila veřejné mínění v Polsku; polská vláda byla znemožněna přijímat nezbytná a jasná rozhodnutí a především její úsudek o rozsahu polských možností byl zamlžen následným příslibem záruky. Polská vláda tyto návrhy odmítla. Polské veřejné mínění bylo pevně přesvědčeno, že Británie a Francie budou nyní bojovat za Polsko, a začalo vznášet požadavky, které by se daly označit za naprosté šílenství, kdyby nebyly tak mimořádně nebezpečné. V té době nastal nesnesitelný terorismus; fyzický a hospodářský útlak více než jednoho a půl milionu Němců žijících na územích odtržených od Říše. I v Danzigu nehoráznosti páchané polskými úřady plně vytvářely dojem, že město je zřejmě beznadějně vydáno napospas svévoli moci, která je cizí národnímu charakteru města a jeho obyvatel. Přesto bych vás chtěl požádat, abyste ocenili i toto; totiž že žádný národ se smyslem pro čest se nikdy nemůže vzdát téměř dvou milionů lidí a přihlížet jejich špatnému zacházení na vlastních hranicích."[817]

Každý objektivní pozorovatel by musel souhlasit s tím, že kvůli bezuzdným polským provokacím bylo nutné, aby Říše poskytla ochranu Volksdeutschen v Polsku a Danzigu. Nejen německá vláda, ale jakákoli vláda by musela takové provokace kontrolovat, jinak by se vzdala do cizích rukou

[817] „Německá bílá kniha" č. 2, dok. 461 a dok. 471, a Adolf Hitler, *Der Großdeutsche Freiheitskampf*, s. 13-17.

spolu se svou prestiží i ochrany a práv menšin, za jejichž samotné zajištění živobytí byla odpovědná.

Známý britský vojenský historik Liddell-Hart 3. září 1949 napsal: ***„Po skončení války se nám dostaly do rukou nejdůležitější německé archivy, a tak jsme měli velmi přesný obraz o intenzivní míře strachu z války, kterou pociťovalo německé vedení.“***[818]

Tyto dokumenty však zůstaly z velké části skryty před veřejností na celém světě. Říšská vláda je nechtěla zveřejnit, protože nechtěla nepříteli poskytnout „důkaz slabosti“, zatímco vítězové, kteří tyto dokumenty získali jako kořist, o jejich široké rozšíření ze zřejmých důvodů nestáli.

Nicméně jsou tu i „druhé strany“ - renomovaní politici, kteří dokazují, že pojmy a úcta, smysl pro raison d'etat platí všude stejně, tady i tam, ať už v tom či onom státě.

Britská *British Yearbook of International Law* (ročenka mezinárodního práva) z roku 1923, Londýn: ***„Vláda nemůže zůstat lhostejná k osudu občanů cizího státu, kteří mají stejnou národní kulturu, mluví stejným jazykem a vyznávají stejnou víru jako většina jejích vlastních občanů.“***[819]

Polský ministr zahraničí 5. května 1939 v Sejmu: ***„My v Polsku neuznáváme koncepci ‚mír za každou cenu‘. V životě lidí, národů a států existuje pouze jedna věc, která nemá žádnou vyčíslitelnou cenu, a tou je čest.“***[820]

Premiér Lloyd George: ***„Kdyby se Anglie měla podřídit tomu, aby se s ní zacházelo tak, že by v případech, kdy jsou v sázce její životní zájmy, byl její hlas v radě národů odsunut stranou jako bezvýznamný, pak musím říci, že ‚mír za každou cenu‘ by znamenal ponížení, které žádná velká země nemůže snést.“***[821]

Americký prezident Eisenhower prohlásil v televizním projevu 16. března 1959: *„Mír si nelze koupit obětováním dvou milionů svobodných Berlíňanů.“*[822]

---

[818] B. H. Liddel-Hart v *Picture Post*, 3. září 1949.
[819] K. Rabl v *Das Selbstbestimmungsrecht der Völker*, s. 122.
[820] „Polská bílá kniha“, dok. 77.
[821] *Dokumente der Deutschen Politik and Geschichte*, sv. II, s. 237.
[822] Citováno v *Das Neue Reich*, č. 13, 28. března 1959.

Úroveň vyzbrojení v roce 1939

Německo

Při hodnocení vojenského potenciálu evropských velmocí dnes mnozí historici při debatách o německém vyzbrojování „přehlížejí“ strategické plány polské, francouzské, ale i sovětské armády. Ponecháme-li však tyto plány stranou, skutečně existující válečný potenciál jednotlivých evropských mocností bude svědčit o tom, zda mohl být v některém národě přítomen záměr „intenzivního a zločinného přezbrojení směřujícího ke světovému spiknutí“. Jaké jsou výsledky šestiletého vyzbrojování Třetí říše v letech 1933-1939?

Profesor Michael Freund, po roce 1945 často citovaný historik, napsal v roce 1944 věcně jasným jazykem: ***„Německý boj o postavení se opět na nohy a německé zbrojení probíhaly na pozadí — a jako důsledek — horečně vedených celosvětových závodů ve zbrojení a revoluce ve vojenské politice na globální úrovni.***

30-07-1934: Stanley Baldwin uvedl senzační důvod britského programu leteckého zbrojení těmito slovy: ‚Hranice Británie je na Rýně!‘

24-09-1934: Zavedení pomocné služby v Polsku.

28-11-1934: Stupňování britského leteckého zbrojení.

06-12-1934: Rozšíření vojenské služby ve Švýcarsku.

01-01-1935: V Československu platí dvouletá vojenská služba.

30-01-1935: Oznámení, že početní stav Rudé armády již dosáhl jednoho milionu mužů ve zbrani.

Leden-březen 1935: Vyhlášení francouzsko-ruského spojenectví mělo za následek poměrně značná zbrojní opatření na straně Francie, zejména restrukturalizaci francouzského letectva.

Když britská Bílá kniha z 1. března 1935 zdůvodňuje britská zbrojní opatření přezbrojováním Německa, deník The Times prohlásil, že argumentace pro britská zbrojní opatření ‚mohla být podána objektivněji‘.”

Německo muselo brát v úvahu nejen zbrojní opatření ostatních velmocí, ale také hrozivé postoje - zejména Polska - směřující k vojenské invazi. ***„Kromě toho si polní maršál [Hindenburg] po nástupu Hitlera k moci ponechal diskreční pravomoc nad německou armádou a zahraniční politikou, což Hitler***

respektoval až do Hindenburgovy smrti. Prozatím by se vyhnul všem zjevným porušením Versailles - například překročení limitu 100 000 mužů -; Hitler se striktně držel jednání o zbrojení. Neustálá hrozba preventivní války se však nakonec stala velmi účinným argumentem pro německé zbrojní požadavky.“

Podle názoru náčelníka německého generálního štábu generála Adama nebylo „během celého roku 1933 učiněno prakticky nic pro zvýšení stavu armády“. Bylo to v době, kdy například náčelník francouzského generálního štábu Gamelin upozorňoval, že ve srovnání s Německem má Francie náskok ve zbrojení 20 miliard franků. Navíc to přišlo ve chvíli, kdy Francie odmítala německé návrhy na odzbrojení s utajovaným názorem: ***„Ztrácíte čas! Úmluva, kterou upřednostňujete, nebude nikdy uzavřena, protože my se jí nikdy nezúčastníme! Hitler už dlouho nevydrží, jeho osud je zpečetěn! Jakákoli úmluva s ním by upevnila jeho moc. Pokud by vypukla válka, neuplynul by ani týden, než by byl sesazen a nahrazen korunním princem.“***

Podobnými myšlenkami, tj. udržet Německo na uzdě prostřednictvím hospodářského nátlaku, se tehdy zabýval i nejvyšší úředník [britského] ministerstva zahraničí lord Vansittart. ***„Nemůžeme si dovolit nechat hitlerovské Německo prosperovat. Tento názor zastává i Kongres odborových svazů, i když z jiných pohnutek - viz jejich nedávno vyhlášený bojkot německého zboží.“***[823]

Podle něj je třeba usilovat o zničení „hitlerismu“ a snažit se udržet Německo v tak zuboženém a zbídačeném stavu, aby se v něm nechtěli angažovat ani komunisté.[824] Jak vytrvale tyto a podobné názory ovlivňovaly vývoj informovaného mínění v britské armádě a britské vládě, dokládá příklad zprávy z března 1934, kterou vypracoval Výbor pro obranné požadavky pověřený vládou: Tato zpráva samozřejmě považuje za samozřejmé, že potenciálním nepřítelem je Německo.[825] Samozřejmě i tato zpráva se vrací k předchozím událostem a do doby, kdy se Hitler ještě neujal moci a Německo bylo dosud bez letectva a bez nacionálního socialismu. Již v listopadu 1932 britští státníci diskutovali o plánech, které počítaly s leteckým odstrašením, jež by Británii umožnilo mít *„určitý vojenský vliv v Evropě“*, aniž by musela udržovat velkou armádu na kontinentu. ***„‘Jediná obrana je v útoku‘, řekl tehdy Baldwin, když uvažoval o úloze bombardovacích letadel, ‚což znamená, že***

---

823 I. Colvin, op. cit., str. 28-29, 35, 121.
824 Tamtéž, str. 28-29, 35, 121.
825 Tamtéž, str. 28-29, 35, 121.

pokud se chcete zachránit, musíte zabít více žen a dětí rychleji než nepřítel.'" [826]

Jaké úsilí vynaložil tento německý protivník?

Ve fiskálních letech 1933-34 a 1934-35 nebyl zaznamenán žádný nárůst výdajů na zbrojení. Výdaje představující 4 % národního příjmu je třeba ve srovnání se sousedními zeměmi (Velká Británie 3 %, Francie - 1932 - 8,1 %, Sovětské Rusko 9 %)[827] považovat za umírněné. Výdaje na zbrojení byly zvýšeny až v rozpočtovém roce 1935-36, a to s ohledem na změny, k nimž došlo v zahraniční politice (krach odzbrojovacích jednání, francouzsko-sovětský pakt o vzájemné pomoci). Již dva roky obviňovali zahraniční politici a zahraniční sdělovací prostředky Hitlera ze zastrašování, kterými se chtěl dostat do „zločinné útočné války", a tím destabilizovat mír šířením teroru a nestability po celém světě. Nakonec neviděl jinou možnost než posílit německé ozbrojené síly jako ochranu proti tendencím, které projevovaly ostatní mocnosti při vytváření různých bloků proti Říši. Šíření lží o německém vyzbrojování se stalo nezbytným požadavkem, aby bylo možné najít ospravedlnění pro odmítnutí odzbrojení, pro pokračování ve zbrojení, pro vytváření vojenských aliancí, pro budování opevnění, pro zasedání generálního štábu a také proto, aby se versailleské politice nadále propůjčovalo jakési zdání správnosti a nezbytnosti. Zahraniční vojenští atašé i zahraniční tajné služby v Německu měli přesné informace o poměrně mírné úrovni německého zbrojení. Existuje velké množství dokumentů, které potvrzují, že zahraniční vlády (Polsko, Velká Británie, Francie a USA) se cítily povzbuzeny k tvrdým krokům proti Německu, když si uvědomily nedostatečně rozvinutý stav německé vojenské obrany.[828] Tato skutečnost však těmto vládám nebránila v tom, aby své obyvatelstvo popudily tím, že mu prostřednictvím médií podsouvaly falešné údaje a falešné argumenty.

Britský historik A.J.P. Taylor uvedl: ***„Startovací pistolí závodů ve zbrojení vystřelili Francouzi"***[829] ***„Například Německo bylo v letech 1933-1936 na velkou válku připraveno jen o málo více než před nástupem Hitlera k moci. Rozdíl byl v tom, že on měl pevné nervy a jeho předchůdci nikoli."***[830] ***„Mnohé***

---

826 Tamtéž, str. 28-29, 35, 121.
827 *Die deutsche Industrie im Kriege 1939-1945*, kterou vydal Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung (Německý ústav pro hospodářský výzkum), s. 16.
828 C. Tansill, *Back Door to War*, s. 554.
829 A. J. P. Taylor, *The Origins of the Second World War*, s. 77.
830 Tamtéž, s. 119.

z prvních poplašných zpráv o německém zbrojení byly falešné poplachy... Dokonce ani v roce 1939 nebyla německá armáda vybavena pro delší válku; a v roce 1940 byly německé pozemní síly horší než francouzské ve všem kromě velení.“[831] *„Nacistickým tajemstvím nebyla zbrojní výroba; bylo jím osvobození od tehdejších ortodoxních ekonomických zásad.“*[832] *„Pod Hitlerovým vedením bylo Německo vybaveno k tomu, aby vyhrálo válku nervů - jedinou válku, které rozuměl a kterou měl rád; nebylo vybaveno k tomu, aby dobylo Evropu... Při úvahách o německém zbrojení unikáme z mystických oblastí Hitlerovy psychologie a nacházíme odpověď v oblasti faktů. Odpověď je jasná. Stav německé výzbroje v roce 1939 podává rozhodující důkaz o tom, že Hitler neuvažoval o všeobecné válce a pravděpodobně ji vůbec nezamýšlel.“*[833]

Německá úroveň výzbrojení byla:

1937 = 9%;

1938 = 16%;

1939 = 18 %; dohromady tvořící stejnou úroveň vyzbrojení jako v roce 1944.[834]

Podle jiného výpočtu:

1933 = 2%;

1934 = 2%;

1935 = 4%;

1936 = 6%;

1937 = 9%;

1938 = 20%;

1939 = 25%;

1940 = 44%; dohromady tvořící stejnou úroveň vyzbrojení jako v roce 1943.[835]

---

[831] Tamtéž, s. 75.
[832] Tamtéž, s. 104.
[833] Tamtéž, s. 218.
[834] D. Hoggan, *The Forced War* (německé vydání), s. 391, 829.
[835] *Die deutsche Industrie im Kriege 1939-1945*, s. 23.

Generál Jodl prohlásil na zasedání IMT v Norimberku 4. června 1946: ***„V roce 1935, kdy jsme zřídili 36 divizí, měly Francie, Polsko a Československo 90 divizí pro dobu míru a 190 divizí pro válku. Neměli jsme téměř žádné těžké dělostřelectvo a výstavba tanků byla v počátcích. Skutečné vyzbrojování bylo zahájeno až poté, co válka již začala. Do světové války jsme vstoupili s přibližně 75 divizemi. Šedesát procent naší celkové bojeschopné populace nebylo vycvičeno. Mírová armáda čítala možná 400 000 mužů oproti 800 000 mužů v roce 1914. Naše zásoby munice a bomb byly směšně nízké. Měli jsme munici na 10 až 15 dní boje... A pokud jsme se nezhroutili již v roce 1939, bylo to jen díky tomu, že během polského tažení bylo přibližně 110 francouzských a britských divizí na Západě drženo zcela nečinně proti 23 německým divizím.“***[836]

Navíc byly tyto divize *„vybaveny velmi slabým dělostřelectvem a neměly k dispozici téměř žádné prostředky protitankové obrany“*; navíc byly nepohyblivé.[837] I když se k počtům připočtou i teritoriální a záložní divize třetí a čtvrté „vlny“, dospívá americký vojenský historik T. Taylor k počtu pouhých 106 německých divizí v roce 1939, zatímco samotná francouzská armáda, včetně vycvičených záloh a koloniálních jednotek, zahrnovala na počátku války stejný počet divizí, ale vzhledem k úrovni výcviku byla silnější než německá armáda.[838] K tomu je navíc třeba připočítat britské, belgické (23 divizí = 550 000 mužů) a nizozemské divize, což v součtu s francouzskými divizemi na německé frontě činilo 156, respektive 142 divizí.[839]

Německé vedení muselo počítat s tím, že tyto jednotky budou v případě konfliktu s Polskem nasazeny k postupu na Říši. Kromě přibližně 2,6 milionu německých vojáků (včetně záloh)[840], seskupených do *„102 divizí“*[841], bylo na podzim 1939 dalších 500 000 mužů v polovojenských organizacích.[842]

---

[836] *IMT*, svazek XV, str. 385-386. Tato prohlášení potvrzují všichni odborníci bývalé nepřátelské strany. Velikost divize, která činila zhruba 15 000 mužů, byla v jednotlivých zemích obecně stejná.
[837] D. M. Projektor, „Válka v Evropě 1939-1941“ (rusky), s. 20.
[838] T. Taylor, *Sword and Swastika*, s. 256, 306.
[839] W. A. Sekistow, „Podivná válka v západní Evropě a ve Středomoří 1939-1943“ (rusky), s. 85.
[840] F. Halder, *Kriegestagebuch*, sv. I, s. 48: 1,5 milionu těchto mužů bylo plánováno pro akci proti Polsku. Viz také B. Müller-Hildebrand, *Das Heer 1933-1945*, sv. II, s. 15: uvádí 109 divizí.
[841] H. Michaelis, *Handbuch der deutschen Geschichte*, sv. IV, s. 14.
[842] B. Klein, *Germany's Economic Preparations for War*, s. 73, 3.

Nicméně pouze 52 divizí *„bylo možné považovat za plně bojeschopné“*.[843] V roce 1914 bylo v Německu téměř o milion mužů ve zbrani více než v roce 1939.[844] *„Na rozdíl od roku 1914, kdy měla Německá říše k dispozici 25 věkových skupin vycvičených záložníků, mohla v roce 1939 povolat do zbraně pouze 5 věkových skupin.“*[845] ***„V roce 1935 mohla Francie bez pomoci svých předchozích spojenců napadnout a znovu obsadit Německo téměř bez vážnějších bojů. V roce 1936 ještě nemohlo být pochyb o její drtivé převaze. Z německých odhalení nyní víme, že to pokračovalo i v roce 1938. V roce po Mnichovu [1939], který nyní zkoumáme, se německá armáda, ačkoli stále slabší ve vycvičených rezervách než francouzská, přiblížila své plné výkonnosti. Německá armáda nebyla v roce 1938 ani 1939 schopna Francouze porazit. ... když německá armáda mohla na západní frontě postavit sotva půl tuctu vycvičených divizí, Francouzi s téměř šedesáti či sedmdesáti divizemi se zcela jistě mohli valit vpřed přes Rýn nebo do Porúří.“***[846]

V této souvislosti je třeba porovnat počet obyvatel obou zemí: Německo mělo 80 milionů obyvatel, Francie 42 milionů obyvatel.

Burton Klein, americký vědec (Harvardova univerzita), doplňuje ve své důkladné studii o německých ekonomických válečných přípravách předchozí údaje následujícími slovy: ***„Až do opětovného obsazení Porýní Německem na jaře 1936 bylo zbrojení do značné míry mýtem. ... Ozbrojené síly neměly ani ústřední hospodářskou agenturu, která by mohla přezkoumat různé požadavky na materiál a formulovat jakýsi rozumný obraz požadavků. Kardinální Hitlerovou politikou bylo, že válečná strategie nebyla záležitostí hospodářských plánovačů. Zásoby důležitých položek, jako je měď, železná ruda, benzin a kaučuk, byly v srpnu 1939 dostatečné pouze pro 3 až 6 měsíců uvažovaných válečných potřeb. ... V roce 1939 bylo německé ocelářské hospodářství závislé na zahraničních zdrojích 65 % zásob rudy a prakticky všech feroslitin. Při expanzi dovozu v letech 1937 a 1938 však dovoz potravin rostl rychleji než dovoz surovin, takže skladba dovozu byla v roce 1938 téměř stejná jako v roce 1929... Lze říci, že německá pracovní síla byla v roce 1939 plně mobilizována pouze v tom smyslu, že neexistovala nezaměstnanost... Rozložení pracovních sil v tomto čtrnáctiletém období bylo překvapivě stabilní.***

---

[843] H. Michaelis, *Handbuch der deutschen Geschichte*, sv. IV, s. 14.
[844] B. Klein, *Germany’s Economic Preparations for War*, s. 73, 3.
[845] H. Michaelis, *Handbuch der deutschen Geschichte*, sv. IV, s. 14.
[846] W. Churchill, *The Second World War*, svazek I, kniha I, „The Gathering Storm“, s. 264, 271.

K výrazným posunům došlo pouze ve dvou profesních skupinách - v zemědělství a ve veřejném zaměstnání... Existovala rozsáhlá odvětví hospodářství, v nichž válečná mobilizace neovlivnila pracovní sílu... V roce 1939 mělo civilní hospodářství stále velké rezervy pracovních sil... Nedocházelo k výrazné koncentraci investic do činností spojených s ekonomickými přípravami na válku. V předválečném období německá ekonomika vyráběla jak 'máslo', tak 'zbraně' - mnohem více prvního a mnohem méně druhého, než se běžně předpokládá. Do roku 1937 se civilní spotřeba, investice do odvětví spotřebního zboží a vládní neválečné výdaje vyrovnaly nebo překročily předchozí vrcholné úrovně. Nelze tedy hovořit o tak rozsáhlém programu zbrojení, který by bránil podstatnému oživení civilní výroby. Objem výroby munice a počet divizí, které Německo mobilizovalo, byly ve srovnání se zveřejněnými odhady malé. Investice do těch odvětví, která tvořila válečný potenciál, nebyly o mnoho větší než objem dosažený v prosperujících letech předchozího desetiletí a v poměru k celkovým investicím byly malé."[847] *„Neochota vlády žádat civilní oběti se projevila v řadě případů. Jedním z nich bylo její odmítnutí uvažovat o vyšších daních jako alternativě k deficitním výdajům; dalším byla její neochota v roce 1937 omezit dovoz potravin ve prospěch zvýšeného dovozu surovin; dalším bylo její selhání při převádění pracovníků z nepotřebných profesí; dalším příkladem [byla] neefektivní hospodářská správa.... Když se Schacht [prezident Říšské banky] pokusil omezit výdaje na městské investice, vždy narazil na odpor některých významných členů strany. Když se při mnoha příležitostech pokusil snížit rozpočet Německé pracovní fronty, byla tato otázka předložena Hitlerovi, který vždy rozhodl ve prospěch této fronty. Protože to bylo v rozporu s její ideologií, strana se také stavěla proti opatřením, která měla přinutit větší počet žen k nástupu do práce. Veřejné neválečné výdaje v letech 1937 a 1938 byly mnohem vyšší než všechny předchozí vrcholy... Faktory, které nacistům bránily ve větším zbrojení, byly následující:*

a) strach z větších deficitů;

b) neochota vlády požadovat civilní oběti;

c) Hitlerova neschopnost podřídit různé soukromé zájmy svým cílům;

d) nedostatečná efektivita při řízení programu."[848]

---

[847] B. Klein, op. cit., s. 17, 37, 38, 56, 57, 61, 72, 75, 15, 76.
[848] Tamtéž, s. 79, 80, 81.

V dalším prohlášení se potvrzuje: ***„Ukázalo se, že přesný mechanismus nacionálněsocialistického militarismu nepracuje ani podle plánované celkové strategie, ani podle dlouhodobého plánování zbrojního programu.“***[849]

Náčelník generálního štábu armády generál Ludwig Beck 5. května 1938 diagnostikoval vojensko-politickou situaci a uvedl ji také jako jeden z důvodů svého odporu k Hitlerovi: ***„...1. Válka je pro Hitlera velmi důležitá. Vojenská situace Německa, pokud se na ni podíváme v celé její šíři, nesnese srovnání s bezmocí dřívějších let. Při relativním pohledu ji však nelze považovat za tak silnou jako v roce 1914, protože po celá léta všechny mocnosti, které by případně stály proti Německu, také ve značné míře, někdy až v plném rozsahu, zbrojily. Kromě toho, jak je všeobecně známo, bude mít Německo v příštích letech jen nedostatečné ozbrojené síly.“***[850]

V období po polském tažení *„německá vláda zahájila přepojování průmyslu země na válečné koleje a začala narychlo rozšiřovat výrobu pro válku“*.[851]

Tím i komunisté připouštějí, že německý průmysl - alespoň ve svých základních složkách - nebyl v době vypuknutí války *„převeden na válečné koleje a válečná výroba nebyla ještě rozšířena“*. ***„Hlavním důvodem, který nutil německé vrchní velení několikrát odložit termín ofenzívy [proti Francii], byla skutečnost, že Němci nebyli schopni včas dokončit formování základních armádních jednotek.“***[852]

Jestliže Říše po léta budovala výzbroj pro ofenzivní účely a prováděla dril a výcvik, pak měla být schopna alespoň několik měsíců po vypuknutí války „včas zformovat své armádní jednotky“!

Sovětské prameny rovněž potvrzují, že německé tažení ve Francii neprováděla přesila, ale spíše početně slabší síly: ***„Ozbrojené síly Velké Británie, Francie, Belgie a Nizozemí čítaly dohromady 142 divizí (podle jiných zdrojů dokonce 156 divizí); proti nim stálo 136 německo-fašistických divizí... Vzhledem k tomuto poměru sil a dostupným prostředkům není důvod tvrdit o zranitelnosti Spojenců nebo o jejich špatné připravenosti na válku v technologické oblasti a hovořit o rozhodující převaze fašistického***

---

[849] W. Hofer, *Der Nationalsozialismus – Dokumente 1933-1945*, s. 214.
[850] Tamtéž, s. 340.
[851] Platanova, Pavlenko, Parotkina, „Druhá světová válka“, (rusky), str. 69-70.
[852] Tamtéž.

agresora.“[853] *„Již během polského tažení se ukázalo, že německé dělostřelectvo není schopno v podmínkách rychlého tempa bojů odpovídat na úkoly odvetné palby, a to nejen kvalitativně, ale i kvantitativně. Německé vrchní velení bylo nuceno znovu posílit účinnost dělostřelecké palby za pomoci letectva... Chybný odhad Hitlerových generálů ohledně dělostřelectva měl mít pro německo-fašistickou armádu v průběhu druhé světové války vážné důsledky.”*[854] *„Američtí vojenští experti odhalili skutečnost, že Churchillova kritika údajného britského a francouzského zaostávání ve zbrojení a jeho tvrzení o drtivé německé převaze a aktivitě ve zbrojení byla naprosto nepodložená.... Oficiální zpráva předložená ministru armády Spojených států v říjnu 1947, nazvaná ‚Zahraniční logistické organizace a metody‘, odhalila hrubou nepřesnost Churchillových čísel a obvinění.“*[855]

Tuto zprávu lze nalézt v publikaci Sovětské akademie věd. Byla tam bez jakýchkoli protestů přenesena z oficiálního průzkumu amerického ministerstva války. Máme zde co do činění s přiznáním západního protivníka, které bylo potvrzeno jako správné východním protivníkem[856]: ***„V roce 1938 vyrobilo Německo pouze 3 350 bojových letadel, resp. 5 235 vojenských letadel všech typů - skutečně velmi málo na to, aby s nimi mohlo vést dlouhou válku. V roce 1939, v předvečer války, vyrobilo Německo 4 733 bojových letadel neboli 8 295 vojenských letadel všech typů, Anglie 8 000 vojenských letadel všech typů... Mezi leteckými flotilami samotné Anglie a Německa tedy neexistoval téměř žádný kvantitativní rozdíl. Německo vyrábělo především stíhací letouny a bombardéry, Anglie nadále kladla důraz na výrobu stíhacích letounů. V posledních čtyřech měsících roku 1939 (tedy v prvních čtyřech měsících po zahájení války) vyrobilo Německo pouze 247 tanků a samohybných děl, zatímco Angličané 314 tanků.“***[857]/[858] ***„V září 1939 činil součet všech tanků vyrobených v Německu asi 3000 kusů, z toho pouze 300***

---

[853] W. A. Sekistow, op. cit., s. 85.
[854] Tamtéž, s. 133.
[855] E. Hughes, *Winston Churchill – British Bulldog – His Career in War and Peace*, s. 162, 163.
[856] A. M. Nekritsch, „Politika britského imperialismu v Evropě“ (rusky), s. 436, citace: Hanson W. Baldwin, „Hitler’s Power in 1939“, *New York Times*, 9. května 1948. Baldwinova zpráva vychází z průzkumu, který provedlo americké ministerstvo války v roce 1947.
[857] E. Hughes, *Winston Churchill – British Bulldog – His Career in War and Peace*, s. 162, 163.
[858] B. H. Klein, op. cit., s. 19, tyto údaje potvrzuje: *„Před rokem 1938 Německo vyrábělo pouze velmi lehké tanky Mark I a Mark II - typy, které byly brzy po začátku války zastaralé. Výroba tanku Mark III začala v roce 1938 a Mark IV v roce 1939. V posledních třech měsících roku 1939 vyrobilo Německo 247 tanků.“*

středně těžkých. Do roku 1939 nebyla v Německu postavena ani jedna nová zbrojní továrna… Když Německo napadlo Polsko, byla hitlerovská armáda vybavena na pouhých šest týdnů bojů! Německé letectvo mohlo počítat s pouhými 1 000 letadly pro taktické vzdušné boje (první linie), také zásoby bomb stačily pouze na 3 měsíce války (počítáno podle kvóty použité v polském tažení); pozemní síly měly celkem pouze tři tankové divize, zatímco záloha tanků čítala 600; námořnictvo mělo k dispozici 53 ponorek. Hitlerovské Německo tedy mohlo vést jen krátkou válku a vlastně souběžně jen proti jedinému protivníkovi.“[859]

Bylo by dobré si tento citát přečíst vícekrát a věnovat pozornost zdroji. O stránku dále se uvádí, že Německo bylo schopno mnohonásobně zvýšit svou produkci letadel, tanků a veškeré ostatní zbývající výzbroje jen proto, že se mu podařilo rozdrtit Francii a vyhnat britskou armádu z kontinentu, a tím si pomoci k bohatým zdrojům okupované Evropy.

Německo tedy mělo v roce 1939 k dispozici letadla, tanky a munici v poměru ke svému počtu obyvatel (80 milionů) jen o něco více než polovinu výzbroje ve srovnání s tím, co měla Británie, jen jeden z hlavních protivníků Německa (50 milionů). Nebere se přitom v úvahu kanadský průmysl, který pracoval na dodávkách britské výzbroje, a také skutečnost, že americký prezident Roosevelt slíbil rozsáhlou pomoc Anglii a Francii již několik měsíců před vypuknutím války a navíc byla Anglie díky své ostrovní poloze vojensky chráněna. ***„Američtí profesoři William L. Langer a S. Everett Gleason ve svém prospojeneckém a protirevizionistickém svazku The Challenge to Isolation [týkajícím se smluv nadiktovaných vítězi po první světové válce] nabízejí konečné vyvrácení Churchillových absurdních obvinění z ohromujícího německého zbrojení v roce 1939: ‚Nyní již není pochyb o tom, že Němci v roce 1939 zdaleka nebyli připraveni na dlouhou válku velkého rozsahu. Jejich současná válečná produkce byla nižší než kombinovaná britská a francouzská a měli pozoruhodně málo rezerv. Ze sta divizí, které nasadili do akce proti Polsku, byly pouze tři mechanizované a žádná zcela motorizovaná. Jedním slovem, Němci byli vybaveni pro dvouměsíční bleskovou válku, jakou***

---

[859] A. M. Nekritsch, „Politika britského imperialismu v Evropě“ (rusky), s. 436, citace: Hanson W. Baldwin, „Hitler’s Power in 1939“, *New York Times*, 9. května 1948. Baldwinova zpráva vychází z průzkumu, který provedlo americké ministerstvo války v roce 1947.

vedli v Polsku. V žádném případě nebyli vybaveni pro typ války, do které se zapojili.‘“[860]

Německý říšský výbor pro obranu viděl budoucí válku jako „pouze obrannou“, protože ***„zcela chybělo těžké dělostřelectvo, tanky byly ve fázi zkoušek a situace s municí byla katastrofální“***.[861] Německé ***„zbrojní programy [byly] zaměřeny na rok 1943 nebo 1944“***.[862] Ačkoli zbrojní program sám o sobě není důkazem ofenzivního záměru, v tomto následujícím příkladu se ukazuje, že válku v roce 1939 Německo „neplánovalo“**.** Vrchní velení armády obdrželo v prosinci 1938 rozkaz - tedy téměř rok před zahájením „války o dobytí světa“! - že až do roku 1945 se má věnovat pouze úkolu organizační přestavby a výcviku a upustit od všech prostředků přípravy na případnou válku, což zahrnovalo i přípravy na zajištění hranic.[863] *„Na západní stěně stále chyběly uzávěry, věže a kulometné střílny“*.[864] *„V dopravní sféře není Německo v tuto chvíli na válku připraveno.“*[865]

Německý těžký průmysl, který byl z 80 % závislý na dovozu železa a manganu, si neudělal žádné zásoby pro případ války.[866] Téměř žádná ze základních surovin nebyla na skladě nebo nemohla být vyrobena v dostatečném množství.[867] Válcovací zásoby státních drah [Reichsbahn] byly menší než v roce 1914.[868] Přechod z mírového hospodářství na válečné musel být improvizovaný, protože neexistovaly žádné předem naplánované směrnice, koordinační opatření, kritéria standardizace, omezení typů ani vhodné plánování personálu.[869] ***„Některá ojedinělá opatření, jako například vytváření zásob potravin, jasně ukazují, že ti, kdo před rokem 1939 řídili agrární politiku Německé říše, spíše počítali s tím, že budou nuceni stát se potravinově soběstačnými na určitou dobu dopředu, než že by počítali s***

---

[860] E. Hughes, *Winston Churchill – British Bulldog – His Career in War and Peace*, s. 162, 163.
[861] *IMT*, svazek XIX, s. 11: Prof. Exner, obhájce generála Jodla.
[862] T. Taylor, op. cit., s. 277.
[863] H. Laternser, *Verteidigung deutscher Soldaten*, s. 28.
[864] T. Taylor, op. cit., s. 281.
[865] Tamtéž, s. 280: výpověď plukovníka Gerckeho, bývalého náčelníka dopravní sekce generálního štábu armády.
[866] L. P. Lochner, *Die Mächtigen und der Tyrann*, s. 226.
[867] *Bilanz des Zweiten Weltkrieges, Bericht der Sachverständigen* (Zpráva specialistů), s. 272.
[868] Tamtéž, s. 302.
[869] Tamtéž, s. 215.

nějakým výnosem z velkých ploch nadbytku, který by byl důsledkem okupace německými vojsky.“[870]

Další přiznání ze sovětského zdroje: ***„Jedním ze slabých míst hitlerovské válečné organizace je především naprosto nedostatečná příprava technologicko-materiální základny Říše, která nebyla ekonomicky uzpůsobena pro válku globálních rozměrů proti koalici velmocí. To bylo způsobeno především nedostatečnými dodávkami a zásobami několika nejdůležitějších druhů strategických surovin, závislostí ozbrojených sil na dovozu těchto surovin ze zahraničí a s tím spojenými neustálými omezeními, která byla na tento dovoz uvalena. Všeobecné omezení vývozu a obrovský státní dluh Německa způsobily mnoho ekonomických problémů, které měly přímý vliv na produkci válečné výroby a stav ozbrojených sil. Je také nutné zdůraznit, že při porovnání s požadavky světové války měl Wehrmacht k dispozici omezený arzenál, pokud jde o obrněnou techniku a zejména o zásoby válečných vozidel. Nedostatek základního parku středních a těžkých tanků, převaha lehkých tanků, které, jak měla brzy ukázat praxe, nesplňovaly požadavky na ochranu vzhledem k datu své konstrukce, ukládaly omezení velikosti tankových jednotek a způsobovaly nutnost improvizovat jejich formování .... Hitlerovský stát nemohl vydržet břemeno dlouhé války proti koalici evropských států.“***[871]

Byl to především generální štáb armády, který se obával vojenské akce západních mocností v případě konfliktu s Polskem: ***„V Berlíně se dobře vědělo, že spojené síly Francie, Anglie a Polska by mohly Wehrmacht… překonat s poměrně velkým náskokem. Válka na dvou frontách byla pro německé militaristy vždy noční můrou, ale v podmínkách panujících v roce 1939 mohla mít pro Třetí říši katastrofální důsledky. Všechny tyto obavy jsou jasně patrné v různých strategických a operačních plánech generálního štábu armády.“***[872]

Británie, Francie a Sovětský svaz by byly v roce 1939 schopny *„s ne méně než 270 divizemi, s tisíci tanky a letadly sevřít německou armádu v sevření dvou front“*.[873]

V posledním mírovém roce (od 1. ledna do 5. září 1939) získalo Německo od USA válečný materiál v hodnotě 23 000 (23 tisíc) dolarů, Francie

[870] Tamtéž, s. 332.
[871] D. M. Projektor, op. cit., p. 9.
[872] Tamtéž, s. 19.
[873] Tamtéž, s. 20.

v hodnotě 16 000 000 (16 milionů) dolarů a Velká Británie v hodnotě 21 000 000 (21 milionů) dolarů.[874] Lze prokázat, že Německo se v oblasti nákupu výzbroje ze zahraničí umístilo na rozhodně nejnižší příčce. I tato skutečnost dokazuje, že Hitler nesestavoval žádné narychlo připravené plány, ba ani zbrojní programy zaměřené na rok 1939, neboť ještě v létě 1939 odrazoval své generály od jakéhokoli stupňování zbrojení. Nepředpokládal pravděpodobnost rozhodující krize před lety 1943-1945, takže ústřední postavení jeho hospodářské politiky stále zaujímala výstavba silnic a rozvoj měst.

Na počátku války neexistoval žádný německý plán operací ani proti západnímu sousedovi Francii, ani proti námořní velmoci Velké Británii[875]/[876]; až do jara 1939 existoval pouze plán ochrany východní hranice. Vypracování operačního plánu proti Polsku („Fall Weiss“) bylo nařízeno až 3. dubna 1939[877], a to vlastně s výslovným vysvětlením: *„v případě potřeby eliminovat jakoukoli hrozbu z tohoto směru“*.[878] Stalo se tak v době, kdy ozbrojený konflikt začínal být jasně zřejmý, což vyvolalo vyhlášení britského licenčního dopisu ve spojení se šovinistickým a válečnickým postojem Poláků, *„kdy jejich vlastní přílišné přecenění sil je zřejmě zaslepilo před smrtelným nebezpečím“*.[879] Ani bezprostředně po polském tažení nebyly v Německu vypracovány žádné plány na ofenzívu proti Západu.[880] ***„Bylo učiněno jen málo příprav dokonce i na obrannou válku proti Francii. Malá část německého letectva byla umístěna v západním Německu, ‚aby zabránila Francii získat úplnou volnost akcí ve vzduchu‘. Na Siegfriedově linii byly umístěny pouze dvě armádní divize; další dvě byly přidány v září - oproti potenciální francouzské síle více než 80 divizí.“***[881] ***„Němci dosáhli rozhodujícího vítězství [v tažení ve Francii v roce 1940], aniž by měli velkou převahu v živé síle nebo vybavení.“***[882]

---

[874] S. Hedin, *Amerika im Kampf der Kontinente*, s. 92.
[875] H. Springer, *Das Schwert auf der Waage*, s. 183.
[876] W. Hofer, *Die Entfesselung des Zweiten Weltkrieges*, s. 106.
[877] T. Taylor, op. cit., s. 264.
[878] M. Freund, *Weltgeschichte der Gegenwart in Dokumenten 1938-1939*, díl II, dok. 53.
[879] H. Mau a H. Krausnick, *Deutsche Geschichte der jüngsten Vergangenheit 1933 bis 1945*, s. 133.
[880] B. H. Liddel-Hart, *The Other Side of the Hill*, s. 114.
[881] A. J. P. Taylor, op. cit., s. 167, 115.
[882] Tamtéž.

Letectvo

Celkový počet letounů německé Luftwaffe [letectva] připravených k akci uvádí nejen německá, ale i protivníkova strana jako 3 000 letadel[883], jiné zdroje uvádějí 1 000 bombardérů a 1 050 stíhaček.[884] Možnosti výměny letadel byly velmi skrovné.[885] Neexistovaly žádné čtyřmotorové bombardéry a ani dvoumotorové střední bombardéry (Dornier 17 a Heinkel 111) se neosvědčily. *„Junkers 88, standardní dálkový bombardér během války, byl do roku 1939 k dispozici jen v malém počtu a v Polsku se služby nedočkal. Jakkoli byl Junkers 88 dobrý, dvoumotorový letoun nebyl skutečným těžkým bombardérem.“*[886]

Jen britské a francouzské letectvo bylo připraveno k boji se 7300 letouny.[887] V roce 1939 měla Británie k dispozici 2 327 letadel první linie, z nichž 1 715 bylo umístěno v domácích přístavech (zahrnujících 855 bombardérů, 560 stíhaček, 300 průzkumných letounů), 222 u námořnictva a 354 v zámoří. Až do začátku války Německá říše nevyvíjela ani žádné strategické útočné bombardovací letouny dlouhého doletu, zatímco Velká Británie tak činila od roku 1934 a Spojené státy od roku 1935.[888] ***„Tak bylo [britskými a americkými ekonomy] zjištěno, že její [německá] výroba letadel na podzim 1939 činila 675 kusů měsíčně, což nebylo více než výroba Velké Británie; její výroba tanků byla nižší; válku zahájila s pouhými tříměsíčními zásobami leteckého benzinu.“***[889] ***„Právě Británie kladla největší důraz na strategickou leteckou válku, když již 1. dubna 1918 vytvořila RAF jako samostatnou součást ozbrojených sil, jejíž velení bylo jasně odděleno od velení armády a námořnictva. Británie již v té době zformovala několik bombardovacích jednotek do ‚nezávislého letectva‘ pro strategickou leteckou válku a v tomto vývoji pokračovala od roku 1925. Za letoun nejvhodnější pro tento účel byl považován těžký, silně vyzbrojený dálkový bombardér, který vyvíjela od roku 1934 a který se sériově vyráběl od roku 1936, takže v roce 1941 byl konečně k dispozici v dostatečném počtu pro vzdušnou válku. Již dlouho před rokem 1939 byla cílevědomá příprava Velké Británie zaměřena na tento úkol a do svého plánu letecké války proti Německu zahrnula pevně***

[883] T. Taylor, op. cit., s. 253.
[884] B. Klein, op. cit., s. 19.
[885] T. Taylor, op. cit., s. 255.
[886] Tamtéž, s. 254.
[887] *Kommunist*, č. 4, březen 1959, s. 138.
[888] E. Spetzler, *Luftkrieg und Menschlichkeit*, str. 224-225.
[889] I. Colvin, op. cit., s. 274.

stanovenou posloupnost úderů na cíle, která již od počátku počítala se značnými časovými výdaji na zajištění úspěchu.“[890] ***„Němci nikdy neplánovali nezávislé [frontové] bombardování. Jejich bombardovací síly byly pomocnou silou pro pozemní armádu a letecký útok na Velkou Británii v létě 1940 museli improvizovat.“***[891]

Pozornost si zaslouží i následující tvrzení: ***„V polovině dvacátých let Británie poprvé prováděla studie německého průmyslu s cílem strategických leteckých útoků. Spojené státy se připravovaly na vstup do evropské letecké války se seznamem, který obsahoval 124 cílů z oblasti elektráren, dopravních systémů a palivového průmyslu a 30 cílů z leteckého průmyslu a průmyslu lehkých kovů! Podrobnosti pro konkrétní bombardovací jednotky určené k provedení útoků byly ve Spojených státech a Velké Británii stanoveny již v roce 1932.“***[892]

Námořnictvo

Německé loďstvo bylo ve srovnání s rokem 1914[893] výrazně zmenšeno, a tak bylo horší než francouzské a tváří v tvář *„drtivé anglo-francouzské převaze... se nemohlo odvážit na otevřené moře...“*[894] Neexistovaly žádné letadlové lodě; bylo zde 57 ponorek, z nichž pouze 42 mělo *„skutečnou vojenskou hodnotu“*.[895] Vezmeme-li v úvahu, že méně než třetina z celkového počtu U-bootů [ponorek] může být „na misi“ [v boji s nepřítelem], zatímco zbývající jsou buď na cestě ven, nebo na zpáteční cestě, nebo v loděnici na generální opravě či jsou určeny k výcvikovým účelům, pak se malý počet německých U-bootů v roce 1939 ještě zmenšuje. *„Nicméně ani ne polovina z nich nebyla dostatečně velká a dostatečně vybavená pro akce v Atlantiku. Ve skutečnosti bylo osmnáct [U-bootů] na začátku války vysláno do akce proti Anglii a tři další vypluly na moře v Baltském moři, aby podpořily operace proti Polsku.“*[896] ***„Od roku 1933 do roku 1938 německé námořnictvo neprovádělo***

---

[890] E. Spetzler, *Luftkrieg und Menschlichkeit*, str. 224-225.
[891] A. J. P. Taylor, op. cit., s. 116.
[892] *US Navy*, srpen 1956, č. 8, s. 837 a násl. Citace nadporučíka Richarda G. Alexandera v *Marine Rundschau*, č. 3, 1957, s. 95.
[893] V. P. Potyomkin, „Dějiny diplomacie“ (rusky), s. 764.
[894] T. Taylor, op. cit., str. 259-260.
[895] F. O. Miksche, *Unconditional Surrender*, s. 223.
[896] T. Taylor, op. cit., str. 259-260.

žádné plány, které by směřovaly k vytvoření loďstva na volném moři, jež by mohlo konkurovat anglickému.“[897]

Ve srovnání s 57 mnohem menšími německými ponorkami měly Británie a Francie na začátku války 135 ponorek.[898] Admirál loďstva Raeder k tomu dodal: ***„Naše dvě bitevní lodě a 3 pancéřové křižníky čelily celkem 22 britským a francouzským bitevním lodím. Neměli jsme žádné letadlové lodě. Naproti tomu nepřítel měl sedm letadlových lodí. Měli jsme dva těžké křižníky oproti 22 křižníkům druhé strany. Poměr u lehkých křižníků byl 6:61 a u torpédoborců a torpédových člunů 34:255.“***[899]

Winston Churchill prohlásil 16. března 1939 v Dolní sněmovně: ***„Německé námořnictvo v příštích několika letech nebude schopno zformovat bitevní linii pro všeobecné střetnutí.“***[900]

Winston Churchill ve svých pamětech: ***„Nyní [1939] Němci teprve začali obnovovat své námořnictvo a nebyli schopni ani vytvořit bitevní linii... Pro naše velení na mořích tedy neexistovala žádná výzva v podobě hladinových plavidel. Nebylo pochyb o tom, že britské námořnictvo má drtivou převahu nad německým co do síly a počtu, a nebyl důvod předpokládat, že by jeho věda, výcvik nebo dovednosti byly jakkoli závadné. Spíše než protivníkovi muselo čelit obrovským a nesčetným povinnostem.“***[901]

Sovětský zdroj: ***„Německá letecká flotila byla v roce 1939 v Německu naprosto nedostatečná.“***[902]

Admirál Erich Raeder prohlásil před norimberským tribunálem 17. května 1946: ***„Existuje mnoho důkazů, že jsem na podzim [1939] vůbec neočekával válku, a vzhledem k malému rozsahu přezbrojení německého námořnictva to bylo zcela přirozené. Ve svém projevu před důstojníky ponorek ve Swinemunde jsem zcela jasně řekl, že s ní nemůžeme počítat.“***[903]

---

[897] Tamtéž, s. 257.
[898] *Bilanz des Zweiten Weltkrieges*, op. cit., s. 79.
[899] E. Raeder, *Mein Leben*, sv. II, str. 172-173; jiný zdroj uvádí 11 anglo-francouzských letadlových lodí - *Bilanz des Zweiten Weltkrieges*, op. cit., s. 118.
[900] W. Churchill, *His Complete Speeches 1897-1963*, svazek VI, s. 6088.
[901] W. Churchill, op. cit., svazek I, kniha II, „War in Twilight“, s. 323.
[902] Platanova, Pavlenko, Parotkina, op. cit., s. 97.
[903] *IMT*, svazek XIV, str. 79.

Velká Británie

Velká Británie nebyla v roce 1939 v žádném případě tak chudě vyzbrojena, ba dokonce ani tak málo orientována na obrannou politiku, jak se nám vždy předkládá. To dokládá už jen fakt, že ***„britská produkce letadel a tanků se vyrovnala nebo dokonce převýšila produkci nacionálněsocialistického Německa“***[904] - nemluvě o námořnictvu, nepřekonatelném co do síly a kapacity. Před rokem 1914 i před rokem 1939 měla britská admiralita k dispozici plány útoku vypracované pro zničení německého loďstva a pro invazi přes kanál La Manche.[905]

Již na sklonku roku 1937 Churchill prohlásil, ***„že námořnictvo je silné a že ‚i v letech odzbrojení bylo každoročně vynaloženo nejméně 50 000 000 liber šterlinků na udržování v pořádku již stabilizovaného zařízení a organizace v největším měřítku‘“***.[906]

3. října 1938, tři dny po podpisu německo-britské deklarace o míru a přátelství, N. Chamberlain nečekaně oznámil přezbrojení za každou cenu. *„Již dlouhou dobu se v této zemi zabýváme velkým programem zbrojení, který denně nabývá na tempu a objemu.“*[907]

Dne 22. února 1939, měsíc před „Prahou“, v Blackburnu: *„Čísla (našeho zbrojení) jsou skutečně ohromující. Možná už jsou tak velká, že je lidé přestávají být schopni vnímat.“*[908]

I za předpokladu, že by přeháněl, je třeba vzít v úvahu, že taková prohlášení z úst ministerského předsedy by měla na „postižené“ národy trvalý dopad. Ve skutečnosti měly francouzského spojence vyhecovat k intenzivnějšímu zbrojení. Jejich důsledkem bylo rozšíření zbrojní horečky a válečné psychózy na všechny strany a postrčení ke krizi. ***„Británie měla připraveno šest divizí, mohla ‚v nejkratší možné době‘ převést dalších deset na kontinent a ‚v druhém sledu‘ přidat dalších šestnáct divizí - celkem tedy dvaatřicet divizí. Letecké síly Velké Británie čítaly více než 3 000 letadel první linie.“***[909]

---

[904] E. Hughes, op. cit., s. 162.
[905] H. Grimm, *Die Erzbischhofsschrift*, s. 121.
[906] E. Hughes, op. cit., s. 160.
[907] „Německá bílá kniha“ č. 2, dok. 218.
[908] Tamtéž, dok. 242.
[909] I. M. Majskij, op. cit., s. 172.

1. září 1939 Chamberlain v Dolní sněmovně prohlásil: *„Hlavním a nejuspokojivějším bodem je, že dnes již není třeba vydávat všeobecné výzvy k rekrutům, jaké před 25 lety vydal lord Kitchener. Tato výzva byla předstižena o mnoho měsíců a muži jsou již k dispozici.“*[910]

Díky mnoha dominiím a Anglii přátelským národům ve všech částech světa byl oceánem vládnoucí Albion schopen obstarávat suroviny a výzbroj i v době války. V roce 1939 byl objem vyzbrojení Britských ostrovů již zhruba na úrovni Německa. V poměru k počtu obyvatel (Německo = 80 milionů, Anglie = 50 milionů lidí) to byl dokonce dvojnásobek. V případě války bylo navíc Německo vydáno na milost a nemilost účinné blokádě. Británie naproti tomu vládla vlnám. Pokud chceme posoudit zbrojní potenciál Británie, Francie a Německa v roce 1939, musíme vzít v úvahu tyto politické, strategické a geografické faktory.

Stejně tak je třeba mít na paměti, že britský válečný kabinet založil svou strategii na dlouhé válce. Anglie používala minimum vlastních sil, alespoň na začátku války, zatímco místo nich navrhovala do boje zapojit armády svých spojenců. To navíc není v rozporu s Chamberlainovou původní představou, že Hitlera lze snadno a rychle porazit s podporou odboje ve vlastních řadách: ani v tomto případě by Británie nepotřebovala příliš velký vojenský kontingent na kontinentu. ***„Na začátku září 1939 britský válečný kabinet konstatoval, že válka bude trvat tři roky, a na základě tohoto časového rozvrhu připravil plán mobilizace záloh. Tento plán navrhoval zvětšení loďstva, vytvoření 55 divizí do podzimu 1941 a také rozšíření leteckého parku na 12 000 letadel do jara 1940. Situace Německa, pokud jde o základní druhy strategických surovin, byla považována za mimořádně vážnou: podle britských plánů byly zásoby pouze na 6 měsíců... Hlavní metodou hospodářské války proti Německu, jejíž plány byly vypracovány již od jara 1939, byla námořní blokáda. Měla být převedena do akce Home Fleet v Severním moři, ve Středozemním moři a v některých částech Baltského moře.“***[911]

Již několik let před válkou byl ve Velké Británii zřízen *„poradní výbor pro obchodní šetření v době války“*. Tito takzvaní „plánovači blokády“ již v roce 1937 vypracovali plány blokády proti třem hypotetickým protivníkům: Německu, Itálii a Japonsku.[912] Celosvětový rozsah těchto opatření je

[910] „Britská modrá kniha“, dok. 105.
[911] D. M. Projektor, op. cit., s. 413.
[912] I. Colvin, op. cit., s. 140, 152.

působivým svědectvím o poměru sil v době, kdy se v Německu skutečně řešilo, jak dosáhnout dobrého hospodaření se surovinami (protože jich bylo příliš málo, nikoliv příliš mnoho), a ostatní země již začaly rušit obchodní dohody s Německem, zejména ty, které se týkaly barevných kovů. V roce 1937 sepsal Svaz německého těžkého průmyslu memorandum, jehož obsah Dr. Goerdeler tajně předal britské vládě a v němž odhadoval, že Německo nesplňuje své požadavky na suroviny o 40-60 %, má nedostatek 25-30 % potravin a krmiv a jeho vývoz se zmenšil o třetinu. ***„Maximální domácí produkce by v příštích čtyřech letech nevyprodukovala více než 50 % potřeby železa a oceli, 70 % zinku, 45 % olova a 15 % mědi. Domácí výroba surovin nepředstavovala více než 25 procent potřeb Německa.“***[913]

Francie

V srpnu 1939 byla mobilizace ve Francii prakticky dokončena. Winston Churchill hovořil o 5 milionech vycvičených francouzských vojáků.[914] Dne 28. srpna britský velvyslanec v Paříži Phipps ohlásil do Londýna rozhovor s francouzským ministrem zahraničí Bonnetem: ***„M. Bonnet byl klidný a zdálo se, že není zcela bez naděje, že se podaří udržet mír. Považuje za zvláštní, že Hitler dovolil mobilizaci asi 2 700 000 francouzských bojovníků, aniž by předtím udeřil. Z celkového počtu asi 5 500 000 mužů, které by všeobecná mobilizace přinesla, by bylo jen o málo více než půl milionu dalších bojovníků, zbytek by tvořily osoby plnící válečné služby v týlu atd.“***[915]

Sovětský velvyslanec v Londýně byl dobře informován o bojové síle Francie: ***„Francie [v roce 1939] disponovala 110 divizemi bez započtení protiletadlových sil, pobřežních obranných sil a vojsk v Africe. Kromě toho zde bylo asi 200 000 vojáků republikánského Španělska, kteří se po Francově vítězství uchýlili do Francie a požádali o začlenění do francouzských sil. Francouzská armáda disponovala 4 000 moderními tanky a 3 000 velkorážními děly ráže 150 mm a vyšší (bez započtení divizního dělostřelectva). Francouzské letectvo se skládalo z 2 000 letadel první linie, z nichž asi dvě třetiny byly moderní v tehdejším pojetí - totiž letadla s rychlostí***

---

913 Tamtéž.

914 W. Churchill, *His Complete Speeches 1897-1963*, svazek VI, s. 6112: Projev ze dne 27. dubna 1939, Dolní sněmovna; také *Into Battle*.

915 *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 442.

450-500 km za hodinu v případě stíhaček a 400-450 km v případě bombardérů.“[916]

Francie měla v červnu 1940 k dispozici - nepočítaje Británii, Holandsko a Belgii - mnohem silnější tankové síly než Německo.[917] Před vstupem do války vydaly Anglie a Francie - každá země zvlášť - na přezbrojení stejně nebo více než Německo.[918] ***„Celkové válečné výdaje Británie a Francie, po standardizaci podle vojenských bodů v souladu s existujícími dohodami a závazky, byly v roce 1939 mnohem vyšší než výdaje Německa. Při vypuknutí války v září 1939 měla Francie podstatně větší armádu než Německo, dobře vybavenou a bezpečně zakotvenou za slavnou, impozantní a, jak se věřilo, nedobytnou Maginotovou linií.“***[919]

Československo

„Na východní hranici Německa bylo rozmístěno třicet až čtyřicet českých divizí a tíha francouzské armády v poměru téměř osm ku jedné začala těžce doléhat na Západní val. Nepřátelské Rusko mohlo operovat z českých letišť a sovětské armády se mohly probít vpřed přes Polsko nebo Rumunsko.“[920]

Česká armáda, jejíž mírový stav činil 120 000 mužů[921], měla v polovině léta 1938 ve zbrani milion a půl mužů ve třiceti až čtyřiceti divizích (jednadvacet pravidelných divizí, patnáct nebo šestnáct divizí druhé linie, již mobilizovaných)[922], vybavených *„vysoce organizovanou a výkonnou průmyslovou mašinérií“*, stojících *„za nejsilnější pevnostní linií v Evropě“*.[923] ***„K prolomení české armády a proražení nebo zvrácení české pevnostní linie by bylo zapotřebí prakticky celých pětatřicet divizí - hlavní síla mobilní a plně vycvičené německé armády… V okamžiku útoku na Čechy by tedy bylo k dispozici pouze pět účinných a osm záložních divizí, které by chránily celou západní hranici Německa před francouzskou armádou, jež by mohla***

---

[916] I. M. Majskij, op. cit., s. 172.
[917] *Deutsche Hochschullehrerzeitung*, 4/1961, s. 18, citace: Plukovník Goutard, *The Battle of France 1940*, New York 1959.
[918] B. Klein, op. cit., s. 19.
[919] P. H. Nicoll, *Britain's Blunder* (německé vydání), s. 120.
[920] W. Churchill, op. cit., svazek I, kniha I, „The Gathering Storm“, s. 244.
[921] F. O. Miksche, op. cit., s. 222.
[922] W. Churchill, op. cit., svazek I, kniha I, „The Gathering Storm“, s. 263.
[923] Tamtéž, s. 243.

mobilizovat sto divizí."[924] „Československá armáda byla hrozivou silou, jejích dobře vybavených 34 divizí se pravděpodobně samo o sobě vyrovnalo polovycvičené německé armádě z roku 1938."[925]

Polsko

Síla polské armády se na začátku války odhadovala, jak je všeobecně známo, na přibližně 55 pěších divizí, 12 jezdeckých brigád a dvě motorizované jednotky.[926] Na podzim 1939 mělo Polsko k dispozici 1,5 milionu vojáků. Po dosažení již poměrně značného počtu 200 000 (211 000 mužů) v polské mírové armádě[927] srovnání těchto čísel jasně demonstruje agresivní záměry polské armády, jejíž postupná mobilizace probíhala od jara 1939; zvláště když uvážíme, že tato mobilizace byla provedena, aniž by byla ohrožena nebo se dokonce cítila ohrožena ze strany Německa. Na jaře, 25. března 1939, sdělil britský velvyslanec ve Varšavě Kennard svému ministru zahraničí, že podle důvěrných informací od kompetentních osob bylo již povoláno 750 000 mužů.[928] Polské letectvo mělo na podzim 1939 k dispozici více než 1 200 letadel.[929]

Polská armáda se bezpochyby stále ještě řídila zastaralými strategickými a technickými představami: přikládala příliš velký význam jezdectvu, podceňovala možnosti nepřítele, neměla k dispozici dostatek tanků, protitankových děl, dělostřelectva, letadel a protiletadlových jednotek. Navíc jejich strategická nepohyblivost, absence jakékoliv obranné strategie, slabý bojový duch mnoha příslušníků menšin cizí národnosti v polské armádě (pouze 52,7 % obyvatelstva státu „Polsko" bylo polské národnosti) a v neposlední řadě iluze, které si Varšava dělala o svých „přátelích" Francii, Velké Británii a Spojených státech, to vše významně přispělo ke katastrofě v září 1939. Přesto zůstává faktem, že při hodnocení vojenského potenciálu Polska před vypuknutím války nemohlo německé vedení všechny tyto nedostatky zohlednit, zatímco na druhé straně polské vedení si těchto nedostatků nebylo vědomo. Polské vedení zaměřilo svou politiku na nasazení silné vojenské síly

---

924 Tamtéž, s. 263, 224.
925 A. J. P. Taylor, op. cit., s. 154.
926 T. Taylor, op. cit., s. 269.
927 F. O. Miksche, op. cit., s. 222.
928 *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek IV, dok. 523.
929 *Kommunist*, č. 4, březen 1959, s. 138.

- a vyjádřeno čísly to bylo pro tento stát značné! - a každý německý kancléř by musel reagovat s ohledem na tuto politiku - a nikoli na případné nedostatky polské armády.

Sovětský svaz

Zatímco Německá říše měla v roce 1939 k dispozici 75 divizí, 1 000 operačních letadel (taktické letectvo) a 3 000 tanků, jen Sovětský svaz se mohl v létě 1939 pochlubit tím, že mohl v okamžiku nasadit do boje proti Německu na své západní frontě 136 divizí, 5 000 středních a těžkých děl, 9 000 až 10 000 tanků a více než 5 000 (podle některých zdrojů 5 500) letadel.[930]

Nešlo o pouhé předvádění se: Sovětský svaz tyto síly během britsko-francouzsko-ruské vojenské konvence na přelomu července a srpna 1939 formálně nabídl západním mocnostem k okamžitému boji proti Německu - což také hodně prozrazuje o smýšlení Sovětů, kteří se ve stejné době, 23. srpna 1939, zavázali uzavřít německo-sovětský pakt o neútočení. Nikoliv kvůli odmítnutí ze strany Velké Británie nebo Francie, ale především kvůli polskému a rumunskému odmítnutí umožnit průchod Rudé armády přes jejich území, ztroskotala tato jednání, takže obrovská síla Rudé armády v roce 1939 do akce v Evropě nevstoupila. To, že tato nabídka nasazení zbraní byla navržena vážně, potvrzují i sovětští historici. Ti potvrzují, že sovětská vláda ***„v průběhu celého předválečného období byla připravena použít proti Německu (‚agresorovi‘) ozbrojenou sílu“***.[931] *„Rudá armáda byla v posledních měsících značně posílena ... Začlenění záložních jednotek do Rudé armády koncem roku 1938 zvýšilo ruskou mírovou armádu na dva miliony mužů, což byl téměř trojnásobek počtu německých vojáků v době míru.“*[932]

Podle prohlášení bývalého sovětského komisaře obrany Vorošilova z 13. března 1939 Rudá armáda v letech 1934 až 1938 zdvojnásobila počet svých mužů a bojovou sílu. Rozsáhlý SSSR, nejmilitantnější země světa, po léta přesouval hlavní důraz průmyslové výroby na těžký a zbrojní průmysl a již od

---

930 *Geschichtsfälscher. Aus Geheimdokumenten über die Vorgeschichte des Zweiten Weltkrieges* (Padělatelé dějin. Z tajných dokumentů o událostech předcházejících vypuknutí druhé světové války), s. 43. „Dějiny SSSR: Věk socialismu“ (rusky), s. 530; „Mezinárodní život“ (rusky), 1959 č. 3, s. 139; W. G. Truchanovskij, „Zahraniční politika Anglie“ (rusky), s. 362, a I. M. Majskij, op. cit. s. 172.
931 Platanova, Pavlenko, Parotkina, op. cit., s. 17.
932 D. Hoggan, op. cit., s. 198.

roku 1937 vydával na vojenské účely asi 25 % celkového sovětského národního příjmu (Německo 1937 = 10 %, 1938/39 = 15 %).[933]

[933] Tamtéž, str. 423-424.

Psychologické přípravy na válku

Jakou podobu měla vzhledem ke všem těmto skutečnostem protiněmecká propaganda?

Winston Churchill začínal svou agitaci tím, že proti svému nejlepšímu svědomí vydával nepravdivá prohlášení, jakmile se dotkl svého oblíbeného tématu „německého zbrojení“. Tato jeho tvrzení, která se ukázala jako zfalšovaná, pak převzala nejen celosvětová propaganda - „svobodný tisk“ -, ale také vlády, které je využily pro své vlastní cíle: především Velká Británie, Francie, Spojené státy a SSSR.

Tak například v projevu ke svému voliči 27. srpna 1938: *„Nebezpečí pro mír však nebude odstraněno, dokud nebudou rozprášeny obrovské německé armády, které byly povolány ze svých domovů do řad. Pro zemi, která sama není nikým ohrožena, která se nikoho nebojí, je nasazení více než patnácti set tisíc vojáků do válečného stavu velmi závažným krokem ... Zdá se mi – a musím vám to říci otevřeně –, že tyto velké síly nebyly uvedeny do bojové pohotovosti bez úmyslu dospět k nějakému závěru ve velmi krátkém časovém období...“*[934]

Pro ty, kteří se nevyznají v číslech, patnáct set tisíc je 1,5 milionu. O několik stránek dále nás Churchill informuje, že jen Češi v květnu 1938 povolali do zbraně 1,5 milionu mužů; tento fakt však není přikrášlen podobně zabarveným komentářem. Když československý mnohonárodnostní stát s 15 miliony obyvatel (z toho jen 7 milionů Čechů) mobilizuje 1,5 milionu mužů, pak je to zřejmě považováno za zcela v pořádku. Když Polsko s 35 miliony obyvatel (z toho 15 milionů tvoří cizí menšiny) podobně mobilizuje 1,5 milionu mužů, pak se to také považuje za zcela v pořádku. Ale aby Německo se svými 80 miliony obyvatel mělo tváří v tvář stupňující se krizi jen sobě rovnou armádu o velikosti 1,5 milionu, což je v poměru k počtu obyvatel jen pětinová část českého kontingentu - to pak Churchill a lidé, kteří sdílejí jeho názory, považují za zločin ohrožující mír a za důkaz její snahy o světovládu. Churchill v projevu v roce 1936: ***„Německo se naopak nebojí nikoho. Zbrojí způsobem, jaký v německých dějinách ještě nebyl. Vede ji hrstka triumfujících desperátů. Peníze docházejí, pod těmito despotickými vládci vzniká nespokojenost. Velmi brzy si budou muset vybrat mezi hospodářským a finančním kolapsem nebo vnitřním rozvratem na jedné straně a válkou, která nemůže mít jiný cíl a která***

---

[934] W. Churchill, op. cit., svazek I, kniha I, „The Gathering Storm“, s. 227-228.

v případě úspěchu nemůže mít jiný výsledek než germanizovanou Evropu pod nacistickou kontrolou, na straně druhé. Proto se mi zdá, že se znovu objevují všechny staré podmínky [snaha o hegemonii kontinentální mocnosti, kterou je třeba vymýtit] a že naše národní záchrana závisí na tom, zda znovu shromáždíme všechny síly Evropy, abychom zadrželi, omezili a v případě potřeby zmařili německou nadvládu."[935]

„V letech 1938-39,“ uvádí Churchill odvážně ve svých pamětech, *„dosáhly britské vojenské výdaje všeho druhu 304 milionů liber a [německé] nejméně 1 500 milionů liber. Je pravděpodobné, že v tomto posledním roce před vypuknutím války Německo vyrobilo nejméně dvojnásobek, a možná i trojnásobek munice Británie a Francie dohromady, a také že jeho velké závody na výrobu tanků dosáhly plné kapacity. Získávalo tedy zbraně mnohem rychleji než my.“*[936] *„Francouzský čtyřicetihodinový pracovní týden nemohl konkurovat produkci Německa pracujícího v tvrdých válečných podmínkách. ... Německé muniční závody pracovaly pod vysokým tlakem. V Německu se kola točila a kladiva sjížděla dnem i nocí, celý jeho průmysl se stal arzenálem a svařil veškeré obyvatelstvo do jednoho disciplinovaného válečného stroje.“*[937]

Co Churchill navrhoval zařídit pomocí své agitace o německém vyzbrojování, vysvětlil v rozpravě v Dolní sněmovně 16. března 1939 zcela otevřeně: *„Je třeba si uvědomit, že Německo, stejně jako všechny ostatní země, je nyní v plném rozmachu zbrojní výroby, sténá a namáhá se v tomto obrovském úsilí. Již nyní vydává 26 % svého národního příjmu na válečné přípravy. Všechny pracovní síly, kvalifikované i nekvalifikované, jsou zaměstnány na maximum. Zábradlí v parcích, a dokonce i železné kříže na hřbitovech se taví jako šrot... Proto jsem byl velmi rád, když jsem včera slyšel lorda Chatfielda, jak vyložil zdravou doktrínu, že povinností královského námořnictva je ‚vyhledávat a ničit nepřátelské loďstvo‘. To je ta správná nota, na kterou je třeba udeřit.“*[938]

Být ještě více zaujatý a provokativní je téměř nemožné! Ale ani skutečnost, že si tento muž v jedné a téže knize tak často protiřečí, dokonce i když se zabývá otázkou německého zbrojení, a že i zde *„Winston dokázal*

[935] Tamtéž, s. 163
[936] Tamtéž, s. 263.
[937] Tamtéž, s. 185, 165.
[938] W. Churchill, *His Complete Speeches 1897-1963*, svazek VI, s. 6087, 6089.

produkovat tento druh školácké rétoriky na metry daleko"[939], nikomu nevadila: *„Německá válečná mašinérie se neochvějně přehoupla přes hranice [německo-rakouské hranice, březen 1938] a zastavila se u Lince. Navzdory perfektnímu počasí a stavu silnic se většina tanků porouchala. Závady se objevily i u motorizovaného těžkého dělostřelectva. Silnice z Lince do Vídně byla zablokována stojící těžkou technikou. Generál von Reichenau … byl považován za zodpovědného za poruchu, která odhalila nezralé podmínky německé armády v této fázi její rekonstrukce."*[940]

Při příležitosti schůzky na ministerstvu války vypracovali přední němečtí generálové memorandum, které bylo 27. září 1938 předloženo říšskému kancléřství. Churchill to potvrzuje: ***„Důraz je kladen na nedostatek důstojníků. K tomu, aby [německá] armáda dosáhla válečného stavu, bylo zapotřebí ne méně než čtyřicet osm tisíc důstojníků a sto tisíc poddůstojníků a v případě všeobecné mobilizace by se ne méně než osmnáct divizí ocitlo bez vycvičených podřízených velitelů."***[941]

Také „antifašistické historiky" je třeba k otázce německého přezbrojení připoutat, takže musí svá tvrzení podrobně rozebrat. Tak kniha vydaná pod americkou licencí v roce 1947 obsahuje následující stručnou zmínku: *„Naprostá většina obyvatelstva o tajných schůzkách a tajných rozkazech nic nevěděla."*[942]

Ani zde nenajdeme jediné slovo o předmětu nebo o otázkách týkajících se práce a personálních záležitostí údajných tajných schůzek a rozkazů v souvislosti s německým vyzbrojováním. Takové prázdné proklamace jsou však historicky bezcenné. Autor dále pokračuje: ***„Počet firem, které pracovaly na určitých zbrojních projektech, byl před rokem 1939 omezený, samotná práce byla ‚utajena'."***[943]

Ani zde není uvedena žádná částka, žádná lokalita ani žádný výrobek. Důležité je však přiznání, že počet německých firem zabývajících se přezbrojováním byl až do roku 1939 omezený, což je tvrzení, které odporuje všem podbízivým teoriím propagandy. Pokračování (je třeba věnovat zvýšenou pozornost linii argumentace): *„Existují důvody k domněnce, že deklarovaný*

---

939 E. Hughes, op. cit., s. 125.
940 W. Churchill, op. cit., svazek I, kniha I, „The Gathering Storm" s. 210.
941 Tamtéž, s. 246.
942 J. Eckert, *Schuldig oder entlastet?* s. 110.
943 Tamtéž.

hospodářský program strany byl koncipován podle požadavků zbrojení a války; v něm měla být ‚autarkie' německého hospodářství veledůležitá. Vznikaly nové průmyslové závody obrovských rozměrů, které měly vyrábět BUNA jako náhradu za kaučuk, vyrábět benzín z uhlí a údajně i Volkswagen, aby se německé hospodářství zbavilo závislosti na zahraničí. Financování [promyšleného plánu těchto rozsáhlých opatření], které nabývalo gigantických rozměrů, bylo samo o sobě úkolem, který se řešil zvýšením objemu oběživa a zvýšením deficitních výdajů Říše."[944]

Když tedy tato opatření, která by každá země na světě katalogizovala v rámci národního hospodářství a nikoliv v rámci politického zbrojení a která *„požírala částky gigantických rozměrů potřebné k financování"*, pak podle všeho nemělo zbýt mnoho prostoru a finančních sil na skutečné zbrojení. Jaká byla ve skutečnosti realita? ***„Rozšíření ‚továren čtyřletého plánu', které mělo snížit závislost na dovozu, se mělo plně rozvinout až v roce 1943. Jejich současná výrobní kapacita [1939] neměla žádný význam."***[945]

Ať se podíváme na jakýkoli historický výzkum, všude najdeme potvrzení velmi nízké úrovně německého zbrojení - stejně jako systematické podněcování ostatních národů lží o *„horečném zbrojení Třetí říše od roku 1933"* a o tom, že *„ukončení hospodářské krize v Německu (1933) bylo dosaženo plně rozvinutým zbrojním programem, čímž byl ohrožen mír národů"*.

Co by si podle názoru těchto moralistů mohl suverénní stát vůbec dovolit? Mělo by mu být povoleno přezbrojení za účelem sebeobrany? Jak vidíme, všichni ostatní to „smějí" - ale Němci ne. Německo bylo obklíčeno nepřátelskými národy, které byly odborně vybaveny a lépe vyzbrojeny a navzájem svázány vojenskými aliancemi. Za celou dobu, kdy byla u moci říšská vláda, ***„nebyla postavena jediná nová muniční továrna"***. Přesto tytéž mocnosti, které samy vykořisťovaly říše, obviňovaly Německo z toho, že usiluje o světovládu, že se spiklo proti míru a že se provinilo zločinným plánováním.

Veškerá fakta, která jsou v rozporu s tezí o „spiknutí proti světovému míru", jsou bez dalšího - o „důvody" a hesla není nikdy nouze - objasněna jako „amatérismus" spiknutí.[946] Možná by se Hitler mohl vyhnout výtkám z „amatérismu", kdyby si - po vzoru Spojených států po druhé světové válce -

944 Tamtéž.
945 H. Michaelis, op. cit., s. 22.
946 W. Hofer, *Die Entfesselung des Zweiten Weltkrieges*, s. 106.

vytvořil zásoby 75 % všech strategických materiálních rezerv na 3 až 5 let a kdyby zaujal pozice v 69 zemích světa nebo spíše ve více než 2 200 jednotlivých základnách po celém světě[947] - nehledě na ještě úctyhodnější příklad Sovětského svazu.

Mocnosti obklopující Německo mimochodem neprožívaly hrůzu z „po zuby ozbrojené Třetí říše", ale naopak si dělaly iluze, že během několika dní po vypuknutí války budou stát v Berlíně, a to za pomoci svých „přátel" i síly odporu uvnitř Říše. Kdyby se Poláci, Francouzi, Britové nebo Sověti obávali německého zbrojení nebo německého odhodlání k útoku, pak by se v roce 1939 polská veřejnost a polské úřady nechovaly s tak neskrývanou agresivitou, bezohledností, předsudky a nenávistí vůči německým menšinám vydaným na milost a nemilost a vůči Říši. Stejně tak by si takové provokace nedovolily francouzské, britské, americké a sovětské tiskové orgány. Kdo by se obával druhé strany kvůli větší síle, nepošlapával by úmyslně legitimní práva druhé strany, ale pečlivě by je zvažoval, protože pak by v mezích veškeré lidské pravděpodobnosti hrozba použití zbraní zmizela.

V britském kabinetu si byli plně vědomi skutečné úrovně německé výzbroje; Londýn měl ostatně k dispozici spolehlivé zdroje informací. O to více je neodpustitelné, když vlivní muži v Británii - nemluvě o „svobodném tisku" a BBC - měli během třicátých let používat podbízivou agitaci o „německé horečce zbrojení", kteří by však v soukromí hodnotili německý zbrojní a vojenský potenciál stejně realisticky, jako to učinil například Robert Hudson, tajemník ministerstva pro zámořský obchod, 9. března 1939 při obědě s polským velvyslancem v Londýně Raczynskim: *„Pokud jde o Němce, museli se dohodnout, protože byli na pokraji bankrotu, neměli zlato ani devizové prostředky a měli stále větší nedostatek surovin."*[948]

Švédský zprostředkovatel Birger Dahlerus, jistě nad míru podezřelý, psal s ohledem na hodnocení německého Wehrmachtu, které v polovině léta 1939 vyslovila polská propaganda: ***„O německých Panzerech [tancích] se říkalo, že jsou to jen lepenkové figuríny. Němečtí vojáci prý dezertovali po stovkách. Jejich uniformy prý jen stěží držely pohromadě pomocí šňůr."***[949]

---

[947] Vyjádření vedoucího amerického ministerstva pro vyzbrojování a mobilizaci A. Fleminga v rozhovoru pro *US News* and *World Report*; citováno v *Nationale Rundschau*, 27. března 1957, s. 9 a v *Politische Informationen*, 5. března 1963.
[948] E. Raczynski, *In Allied London*, s. 11.
[949] B. Dahlerus, *Der letzte Versuch*, s. 96.

Neexistuje jediný dokument, který by potvrzoval, že Polsko v roce 1939 věřilo v údajnou horečku zbrojení nebo ve snahu Německa o světovládu! Polští diplomaté dokonce považovali podpis německo-sovětského paktu o neútočení z 23. srpna 1939 za jasný důkaz *„zoufalé situace, v níž se Říše ocitla"*.[950] ***„K tomu (rozpoutání protiněmeckých nálad kvůli opatřením, která přijaly polské úřady) se přidávalo stále se zhoršující válečné štvaní v polském tisku a rozhlase, kde nebylo možné dostatečně rychle zveřejnit zprávy o údajných projevech německého stavu vyčerpání, které bylo možné pozorovat uvnitř Říše, v oblasti potravin, nedostatečně vybaveného Wehrmachtu a podobně. Poláci však byli líčeni jako ‚nejlepší vojáci na světě', čímž v nich byl vzbuzován pocit nekonečné převahy ve srovnání s Říší. Věřilo se, že struktura polské armády, její bojový duch a technické vybavení jsou „nezměrně lepší", zatímco situace Říše je naopak beznadějná, protože obklíčení je úplné. Polsko se považovalo za velmoc."***[951] Tato slova nebyla napsána v letech 1933 až 1945. Jsou výsledkem historického výzkumu odborníka, který ve své knize o německé menšině v Polsku vydané v roce 1954 nazval příslušnou kapitolu „Válečné štvaní v Polsku" („Die Kriegshetze in Polen").

Paul Reynaud, bývalý francouzský ministr financí (premiér od března do června 1940), prohlásil 26. února 1938 v Poslanecké sněmovně: ***„Není snad všeobecně známo, že Němci nemají ani polovinu důstojníků potřebných pro formování svých divizí?"***[952]

Stejně tak byl v roce 1938 (v listopadu) zveřejněn manifest Kominterny, v němž se uvádí: ***„Hitlerovo Německo není ani ve vojenském, ani v hospodářském smyslu připraveno na válku. Chybí jí suroviny, potraviny, peníze. Její armáda nemá dostatek vycvičených jednotek..."***[953]

To jsou výroky vlivných a dobře informovaných politiků - rok před údajně od roku 1933 „plánovanou válkou k získání světové nadvlády"!

Sovětský velvyslanec v Londýně připomněl diplomatická jednání mezi zástupci Sovětského svazu, Velké Británie a Francie v měsících před vypuknutím války a vyvodil závěr, který byl všem účastníkům jednání stejně dobře znám: ***„Uvidíme, že ozbrojené síly předpokládaných signatářů***

---

[950] M. Freund, *Weltgeschichte der Gegenwart in Dokumenten, 1938-1939*, díl III, s. 112: polský velvyslanec v Moskvě Waclaw Grzybowski.
[951] T. Bierschenk, *Die deutsche Volksgruppe in Polen 1934-1939*, s. 345.
[952] H. Lebre a M. de Mauny v *Les Origines Secrètes de la Guerre 1939-45*, s. 31 (německé vydání, s. 30).
[953] Tamtéž, s. 153 (německé vydání, s. 121).

trojdohody byly velmi impozantní a daleko převyšovaly tehdejší síly Německa a Itálie.“[954]

Jak situaci zhodnotil francouzský ministr zahraničí? *„Očekávali jsme snadné a rychlé vítězství. Je třeba přiznat, že mnoho informací ze zahraničí nás vedlo k přesvědčení, že náš protivník je na tom opravdu velmi špatně. Takové střípky zpráv jsem dostával buď přímo, nebo od našeho velvyslance, který nám je, jak bylo jeho povinností, posílal s patřičnou rezervou. Kromě obvyklých starých příběhů o stávkujících německých dělnících a vojácích, kteří odmítli bojovat, jsme byli pravidelně zásobováni nadějí na brzký, již připravený atentát, který přinese pád nacionálního socialismu.“*[955]

A britský ministr zahraničí? *„Jak Halifax mluvil, bylo člověku stále zřejmější ... že to, na čem Británie závisí víc než na čemkoli jiném, aby ukončila válku dříve, než se zhroutí svět, je vnitřní zhroucení uvnitř Německa. Ve zprávách tajných služeb měli určitou jistotu, že zásoby ropy a benzinu rozhodně nejsou delší než čtyři měsíce a že v Německu panuje rozhodná nálada proti válce, a kdyby šlo ekonomicky příliš do tuhého, Hitler by byl vyřazen.“*[956]

Bývalý říšský ministr zahraničí Joachim von Ribbentrop ve svém závěrečném projevu na IMT v Norimberku výstižně nastínil situaci Říše: *„Pokud popírám, že tato německá zahraniční politika plánovala a připravovala útočnou válku, není to z mé strany omluva. Pravdivost tohoto tvrzení dokazuje síla, kterou jsme v průběhu druhé světové války vyvinuli, a skutečnost, jak slabí jsme byli na začátku této války. Historie nám uvěří, když já [Ribbentrop] řeknu, že bychom agresivní válku připravili nepoměrně lépe... To, co jsme zamýšleli, bylo postarat se o naše elementární životní potřeby, stejně jako se Anglie starala o své vlastní zájmy, aby si podřídila pětinu světa, a stejně jako Spojené státy podřídily celý kontinent a Rusko největší vnitrozemské území světa své hegemonii. Jediný rozdíl mezi politikou těchto zemí ve srovnání s naší spočívá v tom, že my jsme požadovali územní celky, jako je Danzig a Koridor, které nám byly proti všem právům odebrány, zatímco ostatní mocnosti jsou zvyklé uvažovat pouze v kategoriích kontinentů.“*[957]

---

954 I. M. Majskij, op. cit., s. 172.
955 G. Bonnet, *De Munich à la Guerre*, s. 373 (německé vydání, *Vor der Katastrophe*, s. 307).
956 C. Tansill, op. cit., s. 554: Velvyslanec USA Kennedy ministru zahraničí, Hull, 4. září 1939.
957 *IMT*, svazek XXII, s. 426.

Zahraniční politika velmocí v těsně před válkou

Británie

Politika „evropské rovnováhy sil“ v předválečných letech

Winston Churchill nám ve svých pamětech se vzácnou upřímností popisuje základní principy britské zahraniční politiky před druhou světovou válkou. Podle nich je od počátku pro každého Angličana jistá jedna věc, a to, že každá evropská velmoc - bez ohledu na to, v jakém časovém okamžiku, za jakých okolností nebo v jakém systému vlády - bude „agresivní“ a ovládaná „tyrany“, jakmile dosáhne určitého stupně síly a vnitřní stability. Na těchto předpokladech je postaveno „politické pravidlo“, podle něhož je vždy vedena zahraniční politika Velké Británie, čímž si nejen „zaručuje“ věčné neshody uvnitř Evropy, ale využívá ho i k vykonávání spravedlnosti mezi národy. Ano, Churchill dokonce přiznal, že pro něj - a tedy i pro britskou politiku - neexistuje žádný rozdíl mezi „Hitlerovým režimem“ a různými jinými formami vlády, s nimiž se v evropských dějinách setkal. Tento přední Angličan tak přiznává, že jeho vlastní „křižácká“ role postrádala jakýkoli právní základ a nebyla vázána na žádné etické hodnoty. Nadto přiznává, že britská zahraniční politika nebyla v uplynulých 400 letech orientována na práva a spravedlnost, ani na humanitární cítění či mezinárodní porozumění, ale byla spíše zaměřena na autokratický „princip“, podle něhož by všechny ostatní státy byly podle požadavku prohlášeny za tyranské, agresivní a zločinné. ***„Po čtyři sta let byla zahraniční politika Anglie zaměřena proti nejsilnější, nejagresivnější a nejdominantnější mocnosti na kontinentu... Tváří v tvář Filipu II. španělskému, proti Ludvíku XIV. za Viléma III. a Marlboroughovi, proti Napoleonovi, proti Vilémovi II. německému jsme se spojili s méně silnými mocnostmi, vytvořili mezi nimi kombinaci, a tak porazili a zmařili kontinentálního vojenského tyrana, ať už byl kdokoli a vedl jakýkoli národ... Všimněte si, že politika Anglie nebere ohled na to, který národ usiluje o nadvládu nad Evropou. Nejde o to, zda je to Španělsko, nebo francouzská monarchie, nebo francouzské císařství, nebo německá říše, nebo Hitlerův režim. Nemá nic společného s panovníky nebo národy, zajímá se pouze o to, kdo je nejsilnější nebo potenciálně dominantní tyran. Proto bychom se neměli bát, že budeme***

obviněni z toho, že jsme profrancouzští nebo protiněmečtí. Kdyby se okolnosti obrátily, mohli bychom být stejně tak proněmečtí i protifrancouzští…"[958]

Žádný britský historik, žádná britská vláda tyto Churchillovy výroky nikdy nepopřela. Naopak! V podobném smyslu se vyjádřil i lord Halifax ve svém projevu 30. června 1939 v Královském institutu mezinárodních vztahů.[959] Přesně totéž se uvádí v memorandu, které americké ministerstvo zahraničí předložilo prezidentu Trumanovi před zahájením Postupimské konference (červenec 1945), aby ho informovalo o britské tradici *„politiky rovnováhy"*.[960]

Potvrzuje to i lord Vansittart, dlouholetý nejvyšší státní úředník na ministerstvu zahraničí a později hlavní diplomatický poradce vlády: ***„Pokud by se taková nadvláda [kontinentální mocnosti] prosadila, byli bychom konfrontováni s postavením, kterému jsme se po staletí snažili zabránit s instinktivním vědomím, že jakákoli trvalá hegemonie v Evropě musí tuto zemi [Británii] nutně snížit na druhořadou mocnost."[961]***

Churchillovo prohlášení ukazuje světu, že i za druhé světové války byly etické zásady jako „ochrana malých národů", „mezinárodní spravedlnost", „boj za svobodu a demokracii", „ochrana proti tyranům" pro Británii jen propagandistickými hesly. Pro zemi, jako je Británie, která ještě v roce 1939 disponovala 40 miliony kilometrů čtverečních, vládla velkému počtu cizích národů a navíc si pro sebe nárokovala oceán, je groteskní, že se vydává za „ochránkyni práv malých národů" a „svobodného světa". Neméně groteskní je, že tito britští politici obvinili národ, který měl k dispozici pouze 600 000 kilometrů čtverečních, tedy 1,5 procenta britské rozlohy, že „usiluje o světovládu" - a navíc, že jim to někdo uvěřil!

Dokonce i při příležitosti, kdy se Churchill vyjadřuje ještě explicitněji a označuje druhou světovou válku za „britskou válku" (s touto argumentací, jak ji použil v londýnské BBC, odmítl návrhy belgického krále a nizozemské královny na mírové jednání učiněné po tažení do Polska v roce 1939) a

---

[958] W. Churchill, *The Second World War*, svazek I, kniha I, „The Gathering Storm", str. 162-163.
[959] A. Rein, *Warum führt England Krieg?* str. 35-36 a A. Buckreis, *Politik des 20. Jahrhunderts*, s. 163.
[960] *Foreign Relations of the United States* (Zahraniční vztahy Spojených států) - *The Conference of Berlin (The Potsdam Conference)* (Postupimská konference), svazek I, s. 258.
[961] I. Colvin, *Vansittart in Office*, s. 209.

prohlašuje za její cíl *„zničení Německa“*[962], veřejnost na celém světě se to rozhodne přehlédnout, aniž by k tomu slyšela jakýkoli komentář, jak ostatně později, po válce, bylo mlčky přejato i jeho cynické přiznání, že člověk bohužel „zabil špatné prase“. Zdá se tedy, že „světové mínění“ je jen stěží vhodným měřítkem pro mezinárodní právo.

Dokonce i diplomat z Churchillovy vlastní Konzervativní strany přiznal: ***„Celému světu se Churchill jevil jako ztělesnění válečné politiky. Přivést ho do vlády v době, kdy se rovnováha mezi mírem a válkou ještě chvěla, mohlo definitivně vychýlit misky vah na stranu války.“***[963]

V britské politice se vždy našla záminka pro ospravedlnění jejich nepřátelského postoje. Versailleský diktát nasadil Výmarské republice smyčku kolem krku a uvrhl německý národ do svárů a hospodářského chaosu, přestože si dobrovolně zvolil demokratickou formu vlády. Liberální ústava nenabízela ani náznak shovívavosti a ohleduplnosti. Když však ustoupila diktatuře, posloužila tato změna jako záminka k nové válce. Slovy Angličana Williama H. Dawsona: ***„Skutečnost, že v roce 1933 existovalo zcela jiné Německo, než jaké plánovali jeho nepřátelé, lze vysvětlit tím, že Spojenci udělali vše pro to, aby Německo oslabili a zničili - fyzicky jeho rozparcelováním, finančně reparacemi, v jeho pověsti překrucováním a pomlouváním, v jeho duchu hromadou urážek a ponižováním všemi myslitelnými prostředky. Proto vzhledem k bídě, kterou musela Výmarská republika trpět v letech 1919 až 1932, dospěli badatelé k závěru, že bylo zázrakem, že tato léta utrpení a hanby přežila.“***[964]

Když Němci viděli východisko z tohoto chaosu, musel se zkrátka nacionální socialismus stát „zloduchem“, aby se opět ospravedlnilo zacházení s Němci jako s méněcennými bytostmi a vyvrheli. Britští, francouzští a američtí politici a vydavatelé novin se ve spojení se Sověty opět rozohnili nad „věčným potížistou“. Odpovědnost za hrozící válku přenášeli na německou vládu, *„pokud bude pokračovat ve zbrojení“*, a to i v době, kdy bylo Německo na rozdíl od svých sousedů zcela bezbranné.[965] Byli to oni, kdo se s obrovským přívalem propagandy pustili do třídění národů na dobré a špatné, na mírumilovné a

---

[962] K. Hierl, *Schuld oder Schicksal?* s. 25.
[963] Vikomt Templewood (S. Hoare), *Nine Troubled Years*, s. 386.
[964] H. Lutz, *Verbrechervolk im Herzen Europas?* s. 134.
[965] A. von Ribbentrop, *Verschwörung gegen den Frieden*, s. 241.

agresivní vládní systémy a pomocí údajných tajných informací předstírali „bezprostřední nebezpečí", které hrozilo různým zemím.

Britský ministr zahraničí Eden se již v roce 1935 při rozhovoru s polským maršálem Pilsudským vyjádřil zcela otevřeně, když se ho zeptal: *„Myslíte si, pane le Maréchal, že bychom měli zůstat na našem malém ostrově?"*[966]

Podobně se vyjádřil i nejvyšší státní úředník ministerstva zahraničí Vansittart v roce 1933: ***„Pokud Hitler neuspěje, bude jeho nástupcem bolševismus [mocensko-politické znehodnocení německého prostoru]; pokud uspěje, bude do pěti let evropská válka."***[967]

Ve stejné době, tedy v roce 1933, tentýž Vansittart již vypracoval memorandum, které mělo jediný cíl: *Germaniam esse delendam* (Německo musí být zničeno).[968]

Tento muž po léta zastával nejvyšší úřednickou funkci na ministerstvu zahraničí a i v Chamberlainově vládě nadále uplatňoval svůj vliv, přestože ho Chamberlain v roce 1938 odvolal z funkce a snažil se ho poslat k ledu jmenováním hlavním diplomatickým poradcem britské vlády. Ačkoli se těmto lidem německá jednota tak jako tak příčila[969], tak moc, která byla při regeneraci Německa stále patrnější, nakonec musela opět posloužit jako záminka k zásahu s odůvodněním, že narušuje „rovnováhu sil". A to i přesto, že se Říše v této době - na rozdíl od období před první světovou válkou - neúčastnila závodů ve zbrojení[970] a německý zahraniční obchod se nechystal způsobit chaos na světovém trhu. Přesto se Německo stalo na jejich vkus příliš mocným, i když se jim podařilo vytvořit několikaletý náskok ve zbrojení a kolem poraženého vytvořit kordon spojenectví, který vytvořily vítězné národy. Britský Výbor pro obranu - a to je příznačné - již na jaře 1934, v době, kdy bylo prokazatelným faktem, že Německo nedisponuje vojenskou silou srovnatelnou s Velkou Británií a nevznáší žádné územní požadavky, rozhodl, že *„konečným potenciálním nepřítelem"* ve všeobecné válce bude Německo.[971] Nespočet významných osobností ve Velké Británii, Francii a

---

[966] J. Szembek, *Journal 1933-1939*, s. 54.
[967] R. Vansittart, *Even Now*, s. 69.
[968] A. von Ribbentrop, op. cit., s. 134; *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek V, dok. 127: Vansittart zde schvaluje zprávu, která požaduje vytvoření koalice pro zničení „vzteklého psa" (Německa).
[969] Viz prohlášení na str. [345-346.
[970] Viz příslušná kapitola výše.
[971] I. Colvin, op. cit., s. 35, 124-125.

Spojených státech vysvětloval svůj protiněmecký postoj pouhým faktem, že se Německo stalo příliš mocným.

Ministr zahraničí Eden prohlásil v roce 1943 na rozlučkové snídani pro sovětského velvyslance Majského, který opouštěl Londýn, aby se ujal funkce zástupce komisaře pro zahraniční věci v Moskvě: ***„V posledním půldruhém století byly Anglie a Rusko vždy ve stejném táboře, když v Evropě vznikla nějaká vážná krize. Stalo se tak v době Napoleona, bylo tomu tak v letech první světové války a stalo se tak i nyní ve dnech druhé světové války. Jaké je vysvětlení? V tom, že Británie a Rusko jsou dva velké a mocné státy na opačných koncích Evropy, které se nemohou smířit s tím, že by v Evropě vznikla nezpochybnitelná nadvláda nějaké třetí mocnosti. Takový příliš silný třetí stát se stává hrozbou jak pro Británii, tak pro Rusko - a v důsledku toho se proti němu spojí a nakonec přivodí jeho pád.“***[972]

Ani mezi svými přáteli neměl pan Eden ve zvyku zabývat se obzvláště propastnou zkažeností nacionálního socialismu ve srovnání s jinými formami vlády a různými epochami v Evropě. I on zastával názor svého ministerského předsedy, že „není rozdíl mezi Filipem II. španělským, Napoleonem, císařem Vilémem II. a Hitlerem“. Rozhodující byla pouze „rovnováha sil v Evropě“!

Winston Churchill, který *„po zářivé politické kariéře vystřídal dlouhý seznam ministerských křesel až po to nejvyšší, které britská vládní hierarchie může přidělit, tedy křeslo kancléře pokladu (1924-1929)“*, řekl koncem července 1934 sovětskému velvyslanci v Londýně Majskému: ***„‘Britské impérium‘,“ řekl Churchill, ‚je pro mě vším. Co je dobré pro britské impérium, je dobré i pro mě; co je špatné pro britské impérium, je špatné pro mě. V roce 1919 jsem se domníval, že největším nebezpečím pro britské impérium je vaše země, a proto jsem byl nepřítelem vaší země. Nyní se domnívám, že největším nebezpečím pro britské impérium je Německo, a proto jsem nyní nepřítelem Německa. Zároveň se domnívám, že Hitler se připravuje na expanzi nejen proti nám, ale i na východ, proti vám. Proč bychom neměli spojit své síly v boji proti našemu společnému nepříteli? Byl jsem protivníkem komunismu a zůstávám jeho protivníkem, ale v zájmu celistvosti britského impéria jsem připraven spolupracovat se Sověty.‘“***[973]

[972] I. M. Majskij, *Who helped Hitler?* s. 48.
[973] Tamtéž, s. 55.

Tato nedůvěra vůči Německu se netýkala jen jeho politické síly, ale i jeho hospodářského potenciálu a intelektuálních schopností. Již v roce 1919 napsal list *The Times*: ***„Kdyby Německo začalo v příštích 50 letech obchodovat, pak bychom tuto válku [první světovou válku] vedli zbytečně.“***[974]

Britský historik a generál J. F. C. Fuller zpětně konstatoval, že to nebylo Hitlerovo politické učení, co vyprovokovalo válku; příčinou byla tentokrát jeho úspěšná snaha o vybudování změněné ekonomiky. ***„Kořeny války je třeba hledat v lidské závisti, chamtivosti a strachu.“***[975]

Britský diplomat lord Lothian, budoucí velvyslanec v USA, napsal 23. července 1936 svému příteli: *„Celý můj názor spočívá v tom, že s nacistickým Německem nelze jednat, dokud mu nebude učiněno zadost. Jakmile mu bude učiněna spravedlnost, mohou nastat dvě věci. Za prvé mohou umírněné síly v Německu začít klást odpor (pravděpodobně proto, že se jim nikdy nepodařilo rozhodnout, zda se postavit Výmarské republice). Za druhé může být Velká Británie ochotná uvažovat o válce, pokud Německo podnikne kroky, které by mohly vést k jeho hegemonii nad Evropou.“*[976]

Winston Churchill v roce 1936: ***„Donutíme Hitlera k válce, ať už ji bude chtít, nebo ne.“***[977]

Poté 18. ledna 1945 a znovu po válce v březnu 1946 ve Fultonu za přítomnosti prezidenta Trumana: *„Šlo [v druhé světové válce] také o získání německých trhů.“*[978]

Z rozhovoru Churchilla s vysokým komisařem Společnosti národů v Danzigu Carlem J. Burckhardtem na začátku roku 1937: *„Churchill mi říkal, že Německo opět příliš sílí, Němcům imponuje pouze moc; v případě ozbrojeného konfliktu by přílišná rozpínavost nacionálního socialismu pomohla Britům k silnému systému spojenectví.“*[979]

Prostý fakt, že se opět našel velký a schopný národ, měl být využit jako přehnané propagandistické heslo o „přílišné rozpínavosti“ (na začátku roku

---

974 H. H. Löwenstein, *Deutsche Geschichte*, s. 474, a stenografické zprávy ústavodárného Národního shromáždění („Nationalversammlung“), 1919, s. 1083.
975 J. F. C. Fuller, *Decisive Battles of the Western World*, svazek III, str. 368-370; *The Second World War 1939-1945: A Strategical and Tactical History*, s. 412.
976 J. R. M. Butler, *Lord Lothian*, s. 216.
977 *Das Neue Reich*, č. 15, 11. dubna 1959, s. 4, H. Grimm.
978 *Der Ring*, duben 1959, s. 4.
979 C. J. Burckhardt, *Meine Danziger Mission 1937-1939*, s. 70.

1937!) s využitím fám, které po světě šířila stejná londýnská centrála. Cíl byl zřejmý: vytvoření aliančního systému k rozbití Německa na kusy.

Americký generál Robert E. Wood v senátním výboru prohlásil, že mu Churchill v listopadu 1936 řekl: ***„Německo začíná být příliš silné a my ho musíme rozbít."***[980]

To není jediný důkaz. Churchill vyjádřil svůj názor zcela otevřeně v rozhovoru s bývalým německým velvyslancem v Londýně von Ribbentropem v létě 1937: Churchill: ***„Pokud Německo příliš zesílí, bude opět rozdrceno [jako v roce 1914]."*** Ribbentrop: ***„Tentokrát to nebude tak snadné, protože Německo má přátele."*** Churchill: ***„Ach, my jsme docela dobří v tom, že je nakonec dostaneme na svou stranu."***[981] ***„Nesmíte Anglii podceňovat... Nesuďte podle postoje současné administrativy. Jakmile bude lidu předložena velká věc, může právě tato vláda a britský národ podniknout nejrůznější nečekané kroky."***[982]

IMT v Norimberku, stejně jako britské vlády v poválečném období, prohlásil, že dokumenty o tomto rozhovoru nejsou k nalezení. Mnohé však hovoří ve prospěch pravosti výpovědi:

a) údajná neexistence listinných dokumentů tohoto rozhovoru ani v britských, ani v ukořistěných německých archivech;

b) neexistence jakýchkoli dokumentů, které by svědčily o opaku a týkaly se tohoto rozhovoru, který se koneckonců uskutečnil;

c) odmítnutí norimberského *IMT* vyslechnout Churchilla jako svědka;

d) Churchillovo přiznání v jeho pamětech.

Proto má neúspěšná žádost obhájce říšského ministra zahraničí von Ribbentropa v Norimberku, s ohledem na tehdejší situaci říšské vlády, legitimní význam z hlediska Realpolitik: ***„Na základě tohoto již zmíněného Churchillova prohlášení a prohlášení dalších významných britských státníků, podle nichž Anglie během několika let vytvoří koalici proti Německu, aby se Hitlerovi postavila všemi dostupnými prostředky - v důsledku těchto***

---

[980] J. F. C. Fuller, *Decisive Battles of the Western World*, svazek III, s. 369; E. Hughes, op. cit., s. 145; „Hearings on Lend and Lease", únor 1941, s. 275.
[981] J. von Ribbentrop, *Zwischen London und Moskau*, s. 97.
[982] W. Churchill, op. cit., svazek I, kniha I, „The Gathering Storm", s. 175.

prohlášení se Hitler od této chvíle začal ještě horlivěji snažit zvýšit vlastní zbrojení a zabývat se strategickými plány.“[983]

Duff Cooper, první lord admirality, zahájil 3. října 1938 rozpravu v Dolní sněmovně o výsledcích mnichovské konference: ***„Trval na tom, že by [Velká Británie] bojovala o rovnováhu sil, která je některým Britům drahá. Věřil, že jeho posláním a posláním jeho země bylo zabránit Německu v dosažení dominantního postavení na kontinentu.“***[984]

To potvrzuje i britský historik A. J. P. Taylor: ***„Nejvýraznější odpůrci Mnichova, jako byl Winston Churchill, jednoduše tvrdili, že Německo začíná být v Evropě příliš mocné a že je třeba ho zastavit hrozbou velké koalice nebo, bude-li to nutné, silou zbraní... Duff Cooper, první lord admirality, ... když rezignoval na protest proti mnichovskému urovnání ... se zabýval rovnováhou sil a britskou ctí, nikoli sebeurčením nebo nespravedlností Versailles.“***[985]

Základní postoj těchto frakcí byl v tomto směru definitivně rozhodnut již několik měsíců, ne-li let **před** mnichovskou konferencí. Polský státní podtajemník na ministerstvu zahraničních věcí ve Varšavě hrabě Szembek si 7. července 1938 poznamenal do svého deníku: ***„[Vansittart] je hlavní silou politiky obklíčení Německa, kterou řídí a prosazují některé složky britské vlády... Chtěli by, abychom se i my podíleli na politice obklíčení Německa, a proto podporují nátlak, který na nás v tomto směru vyvíjejí všechny britské levicové frakce, které ... se nyní spojují ve válečnou stranu a které dokonce podporují myšlenku preventivní války...“***[986]

Britský ministr zahraničí lord Halifax tyto vzájemné vztahy odhalil ve svých pamětech již s odkazem na únor 1938 a hovořil o „nátlaku“, který na něj byl vyvíjen: *„Téměř každý den jsem dostával nevyžádané rady, abych podnikl nějakou akci, jejímž jasným důsledkem, pokud se blafování nezdaří, bylo, že se spíše zvýší pravděpodobnost, že půjde o válku.“*[987]

Polský velvyslanec v Londýně Raczynski ve svých pamětech popsal oběd s Churchillem 28. září 1938, v předvečer mnichovské konference: ***„Poté jsme společně odjeli do Dolní sněmovny. Churchill prohlásil, že jediná naděje***

---

983 *IMT*, svazek VIII, s. 229, 230.
984 D. Hoggan, *The Forced War*, s. 181.
985 A. J. P. Taylor, *The Origins of the Second World War*, s. 190.
986 J. Szembek, op. cit., str. 322-323.
987 Halifax, *Fulness of Days*, s. 196.

spočívá v řešení a v případě nutnosti ve válce, a pohrozil, že pokud se Chamberlain opět rozhodne pro neslavný ústup, on, Churchill, mu ‚ukáže'.“[988]

Následujícího dne se Halifax na londýnském letišti setkal s premiérem, který se vracel z Mnichova. Když ho doprovázel zpět do City, Halifax mu doporučil, aby tohoto muže - Churchilla - vzal zpět do vlády spolu s některými obzvláště bojovnými funkcionáři Labouristické strany a také Edena, bývalého ministra zahraničí, který v únoru 1938 rezignoval kvůli kurzu appeasementu.[989] Způsob, jakým Churchill hodlal řešit „německý problém“, byl v Londýně dobře znám. Když tento muž mohl prohlásit na adresu tiskového poradce na německém velvyslanectví Fritze Hesseho: *„Chystá-li se na mě zaútočit vzteklý pes, zastřelím ho dřív, než mě stihne kousnout,“*[990] - vyjádřil by se před svými kolegy ještě ostřeji. Jeden z nich, lord Vansittart, to nepovažoval za o nic méně morální výrok: ***„Ale milý Hesse, válce mezi Německem a Británií nezabráníte. Víte, pan Hitler chce z Německa udělat nejvyšší mocnost v Evropě a já se domnívám, že mé informace o tom jsou správné. Chápete, že to nemůžeme dopustit.“***[991]

V Anglii byla skutečně ***„historická nenávist běžná...; nechuť k Německu pramenila... z postojů zakořeněných v minulosti a neschopných umírněnosti“***.[992]

Winston Churchill nikdy nesouhlasil s německou *„rovností ve zbrojení“*[993] a - jak měl alespoň později zcela otevřeně přiznat - doporučoval trvale *„zabránit opětovnému zbrojení Německa“*.[994] Když v roce 1936 cestoval po celém světě a snažil se přimět všechny země Společnosti národů, aby se *„srotili“* proti Německu[995], nebyly tyto cesty v té době tak úspěšné, jak by si přál. Ačkoli podobného smýšlení, většina versailleských politiků navíc nechtěla Německu po roce 1933 přiznat zásady rovnoprávnosti a právo na sebeurčení, stejně jako mu to bylo odepřeno i v době Výmarské republiky. Německému národu muselo být jasně řečeno, že boj spojenců - údajně proti německé monarchii - je namířen proti německému národu jako takovému, a

---

988 E. Raczynski, *In Allied London*, s. 8.
989 Halifax, op. cit., s. 200.
990 F. Hesse, *Das Spiel um Deutschland*, s. 38 a násl.
991 Tamtéž.
992 M. Gilbert, R. Gott, *The Appeasers*, s. 23, 24.
993 W. Churchill, op. cit., svazek I, kniha I, „The Gathering Storm“, s. 50.
994 R. S. Churchill, *The Sinews of Peace - Post-War Speeches by Winston Churchill*, s. 41: projev v Bruselu 16. listopadu 1945.
995 Tamtéž, s. 167, projev v Dolní sněmovně 5. června 1946.

to navzdory původním ujištěním o opaku. Versailleští vítězové chtěli silou - bez ohledu na opačné závěry historického výzkumu - prosadit teorii, že se jedná výhradně o německou válečnou vinu, aby podpořili své systémy reorganizace z roku 1919. Winston Churchill ještě v roce 1933 prohlašoval, že za válku je zodpovědné pouze Německo a že Versailleská smlouva je spravedlivá.[996] Tohoto zásadního východiska své agitace se po celý život nezřekl, naopak jako pozdější válečný premiér překročil své teze hysterickým způsobem, když v únoru 1944 hovořil o *„třicetileté válce bojující proti německé agresi počínající v roce 1914“*.[997] Churchill vedl válku - zbraněmi nebo slovy - proti Německé říši, Výmarské republice a Třetí říši. Zároveň však hovořil o míru, spravedlnosti a rovnosti mezi národy a o nesobecké a mírumilovné Británii, která bude chránit malé národy.

Významní stoupenci churchillovské „evropské politiky“ zastávali pozice na ministerstvu zahraničí, ve státní správě a byli u kormidla médií. I oni patřili v Británii k té „menšině“, která byla od roku 1935 ***„odhodlána rozdrtit Německo další válkou a považovala ji nejen za morálně oprávněnou, ale i za jedinou správnou politiku! Zvláště mě tehdy udivilo, že tento názor horlivě podporovali i někteří Američané - jejichž jména jsem zapomněl, ale byl mezi nimi i velvyslanec.“***[998]

Není tedy překvapivé, že lord Halifax již brzy začal pracovat přesně v souladu s touto „politikou rovnováhy sil“. Již na přelomu srpna a září 1938 zasahoval do německo-polských vztahů svým slibem ministru zahraničí Beckovi, že Velká Británie podpoří Polsko v Danzigu *„jak jen to bude možné“*[999] - tedy v době, kdy Hitler ještě nebral v úvahu rozhovory s Polskem o této záležitosti. Halifax tento slib Polákům učinil, přestože sám rád označoval řešení pro Danzig, vytvořené ve Versailles, za „absurditu“, a přestože byl svým velvyslancem ve Varšavě informován v tom smyslu, že ***„je zcela jasné, že je jen otázkou času, kdy se Danzig stane zcela německým, a že M. Beck by měl velké potíže přimět polský národ, aby to spolkl bez nějakého quid pro quo“***.[1000]

---

996 H. Lutz, op. cit., s. 21.

997 „Korespondence mezi Stalinem, Rooseveltem a Churchillem v průběhu Velké vlastenecké války v letech 1941-1945“ (rusky), svazek I, dok. 243, s. 203.

998 F. Hesse, op. cit., s. 40.

999 D. Hoggan, op. cit., s. 111.

1000 *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek III, dok. 206: Kennard Halifaxovi 14. října 1938.

O tom, že jednání lorda Halifaxe bylo zaměřeno dlouhodobě, s konečným cílem zlomit německou moc, svědčí ještě drastičtěji to, že již ve velmi rané fázi podněcoval Hitlera ke vznášení požadavků, které pak ihned co nejostřeji napadal všemi prostředky propagandy a diplomacie, když se zdálo, že Hitler jedná podle Halifaxových návrhů.

Jeho předchůdce na ministerstvu zahraničí Anthony Eden již připravil půdu: Dne 4. května 1937 navštívil britský diplomat lord Lothian německého kancléře podruhé a informoval ho o oficiálním prohlášení, které ministr zahraničí pronesl 20. listopadu 1936 během projevu v Leamingtonu (střední Anglie) a v němž prohlásil, že Británie *„nemá ve východní Evropě žádné prvořadé zájmy“*. Ani Británie, jak Lothian potvrzoval, nestála v cestě „rakouskému řešení“ – spíše to vypadalo, že za tím budou Mussolini a papež.[1001]

Jako další vyslanec Velké Británie přijel lord Halifax za Hitlerem 19. listopadu 1937. Uvedl následující: ***„V Anglii panoval názor, že je naprosto možné odstranit nedorozumění, která v současné době existují: velké zásluhy, které kancléř vykonal při obnově Německa, byly plně uznány, a pokud anglické veřejné mínění čas od času zaujalo kritický postoj k některým německým problémům, bylo to nepochybně částečně proto, že lidé v Anglii nebyli plně informováni o motivech a okolnostech některých opatření přijatých v Německu. Anglikánská církev tak s obavami a znepokojením sledovala vývoj církevní otázky v Německu a kruhy Labouristické strany kritizovaly některá opatření přijatá v Německu. Navzdory těmto obtížím lord Halifax uznal, že kancléř nejenže prokázal v Německu velké zásluhy, ale také, jak by nepochybně cítil, dokázal tím, že zabránil pronikání komunismu do své země, zabránit jeho průniku dále na Západ… Řekl [Halifax], že každý v Anglii respektuje Německo jako velkou a suverénní zemi a že jen na tomto základě s ní bude zacházeno. Angličané byli realisté a byli možná více než jiní přesvědčeni, že ve Versailleské smlouvě došlo k chybám, které je třeba napravit… Na anglické straně nepanoval nutně názor, že status quo musí být zachován za všech okolností. Bylo uznáno, že je třeba počítat s přizpůsobením se novým podmínkám, s nápravou dřívějších chyb a s uznáním změněných okolností, pokud taková potřeba nastane. Jménem vlády Jeho Veličenstva musí ještě jednou zdůraznit, že možnost změny stávající situace není***

[1001] J. R.M. Butler, op. cit., str. 341-342.

vyloučena, ale že ke změnám by mělo dojít pouze na základě rozumně dosažených dohod.“[1002]

Jeden český historik to vyjádřil slovy: ***„Z německých dokumentů vyplývá, že návštěva lorda Halifaxe v listopadu 1937 byla pro Hitlera zvláštním povzbuzením. Lord Halifax byl v té době lordem předsedou Rady a ve vládě zaujímal druhé místo po ministerském předsedovi. Podle dokumentu zaznamenávajícího rozhovor dal Hitlerovi najevo, že mu Británie ponechá ve východní Evropě volnou ruku. Halifax to tak možná nemyslel, ale takový dojem vyvolal - a ten se ukázal jako zásadní. V únoru 1938 byl pak Eden po opakovaných neshodách s Chamberlainem donucen rezignovat na funkci ministra zahraničí a Halifax byl jmenován jeho nástupcem na ministerstvu zahraničí. O několik dní později si britský velvyslanec v Berlíně sir Nevile Henderson zavolal Hitlera k důvěrnému rozhovoru - v návaznosti na Halifaxův listopadový rozhovor - a sdělil mu, že britská vláda velmi sympatizuje s jeho přáním ‚změn v Evropě‘ ve prospěch Německa. Jak vyplývá z dokumentů, tyto události urychlily Hitlerovu činnost.“***[1003]

Angličan: ***„Na mnichovské konferenci si byl Chamberlain plně vědom toho, že jeho ministr zahraničí Halifax a Duff Cooper, první lord admirality a poslanec parlamentu, v létě 1938 povzbuzovali Poláky, aby v Danzigu zaujali konfrontační postoj vůči Německu, a to navzdory skutečnosti, že Halifax během své návštěvy Německa v roce 1937 přesvědčoval německé vedení, že Velká Británie považuje navrácení Danzigu Říši za správné a korektní. Britský premiér si byl dokonale vědom, že tato lživá politika, praktikovaná jeho vlastními ministry, velmi rychle přivede Evropu do další války, ale chyběla mu odvaha o této situaci s Hitlerem diskutovat.“***[1004]

V období po anšlusu Rakouska byl Hitler opět podporován Velkou Británií. Tentokrát měl *„vznést požadavky“* na Československo, což ho *„zaskočilo“*.[1005] Stejný průběh událostí se opakoval i během sudetské krize, kterou Hitler ani nezavinil. Od té doby byl Hitler angloamerickým světovým tiskem líčen jako „viník“, „agresor“ a „imperialista“ a následně proti němu byla vytvořena koalice mocností.

[1002] *ADAP*, sv. I, dok. 31.
[1003] F. O. Miksche, *Unconditional Surrender*, s. 229. Srovnej *ADAP*, sv. I, dok. 31, str. 56-66.
[1004] P. H. Nicoll, *Britain's Blunder* (německé vydání), s. 57.
[1005] A. J. P. Taylor, op. cit., s. 161.

Tímto způsobem byla prováděna „politika rovnováhy sil“; přístup, před nímž měl Henderson 18. července 1939 svého ministra zahraničí co nejnaléhavěji varovat, i když bez úspěchu.[1006]

Neville Chamberlain, tehdejší britský premiér, si původně přál mír, i když jen proto, aby získal více času na rozsáhlejší program zbrojení. Deklarace o míru a přátelství z 30. září 1938 v Mnichově však byla jeho posledním samostatným zahraničněpolitickým aktem. Všechna následující důležitá rozhodnutí, ačkoli všechna nesou jeho podpis, byla přijata proti jeho vůli, a to na naléhání ministra zahraničí lorda Halifaxe, některých vysoce postavených vysokých úředníků ministerstva zahraničí, značného počtu poslanců z Konzervativní strany, ale především také z Labouristické strany, vlivných tvůrců veřejného mínění - a prezidenta Roosevelta. Po mnichovské konferenci se v Británii prosadil požadavek *„obnovit evropskou rovnováhu, narušenou Mnichovem“*.[1007] Že východisko pro vměšování se do zahraničních záležitostí na základě *„naprostého obratu k připravenosti k válce“* nespočívalo pouze v Londýně, se ukázalo poté, co Chamberlain pronesl své pobuřující tvrzení, že ***„Amerika a světoví Židé donutili Anglii vstoupit do války“***.[1008]

Každý, kdo zná tuto dřívější historii, nemůže nedojít k závěru, že britské rozhodnutí z jara 1939 odepřít obyvatelům Danzigu - o Západním Prusku nemluvě - právo na sebeurčení a následně učinit vše, co by vedlo k prohloubení německo-polského napětí, nebylo založeno ani na etických zásadách, ani na upřednostňování statu quo. Velká Británie v roce 1939 tolerovala, ano, dokonce bezvýhradně podporovala aktivity polského šovinismu, jejichž cílem bylo změnit status quo, velmocenské aspirace na úkor Německa, ale také sovětskou expanzi na úkor Polska a pobaltských států. Pokud šlo o „posunutí polské hranice na západ“, nebylo samozřejmě zapotřebí žádných právních maxim. Člověk se ani nesnažil udržet předstírání, že se to všechno děje v zájmu drahých Poláků. Winston Churchill na Jaltské konferenci v únoru 1945: *„V předchozích rozhovorech jsem vždy kvalifikoval posunutí polské hranice na západ tím, že Poláci by měli mít možnost zabrat území na západě, ale ne více, než si přejí nebo než mohou řádně spravovat.*

[1006] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VI, dok. 347.
[1007] W. Churchill, *His Complete Speeches 1897-1963*, svazek VI, s. 6081: Projev v Londýně 14. března 1939, také Into Battle.
[1008] W. Millis, *The Forrestal Diaries*, s. 122.

Byla by velká škoda nacpat polskou husu německou potravou natolik, že by zemřela na zažívací potíže.“[1009]

Slova „jsem“ a „vždy“ a „německou potravou“ a „polskou husu“ je třeba silně podtrhnout.

Ve světle tohoto pozdějšího přiznání je třeba prozkoumat britskou tajnou diplomacii v roce 1939. Churchill sice v té době nebyl členem britského kabinetu, nicméně patřil k těm vlivným mužům, kteří dokázali Chamberlaina dotlačit požadovaným směrem. *„Čím více se blížíme k válce, tím více se jeho šance zlepšují“*.[1010] Ministr zahraničí Eden, který byl ve funkci opět od roku 1940 a který byl proti Německu aktivní již před válkou, když byl ministrem zahraničí nebo když byl „soukromou osobou“, prohlásil 16. prosince 1944 v Dolní sněmovně: ***„Jako soukromá osoba jsem po mnoho let zastával názor, že pro polský stát nebude možné udržet si nezávislou národní životaschopnost, pokud bude zachován systém koridoru... Jako zpravodaj v Ženevě jsem musel sedět u této mizerné záležitosti s Danzigem. Po pravdě řečeno, nikdy by se to nepodařilo... Existovala jen jedna možnost, jak tento problém vyřešit, a to předat Východní Prusko Polsku a přesunout odtud obyvatelstvo, aby se usadilo na jiném místě...“***[1011]

I zde je třeba zdůraznit některá slova: „po mnoho let“, a rovněž se vrátíme do předválečných časů a nalezneme překvapující shodu s myšlenkami a činy jeho mocných přátel i jeho nástupce a předchůdce, lorda Halifaxe. V roce 1939 Anthony Eden již dávno nebyl soukromou osobou, ale naopak jedním z nejvlivnějších mužů britské společnosti a politiky, neboť od prosince 1935 do února 1938 zastával funkci ministra zahraničí Jeho Veličenstva.

Jak málo se tito britští státníci zajímali o osud Polska, je patrné i z mnoha komentářů a zejména z akcí před zářím 1939 a během války. Winston Churchill na Jaltě v roce 1945: ***„Pokud jde o mě, o Poláky se příliš nezajímám.“***[1012]

Tento nezájem o Polsko lze také vyvodit nejen z jeho postoje k polské exilové vládě, ale také z jeho snahy o potlačení pravdy o masakru více než 10

[1009] *Die Jalta-Dokumente*, s. 166, 171; W. Churchill, *The Second World War*, svazek VI, kniha II, „The Iron Curtain“, s. 327.

[1010] K. Feiling, *The Life of Neville Chamberlain*, s. 406.

[1011] R. Goguel, Polen, *Deutschland und die Oder-Neisse-Grenze*, s. 316.

[1012] *Die Jalta-Dokumente*, s. 266.

000 polských důstojníků v katyňském lese.[1013] Churchill navíc Polsko, svého spojence, nezmínil ani ve svém „výpočtu procent“ na moskevské konferenci v říjnu 1944, když Stalinovi přes stůl přistrčil list papíru, na němž měl napsané své požadované kvóty sféry vlivu, vyjádřené v procentech, pro východoevropské země.[1014]

Prezident F. D. Roosevelt byl s proradnou politikou vůči Polsku z Londýna obeznámen a schvaloval ji, jak ukazuje jeho poznámka ministru zahraničí Edenovi (březen 1943): *„O tom, co bude Polsku patřit, budou muset rozhodnout velmoci.“*[1015]

Dotyčné velmoci tedy „rozhodly“, přičemž debarasovaly všechny státy kontinentální Evropy, někdy přímo, někdy nepřímo již v letech před válkou, o zahraničněpolitickém rámci svých vlastních spojenců a svých versailleských souputníků, mezi něž patřilo i Polsko. Pomocí své propagandy a svých ekonomických možností by si vytvořili hodnotové soudy podle svých zájmů: hodné, mírumilovné demokracie a zlí, barbarští Němci. V této souvislosti je třeba souhlasit s komunistickými historiky: ***„Polsko se stalo nenapravitelně závislé na imperialistických západních mocnostech, které vnutily polské vládě politiku, jež nebyla v zájmu polského národa a která nakonec v roce 1939 zničila polský stát.“***[1016]

Polsko bylo vybráno, aby sloužilo sobeckým cílům Velké Británie podle „rovnováhy sil“. Varšava špatně odhadla skutečné motivy Londýna a přijala tuto roli s vášnivou horlivostí - a roztříštila se.[1017]

Britská politika vůči Německu od Mnichova do 15. března 1939

Britská politika po mnichovské konferenci byla odhodlána znehodnotit deklaraci o míru a přátelství, kterou Chamberlain podepsal s Hitlerem 30. září 1938, a - řečeno s nadsázkou - znovu vytvořit ty alianční dohody Francie (a tedy i Británie) ve východní Evropě, které byly vytvořeny versailleským

---

[1013] J. K. Zawodny, *Death in the Forest*, New York, 1962, a „Korespondence mezi Stalinem, Rooseveltem a Churchillem v průběhu Velké vlastenecké války v letech 1941-1945“ (rusky), svazek I, dok. 151, str. 121-122: dopis Churchilla Stalinovi z 24. dubna 1943.
[1014] W. Churchill, op. cit., svazek VI, kniha I, „The Tide of Victory“, s. 198.
[1015] R. Sherwood, *Roosevelt and Hopkins*, s. 710.
[1016] R. Goguel, op. cit., s. 863.
[1017] E. Rozek, *Allied Wartime Diplomacy*, s. 26.

urovnáním, i když se od té doby staly poněkud nejistými. Prostředky, které k tomu Londýn použil, byly krajně pochybné. Vnitřní i zahraniční politika, masmédia a ekonomika byly nyní zaměřeny na válečný vývoj, místo aby se orientovaly na mír a přátelství. *„City dychtí po válce"* - tak definoval tehdejší situaci v Londýně jeden francouzský historik v roce 1958.[1018] Churchill přiznal, že od října 1938 byl odhodlán *„pustit se s Hitlerem do výměny úderů"*, a rozhodně nemluvil jen za sebe.[1019] ***„Britská strana podporující válku se skládala ze všech stran v zemi, přičemž největší ochotu k válce projevovali členové Liberální a Labouristické strany. V den, kdy se Chamberlain vrátil z Mnichova do Londýna, poslal potvrzený nenávistník Němců Alfred Duff Cooper, první lord admirality, Chamberlainovi zprávu, v níž kritizoval Chamberlainovu zahraniční politiku a oznámil své odstoupení z vlády."***[1020]

Parlamentní debaty o mnichovské konferenci, které probíhaly od 3. do 5. října 1938, ve svých dlouhých a rozsáhlých polemikách poukázaly na následující vývoj:

a) Kabinet, který v polovině září rozhodl o navrácení Sudet Německu, již na svém rozhodnutí jednoznačně netrvá;

b) tyto debaty utvrdily tisk v přesvědčení, že je otevřená sezóna proti Německu;

c) Chamberlain se **nepostavil** agitátorům, kteří byli ve svých útocích na mnichovskou dohodu bez zábran a - jako například Churchill - označovali říšského kancléře za „loupežníka" a „zločince" a mnichovskou dohodu za „německé vydírání". Pozvolna však postupoval stejným směrem a pozici svého ministra zahraničí lorda Halifaxe, kterému také náhle hrozilo odstoupení s odkazem na mnichovskou dohodu, posílil takovým způsobem, že postupně na Halifaxe přešla výhradní odpovědnost za britskou zahraniční politiku.[1021]

d) Chamberlain vyhlásil - pod záminkou „německého nebezpečí" - dosud největší program zbrojení;

[1018] H. Lebre v *Les Origines Secrètes de la Guerre 1939-1945*, s. 46 (německé vydání, s. 41).
[1019] O. Abetz, *Das offene Problem*, s. 103; E. Raczynski, *In Allied London*, s. 8.
[1020] P. H. Nicoll, *Britain's Blunder* (německé vydání), str. 121-122.
[1021] Tamtéž, s. 126.

e) politika „nevyhnutelnosti války“ byla energicky zahájena prostřednictvím všech sdělovacích prostředků, které hojně šířily smyšlené poplašné zprávy, koaličními dohodami s ostatními mocnostmi, podporou nekompromisního postoje vůči Německu, opakováním pobuřujících hesel (Německo = „agresorský národ“) a záměrným zatajováním německých snah o mír před širokou veřejností;

f) zesílil tlak na Francii, aby uvedla do pořádku francouzskou obranu, přičemž „tlakem“ je třeba rozumět přinejmenším neutuchající horlivost britské vlády, která francouzskému spojenci naznačovala nutnost značně posíleného zbrojení[1022];

g) příprava národní pomocné služby a veřejná propagace přípravných prací, připravujících zavedení všeobecné branné povinnosti, se značně urychlila.

„Chamberlainovu politiku napadali i přední konzervativci v parlamentu, jako byli Eden a Churchill, a to formulacemi, které jasně prozrazovaly, že by i oni dali přednost válce před Mnichovskou deklarací. Byli to však vedoucí představitelé Labouristické strany, kteří tvořili nejjednotnější skupinu podporující válku... Chamberlainovi byla vyslovena důvěra, i když poměrně malou většinou. Všichni členové liberální a labouristické strany hlasovali proti Chamberlainovi a nejméně polovina významnějších konzervativců se důrazně zdržela hlasování pro Chamberlaina a jeho politiku.“[1023]

Dalšími kroky v rámci této upravené britské politiky byly projev lorda Halifaxe v Edinburghu 23. října 1938, v němž zdůraznil, že *„ozbrojený mír v Evropě nelze považovat za trvalý mír na základě vzájemného porozumění“*[1024], začlenění kanadského průmyslu do britského programu přezbrojení letectva od listopadu 1938 a návštěva Chamberlaina a Halifaxe v Paříži 24. listopadu 1938 za účelem jednání o zbrojení a vojenských opatřeních. Bez účinku zřejmě zůstalo Halifaxovo prohlášení adresované jeho velvyslanci v Paříži z 1. listopadu 1938: ***„Od nynějška musíme počítat s německou převahou ve***

1022 *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek III, dok. 122 (4. října 1938), dok. 282 (28. října), dok. 285 (1. listopadu), dok. 288 (3. listopadu), dok. 325: protokol z jednání mezi Chamberlainem a Daladierem v Paříži 24. listopadu a z rozhovorů v Paříži 2. a 3. prosince, mj. o výrobě letadel; G. Bonnet v knize *De Munich à la Guerre*, str. 55-56 (něm. vyd., str. 146-148), popisuje vlastní úsilí o přezbrojení.
1023 P. H. Nicoll, op. cit., s. 123.
1024 Tamtéž, s. 125.

střední Evropě. Mimochodem, sám jsem se vždy domníval, že jakmile Německo obnoví svou normální sílu, je tato převaha nevyhnutelná ze zřejmých geografických a ekonomických důvodů. Jedna věc je připustit německou expanzi ve střední Evropě, která je podle mého názoru normální a přirozená…“[1025]

Dne 17. listopadu 1938 pronesl Winston Churchill dlouhý projev, v němž doporučil zřízení ministerstva zásobování.[1026]

Dne 30. listopadu 1938 zdůrazňoval tajemník ministerstva zámořského obchodu R. S. Hudson v Dolní sněmovně bez zjevného důvodu hrozbu obchodní konkurence ze strany Německa a údajnou potřebu hospodářských a politických protiopatření. ***„Během těchto horečných listopadových týdnů roku 1938 přinesly vedoucí kruhy v Londýně onu změnu směru, která měla vést k válce, a rozhodly se vést válku proti nepříteli, který ohrožoval životní sílu britského obchodu. Tehdy byla stanovena politika nekompromisní tvrdosti, která ve světle mezinárodní situace nemohla mít jiné řešení než válku. Čekala jen na příležitost, aby mohla vyjít na povrch; Polsko mělo vládě v Londýně tuto příležitost poskytnout.“***[1027]

Dne 4. prosince 1938 britský ministr školství prohlásil, že v Británii sílí názor, že přesvědčivé dohody s Německem již nelze dosáhnout.[1028] ***„Rozruch kolem mnichovské dohody by v následujících měsících možná utichl, kdyby si konzervativní vůdci nevymýšleli různé způsoby, jak udržet veřejnost ve stavu znepokojení nad Německem… Hrabě De la Warr, ministr školství v Chamberlainově kabinetu, ve svém projevu v Bradfordu 4. prosince 1938 zdůraznil, že ve Velké Británii převládá pocit, že Německo nemůže být nikdy ničím uspokojeno. Jednalo se o propagandistický trik, jehož cílem bylo vytvořit právě ten názor, o němž tvrdil, že existuje.“***[1029]

Dne 7. prosince 1938 britský státní tajemník pro kolonie M. McDonald ve svém projevu k otázce kolonií Německu ostře odporoval, aniž by Berlín tuto otázku vznesl.

[1025] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek III, dok. 285.
[1026] W. Churchill, *His Complete Speeches 1897-1963*, svazek VI, s. 6019 a násl., též *Into Battle*.
[1027] H. Lebre v *Les Origines Secrètes de la Guerre 1939-1945*, s. 48 (německé vydání, str. 41-42).
[1028] P. H. Nicoll, op. cit., s. 125.
[1029] D. Hoggan, *The Forced War*, str. 194-195.

Dne 16. prosince 1938 podal polský velvyslanec v Londýně Raczynski svému ministrovi zahraničních věcí zprávu o *„frazeologii, kterou je zde pravidelně krmeno veřejné mínění“*: *„Situace po Mnichovu je zde popisována jako situace, která není ani mírem, ani válkou. Prohlášení ministerského předsedy Chamberlaina, že začala nová éra, která zajistí ‚mír v naší době‘, považují všichni za iluzi, která se při konfrontaci s realitou rychle rozplyne.“*[1030]

Dne 11. ledna 1939 odletěli Chamberlain a Halifax s poradním štábem šesti státních úředníků do Říma, aby zastrašili Itálii a dali najevo neshody mezi Německem a Polskem, ale také se SSSR (*„Hitler zřejmě plánoval vytvoření nezávislé Ukrajiny“*), ačkoli Londýn v té době nedostal žádné takové náznaky ani z Berlína, ani z Varšavy. Vyjasnění německé zahraniční politiky, odzbrojovací konference, společný postup proti bolševismu, účinná mírová iniciativa a rozvolnění pozic - to nebyly záležitosti, které tito politici podporovali.[1031]

Dne 23. ledna 1939 pronesl Chamberlain v Dolní sněmovně projev s tímto výsledkem:

a) Zavedení dobrovolné národní služby, která měla Británii *„připravit na válku“*[1032];

b) veřejné prohlášení britské vlády, že v případě ohrožení životních zájmů nejmenovaných evropských zemí Británie vojensky zasáhne na kontinentu.

Tím byla politika, která předpokládala vojenský zásah pouze v případě napadení britských ostrovů, veřejně anulována.

Tímto a předchozím krokem Chamberlain nejenže učinil postoj prezidenta Roosevelta, který prezident 4. ledna 1939 oznámil v projevu ke Kongresu jako volbu *„metod nevedoucí k válce“*[1033], svým, ale tyto metody také uskutečnil.

Během prosince 1938 a ledna 1939 lord Halifax a další britští veřejní činitelé posílili postoj prezidenta Roosevelta řadou falešných poplašných zpráv a záplavou odpovídajících článků v tisku: Hitler plánoval vytvoření

1030 M. Freund, *Weltgeschichte der Gegenwart in Dokumenten*, díl I, s. 356.
1031 I. Colvin, *Vansittart in Office*, str. 287-288.
1032 P. H. Nicoll, op. cit., s. 129.
1033 K. Feiling, *The Life of Neville Chamberlain*, s. 392.

nezávislé Ukrajiny (*„tyto informace přicházely ze západní Evropy“*[1034]); hodlal zničit západní mocnosti překvapivým útokem, než se obrátí na Východ; možná se bude snažit zatlačit Itálii do války ve Středomoří, aby našel záminku k boji; shromažďoval německá vojska poblíž československých hranic; Německo čelilo hospodářské a finanční krizi, která Hitlera nutila použít agresivní opatření; *„Hitlerův duševní stav, jeho necitlivý vztek vůči Velké Británii a jeho megalomanie“* jsou považovány za přímé nebezpečí.[1035] Londýn se mezitím cítil povzbuzen také od podzimu 1938 značně zesílenými snahami o navázání kontaktů tajné německé opozice, která živila naději, že britská demonstrace síly, či spíše „preventivní válka“, vyvolá v Německé říši vojenský puč.

Další britskou iniciativou, kterou je třeba zmínit, je záhadná diplomatická hra namířená proti Německu, která vznikla z ***„obavy, že by se Polsko mohlo rozhodnout pro německou stranu“***, a tím prolomit kruh obklíčení. Tím, že historici hovoří o britských „obavách“ z dohody či dokonce spojenectví mezi Polskem a Německem, sami tímto přiznávají, byť nechtěně, že Německo svého východního souseda neohrožovalo, ale naopak usilovalo o spolupráci s Polskem. Lord Halifax přiznal svému velvyslanci v Paříži 1. listopadu 1938: ***„Polsko ... se pravděpodobně může jen stále více dostávat na německou oběžnou dráhu.“***[1036]

Takže muži zasvěcení do tehdejší evropské politiky - *„bohužel nikoliv nevýznamná část tehdejšího západního mínění“*! - si uvědomovali, že „obavy“ Londýna spočívaly v tom, že *„urovnání Danzigu a problému koridoru může být ještě dosaženo“*.[1037] Také Francie pálila rušivou palbu, aby předešla jakékoli možnosti úspěchu návštěvy říšského ministra zahraničí von Ribbentropa ve Varšavě (leden 1939).[1038] ***„Dával si [Beck] pozor, aby Britům neřekl, že se jednání s Německem dostala do slepé uličky. Naopak naznačil, že otázka Danzigu bude brzy vyřešena. Britové se opět zalekli. Obávali se, že by se Polsko mohlo přiblížit Německu, jako se to stalo v roce 1938. Účast Polska na „mírové frontě“ se jim zdála životně důležitá. Jedině ona mohla hrozbu druhé fronty uskutečnit. Britové nepředpokládali, že by samotnému Polsku hrozilo***

[1034] H. Roos, *Polen und Europa*, s. 378. Podobné zprávy psal i propagandista Sefton Delmer: Viz S. Delmer, *Black Boomerang*, New York 1962; zde citované německé vydání (Die Deutschen und ich), s. 390.
[1035] M. Freund, op. cit., díl I, str. 355-356; D. Hoggan, op. cit., str. 240-241.
[1036] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek III, dok. 285.
[1037] C. J. Burckhardt, *Meine Danziger Mission 1937-1939*, s. 326.
[1038] A. von Ribbentrop, *Verschwörung gegen den Frieden*, s. 296.

bezprostřední nebezpečí ze strany Německa. Naopak se obávali, že by si mohlo vybrat německou stranu, zejména s Memelem na trhu. Také Poláci se necítili v žádném nebezpečí."[1039]

Dne 6. února 1939 Chamberlain v Dolní sněmovně prohlásil, že Velká Británie v případě ohrožení „životních zájmů“ Francie bezpodmínečně vojensky podpoří Francii, a že francouzský ministr zahraničí Bonnet již Londýnu poskytl stejné ujištění. Tento reciproční slib se výslovně týkal „případné války“, a nikoli „útoku Německa“. Již v tomto spojenectví - stejně jako později v záruce Polsku - *„byla otázka agresora ignorována“*! Velká Británie uzavřela tento dalekosáhlý a bezpodmínečný závazek navzdory tomu, že Francie byla kvůli svým četným aliančním závazkům (například vůči Polsku, SSSR, Československu) pravděpodobně zatažena do všech myslitelných evropských problémů.[1040]

V polovině února 1939 odstoupily Velká Británie a Francie od některých důležitých závazků Ženevského generálního aktu, které se týkaly zákonů o neutralitě, a zejména námořních zákonů; s účinností od 16. srpna 1939 tak odstoupily od rozhodčího řízení týkajícího se neutrality. - Jednalo se rozhodně o válečné opatření určené pro evropský konflikt! ***„21. února 1939 Chamberlain prohlásil, že v současné době není žádný důvod pro odzbrojovací konferenci, protože by stejně selhala, a dodal, že všechny strany v Británii nyní společně stojí za programem zbrojení. Přiznal však, že v poslední době se v Británii objevují příklony k míru, když o několik dní později připustil, že by se možná ke konci roku naskytla příležitost k jednání o odzbrojení. Dne 10. března vyjádřil Halifax s tímto posledním prohlášením nesouhlas."***[1041]

Poté, co se Neville Chamberlain již 1. března 1939 zúčastnil recepce na sovětském velvyslanectví, navštívil předseda vlády sovětského velvyslance znovu 9. března 1939[1042] - pro předsedu vlády velmi neobvyklý postoj! - a vyjadřoval tím podle Churchillova prohlášení ***„...nový zájem, který Velká Británie projevuje o možnosti většího obchodu a spolupráce s Ruskem."***[1043]

1039 A. J. P. Taylor, *The Origins of the Second World War*, s. 207, 209.

1040 A. Buckreis, *Politik des 20. Jahrhunderts*, s. 34.

1041 P. H. Nicoll, op. cit., s. 128 (ve vydání z roku 1999), cituje: *The Times*, Londýn, 23. ledna, 4. a 22. února 1939 a *HANSARD' s Parliamentary Debates:* Commons, 31. ledna 1939.

1042 A. Buckreis, op. cit., s. 54.

1043 E. Hughes, *Winston Churchill – British Bulldog – His Career in War and Peace*, s. 168.

V *Documents on British Foreign Policy* (Dokumentech o britské zahraniční politice) jsou doklady o tom, že kromě Chamberlaina se téhož 9. března snažil prosadit britský úvěr na Sovětský svaz také tajemník ministerstva zámořského obchodu pan Hudson, a to takovým způsobem, že to Majského velmi znepokojilo a zneklidnilo a tento krok si mohl vysvětlit pouze nějakými skrytými, politickými motivy.[1044] Snaha Velké Británie získat Sovětský svaz proti Německu se tak projevila již v době, kdy nebyla k dispozici ani záminka. K okupaci Čech a Moravy došlo až o šest dní později!

Chamberlain v říjnu 1939 napsal, když se ohlížel za svým působením v úřadu, že nevěří, ***„že bylo možné, abych udělal více, než jsem udělal pro přípravu země na válku po Mnichovu.“***[1045]

I když tato pozdější Chamberlainova pomstychtivá poznámka mohla být možná přehnaná, skutečně svědčí o tlaku, který byl v oněch měsících na ministerského předsedu vyvíjen z vlastních řad.

Všechna tato opatření odrážejí britskou snahu po Hitlerem podepsané deklaraci o míru a přátelství - v době, kdy Hitler tuto deklaraci nesporně dodržoval. Britská vláda se nemohla oprávněně snažit ospravedlnit tvrzením, že tento postup se stal nezbytným v rámci evropského míru a evropské bezpečnosti, neboť znamenal skutečně zjevný rozchod se zásadami mírového jednání, jak byly dohodnuty s Německem. Každému rozumnému člověku muselo být zřejmé, že britskou akcí se rozdmýchává válečný požár. Winston Churchill prohlásil 10. března 1939 Bernardu Baruchovi, Rooseveltovu hlavnímu poradci, který nebyl bez znalosti vnitřní situace v britském vedení: ***„Válka se blíží velmi brzy. My v ní budeme a vy [Spojené státy] v ní budete.“***[1046]

Britská vláda si byla vědoma, že Německo nechce s Británií bojovat a že se snaží o mír a přátelství i s jinými zeměmi. Jedinou Hitlerovou reakcí na britskou snahu o zásah byl vstup do Prahy 15. března 1939, který však - jak bylo popsáno samostatně - byl způsoben celou řadou dalších příčin. (Hitlerův projev 9. října 1938 v Saarbrückenu, který byl západními mocnostmi „interpretován“ jako „provokace“, pouze upozornil na nebezpečí, které z

[1044] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek IV, dok. 193 a 194.
[1045] K. Feiling, op. cit., s. 456.
[1046] R. Sherwood, *Roosevelt and Hopkins*, s. 113; J. F. C. Fuller, *Decisive Battles of the Western World*, svazek III, s. 375.

britského postoje nutně vyplývalo, a varoval před pokračováním v této politice. V žádném případě však neznamenal odvrat od mnichovského podpisu.)

Britská reakce na 15. březen 1939

Britská vláda spolu s francouzskou vládou požadovala v nótě Hitlerovi vysvětlení jeho jednání v Praze. Britský premiér neměl v úmyslu využít vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava jako příležitost k válečné odpovědi.[1047] Jak se však stávalo již obvyklou praxí, opět se podvolil nátlaku, který na něj byl vyvíjen. *„Nepovažoval [Chamberlain] za nutné doporučovat parlamentu nějaké praktické kroky. Chamberlainův postoj [15. března 1939 v Dolní sněmovně] vyvolal prudkou reakci nejen ze strany opozičních labouristů a liberálů, ale dokonce i některých složek Konzervativní strany. Eden zejména ostře kritizoval zahraniční politiku vlády a vyslovil varování, že po anexi Československa budou následovat nové agresivní akty ze strany fašistických diktátorů. Eden důrazně požadoval ustavení koaliční vlády všech stran, jejímž úkolem by byl účinný odpor proti agresi a která by za tímto účelem navázala úzkou spolupráci s ostatními mírumilovnými státy.“*[1048]

Lord Halifax prozradil 15. března 1939 německému velvyslanci v Londýně von Dirksenovi: ***„Chápu, že pan Hitler touží po nekrvavých vítězstvích, ale jednoho dne se setká s něčím, co nekrvavé nebude.“***[1049]

Taktika, kterou skupiny usilující o válku používaly k prosazení své vůle, šla mnohem dál než jen k upevnění vlastní pozice v případě konfliktu. ***„Zvláštní mlčení lorda Halifaxe v týdnech před německou okupací Prahy, kdy si byl plně vědom blížící se krize, a zejména to, že vlastně neodpověděl na Ribbentropův dopis z 28. února, vyvolalo v Němcích dojem, že okupace Československa nebude mít na anglo-německé vztahy žádné pozoruhodné nebo nepříznivé důsledky. Další vývoj jasně ukazuje, že Halifax byl odhodlán uvést Německo v omyl, aby se domnívalo, že nejenže nebude klást žádný odpor proti chystané akci v Československu, ale že ji dokonce bude skutečně podporovat. Z celého postoje Chamberlaina a Halifaxe k české otázce od listopadu 1938 až do 15. března 1939 je tedy zřejmé, proč se neodvážili učinit z německé akce oficiální***

[1047] „Německá bílá kniha“ č. 2, s. CXXXIV a dok. 257, 264, 265.
[1048] I. M. Maiskij, *Who helped Hitler?* str. 100-101.
[1049] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek IV, dok. 279; A. J. Toynbee v *Survey of International Affairs 1939-1946*, svazek X, s. 61.

důvod pro svůj protest a snahu o podnícení britského veřejného mínění. S Vansittartovou pomocí však předložili nečestnou záminku pro svůj politický obrat, který pak mohl být zapsán do oficiálního protokolu.“[1050]

Tak se stalo, že v dobře zvoleném okamžiku, 17. března 1939, rumunský velvyslanec v Londýně Virgil Tilea *„po telefonátu z Paříže“*[1051], který zřejmě zařídilo ministerstvo zahraničí[1052], poslal britskému ministru zahraničí falešnou zprávu, že Německo předložilo Rumunsku ultimátum, přesněji řečeno, německá vláda měla od Rumunska požadovat monopol na rumunský vývoz a také donutit Rumunsko, aby v zájmu Německa přijalo opatření na omezení své průmyslové výroby, přičemž současně měly být rumunské hranice garantovány německými ozbrojenými silami. Zpráva o pobytu německé obchodní delegace v Rumunsku, shodou okolností v polovině března 1939, posloužila jako svorník, na nějž bylo možné příběh přikovat. Současná domněnka, že lež pana Tilea byla nastolena ministerstvem zahraničí prostřednictvím vymyšleného „telefonátu z Paříže“, mohla být mezitím posílena natolik, že se stala nezvratným důkazem.[1053]

V britských vedoucích kruzích se v té době chtělo jít cestou, která se parafrázuje jako „zastavit Hitlera“, odmítnutím kompromisu a jako *„metody bez války“*.[1054] Tyto plány byly zaměřeny na akci a iniciativu a člověk se ani nenamáhal tvrdit, ať už jen z propagandistických důvodů, že bezpečnost Velké Británie ohrožuje Hitler. Pouhé dobrovolné rozhodnutí rumunské vlády rozvíjet svůj obchod s Německem bylo vlivnými britskými kruhy interpretováno jako další „narušení evropské rovnováhy“ a z toho byla odvozena „nutnost“ zásahu proti Německu. Slovy ministerského předsedy: ***„Pokud by Německo získalo kontrolu nad rumunskými zdroji ropy, pšenice atd., ať už by toho bylo***

[1050] P. H. Nicoll, *Britain's Blunder* (německé vydání), s. 130.
[1051] Ústní prohlášení Tilea pro Helmuta Sündermanna.
[1052] P. H. Nicoll tvrdí, že nahlédl do dokumentů, podle nichž se před touto Tileovou lží vedla tajná jednání mezi Vansittartem a Tileem a že Tilea měl za své služby osobně profitovat z britské půjčky Rumunsku na nákup britské výzbroje - P. H. Nicoll, op. cit., str. 131-133.
[1053] F. Lenz, *Nie wieder München*, sv. I, str. 91-107; 28. srpna 1939 lord Halifax tento postup telefonicky předaného falešného telegramu zopakoval v záležitosti s ještě závažnějšími důsledky, neboť tímto způsobem „vykonstruoval“ polský souhlas s jednáním. srov. oddíl „Poslední dny míru“.
[1054] K. Feiling, *The Life of Neville Chamberlain*, s. 392.

dosaženo přímo nebo nepřímo, znamenalo by to velký přírůstek síly Německa a oslabení druhé strany.“[1055]

Již v té době Chamberlain s oblibou označoval německou hospodářskou aktivitu, mírovou německou práci a výkonnost za *„hospodářské proniknutí“*, *„které by mělo všechny účinky dobytí“*. Spojoval to s otázkou, jak Německo zastavit ***„ultimátem nebo jinými slovy preventivní a nejistou válkou“***.[1056] Britský premiér se sice nechtěl činit za takovou válku odpovědným, ale mohl počítat s dostatkem fanatiků na ministerstvu zahraničí, kteří by se jeho výroků chopili vehementně a kteří by je až příliš ochotně uvedli v život. Nebyl snad Chamberlainem zmiňovaný „případ Rumunska“, který se jevil jako obtížně *„rozlišitelný mezi ... flagrantními válečnými činy a ... hospodářským pronikáním“* se *„všemi výsledky dobývaní“*, pro jeho kolegy z Foreign Office ničím jiným než výzvou k akci?

Tileova lež byla co do načasování i obsahu příliš dobře začleněna do již rozběhnuté londýnské politiky šíření fám, než aby se dalo předpokládat, že jejím zdrojem je někdo jiný než ministerstvo zahraničí. Bylo to v době, kdy britská vláda ještě nezvolila Polsko jako zemi, kterou by - jak si někdo představoval - bylo možné vyburcovat proti Německu - a to ani poplachem světového veřejného mínění. Jak bylo známo, *„obávali se, že by se Polsko mohlo sblížit s Německem“*[1057], a předpokládali proto, že se v Polsku nesetkají s žádoucí odezvou. Ministerstvo zahraničí využívalo své celosvětové komunikační sítě a protiněmecky orientovaných cílů jiných zemí a ovlivňovalo světové mínění tím, že naznačovalo, že kromě Rumunska je tu Ukrajina, západní mocnosti a oblast Středomoří, které jsou přímo ohroženy bezprostředním německým útokem.[1058] Polsko si pospíšilo, aby tuto Londýnem vyvolanou psychózu podpořilo vlastními poplašnými zprávami[1059]; Sověti zase této agitace využívali pro své vlastní cíle.

Tato rumunská šokující zpráva příliš přesně odpovídala britské mentalitě a intelektuálnímu chápání světového veřejného mínění; navíc příliš přesně odpovídala cíli agitace, který, vybraný pro propagandistické účely, již

[1055] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek V, dok. 2: Chamberlain polskému ministru zahraničí v Londýně 4. dubna 1939.
[1056] K. Feiling, op. cit., s. 402.
[1057] A. J. P. Taylor, *The Origins of the Second World War*, s. 207.
[1058] D. Hoggan, *The Forced War*, s. 240.
[1059] *ADAP*, sv. VI, dok. 6.

Churchill v rozpravě v Dolní sněmovně po mnichovské konferenci zcela nafoukl: „Otevření cesty k Černému moři“:

a) Vzhledem k tomu, že Německo nemělo s Rumunskem společnou hranici, ale od nejbližšího rumunského cípu země ho dělilo 350 kilometrů maďarského území, byl do této zprávy psychologicky zapracován i německý nepřátelský záměr vůči Maďarsku.

b) Tímto způsobem mohly být zkresleny příčiny rozpadu Československa a média se mohla na této falzifikaci vyřádit tvrzením, že Hitlerův pochod na Prahu je třeba považovat za další krok v jeho plánování dalších agresivních akcí proti národům světa, jak to předpověděl již pan Eden v rozpravě v Dolní sněmovně 15. března 1939.[1060]

c) Britské dojetí nad úspěšnou obchodní politikou, kterou Německo vedlo vůči balkánským zemím, bylo obzvláště výrazné v případě Rumunska, protože Rumunsko se mohlo stát nejdůležitějším dodavatelem ropy pro Německo a protože Velká Británie tam měla značné zájmy v ropném průmyslu a dalších odvětvích hospodářství.

Konkrétní důkaz, že lord Halifax osobně vymyslel „Tileovu lež“, odhaluje řetězec indicií o jeho jednání 17. března:

a) Již 16. března Halifax prostřednictvím sira Roberta Vansittarta naznačil sovětskému velvyslanci změnu politiky Velké Británie, která bude uvedena v Chamberlainově projevu 17. března.[1061]

b) To, že Halifax přesvědčil svého ministerského předsedu, aby podnikl tuto akci a postavil se Německu, potvrzuje několik britských historiků.[1062]

c) „Ráno“ [17. března] již Halifax věděl, že *„Chamberlain přednese projev, který bude ‚dosti tvrdý‘“*, protože to řekl americkému chargé d'affaires Johnsonovi. Jistě mu neřekl všechno, ale dost na to, aby Johnson poslal do Washingtonu telegram: *„Mají podezření, že Hitler bude pokračovat v pohybu, a to poměrně rychle.“*[1063]

[1060] I. M. Majskij, op. cit., s. 101.
[1061] I. Colvin, *Vansittart in Office*, s. 295, 294.
[1062] Tamtéž.
[1063] C. Tansill, *Back Door to War*, s. 454.

d) *„Odpoledne“* požádal Tilea o *„naléhavou schůzku“* s britským ministrem zahraničí. Teprve poté se Halifax „dozvěděl“ oficiálně o „německém ultimátu“. Během tohoto rozhovoru sdělil Tilea, že večer Chamberlain přednese projev, do něhož již byly v podstatě zapracovány důsledky této nejnovější informace. Tilea tyto skutečnosti zjevně nepřekvapily.[1064]

e) Halifax nechal do zápisu z odpoledního rozhovoru s Tileem zapsat, že mu rumunský ministr „zanechal telegram“, v němž byl instruován, aby učinil tento krok a informoval britského ministra zahraničí.[1065] Tento telegram však nelze nalézt v žádném jiném dokumentu a nikdo se na něj neodvolával jako na zdroj. Zřejmě i Tilea nechal v nevědomosti „telegram“, který byl zaznamenán v protokolu, protože ve skutečnosti hovořil pouze o „telefonátu z Paříže“.

Pozoruhodné je, že „zpráva o ultimátu“ se týkala výhradně Londýna, zatímco ve všech ostatních hlavních městech byl ohledně této záležitosti klid. Například britský velvyslanec v Bukurešti sir Reginald Hoare poslal 18. března do Londýna telegram: ***„2. Zdálo se mi tak naprosto nepravděpodobné, že by mě ministr zahraničních věcí [Rumunska] neinformoval o tom, že zde vznikla <u>bezprostředně</u> hrozící situace, že jsem si ho zavolal, jakmile byly rozluštěny Vaše telegramy do Varšavy a Moskvy. Řekl mi, že je zavalen dotazy ohledně zpráv o německém ultimátu, které se dnes objevily v ‚The Times‘ a ‚Daily Telegraph‘. Nebylo na tom ani slovo pravdy.“***[1066]

Lord Halifax se zároveň s nadměrnou horlivostí snažil zjistit, jaká bude zamýšlená reakce Varšavy, Bělehradu, Ankary, Atén, Paříže, Moskvy a Washingtonu v případě německého válečného tažení proti Rumunsku.[1067]

Dokonce i po nezpochybnitelném vyvrácení podvodu s Tileem a navzdory protestům obdrženým z Bukurešti britské vedení odmítalo tuto lež popřít. Místo toho ji britská vláda využila k ospravedlnění akcí, které by měly vážné důsledky: Chamberlain pronesl v Birminghamu očekávaný projev, který opřel o „nejnovější informace“ lorda Halifaxe.

[1064] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek IV, dok. 395.
[1065] Tamtéž.
[1066] Tamtéž, dok. 399.
[1067] Tamtéž, dok. 416.

Hitler byl od této chvíle považován, jak zamýšlela britská politika, už ne pouze za „agresora“, ale za muže, který plánuje „ovládnout svět silou“.[1068]

Britská vláda - a v jejím stínu i francouzská vláda - *„vyvíjely na Rumunsko neobvyklý tlak“*, aby zabránily uzavření hospodářské smlouvy s Německem.[1069] ***„Stěžoval si [Gafencu] na obrovský tlak, který byl až do poslední chvíle vyvíjen na vládu ze zahraničí, aby zabránil uzavření Wohlthatské smlouvy. Například britský ministr si ho zavolal ohledně údajného německého hospodářského ultimáta, které popřel. Ministr volal znovu, protože v Londýně jeho popření nevěřili. Gafencu si také stěžoval na neuvěřitelné fámy, které se šířily s cílem ho svrhnout.“***[1070]

Na základě Tileovy lži Halifax ještě téhož dne 17. března zintenzivnil snahu o zapojení Sovětského svazu do koalice proti Německu. Předložil návrh, že SSSR by měl být připraven nabídnout Rumunsku pomoc proti německé agresi a uskutečnit vhodnou dohodu. Tím by se upevnily vazby pro diplomatická a vojenská jednání se SSSR, které se vytvořily již po Chamberlainových návštěvách sovětského velvyslanectví v Londýně 1. a 9. března 1939.[1071]

Ačkoli se Chamberlain nejpozději 18. března dozvěděl, že nikdy neexistovalo německé ultimátum namířené proti Rumunsku, přesto převzal iniciativu, aby se *„něco“ „okamžitě udělalo jako demonstrace proti dalšímu německému postupu“*[1072], s výslovným požadavkem, aby se SSSR, Francie a Polsko spojily v systému „kolektivní bezpečnosti“.

Sovětští historici mají možná pravdu, když píší: ***„V průběhu měsíce od 18. března do 17. dubna neprobíhaly žádné rozhovory o spojenectví [mezi Británií, SSSR a Francií], ale místo toho byly ze strany britské vlády činěny pokusy dotlačit SSSR k diplomatickým akcím proti Německu takového druhu, které nutně musely vést ke zhoršení německo-sovětských vztahů a které měly přimět Německo, aby upustilo od realizace svých bezprostředních cílů***

[1068] K. Feiling, op. cit., s. 400; F. Berber, *Deutschland - England 1933-1939*, s. 189.
[1069] *ADAP*, sv. VI, dok. 131.
[1070] Tamtéž, dok. 80: Zpráva německého ministra v Bukurešti Fabriciuse ministerstvu zahraničí z 24. března 1939.
[1071] E. Hughes, *Winston Churchill – British Bulldog – His Career in War and Peace*, s. 168.
[1072] A. J. P. Taylor, op. cit., s. 207.

týkajících se Rumunska a Polska. Jejich záměrem bylo vyprovokovat Německo k útoku na SSSR.“[1073]

Jako důkaz citují mimo jiné memorandum ministerstva zahraničí z 22. května 1939, v němž se uvádí: ***„...že je nezbytné, pokud musí dojít k válce, pokusit se do ní zapojit Sovětský svaz, jinak by na konci války Sovětský svaz se svou neporušenou armádou a Anglií a Německem v troskách ovládl Evropu.“***[1074]

Dne 20. března 1939 Chamberlain napsal Mussolinimu: *„Slyšel jsem mnoho zvěstí, že pan Hitler chystá nějaký nový převrat. Znamená to, že události v Československu jsou jen předehrou k dalším pokusům o ovládnutí jiných států? Pokud ano, předvídám, že dříve či později, a pravděpodobně dříve, bude další velká válka nevyhnutelná.“*[1075]

Chamberlain se nechal slyšet, že se mu Německo jeví jako odhodlané vnutit svou vůli „všem ostatním“ národům. Přesto pan Chamberlain nepovažoval za nutné praštit mediální horké hlavy a šiřitele fám ve svých řadách po prstech a distancovat se od těchto fám a hlášek.

Rozhovory s polským ministrem zahraničí Beckem, které se konaly v Londýně ve dnech 4. až 6. dubna 1939, jasně ukázaly, jak intenzivně britské vedení znovu a znovu rozehrávalo karty „Maďarska“, „Rumunska“ a „Jugoslávie“ proti váhavému Polsku, které se nepovažovalo - stejně jako balkánské země - za ohrožené, aby tuto zemi získalo na svou stranu pomocí psychózy strachu.[1076] Tyto pokusy, které byly výsledkem četných jednání v rámci diplomatické výměny od počátku března 1939 mezi Londýnem a Paříží, také jasně odhalují účelové jednání ministerstva zahraničních věcí o Tileově lži. Každý politik, který neměl s podvodem Tilea žádnou spojitost, by se po několika oficiálních popřeních o čtrnáct dní později sotva pokoušel šokovat polskou vládu, která se odmítla nechat ohromit fiktivním německým hospodářským ultimátem Rumunsku, *„hrozbou německého útoku ze vzduchu*

[1073] W. G. Truchanovsky, „Zahraniční politika Anglie v první fázi všeobecné krize kapitalismu (1918-1939)“ (rusky), s. 354.
[1074] Tamtéž, s. 358; *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek V, dok. 285, s. 331 a dok. 589, s. 646.
[1075] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek IV doc. 448.
[1076] Tamtéž, svazek V, dok. 2, 10.

na Rumunsko". Beck toto Halifaxovo remonstrování odmítl jako *„čistě teoretické"*.

Především Velká Británie, ale i další země později označovaly zřízení protektorátu nad Čechami a Moravou za jeden z rozhodujících důvodů války. To je však jen záminka, protože záměry britské vlády byly vyjasněny již před „Prahou" - různé pohnutky britské vlády po mnichovské konferenci a zinscenování Tileova podvodu tuto záležitost učinily nepochybnou.

Carte Blanche Polsku 31. března 1939

Od poloviny března 1939 začala britská vláda jasně rýsovat svou politiku intervence na kontinentě a bez ohledu na právní postavení zvyšovat pravděpodobnost vypuknutí války, ne-li ji učinit zcela nevyhnutelnou. Lord Halifax uvedl Polsko do stavu poplachu a navrhl změnit polsko-rumunské spojenectví, které bylo namířeno proti Sovětskému svazu, na protiněmecký pakt. Ve skutečnosti Polsko ani Rumunsko nebyly na takovou změnu připraveny[1077], nicméně přesto se Varšavě tímto znovu dostávalo poučení, že Británie je odhodlána bojovat proti Německu a že Polsko si může být jisto bezpodmínečnou pomocí Londýna. Identické ujištění již ostatně přišlo ze Spojených států.[1078]

Britské a francouzské „obavy", které se objevily při příležitosti Ribbentropova přátelského setkání ve Varšavě koncem ledna 1939, ale již předtím v listopadu 1938 v souvislosti s možným německo-polským ujednáním o Danzigu[1079], byly nakonec prověřeny vnímáním, které naznačil již 15. listopadu 1938 Kennard: ***„Taková politika (že by Polsko nakonec vstoupilo na německou stranu [napsal Kennard]) by byla v Polsku tak neoblíbená, že si nemyslím, že by se mohla uskutečnit, dokud by existovala dobrá šance, že západní mocnosti porazí Německo. Domnívám se, že Polsko by zůstalo neutrální tak dlouho, jak by to jen bylo možné, ale když by bylo jasné, že Německo prohrává, veřejné mínění by donutilo vládu připojit se k západním mocnostem, pokud by nějaká předchozí akce sovětského Ruska nepřinutila***

1077 *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek IV, dok. 551 (28. března 1939) a svazek V, dok. 278, 279.
1078 H. Roos, *Polen und Europa*, s. 395.
1079 *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek III, dok. 321.

Polsko, aby se zavázalo k odražení postupu bolševických vojsk přes polské území.“[1080]

V době, kdy francouzský ministr zahraničí *„nabyl dojmu“*, *„že podle názoru polské vlády nehrozí bezprostřední nebezpečí útoku Německa na Rumunsko, Maďarska na Rumunsko nebo Německa na Maďarsko“*[1081], Chamberlain, lord Halifax a Bonnet se 22. března 1939 snažili *„zajistit její [polskou] účast v organizaci, kterou se snažíme vybudovat na obranu Rumunska“*.[1082] Chamberlain na této londýnské konferenci prohlásil: ***„Cílem bylo zabránit expanzi germanismu. K tomu je třeba dát Německu pocítit, že se na východě setká s odporem. Pokud by Polsko a Rumunsko vzbudily dojem, že nejsou nakloněny žádnému plánu organizace obrany proti Německu, nebylo by možné takový dojem v Německu vyvolat.“***[1083]

Sovětský svaz měl být do tohoto systému začleněn později. Chamberlain i Bonnet se shodli na tom, že Rumunsko ani Polsko se necítí být ohroženy, že tyto dvě země nevidí žádné náznaky „rozpínavého germanismu“ a že obě země (až na únavnou menšinovou otázku v Polsku) žijí s Německem v naprosto mírových vztazích. Chamberlain a Bonnet se však zároveň plně shodli na tom, že stačí tyto země na tuto „hrozbu“ upozorňovat dostatečně vytrvale a opakovaně, aby nakonec udělaly to, co Paříž a hlavně Londýn chtějí. Protože ani Tileova lež, ani četné fámy dosud neudělaly žádný dojem, když ani zřízení protektorátu nad Čechami a Moravou Hitlerem nepřineslo sebemenší změnu v polské a rumunské politice, cítil se nyní Londýn povinen říci věci poněkud jasněji. ***„M. Bonnet s tímto závěrem souhlasil a domníval se, že by se v tomto směru dalo něco podniknout. Nabyl dojmu, že Poláci nemají rádi vágní závazky, ale pokud by jim bylo předloženo něco přesného, pravděpodobně by je přijali.“***[1084]

Ve stejný den, kdy v Londýně probíhala tato diskuse a Chamberlain s Bonnetem se dohodli, že *„vyzkouší tuto novou taktiku“*, poslal britský velvyslanec ve Varšavě Kennard telegram ministru zahraničí: ***„Pan Beck by zjevně nedosáhl jednoho z našich cílů, a sice veřejně varovat pana Hitlera. 2. Zveřejnění se souhlasem Polska by však mohlo být možné poté, co by Polsko bylo v tajné diskusi ujištěno, že západní mocnosti uvažují o účinných a***

[1080] Tamtéž, dok. 312.
[1081] Tamtéž, svazek IV, dok. 484.
[1082] Tamtéž.
[1083] Tamtéž.
[1084] Tamtéž.

okamžitých krocích na odpor proti německé agresi. 3. Potíž s Danzigem spočívá v tom, že sám o sobě není dobrým casus belli, a i když by pan Beck rád věděl (i když by to nemohl připustit), že není bez podpory pro případ, že by jednání s Německem nabralo nepříjemný směr, přesto přirozeně myslí více na to, co může získat, než na to, co může dát v oblasti kolektivní bezpečnosti; obsazení Memelu ho přivedlo o krok blíže k našim představám a jeho nabídka tajných rozhovorů by podle mého názoru neměla být bez dalšího odmítnuta, ale využita k dokončení jeho konverze.“[1085]

Ještě téhož 22. března přišla do Londýna souběžně s Kennardovou depeší informace, že Beck se cítí být nucen *„přiklonit se více na stranu Německa“* a že by ho *„příliš nezajímalo britské prohlášení o pomoci“* proti Říši.[1086] Ani to však britskou vládu nepřimělo k tomu, aby od svého plánu upustila.

Mezitím měl mimořádný americký velvyslanec v Paříži obzvlášť napilno. Bullit 23. března 1939 naléhal na prezidenta Roosevelta, ***„aby se ‚některé národy v Evropě‘ rychle postavily Německu“***.[1087] Dále se spojil s polským velvyslancem v Paříži, který definoval hru, kterou západní mocnosti plánovaly s evropskými národy, těmito slovy: ***„Zdánlivá snaha o spolupráci s Ruskem ve formě a v rozsahu, který pouze pokrývá potřeby Chamberlainovy vnitřní politiky, vyvolává podezření, že zde nejde jen o obranu národů ohrožených novými metodami německé politiky, ale také o ideologický boj proti hitlerismu, a že konečným cílem těchto akcí není mír, ale vyvolání revoluce v Německu... Je znepokojující, ba tragickou skutečností, že pokud jde o současnou situaci, nejde o to, aby byly ohroženy zájmy jedné země, ale - bez nadsázky - aby se zabránilo katastrofálnímu ozbrojenému konfliktu. Jako příklad uvádím Polsko. Neznám text britského návrhu ani záměry pana Hitlera, ale po pečlivém prozkoumání některých nezaměnitelných aspektů jsem si vytvořil vlastní názor na aktuální situaci. Britská iniciativa, která je nerozvážná, lehkovážná ve své formě a vadná ve svém obsahu, staví polskou vládu před alternativu, že buď ohrozí své vztahy s Německem, nebo že její jednání s Londýnem ztroskotají. V prvním případě se Hitler může cítit nucen použít proti nám sílu, na což bychom nemohli odpovědět jinak než ozbrojeným odporem. To by vedlo k všeobecnému evropskému konfliktu. V druhém případě by neúspěch jednání s Londýnem byl pro Hitlera důkazem nepoctivosti a slabosti britské a***

1085 Tamtéž, dok. 489: 22. března 1939.
1086 I. Colvin, *Vansittart in Office*, s. 301.
1087 H. E. Barnes, *Perpetual War for Perpetual Peace*, s. 204.

francouzské politiky, což by ho následně povzbudilo k dalším expanzivním podnikům ve východní a střední Evropě, které by dříve či později vedly k válečné katastrofě. Za těchto okolností je nejen dětinské, ale i zločinné pokoušet se učinit Polsko odpovědným za válku nebo mír. Je třeba jednou provždy uvést na pravou míru, že odpovědnost nesou především Francie a Anglie, jejichž nesmyslná nebo směšně slabá politika vedla k situaci a událostem, k nimž nyní dochází."[1088]

Bullittovu otázku, *„zda bychom přijali společné spojenectví, kdyby nám ho zítra nabídla Británie a Francie"*, Lukasiewicz odbyl poznámkou, že to bude záviset na britské vojenské připravenosti. Dosavadní britská opatření nepřesvědčila Polsko, že Anglie je plně odhodlána přerušit vztahy s Německem. Až dosud to měli být právě ostatní - například Polsko -, kdo měl ohrozit své vztahy s Německem. Bullitt si *„přisvojil mé názory"*, nechal je sdělit Chamberlainovi a následně (26. března) prohlásil, že Spojené státy mají prostředky, *„jak vyvinout skutečný nátlak na Velkou Británii, a on by jejich mobilizaci velmi vážně zvážil"*.[1089]

V tomto období, přesněji 24. března 1939, byla britská vláda informována jugoslávským princem regentem princem Pavlem, *„že polská vláda se v žádném případě nebude předem zavazovat k boji proti Německu za hypotetických okolností"*.[1090]

Nejenže polská, britská a francouzská vláda neměly vůbec žádný důvod tvrdit, že Německo Polsko ohrožuje, ale tajné depeše britských vojenských expertů naopak naznačovaly, ***„že čistě z vojenského hlediska je současný okamžik pro válku nejvhodnější"***.[1091]

Těmito slovy informoval britský letecký atašé J. L. Vachell prostřednictvím britského velvyslanectví v Berlíně 6. dubna 1939 ministerstvo zahraničí: ***„Jak víte, včera večer jsem se vrátil z krátké návštěvy Polska, během níž jsem měl možnost diskutovat o situaci s řadou různých lidí ve Varšavě, a na zpáteční cestě jsem navštívil Danzig, kde jsem díky laskavosti pana Shepparda, našeho generálního konzula, mohl nahlédnout do místní situace.***

[1088] „Německá bílá kniha" č. 3 - *Polish Documents Relative to the Origin of the War* (Polské dokumenty týkající se vzniku války), dok. 11: Zpráva polského velvyslance v Paříži do Varšavy z 29. března 1939.
[1089] Tamtéž.
[1090] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek IV, dok. 511.
[1091] Tamtéž, svazek V, dok. 51 a dodatek.

Během mého pobytu ve Varšavě mi pan velvyslanec ukázal depeši, kterou obdržel z Berlína a která vyjadřovala názor, že z vojenského hlediska je současná doba nejvýhodnější příležitostí k preventivní válce proti dalším německým ambicím, a že by dokonce bylo pro nás výhodné takovou válku vyprovokovat.“[1092]

Že takové strategické názory nebyly jen důsledkem, ale spíše základem britské záruky Polsku, ukazují přesvědčivě britské dokumenty. Britská vláda měla k dispozici celosvětové možnosti, jak prosadit svou vůli „politiky rovnováhy sil“. ***„Koncem března [1939] rozšířil berlínský zpravodaj listu News Chronicle divokou fámu, že se Německo chystá napadnout Polsko. Tato fáma posloužila [britské] vládě. Nevěřila jí, ale veřejnost požadovala akci. Vláda proto zveřejňovala svou nabídku Beckovi. Tím by bylo uspokojeno domácí veřejné mínění a Beck, který by dostal otevřený příslib, by se cítil zavázán oplatit jej tím, že dá vlastní příslib Rumunsku... Britové proto začali plánovat nátlak na Becka kvůli záruce Rumunska.“***[1093]

Britská vláda sice nebyla tak úplně slaboduchá pod vlivem svého tisku, nebo spíše „veřejného mínění v zemi“, protože to byla koneckonců vláda, kdo do značné míry řídil „veřejné mínění v zemi“. Ve skutečnosti již dávno předtím, než „vůle veřejného mínění“ přitahovala pozornost, probíhaly v Londýně a Paříži diskuse vedoucích skupin o plánech, jak přimět Polsko ke „kompromisu“ ve vztazích s Německem, respektive o životně důležitých faktorech, které měly být později uvedeny jako důvod záruky. Také garance Polsku nebyla vůbec „spontánním aktem“, vyvolaným novinovou zprávou, ale byla pečlivě koordinována s tajnými zprávami, které byly k dispozici. O tom, že britská vláda se nemohla starat o vůli národa, tj. neviděla se v roli vykonavatele „veřejného mínění“, svědčí i to, že jak její nedávná opatření, tak záruka Polsku, rozhodující o válce a míru v Evropě, byla prosazena bez jakýchkoli debat v parlamentu, ano, dokonce i bez konzultací ve vládě, hrstkou mužů.[1094]

Neville Chamberlain tak 31. března 1939 bezpodmínečně, aniž by ho někdo žádal nebo na něj tlačil, aniž by to bylo nutné, předal rozhodování o nasazení síly britského impéria se všemi důsledky polské vládě, ba dokonce i

---

1092 Tamtéž.
1093 M. Gilbert, R. Gott, *The Appeasers*, s. 236 (německé vydání, s. 188).
1094 *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek IV, dok. 484; M. Gilbert, R. Gott, op. cit., s. 235 (německé vydání, s. 187).

podřízeným polským představitelům. Tato plná moc byla udělena způsobem, který *„ignoroval otázku agresora“*.[1095] Chamberlain poskytl tuto carte blanche zemi, která

a) svou částečnou mobilizací, jež proběhla teprve před několika dny, a nedostatkem zdrženlivosti obyvatelstva vůči Německé říši a německým menšinám jasně prokázaly svou touhu po válce[1096];

b) v žádném případě nemohla být řazena mezi blízké spojence Velké Británie, ale dříve a ještě v roce 1938 byla britskou vládou považována za značně skeptickou a byla hodnocena jako nespolehlivá (sudetská krize)[1097];

c) která od roku 1918 neustále a absolutně, jak v menšinové otázce, tak ve svém zahraničněpolitickém postoji, nerespektovala zásady Společnosti národů a která ani v letech 1938/1939 nedala světu jako celku žádný náznak nového směru usmíření se svými menšinami a sousedy;

d) od roku 1919 hlásala své expanzionistické cíle a usilovala o ně;

e) měla diktátorskou vládu;

f) nemohla být vůbec chráněna Velkou Británií;

g) nebyla ohrožena Německem.

„Tato vázanost Velké Británie na každou polskou akci, ať už je jakéhokoli charakteru, představuje jedinečnou událost v análech diplomacie.“[1098]

Britská vláda prodloužila platnost bianko šeku v rámci jednostranného závazku vůči Německu, přičemž ignorovala nebezpečí hrozící Polsku ze strany SSSR, o němž věděli všichni západní politici, jak dokládají četná diplomatická sdělení z předválečného období. Povědomí o těchto nebezpečích bylo základním vědomím každého evropského politika. Britská záruka se však

---

[1095] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek IV, dok. 584; D. Hoggan, *The Forced War*, s. 338.
[1096] Tamtéž, svazek IV, dok. 573. Srovnej telegramy britského velvyslance ve Varšavě, které tuto polskou válečnou psychózu zdůrazňovaly již na jaře 1939.
[1097] Tamtéž, svazek III, dok. 137 a 206. Již v říjnu 1938 upozornil velvyslanec Kennard ministra zahraničí na vrchnostenské jednání plukovníka Becka a na diktátorské pořádky v Polsku.
[1098] K. Zentner, *Illustrierte Geschichte des Zweiten Weltkrieges*, s. 70.

netýkala polsko-německé státní hranice, ale byla přijata spíše za trvalé upevnění území v Západním Prusku a východním Horním Slezsku, které Polsko v roce 1918 ukradlo Německu, a také za zachování nepřijatelného zvláštního statusu Danzigu. Že zde nebyla zaručena žádná práva a že se následně jednalo o práci proti míru, je jasně patrné.

Tento „spontánní čin“ překvapil i polského velvyslance v Londýně Raczynského: ***„Není jisté, kdo za ním stojí, ale pravděpodobně to byl Halifax. Zejména nevím, jak se britská vláda dozvěděla, že situace je zralá na takovou záruku. V každém případě jsme to nebyli my, kdo jim to řekl.“***[1099]

S prohlášením o britské záruce nebyl předem seznámen ani polský velvyslanec, přestože 30. března 1939 vedl rozsáhlé rozhovory s lordem Halifaxem.[1100] Je možné, že to lze přičíst tomu, že Raczynski odmítal uznat, že Polsku hrozí nebezpečí ze strany Německa, protože Raczynski během těchto rozhovorů znovu potvrdil, že takové nebezpečí neexistuje. Pro lorda Halifaxe to však nebyla zrovna novinka; měl k dispozici dostatečné důkazy o Hitlerově touze po porozumění s Polskem.[1101] Také francouzská vláda se *„neobávala žádného bezprostředně hrozícího převratu proti Polsku“*.[1102]

V den vyhlášení záruky Chamberlain zdůraznil to, co lord Halifax 3. dubna, krátce před příjezdem polského ministra zahraničí Becka do Londýna, opakoval ve Sněmovně lordů: ***„Vláda Jeho Veličenstva nemá žádné oficiální potvrzení zvěstí o plánovaném útoku, a proto je nelze považovat za pravdivé.“***[1103]

Tato jasná fakta však lordu Halifaxovi nezabránila, aby s podvodným úmyslem informoval celý svět - jako v následujícím případě, kdy sděloval rumunské vládě - ***„...že jsme [britská vláda] byli vedeni k přijetí této prozatímní akce týkající se pouze Polska s ohledem na informace, které máme k dispozici a které zřejmě naznačují možnost okamžité akce proti této zemi.“***[1104]

Motivy, které stály v pozadí záruky při jejím udělení britskou vládou, lze odvodit jednak z doložitelného faktu, že Londýn se neobával žádných

---

1099 E. Raczynski, *In Allied London*, s. 12.
1100 *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek V, dok. 5.
1101 Tamtéž, svazek IV, dok. 573.
1102 Tamtéž, dok. 574.
1103 W. Jedrzejewicz, *Poland in the British Parliament 1939-1945*, díl I, s. 5, 23.
1104 *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek IV, dok. 583.

německých agresivních úmyslů, a také z toho, že Halifax navzdory dostupným uklidňujícím zprávám informoval svět o „německých agresivních úmyslech". Koneckonců motivy lze odvodit i ze samotného textu záruky. Premiér Chamberlain v již zmíněném projevu z 31. března 1939 uvedl: ***„Jakákoli změna právních skutečností ve věci mezi Polskem a Německem, respektive Danzigem, rozpoutá válku ze strany Velké Británie proti Německu, pokud by podle názoru Poláků mělo dojít k omezení jejich práv."***[1105]

Velká Británie se „spontánně" zavázala poskytnout vojenskou pomoc pro případ války, pokud by Polsko označilo nějakou akci za „ohrožení své nezávislosti", které vyžaduje vojenskou „odpověď". Rozhodujícím faktorem pro určení pravděpodobnosti války tedy nebyla fakta, ale spíše nahodilé „důvody", které by si Polsko mohlo zvolit jako záminku pro odhodlání k válce. Mezi ně patřily - jak se mělo ukázat - i německé návrhy na jednání, dokonce i německé nabídky kompromisu, i když ty byly polskou stranou vždy odmítnuty jako *„závoj, který má zakrýt naši kapitulaci"*.[1106]

V této souvislosti je třeba zdůraznit, že velvyslanec Kennard, jemuž byl návrh britské záruky předán k připomínkám, výslovně požádal britského ministra zahraničí, aby s ohledem na tehdejší polskou válečnou psychózu bylo do zamýšlené záruky vloženo slovo „nevyprovokovaná" (pro případ, že by došlo k „nevyprovokované" akci).[1107] Stejně výslovně to lord Halifax odmítl, neboť *„německá technika agrese je tak rozmanitá a zákeřná, že by se mohlo stát, že by Polsko mohlo být za určitých okolností v sebeobraně dohnáno k technickému aktu provokace"*.[1108]

Chamberlain poskytl tuto záruku Polsku rovněž „jménem Francie", aniž by však k tomu předem obdržel zmocnění od francouzské vlády. Francouzi neprojevili příliš velkou ochotu „zemřít za Danzig", nicméně tímto rozhodnutím Londýna, stejně jako později ultimátem a vyhlášením války Velkou Británií 3. září 1939, byli vmanévrováni do pozice, která jim neponechávala téměř žádnou možnost, jak se válečné politice Velké Británie postavit. A tak, ať už v dobrém či zlém, musela Paříž se zpožděním souhlasit s britskou zárukou Polsku „i jménem Francie".

[1105] A. Rein, *Warum führt England Krieg?* s. 10.
[1106] E. Raczynski, op. cit., s. 23.
[1107] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek IV, dok. 573.
[1108] Tamtéž, svazek IV, dok. 584 (Halifax 31. března 1939).

Kdyby britská vláda na základě poznatků o německých agresivních záměrech vůči Polsku a z obavy o mír ohrožený Německem poskytla záruku na pomoc Polsku v případě nevyprovokovaného Hitlerova útoku, pak by tato záruka byla legitimní a dokonce by nebyla na škodu míru v Evropě. Británie se poskytnutím záruky za těchto okolností opět jmenovala - zcela z vlastní vůle - „soudcem“ nad rovnoprávnými evropskými národy a strážcem hodnotového systému tohoto světa - přirozeně upřednostňujícím její národní zájmy. Tato politika by se ještě dala chápat jako „britská“, kdyby Británie dokázala rozeznat provokaci od agrese a usilovala nestranně o spravedlivé řešení.

Poprvé v britské historii Londýn bezpodmínečně přenesl rozhodování o otázce války či míru na cizí mocnost a předem schválil jakékoli opatření zamýšlené Polskem. Skončila doba, kdy francouzský premiér (Poincaré 1923) mohl ještě říci: ***„Britská vláda neměla v úmyslu nechat se zatáhnout do války, která by mohla vyplynout ze středoevropského nebo východoevropského konfliktu, neboť se obávala, že takový konflikt by mohl být docela dobře vyvolán nerozvážným jednáním mocností, které nechce povzbuzovat v dobrodružné politice tím, že jim předem poskytne příslib pomoci.“***[1109]

Winston Churchill byl tím, kdo označil britskou záruku Polsku v březnu 1939 za „milník ke katastrofě“, nicméně toto rozhodnutí schvaloval, měl z něj skutečně „radost“, jak se vyjádřil na konferenci v Teheránu v roce 1943[1110] - aniž by se zamyslel nad pěnivým polským šovinismem na jaře a v létě 1939. Konkrétně toto napsal britský válečný premiér o záruce Polsku: ***„Historie může být důkladně prozkoumána a propátrána, aby se nalezl paralelní případ k tomuto náhlému a úplnému obratu pět nebo šest let trvající politiky shovívavého, usmiřujícího ustupování – a její proměně téměř přes noc v ochotu přijmout očividně blížící se válku za mnohem horších podmínek a v mnohem větším rozsahu. Naše záruka Polsku [byla] ... milníky ke katastrofě... Konečně tu bylo rozhodnutí, přijaté v nejhorší možnou chvíli a na nejméně uspokojivém základě, které jistě povede k vyvraždění desítek milionů lidí.“***[1111]

[1109] C. Höltje, *Die Weimarer Republik und das Ostlocarno-Problem 1919-1934*, s. 67: Poincaré velvyslanci de Saint-Aulaireovi 23. ledna 1923.
[1110] *Foreign Relations of the United States - Diplomatic Papers* – (Zahraniční vztahy Spojených států) *The Conferences at Cairo and Teheran 1943* (Konference v Káhiře a Teheránu 1943), s. 598:1 prosinec 1943.
[1111] W. Churchill, *The Second World War*, svazek I, kniha I, „The Gathering Storm“, str. 270-272.

Winston Churchill dále přiznává, že nejen on sám, ale i „každý politik, který rozuměl situaci“, si v době uzavření dohody byl nebo měl být vědom válečné výbušnosti záruky Polsku: ***„Ale nikdo, kdo rozuměl situaci, nemohl pochybovat o tom, že to [poskytnutí britské záruky Polsku] znamená s největší lidskou pravděpodobností velkou válku, do které bychom se měli zapojit.“***[1112]

Tentýž Winston Churchill prohlásil 3. dubna 1939 v Dolní sněmovně: ***„Zastavit se zde s garancí Polsku by znamenalo zastavit se v zemi nikoho pod palbou obou zákopových linií a bez úkrytu jedné z nich... Musíme nyní jít vpřed, dokud nedojdeme k závěru. Poté, co jsme začali vytvářet Velkou alianci proti agresi, si nemůžeme dovolit selhat. Pokud selžeme, budeme ve smrtelném nebezpečí... Stalo se to otázkou života a smrti.“***[1113]

Od této chvíle se Winston Churchill energicky uplatňoval v tomto směru, tj. ve směru utužení pozic a dokončení bezpodmínečného spojeneckého paktu se Sovětským svazem.

Státní tajemník a člen odboje na německém ministerstvu zahraničí E. von Weizsäcker píše: ***„V normálním spojeneckém paktu se partneři dohodnou na vzájemné vojenské pomoci v případě nevyprovokovaného útoku třetí strany. O tom, zda takový případ existuje, rozhoduje samozřejmě partner, který je o pomoc požádán. Zde tomu však bylo naopak. Varšava měla ve svých rukou zatažení britského impéria do války.“***[1114]

Pokud nebylo cílem záruky vyvolat válku, pak zcela jistě bylo cílem zabránit opětovné mírové revizi předpisů versailleského diktátu.[1115]

Duff Cooper, britský ministr pro hospodářskou válku: ***„Ještě nikdy v historii jsme nedali rozhodnutí, zda Velká Británie zasáhne do války, či nikoli, jiné mocnosti. Nyní toto rozhodnutí spočívá na hrstce mužů, jejichž jména - snad s výjimkou plukovníka Becka - jsou našemu národu zcela neznámá [stejně jako jejich činy, kterých se měli dopustit v roce 1939 - pozn. autora].***

[1112] Tamtéž.
[1113] W. Jedrzejewicz, op. cit., díl I, str. 15-16.
[1114] E. von Weizsäcker, *Erinnerungen*, s. 222.
[1115] Tento závěr přesně odpovídal Halifaxově poznámce: *„jednoho dne se [Hitler] setká s něčím, co nekrvavé nebude.“ - Documents on British Foreign Policy* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek IV, dok. 279.

Proto mohou tito neznámí lidé již zítra požadovat vypuknutí evropské války.“[1116]

Francouz, profesor Henri Lebre, vyjádřil svůj názor v roce 1958: ***„Historie učí, že Polsko a jeho vůdčí osobnosti, jejichž megalomanie byla dobře známa a jejichž odvaha či spíše pošetilá troufalost neponechávala prostor zdravému rozumu, by byly těmi posledními, kterým by mohla být svěřena taková odpovědnost, pokud by se nechtělo spěchat ke katastrofě.“***[1117]

Liddell-Hart, významný britský vojenský autor a historik, připustil, že záruka Polsku, tak jak byla poskytnuta, *„měla válku provokující účinek“*, který byl ještě zesílen zavedením povinné vojenské služby v Británii.[1118]

Russell Grenfell, další britský vojenský historik, tomu rozuměl takto: ***„Záruka je sama o sobě výzvou. Veřejně vyzývá soupeře, aby záruku ignoroval a nesl následky; poté je pro tohoto soupeře jen stěží možné snažit se o mírové řešení sporu se zaručenou zemí, aniž by to vypadalo, že se podřizuje vydírání.“***[1119]

Německý historik Michael Freund si uvědomil: ***„Britský pakt o vzájemné pomoci s Polskem byl zlomovým bodem evropské otázky. Británie tím vyložila karty na stůl. 'Britové jsou nyní připraveni', jak řekl francouzský premiér Daladier, ‚vidět svou hranici na Visle a ne už na Rýně‘.“***[1120]

Britský bianko šek - kromě toho, že legalizoval špatné zacházení s německou menšinou v Polsku - také porušil přání obyvatel německého města Danzig, které, jak známo, nebylo pod polskou svrchovaností. Každý pokus obyvatel Danzigu vymanit se z pout, která jim byla nasazena Versailles a která byla v následujících letech neustále utahována Polskem (hospodářský tlak, rozšiřování polské sféry působnosti), byl nyní považován za spouštěč rozhodnutí Velké Británie pro válku. Každá nezávislá země smí uzavírat spojenectví s kýmkoli a pro jakoukoli otázku; smí se připojit k jakémukoli vojenskému, hospodářskému a politickému svazu, který považuje za

---

1116 M. Freund, *Weltgeschichte der Gegenwart in Dokumenten*, díl II, s. 103; A. Buckreis, *Politik des 20. Jahrhunderts*, s. 230.
1117 H. Lebre v *Les Origines Secrètes de la Guerre 1939-1945*, s. 104 (německé vydání, s. 83).
1118 B. H. Liddel-Hart, *Why Don't We Learn from History?* (německé vydání), s. 56.
1119 R. Grenfell, *Unconditional Hatred*, str. 86-87.
1120 M. Freund, op. cit., díl II, s. 102.

nezbytný. Když se však na druhé straně „svobodné“ německé město chce znovu spojit s Německem, nechce být nadále hospodářsky ruinováno cizí mocností a nechat se postupně dobývat, je to pak vnímáno jako důvod k britskému vyhlášení války Německu!

Britský licenční dopis měl účinek, který všichni zúčastnění očekávali: Nejenže polská vláda neuložila své zemi žádná omezení odpovídající její situaci, ale naopak, stejně jako v minulých případech, ztratila ze zřetele rozsah svých možností.[1121]

Několik dní po oznámení záruky odcestoval polský ministr zahraničí do Londýna. Po jednáních, která se tam konala od 4. do 6. dubna 1939, byl i plukovník Beck „velmi překvapen“ způsobem, jakým byl „zpracován“ a byl z něj udělán hrdina odboje proti Německu.[1122] Beck zklamal naděje Britů *„svou obvyklou velmocenskou arogancí, …nedal se pravděpodobně dojmout jemnými pobídkami Chamberlaina a Halifaxe.“*[1123] Britské naděje, které Beck zklamal, a pobídky, jimž odolal, měly - stejně jako nepodložené zvěsti o přesunech německých vojsk k polským hranicím[1124], které se podobně jako *„zvěsti o německých přesunech“* z „21. května 1938“, podle plánu a záměrně šířily po celém světě - jediný cíl: nechat Polsko s dítětem v náručí. Beck si těchto snah ministerstva zahraničí dobře všiml; jednání považoval podle názoru Josefa Potockého, vedoucího západního oddělení polského ministerstva zahraničí, za prostředek k zastrašení Němců *„a nezajímal se o přesné podmínky [dohody]“*.[1125] Řečeno výstižněji: Potocki se nezajímal o předběžné podmínky Londýna, které byly **podstatně rozsáhlejší. *„Nezaznamenal [Beck] ‚žádné známky nebezpečných vojenských akcí ze strany Německa‘; ‚neprobíhala žádná jednání‘ o Danzigu; ‚německá vláda nikdy nezpochybňovala polská práva v Danzigu a nedávno je potvrdila‘; ‚kdyby se měl řídit tím, co říkají sami Němci, řekl by, že nejzávažnější otázkou je otázka koloniální‘.“***[1126]

1121 J. F. C. Fuller, *The Second World War 1939-1945, A Strategical and Tactical History*, s. 23 (německé vydání, s. 18).
1122 H. Dahms, *Roosevelt und der Krieg*, s. 30.
1123 A. J. P. Taylor, *The Origins of the Second World War*, s. 212.
1124 Tamtéž, s. 210.
1125 E. Raczynski, op. cit., s. 343.
1126 A. J. P. Taylor, op. cit., s. 212; *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek V, dok. 1, 2.

Neville Chamberlain 3. dubna 1939 v Dolní sněmovně přiznal, že se snaží Německo obklíčit, i když s obrannými záměry. Jak „obranné“ toto obklíčení bylo, se ukáže, když vrhneme pohled na dvě země, které Británie za tímto účelem přizvala: Polsko se od roku 1919 opakovaně nabízelo, že na Německo udeří z východu. Přesto - nebo právě proto - se Polsko stalo důležitou figurkou v britské hře. Sovětský svaz otevřeně hrozil všem nekomunistickým státům zničením. Navzdory tomu - nebo právě proto - se Británie snažila zajistit si jejich vojenskou pomoc proti Německu.

Jak útočné mělo být toto obklíčení, je navíc patrné i z diplomatických jednání s ministrem zahraničí Beckem v Londýně. Lordu Halifaxovi nestačil Beckův příslib podpory v případě německo-britské války. Také v každém dalším konfliktu, do kterého se Německo zaplete, mělo Polsko bojovat a kromě toho mělo revidovat své odmítnutí sovětské pomoci. Navíc měla změnit polsko-rumunskou dohodu, která byla namířena proti Moskvě, na protiněmecký pakt. Dokonce i Beck odmítal podstoupit tolik nejasných rizik najednou. Lord Halifax poháněl tuto politiku dál, ačkoli věděl a uznával, že Hitler ani Mussolini válku nechtějí.[1127]

Abychom situaci uvedli přesněji: britská vláda tlačila polského ministra zahraničí do rozšiřujících se možností pravděpodobné války a svůj podpis pod reciproční záruku připojila s plným vědomím, že Beck chce Hitlera ponížit a klást podmínky, které by vedly jen ke zhoršení krize.[1128] Stejný postup sledoval i Chamberlain: *„Premiér [Chamberlain] souhlasil s tím, že v sázce jsou nejvážnější věci, totiž budoucnost obou zemí. Bylo nezbytné, aby se neocitly v nejhorším z obou světů, totiž aby zjistily, že vyprovokovaly Německo, aniž by si zároveň zajistily účinnou obranu.“*[1129]

Výsledkem londýnských jednání bylo uzavření dohody o vzájemných zárukách; podle jejích podmínek se Polsko rovněž zavázalo bezpodmínečně pomáhat Británii, a to bez ohledu na agresora.

[1127] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek V, dok. 2, 10: Záznam rozhovorů mezi Chamberlainem a Beckem v Londýně ve dnech 4.-6. dubna 1939.

[1128] *Foreign Relations of the United States 1939* (Zahraniční vztahy Spojených států 1939), svazek I, s. 118: Bullittova zpráva ministru zahraničí Hullovi ze dne 6. dubna 1939.

[1129] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek V, dok. 2, 10: Záznam rozhovorů mezi Chamberlainem a Beckem v Londýně ve dnech 4.-6. dubna 1939.

O obecném pocitu široké veřejnosti a vlády v hlavních městech v této době informoval 6. dubna 1939 mimo jiné americký chargé d'affaires Geist: ***„Mírová atmosféra německého hlavního města představovala ostrý kontrast k Paříži a Londýnu, kde převládaly zvěsti o válce a řeči o válce. V Berlíně panovala všeobecná důvěra, že se v roce 1939 podaří udržet mír.“***[1130]

Britský chargé d'affaires v Berlíně Ogilvie-Forbes 23. dubna 1939 ve svém závěrečném komentáři ke zprávě o padesátých narozeninách Adolfa Hitlera poznamenal, že se mu zdálo, že *„aplaudace mas jako celku se zdála být umělá a apatická a neměla příchuť onoho nadšení, které představuje zásadní faktor u každého národa, jenž může být v okamžiku vyzván, aby čelil vyhlídce na válku“*.[1131]

Politika fám a obklíčení od března do srpna 1939

Vedle diplomatických snah sehrály důležitou roli v přípravě na druhou světovou válku systematicky šířené fámy a pomluvy o údajných cílech německé zahraniční politiky, o přesunech německých vojsk, o německém zbrojení a o německých plánech na ovládnutí světa. Po anšlusu Rakouska k Říši zapojili britští diplomaté do hry Československo, což *„ho [Hitlera] zaskočilo“*.[1132] Falešné zvěsti o přesunech německých vojsk odstartovaly krizi v květnu 1938. Výsledek: Československo mobilizovalo svou armádu a udržovalo ji ve válečném stavu po celý měsíc bez ohledu na jasné vyvrácení fám. Všechny východoevropské státy, zejména Rumunsko a Polsko, byly smyšlenými německými plány na ofenzívu uvedeny do stavu poplachu a sousední země byly naléhavě požádány, aby se vyjádřily, zda budou v hrozící válce bojovat, či nikoli. Britský tisk se po mnichovské konferenci v roce 1938 neprojevil nijak velkoryse a *„věnoval velký prostor problému Ukrajiny“* a „německým aspiracím“, které se jí týkaly; zároveň naznačil, nepochybně jako způsob, jak zaskočit SSSR, *„že toto území není ve sféře britských zájmů. Dokonce i poznámky členů kabinetu byly ve stejném duchu.“*[1133] 10. března 1939 Stalin ve svém projevu na 18. sjezdu komunistické strany - řečeno slovy britského propagandisty - *„vyjádřil jistotu, že při všech zprávách zahraničních*

1130 D. Hoggan, *The Forced War*, s. 351.
1131 *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek V, dok. 275.
1132 A. J. P. Taylor, *The Origins of the Second World War*, s. 161.
1133 „Německá bílá kniha“ č. 3, dok. 14: Dopis polského velvyslance v Londýně hraběte Raczynského z 26. dubna 1939 ministerstvu zahraničních věcí ve Varšavě.

zpravodajů o německých ambicích týkajících se Ukrajiny - tedy zprávách, jaké jsem psal já sám - je přání otcem myšlenky."[1134]

Stalin tehdy poznamenal právě těmito slovy: ***„Rozruch, který vyvolala sovětská Ukrajina, je charakteristický pro britský, francouzský a severoamerický tisk. Představitelé tohoto tisku se rozkřikovali, že Němci pochodují na sovětskou Ukrajinu, že v současné době mají v držení takzvanou Karpatskou Ukrajinu s přibližně 700 000 obyvateli a že Němci provedou nejpozději do jara tohoto roku připojení sovětské Ukrajiny s více než 30 miliony obyvatel k takzvané Karpatské Ukrajině. Zdá se, že cílem tohoto podezřelého křiku bylo rozzuřit Sovětský svaz proti Německu, otrávit atmosféru a vyprovokovat konflikt s Německem, ačkoli k tomu nebyly žádné zjevné důvody... Ještě příznačnější je, že někteří politici a představitelé tisku v Evropě a ve Spojených státech amerických, kteří ztratili trpělivost s čekáním na očekávané ‚tažení proti sovětské Ukrajině', se obrátili k odhalování skutečného pozadí neintervenční politiky. Vysvětlují zcela otevřeně a černé na bílém, že se cítí být Němci velmi „zklamáni", neboť místo aby postupovali dále na Východ, proti Sovětskému svazu, obrátili se nyní - jen si to představte - směrem na Západ a požadují kolonie."***[1135]

Navzdory opakovanému popírání ze strany Stalina i německého tisku se Winston Churchill 19. května 1939 v Dolní sněmovně opět zmínil o nebezpečí *„německého útoku na Ukrajinu"*[1136], a to opět bez sebemenšího faktického důkazu.

Stále zřetelněji se tak projevovaly tendence k vytvoření *„‚protiagresivní' fronty ‚demokratických' států"*, jejíž součástí byl i SSSR, ze strany těch britských sil - jako byli Churchill, Duff Cooper, Vansittart, Eden... - ***„kteří chtějí rozhodný konflikt s Německem...[a] kteří se rozhodně připravují na válku a považují sovětské Rusko za stát s velkými rezervami a potenciální vojenskou silou."***[1137]

1134 S. Delmer, *Black Boomerang*; zde citováno německé vydání (*Die Deutschen und ich*), str. 390-391. Srov. též „Německou bílou knihu" č. 3, dok. 4: americký velvyslanec Bullitt o německých záměrech vytvořit ukrajinský loutkový stát, 19. listopadu 1938.
1135 J. Stalin, *Fragen des Leninismus*, str. 769-770.
1136 W. Churchill, *The Second World War*, svazek I, kniha I, „The Gathering Storm", s. 293.
1137 „Německá bílá kniha" č. 3, dok. 14: Dopis polského velvyslance v Londýně hraběte Raczynského z 26. dubna 1939 ministerstvu zahraničních věcí ve Varšavě.

Nikoli v Německu, ale spíše ve Velké Británii a v USA ***„byla válka středem úvah a jednání“***.[1138]

Jen samotné Polsko obdrželo v létě 1939 nejméně 49 údajných tajných zpráv o chystaném útoku; vždy byly spojeny s otázkou, jaké budou záměry Polska. Již v březnu 1939 musely polské noviny ***„varovat před šířením fám, které vyvolávají neklid mezi lidmi. Pravidelně dochází k zatýkání šiřitelů paniky.“***[1139]

Na začátku července 1939 polský ministr zahraničních věcí v odpovědi britskému velvyslanci ve Varšavě uvedl: ***„Počet zvěstí o tom, že se Němci chystají na pochod do Polska, dosáhl čtyřiceti devíti. Radil se s náčelníkem generálního štábu a následně bylo rozhodnuto, že nebude mobilizován ani jeden polský voják.“***[1140]

Ve stejné době byl francouzský generální štáb zaplaven podobnými „zprávami“ týkajícími se Francie.

Tuto systematicky prováděnou účelovou politiku nemohl nikdo označit za snahu o mír. Každý psycholog si je dobře vědom toho, co znamená *„postavit pojem ‚válka‘ do centra úvah a jednání“*. K tomu je třeba dodat, že některé vlády se z důvodů vnitřních záležitostí již neodvážily praktikovat politiku appeasementu, protože by to znamenalo konec jejich kabinetu.[1141]

Několik ilustrací k těmto zvěstem:

Po 15. březnu 1939: a) *„Britskou vládu však strhla rychle rostoucí vlna rozhořčení veřejnosti v zemi. Britskou vládu zaplavuje příval fám. Britské spisy se plní zprávami a informacemi o nových plánech Němců na Východě.“*[1142]

b) *„Hned po Hitlerově vstupu do Prahy se objevily zvěsti, že Říše chce bezprostředně po zahrání slovenské karty stejným způsobem vyrukovat s kartou chorvatskou, aby se prosadila na Jadranu.“*[1143]

[1138] „Dokumenty a materiály k období před druhou světovou válkou“ (rusky), 1948, II. díl (Dirksen-archiv 1938-1939), s. 62. Zpráva německého velvyslance v Londýně von Dirksena ministerstvu zahraničí z 10. července 1939.
[1139] A. Buckreis, *Politik des 20. Jahrhunderts*, s. 85.
[1140] M. Freund, *Weltgeschichte der Gegenwart in Dokumenten*, díl II, s. 436.
[1141] A. J. P. Taylor, *The Origins of the Second World War*, s. 277.
[1142] M. Freund, op. cit., díl II, s. 9, 138, 129.
[1143] Tamtéž.

c) Duben 1939: *„Pověsti následují jedna za druhou. Polský vojenský atašé v Berlíně sděluje britskému chargé d'affaires, že německá armáda je připravena k pochodu. Francouzský generální štáb je ze švýcarských zdrojů informován, že Říše plánuje náhlý útok proti Francii.“*[1144]

d) Lord Halifax v důvěrné zprávě prezidentu Rooseveltovi ze 4. dubna 1939: *„…britské loďstvo se může kdykoli stát předmětem nacistického bleskového útoku.“*[1145]

e) *„… navzdory zvěstem o německých plánech na invazi na Ukrajinu a do Holandska, Švýcarska a Rumunska…“*[1146]

f) *„… navzdory různým zvěstem … pokud jde o Danzig…“*[1147]

Definitivní: *„Německá vláda uvažuje o tom, že do narozenin pana Hitlera 20. dubna zajistí navrácení Danzigu Říši.“*[1148] *„Koncem června se objevila další fáma, která naznačovala, že se v Danzigu chystá německý převrat.“*[1149] *„Když se puč neuskutečnil, byl pak zakrýván neobratnými výmluvami, jako například že Vůdce tváří v tvář varování a odhodlání demokracií ustoupil.“*[1150]

Lord Halifax 12. června 1939 přednesl sovětskému velvyslanci tuto prognózu, aby podnítil nějakou akci: *„Zdá se mi, že pro pana Hitlera bude obtížné čelit norimberské konferenci, aniž by se předtím pokusil vyřešit problém Danzigu, a že pokud tomu tak je, musíme očekávat, že červenec a srpen budou neklidné měsíce.“*[1151]

Majskij tyto nepodložené výpady zcela jasně prohlédl, když na základě několika dalších indicií nezůstal bez povšimnutí, že Halifaxovi jde o to, aby v oněch „neklidných měsících“, tedy v červenci a srpnu, namísto opatření k uvolnění konfliktní atmosféry zapojil Sovětský svaz.[1152] Již v předchozím rozhovoru, který se konal 22. května 1939 v Ženevě, se Majskij cítil nucen

---

[1144] Tamtéž.
[1145] C. Tansill, *Back Door to War*, s. 514.
[1146] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VI, dok. 460.
[1147] Tamtéž, svazek IV, dok. 547 a svazek V, dok. 163.
[1148] Tamtéž.
[1149] M. Gilbert, R. Gott, *The Appeasers*, s. 244.
[1150] A. Buckreis, op. cit., s. 191.
[1151] I. M. Majskij, *Who helped Hitler?* s. 133.
[1152] „Nové časy“ (rusky), Moskva 1962, č. 2, s. 29; 3, s. 26; 4, s. 26: I. M. Majskij, „V předvečer druhé světové války“ a tamtéž, č. 2, 1964, s. 22: I. M. Majskij, „1940 v Anglii“.

opáčit, že Halifax zřejmě příliš nerozumí psychologii lidí, jako je Hitler. ***„Vůbec nebyl blázen. On [Hitler] by se nikdy nezapojil do války, kdyby si myslel, že by ji mohl prohrát. Dokonce i naše současná jednání ho nutila projevovat jistou opatrnost: zatím například nezaútočil na Polsko. Kdyby však došlo k uzavření trojího paktu o vzájemné pomoci, Hitler by byl nucen ustoupit.“***[1153]

Byli to britští politici, kteří neustále vypouštěli do „svobodného tisku“ výbušná klišé, a tím směrovali mezinárodní napětí směrem k detonaci. Vyrovnaní a zodpovědní publicisté byli postupně umlčováni, i když to bylo alespoň zpočátku jen z toho důvodu, že neprodávali nic senzačního a napínavého. Nakonec byli za vlastence a mírumilovné považováni jen ti, kteří se vyslovovali pro nekompromisnost ve smyslu ponížení Německa. To se týkalo autoritářských zemí, jako bylo Polsko, a ostatně i „demokratických vlád“, které se opíraly o „veřejné mínění“ a byly snadno „svrhnutelné“. Jak snadno mohli být zejména appeasement-politici v britské vládě zastrašeni přitakáním ve směru svržení vlády, popisuje britský historik A. J. P. Taylor: *„Nikdy [vláda] nepřikládali sovětskému spojenectví praktickou hodnotu; a do jednání se nechali unést neochotně, hnáni agitací v parlamentu a v zemi. Nyní už byli Britové zavázáni - ruce jim nesvazovalo ani tak formální spojenectví s Polskem, jako spíše rozhodnutí britského veřejného mínění...“*[1154]

Britská vláda se nespokojila s „vlnou zvěstí“ o údajných německých rozkazech k pochodu na Východ a Západ[1155] (v každém případě neexistuje žádná stopa po tom, že by se britská vláda snažila nějaké zvěsti vyvrátit), ale pokračovala v obkličování Německa po příslibu záruky Polsku: Dne 9. března 1939 zahájily diplomatické rozhovory s Moskvou s cílem vojensky angažovat SSSR ve střední Evropě. Bez ohledu na ostatní a bez jakéhokoli zaváhání tak byla do sporů - relativně tak směšných - evropských zemí zatažena právě ta mocnost, kterou musí každý Evropan s jakýmkoli přehledem považovat za největší hrozbu pro pořádek evropských národů. Britská vláda slibovala Nizozemsku, Švýcarsku, Rumunsku a Řecku záruku nezávislosti a snažila se do ní zahrnout i Turecko a Jugoslávii, vyhýbala se německo-italským snahám o dosažení míru, v dubnu 1939 požadovala za použití silného nátlaku, aby se Švédsko v případě války připojilo k blokádě proti Německu, a posílila Rooseveltovo *„morální vyhlášení války“* (žádost Hitlerovi a Mussolinimu z 15. dubna 1939, aby se zavázali k neútočení celé řadě států, a to i mimo

[1153] I. M. Majskij, *Who helped Hitler?* s. 130.
[1154] A. J. P. Taylor, op. cit., s. 266, 272.
[1155] M. Freund, op. cit., díl II, s. 129, 171, 150-152, 178.

Evropu).[1156] ***„Dne 14. dubna britská vláda oficiálně navrhla sovětské vládě, aby poskytla Polsku a Rumunsku stejnou jednostrannou záruku, jakou Británie a Francie poskytly Polsku 31. března a Rumunsku a Řecku 13. dubna.“***[1157]

„Stejný druh jednostranné záruky“ znamenal totéž: ignorování otázky agresora, přenesení rozhodovacích pravomocí o válce a míru v Evropě na Varšavu a usnadnění rozhodnutí o válce pro polské vedení.

Při příležitosti návštěvy Londýna v dubnu 1939 doporučil rumunský ministr zahraničí Gafencu Britům, aby prohlásili, že změna britského postoje vůči Německu bude záviset na novém uspořádání české situace, o němž se Hitler zdál být připraven jednat - bohužel bezvýsledně. Místo toho byl Gafencu požádán, aby prodloužil polsko-rumunskou smlouvu proti Německu.[1158]

Na základě doporučení z Washingtonu zavést povinnou vojenskou službu **před** ohlášeným projevem v Říšském sněmu, který měl Hitler pronést 28. dubna 1939, se britská vláda rozhodla k tomuto kroku dva dny předtím a *„skutečně vyhlásila podmínku nebezpečí války“*. Londýn tak záměrně vytvořil situaci, která nejenže zabránila Hitlerovi v ústupu, ale která ho nutně musela vyprovokovat. Tato politika byla v této fázi o to závažnější, že nyní už nebylo cesty zpět, ani pro vlastní vládu, ani pro vládu ostatních, a protože Velká Británie a Francie již začaly pracovat na začlenění SSSR do protiněmecké koalice.

Neville Chamberlain zavedl 26. dubna 1939 brannou povinnost, aniž by k tomu Německo dalo jakýkoli důvod. Učinil tak bez konzultace s parlamentem a tento krok *„do definitivní válečné zóny“* zdůvodnil tím, že se chtěl pouze *„vyhnout obvinění z odmítání jeho [Hitlerových] zásluh“* a že neudělal více.[1159] O významu, který Chamberlain tomuto opatření přikládal, svědčí skutečnost, že v roce 1937 jej britská vláda odmítla s komentářem, že *„služby jsou mnohem lépe provázány se zásobováním než v roce 1914“* a že *„války se dnes nevyhrávají jen zbraněmi a muži, ale i rezervami zdrojů a úvěrů“*. Britský

[1156] Tamtéž.
[1157] I. M. Majskij, op. cit., s. 110.
[1158] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek V, dok. 278, str. 304-306.
[1159] K. Feiling, *The Life of Neville Chamberlain*, s. 405; M. Freund, *Weltgeschichte der Gegenwart in Dokumenten*, díl II, s. 178.

průmysl neměl být oslaben a branná povinnost - jak bylo výslovně uvedeno v roce 1937 - měla být zavedena až po vstupu do *„určité válečné zóny“*.[1160]

Jaká byla Chamberlainova reakce na varování, která od března 1939 zaznívala z vysokých anglických kruhů, aby se vyvarovali toho, že dají Německu důvod cítit se obklíčeným, a aby se měli na pozoru před ***„zatažením Ruska, které by mohlo vyvolat okamžitou válku“***? Chamberlain se 26. března 1939 přihlásil *„... k nejhlubší nedůvěře vůči Rusku. Vůbec nevěřím v jeho schopnost udržet účinnou ofenzívu, i kdyby chtělo. A nedůvěřuji jeho pohnutkám, které se mi zdají mít pramálo společného s našimi představami o svobodě a být zaměřené pouze na to poštvat všechny proti sobě. Navíc ho nenávidí a podezírá mnoho menších států, zejména Polsko, Rumunsko a Finsko.“*[1161] *„... že ruské spojenectví by mohlo rozdělit balkánský odpor vůči Německu a že pokud by přetáhlo Španělsko na stranu Osy, mohli bychom tím ztratit více na Západě, než bychom získali na Východě.“*[1162]

Přesto Chamberlain nejenže souhlasil s koaličními rozhovory s tím samým partnerem, který *„hrál spíše mocenskou politiku než usiloval o mír“*, ale dokonce zintenzivnil trojstranná jednání, která *„sehrála tak velkou roli v událostech, jež bezprostředně předcházely vypuknutí druhé světové války“*.[1163] Nepochybně tak učinil pod tlakem „veřejnosti“ (či spíše názorových vůdců tisku), stranických vůdců a ministerstva zahraničí. Byla to však jeho odpovědnost. Také si plně uvědomoval, stejně jako ostatně lord Halifax a francouzská vláda, nebezpečí pro Polsko a Rumunsko, které britská politika pro tyto země vyvolávala. Halifax to ve svých pamětech otevřeně vyjádřil těmito slovy: *„Jejich [polské a rumunské vlády] strach ze Sovětů byl přinejmenším stejně velký, a pravděpodobně větší než jejich strach z Německa. Těžko lze očekávat, že by inteligentní králík uvítal ochranu zvířete desetkrát většího, než je on sám, a kterému přisuzoval zvyky hroznýše.“*[1164]

Zatímco 1. listopadu 1938 Halifax v dopise Phippsovi, svému velvyslanci v Paříži, potvrdil, že *„Polsko se nikdy nemůže spojit se sovětským Ruskem“*[1165], a zatímco již dříve, v květnu 1938, se v Paříži v souvislosti se

---

[1160] K. Feiling, op. cit., str. 318-319.
[1161] Tamtéž, s. 403, 408, 407.
[1162] Tamtéž.
[1163] I. M. Majskij, op. cit., s. 103.
[1164] Halifax, *Fulness of Days*, s. 206.
[1165] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek III, dok. 285.

sudetskou krizí o těchto tématech široce diskutovalo[1166], tak Beckovy rozhovory v Londýně na začátku dubna 1939 nově ukázaly, že Polsko se nebojí Německa, ale bojí se spíše Sovětů. Přesto Chamberlain a Halifax svého polského partnera neustále přemlouvali, aby věřil v „německou hrozbu“, a snažili se mu vnutit sovětskou pomoc, čímž zcela zjevně přehlíželi životní zájmy Polska.

Churchill se bezohledně snažil, ačkoli v té době nebyl členem vlády, získat pro Rudou armádu právo průjezdu východoevropskými zeměmi. ***„Především se nesmí ztrácet čas. Od předložení ruské nabídky uplynulo již deset nebo dvanáct dní. Britové, kteří nyní za cenu obětování ctihodných, zakořeněných zvyklostí přijali zásadu povinné vojenské služby, mají právo společně s Francouzskou republikou vyzvat Polsko, aby nekladlo překážky společné věci. Nejenže je třeba přijmout plnou spolupráci Ruska, ale do sdružení je třeba zapojit i tři pobaltské státy, Litvu, Lotyšsko a Estonsko.“***[1167]

Churchill 18. května 1939 telefonoval sovětskému velvyslanci: *„‘Zítra‘, řekl, ‚se v parlamentu uskuteční debata o zahraniční politice. Mám v úmyslu vystoupit a upozornit na neuspokojivý způsob, jakým probíhají jednání s Ruskem. než však na toto téma promluvím veřejně, rád bych od vás věděl, jaké přesně jsou návrhy sovětské vlády, které Chamberlain nechce přijmout? Koluje o tom mnoho fám!‘“*[1168]

Poté, co se Churchill seznámil se sovětskými návrhy, prohlásil: *„Myslím, že jsou všechny přijatelné.“*[1169]

Winston Churchill ve svých pamětech uvedl další poznámku: ***„Když se události pohybují takovou rychlostí a v tak obrovské mase jako v této chvíli, je moudré dělat jeden krok za druhým. Spojenectví Británie, Francie a Ruska by v roce 1939 zasáhlo hluboký poplach v srdci Německa a nikdo nemůže dokázat, že by se válce ani tehdy nepodařilo zabránit. Další krok mohl být učiněn s převahou síly na straně spojenců.“***[1170]

Může při pohledu na tuto minulost zůstat nějaká pochybnost o tom, co měl Winston Churchill na mysli jako „další krok“, který by učinil? Churchill to

---

[1166] G. Bonnet, *Fin d'une Europe. De Washington au Quai d'Orsay*, str. 199-200, 134-135 (něm. vyd. *Vor der Katastrophe*, str. 69-70, 42).
[1167] W. Churchill, op. cit., svazek I, kniha I, „The Gathering Storm“, s. 285.
[1168] I. M. Majskij, op. cit., str. 125-126.
[1169] Tamtéž.
[1170] W. Churchill, op. cit., str. 284-285.

dále vysvětlil: ***„Bylo škoda, že jsme ho [Hitlera] nepostavili do této nepříjemné situace, která ho mohla stát život. Kdyby například pan Chamberlain po obdržení ruské nabídky odpověděl: ‚Ano. Spojme se tři a zlomme Hitlerovi vaz‘ nebo podobná slova, parlament by to schválil, Stalin by to pochopil a dějiny by se mohly ubírat jiným směrem.“***[1171]

Anthony Eden se nabídl, že pojede do Moskvy, aby jednání se Sověty dokončil, ale Chamberlain jeho návrhy odmítl.[1172] Lord Halifax se 22. května 1939 v Ženevě při příležitosti zasedání Rady Společnosti národů pokusil znovu přimět sovětského velvyslance, aby přijal britský návrh na poskytnutí sovětských záruk východoevropským zemím, a přesvědčit ho o riziku, které s sebou nese plné vzájemné vojenské spojenectví: ***„Pak si Halifax najednou vzal do hlavy, že se mě pokusí zastrašit. Takový pakt [trojí pakt vzájemné pomoci, jak jej navrhoval SSSR a který se týkal všech východoevropských zemí] by mohl Hitlera rozzuřit, začal by křičet o ‚obklíčení Německa‘, to by kolem něj sjednotilo celý německý národ a on by rozpoutal válku. Tímto způsobem bychom sami vyprovokovali přesně to, čemu jsme chtěli svým jednáním zabránit.“***[1173]

Ale v červenci 1939, kdy *„Hitler již učinil řadu malých diplomatických ústupků“*[1174], se Londýn od této realizace, respektive od této zdrženlivosti, také distancoval. V druhé polovině července 1939 otevřela politická dohoda mezi Velkou Británií, Francií a SSSR vojenská jednání, která měla útočný charakter.

Tato dohoda z 24. července, která měla vstoupit v platnost po uzavření vojenské konvence, zavazovala Velkou Británii, Francii a SSSR k okamžité vzájemné pomoci v případě války (aniž by se čekalo na opatření Společnosti národů): v případě přímého nebo „nepřímého“ aktu agrese ze strany Německa proti některé ze signatářských mocností nebo „proti jinému evropskému státu“ - pokud by „zainteresovaná strana“ označila jakoukoli akci (mohlo by jít i o mírové sjednocení) za „ohrožující“ nezávislost nebo neutralitu tohoto státu a měla „odpovědět“ vojensky.

Pomocí tohoto textu dohody mohla jakákoli „zainteresovaná strana“ vyčlenit jakoukoli situaci a interpretovat ji buď jako „ohrožení neutrality“, nebo

---

[1171] Tamtéž.
[1172] I. M. Majskij, op. cit., s. 144.
[1173] Tamtéž, s. 129.
[1174] D. J. Dallin, *Soviet Russia's Foreign Policy*, s. 36.

jako „ohrožení nezávislosti“, nebo jako „nepřímou agresi“, nebo jako „hrozbu násilí“, i když země takovou „interpretaci“ odmítly. Podle tohoto textu dohody by nutně musela být vyvolána evropská a v jejím důsledku i světová válka, pokud by například „zainteresovaná strana“ definovala dobrovolné odstoupení Danzigu Německu ze strany Polska nebo německo-ruskou obchodní dohodu či poskytnutí morální (nikoliv dokonce materiálně-finanční!) podpory ze strany Německa finským, lotyšským, litevským nebo estonským pravicovým stranám jako „ohrožení neutrality“ nebo „nepřímou agresi“. Vzhledem k tomu, že již návrh smlouvy mezi Velkou Británií a Francií ze 17. června 1939 byl formulován tak, že kterýkoli miniaturní stát v Evropě se mohl s Německem utkat a vyvolat válku na všech frontách, tato politická dohoda se Sověty již ani nevyžadovala spor mezi Německem a některým z jeho sousedů. Říšská vláda mohla - podle znění této dohody - použít jakoukoli akci se stejným výsledkem: Dokonce i přátelské snahy vůči sousedům by vyvolaly automatický sled událostí plynoucích z vojenského spojenectví nepřítele. Stanoviska sousedních zemí byla prohlášena za neplatná. Navíc skutečnost, že - jak napsal Kennard z Varšavy - *„Poláci všech tříd jsou posedlí strachem z komunismu a ... žádný Polák by nikdy neočekával, že získá zpět nějaké území obsazené sovětskými vojsky...“*[1175], Londýn nezajímala. Od této chvíle se počítal jen názor „zainteresované strany“, tedy Velké Británie, Francie nebo SSSR.[1176] *„Koncem července [1939] musí Říše učinit rozhodnutí. Vyslání západní vojenské mise dává jednáním mezi Moskvou a Západem ještě realističtější a hrozivější ráz.“*[1177] ***„Francouzi uvažovali praktičtěji. Šlo jim pouze o to, aby se Rudá armáda zapojila do konfliktu s Hitlerem, a nevadilo jim, pokud se tak stane na úkor Polska.“***[1178]

To samozřejmě stejnou měrou zajímalo britského ministra zahraničí, který se snažil zajistit zapojení Sovětského svazu tím, že se uchýlil k poplašným zprávám o hrozícím německém útoku na Polsko, které se v minulosti opakovaně ukázaly jako účinné.[1179] Vojenská jednání se Stalinem vyvrcholila tím, že Francie a posléze i Velká Británie souhlasily s předáním pobaltských států SSSR a na poslední chvíli nabídly východní Polsko, respektive celé Polsko a Rumunsko, bez souhlasu dotčených zemí. Značný

[1175] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 90: Kennard Halifaxovi 20. srpna 1939.
[1176] Rönnefarth, H.K.G., *Konferenzen und Verträge: Vertrags-Ploetz*, str. 171-172.
[1177] M. Freund, op. cit., díl III, s. 130.
[1178] A. J. P. Taylor, op. cit., s. 258.
[1179] M. Freund, op. cit., díl III, s. 94.

význam má skutečnost, že politická dohoda z 24. července 1939 a plánovaná vojenská konvence neztroskotaly kvůli výhradám Británie a Francie, ale spíše kvůli odmítavému postoji Stalina, který odmítl tahat britské kaštany z ohně a pochodovat přes Polsko, Rumunsko, Litvu, Lotyšsko a Estonsko bez souhlasu těchto zemí, zatímco Británie slibovala, že v takovém případě vyšle pouze dvě divize jako podporu.[1180]

Tímto způsobem Chamberlain, který již od dubna 1939 hovořil o *„zóně, která není ani mírem, ani válkou“*[1181], evropskou situaci nejen zhoršil, ale od 9. března, nejpozději od poloviny července 1939, ji učinil beznadějnou. Navíc sám nevěřil, že spojenectví se Sovětským svazem zachová mír.[1182] V polovině července definoval svůj postoj takto: *„Nebezpečným místem je v současné době samozřejmě Danzig. Řekl jsem Mussovi jasně, že pokud se ho Hitler pokusí získat silou, bude to znamenat zahájení evropské války. Na to M. odpovídá: ‚Ať se Poláci dohodnou, že Danzig připadne Říši, a já udělám vše pro to, aby se dosáhlo mírového dohodnutého řešení‘. To však nestačí…“*[1183]

Takže toto řešení „nestačí“! Dne 1. září 1939 při projevu v Dolní sněmovně dodal: ***„Nemáme nic proti německému národu, kromě toho, že se nechal řídit nacistickou vládou. Dokud tato vláda existuje a uplatňuje metody, které tak vytrvale uplatňuje v posledních dvou letech, nebude v Evropě mír. ‚Bojovali‘, řekl Dolní sněmovně, ‚za principy, jejichž zničení by znamenalo zničení veškeré možnosti míru a bezpečnosti‘, a to nejen za ‚vzdálené město‘ Danzig.”***[1184]

Chamberlain tím jednoznačně přiznal, že britská vláda se již **před** sporem o Danzig rozhodla pro postup, který se týkal *„zničení nacistického režimu“*, a to kvůli *„Hitlerově zahraniční politice od roku 1938“*. Londýn si tak nyní přisvojil právo určovat jinému státu v diplomatických vztazích s ním, jaká forma vlády je přípustná a jaká nikoli. Ve skutečnosti nelze u Chamberlaina nalézt *„ani stopu po ideologickém motivu“*. Ano, Chamberlain věděl a uznal, že Hitler vážně uvažoval o anglo-německé dohodě a že vypracoval velkorysé,

---

[1180] Tamtéž, díl III, str. 96-124.
[1181] K. Feiling, op. cit., s. 406.
[1182] D. Hoggan, *The Forced War*, s. 440.
[1183] K. Feiling, op. cit., s. 407.
[1184] Tamtéž, s. 415, 418.

časově neomezené urovnání s Polskem.[1185] *„...ale nic nenasvědčuje tomu, že by Německo spěchalo.“*[1186]

Doba, kdy tato slova pronesl i sám Chamberlain, byla minulostí: *„Dosavadní zacházení s Německem nebylo ani velkorysé, ani moudré; pokud se tento silný a mužný národ nepodaří přimět, aby ve spolupráci s ostatními zlepšil obecný úděl, nebude v Evropě ani mír, ani pokrok ve věcech, kvůli kterým stojí za to žít.“*[1187]

Od té doby se Chamberlain nechal proměnit v exponenta politiky, která podporovala „ani velkorysé, ani moudré“ zacházení s Německem, a postavila se tak proti „míru a pokroku v Evropě“. Pro Londýn již nebyly rozhodující otázky práv a spravedlnosti - ani v roce 1938, ani v roce 1939 - ale „britské principy“. Chamberlain čerpal odvahu

a) z *„pozitivního ujištění o americké podpoře“* a včasné pomoci a z *„Rooseveltova stoupajícího tónu“*;

b) z nárůstu zbrojení od „Mnichova“,

c) z *„úpadku německých financí“* a

d) z naděje na *„zhroucení německé domácí fronty“*.[1188]

Německo nemohlo mít podobné „naděje“ vůči svým nepřátelům, nemohlo na podobných očekáváních založit svou politiku.

V polovině července 1939 přijala Velká Británie zákon o zámořském záručním obchodu, který poskytoval vývozní úvěry ve výši více než 60 milionů liber, což mělo sloužit k usnadnění nákupu válečného materiálu z Velké Británie pro Polsko, Řecko, Rumunsko a Turecko. Ačkoli nakonec tento zákon nebyl realizován, poskytl Polsku alespoň značnou psychologickou vzpruhu, zejména když generální inspektor britské armády generál Ironside přijel 19. července 1939 do Varšavy na další jednání generálního štábu, a zejména když 3. srpna Londýn poskytl Polsku úvěr ve výši 8,163 milionu liber na nákupy ve Velké Británii.[1189]

[1185] Tamtéž, s. 417.
[1186] W. Jedrzejewicz, *Poland in the British Parliament 1939-1945*, díl I, s. 42.
[1187] K. Feiling, op. cit., s. 392.
[1188] Tamtéž, s. 394, 412, 418.
[1189] D. M. Projektor, „Válka v Evropě 1939-1941“ (rusky), s. 35; A. Buckreis, op. cit., s. 221.

Britský velvyslanec v Berlíně, který na základě svých dojmů z pečlivého sledování světového tisku a znalosti jednání britské tajné diplomacie v letních měsících roku 1939 získal přesný přehled o oficiálních postojích a do značné míry i o vnitřních záležitostech hlavního města Říše, předal svému ministru zahraničí vážné varování. V tomto sdělení z 18. července 1939 Henderson poměrně otevřeně obvinil jeho vládu z ničeho menšího než z vedení válečné politiky: ***„Je velmi pravděpodobné, že moudří lidé budoucnosti řeknou, že jsme měli v roce 1939 zahájit válku proti Německu, stejně jako mnozí nyní říkají, že jsme tak měli učinit v roce 1938. Ale dokud nebudu informován o opaku, vyjadřuji své názory na základě toho, že se chceme válce pokud možno vyhnout. Je-li to axiom, je podle mého názoru naší správnou politikou projevovat co největší pevnost spojenou s absencí čehokoli, co by zde mohlo být vykládáno pouze jako úmyslná provokace nebo záměr z naší strany vést preventivní válku, nebo jako utkvělá touha ponížit samotného Hitlera. Pokud ho zaženeme do kouta, nebude schopen se z něj dostat bez války. Hitler se již možná domnívá, že Británie hodlá v každém případě válčit s Německem. Pokud si to nemyslí, nebude potřeba o mnoho více, aby si to myslel. Má tu výhodu, že pokud o tom bude přesvědčen, může převzít iniciativu kdykoli a kdekoli se mu zachce. Upřímně řečeno, ani já si nemyslím, že by bylo politické nebo dokonce spravedlivé nepřiměřeně stimulovat Poláky. Tolik lidí, jako Otto Strasser a další tohoto světa, se s intenzivní úporností snaží dohnat nás k válce s Německem. Někdy se obávám, aby jejich kampaň za tímto účelem nepřiměřeně neovlivnila naše domácí rady."***[1190]

V této tajné komunikaci nebylo zmíněno nic o tom, že by Hitler ohrožoval Británii nebo jiné země ústřední myšlenkou „dobývání životního prostoru" nebo něčím podobným nebo že by Hitlerovým záměrem bylo „rozpoutat válku". Ve skutečnosti Hitler *„přispěl k průběhu diplomacie mezi dubnem a srpnem 1939 jen málo"*.[1191]

Britský list „*Daily Mail*" 8. srpna 1939 poznamenal, že chybí ***„jakékoli prohlášení ministerského předsedy, zda schvaluje tyto projevy, které byly proneseny proti Danzigu a proti Německu a které nevyhnutelně směřují k válce. Objektivně řečeno, je třeba zdůraznit, že z německé strany nebyly proneseny žádné projevy předních státníků proti Polsku, jako byl projev maršála [Smigly-Rydze - ‚Danzig jsou plíce Polska'] minulou neděli [6. srpna]***

[1190] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VI, dok. 347.
[1191] A. J. P. Taylor, op. cit., s. 219.

v Krakově. Pokud se Británie nechá ještě více unášet tímto směrem, ponese za to určitou vinu, až dojde k výbuchu.“ [1192]

Nebyla to snad britská vláda, kdo se svévolně vměšoval do těchto zahraničních záležitostí v tomto vzdáleném městě, čímž se stal spoluodpovědným? Jednal Chamberlain skutečně podle toho, co měl na mysli jeho stranický kolega Winston Churchill, který v roce 1933 doporučil upravit „tento vzdor dějinám a rozumu“ (východoněmeckou hranici stanovenou Versailles) a který to označil za *„jeden z největších praktických cílů evropské diplomacie usilující o mír“*?[1193]

Palčivé otázky práv a humanitární otázky v německo-polských vztazích již britská politika v roce 1939 nepovažovala za hodné své pozornosti, natož závazku, ačkoli Velká Británie by i v této fázi byla povinna zajistit ochranu menšin v Polsku, a to kvůli versailleským rezolucím a kvůli členství Velké Británie v Komisi tří ve Společnosti národů pro Danzig. Smlouva o ochraně menšin a její dodržování bylo ostatně podmínkou uznání polského státu. V dopise Clemenceaua, předsedy Nejvyšší rady Versailleské mírové konference, polskému premiérovi Paderewskému z 24. června 1919 je Polsko ***„upozorněno na skutečnost, že polský národ vděčí za znovuzískání své nezávislosti vítězství spojeneckých mocností. Tato skutečnost však měla Velkým mocnostem uložit zcela konkrétní povinnosti, které měly dohlédnout na to, aby - zaručením určitých základních politicko-humanitárních práv - nebyla ohrožena stabilita tohoto regionu, v němž natrvalo nastolily nový řád. Tyto závazky velmocí samozřejmě úzce souvisely s jejich povinnostmi vůči poraženým národům, které bylo třeba plnit. Prioritou mělo být zajištění vnitřní stability a udržení míru ve východní části středoevropského regionu s mezinárodně zaručenou ochranou menšin.“*** [1194]

Zdálo se však, že je to dávno zapomenuto. Uznání stížností německé menšiny za oprávněné bylo nyní označováno za *„zradu národních zájmů Polska“* a *„ohrožení polské svobody a nezávislosti“*. Touha Polska připojit Východní Prusko a území na Odře byla od nynějška tolerována, ba dokonce

[1192] A. Buckreis, op. cit., s. 222.
[1193] K. Feiling, op. cit., s. 247.
[1194] E. Viefhaus, *Die Minderheitenfrage und die Entstehung der Minderheitenschutzverträge auf der Pariser Friedenskonferenz*, s. 208.

byla tajně podporována.[1195] Pronásledování německé menšiny [Volksdeutschen] v Polsku mezitím začali Britové považovat za „nepodstatný bod“.[1196] S poznámkou, že *„Poláci by nikdy nedovolili, aby na ně někdo poslal Runcimana“*[1197], byly německé stížnosti unáhleně odmítnuty, aniž by byla vyšetřena nebo zastavena polská degermanizační politika. Zároveň Londýn zasahoval do německo-polských vztahů tím, že Polsku vnucoval bezpodmínečnou záruku namířenou výhradně proti Německu. Ani Velká Británie, ani Spojené státy americké nepodnikly - kromě povrchní snahy Londýna v poslední den před vypuknutím války - jediný krok k potlačení polského šovinismu, který vřel již několik měsíců.

Následující tři citáty se sice týkají Československa, ale zároveň relevantně popisují britsko-francouzskou politiku vůči Polsku až do vypuknutí války v roce 1939: lord Halifax 22. května 1938 německému velvyslanci von Dirksenovi prohlásil, ***„že v případě vstupu Německa do Československa, ať už za jakýchkoli okolností, dokonce i v případě vážných provokací ze strany Čechů, Francouzi proti nám [Německu] vytáhnou ... V případě evropského konfliktu nebylo možné předvídat, zda do něj nebude zatažena i Velká Británie“***.[1198]

„Za jakýchkoli okolností, dokonce i v případě vážných provokačních činů ze strany Čechů“ - muž, který tato slova pronesl, byl tím, kdo nesl hlavní odpovědnost za carte blanche udělenou Polsku o deset měsíců později.

Státní tajemník von Weizsäcker vyprávěl o svém rozhovoru z 8. července 1938 s americkým velvyslancem v Berlíně Hughem Wilsonem: ***„Nikdy nebylo v Británii, a dokonce ani ve Francii, veřejně řečeno, že Češi nesmějí překročit určitou mez trpělivosti, nechtějí-li v případě konfliktu nakonec hazardovat s podporou západních mocností... Wilson s tím zcela souhlasil a poznamenal, že britská politika je taková už deset let. Ačkoli si ve skutečnosti válku nepřála, neudělala nic z toho, co bylo skutečně nutné, aby se jí vyhnula.“***[1199]

[1195] *Die Jalta Dokumente*, s. 166, 171: Srovnej geografické mapy Polska, známé i v Londýně, s údajně „historickými hranicemi Polska“, proti kterým britská vláda nevznesla žádné námitky: B. de Colonna, *Poland from the Inside*, s. 160 a násl.
[1196] M. Freund, op. cit., díl III, s. 339: prohlášení velvyslance Hendersona.
[1197] Tamtéž, díl II, s. 200: britský chargé d'affaires ve Varšavě, Norton, Williamu Strangovi, vedoucímu ústředního úřadu ministerstva zahraničí.
[1198] *ADAP*, sv. II, dok. 191, s. 322.
[1199] Tamtéž, dok. 286, str. 481-482.

Německý historik o sudetské krizi v roce 1938: ***„Kdyby Británie zůstala definitivně stranou, žádný velký mezinárodní konflikt o Československo by se vůbec nerozvinul. Ve skutečnosti bylo na Velké Británii ponecháno rozhodnutí nikoli o tom, zda zůstane v evropské válce neutrální (to bylo zcela nemožné), ale o tom, zda k evropské válce skutečně dojde.“***[1200]

Je tedy zřejmě platné přenést tyto tři citáty na Polsko v roce 1939, zvláště když *„vcelku je londýnské vládě skutečně zcela lhostejné, zda je Danzig nebo Koridor německý, nebo polský“*.[1201]

Jak se však ukázalo, londýnské vládě nebyla tato otázka tak docela lhostejná. Samozřejmě ji nezajímal ani Danzig, ani Koridor jako takový, ale šlo jí o to, aby „nacistický mor“ - to znamená: německá konkurence - byl „zlikvidován“ nebo spíše „odstraněn“, v souladu se „zásadami“ britské politiky vůči Evropě.

Velká Británie nepřispěla v průběhu celého roku 1939 vůbec ničím ke zmírnění stále se zhoršující evropské situace, ale naopak iniciovala několik katastrofálních kroků. Jak již bylo zmíněno, ani britský velvyslanec Henderson se neubránil pochybnostem o takové politice. Dne 23. května 1939 napsal svému dlouholetému kolegovi Kirkpatrickovi: *„Má ministerstvo zahraničí nebo vláda Jeho Veličenstva nějaké pohledy…? Nestačí říci diktátorovi ‚ne‘ v případě, že existuje stížnost. Je třeba také nalézt nápravu. Jinak má ‚Ne‘ jen pomíjivou hodnotu.“*[1202]

Henderson samozřejmě zůstal v nevědomosti o tom, že jeho ministr zahraničí Halifax pouhé dva dny předtím, 21. května, v Ženevě opětovně sdělil své „návrhy“ Carlu J. Burckhardtovi, a to zcela jednoznačně: ***„… Britové budou bojovat za Polsko v případné německo-polské válce bez ohledu na původ konfliktu.“***[1203]

Britská vláda se nemohla schovávat za to, že „neví“ o událostech v Polsku, o nichž se již mnoho měsíců mluvilo ve světovém tisku: Její vlastní velvyslanci - v souladu se svou povinností pečovat o zájmy Velké Británie - opakovaně varovali před nevypočitatelnou polskou zbrklostí a doporučovali

[1200] M. Freund, op. cit., díl I, s. 15.
[1201] Tamtéž, díl III, s. 261.
[1202] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek V, dok. 605.
[1203] D. Hoggan, op. cit., s. 393.

vyvíjet na Varšavu nátlak.[1204] Takto telegrafoval Kennard z Varšavy 30. března 1939, den před vydáním prohlášení o záruce Polsku: *„Je samozřejmě nepravděpodobné, že by polská vláda úmyslně provokovala Německo. Ale za současného stavu zdejších nálad nelze zcela vyloučit možnost nějaké impulzivní akce.“*[1205]

Kennard 16. srpna 1939: ***„Protože jsem nebyl zcela spokojen s těmi částmi svého rozhovoru s panem Beckem, které se týkaly tisku a menšiny, projednal jsem tyto záležitosti dnes ráno znovu s náměstkem ministra zahraničních věcí, který se těmito otázkami zabývá zvláště... Domníval jsem se, že polská vláda by měla vynaložit veškeré úsilí, aby se v polském tisku neobjevil žádný článek, který..., by mohl pana Hitlera krajně podráždit, a že by měly být příslušné tamní úřady požádány, aby se vyvarovaly jakýchkoli nepřiměřeně energických represivních opatření vůči německé menšině.“***[1206]

Kennard 17. srpna 1939: ***„Přesvědčil jsem tyto lidi [Poláky], že v současné době se zdá, že Hitler není rozhodnutý, co udělá, a že je proto nezbytné, aby mu žádný incident, slovo v tisku nebo případ špatného zacházení s menšinou neposkytl záminku k tomu, aby se dostal do úzkých... Navrhl jsem dokonce svému americkému kolegovi, který zde má značný vliv, aby upozornil na to, že by Polsku v očích veřejného mínění v Americe značně uškodilo, kdyby Hitler předložil dlouhý seznam případů špatného zacházení s německou menšinou nebo jakkoli ukázal, že se Polsko chová nerozumně... Můžete se spolehnout, že se budu snažit ovládnout zdejší extrémní nálady, ale nelze je samozřejmě příliš hnát dopředu - vlastně by to bylo zbytečné.“***[1207]

Henderson 16. srpna 1939: ***„To, co Hitler říká o svém postoji k tisku, je bohužel pravda. Pokud se chceme vyhnout katastrofě, musíme se s tím smířit. Pokud bude tisk mluvit o tom, že Hitler ustupuje zastrašování, určitě dojde k válce. Jistě, kdyby se to tisku řeklo zcela jasně, uvědomil by si svou odpovědnost. Historie bude obecně soudit, že tisk byl hlavní příčinou války... Jsem přesvědčen, že Hitler mluvil pravdu, když letos mluvil o brzdění svých generálů. Ze všech Němců, věřte tomu nebo ne, je Hitler nejumírněnější, pokud jde o Danzig a Koridor. Má-li dojít k příměří (a to je poslední naděje), je třeba zastavit špatné zacházení s německou menšinou v Polsku. Přál bych si,***

[1204] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek IV, dok. 110: Kennard Halifaxovi 16. února 1939.
[1205] Tamtéž, svazek IV, dok. 573.
[1206] Tamtéž, svazek VII, dok. 21.
[1207] Tamtéž, svazek VII, dok. 48.

aby některé anglické noviny vyslaly zpravodaje, aby se o tom přesvědčili na vlastní oči i pro vás. Weizsäcker byl vůči mně v této věci vždy velmi rozhořčený. Naše velvyslanectví ve Varšavě o tom nic neví, stejně jako já nevím nic o tom, co se děje v německých provinciích. Jak by mohlo? Varšava se svou civilizovanou a inteligentní, neřku-li bystrou klikou, s níž se tam člověk stýká, je jedna věc. Venku na venkově jsou Poláci naprosto necivilizovaná chátra. ‚Klid a zdrženlivost'. Ano, nepochybně, nahoře, a pokud slova něco znamenají. Ale jinde ne. Slyšel jsem už příliš mnoho historek od dobře situovaných neutrálních lidí, než abych tomu věřil."[1208]

Ani tato doporučení však nepřiměla britskou vládu, aby se informovala a varovala Poláky ke zdrženlivosti. Teprve 26. srpna Londýn navrhl polskému vedení, aby se obrátilo na německou vládu, zda by *„neuvažovala o výměně obyvatelstva"*.[1209] Zároveň by Polsko mělo povolit vstup neutrálním pozorovatelům. Oba návrhy měly podetnout půdu pod nohama Hitlerovým podrobným stížnostem na špatné zacházení s německou menšinou. Beck sice „v zásadě" neviděl proti odsunu menšinových Němců (Volksdeutschen) žádné námitky, odmítl však „jako první reakci", aby neutrální pozorovatelé byli přítomni, aniž by se touto otázkou kdykoli, kdy byla spojena s jednáním, znovu vážně zabýval. Ani následné Kennardovo doporučení využít oklikou zapojení papeže a *„vynikajícího dojmu na veřejné mínění v zahraničí"* nedokázalo změnit jeho názor. Již ten den, kdy polská vláda *„vzhledem k povaze Hitlerových slov... v rozhovoru s Hendersonem 25. srpna"*, vnitřně rozhodla o okamžité mobilizaci.[1210] Polsko si opět *„vypěstovalo pro metodu prosazování politických cílů násilím nebo hrozbami neblahou zálibu"*, která se prokazatelně projevovala již od doby opětovného formování polského státu v roce 1918 a dále.[1211]

Nejen na britského velvyslance Hendersona udělalo mimořádný dojem, když se dozvěděl, že Hitler je ochoten ještě 29. srpna jednat s Poláky o výměně obyvatelstva.[1212] Zřejmě neměl tušení, že již v létě 1939 dostali říšští Němci [Reichsdeutschen] radu, aby poslali své ženy a děti do Německa. *„V posledním srpnovém týdnu mělo [německé] velvyslanectví [ve Varšavě] také*

[1208] Tamtéž, svazek VII, dok. 37.
[1209] Tamtéž, svazek VII, dok. 335, 365, 372.
[1210] Tamtéž, svazek VII, dok. 391.
[1211] E. Kordt, *Nicht aus den Akten*, s. 285.
[1212] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 455.

upozornit nezaměstnané nebo ‚ty, o nichž lze předpokládat, že jim hrozí zvláštní nebezpečí‘, aby repatriovali. Ti, kteří zůstali, se měli snažit chránit před pronásledováním, které bylo považováno za nevyhnutelné. Straničtí funkcionáři a novináři měli hledat útočiště u spřátelených státních příslušníků neutrálních států.“[1213]

Henderson připustil, že *„jsme ho [Polsko] zavedli daleko na zahradní pěšinu takovou jaká je“*[1214], a proto Londýn převzal vedení a odpovědnost za tento vývoj: *„Pokud je válka předurčena, pak bude. Ale bude to ta nejhloupější z válek a dějiny řeknou, že svět se docela zbláznil... Poláci, jak věřím a obávám se, dostanou strašlivou nakládačku a nechápu, co z toho mohou rozhodně vytěžit. Rozšíření jejich hranic bude znamenat jen problémy, možná z obou stran, v příští generaci. Jen se modlím, abychom nelitovali toho, že jsme je zavedli na zahradní pěšinu pro uspokojení z toho, že můžeme nakopat Hitlera a jeho nacistické gaunery do kalhot.“*[1215]

Prodloužení platnosti bianko šeku 25. srpna 1939

Po neúspěchu britsko-francouzsko-sovětských vojenských rozhovorů a překvapivém uzavření německo-sovětského paktu o neútočení - nešlo o „spojenectví“, v jaké západní mocnosti doufaly! - v Evropě došlo k souběhu okolností, které žádná ze stran nepředpokládala. Jak se na tuto novou situaci dívali přední britští politici Neville Chamberlain a lord Halifax a jak na ni reagovali?

Americký velvyslanec v Londýně Kennedy podal 23. srpna 1939 svému státnímu tajemníkovi Hullovi zprávu o svém nedávném rozhovoru s britským premiérem, v němž Chamberlain prohlásil, že pro to, aby přiměl Poláky k ústupkům, nemůže nic udělat, a Kennedy dodal tato slova: *„Pokud prezident [USA] uvažuje o nějaké akci pro mír, zdá se mi, že místo, kde je třeba pracovat, je Beck v Polsku, a aby to bylo účinné, musí se to stát rychle. Nevidím jinou možnost.“*[1216]

[1213] L. de Jong, *The German Fifth Column*, str. 148-149.
[1214] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 158: Henderson Halifaxovi dne 22. srpna 1939.
[1215] Tamtéž, svazek VII, dok. 49: Henderson siru O. Sargentovi 17. srpna 1939.
[1216] *Foreign Relations of the United States 1939* (Zahraniční vztahy Spojených států 1939), svazek I, str. 355-356.

Kennedyho o několik dní později: *„Upřímně řečeno, on [Chamberlain] má větší starost o to, aby přiměl Poláky k rozumu než Němce. Cítí, že v Anglii existuje velké množství veřejného mínění v čele pravděpodobně s Edenem a Churchillem, které Polákům navrhne, aby se ničeho nevzdávali a aby měli Hitlera na mušce. To samozřejmě bude znamenat válku, ale zatím naléhá na Hendersona, aby Hitlerovi neustále opakoval, že situace v Danzigu je přece jenom maličkost a že to, co je skutečně třeba udělat, je vyřešit celý evropský hospodářsko-politický problém.“*[1217]

24. srpna Neville Chamberlain v Dolní sněmovně přiznal, že se dosud nepokusil získat věcné posouzení německých stížností na zacházení Polska s německou menšinou [Volksdeutschen]. Poté, co se Velká Británie dostala do této situace, bylo by pro ni životně důležité, aby se intenzivně snažila o objektivní zprostředkování neshod a aby omezila veškeré hrozby (mobilizace, zlomyslné tiskové kampaně a podobně). Nic z toho se však nestalo. Ani Chamberlain neomezil britský tisk, když uznal, že jeho postup „samozřejmě bude znamenat válku“, a ani se o to nepokusil. Naopak! V tento památný den 24. srpna 1939 Chamberlain ze své strany také vědomě podal nepravdivé informace poslancům v Dolní sněmovně, a proto opět vypustil do tisku podnětná hesla, která „samozřejmě budou znamenat válku“. Řekl to ve svém projevu: *„Mezinárodní situace se neustále zhoršuje, až se dnes ocitáme tváří v tvář bezprostřednímu nebezpečí války... Německý tisk prohlásil, že Danzig nemůže být předmětem žádné konference ani žádného kompromisu a že se musí okamžitě a bezpodmínečně vrátit Říši... Zveřejňoval [německý tisk] nepřímé zprávy o údajném špatném zacházení s Němci žijícími v Polsku. Nyní nemáme možnost ověřit přesnost těchto zpráv, ale nemůžeme si pomoci, aby nás nezarazila skutečnost, že se velmi podobají podobným obviněním, která byla v loňském roce vznesena v souvislosti se sudetskými Němci v Československu... Myslím však, že se shodneme na tom, že tváří v tvář této kampani [německého tisku?] projevují prohlášení polských státníků velký klid a zdrženlivost. Polští představitelé byli sice pevně odhodláni bránit se útoku na svou nezávislost, ale neprovokovali. Vždy byli připraveni, a jsem si jist, že by byli připraveni i nyní, diskutovat s německou vládou o neshodách, pokud by si mohli být jisti, že tato jednání budou probíhat bez hrozeb silou nebo násilím, a s jistotou, že pokud bude dosaženo dohody, budou její podmínky následně trvale dodržovány, a to jak v liteře, tak v duchu... V Berlíně bylo oznámení [německo-sovětského paktu o neútočení] s mimořádným*

[1217] Tamtéž, s. 392, Kennedy Hullovi 30. srpna 1939.

cynismem přivítáno jako velké diplomatické vítězství, které odstranilo jakékoli nebezpečí války, neboť my a Francie bychom již pravděpodobně neplnili své závazky vůči Polsku. Považovali jsme za svou prvořadou povinnost takovou nebezpečnou iluzi odstranit.”[1218]

„Neustálé zhoršování mezinárodní situace“ v posledních měsících však Chamberlaina nepřimělo k úpravě britské politiky, spíše varoval před takovými „nebezpečnými iluzemi“. Zatímco Chamberlain výhradně citoval „německý tisk“ a dával mu rovnítko s ‚Berlínem‘, zatajil poslancům skutečnost, že Hitler až dosud nevznesl žádný požadavek na okamžité „bezpodmínečné navrácení Danzigu Říši“ a celkově projevil „značný klid a zdrženlivost“. Zatímco lord Halifax 24. srpna 1939 ve Sněmovně lordů ještě zásadně rozlišoval mezi „agresivním polským tiskem“ a „postojem polské vlády“, Chamberlain už rozdíl mezi německou vládou a německým tiskem neuznával, přestože Polsko mělo stejně autoritářskou vládu a polský tisk - i když z jiných základních pozic než v Německu - byl přísně cenzurován. Chamberlain pokračoval stejnou cestou, když v Dolní sněmovně informoval poslance o vojenských přípravách v Německu, ale na druhé straně ne o těch v Polsku. Bylo nepravdivé tvrdit, že polští představitelé byli neprovokující a vždy byli připraveni, „stejně jako by byli připraveni nyní“, „diskutovat o neshodách s německou vládou“. Jistě! Polsko bylo až do ledna 1939 ochotné vést takové rozhovory - tedy až do zásahu britské vlády, která se *„obávala, že by se Polsko mohlo sblížit s Německem“*.[1219] Zřejmým důsledkem bezpodmínečné záruky, která byla Polákům vnucena a původně ani nebyla požadována, bylo, že od této chvíle již Polsko nebylo ochotno „diskutovat o neshodách s německou vládou“! Tato souvislost byla tak zřejmá, že si jí Chamberlain, který měl pět měsíců na její důkladné prostudování, musel být 24. srpna vědom. To, že Polsko koncem března 1939 odmítalo pod hrozbou války veškerá jednání s říšskou vládou, muselo být Chamberlainovi stejně tak známo, jako skutečnost, že zprávy německého tisku ze září 1938 o špatném zacházení se sudetskými Němci byly věcně správné; to již dávno potvrdil mimořádný velvyslanec Runciman.[1220]

[1218] W. Jedrzejewicz, *Poland in the British Parliament 1939-1945*, díl I, str. 152-155; „Britská modrá kniha“, dok. 64.

[1219] A. J. P. Taylor, *The Origins of the Second World War*, s. 207; I. Colvin, *Vansittart in Office*, s. 301.

[1220] „Dokumenty a materiály k období před druhou světovou válkou“ (rusky), díl. I, 1937-1938, s. 226 a násl.

Falešné informace by jistě vedly k dalšímu zhoršení mezinárodní situace. Tím spíše, že Chamberlain ve svém projevu ani neuvažoval o tom, jak by bylo možné pomocí politického či diplomatického úsilí věci opět „urovnat“.

Naopak tvrdil, *„... že nastal čas, kdy musí [vláda] požádat parlament o souhlas s dalšími obrannými opatřeními“*.[1221]

Co udělal jeho ministr zahraničí v tento památný den 24. srpna 1939? Lord Halifax dal polskému velvyslanci na srozuměnou své jasné odhodlání k válce takovým způsobem, že Raczynski v té době *„měl z takového pokusu ještě hrůzu“*. Halifax *„ani na okamžik nepochyboval o tom, že jakýkoli pokus o urovnání poměrů je od uzavření německo-sovětské dohody vyloučen“*.[1222]

Jeho premiér jen krátce předtím připustil - aniž by však využil příležitosti - že v Berlíně byla německo-sovětská dohoda oslavována jako pakt odstraňující nebezpečí války a že Británie byla požádána, aby se podílela na odvrácení války. Halifax se však domníval, podle hesla: *„Můj rozum mi neukazuje jiné východisko než válku...“*[1223], *„že Poláci tomu nejsou nakloněni“*, ačkoli *„pro Poláky bylo naprosto nezbytné navázat s Němci kontakt... i kdyby nebyli ochotni diskutovat o Danzigu, zahájit diskusi o menšinách nebo o nějakém jiném tématu“*. Ve stejném sdělení se americký velvyslanec vyjádřil přesněji: ***„že Anglie rozhodně půjde do války, pokud Polsko začne bojovat“***[1224] - ale ne jenom tedy, když bude Polsko napadeno!

Vzhledem k tomu, že britská vláda prakticky dohnala Hitlera k dohodě se Stalinem, tak reakce Halifaxe po 23. srpnu ilustruje odhodlání Londýna k válce dost drasticky. Ve vší otevřenosti bylo „přátelským“ diplomatům dáno na srozuměnou, že od nynějška je vše zaměřeno na „nevyhnutelnost války s Německem“. Tento pohled byl zcela vypočítán tak, aby povzbudil Poláky, jejichž *„odvahu a bojového ducha západní mocnosti podceňovaly“*[1225], k novým provokacím. Neoficiální, ale velmi vlivné kruhy ve Velké Británii stály na straně lorda Halifaxe.

Řekl o tom polský velvyslanec v Londýně Raczynski: *„Churchill telefonuje denně a dnes večer to udělal i lord Lloyd. Přišel za mnou pan*

[1221] W. Jedrzejewicz, op. cit., díl I, s. 154.
[1222] E. Raczynski, *In Allied London*, s. 24.
[1223] *Foreign Relations of the United States 1939* (Zahraniční vztahy Spojených států 1939), svazek I, s. 342.
[1224] Tamtéž, s. 341, Kennedy Hullovi 23. srpna 1939.
[1225] E. Raczynski, op. cit., s. 22.

Harcourt Johnstone, který zastupoval Liberální stranu. Všichni tito lidé vyjadřují obavy, aby Poláci neoslabili a nepodlehli síle, a já jsem je na oplátku naléhavě žádal, aby své podivné a někdy nevypočitatelné krajany udrželi na správné linii.“[1226] [Raczynského „správná linie“ znamenala odmítnutí každého kompromisu; - viz strana 23 jeho knihy.] ***„Kromě Daltona a Harcourta Johnstona jsem denně dostával telefonáty od Churchilla, Brackena, Sandyse a dalších, v nichž se opakovaly tytéž obavy: dodrží premiér slovo, které nám dal, a my sami budeme pevně stát jako úhelný kámen britské ‚mírové fronty‘ na kontinentě? Tento postoj [tj. pohrdání mírovou politikou] byl příkladem dopisů, podepsaných i anonymních, které přicházely den za dnem. V počátečních fázích krize nám radili, abychom bombardovali Danzig rovnou nebo abychom využili nacistického shromáždění v Tannenbergu (které se ve skutečnosti nekonalo) a zničili Hitlera a jeho přátele jedinou dobře nastraženou bombou.“***[1227]

A důsledky? ***„Během této neklidné doby jsem téměř denně volal lordu Halifaxovi, jehož důvěru jsem si získal a který čas od času dával jasně najevo, že sdílí můj vlastní názor na situaci [odmítnutí appeasementu], ačkoli se cítil povinen mi předkládat zcela odlišné argumenty, které vyvinul vnitřní kabinet. Obvykle si mé připomínky zaznamenával, zřejmě jako munici, kterou mohl na tomto fóru použít.“***[1228]

S podporou těchto sil zahájil lord Halifax v posledních dnech míru další počin, který historici mají tendenci definovat jako „nečestný“.[1229] (Srov. kapitolu: „Poslední dny míru“.)

Ačkoli britská vláda již rok dostávala od svých vlastních diplomatů nepřetržitý přísun varování týkajících se polské tvrdohlavosti[1230], nikdy nezpochybňovala svou bezpodmínečnou záruku pro případ, že by Polsko odmítlo jednání. K této hrozbě došlo pouze v jednom případě, kdy se jednání dostala na přetřes: Během návštěvy polského ministra zahraničí v Londýně ve dnech 4.-6. dubna 1939, kdy Beck nebyl připraven uzavřít s Rumunskem pakt

---

[1226] Tamtéž, s. 20.
[1227] Tamtéž, s. 24, 23. - Poslední z telefonátů týkajících se této záležitosti uskutečnil 3. září 1939 ve 23:00 hodin Winston Churchill, který řekl: *„Ode dneška jsem prvním lordem admirality. Pokud byste mě potřebovali, jsem vám kdykoli k dispozici“*, tamtéž, s. 30.
[1228] Tamtéž.
[1229] A. J. P. Taylor, op. cit., s. 272; D. Hoggan, *The Forced War*, str. 605-606.
[1230] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek IV, dok. 110: Kennard Halifaxovi 16. února 1939.

o vzájemné pomoci, který měl vstoupit v platnost v případě německého útoku na Polsko, stejně jako maďarského útoku na Rumunsko.[1231] Jinými slovy, *„když byli Britové nespokojeni, protože měli pocit, že jim [Beck] neposkytuje spolupráci, kterou považovali za nutnou“*.[1232]

Britská vláda tedy nepoužívala své záruky jako nic jiného než prostředek nátlaku s cílem rozšířit krizovou zónu.

25. srpna 1939 již uplynuly měsíce neustále se stupňujícího napětí, které bylo důsledkem postoje Poláků, a prezident Roosevelt v této době adresoval Varšavě oficiální nótu těmito slovy: ***„Prezident vyjadřuje přesvědčení, že v zájmu veřejného mínění ve Spojených státech, jakož i veřejného mínění v jiných částech světa, je nanejvýš důležité, aby historie v případě, že by z danzigské otázky vyplynula nějaká vojenská krize, nezaznamenala, že první akt agrese vojenského charakteru byl vyvolán Polskem.“***[1233]

Dne 23. srpna se lord Halifax od polského velvyslance v Londýně Raczynského dozvěděl, že Polsko nehodlá vyjednávat, tedy že on [velvyslanec] *„je velmi skeptický k hodnotě takové akce“*, dokud *„jsme stále zapojeni do techniky nervové války“*, která může ještě nějakou dobu pokračovat.[1234] O den později se z Varšavy dozvěděl, že polská vláda přijala *„velmi vážná vojenská opatření zahrnující mobilizaci prakticky dvou třetin polské armády“*.[1235] Navzdory těmto alarmujícím zprávám britská vláda 25. srpna z vlastní iniciativy rozšířila záruku Polsku na případy *„jakýchkoli akcí, které nepřímo ohrožují nezávislost“* a *„ohrožují neutralitu“* zemí Belgie, Nizozemska, Litvy, Estonska a Lotyšska - přirozeně pouze ze strany Německa. Ještě několik dní předtím byli připraveni prodat Polsko, respektive východní Polsko a následně i pobaltské státy, SSSR; vůbec tedy nešlo o skutečný britský zájem na zajištění nezávislosti či neutrality těchto států. Proto také tato pasáž v rozšířené záruce pro Polsko musela sloužit jinému účelu, než který byl deklarován. Smlouva navíc nesla závazek neuzavřít samostatné příměří nebo mír - klauzuli, která byla dosud obvyklá pouze ve smlouvách mezi válčícími stranami.

[1231] *Foreign Relations of the United States 1939* (Zahraniční vztahy Spojených států 1939), svazek I, s. 117: Bullitt Hullovi 6. dubna 1939.
[1232] Tamtéž, s. 112: Kennedy Hullovi 5. dubna 1939.
[1233] Tamtéž, svazek I, s. 211: Biddle Beckovi 11. srpna 1939.
[1234] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 206, 227.
[1235] Tamtéž.

Novinkou v této dohodě z 25. srpna byla skutečnost, že Chamberlain a Halifax slibovali bezpodmínečnou podporu Británie i v případě „nepřímého ohrožení“, aniž by však ve zveřejněném textu vyjasnili, co přesně to znamená. V doplňujícím tajném protokolu si však Polsko nechalo potvrdit, že to bylo namířeno proti „svobodnému městu“ Danzig. ***„Hitler o tom nemohl vědět a předpokládal, že Británie nebude proti navrácení Danzigu Německu. Beck o něm věděl a mohl odmítnout jednat s Německem o budoucnosti Danzigu, protože věděl, že po německém kroku na obsazení Svobodného města bude následovat britská akce na podporu Polska. Beck věděl, že tajný protokol je přesný a konečný: ‚Případem, o němž uvažuje článek druhý dohody, je případ svobodného města Danzig.‘ Dokonce i nepřímé ohrožení Danzigu by uvedlo Smlouvu v platnost.“***[1236]

Přestože si Velká Británie musela uvědomovat, přinejmenším v průběhu několikaměsíčních rozhovorů s Moskvou, že Polsko se obává SSSR, přičemž se domnívá, že je nadřazeno Německu, a přestože bylo dále známo, že Hitler na rozdíl od Stalina nemá v úmyslu anektovat polské území, ale dokonce prohlásil, že je ochoten garantovat hranice a nezávislost Polska, přesto i rozšířená záruka zůstala zaměřena výhradně na Německo. Londýnu tedy prokazatelně nešlo o nezávislost a majetek Polska! Winston Churchill měl později přiznat: *„My sami jsme Polsku nikdy negarantovali žádnou konkrétní hraniční linii.“*[1237] *„Nešli jsme do války kvůli žádné konkrétní hraniční linii.“*[1238]

Prohlášení lorda Halifaxe (23. srpna 1939), v němž označil *„jakýkoli pokus o nápravu věcí“* za *„vyloučený“*[1239], jasně projevuje touhu po válce sloužící britským zájmům, nikoli touhu po službě pomáhající Polsku.

K této britské touze po válce rozhodujícím způsobem přispěly sugestivní náznaky ze strany členů německého odboje. Prostřednictvím tajných kontaktů, navázaných již v letech 1934-35 mezi členy německých ministerstev (Goerdeler, Erich a Theo Kordtovi, státní tajemník von Weizsäcker a další), kteří ze své strany již domlouvali konspirační plány s

---

[1236] M. Gilbert, R. Gott, *The Appeasers*, s. 261. Srov. návrh smlouvy z 10. srpna 1939 v *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VI, dok. 613, zejména článek 3, který rovněž považuje „hospodářské pronikání“ za „hrozbu pro nezávislost Polska“.

[1237] E. J. Rozek, *Allied Wartime Diplomacy*, s. 205: Churchill 22. února 1944.

[1238] „Korespondence mezi Stalinem, Rooseveltem a Churchillem v průběhu Velké vlastenecké války v letech 1941-1945“ (rusky), svazek I, s. 193: Churchill Stalinovi 1. února 1944.

[1239] E. Raczynski, op. cit., s. 24.

důstojníky ozbrojených sil a osobnostmi z německé hospodářské a správní sféry a britskými politiky (Churchill, Vansittart, Halifax), bylo britské vedení utvrzeno v přesvědčení, že „pevný jazyk“, odhodlání k válce a v každém případě válka samotná svrhnou „Hitlerův režim" revolucí zevnitř Německa.[1240] Přispělo k tomu i to, že Chamberlain, napadaný mnoha kruhy v Británii i v USA, domnívající se, že mu hrozí pád premiérského postu, zvážil nyní se otevírající možnost snadného vítězství nad Německem a šel do války.

Teprve při pohledu z těchto úhlů pohledu mohli i Poláci propadnout iluzi, že během několika dnů po vypuknutí války napochodují do Berlína a že sovětská vojska kvůli očekávanému rychlému německému kolapsu nestihnou překročit východopolské hranice. Na druhé straně však tyto iluze dokazují, že si v Londýně, Washingtonu i Varšavě uvědomovali, jak moc je rozhodnutí „válka, nebo mír“ v jejich rukou.

Zničení Německa jako válečný cíl

Británie, „ochránce malých národů“, se již od jara 1939 snažila koordinovat odhodlání malých národů pomocí záruk, falešných zpráv šířících poplach, sondáží a povzbuzování způsobem, který měl zvýšit nejistotu a nebezpečí. Proč Paříž a Londýn v zájmu spojení s Moskvou prakticky nabídly Stalinovi jako odměnu Pobaltí a východní Polsko? Halifax si přece *„plně uvědomoval nevýhody a rizika vpuštění sovětských vojsk na polské území“*.[1241] Jednostranné vyhlášení války Německu v průběhu polského tažení, o němž bylo rozhodnuto již v tajné dodatkové doložce anglo-polské dohody [o vzájemné pomoci], ukázalo, že nešlo o etické zásady. Pozdější postoj britské vlády, zejména její vojenské spojení se Sovětským svazem a odmítnutí postavit se Stalinovi na konferencích v Moskvě, Teheránu, Jaltě a Postupimi, rozsah tohoto morálního vykořenění ještě umocnil. Stačí jen porovnat rozsah bezprecedentního přenechání Sovětům západními spojenci (absolutní výlučná nadvláda nad celou východní Evropou a Balkánem, účast na kontrole Středomoří a Blízkého východu) s touhou Danzigu vrátit se k Německé říši, kterou tytéž mocnosti využily jako příležitost k druhé světové válce!

[1240] I. Colvin, op. cit., str. 125-126, 135, 210, 234-237, 281, 315, 331 a násl.
[1241] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 91.

Navzdory tomuto pozadí se lord Halifax hlásil k boji za lidská práva, za mír, za ideální principy a 7. listopadu 1939 v londýnské BBC prohlásil: *„Nový svět, který se Británie snaží uskutečnit, by přinesl spolupráci mezi všemi národy, založenou na rovnosti, sebeúctě a toleranci lidské rasy. Británie by se musela pokusit udělat vše, co je v jejích silách, aby spojila nezbytné revize v neustále se měnícím světě s ochranou před narušením všeobecného míru použitím síly.“*[1242]

Právě uplatnění těchto zásad Německu odmítl. „Spravedlností“, „rovností“, „sebeúctou“ se v Londýně nazývalo to, co sloužilo „evropské rovnováze“, ergo britským mocenským zájmům. Automaticky se nabízí srovnání později proklamovaných válečných cílů se skutečností. Sotva bylo otevřeně řečeno, že jít do války proti Německu je právě kvůli jeho způsobu vlády, bylo v Atlantické chartě stanoveno, že „všechny národy“ si mohou zvolit formu vlády, pod kterou budou žít. Každý postulát vypracovaný během spojeneckých válečných konferencí nebyl brán v úvahu, když se jednalo o Německo, ale také o Polsko a další národy východní Evropy.

Vansittart, hlavní diplomatický poradce ministra zahraničí, prohlásil 31. srpna 1939, tedy den před zahájením polské kampaně, že se „třese vzrušením“: ***„Británie bude v této válce bojovat do krajnosti a jako Samson v Bibli zboříme sloupy paláce a pohřbíme pod ním všechny... Včasné ukončení války [jde pravděpodobně o záměrný překlep - v němčině se píše „Kriegsabbruch“ místo „Kriegsausbruch“ - což však ani v této obehrané podobě nedává smysl a musí to být: ‚Kriegsausbruch‘ = vypuknutí války], i když by to mohlo znamenat, pravda, smrt tisíců, neznamenalo by to smrt milionů.“***[1243]

Winston Churchill přiznal v listopadu 1939, několik dní poté, co Belgie a Nizozemsko předložily návrhy na zprostředkování, v britském rozhlase: ***„Tato válka je britskou válkou a jejím cílem je zničení Německa.“***[1244]

Nikoliv zničení nacionálního socialismu! Churchill samozřejmě neopomněl proklamovat zničení „nacistické tyranie“: *„Nejde o boj o Danzig nebo o boj o Polsko. Bojujeme za záchranu celého světa před morem nacistické tyranie a na obranu všeho, co je člověku nejsvatější.“*[1245]

1242 S. Hedin, *Amerika im Kampf der Kontinente*, s. 175.
1243 E. Kordt, *Nicht aus den Akten*, s. 338.
1244 H. Grimm, *Warum - Woher - Aber Wohin?* s. 350, 441; S. Hedin, op. cit.
1245 J. F. C. Fuller, *The Second World War 1939-1945*, str. 26-27.

Kdyby si Hitler za cíl své politiky stanovil osvobození „celého světa" od „moru britské tyranie" a „obranu všeho, co je člověku nejsvatější", jaká obvinění by se na něj snesla?

Britský polní maršál lord Milne několik týdnů po začátku války varoval ***„před nebezpečnou teorií, že nebojujeme proti německému národu. Válka v Polsku je typickým příkladem vrozené brutality německého národa jako celku. Válka je válka. Doufám, že náš úder bude tvrdý, mnohotvárný a naprosto nemilosrdný."***[1246]

Jako „mírumilovný politik" se premiér Chamberlain v dopise z října 1939 dopustil poněkud zvláštního přiznání: ***„Za tři dny minulého týdne jsem dostal 2450 dopisů a 1860 z nich bylo v té či oné formě ‚zastavte válku'... Přiznám se, že jsem byl znepokojen, když jsem četl Hitlerův chytrý projev [Hitlerova mírová nabídka po tažení do Polska], a zejména když se objevily první americké reakce, že předložil velmi lákavou řadu návrhů..."***[1247]

O tom, jak moc se britská vláda snažila sabotovat každou možnost míru, aby dosáhla svých válečných cílů, svědčí mimo jiné i reakce na cestu amerického náměstka ministra zahraničí Sumnera Wellese do Evropy v únoru až březnu 1940. Americký ministr zahraničí Cordell Hull o tom napsal: ***„Zvěsti [o misi Sumnera Wellese v Evropě] naplnily spojence a malé neutrální státy hrůzou, aby prezident po Wellesově návratu nepodnikl kroky k míru. Proto 16. března [1940] vysílal pan Roosevelt z Bílého domu, aby tyto obavy rozptýlil. To jsem [ve stejném duchu] dal tisku jasně najevo. Před odjezdem z Říma vydal Welles tiskové prohlášení, že neobdržel ani nepředal žádné mírové návrhy. Britský velvyslanec Lothian přišel 22. března [1940] poděkovat prezidentovi a mně za to, co nazval rychlým způsobem, jakým naše vláda jednala, aby zkontrolovala a rozptýlila šíření nálady ‚míru za každou cenu', založené na nejrůznějších fámách o tom, co by Welles mohl v Evropě udělat, aby dosáhl vyjednaného míru, který by byl ekvivalentem německého vítězství. Řekl, že úsilí směřující k nastolení vyjednaného míru by mohlo poškodit britskou a francouzskou válečnou situaci."***[1248]

Duff Cooper, první lord admirality a ministr pro hospodářskou válku, prohlásil na oslavě svatého Jiří 25. dubna 1940 při přípitku Anglii: ***„Nadcházející mírová smlouva musí být mnohem tvrdší a nemilosrdnější než***

[1246] E. J. Reichenberger, *Wider Willkür und Machtrausch*, s. 535.
[1247] K. Feiling, *The Life of Neville Chamberlain*, s. 424.
[1248] C. Hull, *The Memoirs of Cordell Hull*, str. 739-740.

Versailles. Nemůžeme dělat žádný rozdíl mezi Hitlerem a německým národem. Po vítězství se nesmíme nechat dojímat tvrzením Němců, že zločiny spáchala jen hrstka, jen příslušníci Hitlerova režimu. Musíme vzít Hitlera za slovo, že je to německý národ.“[1249]

Lord Vansittart, hlavní diplomatický poradce ministerstva zahraničí, 1941: *„Hitler není žádná náhoda. Je přirozeným a trvalým produktem rodu, který byl od úsvitu dějin dravý a bojovný... Z Boží milosti a pro spásu člověka zachráníme zemi před Německem a Německo před sebou samým.“*[1250]

Tenor jeho rozhlasových projevů v BBC v roce 1941: *„Násilí a podvod, podvod a násilí: to je staré německé evangelium. Němci nikdy neslíbili své slovo, aniž by ho porušili, nikdy neuzavřeli dohodu, aniž by ji zdiskreditovali, nikdy se nedotkli mezinárodního práva věrnosti, aniž by ho pošpinili. Po celé generace ničili veškerou a každou důvěru mezi lidmi.“*[1251]

Winston Churchill v Dolní sněmovně 15. února 1942: ***„Tohle [zapojení Spojených států do války] je to, o čem jsem snil, o co jsem usiloval a pro co jsem pracoval, a nyní se to stalo.“***[1252]

V dopise Stalinovi z 24. ledna 1944: ***„Nikdy nás nenapadlo uzavřít separátní mír ani v roce, kdy jsme byli úplně sami a mohli jsme ho snadno uzavřít bez vážných ztrát pro britské impérium a z velké části na Váš [Stalinův] účet. Proč bychom na to měli myslet nyní, když naše trojí štěstí kráčí vpřed k vítězství?“***[1253]

Russell Grenfell psal o Churchillových válečných cílech, a tím i o cílech Velké Británie: ***„Co zůstalo panu Churchillovi jako válečný cíl? Byli to naši dřívější přátelé, vymýcení nacistické tyranie a pruského militarismu... Tyranie jako taková britský národ neutlačovala. Vzhledem k tomu, že tomu tak bylo, co jim bylo do toho, jestli se Němcům líbilo žít pod tyranskou formou vlády? Neprohlásila snad Atlantická charta, že Britové ‚respektují právo všech národů zvolit si formu vlády, pod kterou budou žít‘? Pokud si tedy Němci sami nevybrali, že se zbaví nacistické tyranie, proč by měla spousta Angličanů umírat, aby se jí zbavili za ně? Předpokládáme-li však, že násilné potlačení***

[1249] E. J. Reichenberger, op. cit., str. 114-115.
[1250] R. Vansittart, *Black Record*, s. 14 a násl.
[1251] H. Lutz, *Verbrechervolk im Herzen Europas?* s. 4.
[1252] E. Hughes, *Winston Churchill – British Bulldog – His Career in War and Peace*, s. 203.
[1253] „Korespondence mezi Stalinem, Rooseveltem a Churchillem v průběhu Velké vlastenecké války v letech 1941-1945“ (rusky), svazek I, s. 189.

tyranie v cizích zemích bylo britskou povinností, jak se stalo, že se partnerem Britů v tomto procesu stala jiná tyranie? Komunistická tyranie v Rusku byla horší než nacistická tyranie v Německu; celkový stav ruského národa byl mnohem horší než stav německého; otrocká práce v Rusku měla gigantické rozměry ve srovnání s čímkoli podobným v Německu... Přesto pan Churchill vítal Rusko jako vítaného spojence, když bylo zapojeno do války. Jeden tyran pomůže porazit druhého. Je zřejmé, že tyranie sama o sobě nebyla cílem pana Churchilla, aby byla zničena. Dokonce ani neprojevil velký zájem o svržení samotné nacistické tyranie, když mu byla [s pomocí německého odboje] předložena vyhlídka na její dosažení. Churchillova hrozba vymýcení nacistické tyranie nepřesvědčila Němce, že taková tyranie je pro ně špatná. Naopak, považovali by ji za tak úspěšnou, že nepřátelé Německa byli odhodláni ji zničit."[1254]

Co řekl Winston Churchill ve svých pamětech po skončení války o svých vlastních a spojeneckých cílech? ***„Mým hlavním důvodem, proč jsem se vždy stavěl proti alternativnímu prohlášení o mírových podmínkách, na které se tak často naléhalo, bylo to, že prohlášení o skutečných podmínkách, na kterých by tři velcí spojenci trvali a na kterých by je veřejné mínění nutilo trvat, by bylo pro jakékoli německé mírové hnutí mnohem odpudivější než obecný výraz 'bezpodmínečná kapitulace'. Vzpomínám si na několik pokusů o vypracování mírových podmínek, které by uspokojily hněv dobyvatelů vůči Německu. Vypadaly tak strašně, když byly formulovány na papíře, a tak dalece přesahovaly to, co bylo ve skutečnosti učiněno, že jejich zveřejnění by jen podnítilo německý odpor. Ve skutečnosti byly pouze vypsány, aby mohly být staženy.“***[1255]

Právě z Anglie bylo poprvé vyhlazení národa vyhlášeno jako válečný cíl. V té době v Německu neexistoval program „konečného řešení židovské otázky“ ani program „vyhlazení polského národa“. Kromě toho žádný německý řečník ani státník nikdy nepředložil jako válečný cíl zničení Velké Británie nebo jiného národa, ani nenaznačil, že by si to přál. Za stavu, který se přímo nedotýkal britských zájmů, vyhlásila Velká Británie Německu válku, požadovala jeho zničení a dělala vše pro rozšíření a brutalizaci války.

Každý historik, zabývající se pozadím rozdělení Německa, by musel připustit, že o plánech na rozdělení Německa se *„v politice a v médiích*

[1254] R. Grenfell, *Unconditional Hatred*, str. 98-99,135.
[1255] W. Churchill, *The Second World War*, svazek IV, kniha II, „Africa Redeemed“, s. 552.

diskutovalo již dlouho předtím, než se těmto plánům věnovaly diplomatické úvahy". Výsledné představy podporovaly a doporučovaly *„trvalé oslabení německé hlavní moci ve střední Evropě"*.[1256] Pan Edvard Beneš zašel bezprostředně po svém odstoupení z funkce prezidenta Československa v říjnu 1938 tak daleko, že navrhoval vyhnat z vlasti minimálně 800 000 až 1 milion sudetských Němců, především intelektuálních vrstev a buržoazie.[1257]

Německu již nemělo být dovoleno vznášet nároky na jakýkoli právní titul mezinárodního práva. Churchill tento cíl interpretoval takto: ***„Pod pojmem 'bezpodmínečná kapitulace' rozumím to, že Němci <u>nemají právní nárok</u> na žádnou zvláštní formu zacházení. Například Atlantická charta by se <u>na ně právem nevztahovala</u>. Nebude se například jednat o to, že by se Atlantická charta vztahovala na Německo jako věc práva a bránila územním přesunům nebo úpravám v nepřátelských zemích."***[1258]

Jako příklad toho, jak se tato politika z té doby samolibě udržuje a dodnes [1965] je považována za chvályhodnou, uvádíme tři poválečné příspěvky z britských médií: *Sunday Express* lorda Beaverbrooka z 23. března 1958: ***„Je třeba si uvědomit, že cílem poslední války bylo zničit Německo."***[1259]

Britský historik A. J. P. Taylor, rovněž v Sunday Expressu, v říjnu 1957: *„Němcům by se rozdělení [jejich země] určitě nelíbilo, ale pro všechny ostatní je to 'skvělé'. Británie vedla proti Německu dvě války, vyvolané různými motivy. V zásadě šlo vždy o totéž: Němců je příliš mnoho a Německo je příliš silné. Pokud někdo dovolí, aby se všichni Němci spojili, zastíní Evropu. Nyní se nám podává řešení na talíři, za což bychom měli být vděční; místo toho prohlašujeme, že Německo musí být sjednoceno."*[1260]

Tentýž historik A. J. P. Taylor, *„který patří k nejzuřivějším nenávistníkům Němců"*[1261], přednesl na jaře 1965 v televizi BBC sérii přednášek, v jejichž průběhu vedl *„generální útok proti poskytování jakékoli britské podpory sjednocení Německa"*[1262] a prohlásil: *„Britové nemají zájem na sjednocení Německa. Naopak. Velká většina má radost ze šťastné náhody, která*

[1256] E. Deuerlein, *Die Einheit Deutschlands*, s. 141.
[1257] *Das östliche Deutschland – Ein Handbuch*, s. 532.
[1258] W. Churchill, op. cit., svazek IV, kniha II, „Africa Redeemed", s. 552, 553; - Churchill v Dolní sněmovně 22. února 1944.
[1259] G. Kass, *England und Deutschland von 1900-1958*, s. 97.
[1260] Tamtéž, s. 109.
[1261] *Frankfurter Allgemeine*, 15. března 1965, s. 3.
[1262] Tamtéž.

Německo rozdělila a připravila ho o veškerou moc… Wilsonovi [premiér 1965 a vůdce Labouristické strany] nejsilnější příznivci jsou zároveň těmi, kdo jsou nejvíce proti sjednocení Německa.“[1263]

Spojené státy americké

„Roosevelt a ‚New Deal‘ udělali spoustu dobré práce, ale náš problém nevyřešili, stejně jako ho nevyřešil soukromý průmysl. Stydíme se to říci, ale strašnou pravdou zůstává, že náš problém byl dočasně vyřešen jen díky včasné pomoci největšího ze všech zel: války. Pamatuje si naše vadná paměť, že v době vypuknutí druhé světové války ještě nebyla krize pryč? V té době naše výroba dosáhla pouze úrovně roku 1929, stále jsme měli osm milionů nezaměstnaných, náš národní příjem byl podle cen z roku 1939 stále ještě o deset miliard dolarů nižší než v roce, kdy se zhroutila burza a začala krize.“[1264]

Toto je souhrn zkušeností Rooseveltova obdivovatele a novináře Williama Shirera o politice Rooseveltova „New Dealu“, vyhlášeného v roce 1933, o těchto hospodářsko-politických opatřeních americké vlády, která měla překonat hospodářskou krizi v USA. Prezidentu F. D. Rooseveltovi se však podařilo odvrátit hrozící vnitropolitickou krizi, navíc opatřeními, která nejsou žádnou zásluhou americké demokracie. Podrobnosti o jeho válečné politice již nejsou žádným tajemstvím, lze se o nich dočíst v každé dobře zdokumentované historické práci. Na tomto místě lze jen stručně ukázat základní obrysy jeho zahraniční politiky v rozhodujících letech až do vypuknutí války.

Zpočátku se vše zdálo být zcela neškodné: *„Od roku 1933 byl [Hitler] v americkém tisku jízlivě kritizován. Některé depeše amerických zástupců v Berlíně potvrzovaly temná podezření pesimistických amerických novin. Od roku 1933 do roku 1939 byly zástupy Američanů pomalu připravovány na válku podél nějaké vnější hranice … Jak Hitler znovu vyzbrojoval Německo … začalo velké množství lidí na této polokouli pociťovat, že jeho snaha o získání moci je hrozbou pro ně i pro jeho evropské sousedy.“*[1265]

Jako příklad toho, jak vypadaly „depeše amerických zástupců v Berlíně“ již v těchto prvních dnech, si stačí přečíst zprávu zastupujícího obchodního

[1263] Tamtéž.
[1264] E. J. Reichenberger, *Wider Willkür und Machtrausch*, s. 334.
[1265] C. Tansill, *Back Door to War*, str. VII-VIII, s. 40.

atašé Douglase Millera o situaci v Německu z 21. dubna 1934: *„Základním cílem nacistů je zajistit Němcům větší podíl na světové budoucnosti, rozšíření německého území a růst německé rasy, dokud nebude představovat největší a nejmocnější národ na světě a nakonec, podle některých nacistických vůdců, dokud neovládne celou zeměkouli.“*[1266]

V zájmu historické pravdy je třeba poznamenat, že takové výroky „některých nacistických vůdců“ nikdy nezazněly.

Tisk, ale zejména finanční kruhy, od počátku neschvalovaly Hitlerovy hospodářské úspěchy, zejména proto, že nedokázaly - jak bylo uvedeno - překonat vlastní hospodářskou krizi. Styčným bodem mezi Hitlerovým úspěchem a zájmy Spojených států byla skutečnost, že 40 % zahraničního dluhu Německa, přibližně 1,8 miliardy dolarů, vycházelo z amerických úvěrů, které byly získány v době Výmarské republiky a jejichž splácení mělo napříště probíhat podle zásad, které by nebránily hospodářskému oživení Německa. Hitler byl odhodlán odstranit finanční a hospodářský tlak ze zahraničí, byl však plně připraven a ochoten splnit všechny německé půjčky a obchodní dluhy. Dosažený pokrok ve srovnání s hospodářskou závislostí Výmarské republiky ilustruje zpráva o Dawesově plánu z roku 1924, která byla zveřejněna v *Commercial and Financial Chronicle* (Obchodní a finanční kronice): *„Nic podobného navrhovanému postupu v historii nenajdeme. Německo má být převzato a spravováno stejným způsobem, jakým je ze zákona přebírána korporace, která již není schopna plnit své závazky, a předávána do rukou konkurzních komisařů... Ve skutečnosti byla nastolena taková zahraniční kontrola vnitřních záležitostí, jaká nikdy předtím neexistovala ani v naší době, ani v minulosti... Nikdy předtím nebylo navrženo tak úplné ovládnutí bohatství národa.“*[1267]

Versailleská reparační otázka a souběžná americká úvěrová politika (viz Dawesův a Youngův plán z let 1924 a 1929) byly dosud jednostranně zaměřeny na politické a hospodářské zájmy vítězů. F. D. Roosevelt byl ještě v červnu 1933 přesvědčen, že může pokračovat stejným způsobem a stejně radikálně jako dosud přehlížet životní zájmy Německa a dalších evropských států ve prospěch vlastních hospodářských zájmů. Světovou hospodářskou konferenci, která se sešla 12. června 1933 v Londýně, torpédoval svým

---

[1266] Department of State, *Peace and War - United States Foreign Policy 1931-1941*, s. 15.
[1267] M. Sering, *Germany under the Dawes Plan*, Londýn 1929, s. 64 a násl., citováno C. Tansillem, op. cit., p. 30.

odmítnutím obnovit zlatý standard jako měřítko mezinárodní směnné hodnoty a odmítl diskutovat o mezinárodních měnových problémech vyplývajících z hospodářského propadu, reparační politiky a nové politické situace v Německu. Otázky, které bylo třeba řešit, tedy úvěrová politika, cenová hladina, omezení výkyvů měny, devizová kontrola, cla, kvóty, subvence a obnovení zahraničních půjček, zůstaly otevřené. Vinu za žalostný stav věcí, vyvolaný Rooseveltovým jednáním, svaloval na „agresory"; čím zřejmější se tato žalostná situace stávala, tím troufalejší a provokativnější byly jeho kroky. Aby ochromil ekonomiku těchto „agresorů", okamžitě uzavřel dvoustranné dohody s „mírumilovnými demokraciemi" a 31. ledna 1934 zcela z vlastní vůle stanovil novou paritu mezi dolarem a zlatem ve výši pouhých 59,66 % té předchozí. Tímto radikálním znehodnocením americké měny se výrazně omezil zahraniční obchod ostatních zemí, ale zejména Německa. Celkově měl Rooseveltův bojkot Světové hospodářské konference následující výsledek:

a) ztížení německého vývozu způsobilo nevyhnutelnou snahu o soběstačnost;

b) snahy o dosažení dohod mezi evropskými národy (politická dohoda o Paktu čtyř velmocí mezi Británií, Francií, Itálií a Německem v červenci 1933, odzbrojovací konference atd.) byly do značné míry ztíženy, resp. ztroskotaly;

c) „svobodný tisk" Spojených států byl povzbuzen k tomu, aby zintenzivnil své antagonistické polemiky;

d) hospodářské oživení Německa, Itálie a Japonska tváří v tvář depresivní stagnaci hospodářské situace v USA nebylo způsobilé změnit Rooseveltův postoj k těmto zemím. Neustále hledal nové záminky, jak odvést pozornost Američanů od hospodářských potíží alarmováním obyvatelstva údajným politickým nebezpečím ze zahraničí.

Nebylo náhodou, že média ve Spojených státech si dobře připravila půdu ve směru, který naznačil Roosevelt, a zahraniční politici a diplomaté to potvrdili již před rokem 1937. Dne 11. dubna 1935 si hrabě Szembek, bývalý státní podtajemník pro zahraniční věci na ministerstvu zahraničí ve Varšavě, poznamenal do svého deníku rozhovor s americkým velvyslancem Bullitem: ***„(Na konci rozhovoru s Bullitem) jsem vyjádřil názor, že v současné době jsme svědky celosvětové agresivní politiky zaměřené proti Hitlerovi, a to spíše než jakýchkoli agresivních akcí ze strany Německa."***

Již 4. dubna 1935 si hrabě Szembek uvědomil, ***„že všechny pověsti, které se šíří o válce, pocházejí vždy z téhož zdroje, tj. z židovských kruhů a z kruhů svobodných zednářů, a šíří je Druhá [II] a Třetí [III] internacionála [levicové socialistické hnutí]“***.[1268]

V předchozím měsíci, 18. března 1935, si tentýž hrabě Szembek zapsal do svého deníku poznámku amerického velvyslance ve Varšavě Cudahyho: ***„Židé a němečtí intelektuálové, kteří se tam [v USA] uchýlili, ovlivňují americké veřejné mínění směrem, který není příznivý pro Hitlerovo Německo.“***[1269]

Bez ohledu na některá možná oprávněná obvinění jednotlivých emigrantů je obtížné zbavit americkou vládu podezření, že podporovala lži šířené jejím tiskem. Byl to sám Roosevelt, kdo podněcoval tisk k podněcování amerického lidu.

Od karanténního projevu z 5. října 1937 v Chicagu, v němž Roosevelt doporučil, aby byli „agresoři“ - samozřejmě pouze Němci, Italové a Japonci - umístěni do karantény a aby se bojovalo proti „vládě teroru a mezinárodnímu bezpráví“ - což je jasný odkaz na zmíněné země -, je válečná politika amerického prezidenta stále zřetelnější. ***„Byly to opravdu velké řeči ve vysokém tónu. Daleko více se obával stranických zvratů doma než japonských pohybů v Mandžusku. Hospodářská recese ve Spojených státech jasně ukázala, že halasení politiků New Dealu zabrnkalo na velmi kyselé struny, které značně dráždily uši amerických dělníků, kteří byli bez práce. Morgenthauovy deníky podávají nesporný důkaz o hlubokém znepokojení, které administrativa pociťovala nad rozsáhlým zlomem v ekonomické struktuře národa. […] Projev o karanténě z 5. října měl mnoho makabrózních podtónů, které měly Američany vyděsit. Naznačoval, že velké části světa zažívají ‚vládu teroru‘ a že ‚mezníky a tradice, které znamenaly pokrok civilizace směrem ke stavu práva, pořádku a spravedlnosti‘, byly ‚vymazány‘. ‚Nevinní lidé a národy‘ byli ‚krutě obětováni chtivosti po moci a nadvládě‘, která ‚postrádá jakýkoli smysl pro spravedlnost a lidskou ohleduplnost‘. Jestliže tento smutný stav věcí existoval v jiných částech světa, bylo marné, aby si kdokoli představoval, ‚že Amerika unikne, že může očekávat milost, že tato západní polokoule nebude napadena a že bude nadále klidně a mírumilovně pokračovat v etice a umění civilizace‘.“***[1270]

[1268] J. Szembek, *Journal 1933-1939*, s. 60, 58.
[1269] Tamtéž, s. 48.
[1270] C. Tansill, op. cit., str. 476-477.

Tady už tedy máme ony vzletné fráze, které mají obvykle usnadnit cestu k válce. Americký tisk sice reagoval na požadavek „kolektivního nátlaku" různě, nicméně svorně uznal, že prezident F. D. Roosevelt pronesl svůj první křižácký projev, na který se bude dlouho vzpomínat. Přední autority s odbornými znalostmi Roosevelta a Rooseveltovi spolupracovníci označují tento karanténní projev za *„milník v zahraniční politice Spojených států"*.[1271] Tento *„první buben v demokratickém orchestru"*[1272] vznikl v době, kdy z německé strany nebyly požadovány žádné územní úpravy, a dále v době, kdy se žádná evropská země necítila být Německem ohrožena - zatímco Roosevelt a jeho poradci byli hluboce znepokojeni hospodářskou recesí a nezaměstnaností doma, neboť si uvědomili, že *„jsou na konci své improvizace"*.[1273]

V lednu 1938 Roosevelt naznačil, že v zájmu řešení hospodářské krize chce zaměřit vládní výdajovou politiku na stavbu válečných lodí.[1274]

Ve zvláštním poselství z 28. ledna 1938 Roosevelt doporučil Kongresu posílit národní obranu vzhledem k tomu, že zbrojení ostatních zemí roste *„nebývalým a znepokojivým tempem"*. *„Prezident uvedl, že ‚přiměřená obrana' znamená, že pro ochranu nejen našeho pobřeží, ale i našich obcí vzdálených od pobřeží, musíme udržet jakéhokoli potenciálního nepřítele mnoho set mil od našich kontinentálních hranic. Nemůžeme předpokládat, prohlásil, že se naše obrana omezí na jeden oceán a jedno pobřeží a že ostatní budou jistě v bezpečí."*[1275]

Počátkem února 1938 Roosevelt v soukromém dopise vlivnému britskému politikovi lordu Elibankovi napsal, že srdcem i duší pracuje na ***„výcviku americké veřejnosti, aby se připojila ke křížovému tažení proti Hitlerovi"***.[1276]

Připojení Rakouska k Říši 11. března 1938, které ministr zahraničí Hull vzal na vědomí, aniž by vyjádřil znepokojení a *„jakýkoli kritický nebo dokonce nesouhlasný postoj"*, bylo o několik dní později - možná proto, že ***„prezident sám osobně ‚zasáhl'"***, podle názoru německého velvyslance v USA Dieckhoffa

[1271] S. J. Rosenmann, *Working with Roosevelt*, s. 161.
[1272] E. Ludwig, *Roosevelt, Studie über Glück und Macht*, s. 242.
[1273] C. A. Beard, *American Foreign Policy in the Making 1932-1940*, s. 178.
[1274] J. T. Flynn, *The Roosevelt Myth*, s. 174.
[1275] Department of State, op. cit., str. 52-53.
[1276] Lord Elibank v *Contemporary Review*, červen 1955, „Franklin Roosevelt, Friend of Britain".

- považováno za *„porušení smlouvy, za militarismus, za znásilnění“*.[1277] Neopodstatněnou českou mobilizaci z 20. května 1938 - a v jejím důsledku sudetskou krizi - prohloubil Roosevelt koncem června 1938 svým veřejným prohlášením o stažení posílené americké flotily z Pacifiku, aby ji soustředil v Atlantiku. ***„To bylo dost jasné a bylo to také v Londýně chápáno jako další výzva k přípravě na válku.“***[1278]

V srpnu 1938 vystoupil Roosevelt v Kanadě s projevem, v němž opět agitoval: *„Kanadské dominium je součástí sesterského britského impéria. Ujišťuji vás, že lid Spojených států nebude nečinně přihlížet, pokud bude nadvláda na kanadské půdě ohrožena jakýmkoli jiným impériem.“*[1279]

Jelikož již dříve rozdělil svět na „mírumilovné demokracie“ a „totální“ či „totalitní státy“, znamenalo to tedy, že nebezpečí agresivních akcí hrozících americkému kontinentu, které bylo v těchto termínech americkému podvědomí opakovaně sugerováno, se mohlo týkat pouze Německa a Japonska.

Na začátku září 1938 prezident Roosevelt pověřil svého londýnského velvyslance Kennedyho, aby britského premiéra informoval, že ať už Chamberlain zvolí jakýkoli postup, Spojené státy budou smýšlet správně. Kennedy britského ministra zahraničí ujistil, že - v případě zatažení Velké Británie do evropské války – ***„se bude opakovat historie poslední války, která povede mnohem rychleji než v minulé válce k americké intervenci. To se rovnalo dalekosáhlému bianko šeku a Chamberlain to měl během mnichovské krize nepochybně na mysli. Mně [Tansillovi] se však v archivech ministerstva zahraničí nepodařilo objevit žádné důkazy o skutečném nátlaku na ministerského předsedu ve prospěch míru za každou cenu.“***[1280]

Důvody Rooseveltových antipatií vůči Německu lze jen stěží vysvětlit „židovskou otázkou“, neboť vlivné kruhy v USA si byly plně vědomy, že zacházení se Židy v Polsku je podstatně horší než v Německu. Protesty proti protižidovským opatřením v Polsku, které byly až do vypuknutí války adresovány Kongresu ve Washingtonu, daleko převyšovaly stížnosti na protižidovská opatření vůči Říši, pokud byly vyjádřeny v číslech a ohleduplnosti

---

[1277] C. Tansill, op. cit., s. 383.
[1278] H. Sündermann, *Die Pioniere und die Ahnungslosen*, s. 150.
[1279] E. E. Robinson, *The Roosevelt Leadership 1933-1945*, s. 241.
[1280] C. Tansill, op. cit., s. 407, 427-428.

k obsahu.[1281] Stejně tak je nepravděpodobné, že by Rooseveltova základní úvaha vycházela z etických nebo ideologických pohnutek, uvážíme-li, že se již na počátku snažil spojit se Stalinem, který vládl mnohem diktátorštěji než kdy Hitler, nebyl zvolen národem a ve skutečnosti požadoval *„zbavit se všech náboženství a demokracií“*, zatímco Roosevelt zcela neprávem obviňoval nacionální socialismus, že sleduje právě tento cíl.[1282]

Stejně jako by se například konference panamerických států, na níž by se jednalo o postoupení pohraniční zóny v Mexiku Spojeným státům americkým, vůbec netýkala Německa, tak se mnichovská konference vůbec netýkala Spojených států amerických. Bez ohledu na tuto skutečnost se americký prezident vměšoval do záležitostí jiného, vzdáleného kontinentu. Roosevelt, který už v září 1938, silně nachlazený, *„chtěl Hitlera zabít a amputovat mu nos“*[1283], a kdo to pak - snad aby to lépe zařídil? - apeloval na Hitlera, aby souhlasil s mezinárodní konferencí na nějakém neutrálním místě, ale bez účasti USA, měl po mnichovské konferenci ***„... hluboké pochybnosti o Chamberlainově politice appeasementu a jejích implikacích. Řekl... potměšile, že má podezření, že by Británie a Francie mohly Hitlerovi nabídnout Trinidad a Martinik, aby ho uspokojily - a pokud by to udělaly, poslal by flotilu, aby oba ostrovy obsadila.“***[1284]

Aby této válečné agitaci dodal skutečnou váhu, vyslal Roosevelt do Evropy svého velvyslance Bullitta s instrukcemi týkajícími se této záležitosti a udělil mu rozsáhlé pravomoci. Současně nechal z Evropy do Washingtonu vrátit svého blízkého přítele a poradce Bernarda M. Barucha, jehož prostřednictvím „informoval“ tisk o *„skutečné a přímé německé hrozbě pro Jižní Ameriku“*, což bylo téma, které okamžitě převzal Churchill pro svou vlastní agitaci.[1285] Bullitt naproti tomu 19. listopadu 1938 prohlásil polskému velvyslanci ve Washingtonu Jerzymu Potockému: ***„Bylo by v souladu s přáním demokratických států, aby na východě vypukl ozbrojený konflikt mezi Říší a Ruskem. Když jsem se zeptal, zda se Spojené státy takové války zúčastní, odpověděl [Bullitt]: 'Bez nejmenších pochybností, ale pouze v případě, že***

[1281] *Foreign Relations of the United States 1938* (Zahraniční vztahy Spojených států 1938), svazek II, s. 647 a násl.; D. Hoggan, *The Forced War*, s. 101; H. Sündermann, op. cit., s. 164 a násl.

[1282] F. D. Roosevelt, *Amerika und Deutschland 1936-1945*, s. 39: Rooseveltův rozhlasový projev z 15. března 1941; s. 67: Roosevelt při projevu v Kongresu 6. ledna 1942.

[1283] J. Burns, *Roosevelt: The Lion and the Fox*, str. 387-388.

[1284] Tamtéž.

[1285] *The Times*, Londýn, 15. října 1938, citováno podle: Sündermann, op. cit., s. 155.

Británie a Francie udělají první krok!‘. Nálady ve Spojených státech, jak mi řekl, jsou tak vyhrocené proti nacismu a hitlerismu, že již dnes lze mezi Američany pozorovat psychózu podobnou té, která panovala těsně předtím, než Amerika vyhlásila Německu v roce 1917 válku... Pan Bullitt se pak zmínil o otázce Ukrajiny a záměrech Německa v této zemi. Potvrdil, že Německo má kompletní štáb ukrajinských úředníků, kteří se mají ujmout budoucí vlády na Ukrajině a založit nezávislý ukrajinský stát pod německým vlivem. 'Taková Ukrajina', pokračoval pan Bullitt, ‚by pro vás byla samozřejmě velmi nebezpečná, protože by přímo ovlivňovala Ukrajince ve východním Polsku‘.“[1286]

Dokonce i Potocki byl těmito poznámkami zřejmě poněkud překvapen, protože svou zprávu do Varšavy zakončil slovy: *„Pan Bullitt nebyl příliš dobře informován o situaci ve východní Evropě a tato část jeho rozhovoru byla poněkud povrchní.“*[1287]

Podobný druh povzbuzování k boji s Německem lze vyčíst i z dopisu vysokého komisaře Společnosti národů v Danzigu Carla J. Burckhardta. Burckhardt referoval 2. prosince 1938 generálnímu tajemníkovi Společnosti národů Avenolovi o rozhovoru s americkým velvyslancem ve Varšavě Biddlem: ***„On - Biddle - mi s podivným uspokojením říkal, že Poláci jsou připraveni jít do války o Danzig. Svou manévrovací schopností by se vyrovnali motorizované síle německé armády. V dubnu, - prohlásil, - nastane nová krize; od torpédování Lusitanie nebyla v Americe taková náboženská nenávist vůči Německu jako dnes! Chamberlain a Daladier budou smeteni veřejným míněním. Je to svatá válka.“***[1288] ***„Již 1. prosince oznámil bývalý úřadující americký ministr války na americkém vojenském sjezdu, že 10 000 továren obdrželo ‚konečný program válečné výroby‘; podobné oznámení zaznělo téhož dne v Dolní sněmovně v Británii, pokud jde o britský průmysl.“***[1289]

Dne 14. listopadu 1938 byl americký velvyslanec v Berlíně Hugh Wilson povolán Rooseveltem zpět do Washingtonu, aby podal zprávu a jednal. Wilson se na své místo nevrátil, takže Rooseveltův krok se prakticky rovnal přerušení diplomatických vztahů s Německem.

[1286] „Německá bílá kniha“ č. 3, dok. 4: Potocki do Varšavy 21. listopadu 1938.
[1287] Tamtéž.
[1288] C. J. Burckhardt, *Meine Danziger Mission 1937-1939*, s. 225.
[1289] H. Sündermann, op. cit., s. 158, cituje *The Times*, Londýn, 2. prosince 1938.

Dne 6. prosince 1938 dal Roosevelt otevřeně najevo svůj nesouhlas s nedávno podepsanou německo-francouzskou smlouvou o míru a přátelství.[1290] Dostal se tak do dobré společnosti Stalina, jehož ideologické motivy v rámci jeho politiky směřovaly k podkopávání míru a přátelství mezi ostatními národy. Dne 4. ledna 1939 - dva a půl měsíce před Hitlerovým vstupem do Prahy! - Roosevelt požádal Kongres o revizi zákonů o neutralitě, schválení téměř 1,3 miliardy dolarů na zbrojení[1291] a vypustil do světa provokativní a urážlivé varování Německu.[1292] Jeho zdůvodnění: ***„Všude kolem nás zuří nevyhlášené války - vojenské i hospodářské. Všude kolem nás jsou hrozby nové agrese - vojenské i hospodářské. V lidských záležitostech nastává čas, kdy se lidé musí připravit na obranu nejen svých domovů, ale i principů víry a lidskosti, na nichž jsou založeny jejich církve, vlády a samotná civilizace. Obrana náboženství, demokracie a dobré víry mezi národy je jeden a tentýž boj. Abychom zachránili jednoho, musíme se nyní rozhodnout, že zachráníme všechny... Bohabojné demokracie nemohly navždy nechat bez účinného protestu projít akty agrese. Existuje mnoho metod, které se obejdou bez války, ale jsou silnější a účinnější než pouhá slova, jak agresorským vládám přiblížit souhrnné pocity našeho vlastního národa.“***[1293]

Svým výrokem *„naše [americká] hranice... je na Rýně“* umístil další značkovací vlajky.[1294] ***„Nicméně ať už Roosevelt tento výrok skutečně pronesl, nebo ne, zcela jistě věřil, že východní hranice Ameriky leží na Rýně, a na základě tohoto přesvědčení také jednal.“***[1295]

Tímto prohlášením pouze zopakoval myšlenky, které vyjádřil 28. ledna 1938 v Kongresu a které měl počátkem února 1939 nově formulovat následujícími slovy: ***„V případě války by se hranice Spojených států nacházela ve Francii.“***[1296]

Mimořádný velvyslanec USA Bullitt sice popřel, že by Roosevelt prohlásil, že hranice Ameriky leží na Rýně, nicméně prohlásil, ***„že prezident***

[1290] G. Bonnet, *Fin d'une Europe, De Munich à la Guerre*, s. 40.
[1291] H. Dahms, *Roosevelt und der Krieg*, s. 25.
[1292] J. Burns, op. cit., s. 389.
[1293] Tamtéž.
[1294] H. E. Barnes, *Perpetual War for Perpetual Peace*, s. 203.
[1295] R. Sherwood, *Roosevelt and Hopkins*, s. 125.
[1296] G. Bonnet, op. cit., s. 106 (německé vydání, s. 171).

zcela jistě řekl, že pošle do Francie letadla, neboť francouzská armáda je první obrannou linií Spojených států“.[1297]

V téže zprávě polského velvyslance v Paříži Lukasiewicze z února 1939 je vyjádřen Rooseveltův názor, ***„že nedávné úspěchy osy Řím-Berlín [únor 1939!], které podkopávají prestiž i autoritu Francie a Británie jako imperiálních mocností, ohrožují téměř přímo skutečné zájmy Spojených států“***.[1298]

Hovoří se nejen o *„nesmírně důležitých donucovacích prostředcích“* namířených proti Británii, které by *„přiměly Británii ustoupit od jakékoli politiky kompromisu na úkor Francie“*, ale také o stejně účinných donucovacích prostředcích, především ekonomické povahy, vůči Německu a Itálii, *„které by mohly být použity bez jakéhokoli vnitropolitického odporu“*. Tento zvažovaný proveditelný nátlak *„by mohl do značné míry zabránit vypuknutí ozbrojeného konfliktu nebo zabránit vývoji evropské situace směrem, který by byl z hlediska Washingtonu nežádoucí“*.[1299] První část této věty musela být napsána čistě proto, aby byla založena do spisu, neboť „vývoj situace v Evropě“ měl podle přání amerického prezidenta probíhat směrem, že *„by na východě vypukl ozbrojený konflikt mezi Říší a Ruskem“*.[1300]

Heslo americké vlády již dříve znělo, že americká hranice musí být *„na Rýně“*[1301], britská hranice na Visle.[1302] Není proto divu, že se polská vláda v polovině ledna 1939, **„možná i pod vlivem diplomacie Spojených států, definitivně rozhodla odmítnout říšskou vládu“** a od této chvíle ráda líčila *„jakékoli přistoupení k návrhům na Danzig a dálnice jako rovnocenné tomu, že Polsko ztratí svou nezávislost a přijme roli satelitu“*.[1303] Velvyslanec USA v Londýně Kennedy později při ohlédnutí za prosincem 1945 prohlásil: ***„ani Francouzi, ani Britové by z Polska neudělali příčinu války, kdyby nebylo neustálého popichování ze strany Washingtonu….“***[1304]

[1297] „Německá bílá kniha“ č. 3, dok. 9.
[1298] Tamtéž.
[1299] Tamtéž.
[1300] Tamtéž, dok. 4: Potocki do Varšavy 21. listopadu 1938.
[1301] J. Burns, op. cit., s. 400.
[1302] M. Freund, *Weltgeschichte der Gegenwart in Dokumenten*, díl II, s. 102: Francouzský premiér Daladier v dubnu 1939 v komentáři k britskému příslibu pomoci uvedl: *„Britové jsou nyní připraveni považovat své hranice již nikoliv na Rýně, ale na Visle.“*
[1303] H. Roos, Polen und Europa, s. 395.
[1304] C. Tansill, op. cit., s. 556 ; W. Millis, *The Forrestal Diaries*, s. 121 a násl.

Zprávy polského velvyslance ve Washingtonu Potockého z 12. a 16. ledna 1939 popisují obsah jednání s předními americkými politiky a diplomaty.[1305] Je uvedeno pět charakteristických rysů, které sledují vývoj:

a) Oživení zahraniční politiky F. D. Rooseveltem;

b) ostré a jednoznačné odsouzení „totalitních" států, čímž je jistě míněno pouze Německo, Itálie a Japonsko, nikoli však Sovětský svaz, Polsko, Španělsko, Portugalsko, Čína nebo jakákoli jiná země;

c) rychlé a rozsáhlé válečné přípravy;

d) nátlak na Francii a Velkou Británii - také s odkazem na statistiku zbrojení Spojených států - aby se postavily proti jakékoli kompromisní politice „totalitních států" a odmítly jakákoli jednání, jejichž cílem by byly jakékoli územní změny;

e) opuštění izolacionistické politiky ujištěním, že v případě války USA aktivně zasáhnou na straně Francie a Británie.

12. ledna 1939 Potocki podrobně vysvětlil: ***„Ve Spojených státech nyní převládá nenávist k fašismu a především ke kancléři Hitlerovi a všemu, co souvisí s nacionálním socialismem. Propaganda je převážně v rukou Židů, kteří téměř stoprocentně ovládají rozhlas, film, denní a periodický tisk. Tato propaganda je sice nesmírně hrubá a představuje Německo co nejčerněji - především je zde využíváno náboženské pronásledování a koncentrační tábory -, nicméně je nesmírně účinná, protože zdejší veřejnost je naprosto neinformovaná a o situaci v Evropě nic neví. V současné době většina Američanů považuje kancléře Hitlera a nacionální socialismus za největší zlo a největší nebezpečí, které hrozí světu. Zdejší situace poskytuje vynikající platformu pro řečníky všeho druhu, pro emigranty z Německa a Československa, kteří mnoha slovy a nejrůznějšími pomluvami podněcují veřejnost. Chválí americkou svobodu, kterou staví do kontrastu s totalitními státy. Je zajímavé, že v této mimořádně dobře naplánované kampani, která je vedena především proti nacionálnímu socialismu, je sovětské Rusko téměř zcela vyřazeno. Sovětské Rusko, pokud je vůbec zmíněno, je zmíněno přátelsky a věci jsou prezentovány tak, aby se zdálo, že Sovětský svaz spolupracuje s blokem demokratických států. Díky chytré propagandě jsou sympatie americké veřejnosti zcela na straně Rudé bolesti. Tato propaganda,***

[1305] Pravost dokumentů v „Německé bílé knize" č. 3 byla prokázána (viz. s. 106, poznámka pod čarou 317).

tato válečná psychóza je uměle vytvářena. Američanům se namlouvá, že mír v Evropě visí jen na vlásku a že válka je nevyhnutelná. Současně je americkému lidu jednoznačně sdělováno, že v případě světové války se musí Amerika také aktivně zapojit, aby ve světě hájila hesla svobody a demokracie. Prezident Roosevelt byl prvním, kdo vyjádřil nenávist vůči fašismu. Sloužil tím dvojímu účelu; za prvé chtěl odvést pozornost amerického lidu od těžkých a složitých domácích problémů, zejména od problému boje mezi kapitálem a prací. Za druhé chtěl vyvoláním válečné psychózy a šířením zvěstí o nebezpečí hrozícím Evropě přimět americký lid k přijetí obrovského programu zbrojení, který daleko přesahuje obranné požadavky Spojených států. K prvnímu bodu je třeba říci, že vnitřní situace na trhu práce se neustále zhoršuje. Nezaměstnaných je dnes již 12 milionů. Federální a státní výdaje se denně zvyšují. Jistý klid v zemi udržují pouze obrovské částky jdoucí do miliard, které státní pokladna vynakládá na nouzové projekty v oblasti pracovních sil. Zatím dochází pouze k obvyklým stávkám a místním nepokojům. Jak dlouho se však tato vládní podpora udrží, lze dnes jen těžko předvídat. Vzrušení a rozhořčení veřejného mínění a vážný konflikt mezi soukromými podniky a obrovskými trusty na jedné straně a s dělníky na straně druhé udělaly Rooseveltovi mnoho nepřátel a způsobují mu mnoho bezesných nocí. K druhému bodu mohu jen říci, že prezident Roosevelt jako chytrý politický hráč a znalec americké mentality rychle odvedl pozornost veřejnosti od domácí situace, aby ji upoutal na zahraniční politiku. Způsob, jak toho dosáhnout, byl jednoduchý. Bylo třeba na jedné straně vystupňovat hrozbu války, která visela nad světem kvůli kancléři Hitlerovi, a na druhé straně vytvářet strašidlo tím, že se mluvilo o útoku totalitních států na Spojené státy. Mnichovský pakt přišel prezidentu Rooseveltovi jako dar z nebes. Označil jej za kapitulaci Francie a Anglie před válečnickým německým militarismem. Jak zde bylo řečeno: Hitler donutil Chamberlaina pod výhružkou použití zbraně. Proto Francie a Anglie neměly na výběr a musely uzavřít potupný mír. Převládající nenávist vůči všemu, co jakkoli souvisí s německým nacionálním socialismem, je dále podněcována brutálním postojem vůči Židům v Německu a problémem emigrace. Na této akci se podíleli židovští intelektuálové; například Bernard Baruch, guvernér státu New York Lehman, nově jmenovaný soudce Nejvyššího soudu Felix Frankfurter, ministr financí Morgenthau a další, kteří jsou osobními přáteli Roosevelta. Chtějí, aby se prezident stal zastáncem lidských práv, svobody vyznání a slova a mužem, který bude v budoucnu trestat potížisty. Tyto skupiny, lidé, kteří se chtějí vydávat za představitele ‚amerikanismu' a ‚obránce demokracie', jsou v posledku spojeni nepřerušitelnými vazbami s

mezinárodním židovstvem. Pro tuto židovskou internacionálu, která se stará především o zájmy své rasy, bylo umístění prezidenta Spojených států na tento ‚ideální' post ochránce lidských práv chytrým tahem. Tímto způsobem vytvořili na této polokouli nebezpečné ohnisko nenávisti a nepřátelství a rozdělili svět na dva nepřátelské tábory. Celá záležitost je vypracována tajemným způsobem. Roosevelt si vynucuje základy pro vitalizaci americké zahraniční politiky a současně si obstarává obrovské rezervy pro nadcházející válku, o kterou Židé vědomě usilují. Pokud jde o domácí politiku, je nesmírně výhodné odvádět pozornost veřejnosti od antisemitismu, který ve Spojených státech stále sílí, a mluvit o nutnosti bránit víru a svobodu jednotlivce před náporem fašismu."[1306]

Bývalý vysoký komisař Společnosti národů v Danzigu Carl J. Burckhardt - pozorovatel a odborník, v žádném případě ne německy orientovaný - se k tomuto dokumentu vyjádřil takto: *„Tento text by mohl pocházet od bývalého německého diplomata, [který by však nebyl tak dobře informován]."*[1307]

Je třeba mít za to, že pan Burckhardt měl k uveřejnění takového komentáře v roce 1960 pádné důvody, neboť by si dobře pamatoval například radu předsedy Světového židovského kongresu Nahuma Goldmanna z předválečného období: ***„Vaše appeasementové manévry v Danzigu jsou škodlivé. Veřejné protesty proti poměrům v Danzigu jsou vzhledem k celkové situaci židovského národa nezbytné."***[1308]

Tento návrh koneckonců směřoval k vyostření dlouhodobých sporů v Danzigu, které rozdmýchávaly podobné zájmové skupiny.

V únoru 1939 prohlásil velvyslanec Bullitt svému polskému kolegovi v Paříži Lukasiewiczovi, že *„... stanovisko oficiálních washingtonských kruhů postrádá veškerý idealismus a vyplývá zcela z nutnosti hájit skutečné zájmy Spojených států ... Pokud jde o Británii, Spojené státy ovládají různé a nesmírně důležité donucovací prostředky. Pouhá hrozba jejich použití by stačila k tomu, aby Británie ustoupila od jakékoli kompromisní politiky."*[1309]

Všechny tyto údaje pocházejí z doby **před** vstupem Německa do Prahy. Motiv tohoto postoje tedy nelze přičítat okupaci Čech a Moravy!

[1306] „Německá bílá kniha" č. 3, dok. 6.
[1307] C. J. Burckhardt, op. cit., str. 253-256.
[1308] Tamtéž, s. 104.
[1309] „Německá bílá kniha" č. 3, dok. 9.

Poté, co Hitler obsadil Čechy a Moravu a Mussolini obsadil Albánii, poslal Roosevelt Chamberlainovi výhružný dopis, že Amerika již nebude podporovat „demokracie“, pokud budou dodržovat mnichovské dohody (tím byly míněny deklarace o míru a přátelství s Německem).[1310]

Dne 19. března 1939 Lukasiewicz a Bullitt ujistili polského ministra zahraničí, že prezident Roosevelt udělá vše pro to, aby se proti Německu zakročilo. *„Bullitt informoval Poláky, že ví, že Německo doufá v získání Danzigu, a že počítá s polskou ochotou jít do války kvůli otázce Danzigu. Vyzval Lukasiewicze, aby Západu předložil požadavky na dodávky a další vojenskou pomoc.“*[1311]

Mimořádný velvyslanec amerického prezidenta pokračoval v diplomatických přípravách na válku v Paříži a Londýně. Dne 26. března 1939 vyzval svého londýnského kolegu Kennedyho, aby informoval Chamberlaina, že Spojené státy doufají, *„že Velká Británie vstoupí do války s Německem, pokud spor o Danzig vyvolá výbuch mezi Německem a Polskem“*.[1312]

Jak USA, které v té době ještě pochybovaly o odstrašujícím odhodlání britského vedení k válce, napadlo dodat svým „návrhům“ Londýnu váhu, prozrazují tajná jednání Bullitta a Lukasiewicze, která probíhala ve stejné době. Bullitt svého polského kolegu v Paříži ujistil, ***„že Spojené státy budou schopny vyvinout dostatečný tlak, aby na vrcholu příští krize vyvolaly britskou mobilizaci“***.[1313]

Prezident Roosevelt, který o zamýšlené britské záruce z 31. března 1939 věděl, sdělil svému velvyslanci Kennedymu v Londýně, že *„prohlášení považuje za vynikající“* a že *„bude mít velmi velký účinek“*. ***„Spojené státy by podle něj [velvyslance Kennedyho Halifaxovi] považovaly válku za bezprostřední, ale prezident [Roosevelt] si nemyslel, že by to mohlo nějak uškodit.“***[1314]

Roosevelt svými četnými projevy zvyšoval barometr paniky ve své zemi a využíval je také k tomu, aby udržel *„válku v centru všech jednání“* (projevy

---

[1310] J. Béarn v *Les Origines Secrètes de la Guerre 1939-45*, s. 211 (německé vydání, s. 164).
[1311] D. Hoggan, *The Forced War*, s. 308.
[1312] Tamtéž, s. 336.
[1313] Tamtéž, s. 326.
[1314] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek IV, dok. 586.

ve Warm Springs 8. a 9. dubna, 14. dubna ve Washingtonu před správní radou Panamerické unie). Tajné poplašné zprávy zaslané z Paříže Bullittem a francouzským ministrem zahraničí Bonnetem, podle nichž *„může každou chvíli dojít k válce“*[1315], neměly vyvolat uklidňující účinek. Roosevelt sice ještě 14. dubna prohlásil, že *„neexistuje nic takového jako obklíčení... jakéhokoli mírumilovného národa jinými mírumilovnými národy“*, nicméně přirovnal Němce a Italy k Hunům a Vandalům, a kromě všeho ostatního tím dal zcela jasně najevo, do jaké míry je on sám aktivní jako ten, kdo tento obkličovací kruh vytváří. Později, na jaltské konferenci 8. února 1945, pak Stalin pozvedne sklenku k přípitku na Roosevelta a označí ho, *„i když jeho vlastní země nebyla přímo ohrožena“*, za ***„předního tvůrce nástrojů, s jejichž pomocí byla provedena celosvětová mobilizace proti Hitlerovi“***.[1316]

Rooseveltovy záměry se staly ještě zřejmějšími, když bezprostředně po svém projevu 14. dubna 1939 učinil výzvu Hitlerovi a Mussolinimu, v níž navrhl, aby Hitler a Mussolini poskytli záruky, že nebudou po dobu deseti let zasahovat do jednatřiceti zemí, mezi nimiž byly i dvě země na Blízkém východě pod zahraničním mandátem. Spojené státy by se zúčastnily všech jednání, která by z toho vyplynula. Žádná ze zmíněných zemí si do té doby Rooseveltovi nestěžovala, že by jí Německo hrozilo. *„Prezidentovo odsouzení diktátorů jako novodobých ‚Hunů a Vandalů‘ muselo vyvolat rozhořčenou odpověď. Aby prezident zvýšil hladinu jejich hněvu a učinil jejich odpovědi natolik extrémními v jazyce, že by americká veřejnost byla stále více válečně naladěna, uspořádal 15. dubna [1939] tiskovou konferenci a využil svého nadání estrádního herce, aby ohromil své publikum způsobem, jakým slovně propleskl Hitlera a Mussoliniho.“*[1317]

Bullittova poznámka z 11. dubna 1939, že *„Francie by se odmítla připojit k Británii při akci na odpor Německu, pokud by britská Středomořská flotila“* - podle *„předchozího slibu daného Austrálii“* - *„byla vyslána do Singapuru“*, přiměla Roosevelta 15. dubna 1939 nařídit americké flotile *„vstup do Tichomoří“*.[1318] Britský generálmajor a vojenský historik J. F. C. Fuller odhalil další skutečnosti z oblasti tajné americké diplomacie: ***„Weigand, doyen amerických novinářů v Evropě, nás informuje, že 25. dubna 1939 byl zavolán na americké velvyslanectví v Paříži a Bullitt mu řekl: 'O válce v Evropě bylo***

1315 C. Tansill, op. cit., s. 518.
1316 *Die Jalta Dokumente*, s. 225.
1317 C. Tansill, op. cit., s. 520.
1318 H. E. Barnes, op. cit., s. 205.

rozhodnuto. Amerika', předpověděl, ‚bude ve válce poté, co do ní vstoupí Británie a Francie'. Toto tvrzení potvrzují dokumenty Bílého domu Harryho Hopkinse, v nichž jejich editor uvádí, že přibližně v té době Winston Churchill řekl Bernardu Baruchovi: ‚Válka přijde velmi brzy. My v ní budeme a vy (Spojené státy) v ní budete. Ty (Baruch) budeš řídit představení tam, ale já budu tady na vedlejší koleji'."[1319]

„Platnost takzvané ‚cash and carry' doložky (§ 2 zákona o neutralitě z roku 1937) skončila 1. května 1939." Od tohoto data Spojené státy americké dodávaly Británii a Francii zcela bez překážek *„veškeré suroviny vojenského významu"* a zbrojní zboží.[1320] Byl učiněn další rozhodující krok. Dne 23. května 1939 navrhl japonský ministerský předseda baron Hiranuma na tajné poradě s poradcem amerického velvyslanectví Eugenem H. Doomannem, že ***„...mohl by se ozvat Německu a Itálii, pokud by byl pan Roosevelt ochoten oslovit Velkou Británii a Francii, aby uspořádaly konferenci, která by se pokusila vyřešit potíže Evropy. Pan Hull považoval tento přístup za ‚úžasný' a upozornil na něj pana Roosevelta osobně. Odpověď se však zpozdila o více než tři měsíce, během nichž se okolnosti změnily a velká příležitost, která byla zanedbána, byla promarněna - nebo se jí vyhnulo. Americké přípravy na válku probíhaly tiše a tajně. Dne 23. června 1939 byla uzavřena tajná výměnná dohoda s Velkou Británií, ‚hodně peněz' bylo vynaloženo na nákup různého válečného materiálu, do 9. srpna bylo spuštěno na vodu devatenáct nových obchodních lodí, chystaly se kontrakty na dalších sto a 10. srpna byla vytvořena Rada pro válečné zdroje."***[1321]

Bez ohledu na konkrétní rozhodnutí a opatření propagandistická mašinérie nadále ukazovala cestu k válce. ***„Bez ohledu na to, cokoli kterákoli mocnost Osy v Jižní Americe udržovala, ať už v podobě svých velvyslanectví, firem, leteckých společností, obchodních a vojenských misí, spolků, novin, reklamních agentur - každá jednotlivost, kterou bylo možné najít, byla považována za známku blížící se 'agrese', zejména Hullem, který s odkazem na tyto indicie přesvědčil Panamerickou konferenci v Limě, aby učinila demonstrativní 'prohlášení o solidaritě obou Amerik'."***[1322]

[1319] J. F. C. Fuller, *The Decisive Battles of the Western World and their influence upon history*, sv. III, s. 375.
[1320] *ADAP*, sv. VII, dok. 239, poznámka pod čarou.
[1321] H. E. Barnes, op. cit., s. 207.
[1322] H. Dahms, op. cit., s. 24.

V létě 1939 F. D. Roosevelt naléhal na Chamberlaina a Daladiera, aby dali Polsku sliby bez ohledu na to, zda je bude možné splnit, či nikoli, což našlo své klasické vyjádření v těchto slovech, opakovaně sdělených Kennedymu v Londýně, *„aby Chamberlainovi dodal odvahu“*.[1323] Současně Roosevelt dělal vše pro to, aby přesvědčil Kongres ke změně zákona o neutralitě.

28. května 1939 se Roosevelt v Hyde Parku severně od New Yorku setkal s českým exprezidentem Benešem. Beneš to zaznamenal ve svých pamětech: *„Myslím, že Spojené státy budou muset v každém případě vstoupit do války také. Evropa sama válku proti Hitlerovi vyhrát nemůže. A i když Spojené státy do boje proti nacismu nevstoupí, nacismus zaútočí na Spojené státy. Je třeba nezapomínat, že v Hitlerovi a jeho společnících stojí zbytek světa proti skutečným šílencům, kteří se zbláznili a jsou schopni všeho.“*[1324]

Dne 6. července 1939 shrnul státní podtajemník polského ministerstva zahraničí hrabě Szembek dojmy polského velvyslance hraběte Jerzyho Potockého, který se vrátil z Washingtonu: ***„Když si všiml atmosféry, která v Polsku panuje, byl ohromen. Ve srovnání s válečnou panikou, která zachvátila Západ, má člověk dojem, že žít v naší zemi je jako žít v domově důchodců. Na Západě se k válce otevřeně hlásí nejrůznější živly: Židé, velkokapitalisté a obchodníci se zbraněmi. Všem se v těchto dnech naskýtá skvělá příležitost: našli ohniště: Danzig a národ, který chce bojovat: Polsko. Chtějí obchodovat na náš úkor. Zničení naší země by je nechalo chladnými. Ale kdepak: protože by se později muselo všechno obnovit, získali by na tom právě oni.“***[1325]

Bývalý americký ministr války James Forrestal si zapsal do svého deníku: ***„... nebýt Bullittova naléhání na Roosevelta v létě 1939, že Němcům je třeba čelit v otázce Polska; ani Francouzi, ani Britové by Polsko neučinili příčinou války, nebýt neustálého naléhání z Washingtonu.“***[1326]

Dne 4. srpna 1939 Roosevelt přímo zasáhl do jednání mezi západními vojenskými silami a Sověty; právě do těchto jednání, jejichž výsledek, jak si každý politik musel uvědomit, musel vyústit buď ve válku, nebo v mír. Roosevelt naznačil sovětskému velvyslanci ve Washingtonu Umanskému, který se chystal vrátit do Moskvy, že USA vidí evropskou situaci stejně jako Velká Británie, Francie a Sovětský svaz. Proto byly USA pro to, aby tyto tři státy

---

[1323] C. Tansill, op. cit., s. 556.
[1324] E. Beneš, *Memoirs of Dr. Eduard Beneš*, s. 79.
[1325] J. Szembek, op. cit., str. 475-476.
[1326] W. Millis, op. cit., str. 121-122.

uzavřely vojenské spojenectví, které by bylo v zájmu všech. Vítězství mocností Osy ve válce v Evropě nebo na Dálném východě by ovlivnilo postavení Spojených států stejně jako Sovětského svazu. Roosevelt si následně nechal tyto představy sdělit také v tajné depeši do Moskvy.[1327]

Prezident Roosevelt dokonce odmítl Chamberlainovu víceméně nezávaznou prosbu o zprostředkování a arbitráž: ***„Dne 23. srpna 1939 se sir Horace Wilson, jednající Chamberlainovým jménem, setkal s americkým velvyslancem Kennedym. Po rozhovoru Kennedy telefonoval na ministerstvo zahraničí: 'Britové po nás chtěli jedinou věc, a sice abychom vyvíjeli nátlak na Poláky. Měli pocit, že vzhledem ke svým závazkům nemohou nic takového udělat, ale že my ano.‘ Prezident Roosevelt tuto myšlenku rázně odmítl.“***[1328]

24. srpna prohlásil německý chargé d'affaires ve Washingtonu, že americký tisk dělá vše, co je v jeho silách, ***„aby předem neomylně prokázal válečnou vinu Německa a tím ještě silněji rozšířil mezi lidmi myšlenku intervence“***.[1329]

Dne 26. srpna 1939 britský velvyslanec ve Washingtonu Lindsay informoval o rozhovoru s Rooseveltem, podle něhož byl americký prezident ***„potěšen vyhlídkou na novou světovou válku“***.[1330] ***„Roosevelt také Lindsaymu slíbil, že pod falešnou záminkou zdrží německé lodě při předstíraném pátrání po zbraních, aby je Britové mohli snadno zadržet za okolností, které budou přesně dohodnuty mezi americkými a britskými úřady. Britský velvyslanec byl osobně rozrušen tím, že prezident jedné z důležitých zemí může být veselý a radostný z tragédie, která se zdála být tak zničující pro naděje celého lidstva. Sdělil, že Roosevelt ‚mluvil tónem téměř bezelstného veselí, a i když se možná mýlím, celá záležitost na mě působila dojmem, jako by připomínala klukovský žert‘.“***[1331/1332]

Roosevelt nikdy neprojevil žádnou ohleduplnost nebo pochopení vůči Německu ani Japonsku, ačkoli obě země se chtěly vyhnout konfliktu s USA. Odmítal každý kompromis v evropské a asijské sféře, tedy v těch oblastech,

---

[1327] *Foreign Relations of the United States 1939* (Zahraniční vztahy Spojených států 1939), svazek I, str. 293-294.
[1328] A. J. P. Taylor, *The Origins of the Second World War*, s. 272.
[1329] *ADAP*, sv. VII, dok. 239.
[1330] D. Hoggan, op. cit., str. 518-519.
[1331] Tamtéž.
[1332] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 318.

které se ho ve skutečnosti netýkaly! Snažil se zničit všechny mírové návrhy, o nichž uvažovali ostatní státníci, a tlačil na další spojenecké smlouvy, vojenské pakty a přísliby pomoci proti Německu. Navíc tak činil již několik let před začátkem války, a to způsobem, který zašel příliš daleko i na britské vládní kruhy.[1333]

Sotva se najde historik, který by zpochybňoval, že Roosevelt od přelomu let 1937/1938 svými veřejnými projevy, tajnou diplomacií, nátlakem a vlivem na ekonomiku jiných států rozhodujícím způsobem zpovzdálí usměrňoval především Velkou Británii, Francii a Polsko a vyvíjel na ně nátlak. Nese rozhodující podíl odpovědnosti za vypuknutí, rozšíření a rozšiřování a brutalizaci druhé světové války.[1334]

Následuje několik příkladů Rooseveltových opatření z počátku evropské války, chronologicky zaznamenaných v mnoha dílech: Prezident Roosevelt odmítl všechny německé návrhy na zprostředkování:

a) ***„Jak známo, Hitler již v září 1939 ukončil kampaň s Polskem nabídkou míru, kterou oznámil na zasedání Říšského sněmu 6. října 1939. Tuto dobu si pamatuji o to jasněji, že můj bývalý šéf Dr. Dietrich před tímto zasedáním Říšského sněmu poslal pro berlínské dopisovatele amerických novin, seznámil je s hlavními úvahami Hitlerova projevu a téměř prosebně je požádal, aby si zejména zapamatovali: 'Toto je hodina prezidenta Roosevelta'. Dietrich si tehdy samozřejmě neuvědomoval, jak marný takový apel bude, protože tajné dokumenty o Rooseveltově vměšování do příprav války ještě nebyly známy. Přesto byla Dietrichova akce všeobecně zaznamenána, nepochybně proto, že byla provedena s Hitlerovým souhlasem. Tento 'pokusný krok' se skutečně dostal do Bílého domu, dokonce se o něm mluvilo na prezidentově tiskové konferenci - prezident ho však lehkým mávnutím ruky odmítl.“***[1335]

b) 3. října 1939 Hermann Göring poznamenal americkému vyjednavači W. R. Davisovi: ***„Můžete pana Roosevelta ujistit, že pokud se ujme zprostředkování, Německo bude souhlasit s úpravou, podle níž by vznikl***

[1333] Vikomt Templewood (S. Hoare), *Nine Troubled Years*, str. 270-271 (německé vydání, s. 239); H. Sündermann, op. cit., s. 148.
[1334] F. J. P. Veale, *Advance to Barbarism*, str. 273-274; C. A. Beard, *President Roosevelt and the Coming of the War*; F. R. Sanborn, *Design for War*; W. H. Chamberlin, *Amerikas zweiter Kreuzzug*; C. Tansill, *Back Door to War*.
[1335] H. Sündermann, op. cit., s. 169.

nový polský stát a nová československá nezávislá vláda. Souhlasím s tím, aby se konference konala ve Washingtonu.“[1336] Ani Davis - který poté, co mu Roosevelt po návratu odmítl osobní rozhovor, napsal prezidentovi dlouhý dopis, v němž podrobně popsal své konference v Berlíně -, ani říšská vláda nikdy nedostali odpověď.

c) Göring nabídku obnovil v polovině října 1939 a znovu na začátku roku 1940, kdy jednal s prezidentem „General Motors Overseas Corporation“ J. D. Mooneym, a na závěr naznačil možnou změnu složení říšské vlády.

d) Odmítnuta byla i nadbíhání ze strany bývalého prezidenta Říšské banky Hjalmara Schachta.[1337]

e) Kontakty navázané šéfem říšského tisku Dr. Dietrichem se zahraničním korespondentem a šéfem berlínské pobočky „Associated Press“ L. P. Lochnerem zůstaly stejně neproduktivní, což byl Rooseveltův záměr.

Roosevelt své odmítnutí zprostředkování zdůvodnil těmito slovy: *„Nemohl vystoupit jako prostředník bez souhlasu obou západních velmocí“*.[1338]

Roosevelt, který věděl o tajných dohodách, měl zřejmě od počátku pochybnosti o přání míru ze strany Británie a Francie; z Londýna ani z Paříže nepřicházely žádné náznaky, že by sondovaly šance na mír. Spíše než na rozumném programu světového míru mu záleželo na realizaci jejich válečných cílů, tedy na zničení Německa a plánu světové vlády „čtyř policistů“ (USA, Velká Británie, Sovětský svaz a Čína) pro poválečné období.[1339]

Dne 10. ledna 1941 vyslal Roosevelt svého důvěryhodného poradce Harryho Hopkinse na tajnou misi do Londýna. Po příjezdu na Downing Street č. 10 Hopkins informoval britského válečného premiéra Winstona Churchilla *„s jiskrným pohledem a tichým zdrženlivým nadšením“*: ***„Prezident je rozhodnut, že válku vyhrajeme společně. Nenechte se mýlit. Poslal mě sem, abych vám řekl, že vás za každou cenu a všemi prostředky dovede do konce, ať se mu stane cokoli - není nic, co by neudělal, dokud má lidské síly.“***[1340]

[1336] H. Dahms, op. cit., s. 37; C. Tansill, op. cit., str. 560-561.
[1337] H. Dahms, tamtéž, s. 39.
[1338] Tamtéž.
[1339] W. Churchill, op. cit., svazek V, kniha II, „Teheran to Rome“, s. 320.
[1340] A. C. Wedemeyer, *Wedemeyer Reports!* s. 9.

15. března 1941 prezident Roosevelt popsal své rozhodnutí pro válku v projevu, který byl vysílán rozhlasem do celého světa: *„Víme, že pruská autokracie byla sice dost špatná, ale nacismus je mnohem horší. Nacistické síly neusilují o pouhé úpravy koloniálních map nebo drobných evropských hranic. Otevřeně usilují o zničení všech volených systémů vlády na všech kontinentech - včetně našeho; usilují o zavedení systémů vlády založených na reglementaci všech lidských bytostí hrstkou jednotlivých vládců, kteří se zmocnili moci násilím... Tito moderní tyrani považují za nezbytné pro své plány zlikvidovat všechny demokracie - zlikvidovat je jednu po druhé. Evropské národy, a vlastně ani my sami, tento záměr neocenily. My si to uvědomujeme nyní... Toto rozhodnutí znamená konec jakýchkoli pokusů o ústupky v naší zemi; konec naléhání, jak vyjít s diktátory; konec kompromisů s tyranií a silami útlaku. Svět nemá žádný užitek z jakéhokoli národa, který si kvůli své velikosti nebo vojenské síle osobuje právo husarským pochodem získat světovou moc nad jinými národy nebo jinými rasami."*[1341] ***„Prezident již v podstatě vyhlásil válku. Identifikoval nepřítele a mluví o vítězství."***[1342]

Během konferencí o Atlantické chartě 14. srpna 1941 - čtyři měsíce před vstupem USA do války - Roosevelt znovu vyjádřil své preference pro bojové akce bez vyhlášení války a prozradil je Churchillovi: ***„Nikdy nevyhlásím válku; válku vyvolám. Kdybych požádal Kongres, aby válku vyhlásil, diskutovali by o tom tři měsíce."***[1343]

Roosevelt měl Atlantickou chartu - tedy vyhlášení údajných válečných cílů - již dlouho před vstupem USA do války formulovanou tak, že na základě své moci předložil všem ostatním národům možnost volby: Ty, které jsou na straně svobody, demokracie a míru - tedy na straně Atlantické charty - musí následovat angloamerickou politiku a bojovat za zničení „nacismu", tj. musí boj podpořit poskytnutím veškeré potřebné pomoci. Roosevelt tak mohl 23. srpna Kongresu říci: ***„Deklarace zásad je tak jasná, že je obtížné se proti ní postavit v jakémkoli důležitém bodě, aniž bychom automaticky přiznali ochotu přijmout kompromis s nacismem."***[1344]

„Velká trojka" - 24. září 1941 podepsala Atlantickou chartu i sovětská vláda - se od počátku shodovala na tom, že *„při praktickém uplatňování*

[1341] *Documents on American Foreign Relations* (Dokumenty o amerických zahraničních vztazích), svazek III, červenec 1940-červen 1941, s. 35, 36, 40.
[1342] *Christian Century*, duben 1941.
[1343] H. E. Barnes, op. cit., s. 218; A. C. Wedemeyer, op. cit., str. 6-7.
[1344] J. W. Gantenbein, *Documentary Background of World War II 1931-1941*, s. 220.

Atlantické charty je nevyhnutelné, aby byly zohledněny okolnosti, potřeby a historické charakteristiky té či oné země“[1345], a že díky této výhradě se žádný ze signatářských států nemusí řídit postuláty tohoto prohlášení o válečných cílech - což následně žádný z nich neučinil.

Dne 1. září 1941, na americký „Svátek práce“, Roosevelt oznámil: ***„Jsme zapojeni do chmurného a nebezpečného úkolu. Hitler vypustil na tuto zemi síly šíleného násilí. Musíme se plně podílet na jejich zdolání...Vím, že mluvím svědomím a odhodláním amerického lidu, když říkám, že uděláme vše, co je v našich silách, abychom Hitlera a jeho nacistické síly rozdrtili.“***[1346]

Roosevelt při projevu v Kongresu 6. ledna 1942: ***„Japonský plán dobývání je starý půl století. Sny japonských a fašistických vůdců o impériu však byly ve srovnání s gargantuovskými aspiracemi Hitlera a jeho nacistů skromné. Ještě než se v roce 1933 dostali k moci, byly jejich dobyvačné plány vypracovány. Tyto plány počítaly s konečnou nadvládou nikoliv nad jednou částí světa, ale nad celou Zemí a všemi oceány na ní. ... Zničení materiálních a duchovních center civilizace - to byl a stále je cíl Hitlera a jeho italských a japonských šachových figur. Chtěli by zničit moc Britského společenství, Ruska, Číny a Nizozemska - a pak spojit všechny své síly k dosažení svého konečného cíle, dobytí Spojených států. ... Svět je příliš malý na to, aby poskytl dostatečný ‚životní prostor‘ Hitlerovi i Bohu. Na důkaz toho nyní nacisté oznámili svůj plán na prosazení svého nového německého, pohanského náboženství po celém světě - plán, podle kterého by Bible svatá a milosrdný kříž byly vytlačeny Mein Kampfem, hákovým křížem a obnaženým mečem.“***[1347]

Po podpisu Atlantické charty Churchill později britskému parlamentu (27. ledna 1942) řekl, ***„že Atlantická konference mu dává stále větší jistotu, že USA, ‚i kdyby nebyly samy napadeny‘, dojdou k válce na Dálném východě, a že pokud by Japonsko řádilo v Tichomoří, ‚nebudeme bojovat sami‘“.***[1348]

Roosevelt tuto svou zahraniční politiku cynicky potvrdil ve svém projevu před Asociací pro zahraniční politiku 21. října 1944: *„Samozřejmě jsme se mohli s Hitlerem dohodnout a přijmout menší roli v jeho totalitním světě. To*

[1345] S. Boratünskij, „Diplomacie v období druhé světové války“ (rusky), s. 157.
[1346] *Documents on American Foreign Relations* (Dokumenty o amerických zahraničních vztazích), svazek IV, červenec 1941-červen 1942, s. 15, 46-48.
[1347] Tamtéž.
[1348] A. C. Wedemeyer, op. cit., s. 18.

jsme však odmítli! Mohli jsme se dohodnout s Japonskem... A to jsme odmítli.“[1349]

Sven Hedin, známý švédský badatel a vědec, na základě a jako výsledek svého historického bádání již během druhé světové války napsal: ***„Tato válka vejde do dějin jako válka prezidenta Roosevelta.“***[1350]

V době psaní tohoto textu nebyl Sven Hedin o všech Rooseveltových opatřeních ani informován. Téměř stejná slova jako Sven Hedin použil ve stejné době americký senátor Nye, který v roce 1936 řídil vyšetřování Nyeova výboru o důvodech vstupu USA do první světové války (27. dubna 1941): ***„Stejné mocnosti, které z nás dělaly hlupáky během Velké války, z nás opět dělají hlupáky. Pokud se do této války někdy zapojíme, budou ji budoucí historici nazývat jediným jménem: 'Válka prezidenta', protože každý jeho krok od jeho projevu v Chicagu [z 5. října 1937] směřoval k válce.“***[1351]

Americký generál Albert Wedemeyer, který byl pod vedením náčelníka generálního štábu armády a budoucího ministra zahraničí Marshalla pověřen vypracováním „Programu vítězství“ pro porážku Hitlera, k tomuto prohlášení po prozkoumání různých Rooseveltových válečných opatření v letech 1940-1941 připojil následující slova: ***„Do války jsme se tedy měli otevřeně zapojit již několik měsíců před Pearl Harborem, nebýt Hitlerova zjevného odhodlání nenechat se vyprovokovat našimi válečnými činy k vyhlášení války nám... Roosevelt vzal Kongres do svých ne-neutrálních akcí s sebou tím, že vyvolal strašáka očekávaného útoku na Ameriku. Díky vyčerpávajícímu zkoumání německých tajných archivů v době norimberského procesu dnes víme, že žádný plán útoku na Spojené státy nikdy neexistoval. Naopak, tuny zkoumaných dokumentů dokazují, že Hitler měl celou dobu v úmyslu vyhnout se válce se Spojenými státy. Válku nám vyhlásil, až když ho k tomu donutilo spojenectví s Japonskem. Slovy významného britského vojenského historika, generálmajora J. F. C. Fullera, který v roce 1956 napsal v knize A Military History of the Western World (s. 629): ‘Druhá americká křížová výprava skončila ještě katastrofálněji než ta první a tentokrát nebyl provokatérem německý císař, ale americký prezident, jehož odpor k nacionálnímu socialismu a touha po moci uvrhly jeho národ do evropského konfliktu, který***

[1349] *Documents on American Foreign Relations* (Dokumenty o amerických zahraničních vztazích), svazek VII, červenec 1944-červen 1945, s. 5.
[1350] S. Hedin, *Amerika im Kampf der Kontinente*, s. 202.
[1351] H. Sündermann, op. cit., s. 181.

se tak stal opět celosvětovým. Z ukořistěných německých archivů nevyplývá nic, co by podporovalo prezidentovo tvrzení, že Hitler uvažoval o ofenzivě proti západní polokouli, a dokud Amerika nevstoupila do války, existuje mnoho důkazů, že právě tomu chtěl zabránit.' Protože extrémní provokace nepřiměly Německo, aby s námi začalo válčit, a protože Kongres neměl vyhlídky na vyhlášení války, protože velká většina amerického národa byla rozhodnuta nestát se aktivním válečníkem, obrátil Roosevelt svůj zrak k Pacifiku. Mohlo se stát, že Japonsko projeví menší zdrženlivost, protože na něj bylo možné vyvíjet diplomatický a ekonomický nátlak, který by ho prakticky donutil k tomu, aby s námi válčilo."[1352] *„Clare Booth-Luceová šokovala mnoho lidí, když na sjezdu Republikánské strany v roce 1944 řekla, že Roosevelt 'nás (USA) do války zatáhl lží'. Když se však tento výrok ukázal jako pravdivý, přestali ho Rooseveltovi stoupenci popírat a chválili ho tvrzením, že 'musel lhát', aby zachránil svou zemi a poté i Británii a 'svět'."*[1353]

Jakou váhu by přikládal norimberský tribunál IMT na přelomu let 1945/1946 byť jen jedinému z těchto důkazů, kdyby bylo možné připsat podobné citáty, pokyny a zahraničně politické iniciativy vůdcům NSDAP?

Sovětský svaz

Nelítostné bojové heslo Komunistické strany Německa [KPD] „Bijte fašisty všude, kde je najdete", uplatňované v oblasti vnitřních záležitostí, odpovídalo koncepci zahraniční politiky Sovětského svazu, která se od počátku rovněž orientovala na napadání a ničení „fašistů". Zatímco komunisté na jedné straně vyznávali základní principy mezinárodního práva o právu na sebeurčení národů - tedy o **právu** na sebeurčení! - považovali se na druhé straně za oprávněné, vzhledem k drastickým změnám ve vnitřních záležitostech Říše, vrhnout se na Německo se zbraní v ruce.

Pro komunisty neexistuje v rámci struktury mezinárodního práva žádný závazný systém práva a pořádku. Konstituce mezinárodního práva se dovolávají pouze tehdy, když se jim to z taktických důvodů zdá užitečné. Tehdy stejně jako nyní [1965] se zahraniční politika Sovětského svazu řídila, či spíše řídí, ideologickými zásadami, které se **neopírají** o všeobecně závazné pojmy práva, mezinárodní právní normy nebo uzavřené formální smlouvy, ale slouží

[1352] A. C. Wedemeyer, op. cit., str. 7-9.
[1353] P. H. Nicoll, *Britain's Blunder* (německé vydání), s. 45.

výhradně konečnému cíli, jímž je ovládnutí světa. Ještě nyní se řídí základními Leninovými principy: *„Ani jeden osamělý marxista nemůže popřít, aniž by se obecně rozešel se zásadami marxismu a socialismu, že zájmy socialismu stojí výše než právo národů na sebeurčení.“*[1354] ***„Pokud k válce nedojde sama od sebe, pak ji musíme vyvolat my. Jsme-li nuceni snášet tuto smečku kapitalistické, zlodějské lůzy, která si na nás usilovně brousí nože, pak je naší jasnou povinností přimět je, aby tyto nože obrátili proti sobě navzájem.“***[1355] *„Žádná mocnost na světě nemůže zadržet postup komunistické světové revoluce směrem k sovětské světové republice.“*[1356]

Německo bylo jedním z úhelných kamenů sovětského plánu světové revoluce, ale v cestě mu stál „fašismus“, nebo ještě hůře „hitlerofašismus“, a proto bylo prohlášeno za nepřítele číslo jedna (*„Fašismus = nejteroristištější diktatura nejreakčnějšího, nejšovinističtějších, nejimperialističtějších prvků kapitalistického finančnictví“*, tak to vysvětluje sovětská encyklopedie), historicky tak jasně stanovuje orientaci a záměr sovětské zahraniční politiky v letech 1933-1939-1941 vůči Německé říši. Pouze vojenská slabost zabránila Sovětskému svazu v té době zaútočit na Německo. Od roku 1918 bolševici bez ustání a všemi dostupnými prostředky, které měli k dispozici, usilovali o dobytí Německa - v době, kdy Hitler ještě nebyl vůbec politicky aktivní a kdy Německo v jeho zahraniční politice i v hospodářské a vojenské oblasti udržoval v impotenci versailleský diktát. Komunisté si však nekladli za cíl pouze tuto světovou revoluci, aby odrazili německou invazi do Ruska. Nebyla přece namířena proti „barbarským, loupeživým národům“ nebo proti nacionalistickým názorům, ale byla orientována na celosvětové dobytí - a navíc všemi prostředky síly.

Není proto divu, že zahraničněpolitický kurz Moskvy se od roku 1918 odvíjel od požadavků marxismu-leninismu - nezávisle na politice a formování německých vlád! Bolševici otevřeně přiznávají, že takový postoj zastávali důsledně po celá léta až do současnosti. Wilhelm Pieck, bývalý prezident Německé demokratické republiky („NDR“), prohlásil 1. srpna 1931, když byl poslancem Říšského sněmu: ***„Rudá armáda v sovětském Rusku je připravena***

[1354] V. I. Lenin, *Ausgewählte Werke*, Východní Berlín, 1955, sv. II, s. 310; *Ausgewählte Werke*, 12 svazků, Vídeň 1932 a násl., sv. VIII, s. 303; J. Bochenski, G. Niemeyer, *Handbuch des Weltkommunismus*, s. 174: Projev 26. listopadu 1920 k tajemníkům moskevských buněk; V. I. Lenin, „Spisy“ (rusky), sv. XXIX, s. 125.
[1355] Tamtéž.
[1356] Tamtéž.

poskytnout vojenskou pomoc komunistické armádě v Německu, jakmile bude připravena skoncovat s buržoazním státem."[1357]

Klára Zetkinová, komunistická doyenka-předsedkyně na letním říšském sněmu v roce 1932, ***„ve svém projevu za doprovodu těžkých urážek ze strany nacionálních socialistů prohlásila, že mluví jménem Moskvy a že může ‚od nynějška' oznámit pomoc Rudé armády, pokud ‚pracující lid Německa' povstane k osvobozenecké válce"***.[1358]

Každý německý politik byl nucen dospět k zřejmému závěru o situaci ve Výmarské republice, kterou později sovětští historici popsali takto: *„V přechodném období fašismu na cestě k moci byla Komunistická strana Německa (KPD) největší a nejsilnější sekcí Komunistické internacionály z kapitalistických zemí. Na konci roku 1932 bylo v jejích řadách zhruba 300 000 členů. Komunistická strana Německa vyzývala lid k organizování masového povstání za pád fašistického režimu."*[1359]

V moskevských „Izvěstijích" se 22. ledna 1934 objevil z pera Stalinova švagra Kaganoviče následující postřeh: ***„Konflikt mezi Německem a Francií posiluje naše postavení v Evropě. Neshody mezi evropskými zeměmi se musí zintenzivnit."***

Aby se neshody mezi Německem a Francií rozšířily a přerostly v konflikt, nabídl Sovětský svaz Francii svou *„dobře vybavenou a vycvičenou Rudou armádu pro případ konfliktu s Německem"*.[1360]

Vůdčí zásada byla Stalinem stanovena již dávno v roce 1925, respektive 1927; měla stejně málo společného s osobou Adolfa Hitlera nebo jeho cíli a idejemi jako s nacionálním socialismem jako takovým a navíc se ani netýkala výhradně Německa.

19. ledna 1925 Ústřednímu výboru CPSU: ***„Ale až začne válka, nebudeme sedět se založenýma rukama - budeme muset nastoupit, ale půjdeme poslední. Postavíme se do řady, abychom přenesli rozhodující váhu."***[1361]

[1357] O. Schmidt-Hannover, *Umdenken oder Anarchie*, s. 52.
[1358] H. Frank, *Im Angesicht des Galgens*, s. 112.
[1359] G. Novikova, „Nejnovější dějiny" (rusky), svazek I, str. 150-151.
[1360] M. Freund, *Weltgeschichte der Gegenwart in Dokumenten 1934-1935*, str. 220-221.
[1361] J. Stalin, „Spisy" (rusky), svazek VII, s. 14; J. Stalin, „Ekonomické problémy socialismu v SSSR" (rusky) v „New Times" č. 44/1952, dodatek s. 40.

Tuto strategii Stalin potvrdil ještě jednou krátce před svou smrtí.[1362] Nebo Stalin při jiné příležitosti: ***„Musíme si uvědomit, že Lenin zdůraznil, jak moc záleží na tom, aby se nevyhnutelná válka s kapitalistickými zeměmi oddálila, protože válku je třeba odložit do té doby, než se buď revoluce v koloniích upevní, nebo se nakonec kapitalisté poperou mezi sebou. Základ našich vztahů s kapitalistickými zeměmi spočívá v tom, že potvrzujeme mírové soužití obou protichůdných systémů."***[1363]

Na základě těchto pohnutek se Sovětský svaz snažil, držíc se striktně leninského učení o strategii a taktice, prohlubovat neshody mezi evropskými zeměmi; otevřeně rozdmýchával plameny nenávisti a také zaséval semínka nesvárů mezi evropské národy, když využíval, jak bylo jeho zvykem, jejich dialektické frazeologie. Výsledek: V Německu agitovali proti národnostnímu sjednocení, proti „imperialistické anexi" (Porýní, Rakousko, Sudety, Čechy a Morava, Memel) a zdálo se, že není důležité, že bolševici byli kdysi zuřivě proti versailleskému rozhodnutí. *„V politickém kontextu začala druhá světová válka již 30. ledna 1933."*[1364]

Tato agitační póza vyhovovala i taktickým zájmům Sovětského svazu, neboť otevírala perspektivu vojenské koalice proti Německu s vlastním potenciálem expanze. Rutinní přisuzování ochoty a připravenosti k válce jiným vládám je beztak nedílnou součástí komunistického světonázoru a politiky, v níž jsou fakta zcela irelevantní. Pražský marxistický list *Právo lidu* napsal 18. září 1938, tedy ještě před návratem sudetských Němců domů do Říše: ***„Nejsme sice dost silní na to, abychom porazili Německo, ale jsme dost silní na to, abychom celou Evropu zatáhli do války."***[1365]

Zde se veřejně projevuje to, co nejenže odpovídá komunistické ideologii, ale co bylo v Kominterně již dávno domluveno. Všimněme si stručně již citovaného sovětského přiznání: *„Po celou dobu předválečných let byla sovětská vláda připravena použít proti Německu ozbrojenou sílu."*[1366]

Maršál Vorošilov to potvrdil i svému protějšku, francouzskému generálu Doumencovi, v průběhu britsko-francouzsko-sovětských vojenských jednání

[1362] Tamtéž.
[1363] G. Kass, *England und Deutschland von 1900-1958*, s. 68.
[1364] *Kommunist*, č. 2, únor 1957, s. 60.
[1365] G. Rühle, *Das Dritte Reich*, sv. 1938, s. 255.
[1366] Platanova, Pavlenko, Parotkina, „Druhá světová válka" (rusky), s. 17.

22. srpna 1939: ***„Když loni padlo Československo, čekali jsme na znamení od Francie. Naše vojska byla v pohotovosti, ale žádné znamení nebylo dáno.“***[1367]

Proto těmi, kdo v předválečných letech toužili použít sílu zbraní a následně jednat agresivně, byli, pravda, Sověti. Pokud bychom postupovali podle komunistické argumentace, pak by to byla především Velká Británie, Francie a Spojené státy, které by nesly „historickou vinu“ za to, že vůči Hitlerovi prováděly „politiku nevměšování“, místo aby neprodleně následovaly sovětskou politiku vměšování a ničení. Nikita Chruščov to přiznal v rozhovoru v listopadu 1958: ***„V roce 1939 Stalin viděl příležitost oslabit Hitlera před nadcházejícím útokem na Rusko v tom, že ho vybídl k vedení války na Západě.“***[1368] Chruščov v Katovicích v červenci 1959: ***„Měl Stalin pravdu, když tehdy uzavřel dohodu s Hitlerem? Stalin se tak rozhodl na základě kalkulace, že pak vypukne válka proti ostatním. Řekl mi tehdy: 'Budeme muset vést válku proti Hitlerovi. On nemůže bojovat jen proti Západu. Ale musíme získat čas.(A tak se také stalo.“***[1369]

Sovětský svaz pokračoval i později, přestože mezitím uzavřel smlouvy (Pakt o neútočení z 23. srpna 1939, Pakt přátelství z 28. září 1939), v intenzivním prosazování cíle porazit nacionální socialismus, respektive Německo - ano, Evropu - při první příležitosti, a to z důvodů komunistické morálky. Ti uznávají pouze to, co slouží marxismu-leninismu, respektive světové revoluční komunistické straně. ***„Pakt o neútočení s Německem měl za cíl získat čas a posílit naše obranné síly. Ne Británie a Francie byly skutečnou bojovou silou. Skutečnou bojovou silou proti fašistickému nebezpečí, cílevědomými bojovníky od začátku do konce, byly komunistické strany. Komunisté bojovali nekompromisně proti fašismu.“***[1370]

Stalinova dohoda s Hitlerem nezpůsobila, že by světový revoluční cíl byl neplatný. Je pravda, že moskevská frazeologie vůči Německu od té doby ztratila něco ze své zuřivosti, ale dialektika zůstala nezměněna, což vzbuzovalo nedůvěru. Vše nasvědčovalo tomu, že Stalin uzavřel tuto smlouvu pouze v duchu Leninovy taktiky, což ostatně sovětští historici po válce otevřeně přiznali: ***„Základní strategické úkoly pracovních sil se po celou dobu druhé světové války neměnily. Zahrnovaly zničení fašismu, především však v***

[1367] M. Freund, op. cit., díl III, s. 116.
[1368] *Die Welt*, 12. listopadu 1958, s. 6: rozhovor s americkým novinářem Walterem Lippmannem.
[1369] *Kölner Stadtanzeiger*, 17. července 1959.
[1370] *Kommunist*, č. 5, duben 1958, s. 77, 80.

jeho hitlerovském projevu, který byl pro národy největší a nejnebezpečnější překážkou na cestě k míru, k sociálnímu pokroku, k socialismu… Přestože strategická linie komunistických stran zůstala v letech druhé světové války nezměněna, taktické formy boje dělnické třídy se měnily v závislosti na tehdejších konkrétních historických okolnostech jednotlivých etap války… Taktiku pro komunistické strany stanovil Ústřední výbor Komunistické internacionály. V říjnu 1939 vydal proklamaci, v níž označil válku na obou stranách tehdejších válčících frakcí za imperialistickou. Heslo provolání znělo takto: ,Žádná podpora politiky vládnoucích tříd.(Již v druhé polovině září 1939 začaly komunistické strany v praxi uplatňovat novou taktickou linii, kterou vypracoval Ústřední výbor Kominterny… V souvislosti s invazí německo-fašistických dobyvatelů do Francie změnili francouzští komunisté svůj taktický postoj. Koncem května 1940 schválila komunistická strana prohlášení o boji proti cizím okupantům a národním zrádcům… Manifest komunistické strany z 10. července 1940 byl první výzvou k zahájení nástupu do protihitlerovské války. Položil základy hnutí odporu francouzského národa. Koncem roku 1940 se komunisté stali organizátory prvních skupin bojové síly, které zahájily svůj boj v roce 1941. Bylo to období shromažďování antifašistických vlasteneckých sil… Komunistické strany všude povzbuzovaly vlastenecká hnutí, aby vytvořila jednotnou antifašistickou frontu a pustila se do nabízení odporu - a byly jeho organizátory. V těchto zemích (Polsko, Československo, Jugoslávie, Albánie, Řecko a další země) byly vytvořeny ozbrojené a vysoce vycvičené jednotky, které vedly boj proti cizím dobyvatelům. Vojenská porážka několika evropských zemí a jejich okupace hitlerovskými vojsky vytvářela na jaře 1940 pro komunistické strany změněné podmínky v boji za sjednocení dělnictva proti fašismu."[1371]

SSSR při uzavírání německo-sovětského paktu o neútočení z 23. srpna 1939, jak nás informují sovětští historici, *„ani na okamžik nepochyboval o úmyslu Německa napadnout Sovětský svaz“*.[1372] ***„Od prvního okamžiku (po uzavření paktu) se zdálo, že válka s Německem bude v nejbližších týdnech nevyhnutelná.“***[1373]

Každý, kdo se vyzná v komunistickém dialektickém žargonu, musí z těchto řádků vyrozumět, že Stalin ani na okamžik nebral dohody s Hitlerem

---

1371 M. I. Semiriaga, „Druhá světová válka a proletářský internacionalismus“ (rusky), s. 11, 12, 13, 16, 17.
1372 Platanova, Pavlenko, Parotkina, op. cit., s. 155 a násl.
1373 *Kommunist*, 12/1960, str. 74-80.

vážně; naopak, byly pro něj - v souladu s Leninovým učením o strategii a taktice - pouhým prostředkem klamu, „taktickým“ opatřením ve službách jeho světové revoluce. Nikdy tito sovětští autoři netvrdili, že by se Moskva snažila tyto smlouvy dodržet. Stalinova ujednání s Velkou Británií a Francií těsně před vypuknutím války vycházela ze stejného cíle. Stalin si uvědomoval, že by dosáhl výsledku podporujícího světovou revoluci, kdyby se mu podařilo zatáhnout evropské mocnosti do války. Své záměry proto oznámil členům politbyra na tajné schůzi 23. srpna 1939: ***„Jsem přesvědčen, že pokud budeme pokračovat ve spojenectví s Francií a Velkou Británií, Německo bude nuceno se z Polska stáhnout. Tím se vyhneme válce. Události pak ale nabudou charakteru, který je pro nás hrozivý. Pokud naopak přijmeme návrhy Německa, stane se britská a francouzská intervence nevyhnutelnou. V každém případě budeme muset zůstat mimo konflikt. Naše zájmy to vyžadují. Budeme tedy muset přijmout německé návrhy a se zdvořilým odmítnutím poslat britské a francouzské mise domů. Je pro nás důležité, aby tato válka vypukla. Musíme zintenzivnit komunistické úsilí, abychom byli dobře připraveni na dobu, kdy konflikt dospěje ke svému konci.”***[1374]

Sovětský velvyslanec v Londýně Majskij tento postoj potvrdil, když ve svých pamětech vysvětlil, že *„sovětsko-německá dohoda z 23. srpna 1939 samozřejmě nebyla aktem dokonalosti - a sovětská vláda ji za takovou nikdy nepovažovala“*.[1375] Už jen to, že se v sovětských spisech znovu a znovu zdůrazňuje, že od uzavření dohody s Hitlerem považoval SSSR válku s Německem za „nevyhnutelnou“ (aniž by však uvedl důvody této „nevyhnutelnosti“) - zatímco pro rok 1941 se používal účelový argument, že Stalin byl „zaskočen“ a neočekával německý útok -, jednoznačně ukazuje, že Stalinův záměr, zaměřený na útok, způsobil tuto „nevyhnutelnost války“.

Pokud Stalin uzavřel pakt o neútočení s cílem rozpoutat evropskou válku s Hitlerem - a Chruščov později potvrdil, že to byl Stalinův záměr[1376] -, pak další krok na této cestě mohl být pouze tak vypočítaný, aby se vyčkalo na nejpříhodnější příležitost k porážce „fašismu“, a tím k dobytí kontinentu. Ačkoli bleskové války německého Wehrmachtu v Polsku, Norsku, Nizozemsku, Belgii a Francii byly pro Moskvu překvapením, tak německý vpád na Britské ostrovy by v každém případě musel znovu odhalit hranici se Sovětským svazem a

---

[1374] *Nation Europa*, 10/1961, s. 26, citace: Georges Suarez (a Guy Laborde), *Agonie de la Paix*, Paříž, 1942, s. 97, pozn. 1.
[1375] I. M. Majskij, *Who helped Hitler?* s. 210.
[1376] *Die Welt*, 12. listopadu 1958, s. 6.

zaručit nezadržitelný sovětský postup na kontinentě. Německé vedení mělo již několik měsíců před začátkem ruského tažení k dispozici dostatek důkazů o tom, že Sověti skutečně hodlají využít takového vhodného zlomu k postupu.[1377] Jedním z důkazů byly stále se rozšiřující požadavky namířené proti životně důležitým německým zájmům, které Stalin vznášel, využívaje evropské válečné situace, ale také zesílená komunistická podzemní a špionážní činnost a sabotážní přípravy na německých územích. Pro pobaltské státy, Finsko, Rumunsko, Bulharsko, Jugoslávii a Turecko byly sovětské akce proti východnímu Polsku (motiv a načasování invaze, zvýšené hromadění vojsk po skončení bojů, spěšná výstavba četných letišť v bezprostřední blízkosti demarkační linie atd.) musely působit překvapivě a podivně v době, kdy nic nenasvědčovalo tomu, že by Hitler chtěl porušit pakt o neútočení a přátelství se SSSR - už jen proto, aby si dal pozor na nebezpečí války na dvou frontách. Sovětský tlak na tyto země, který znamenal zřejmé ohrožení životně důležitých zdrojů surovin (ropné centrum v Ploješti a ložiska niklu u Petsama), pokračoval i poté, co byly splněny Stalinovy původní požadavky. Byly zveřejněny další požadavky, které sahaly až ke zřízení sovětských základen v Dardanelách a Bulharsku, rozšíření Bulharska až k Egejskému moři, anexi zbývající Bukoviny, tj. dalšímu rozparcelování Rumunska, a dokonce i právo rozhodovat ve věci výstupních bodů k Baltskému moři - další takříkajíc „provizorní“ požadavky.

Když byla Rudá armáda nasazena na sovětské západní hranici, což se začalo dít již koncem podzimu 1939 - navzdory prakticky nechráněné německé východní frontové linii -, byla ofenzivně strukturována a značně posílena v dosud neznámém měřítku[1378] a táhla se od Finska a Pobaltí přes Polsko až do Rumunska a k Černému moři, pak to muselo být považováno za další důkaz bezprostředně hrozící rozsáhlé ofenzívy bolševismu. Až do června 1941 bylo na sovětské straně *„s krajní opatrností a velmi postupně“*[1379] v západních pohraničních oblastech nasazeno, což se navíc přiznává[1380]: 13 armád o více než 131 pěších divizích, 23 jezdeckých divizích, 36

[1377] W. Schellenberg, *Memoiren*, s. 377 a násl.; H. Springer, *Das Schwert auf der Waage*, s. 99, 210; H. Springer, *Es sprach Hans Fritsche*, str. 88-89; *IMT*, svazek X, s. 328, 589, 590 a svazek XV, str. 425-432, 655.

[1378] H. G. Seraphim, *Die deutsch-russichen Beziehungen 1939-1941*, str. 62-68: Prohlášení generála Haldera před komisí IV. vojenského tribunálu (případ 11) v Norimberku, 9. září 1948.

[1379] Platanova, Pavlenko, Parotkina, op. cit., s. 178.

[1380] P. Fabry, *Der Hitler-Stalin Pakt 1939-1941*, s. 396 a násl.; „Dějiny Velké vlastenecké války Sovětského svazu 1941-1945“ (rusky), svazek I, s. 471 a násl.

motorizovaných brigádách a zhruba 40 obrněných tankových divizích, blížících se 4,7 milionu vojáků.[1381] Tento počet je třeba porovnat s rokem 1939, kdy celá Rudá armáda čítala pouhé 2 miliony mužů.[1382] V červnu 1941 disponoval Sovětský svaz 21 000 tanky, mezi nimiž byly i některé lehké a zastaralé, stejně jako impozantní stroje kampaně: T-34 a KV [podle K. Vorošilova].[1383]/[1384] Německá vojenská rozvědka podcenila sovětskou armádu o 100 armádních jednotek a kromě toho neměla *„žádnou představu o jejich moderní výzbroji"*.[1385]

Porovnejte tyto skutečnosti, tj. *„téměř drtivou sovětskou převahu až do dne útoku 22. června"*[1386] s těmito: s německým nasazením, které skutečně stojí za zmínku až od ledna 1941 jako startovací datum, s jeho soustředěním vojsk, které nebylo na místě před 27. květnem 1941, a s jeho útočnou formací, která byla připravena až 15. června 1941 (do tohoto data chyběl, až na několik výjimek, každý typ tankové jednotky)[1387]/[1388], již vyžadovalo 17 000 železničních přeprav, přestože se jednalo o mnohem menší objem sil (118 divizí, 19 tankových divizí, 15 1/4 motorizovaných divizí, s celkovým počtem 3 050 000 mužů = 75 % nasazené armády v terénu).[1389] Tato fakta nutí k závěru, že Rudou armádu by v jejím postupu k pobřeží Atlantiku nemohly zastavit žádné ozbrojené síly v Evropě ani v roce 1941, ani v roce 1942, kdyby Hitler počkal, až se začne rýsovat její zjevné zmohutnění pro rozsáhlý útok.

Sovětští historici nepřipisují přípravy Rudé armády na ofenzívu nějakým konkrétním opatřením ze strany říšské vlády. Vzhledem k tomu, že cílem je světová revoluce, důsledně sledovaná od roku 1917, není to překvapivé. Jakékoli připisované usilování o světovládu, jakákoli predispozice touhy po válce a dobyvačné mánie, „podmanění" evropských zemí z důvodů zajištění prostoru pro nasazení proti Sovětskému svazu, obrovské „rozpory" „kapitalistického systému" atd. nejsou argumenty. Jsou to spíše za vlasy přitažené fráze, dialektické interpretace, které mají v jejich propagandě

[1381] H. A. Jacobsen, *Der Zweite Weltkrieg in Chronik und Dokumenten*, sv. I, s. 372.
[1382] P. Fabry, op. cit., s. 399, 415, 420.
[1383] Tamtéž, s. 525.
[1384] H. A. Jacobsen, *Der Zweite Weltkrieg in Chronik und Dokumenten*, sv. I, s. 372.
[1385] D. M. Projektor, „Válka v Evropě 1939-1941" (rusky), s. 394.
[1386] P. Fabry, op. cit., str. 384-385.
[1387] Tamtéž.
[1388] Tamtéž, s. 425.
[1389] Tamtéž, str. 384-385.

zamaskovat vlastní expanzivní politiku. Každému nekomunistovi jsou tyto fráze vmeteny do tváře, jakmile vstoupí na politickou scénu.

Zatímco v Norimberku 1945/46 byly důkazy o chystané sovětské rozsáhlé ofenzívě, které mělo k dispozici říšské vedení, zničeny nebo alespoň veřejnosti odepřeny, tak po válce se na veřejnost dostaly další důkazy. Tak bývalý sovětský generál Alexej Markoff, který na jaře 1941 velel vojskům na sovětské západní hranici, umístil do amerických novin *Saturday Evening Post* z 13. května 1950 zprávu, podle níž Stalin po porážce Francie v létě 1940 nařídil ***„přípravy na válku proti Německu, protože Hitler zvítězil příliš rychle"***. ***„Na jeho otázku, kolik času má k dispozici na přípravu svých mužů k boji, dostal od sovětského generálního štábu odpověď: 'Do podzimu; ještě nejsme připraveni. Udeříme, až se nám to bude hodit'."***[1390]

Ale i v oficiálních stranických publikacích z Moskvy Sověti přiznali tehdejší Stalinovy agresivní záměry: *„V květnu a červnu 1940"* - tj. během tažení do Francie – ***„Sověti změnili své názory na válku a rozhodli se vést válku a zničit fašismus."***[1391] Další oficiální stranický zdroj k tomu dodal, že *„převládající nálada v předvečer války, nálada snadného vítězství nad nepřítelem"*, se měla později ukázat jako škodlivá.[1392] O „nepříteli" tedy bylo od počátku rozhodnuto, stejně jako o odhodlání jej porazit, bez ohledu na to, zda s ním člověk teprve nedávno uzavřel pakt o přátelství a lukrativní hospodářské smlouvy.

Další svědectví lze získat z díla „Dějiny Velké vlastenecké války 1941-1945", vydaného Institutem marxismu-leninismu při Ústředním výboru CPSU, Moskva 1960, svazek I. Následující citáty hovoří samy za sebe a autoritativně vyvracejí po léta dogmatizovanou propagandu o výhradní německé vině za ruské tažení či za druhou světovou válku obecně. Na straně 177 díla se uvádí, že zahraničněpolitická linie Sovětského svazu zůstala bez ohledu na německo-sovětský pakt o neútočení a přátelství nezměnitelně zaměřena na ***„přípravu podmínek pro vytvoření mocného svazku národů a vlád proti Hitlerovu Německu... Díky německo-sovětskému paktu se začaly projevovat významné změny v mezinárodní situaci."***

[1390] H. Sündermann, *Die Pioniere und die Ahnungslosen*, s. 181.
[1391] *Kommunist*, 5/1958, str. 77-84; *Geschichtsfälscher*, str. 56-57.
[1392] *Kommunist*, 12/1960, str. 74-80.

Bez ohledu na smlouvu s Hitlerem Moskva *„v předvečer a po začátku války“* podporovala ilegální boj antifašistů v Německu.[1393] To, že Sovětský svaz v letech 1939 až 1941 výrazně posílil své útočné kapacity, komunisté opakovaně zdůrazňovali. Jak tomu bylo, zatímco již v červnu 1941 jednotky vojsk ***„v západních vojenských okruzích v mnohém převyšovaly německé“***, tak ***„největší část reorganizačních prací tam měla být provedena v období od července do září 1941“***.[1394]

„Zvýšená síla a schopnosti Sovětského svazu umožňovaly v případě války stanovit rozhodný strategický cíl, a to až do úplného zničení agresora na jeho vlastním území. Hlavním hlediskem při válečných operacích k dosažení těchto cílů byl útok, na jehož teoretické propracování byla zaměřena velká pozornost.“[1395]

„Válku povedeme ofenzivně tím, že ji přeneseme na území nepřítele.“[1396]

„V souladu s teorií [tj. strategickou koncepcí], že prolomení taktické obrany nepřítele se dosahuje pomocí útočných operací do hloubky, měly armádní jednotky ... prolomit nejen taktickou, ale také, a to je zvláště důležité, operativní obranu nepřítele do hloubky. Tento průlom měl být proveden jako blesk, aby nepřátelská vojska neměla čas na ústup. Vpředu útočící vojska měla dohonit ustupujícího nepřítele a odepřít jeho zálohám možnost posílit obranu na hranicích mezi nimi. Měly obnažit boky nepřítele, a tím vytvořit příznivé podmínky pro údery do boků nebo pro obklíčení nepřátelských jednotek.“[1397]

„Pro útočné operace byl zvláštní význam přikládán ‚úderným armádám‘, tj. zvláště posíleným armádám, které byly určeny pro hlavní cíl útoku.“[1398]

„Bojová síla těchto úderných armád musela být podle plánování mimořádně silná: 3-4 střelecké sbory (12-15 střeleckých divizí), 1-2 motorizované nebo jezdecké sbory, 3-4 letecké divize, 10-12 dělostřeleckých pluků, několik obrněných pluků, ženijní prapory, jednotky chemické obrany

---

[1393] „Dějiny Velké vlastenecké války Sovětského svazu 1941-1945“ (rusky), svazek I, s. 388.
[1394] Tamtéž, s. 476.
[1395] Tamtéž, s. 440.
[1396] Tamtéž, s. 441 (směrnice polního služebního řádu z roku 1939, s. 9).
[1397] Tamtéž, s. 442.
[1398] Tamtéž, s. 443.

atd. Pro hlavní útočnou trasu byla operativní koncentrace [vojsk] pro prolomení obranného postavení nepřítele následující: jedna střelecká divize na 2-2,5 kilometru, 50-100 polních děl a tolik tanků na kilometr. Pro útočné operace byla plánována hloubka 150-250 kilometrů, pro operace úderných armád hloubka 75-100 kilometrů. Celková šířka fronty se mohla při této bojové operaci pohybovat mezi 150-300 kilometry, šířka úderných armád mezi 50-80 kilometry. Šířka hlavního úderu, tj. vlastního pásma průlomu, měla být pro frontovou linii 60-80 kilometrů, pro úderné armády to mělo být 20-30 kilometrů. Armády měly za 24 hodin postoupit v průměru o 10-15 kilometrů, motorizované jednotky o 40-50 kilometrů. Útočné operace měly být zahájeny předběžným dělostřelectvem a nasazením pěchoty a tanků.“[1399]

„Obranným operacím se nevěnovala velká pozornost. Obrana byla považována pouze za zálohu pro zabezpečení útoku.“[1400]

„Šířka útoku střelecké divize byla stanovena na 3-4,5 kilometru, střeleckého sboru na 8-12 kilometrů. Letectvo mělo za úkol provádět operace v hloubce a získat vzdušnou převahu. Podle sovětského názoru, který v té době převládal, mohla být rudá vzdušná nadvláda získána i v operačním měřítku za předpokladu, že úkoly letectva byly plněny neočekávaně, byly masové a bez jakéhokoli polevení bez ohledu na stav počasí.“[1401]

„Rozkazy a směrnice pro sovětské námořní síly byly rovněž orientovány na útok. I zde se předpokládaly rychlé, náhlé a soustředěné údery proti nepřátelským lodím, námořním trasám, pobřežním cílům a minovým zátarasům atd. s cílem rychle vyřadit z provozu nepřátelské loďstvo.“[1402]

„Soustředění vojsk ve zvláštním vojenském okruhu Kyjev bylo velmi silné. V tomto okrese se nacházelo pět armád a řada mechanizovaných jednotek... Síly umístěné na (této) Jihozápadní frontě byly dostatečné pro řešení nejen obranných, ale i útočných úkolů... Přesto nebyla plánována žádná opatření pro případ, že by nepřítel zaútočil bez vyhlášení války nebo kdyby boje na hranicích nedopadly v náš prospěch.“[1403]

[1399] Tamtéž, s. 444.
[1400] Tamtéž, s. 445.
[1401] Tamtéž, str. 448-449.
[1402] Tamtéž, s. 450.
[1403] F. D. Vorobiev, V. M. Kravzov, „Velká vlastenecká válka Sovětského svazu 1941-1945“ (rusky), s. 56.

Dosavadní strategické útočné plánování Sovětského svazu proti nepříteli podél západní hranice: Německo. Pro sovětskou historickou literaturu je navíc typické systematické zamlčování německo-sovětského paktu přátelství z 28. září 1939; to může svědčit jen o tom, že Sověti brali tuto dohodu ještě méně vážně než pakt o neútočení s Hitlerem, podepsaný o čtyři týdny dříve.

Pozornost si zaslouží i další svědectví: Tehdy vysoce vyznamenaný vrchní velitel 20. sovětské armády, povýšený počátkem roku 1942 na zástupce vrchního velitele skupiny armád Volkhov, generál Andrej Andrejevič Vlasov, který v roce 1942 v Berlíně po svém zajetí odpověděl na otázku, zda by měl Stalin v úmyslu zaútočit na Německo a jaké datum pro takovou ofenzívu plánoval: ***„Ofenzíva byla zamýšlena na srpen/září 1941. Sověti se formovali od začátku roku, což kvůli špatným sovětským železničním tratím šlo poměrně pomalu. Hitler dokonale odhadl situaci a vrhl se přímo na Sověty, zatímco se rozmisťovali.“***[1404]

Toto tvrzení je o to významnější, že Vlasov uvedl toto datum v roce 1942, protože svědectví měl v roce 1945 k dispozici Mezinárodní vojenský tribunál v Norimberku - a bez ohledu na to již citovaný sovětský generál Markoff v roce 1950 uvedl stejné časové období. Při tolika odpovídajících důkazech by tedy mělo být v zájmu sovětské „nevinnosti“ - historiografie - vždy praktikované, ostatně! - přinejmenším změnit toto datované období. Opak je však pravdou. V roce 1960 sovětská historiografie, jak již bylo řečeno, posunula datum dokončení vojenského nasazení na období mezi červencem a zářím 1941, i když o dalších podrobnostech víceméně mlčela. O tom, že při vstupu do SSSR německá vojska nalezla mapy sovětského generálního štábu, které ukazovaly cíle postupující hluboko do Německa, ale i další neklamné důkazy jiného druhu, až po sovětské školní učebnice, které učily o nutnosti dobýt Evropu, se zmiňme jen okrajově.[1405]

Zvláštní je jediné slovo, které vystihuje způsob hodnocení, jenž tyto skutečnosti bagatelizuje a nejraději by je úplně pohřbil, aniž by je uznal za platné.

Je fakt, že Hitler ve svém „*Mein Kampf*“ upozorňuje na potřebu nezbytného „životního prostoru [Lebensraum] na východě“ pro německý

[1404] H. G. Seraphim, op. cit., s. 85.
[1405] Tamtéž, str. 87-89.

národ. Netvrdí však - a to je podstatný rozdíl -, že by se jej chystal zabrat, pokud by se někdy stal hlavou německé vlády. Mimochodem, ze všech dokumentů vyplývá, že mezi ním a plánem „Barbarossa“ nebyla žádná souvislost. Zatímco tato kniha byla agitačním traktátem z doby vnitřních rozbrojů, tak tento plán byl vypracován výhradně proto, aby předešel přímo hrozícím vyhlazovacím útokům Rudé armády.[1406] Vzhledem k tomu, že později, v průběhu vražedného konfliktu mezi Německem a SSSR, se pojem Lebensraum stal akutním, což vedlo k fatálním důsledkům, vyplynul z reálií tohoto světa. Stěží by se našel vítězný stát, který by se nesnažil vyvážit svůj vynucený počet obětí rozšířením svého vlivu, své hospodářské sféry a své strategické bezpečnosti. Neměli bychom se zvlášť odvolávat na Versailles 1919, Jaltu, Postupim a Tokio 1945. Je historicky nesprávné, když se plán „Barbarossa“ nebo polské tažení či druhá světová válka jako taková odvozují z Hitlerových explikací v „*Mein Kampf*“. Ani Polsko, ani Velká Británie, ani Francie, ani SSSR, ani Spojené státy americké s těmito výroky nesladily svou politiku, ale zcela nezávisle na tom se staly aktivními ve svých vlastních, expanzionistických zájmech.

Ne osoba Adolfa Hitlera, ne podstata jeho myšlenek a ne jednotlivá opatření říšské vlády byla pro komunisty kritériem. Pouhý fakt, že se nedal k dispozici světovým revolučním plánům Moskvy a odmítal přijmout marxismus-leninismus jako naprosto ideální řešení, stačil k tomu, aby byl on, jeho strana a nakonec i jím vedený německý národ paušálně odsouzen - jako zločinci, agresoři, spiklenci, imperialisté, militaristé, kapitalisté atd. Schopnost zastavit komunistickou infiltraci byla pro komunistický systém dostatečným důvodem k zahájení bezohledné a celosvětové kampaně pomlouvačných prohlášení a lží. Miliony lidí jsou pomocí mocenské struktury komunismu nuceny uznávat takto vytvořené hodnotové soudy jako „vědecky prokázané pravdy“, jako „intelektuální společné vlastnictví lidstva“, a riskovat kvůli tomu své životy. Je v souladu s komunistickou taktikou podrobovat jednoho protivníka (tj. nekomunistického politika) za druhým silnému propagandistickému náporu a přimět zbývající „kapitalistické státy“, aby se za pomoci „nejrůznějších triků a úskoků“ přimkly k jejich snahám o rozbití tohoto nejbližšího nepřítele. Proto odborníka nepřekvapí, že přesně stejné metody hanobení a stejná hesla, jaké byly použity proti Německé říši, byly po druhé světové válce přeneseny na Spojené státy americké.

[1406] P. Fabry, op. cit.

Komunisté otevřeně prohlašují, že lži, pomluvy, porušování smluv a falšování historie považují dokonce za morální, pokud slouží jejich zájmům, tj. světové revoluci. Zde se tedy ukazuje, jak bezzásadový a nebezpečný je hodnotový základ, z něhož komunisté vycházejí. Dokud je každý, kdo neuvažuje podle marxisticko-leninistických - tehdy ještě stalinských - myšlenkových postupů a nepodřizuje se vůli Moskvy, obviňován z „provinění" a dokonce mu hrozí likvidace; dokud je každý nekomunista od počátku označován za agresora a nepřítele míru, nelze podporovat mír a zaručit mír, nelze řešit národnostní problémy, nelze vytvářet mezinárodní důvěru a už vůbec ne „právní zásady".

Poslední dny míru

Německo-sovětský pakt o neútočení

Dne 22. srpna 1939 zaslal Neville Chamberlain Hitlerovi dopis - zjevně podnícený událostmi, které se začaly projevovat v Moskvě -, v němž obecně zdůraznil spojenecký závazek Velké Británie vůči Polsku a nutnost vést rozhovory v atmosféře důvěry, aniž by však navrhl konkrétní kroky, které se nyní staly nezbytnými. Hitler ve své odpovědi poukázal na příčiny německo-polského napětí a zdůraznil, že Polsko se bude cítit podněcováno k dalším provokacím, pokud britská vláda bude tyto excesy nadále bezvýhradně podporovat a nevyužije svého vlivu ve Varšavě k nastolení „atmosféry důvěry“.

V tento den již začínalo být zřejmé, že britská vláda přivedla jednání, která byla zahájena na tajné konferenci 7. srpna na německo-dánské hranici, *„do naprostého mrtvého bodu“*. Těchto rozhovorů, které se konaly na panství švédského průmyslníka Birgera Dahleruse, se zúčastnili Hermann Göring, generál Bodenschatz, tlumočník a sedm britských „obchodních partnerů“ Dahleruse. Jejich výsledkem bylo, že Hitler souhlasil s tajnou konferencí čtyř mocností.[1407]

23. srpna podepsal říšský ministr zahraničí von Ribbentrop v Moskvě německo-sovětský pakt o neútočení. Tuto dohodu nebylo možné předvídat. Hitler pakt uzavřel, protože anglo-francouzsko-sovětská jednání, která probíhala již několik měsíců, nabývala pro Německo hrozivého charakteru po vyslání vojenských misí do Moskvy na konci července, čímž bylo postaveno před alternativu buď tuto mohutnou spojeneckou koalici přijmout, nebo ji diplomatickou cestou rozbít. Tyto spojenecké snahy zahrnovaly sovětský expanzionistický postup do střední Evropy. Velká Británie a Francie byly ochotny Sovětům skutečně předat pobaltské státy, Polsko a Rumunsko, a to v rozporu s vůlí jejich národů a vlád[1408], s vědomím *„nevýhod a rizik plynoucích z vpuštění sovětských vojsk na polskou půdu“*.[1409]

[1407] B. Dahlerus, *Der letze Versuch*, str. 46-48; *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VI, s. 743 a násl., 751 a násl.; Dahlerusova jednání začala již v červenci.

[1408] M. Freund, *Weltgeschichte der Gegenwart in Dokumenten*, díl III, str. 96-124; I. Colvin, *Vansittart in Office*, s. 336; K. Zentner, *Illustrierte Geschichte des Zweiten Weltkrieges*, s. 69.

[1409] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 91.

Šokující je zjištění, že francouzský ministr zahraničí Bonnet 23. srpna využívá lži a tvrdí Londýnu, že Polsko souhlasí s pochodem ruských vojsk přes polské území, a že Halifax tuto lež uznává, a přesto předává nótu vedoucímu britské delegace v Moskvě admirálu Draxovi, aby se ztotožnil s prohlášením francouzského generála Doumence.[1410] (V červenci 1940, po obnovení těchto kontaktů, britský velvyslanec v Moskvě Cripps na návrh své vlády doporučoval Stalinovi, aby se zmocnil také Balkánu a některých rezervací v Dardanelách).[1411] Britská záruka Polsku, která se týkala pouze německo-polské hranice, tak byla ve světle takto vykonstruovaného stavu věcí odhalena jako podlé pokrytectví, které maskovalo válečné záměry. Britský velvyslanec v Berlíně Henderson v dopise z 22. srpna 1939 lordu Halifaxovi přiznal, že Hitler byl k tomuto kroku v Moskvě donucen Británií: ***„Nemohu však říci, že by mě to překvapilo, neboť jsem vždy cítil, že naše politika vůči Polsku skončí pouze tím, že Německo a Rusko svedeme dohromady. Přinejmenším nelze Německu nic vyčítat.“***[1412]

S ohledem na tyto skutečnosti nelze Hitlerovi vyčítat, že pakt o neútočení, který uzavřel s Moskvou, rovněž obsahoval ustanovení o změnách, které byly v tajném dodatkovém protokolu vyjádřeny vymezením zájmových sfér jako „pro případ územních změn“. Nicméně pakt o neútočení se Stalinem nebyl na rozdíl od spojeneckého podniku vojenským spojenectvím. Hitler jej navíc neuzavřel s úmyslem rozpoutat válku. Hitlerova snaha a snaha říšského ministra zahraničí von Ribbentropa, ale také snaha polního maršála Göringa v rámci neoficiálního diplomatického postupu v období od 23. srpna do 1. září 1939 se nadále soustřeďovala, s využitím změny kurzu Moskvy, na dosažení přátelských vztahů s Velkou Británií a urovnání vztahů s Polskem, jak o tom říšská vláda informovala Stalina i pana Chamberlaina.[1413] Dokonce i skutečnost, že Ribbentrop požádal Sověty o shromáždění vojsk podél polských hranic, je třeba chápat pouze tak, že tento projev měl přimět Polsko k ústupkům, a tím ke smírnému urovnání.[1414] Před začátkem války neexistovaly žádné plány na společný postup proti Polsku, ani se říšská vláda nesnažila až do vyhlášení války Německu ze strany Velké Británie a Francie

---

1410 M. Freund, op. cit., díl III, s. 124.
1411 A. Seidl, *Die Beziehungen zwischen Deutschland und der Sowjetunion 1939 - 1941*, s. 195.
1412 *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 158.
1413 B. Dahlerus, op. cit., s. 53.
1414 *ADAP*, sv. VII, dok. 360.

přesvědčit SSSR, aby se v konfliktu s Polskem přidal na německou stranu. Tyto skutečnosti vyvracejí hypotézu, že cílem paktu o neútočení bylo ze strany Německa zničení Polska nebo rozpoutání války obecně.[1415] ***„V zájmu historické pravdy je třeba mít jasně na paměti, že Stalinův první pokus o zkamarádění z 10. března [1939] byl v Německu dobře zohledněn a kromě toho správně pochopen, ale že z německé strany nedošlo k žádné reciproční reakci. Teprve po anglo-francouzském prohlášení o zárukách Polsku a po polských excesech proti všemu německému začíná Hitler považovat Stalina za možného spojence.“***[1416]

Bývalý státní tajemník Meissner vysvětluje Hitlerovy motivy takto: ***„Při uzavírání moskevského paktu byl Hitler přesvědčen, nakolik to lze vyvodit z jeho vlastního chování a komentářů, o nutnosti a dlouhém trvání německo-ruské spolupráce a byl připraven podřídit ideologické rozdíly mezi nacionálním socialismem a bolševismem důvodům politického realismu. Byl jsem svědkem různých diskusí, během nichž se Hitler co nejnaléhavěji snažil přesvědčit vedoucí členy strany o správnosti svého rozhodnutí.“***[1417]

Podobně se vyjádřil i bývalý rada velvyslanectví Hilger: ***„Co se týče Hitlera, mohu říci následující: Jak při uzavírání smluv se Sovětským svazem, tak v několika následujících měsících zřejmě pevně věřil, že německo-ruská dohoda nejen splní svůj bezprostřední účel, ale že bude po dlouhou dobu tvořit základ vztahů, které mohou být prospěšné pro oba partnery. Mám spolehlivé informace o tom, že Hitler tento názor opakovaně vyslovil před svým nejbližším okolím na podzim 1939. Hitler se v té době zřejmě neznepokojoval představou, že by Stalin mohl na válkou oslabené Německo vyvíjet nátlak. Naopak se zdálo, že je přesvědčen, že Německo má vojenskou převahu na dlouhou dobu zajištěnu a že už jen z tohoto důvodu se Stalin bude cítit povinen dodržovat stávající smlouvy.“***[1418]

[1415] P. Fabry, *Der Hitler-Stalin Pakt 1939-1941*, str. 123-125; A. J. P. Taylor, *The Origins of the Second World War*, s. 262.
[1416] K. Zentner, op. cit., s. 66.
[1417] O. Meißner, *Staatssekretär unter Ebert, Hindenburg, Hitler*, s. 514.
[1418] G. Hilger, *Wir und der Kreml*, s. 290; Hilger/Meyer, *The Incompatible Allies*, str. 307-308.

Pochodové rozkazy ze dne 23. srpna

Situace se díky dohodě skutečně rozhodujícím způsobem měnila. Smlouva - která samozřejmě zpečetila neúspěch britsko-francouzsko-sovětských jednání - musela v zemích Západu vyvolat šokový efekt. Hitler se snažil této situace využít tím, že 23. srpna stanovil rozkaz k operaci proti Polsku s datem dokončení 26. srpna.[1419] Polní maršál Keitel ve své zprávě sepsané v norimberské věznici IMT uvedl, *„že zrušení omezení pohybu vojsk směrem k polským hranicím bylo načasováno tak, že po pochodu za tmy měly akce začít v časných ranních hodinách 26. srpna“*.[1420]

Dne 23. srpna byl teprve *„nařízen přesun do výchozích pozic pro ofenzívu 26. srpna. V této souvislosti Hitler výslovně nařídil, že má být zaručeno, že protiútok operace zastaví. Tento protirozkaz byl vydán 25. srpna v 18.15 hod.“*[1421]

Polní maršál Milch odpověděl na IMT v Norimberku na otázku, zda slyšel o prvním rozkazu k útoku: ***„Ano, věděl jsem o něm, tj. že se neměl uskutečnit žádný útok, abych byl naprosto přesný, ale měla existovat pohotovost k útoku. S tím, že slovo 'útok' ještě nebylo dáno. V tom je stále určitý rozdíl.“***[1422]

Protože Hitler - stejně jako každý politik, který je v takové pozici - využíval k dosažení svých cílů vojenskou formu nátlaku, zatímco před svými generály tajil politický cíl vojenských opatření, nelze tento rozkaz z 23. srpna, přestože je z vojenského hlediska zdánlivě naprosto jednoznačný, považovat z politického hlediska za definitivní rozhodnutí. V otázce válečné viny je však rozhodující posouzení **politického** cíle!

Keitel podal zprávu o dopise, který Hitler poslal Mussolinimu právě v té době: ***„Hitler počítal s okamžitým předáním obsahu dopisu do Londýna prostřednictvím svého tak 'důvěryhodného' ministerstva zahraničí. Dopis tam měl podle Hitlerova odhadu jasně ukázat vážnost jeho záměrů; na druhé straně neměl prozradit skutečný čas vojenských operací, takže Poláci by vlastně byli varováni, ale zamýšlené taktické překvapení útoku bylo zachováno. Urychlením časového harmonogramu chtěl Hitler v konečném***

[1419] *IMT*, svazek XXVIII, s. 389.
[1420] W. Görlitz, *Generalfeldmarschall Keitel, Verbrecher oder Offizier?* s. 211.
[1421] F. Lenz, *Nie wieder München*, sv. I, s. 304.
[1422] Wilhelmstraßenprozeß, případ XI, protokol z procesu, sv. 77, s. 25558.

důsledku urychlit očekávaný britský zásah k odvrácení války, s nímž jistě počítal a pro nějž očekával Mussoliniho podporu.“[1423]

Hitler pravděpodobně také počítal s tím, že jeho vojenská rozhodnutí budou přenášena do Británie - Německo jako „otevřená země“ nebylo vůbec chráněno proti špionáži jako SSSR - a tím se snažil přimět Londýn k vážnému úsilí o kompromisní řešení. Také je třeba vzít v úvahu, že Hitler si možná chtěl vyzkoušet, jak bude Wehrmacht fungovat při uvedení do stavu nejvyšší pohotovosti. V každém případě - a v tom se výpovědi všech zainteresovaných osob do značné míry shodují - Hitler svůj vojenský rozkaz z 23. srpna, využívající - jak již bylo uvedeno - šokového účinku paktu o neútočení se SSSR, spojil se svým politickým záměrem přimět Británii a Polsko k jednacímu stolu. Tato aritmetika však nevyšla.

Polní maršál von Manstein toto základní stanovisko potvrzuje: ***„V každém případě bylo možné předpokládat, že vojenská opatření přijatá v srpnu 1939 - navzdory operaci ‚Fall Weiss‘ - směřovala ke zvýšení politického tlaku na Polsko. Od léta probíhaly na Hitlerův rozkaz horečnatou rychlostí práce na Ostwallu - východní obdobě Siegfriedovy linie. Celé divize, mezi nimi i 18. divize, byly v neustálé rotaci přesouvány k polským hranicím, aby na tomto opevnění pracovaly po několik týdnů. Jaký smysl mělo všechno toto úsilí, pokud se Hitler chystal zaútočit na Polsko? I kdyby v rozporu se všemi svými ujišťováními uvažoval o válce na dvou frontách, byl by Ostwall stejně zcela nemístný, protože jediným správným postupem Německa za takových okolností by bylo nejprve zaútočit a přemoci Polsko, zatímco na západě by zůstalo v defenzivě. Opačné řešení - ofenzivní akce na západě a obranná opatření na východě - bylo při současném poměru sil zcela vyloučené, zejména proto, že na západě nebyly provedeny ani plány, ani přípravy na ofenzivu. Pokud by tedy výstavba Ostwallu měla mít v současné situaci nějaký důvod, pak by jím jistě mohl být pouze nátlak na Polsko umístěním velkých vojenských koncentrací na jeho hranicích. Ani rozmístění pěších divizí na východním břehu Odry v posledních deseti srpnových dnech a přesun obrněných a motorizovaných divizí do shromaždišť původně západně od řeky nemusely být ve skutečnosti přípravami na útok: stejně dobře mohly být formou politického nátlaku.”***[1424]

[1423] W. Görlitz, op. cit., s. 210.
[1424] E. von Manstein, *Lost Victories*, s. 27.

Velkým zklamáním 25. srpna bylo pro Hitlera to, že Mussolini nejednal v duchu svých záměrů. Keitel vzpomíná zpaměti: „***Teprve tehdy se ukázala nejhlubší příčina jeho zklamání z Mussoliniho 'zrady'. Řekl něco takového: 'Británie je již bezpochyby informována o tom, že Itálie není ochotna poskytnout podporu; od této chvíle bude postoj Británie tvrdý a [Británie] dá impuls Polsku. Politický účinek mého dopisu je přesně opačný, než jsem očekával'.***“[1425]

Mussolini mezitím nechal 25. srpna odpoledne doručit Hitlerovi odpověď velvyslance Attolica, v níž podmiňoval splnění svých aliančních závazků nesplnitelnými požadavky na dodávky z Německa: 6 milionů tun uhlí, 2 miliony tun oceli, 7 milionů tun ropy atd. a 150 protiletadlových baterií. Po takové odpovědi se Hitler musel připravit na to, že Británie byla informována o postoji Itálie a od nynějška bude každý kompromis odmítat ještě důrazněji. A skutečně, hned poté Hitler skutečně obdržel telegrafické oznámení, že Velká Británie ještě těsněji spojila svůj osud s osudem Polska dohodou o prodloužení záruky.

Tím se politický cíl vojenských opatření stal neplatným. Pochodové rozkazy byly okamžitě zrušeny.

Hitler neočekával ani nechtěl vojenskou účast Itálie v konfliktu o Polsko, ale měl zájem pouze o **politickou** solidaritu partnera Osy. **Politické** odmítnutí ze strany Itálie, o to závažnější, že Británie byla ihned informována o absolutní neutralitě Itálie, Hitlerem značně otřáslo, především s ohledem na nevyhnutelné přitvrzení britského postoje a z toho plynoucí důsledky. Chamberlain 22. srpna znovu zdůraznil britský závazek vůči Polsku - nebyl to však tento závazek, který 25. srpna Hitlera ovlivnil. Hitler si byl od počátku vědom, že polsko-britskou frontu nemůže rozdělit. Na tom se shodují všechny dokumenty týkající se této záležitosti. Rozkaz o pohotovosti vydal 23. srpna s vědomím těchto okolností; prakticky za stejných okolností jej kontrasignoval: Itálie se neúčastnila, Británie se zavázala Polsku ke spojenectví a intervence z Londýna se neuskutečnila. Ano, odvolal ji, ačkoli se 23. srpna Polsko rozhodlo *„přivést velkou část armády [3/4] k válečnému stavu“*.[1426]

Tento stav věcí dokazuje, že rozkaz z 23. srpna sledoval politický cíl vynutit si vyjednávání s tím, že před sebou má vojenské rozhodování.

[1425] W. Görlitz, *Generalfeldmarschall Keitel, Verbrecher oder Offizier?* s. 211.
[1426] „Francouzská žlutá kniha“, dok. 219; *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 238.

Koneckonců bez tohoto nátlaku nebyla po mnoho měsíců žádná jednání zahájena, spíše naopak: Polské provokace se neustále stupňovaly! Henderson také 24. srpna již neviděl ***„... žádnou naději na vyhnutí se válce, pokud polský velvyslanec nedostane pokyn, aby ještě dnes nebo nejpozději zítra požádal o osobní rozhovor s Hitlerem (který mu, pravda, v tuto pozdní hodinu dost možná odmítne poskytnout)“***.[1427]

Existují další indicie, které poukazují na to, že pochodové rozkazy z 23. srpna sledovaly tento politický cíl:

a) Zatímco „Směrnice č. 1 pro vedení války“ z 31. srpna 1939 je k dispozici v doslovném znění a je koneckonců poměrně obsáhlá, žádný písemný dokument k rozkazu k útoku z 23. srpna není znám. V německém Wehrmachtu však nebylo obvyklé vydávat tak rozhodující rozkaz pouze ústně.

b) Hitlerův plán „Fall Weiss“ byl určen nejdříve na 1. září 1939; jeho posunutí by si vyžádalo mnoho operativních změn, o nichž však není nic známo.

c) Například 25. srpna německá vojska na západní hranici ještě nezaujala svá obranná postavení - to bylo naplánováno až na 1. září. Nejsou známy žádné rozkazy, které by znamenaly předčasné obsazení těchto obranných staveb.[1428]

d) Zatímco předsunutá opatření ve zvýšené míře byla uvedena do pohybu již 18. srpna, rozkaz k mobilizaci bez veřejného vyhlášení vydal Berlín až kolem poledne 25. srpna.[1429] Tato maskovaná mobilizace musela být provedena tak, aby v jejím důsledku nemohlo dojít ke zhoršení situace na zahraničněpolitickém poli; následně byla tedy uspořádána nezávisle na rozkazu k pochodu z 23. srpna, a tím sledovala i jiný politický cíl - nebyla spojena s rozkazem k postupu, zatímco na druhé straně rozkaz k pochodu z 23. srpna nebyl spojen s maskovanou mobilizací.

[1427] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII doc. 241.
[1428] A. J. P. Taylor, op. cit., s. 270.
[1429] *IMT*, svazek XXX, dok. 2353-PS, s. 263; *ADAP*, sv. VII, s. 253, anglické vydání s. 302; B. Müller Hillebrand, *Das Heer 1939-1945*, sv. II, s. 15.

Nebyl tedy důvod, aby Hitler 25. srpna odvolal rozkazy k pochodu z 23. srpna, pokud by byly míněny vážně; ostatně postoj protivníků se od 23. srpna nezměnil. Pokud byl ještě několik dní předtím připraven pochodovat, pak měl pochodovat i 25. srpna. Protože nepochodoval, je třeba zpochybnit politickou upřímnost rozkazů k pochodu z 23. srpna. Otázkou zůstává: V případě, že by Velká Británie 25. srpna nepodnikla vůbec žádné kroky, pozastavil by Hitler na poslední chvíli (stalo se tak 25. srpna odpoledne)[1430] také rozkazy k pochodu? Jednoznačná odpověď neexistuje, protože pro tento hypotetický případ neexistuje žádný důkaz. Jedinou indicií hovořící ve prospěch zrušení rozkazu, a to i v tomto případě, by měla být Hitlerova nabídka spojenectví, kterou učinil Velké Británii v poledne 25. srpna. V žádném případě se přece nedalo očekávat, že Velká Británie tuto nabídku přijme, aby hned následující den následoval pochod německých vojsk do Polska. Navíc tuto nabídku na poslední chvíli nelze v žádném případě interpretovat jako taktický, vojenský diverzní manévr, protože Británie stejně nebyla v pozici, kdy by mohla okamžitě vojensky zasáhnout při invazi německých vojsk do Polska, a navíc se dalo předpokládat, že Polsko již zná pochodové rozkazy Wehrmachtu, a proto nemohlo být odlákáno stranou. V každém případě Hitler 25. srpna ve 13.30 hodin sdělil britskému velvyslanci Hendersonovi, že se po vyřešení německo-polských problémů obrátí na Británii s velkorysou nabídkou spojenectví. Že takový plán mohl být úspěšný pouze po mírovém „urovnání německo-polského problému", není třeba zdůrazňovat. Británie měla vzhledem k těmto Hitlerem nabízeným návrhům na budoucí německo-britskou spolupráci pomoci přimět Polsko k ústupkům. Chamberlain ani Henderson se nikdy nezmínili o tom, že by Hitler zamýšlel nebo mohl zamýšlet „vojenské urovnání". Tito pánové byli spíše přesvědčeni, že je třeba přivést k rozumu Poláky, a nikoliv Němce.[1431]

Mimochodem, Chamberlainův životopisec K. Feiling potvrzuje, že i britský premiér interpretoval Hitlerovu nabídku Británii z 25. srpna 1939 - přestože si byl vědom vojenské pohotovosti v Německu - na základě mírového řešení s Polskem: ***„Komunikace s Hitlerem a Göringem … vyvolávala dojem, pravděpodobně záměrně, že je možné Hitlera přesvědčit, aby přijal mírové a***

[1430] Pro účely výzkumu nebyly k dispozici žádné jasné dokumenty o přesném načasování tohoto příkazu ke stažení. Viz: *ADAP*, sv. VII, s. 470, anglické vydání s. 560; *Nation Europa*, 5/1963, „Die Legenden um Hitlers Angriffsbefehl vom 25 August 1939".
[1431] A. J. P. Taylor, op. cit., s. 272, 275 a násl.

rozumné řešení polské otázky, a tím se dostat k anglo-německé dohodě, kterou neustále prohlašoval za svou největší ambici.“[1432]

Činnost britské vlády od 25. do 28. srpna

Reakce britské vlády na německo-sovětský pakt o neútočení a na zprávu, že Itálie se v případě konfliktu bude držet stranou, byla taková, že mohla vést pouze k jejímu zintenzivnění. Místo aby se pokusil o jednání o konfliktních záležitostech, které bylo třeba řešit - což by zcela jistě přimělo Hitlera k okamžitému odvolání pochodových rozkazů, protože *„Hitler válku s Polskem nechtěl“*[1433] -, Londýn přitvrdil pozice rozšířením záruky na Polsko, včetně rozsáhlých nepředvídaných událostí, a nezahájil zprostředkování. Britská vláda nesprávně vyhodnotila německo-sovětský pakt o neútočení jako válečný pakt a dostala se „do pozice“, tj. připravila se na ozbrojený konflikt.[1434] Dne 23. srpna 1939 hlavní politický poradce ministra zahraničí lord Vansittart *„s odvoláním na prohlášení o zasedání vlády“* sdělil maďarskému ministrovi v Londýně: ***„Británie v žádném případě neustoupí. I kdyby se nenabízelo násilí vůči svrchovanosti a územní celistvosti Polska, Británie by se okamžitě zmobilizovala a přešla do akce.“***[1435]

Winston Churchill ve svých pamětech působivě píše o těchto vojenských opatřeních, která byla přijata jak britským vedením, tak vládami dominií a kolonií po zprávě o německo-sovětském paktu o neútočení.[1436] Šlo o celosvětovou mobilizaci - proti Německu, nikoliv například (také) proti Sovětskému svazu. Nikoliv morálka a humanita tedy mohly být motivem Londýna. Londýn nevzal v úvahu, že teprve britsko-sovětská vojenská jednání pohnula Hitlera k dohodě se Sovětským svazem. Lze připustit polehčující okolnosti pro britskou reakci na 23. srpen - z viny, že vyprovokoval pakt Stalin-Hitler skutečně na prvním místě, nelze Londýn zprostit. Britská reakce učinila situaci ještě beznadějnější a povzbudila ty mocnosti, které měly zájem na vojenském konfliktu proti Německu. O mírových prostředcích usmíření se vůbec neuvažovalo.[1437]

[1432] K. Feiling, *The Life of Neville Chamberlain*, str. 416-417.
[1433] C. Tansill, *Back Door to War*, p. 510.
[1434] E. Raczynski, *In Allied London*, s. 24.
[1435] *ADAP*, sv. VII, dok. 238, anglické vydání doc. 236.
[1436] W. Churchill, *The Second World War*, svazek I, kniha I, „The Gathering Storm“, s. 308.
[1437] E. Raczynski, *In Allied London*, s. 24.

26. srpna odvezl velvyslanec Henderson na Hitlerovu radu do Londýna německou nabídku spojenectví z 25. srpna. Tam se zdržel až do 17.00 hodin 28. srpna, tedy v časovém rozpětí, které vedlo ke „stagnaci“ jednání.[1438] Když Henderson onoho 28. srpna ve 22.30 hod. předložil Hitlerovi britskou odpověď na jeho nabídku spojenectví Británii a na jeho žádost o pomoc při urovnávání německo-polských sporů (z 25. srpna), musel se Hitler nutně domnívat, že britská vláda využila tří dnů k intenzivním rozhovorům s Varšavou a ovlivnila Polsko, aby nyní jednalo pod patronací Velké Británie a Francie. Se zdůrazněním, že situace je „mimořádně naléhavá“, byl Hitler informován, že britská vláda bude připravena, *„jakmile to bude možné, přistoupit k takovým jednáním... Vláda Jeho Veličenstva již obdržela od polské vlády definitivní ujištění, že je připravena zahájit rozhovory na tomto základě.“*[1439]

V očekávání takto potvrzeného zprostředkování a nyní existující polské připravenosti k jednání Hitler nyní vypracovával svůj návrh na jednání, který 29. srpna předal velvyslanci Hendersonovi.

Hitler však nevěděl, co se během těchto tří dnů (26.-28. srpna) v Londýně skutečně odehrálo. Nevěděl, že lord Halifax těchto tří dnů **nevyužil** k tomu, aby se pokusil o zprostředkování, a že tuto nejdůležitější demarši před vypuknutím války, která byla Hitlerovi předána 28. srpna, nechal zfalšovat s úmyslem oklamat. Polská připravenost k jednání, jak tvrdil, vůbec neexistovala a navíc britská vláda nebyla ochotna zprostředkovat, neboť nyní byl podle prohlášení britského ministra zahraničí polskému velvyslanci z 25. srpna ***„jakýkoli pokus o urovnání záležitostí... vyloučen“***.[1440] Tento Halifaxův podvod, dosud různě zahalený, si dlouho neuvědomovali ani historici, protože i oni se nechali zmást několika zfalšovanými dokumenty, respektive dokumenty založenými na falešných zprávách (jeden z nich v Dokumentech o britské zahraniční politice, další v „Polské bílé knize“, „Britské modré knize“ a „Francouzské žluté knize“).

Dne 28. srpna Halifax zfalšoval údajnou telefonickou zprávu od Kennarda z 16:00, jejímž předmětem byla polská ochota k jednání, a propašoval ji do britských dokumentů. Pro dnešního historika má podobu dok. 420 v *Documents on British Foreign Policy* (Dokumentech o britské zahraniční

[1438] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 355 ; N. Henderson, Failure of a Mission, str. 259-262.

[1439] Tamtéž, dok. 447; „Německá bílá kniha“ č. 2, dok. 463.

[1440] E. Raczynski, *In Allied London*, s. 24.

politice). Tento „dokument“ nemůže být pravý a je zásluhou historického přínosu jednoho Němce, že jej dvacet let po skončení války objevil a historika na něj upozornil.[1441] Důkazy krok za krokem:

1. „Britská modrá kniha“, vydaná bezprostředně po začátku války, neobsahuje žádný doklad o tomto polském souhlasu s jednáním, ačkoli premiér Chamberlain 1. září 1939 v Dolní sněmovně tvrdil, že „britská modrá kniha“ (která byla kupodivu téměř kompletně dokončena již před vypuknutím německo-polského konfliktu)[1442] obsahuje všechny důležité dokumenty.

2. „Polská bílá kniha“, sestavená polskou exilovou vládou na počátku roku 1940 ve Velké Británii, má pod č. 96 oznámení Becka velvyslancům v Londýně a Paříži z 28. srpna 1939: ***„Britský velvyslanec se se mnou radil o otázce odpovědi Hitlerovi. Souhlasil jsem, aby informoval německou vládu, že Polsko je připraveno k jednání, a požádal jsem ho, aby definoval, co britská vláda rozumí pod pojmem 'mezinárodní záruka'. Prosím, považujte celou otázku konzultace za přísně důvěrnou.“***

I tento „dokument“ byl zřejmě vytvořen dodatečně, „po konzultaci“ s britskou vládou: Beck nikdy nemohl 28. srpna zvolit takovou formulaci pro britskou vládu, protože „konzultace“ o nótě Hitlerovi prostě neodpovídá skutečnosti. Ale uvedení tohoto zavádějícího základu v této „nótě“, navíc nejen jednou, ale hned dvakrát, činí falšování ještě zřejmějším. - Halifax nechal britskou nótu předložit v Berlíně, aniž by o tom předem informoval Polsko, natož aby požádal o předání žádostí Hitlerovi.

3. Dne 27. srpna ve 22.46 hod. obdržel lord Halifax z Varšavy tuto zprávu: ***„Pan Beck mě právě informoval (Kennard), že vzhledem k povaze slov pana Hitlera týkajících se Polska v rozhovoru se sirem N. Hendersonem (25. srpna) se polská vláda rozhodla pro plnou mobilizaci, která má proběhnout okamžitě.“***[1443]

[1441] F. Lenz, op. cit., sv. I, str. 392-397.

[1442] „Britská modrá kniha“ - *The Government Blue Book: Documents concerning German-Polish Relations and the Outbreak of Hostilities between Great Britain and Germany on September 3, 1939*, dok. 105.

[1443] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 391.

Teprve 28. srpna (o den později) v 19.00 hodin - tři hodiny po údajném polském souhlasu s jednáním! (dok. 420 - 16.00 hod.) - a teprve po příchodu dalšího komuniké o mobilizačních opatřeních z Varšavy (dok. 424) si zpětně ověřil: ***„Jsem na rozpacích, co přesně v Hitlerově řeči k siru N. Hendersonovi vedlo polskou vládu včera večer k přijetí těchto mobilizačních opatření.“***[1444]

Halifax se **nesnažil** ověřit, jak polská vláda tato opatření sladí se souhlasem s jednáním, který (údajně) mezitím udělila.

4. Rozmanité důkazy v britských dokumentech, které ukazují intenzivní úsilí britského ministra zahraničí o získání příznivého „světového mínění“ o polském postoji[1445], vrhají světlo na drastický prostředek, který nakonec použil - záměrně nepravdivou zprávu - muž, který od uzavření německo-sovětského paktu o neútočení označil ***„jakýkoli pokus o nápravu“*** za ***„vyloučený“.***[1446] ***„Plukovník Beck měl z jednání obavy, ne proto, že by se zdálo beznadějné, ale z obavy, aby Hitler skutečně nepřistoupil na kompromis, a také proto, aby Británie snad neprojevila sklon vnutit tento kompromis Polsku.“***[1447] ***„Neexistovala žádná šance, jak z Poláků vymámit ústupky, jakmile bylo odstraněno nebezpečí války, a Britové to věděli.“***[1448]

5. Halifax uspořádal fakta podle svého cíle: a) Ačkoli Henderson, jak již bylo zmíněno, pobýval v Londýně tři dny, Halifax požádal Polsko o souhlas s jednáním až tehdy (28. srpna - 14.00 hod.), kdy bylo zcela jisté, že Polsko nestihne odpovědět před Hendersonovým zpátečním odletem do Berlína. Nebylo možné, aby během dvou hodin byl Kennard informován, mohl mít audienci u Becka a mohl již předat odpověď ministerstvu zahraničí. (Údajná) odpověď je však již za dvě hodiny - v 16.00 hodin - opět v Londýně (dok. 420). V Kennardově úkolu je jasně uvedeno (dok. 411), aby se „snažil setkat“ s Beckem, což bylo v souladu s diplomatickou praxí - i když to nikdy nemohlo umožnit tak rychlou odpověď. Skutečná Beckova odpověď na tento britský krok pak byla učiněna až 31. srpna.[1449] Na druhou stranu by se toto zdržení jevilo jako

[1444] Tamtéž, dok. 436.
[1445] Tamtéž, dok. 4, 280, 357, 372, 539, 576; „Francouzská žlutá kniha“, dok. 218, 222.
[1446] E. Raczynski, op. cit., s. 24.
[1447] M. Freund, op. cit., díl III, s. 308.
[1448] A. J. P. Taylor, op. cit., s. 272.
[1449] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 609.

nevysvětlitelné, kdyby Beck odpověděl okamžitě - již 28. srpna -, jak uvádí „Polská bílá kniha“ dok. 96 a britský dok. 420 tvrdí. b) Německá vláda měla nabýt dojmu, že polský souhlas s jednáním je k dispozici bezpodmínečně. K tomu potřebovala velvyslance, který sám věřil, že tomu tak je. Nyní byl Henderson kritický, neboť ještě 24. srpna naléhavě požadoval okamžité vyslání polského zplnomocněnce.[1450] Nyní byl 28. srpna v 17.00 hodin vyslán do Berlína s přesvědčením, že britská vláda ve Varšavě sondovala situaci a každou chvíli očekává polský souhlas s jednáním. To byl důvod, proč mu Halifax nepředal britskou nótu, aby ji odnesl Hitlerovi, ale poslal mu ji v telegramu o hodinu později. Jakmile se vrátil do Berlína, nemohl zpochybnit ani ověřit tvrzení svého ministra zahraničí, že polský souhlas s jednáním mezitím dorazil. c) Celkové rozpoložení během tří dnů (26.-28. srpna) bylo v této kritické době naprosto podivné a nikdy nebylo vysvětleno.

6. Beck přijal velvyslance Kennarda 28. srpna večer. Teprve brzy ráno 29. srpna se britské vedení dozvědělo o výsledku jednání.[1451] Nemohlo tedy mít tuto odpověď k dispozici již 28. srpna v 16.00. Ve zbytku se Kennard k polskému souhlasu s jednáním nijak nevyjádřil, nemohl ani naznačit „nový kurz“ ve Varšavě a nemohl ani dát najevo, že se nyní čeká na Hitlerovu diplomatickou reakci. Naopak to byl Beck, kdo Kennardovi poradil, že pro dnešní večer lze v Danzigu očekávat fait accompli, *„v případě, že nedostane uspokojivou odpověď“* od danzigského senátu. Načež se Kennard cítil povinen Becka varovat.[1452]

7. Dne 28. srpna ve 14:00[1453] požádal Halifax Kennarda ve Varšavě, aby výsledky jeho rozhovoru s Beckem sdělil nejen do Londýna, ale současně také do Berlína, Paříže a Říma. V odpovědi, (údajně) předané o dvě hodiny později, Kennard „potvrzuje“ (údajně) realizaci tohoto úkolu. O následném propašování tohoto telegramu[1454] svědčí i to, že se o něm ve skutečnosti nedozvěděli ani Henderson (Berlín), ani Phipps (Paříž), ani Loraine (Řím). Také žádný z polských velvyslanců v těchto městech tuto zprávu z Varšavy nikdy neobdržel. Veškeré Hendersonovo naléhání na Lipského, polského velvyslance v Berlíně, se až do

[1450] Tamtéž, dok. 241.
[1451] Tamtéž, dok. 456: telegram z Varšavy 3.44 hod. - v Londýně 6.00 hod., 29. srpna.
[1452] Tamtéž.
[1453] Tamtéž, dok. 411.
[1454] Tamtéž, dok. 420.

posledních hodin míru proměnilo v poznání, či spíše důkaz, že tento byl instrukcemi z Varšavy natolik přísně omezován, že nesměl projevit zájem o jakoukoli nótu říšské vlády a nebyl oprávněn zahájit jakákoli konkrétní jednání.

Aby si tohoto podvodného manévru národy světa na začátku války nevšimly, nebyla závěrečná část zadání otištěna v „Britské modré knize“ (dok. 73).

8. Dne 28. srpna v 18.00 hodin lord Halifax telegrafoval Kennardovi[1455], že informoval polského velvyslance v Londýně Raczynského o obsahu britské nóty zaslané ve 14.00 hodin do Varšavy s žádostí o polský souhlas k jednání. Dále se Halifax zmiňuje o následujícím: *„Pokud na ni bude včas obdržena příznivá odpověď...“* Tuto pasáž mohl Halifax do telegramu skutečně vložit až v 18.00 hodin, pokud v této fázi ještě **nebyl** polský souhlas s jednáním k dispozici v rukou. Takže tento dokument. 420, podle něhož tento souhlas přišel již o dvě hodiny dříve, proto nemůže být pravý.

Halifax se při svém podvodném jednání dopustil přehmatu - pouhé dvě hodiny po propašování falešné nóty.

Stejně tak to napadlo i editory *Documents on British Foreign Policy* (Dokumentů o britské zahraniční politice), protože poskytli dok. 430 poznámkou pod čarou (5), že ***„tento telegram byl zřejmě vypracován před obdržením č. 420“***, avšak vysvětlení k tomu nepodali.

9. Halifax 29. srpna zpětně informoval svého velvyslance ve Varšavě o rozhovoru s Raczynskim (28. srpna).[1456] Halifax uvedl, že Raczynski ***„se zdál být poněkud mimo kontakt se svou vládou [a] neměl k tomu žádný komentář“***. Žádná zmínka o tom, že by snad oznámil nebo potvrdil polský souhlas s jednáním. Nezajímal se ani o to, co Británie míní „mezinárodní zárukou“. Na druhou stranu se Raczynski zajímal o britskou odpověď Hitlerovi a o to, ***„zda vláda Jeho Veličenstva vznese nějaký požadavek na příměří. Odpověděl jsem, že v odpovědi nic takového není, ale že velvyslanec Jeho Veličenstva v Berlíně by mohl být požádán, aby na pana Hitlera zapůsobil, že je nutné přestat s provokacemi, pokud budou zahájeny rozhovory. Hrabě Raczynski se***

[1455] Tamtéž, dok. 430.
[1456] Tamtéž, dok. 497.

domníval, že by to bylo užitečné, protože je důležité vyhnout se jakémukoli dojmu slabosti.“[1457]

Halifax nevznesl vůči Polsku žádné požadavky na příměří, ale na druhou stranu označil Berlín za adresu, na kterou je třeba působit, aby provokace skončily. Ani v rozhovoru s Raczynským, ani v nótě do Varšavy Halifax Polákům jednání s Německem nenařizoval, ale naopak zdůrazňoval: *„Neúspěch ve spravedlivém urovnání německo-polských sporů by zmařil naděje na anglo-německé porozumění a mohl by vést k válce s nevýslovným utrpením a ztrátami pro mnoho zemí.“*[1458]

Vzhledem k tomuto a podobným prohlášením britského ministra zahraničí v této fázi mohla být následující věta napsána pouze pro spisy: *„Vláda Jeho Veličenstva se obrátila na polskou vládu s žádostí, aby vyjádřila ochotu zahájit jednání na tomto základě.“*[1459]

Pravda je taková: Chování Polska bylo opět bezvýhradně schváleno pro minulost, přítomnost i budoucnost.

10. O vysvětlení, co britská vláda chápe pod „mezinárodní zárukou“, požádal ministr zahraničních věcí Beck až 31. srpna[1460], což by neučinil, kdyby a) se na to (podle dok. 420) zeptal již 28. srpna, b) Halifax na tuto otázku, kterou Poláci (podle dok. 420) zřejmě považovali za naléhavou a kterou Beck 31. srpna označil za *„tuto zásadní otázku polské vlády“*, mezitím odpověděl.

Halifax měl na tuto otázku odpovědět posteriori, když zároveň Hitlera upozornil na *„záležitost nejvyšší naléhavosti“*.[1461] Pokud někdo přisuzuje dok. 420 (28. srpna - 16.00 - polský souhlas s jednáním plus otázka na „mezinárodní záruky“) za pravý, pak je třeba dojít k závěru, že Halifax směřoval k válce, protože odmítl dát polskému partnerovi odpověď na tuto naléhavou otázku. Ať tak či onak, tento dokument 420 dokazuje Halifaxovu politiku pro válku.

Je nanejvýš podivné, že právě ta místa v dok. 609 (Beckova odpověď z 31. srpna), která by mohla poskytnout informaci o tom, zda se Beckův dotaz

---

[1457] Tamtéž.
[1458] Tamtéž, dok. 431: 28. srpna 1939, 18.00 hod.
[1459] Tamtéž.
[1460] Tamtéž, dok. 609.
[1461] Tamtéž, dok. 426.

(„mezinárodní záruky“) týká **poprvé** položené otázky, nebo zda byla pouze **opakována**, nejsou otištěna, neboť podle editorů *Documents on British Foreign Policy* (Dokumentů o britské zahraniční politice) „je zde text nejistý“.

> 11. 28. srpna Halifax předává, rovněž v 18:00, podstatu britské nóty Hitlerovi (dok. 431) velvyslancům ve Washingtonu, Varšavě, Paříži a Římě. Uvádí sice, že vláda Jeho Veličenstva vyvinula úsilí o získání polského souhlasu k jednání (což je věcně správné, ale velvyslancům byla mimořádně pozdní fáze tohoto pokusu zatajena). Telegramy však **neobsahují** žádný komentář o (údajně dvě hodiny předtím obdrženém) polském souhlasu, který měl být po všech incidentech a několikaměsíčním odmítání jednání ze strany Varšavy oznámen jako senzace právě v tomto telegramu. Teprve o den později, 29. srpna v 10.50 hodin[1462], informoval Halifax své velvyslance ve Washingtonu a Římě - ze všech lidí pouze tyto! - že vzhledem k tomu, že mezitím dorazil polský souhlas s jednáním, byla britská nóta Hitlerovi změněna. Toto sdělení bylo lživé, protože a) polský souhlas s jednáním, jak bylo prokázáno, vůbec nebyl v rukou, b) nóta Hitlerovi nebyla vůbec změněna, ale místo aby ji předala Hendersonovi, aby ji vzal s sebou do Berlína, jak všichni museli očekávat, byla mu předána telegramem, c) není pochopitelné, proč - když Beck údajně souhlasil s jednáním v 16.00 hodin - Halifax nepřipojil toto důležité sdělení k již odcházejícím depeším v 18.00 hodin.

Lord Halifax učinil 28. srpna další krok směrem k válce: V 9.30 hodin byl informován chargé d'affaires britského velvyslanectví v Berlíně Ogilvie-Forbesem o výsledku rozhovoru mezi polním maršálem Göringem a švédským průmyslníkem Birgerem Dahlerusem, jehož dobré služby při zprostředkování mezi Německem a Británií využíval Göring již od července 1939. V bodě 5 této zprávy pro ministerstvo zahraničí se uvádí: ***„Polní maršál Göring po konzultaci s panem Hitlerem žádá, aby britská odpověď nebyla zveřejněna ani sdělena parlamentu, dokud pan Hitler nebude mít čas se k ní vyjádřit a případně navrhnout její úpravy.“***[1463]

Odpoledne téhož dne - Henderson byl na cestě zpět do Německa - Halifax sdělil svým velvyslancům ve Washingtonu, Varšavě, Paříži a Římě

[1462] Tamtéž, dok. 460.
[1463] Tamtéž, dok. 402.

podstatu britské odpovědi Hitlerovi[1464] - **bez** dodatečné poznámky, že polský souhlas s jednáním je v rukou. Kennard ve Varšavě však obdržel samostatné předběžné oznámení, v němž mu bylo mimo jiné sděleno[1465], že polský velvyslanec v Londýně Raczynski již byl seznámen s podstatou odpovědi Hitlerovi - byl však požádán, aby ji do Varšavy **nepředával** v **šifrách**. Zatímco už tak bylo neobvyklé nasměrovat tuto britskou odpověď do Varšavy dvěma různými cestami (Raczynskému by stačilo, kdyby dostal jen kopii pro vlastní informaci), tak ještě neobvyklejší muselo být přimět polského velvyslance k akci, která byla zcela neobvyklá - a nejenže mohla vyvolat veřejnou senzaci, ale **také ji nutně vyvolat musela**. Neboť příjemce této informace (Raczynski) se tím nepovažoval za povinného zachovávat mlčenlivost; naproti tomu příjemci **jeho** informace (novináři) se této zprávy přirozeně okamžitě chopili a udělali z této „senzace“ velký poprask. Tito novináři („tisk“) si sotva mohli nevšimnout sféry odpovědnosti, premiér, který nesl odpovědnost za vládu, naopak o této dohodě nic nevěděl. Pátrání po zdroji informací by v podstatě vedlo k Raczynskému, ale v důsledku nyní již rychlého sledu událostí ne dál.

Halifax opět předstihl „politiky appeasementu“ v Británii, pokud by ještě byli ve vedoucích pozicích, ale i v zahraničí. O tom, jak tato manipulace pobouřila i pana Chamberlaina - což jasně ukazují dopisy jeho sestře -, i když iniciátora nepoznal a v té době již nepatřil k „appeasementovým politikům“, svědčí jeho projev v Dolní sněmovně 29. srpna 1939: ***„V této chvíli bych chtěl říci jednu věc, pokud jde o tisk. Myslím, že je třeba znovu vyzvat tisk k maximální zdrženlivosti v době, kdy je docela dobře možné, že několik neuvážených slov v novinách, možná ne zvlášť důležitých, zmaří celé úsilí, které vláda vyvíjí k dosažení uspokojivého řešení. Slyšel jsem, že včera večer nebo dnes ráno byla do jiné země telegrafována zpráva, která měla být doslovným popisem sdělení britské vlády panu Hitlerovi. Taková zpráva mohla být od začátku do konce pouze výmyslem. Domnívám se, že je velmi nešťastné, že novináři při výkonu své profese na sebe berou takovou odpovědnost, odpovědnost, která se netýká jen jich samotných, ale snad obyvatel všech zemí světa. Byl bych rád, kdybych mohl sněmovně sdělit co nejúplnější informace o obsahu komunikace s panem Hitlerem, ale vážení poslanci jistě pochopí, že v tak delikátní situaci, kdy tak závažné otázky visí***

[1464] Tamtéž, dok. 431: 18.00 hod.
[1465] Tamtéž, dok. 430.

na vlásku, není ve veřejném zájmu tuto důvěrnou komunikaci zveřejňovat nebo ji v této fázi podrobně komentovat."[1466]

Ani francouzská vláda nedodržela ve dnech 27.-28. srpna slib daný Hitlerovi, že zachová mlčenlivost o výměně dopisů mezi říšským kancléřem a Daladierem, ale poskytla tisku novou munici v podobě možných zkreslení a zhoršení situace.[1467] Poté se Hitler cítil nucen zveřejnit výměnu dopisů s francouzským premiérem.

Polská vláda však věděla, co tato *„vodící linie"*[1468] naznačuje a jakým směrem se ubírají vedoucí síly ve Velké Británii a Francii. Navíc vzhledem k tomu, že verze, která byla zaslána Raczynskému a následně zveřejněna britským tiskem, **neobsahovala** pasáž o tom, že polský souhlas s jednáním je na dosah ruky, zatímco na druhé straně právě na základě této pasáže byl Hitler přesvědčen, aby souhlasil s jednáním v nejbližším možném okamžiku, muselo to Polsko považovat za důvod k zesílení svých provokací. O tom, jak nepoctivě Halifax tuto hru vedl, svědčí i to, že neinformoval Varšavu o tom, že ujistil Hitlera o připravenosti Polska k jednání a že ze strany Německa bude jednání vítáno. Bylo to o to závažnější, že Halifax současně předával Polsku další znepokojivé vojenské zprávy, zřejmě získané od německých odbojářů (28. srpna)[1469], a 29. srpna prohlásil, že *„nemůže převzít odpovědnost za to, že by polské vládě nedoporučil žádné kroky, které považuje za nezbytné pro svou bezpečnost"*.[1470]

Výsledkem byla polská všeobecná mobilizace, za kterou Londýn polskému partnerovi nic nevyčítal, a to ani dodatečně. Hrabě Szembek informoval 29. srpna v 16.00 hodin britského a francouzského velvyslance o právě rozhodnuté polské všeobecné mobilizaci, která však *„pouze doplnila*

1466 „Britská modrá kniha", dok. 77, viz také F. Lenz, op. cit., sv. I, str. 392-398.
1467 *ADAP*, sv. VII, dok. 366.
1468 *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 539.
1469 Tamtéž, dok. 435, 491.- Halifax odkazuje na „prvotřídní německý zdroj". Domněnka, že Dahlerus předal tyto informace poté, co je obdržel od Göringa (pozn. 1, dok. 435), by byla nepravděpodobná, protože Göring by švédskému prostředníkovi sotva předložil operativní podrobnosti o plánované německé ofenzívě proti Polsku. Na druhou stranu se zdá rozumné předpokládat, že britské velvyslanectví v Berlíně mohlo ve svém sdělení tímto způsobem zamaskovat svůj skutečný zdroj. Tak, jak je to podle dok. 491 je uveden další „prvotřídní německý zdroj".
1470 *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 495.

vojenská opatření přijatá již v dřívější fázi“.[1471] Polská vláda se v souvislosti s tímto krokem konkrétně odvolávala na varování, předané z Londýna den předtím, o pohybech německých vojsk a o záměru Německa *„provést překvapivý útok na Polsko“*.[1472] Všeobecná mobilizace měla být vyhlášena následujícího dne brzy ráno. Kvůli diplomatické výměně názorů mezi Londýnem a Varšavou byla odložena o několik hodin, až na odpoledne 30. srpna (14.30).

Setkání Hitlera s Hendersonem 29. srpna

Hitler se mezitím prostřednictvím zpravodajské služby dozvěděl o další polské mobilizaci z 28. srpna a o soustředění polských jednotek na hranicích[1473], ale kromě toho také o vnitřním nařízení o všeobecné mobilizaci, které bylo přijato odpoledne 29. srpna. Hitler se ani nesnažil před britským velvyslancem Hendersonem skrývat skutečnost, že má tak dalekosáhlé tajné zdroje do Varšavy.[1474] Vědom si těchto vojenských a politických událostí ve varšavském zákulisí, které vyžadovaly okamžitá německá protiopatření, požádal Hitler o dvě a tři čtvrtě hodiny později, v 18.45 hodin, ve své odpovědi britské vládě, *„s ohledem na naléhavost skutečnosti, že dvě plně mobilizované armády stojí tváří v tvář a Němci žijící v Polsku jsou vystaveni krutému a barbarskému špatnému zacházení“*[1475], aby se na 30. srpna dostavil polský zástupce vybavený plnou mocí. Hitler v tomto sdělení výslovně uvedl, že Německo nemá v úmyslu útočit na životně důležité polské zájmy ani zpochybňovat existenci nezávislého polského státu. Současně dal Hitler na srozuměnou, že návrhy řešení budou vypracovány okamžitě.

Jaký byl však postoj a chování britského velvyslance na této audienci 29. srpna? Inspirovala ho odbojná frakce z německého ministerstva zahraničí, která se během této „srpnové krize“ usilovně snažila zabránit *„dalšímu Mnichovu nebo Praze“*[1476]? Státní tajemník von Weizsäcker ho v tomto směru často ovlivňoval.[1477] Henderson si byl dobře vědom vážnosti situace a

[1471] M. Freund, op. cit., díl III, s. 329.
[1472] Tamtéž.
[1473] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 424.
[1474] Tamtéž, dok. 493.
[1475] „Německá bílá kniha“ č. 2, dok. 466, 464.
[1476] *IMT*, svazek XII, s. 245.
[1477] E. von Weizsäcker, *Erinnerungen*, s. 251.

důležitosti tohoto setkání s Hitlerem, tj. Hitlerovy odpovědi na opožděnou britskou nótu. Sám připustil, že vzhledem ke svému setkání s Hitlerem den předtím nebyl „bez naděje“, že Hitler nechá zvítězit rozum. Přesto se před tímto jednáním 29. srpna, tedy aniž by věděl, jak Hitler vůbec zareaguje a jak dopadne německá odpověď na britskou nótu z 28. srpna, *„po předchozím pečlivém zvážení“*[1478] rozhodl, že se nechá *„s Hitlerem rozhádat“* a německého kancléře okřikne, protože *„Hitler je abnormalita [a] možná by bylo dobré [mu] dát dávku jeho vlastní medicíny“*.[1479] Henderson tyto rozhovory rozvedl v soukromém dopise lordu Halifaxovi: *„Takže když mi dal příležitost v nepodstatné věci, totiž v našem naprostém přehlížení Němců zavražděných v Polsku, spravedlivě jsem mu to umožnil ... Nijak nápadně na to [Hitler] nereagoval, ale nepochybuji, že to bylo nepříjemné a neobvyklé překvapení... Musím dodat, že po tom nejhorším jsem se začal zvedat, abych odešel, ale on se ani nehnul.“*[1480]

> V dalším dopise o těchto rozhovorech Henderson dodává: ***„Hitlera jsem proto začal překřikovat. Řekl jsem mu, že takové řeči [odkaz: vyvražďování menšinových Němců v Polsku] nebudu poslouchat ani od něj, ani od nikoho jiného. Takový stav [sic: 'prohlášení'?] byl nepřijatelný a byl příkladem veškerého jeho přehánění... Nijak nereagoval a já jsem po celou dobu rozhovoru pokračoval v používání stejných násilných výrazů...“***[1481]

Ribbentrop zaznamenal, že Henderson dokonce bouchl do stolu.[1482] Pokud jde o chování britského velvyslance, je třeba stanovit tři různé body:

> 1. Hitlerovo obvinění - tato „nepodstatná věc“! - *„že mně nebo vládě Jeho Veličenstva bylo úplně jedno, jestli budou Němci v Polsku vyvražděni nebo ne“*, bylo věcně správně. Koneckonců Británii to skutečně nezajímalo, a naopak již na jaře 1939 dala Polsku výslovně na srozuměnou, že pokud jde o záruku, bude otázku agresora ignorovat.[1483] V těchto rozhodujících dnech také britská vláda ani

---

[1478] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 565.
[1479] Tamtéž.
[1480] Tamtéž.
[1481] Tamtéž, dok. 508.
[1482] J. von Ribbentrop, *Zwischen London und Moskau*, s. 191.
[1483] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek IV, dok. 584.

neprováděla žádné šetření o německých stížnostech, natož aby Poláky přiměla k ústupkům, ačkoli nepochybně byla svými zdroji v tajných službách plně informována o panujících podmínkách.

Každý, kdo si vezme - „po pečlivém předchozím zvážení“! - věcně správné výroky jako příležitost „křičet“ od nynějška během politicky důležité diskuse, staví se do špatné pozice a prohlašuje se za viníka.

2. Pronásledování Volksdeutschen [německé menšiny] v Polsku, které Henderson nyní bagatelizoval jako „nepodstatnou věc“, komentoval v předchozích dnech v telegramech takto: 21. srpna Halifaxovi: ***„Skutečností zůstává, že v Německu je nyní pravděpodobně nejméně 10 000 uprchlíků, že německé instituce jsou systematicky zavírány, němečtí dělníci propouštěni atd., atd. Je třeba si uvědomit, že konflikt nyní přesáhl hranice Danzigu. V souvislosti se Svobodným městem lze Hitlera nabádat k trpělivosti, ale její kázání v souvislosti s pronásledováním německé menšiny by posloužilo opačnému účelu. Nesnažím se rozdělovat vinu, ale konstatovat fakta. Pro vyřešení menšinové otázky se mi zdá nezbytný přímý a bezprostřední kontakt mezi Varšavou a Berlínem.“***[1484]

Také 21. srpna Halifaxovi: ***„Včera jsem byl na čaji se svým přítelem (X nebo chcete-li W) [míněn byl odbojář E. von Weizsäcker] a on horlivě naléhal na okamžitou akci. Přiznal sice přehánění v tisku, ale ujistil mě, že to, co se děje, je forma nucené migrace Němců z Polska, kde žádní Němci nemohou najít obživu. To je naléhavá otázka. Mluvil jsem o trpělivosti a on okamžitě řekl, že pouhé vyslovení tohoto slova by Hitlera přivedlo do zuřivosti. Jádrem otázky dnes není Danzig, ale menšiny. Zdejší dopisovatel Timesů mi právě řekl, že včera telefonoval svému protějšku do Varšavy, který mu řekl, že Poláci se chovají 'neuvěřitelně hloupě'.“***[1485]

24. srpna Halifaxovi: „***Pan Hitler ve své odpovědi jasně naznačuje, že bezprostřední otázkou není ani tak Danzig a koridor, které mohou implicitně počkat na pozdější řešení, jako spíše pronásledování německé menšiny... není pochyb o tom, že v tomto ohledu existuje mnoho důvodů pro německé stížnosti. Zákon o vyvlastnění, o němž se***

[1484] Tamtéž, svazek VII, dok. 112.
[1485] Tamtéž, dok. 117.

hovoří ve varšavském telegramu č. 271, je podle mého názoru základní indicií velmi pochopitelné, ale stejně nevhodné snahy zbavit se [německého] obyvatelstva v Polsku pod rouškou záruk západních mocností.“[1486]

Dne 28. srpna dostává Henderson od Halifaxe okružní depeši, která byla současně odeslána do Washingtonu, Varšavy, Paříže a Říma: *„Vláda Jeho Veličenstva souhlasí s tím, že jedním z hlavních nebezpečí v německo-polské situaci jsou zprávy o zacházení s menšinami.“*[1487]

Henderson byl tedy o stavu věcí informován zcela odlišnými a důvěryhodnými informátory. To, že se pak rozhodl bagatelizovat jako „nepodstatnou věc“ právě **tuto** ze všech témat a využít ji jako příležitost k provokaci hlavy německé vlády, činí zamýšlený účel jeho provokace ještě zřejmějším a nezodpovědnějším.

3. Abychom ještě důkladněji osvětlili dříve uvedená vysvětlení Hendersonova chování během rozhovoru s Hitlerem 29. srpna, je třeba připomenout atmosféru, v níž se rozhovor mezi Hitlerem a Hendersonem odehrál den předtím, 28. srpna pozdě večer. Sám Henderson o něm napsal následující: *„V půl jedenácté, posilněn půl lahví šampaňského, jsem jel po Wilhelmstrasse k hlavnímu vchodu do Reichskanzlei. Před velvyslanectvím čekalo mnoho lidí a před kancléřstvím byl značný dav. Žádné nepřátelství, pokud jsem mohl vidět, naprosté ticho, možná neklid. Přijala mě čestná stráž v plném stavu, jako bych předával své pověřovací listiny. Okamžitě jsem byl uveden dovnitř, kde byl přítomen Ribbentrop a nevyhnutelný doktor Schmidt. Kancléř vypadal dobře, byl naprosto klidný a normální. Žádné ohňostroje ani tirády jakéhokoli druhu. Hitler při čtení německého textu [britské nóty] nezaznamenal žádné emoce... Neztrácím naději, že Hitlerova odpověď by nemusela být příliš nerozumná... Celková atmosféra byla i ze strany Ribbentropa dosti přátelská... Dalším bodem mého rozhovoru byl Hitlerův důraz na to, jakou hodnotu má pro Británii německé přátelství.“*[1488]

Tváří v tvář Hitlerově klidu lze Hendersonovo chování večer 29. srpna označit pouze za nezodpovědnou provokaci a není podstatné, zda britský

[1486] Tamtéž, dok. 219.
[1487] Tamtéž, dok. 431.
[1488] Tamtéž, dok. 501.

velvyslanec jednal z vlastní vůle, na příkaz své vlády, na radu válečných štváčů v Londýně, nebo zda naslouchal našeptávání německých odbojářů na ministerstvu zahraničí. Stojí za povšimnutí, že Henderson s tím neměl žádný úspěch, protože Hitler „nereagoval“ a „ani se nehnul“.

Spolupráce mezi Londýnem a Varšavou od 29. do 31. srpna 1939

Zda to byl Henderson, jak se tvrdí ve „Francouzské žluté knize“ pod č. 285 a 287, nebo jiný britský či francouzský diplomat, kdo předal do Paříže nepravdivé informace o Hitlerových požadavcích (celý koridor, východní Horní Slezsko), které byly vzneseny během jednání s Hitlerem 28. srpna, je otevřenou otázkou. Přesto i tento příklad jasně ukazuje, jak cizí síly právě v posledních dnech míru přidávaly vehementně, ale s podporou a ochranou své vlády, do sudu s prachem pro válku.[1489]

Ještě rozhodující však bylo chování britské vlády. Ta plně podpořila svého velvyslance Hendersona v jeho jednání s Hitlerem 29. srpna. Kromě toho: Ministerstvo zahraničí informovalo 29. srpna francouzského velvyslance v Londýně Corbina stejně podnětným způsobem o schůzce Hitlera s Hendersonem 28. srpna. Důvod, proč to není omluvitelné, spočívá právě v tom, že během tohoto jednání Hitler nikdy nedal a **ani nemohl dát** odpověď na britskou nótu, protože ji teprve obdržel. Existuje také další důvod, proč je to neomluvitelné: V tomto sdělení Corbinovi byly obsaženy odkazy, které záměrně štvaly do války: *„Poté, co ke svým dřívějším nárokům přidal Slezsko, dal kancléř jasně najevo, že to, co z Polska zbylo, nemůže počítat s nezávislou budoucností... Nechal se slyšet, že bude s Polskem jednat jen tehdy, bude-li si předem jist, že polská vláda přistoupí na všechna jeho přání.“*[1490]

Z Dokumentů o britské zahraniční politice vyplývá, že to byl Henderson, kdo poslal do Londýna falešné informace.[1491] Zda je to pravda, musí zůstat otevřenou otázkou; je možné, že Henderson dostal tajné instrukce jednat tak, aby německo-britské rozhovory, a tedy i snahy Německa o Polsko, nutně ztroskotaly. Přesto Henderson svému francouzskému protějšku v Berlíně

[1489] F. Lenz, op. cit., sv. I, str. 420-421.
[1490] „Francouzská žlutá kniha“, dok. 293.
[1491] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 450.

Coulondrovi[1492] o těchto údajných Hitlerových požadavcích nic neoznámil. V německých dokumentech ministerstva zahraničí není v každém případě o těchto údajných Hitlerových požadavcích jediná zmínka.[1493] Tyto dokumenty by si v tomto případě zasloužily o to větší důvěru, že je vydali vítězové. Přesto, bez ohledu na to, čí výmysl byly Hitlerovy údajné požadavky („celý koridor a východní Horní Slezsko"): Halifax byl tím, kdo šel nad rámec a šířil informace se stále přitěžujícím důrazem, aniž by měl k dispozici jakýkoli dokumentární důkaz. Kromě toho věděl, že polský ministr zahraničí *„...by se nejraději dozvěděl výsledek výroků pana Hitlera do poledne [28. srpna]"*.[1494]

Kromě toho věděl, že Beck již „Hitlerův jazyk" považoval za důvod polské mobilizace.[1495] Stejně tak Chamberlain okořenil sdělení do Paříže účelovou argumentací: *„Vůdce si nemůže neuvědomit, jaké ‚znechucení' vyvolalo v celém civilizovaném světě uzavření dohody Německem s mocností, kterou ještě den před touto dohodou považovalo Německo za svého největšího nepřítele."*[1496]

Chamberlain se **neptal**, jak velké „znechucení v civilizovaném světě" vyvolalo mnohaměsíční politické úsilí Velké Británie a Francie, které mělo uskutečnit expanzivní vojenské spojenectví se SSSR namířené proti střední Evropě. Takovými výčitkami svědomí tehdejší britské vedení netrpělo.

Snahu lorda Halifaxe[1497] dohrát do konce lstivý manévr s britskou nótou Hitlerovi z 28. srpna a ze své strany zabudovat další provokace znovu dokazuje toto sdělení Corbinovi[1498], ale i jeho následné chování: Nehledě na to, že mezitím byla do Londýna důvěrně předána informace o již vyhlášené polské všeobecné mobilizaci a nehledě na to, že Hitlerova odpověď z 29. srpna byla v souladu s očekáváním Londýna od Berlína, tj. žádost o „okamžité rozhovory" - ***„britská vláda odmítla spěchat"***.[1499]

Ani jednou - a to ani v této fázi - nepodmínili britskou pomoc polským souhlasem s jednáním. Henderson správně nastínil stav věcí, když 29. srpna

---

[1492] R. Coulondre, *De Staline à Hitler*, s. 296: poznámka pod čarou 1.
[1493] *ADAP*, sv. VII, dok. 384.
[1494] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 461.
[1495] Tamtéž, dok. 391.
[1496] „Francouzská žlutá kniha", dok. 293.
[1497] Připomeňme si jeho slova z 25. srpna: *„...jakýkoli pokus o nápravu nepřipadal v úvahu"*. Viz: E. Raczynski, op. cit., s. 24.
[1498] „Francouzská žlutá kniha", dok. 293.
[1499] M. Freund, op. cit., díl III, s. 340.

napsal svému státnímu tajemníkovi: ***„Není bez zajímavosti, že zatímco všichni ostatní diplomaté mě žádají o schůzku, polský velvyslanec zatím neprojevil žádný zájem, ačkoli mé osobní vztahy s ním jsou vynikající.“***[1500] ***„Pokud dovolíme, aby ti druzí [Polsko] neustále mluvili o svém ‚amour propre‘, prestiži a známkách oslabení, nebudeme bez viny na části odpovědnosti za katastrofu.“***[1501]

Britský velvyslanec ve Varšavě Kennard byl naopak toho názoru: ***„... že by bylo nemožné přimět polskou vládu, aby okamžitě vyslala plukovníka Becka nebo jiného zástupce do Berlína k jednání o urovnání na základě návrhu pana Hitlera. Určitě by raději bojovali a zahynuli, než aby se podrobili takovému ponížení, zvláště po příkladu Československa, Litvy a Rakouska.“***[1502]

Toto Kennardovo stanovisko se vůbec netýkalo krátkého oznámení německého návrhu nebo jeho obsahu, když ostatně již 26. srpna sdělil svému státnímu náměstkovi Cadoganovi: ***„Je mi líto, že nemohu souhlasit s Hendersonovým návrhem, aby Lipski požádal o rozhovor s Hitlerem... Kdyby se Lipski mohl setkat s Weizsäckerem, dalo by se něco podniknout, ale aby Lipski nebo Beck usilovali o rozhovor s Hitlerem nebo Ribbentropem, to by příliš připomínalo Canossu.“***[1503]

Kennard se tímto názorem před polskými vládními činiteli netajil.[1504] Navíc po celý tento rozhodující měsíc ani jednou důrazně nevaroval svou vládu před tvrdohlavým postojem Polska. Přesto si byl stejně jako jeho americký kolega Biddle vědom polské záliby ve válce.[1505]

Je pravda, že Kennard občas tlumočil opakované připomínky lorda Halifaxe, že Polsko se má chovat tak, aby nezaujalo pozici agresora, protože

---

[1500] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 470.
[1501] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek IV, dok. 501.
[1502] Tamtéž, dok. 512: 30. srpna 1939.
[1503] Tamtéž, dok. 357.
[1504] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 4, 280, 357, 372, 539, 576; „Francouzská žlutá kniha“, dok. 218, 222.
[1505] *Foreign Relations of the United States 1939* (Zahraniční vztahy Spojených států 1939), svazek I, s. 367.

by to mohlo mít negativní vliv na světové mínění[1506], nicméně považoval za zcela na místě snažit se přesvědčit svého ministra zahraničí, že postup Polska je správný. Kennard také docela dobře věděl, že pro Polsko, které *„vidělo své životní zájmy v Danzigu ohrožené“*, bylo užitečné jednat o mezinárodní záruce chránící tyto zájmy, ale svým postojem posiloval Beckovo odhodlání, že pokud bude oficiálně vyzván, aby jel *„do Berlína, tak samozřejmě nepojede“*.[1507] Kennard si byl dále vědom toho, jak netrpělivě ministr zahraničních věcí Beck očekává informace o krocích Londýna, neboť polská politika se bude řídit v souladu s nimi[1508], přesto šetřil všemi silami, aby vyvinul tlak ve směru mírového urovnání.

Je pravda, že Kennard po vyhlášení polské všeobecné mobilizace 29. srpna v 16.00 hodin upozornil, *„že slovo ‚mobilizace‘ by v celém světě vyvolalo dojem, že se pouštíme do války“*.[1509]

Navzdory tomu dal on i jeho francouzský kolega Noel polskému státnímu podtajemníkovi hraběti Szembekovi tuto radu: ***„...Polsko by mělo přijmout veškerá vojenská opatření, aby mohlo čelit jakémukoli překvapivému útoku, ale především jsme navrhli, aby nebyla zveřejňována žádná extrémní opatření, která by považovalo za nutné přijmout.“***[1510]

O hodinu a půl později Beck toto „mrknutí“ telefonicky potvrdil.[1511]

Lord Halifax se 29. srpna omezil na doporučení odložit polskou všeobecnou mobilizaci bez nátlaku a hned se spokojil s příslibem plukovníka Becka, že odloží rozesílání mobilizačních oznámení „o několik hodin“. Ve zbytku Halifax neustále zásoboval polskou vládu *„tajnými informacemi z Německa“*, podle nichž byla německá vojska na nejlepší cestě zaútočit na Polsko ze všech stran.[1512] Ve 23.55 nařídil Halifax svému velvyslanci ve Varšavě, aby vysvětlil, že ačkoli se nezdá, že by německá odpověď *„zavírala všechny dveře“*, nemůže *„převzít odpovědnost za to, že polské vládě*

[1506] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 4, 280, 357, 372, 539, 576; „Francouzská žlutá kniha“, dok. 218, 222.
[1507] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 357, 512, 608.
[1508] Tamtéž, svazek VII, dok. 371.
[1509] „Polská bílá kniha“, dok. 98.
[1510] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 473.
[1511] Tamtéž, dok. 475.
[1512] Tamtéž, dok. 435 , 491.

nedoporučí žádné kroky, které považuje za nezbytné pro svou bezpečnost“.[1513] Tímto prohlášením tedy již téhož dne schvaloval polskou všeobecnou mobilizaci a zjevně přispíval k dalšímu válečnému vývoji.

Ministr zahraničních věcí Beck si 29. srpna večer - tedy v době, kdy Varšava kvůli britské zdržovací taktice neznala ani obsah německého podkladu pro jednání, ani termínové omezení - stěžoval Kennardovi nikoli na naléhavost německé připravenosti k jednání, ale pouze na to, že se Hitler nezřekne Danzigu. Beck se držel názoru, že obnovení rozhovorů s Německem na základě návrhů učiněných v březnu stále znamená válku. Pokud by Hitler během několika následujících hodin této noci [29.-30. srpna] nedal *„odpověď, [která by] byla pozitivně příznivá“* (tj. definitivní zřeknutí se jak Danzigu, tak zlepšení tranzitních předpisů přes koridor), pak by bylo nutné, tak Beck varoval britského a francouzského velvyslance, *„přistoupit ke všeobecné mobilizaci“*.[1514] Jelikož tato všeobecná mobilizace - zejména s ohledem na strategické cíle Polska - představovala rozhodující krok v postupu do války, Beckův požadavek jasně objasňuje otázku zavinění. Vzhledem k tomu, že polský velvyslanec v Berlíně Lipski o dva dny později označil německý návrh za *„projev slabosti“*[1515], jak by tedy bylo německé zřeknutí se Danzigu hodnoceno na polské hodnotící škále?

Polská vláda považovala každý projev „německé slabosti“ za „vítězství“ a zároveň se snažila, aby její vlastní akce nemohly být považovány za *„projev slabosti“*.[1516] Přitom zacházeli tak daleko, že si mnohdy vysloužili i nelibost obezřetných britských diplomatů. Návštěva „autora protikominternovského paktu“, říšského ministra zahraničí von Ribbentropa, v Moskvě a podpis německo-sovětského paktu o neútočení byly totiž v polském tisku označeny za „projev slabosti“ a ukázaly, *„jak Německu hoří půda pod nohama“*.[1517] Také polský velvyslanec v Moskvě je optimistický: *„Je toho názoru, že německý návrh a Ribbentropova návštěva jsou důkazem zoufalé situace, v níž se Říše v současnosti nachází.“*[1518]

[1513] Tamtéž, dok. 495.
[1514] Tamtéž, dok. 492.
[1515] M. Freund, op. cit., díl III, s. 373.
[1516] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 497; C. J. Burckhardt, *Meine Danziger Mission 1937-1939*, s. 293, 317-318, 322, 347.
[1517] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 252.
[1518] G. Bonnet, *Fin d'une Europe. De Munich à la Guerre*, s. 288 (německé vydání, s. 257).

K 29. srpnu je třeba zmínit ještě jednu, o něco vzdálenější událost: Zatímco již dříve předseda Světového židovského kongresu Goldmann řekl vysokému komisaři Společnosti národů Carlu J. Buckhardtovi: *„Vaše appeasementové manévry v Danzigu jsou škodlivé. Veřejné protesty proti poměrům v Danzigu jsou vzhledem k celkové situaci židovského národa nezbytné,“*[1519] tak sionistický vůdce a pozdější prezident Izraele Dr. Chaim Weizmann napsal 29. srpna britskému premiérovi Chamberlainovi: ***„Chtěl bych co nejjasněji potvrdit prohlášení, která jsem já a moji kolegové učinili, že Židé stojí na straně Velké Británie a budou bojovat na straně demokracií. Proto bychom se ve velkých i malých záležitostech postavili pod koordinující vedení vlády Jeho Veličenstva. Židovská agentura je připravena okamžitě uzavřít dohody o využití židovských pracovních sil, technických schopností, zdrojů atd.“***[1520]

Tímto způsobem síly, jejichž obrovská síla se jistě nedá měřit v divizích, oznámily svou připravenost bojovat ještě **před** vypuknutím války a v podstatě tak učinily také bez jakýchkoli výhrad, tj. ignorovaly „otázku agresora“ (Tato Weizmannova poznámka byla zveřejněna až 5. září 1939).

S vědomím nových a v té době ještě tajných polských opatření a v naprostém souhlasu s polskou všeobecnou mobilizací britský ministr zahraničí **neinformoval** - a to mělo nutně osudový dopad! - 29. srpna polskou vládu o ochotě Německa k jednání, ale nechal si toto oznámení předat až velmi pozdě večer 30. srpna. Zatímco Halifax předával Varšavě informace o německém plánu postupu ještě 29. srpna večer, tak i pro 30. srpen zůstalo heslo stejné: nedoporučovat Polsku *„proti jakékoli akci, kterou považuje za nezbytnou pro svou bezpečnost“*.[1521] Poté, co již Halifax odložil předání německého návrhu na jednání do 19.00 hodin 30. srpna, nařídil pak Kennardovi, aby tuto informaci předal Beckovi do rukou až kolem půlnoci, tj. aby ji opět odložil.[1522] Přitom měl uvést, že Velká Británie považuje německou prezentaci [případu] za „neobhajitelnou a zavádějící“ a *„učinila výslovnou výhradu, pokud jde o vyjádření konkrétních požadavků předložených v*

1519 C. J. Burckhardt, op. cit., s. 104.
1520 H. Sündermann, *Das Dritte Reich – eine Richtigstellung in Umrissen*, str. 198-200.
1521 *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 491, 495, 505.
1522 Tamtéž, svazek VII, dok. 539, 552, 566.

německé nótě“[1523] (Halifaxův telegram z 30. srpna, 19.00 hodin; realizováno kolem půlnoci).

Britská vláda na polskou vládu k jednání nikdy nenaléhala, a to až do večera 30. srpna, kdy již byla od 14.30 hodin vyhlášena polská všeobecná mobilizace. Polsko tedy nemohlo 30. srpna vyslat do Berlína zmocněnce, v žádném případě ne v důsledku britského zprostředkovatelského úsilí. V této souvislosti je však třeba říci, že britský velvyslanec Henderson ještě v noci z 29. srpna na 30. srpna (krátce před půlnocí 29. srpna) po jednání s Ribbentropem zavolal polskému velvyslanci Lipskému a sdělil mu, že Polsko by mělo na 30. srpna vyslat zmocněnce. Tímto způsobem byla tedy polská vláda již v poledne 30. srpna informována o Hitlerově odpovědi Británii. I zde se však britský velvyslanec měl setkat se stále tvrdším postojem Lipského: *„Francouzi, Američané a Italové jsou u mých dveří od chvíle, kdy jsem se vrátil, ale od polského velvyslance ani známka, přestože s ním mám docela dobré vztahy! Polsko musí také přispět ke světovému míru a je v jeho zájmu více než v zájmu kohokoli jiného, aby co nejdůkladněji odstranilo všechny možné příčiny budoucích třenic mezi ním a jeho mocným sousedem.“*[1524]

Britská vláda toto Hendersonovo dodatečné sdělení z 29. srpna v „Britské modré knize“ zatajila; ne bezdůvodně! Stejně tak z Hendersonovy zprávy z 29. srpna do Londýna vypustila body 5, 6 a 7: ***„5) Sdělil jsem francouzskému velvyslanci podstatu německé odpovědi a naléhavě jsem ho vyzval, aby francouzské vládě doporučil, aby polské vládě doporučila navrhnout okamžitou návštěvu pana Becka, neboť podle mého názoru představuje nyní jedinou šanci, jak zabránit válce. Pan Hitler neblafuje a každým okamžikem může dojít ke střetu. Vyjádřil jsem názor, že polská vláda by tím nejen přesvědčila svět, že udělala vše, co bylo v jejích silách, ale že vzhledem k tomu, že ostatní by utrpěli sotva méně než ona sama, je její povinností i v jejím zájmu učinit tento poslední pokus. 6) Italský velvyslanec, který se s Hitlerem setkal hned po mně, přišel také za mnou. Herr Hitler byl podle jeho slov zcela klidný a sdělil mu podstatu německé odpovědi vládě Jeho Veličenstva. Italský velvyslanec se rovněž zavázal, že navrhne italské vládě, aby se v podobném smyslu obrátila na polskou vládu. 7) Věřím, že vláda***

[1523] Tamtéž.

[1524] M. Freund, op. cit., díl III, s. 318; *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 501.

Jeho Veličenstva uvidí cestu, jak učinit totéž. Opakovaně zasláno do Paříže, Říma a Varšavy.“[1525] (srov. „Britská modrá kniha“ č. 80).

Tyto návrhy zřejmě nesplnily britský záměr, protože Londýn žádný takový krok nepodnikl a dokonce se snažil utajit, že jeho velvyslanec právě takový krok doporučuje. I to by mělo být důkazem, že britská vláda neudělala ani „maximum“, ani nevedla svého partnera k tomu, aby udělal „maximum“, aby byl svět přesvědčen o její touze po míru.

Stejně tak britská vláda zamlčela skutečnost, že Hitler odpověděl kladně na Hendersonovu otázku, zda je připraven jednat s Polskem o „výměně obyvatelstva“, což mělo být výhradně v neprospěch Německa.[1526]

V této nečestné hře se pokračovalo i vůči britskému národu, ano, vlastně vůči celému světu: V časných ranních hodinách 30. srpna ve dvě hodiny ráno dostal Henderson od Halifaxe pokyn, aby oznámil říšské vládě, že není rozumné očekávat, že Velká Británie ***„dnes v Berlíně představí polského zástupce, a německá vláda to nesmí očekávat“***.[1527]

Iniciativy německé vlády

O několik hodin později poslal Henderson do Londýna telegram, v němž oznamoval, že Birger Dahlerus - švédský průmyslník, který z německé iniciativy působil jako německo-britský zprostředkovatel již od července 1939 - je připraven odletět do Londýna, aby zde, obcházejíc Ribbentropa, projednal další možnosti jednání. Dahlerus, který ještě v noci jednal s Göringem, byl 30. srpna ráno přijat Chamberlainem a lordem Halifaxem. Dahlerus vyložil, pomineme-li obnovené pohraniční incidenty a další polské provokace, již podstatu německých návrhů.[1528] Telefonický rozhovor s Göringem během tohoto rozhovoru potvrdil správnost Dahlerusových tvrzení. ***„Okamžitě [Göring] potvrdil, že nóta je připravena a že nabízí Polsku ještě výhodnější podmínky, než o jakých mi v noci vyprávěl.“***[1529]

[1525] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 493; M. Freund, op. cit., díl III, s. 336.
[1526] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 455.
[1527] Tamtéž, dok. 504.
[1528] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 514.
[1529] B. Dahlerus, op. cit., s. 103.

Hitlerův návrh měl mít *„podobu ‚Diskussionsgrundlage' (podkladů pro diskusi)"*, ale bezpodmínečnou podmínkou bylo, že je přijme polský vyjednavač s plnou mocí.[1530] Německé dokumenty potvrzují, že Hitler nechtěl Polsku předložit ultimátum, ale že spíše uvažoval o tom, aby jednání probíhala delší dobu, neboť jako jejich nejnaléhavější bod je jmenováno zastavení pronásledování Němců v Polsku.[1531]

Ve 3.15 hodin 30. srpna, tedy ještě předtím, než Dahlerus dorazil do Londýna, lord Halifax již věděl, že *„30. srpen není absolutně bezpodmínečné datum"*.[1532]

Na základě jednání s Dahlerusem doporučil lord Halifax 30. srpna večer (17.30 hod.) polské vládě:

> ***„a) nestřílet na uprchlíky nebo příslušníky německé menšiny, kteří působí potíže, ale zatýkat je;***
>
> ***b) zdržet se osobního násilí vůči příslušníkům německé menšiny;***
>
> ***c) umožnit příslušníkům německé menšiny, kteří chtějí opustit Polsko, volný průchod;***
>
> ***d) zastavit podněcující rozhlasovou propagandu."***

Důvodem této rady byl záměr připravit Hitlera o ***„záminku... k ospravedlnění nepřiměřených akcí"***.[1533]

Vzhledem k tomu, že britská písemná záruka se bez výhrad vztahovala na jakoukoli polskou akci jakéhokoli charakteru a že Halifax předchozího dne vyjádřil zásadní souhlas s polskou všeobecnou mobilizací, lze jen stěží očekávat, že by se po tak vlažném doporučení, jaké bylo vydáno 30. srpna večer, něco změnilo k lepšímu. Reakce Becka se dala očekávat (30. srpna, 19.15 hod.): ***„Polský ministr zahraničí... ukládá britské vládě, aby se zdržela vyjadřování svých názorů a postojů k čistě polským záležitostem, pokud k tomu nebude výslovně zmocněna polskou vládou. Jedná se o nejhrubší***

[1530] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 519.
[1531] *ADAP*, sv. VII, dok. 422.
[1532] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 509.
[1533] Tamtéž, dok. 532.

suverénně velmocenské stanovisko. Posuzování polských otázek je jediným a výlučným rozhodnutím polské vlády.“[1534]

Postavení Polska bylo nyní mnohem tvrdší než v březnu 1939, před britskou zárukou. Jestliže v průběhu pěti měsíců od října 1938 do března 1939 projevovalo ochotu k jednání, nyní se již nemuselo „bát vyjednávání“, tím spíše, že polské vojenské vedení bylo přesvědčeno o převaze svých sil nad Wehrmachtem. Dokonce i u svých spojenců si Beck držel karty blízko u prsou.[1535] *„Polská vláda… chladná, povýšená, strnulá a fatalistická… byla po čtyři měsíce…. upjatá a na veškeré naléhání západních spojenců odpovídala jen planými sliby. Pro ně - blázny šíleného hrdinství - jsou ostatní blázny slaboduchosti. Ani v předvečer války nemá britská vláda jasno, zda podpora polské vlády jejich vyjednávacímu úsilí není jen poněkud předstíraná.“*[1536]

Dne 30. srpna britská vláda ještě zhoršila situaci tím, že polskou vládu informovala o německé připravenosti k jednání až v pozdní hodinu kolem půlnoci. Polsko zase využilo 30. srpna ke zhoršení situace tím, že odpoledne vyhlásilo všeobecnou mobilizaci, která byla vyhlášena den předtím, a zastavilo železniční dopravu do Východního Pruska nejprve po částech, 31. srpna ji pak úplně zastavilo vyhozením mostu v Dirschau.[1537]

30. srpna přibližně o půlnoci - 10 hodin po veřejném vyhlášení a 34 hodin po tajně vyhlášené všeobecné mobilizaci Polskem - předložil Henderson říšskému ministru zahraničí memorandum britské vlády, v němž se uvádělo, že ačkoli německá vláda *„musí samozřejmě… se vší naléhavostí“* usilovat o přímé rozhovory s Varšavou, *„bylo by neproveditelné navázat kontakt již dnes“*. Tímto krokem bylo Hitlerovi naznačeno, že britská vláda se v rozporu se svým ujištěním vůbec nepokouší o zprostředkování, dokonce ani nedonutila Polsko zasednout k jednacímu stolu a nebyla schopna navrhnout cesty, jak by německá vláda mohla Polsko přimět k zahájení diskuse, neboť od března 1939 uzavírala jednání hrozbou války. Lord Halifax dokonce odmítl německý návrh, že by mohl Polsku doporučit, aby vyslalo svého zástupce k okamžitému německo-polskému jednání. Halifax s důrazem, ale bez vysvětlení, pověřil Hendersona, aby naplánoval schůzku až na tuto pozdní

[1534] M. Freund, op. cit., díl III, s. 348.
[1535] Tamtéž, s. 366, 387.
[1536] Tamtéž, s. 398.
[1537] A. Buckreis, *Politik des 20. Jahrhunderts*, s. 226.

hodinu, ačkoli podrobnosti o zamýšleném kroku byly na velvyslanectví v Berlíně již od 19.40 hodin.[1538]

Ve své odpovědi Ribbentrop britskému velvyslanci nahlas přečetl německé návrhy na jednání s Polskem. Později byl kritizován za to, že návrhy nepředal v písemné podobě a sdělil je pouze „v nejvyšší rychlosti“ a nesrozumitelně. Z tohoto ústního podání nelze vyfabulovat důvod k pochybení. Zplnomocněný ministr a hlavní tlumočník Dr. Paul Schmidt zpochybnil tvrzení, že Ribbentrop četl příliš rychle a nezřetelně.[1539] Pro ostatní je v německých dokumentech k dispozici memorandum zplnomocněného ministra Schmidta[1540]; v něm se uvádí, že Ribbentrop *„četl... pomalu a zřetelně, a dokonce podal vysvětlení k hlavním bodům“*.

Návrhy byly připraveny. Jejich obsah byl britské vládě znám od rána 30. srpna (viz Dahlerovo jednání v Londýně). Hitler však odmítl předat tyto návrhy písemně, protože je chtěl nejprve předložit polské vládě jako skutečnému partnerovi jednání; protože Velká Británie se dosud o žádné zprostředkování nepokoušela, těžko mohla očekávat, že jí budou předány předem. Pokud jde o ostatní, nedala Velká Británie právě v této chvíli na srozuměnou, že Londýn není připraven zprostředkovat ani v této fázi? Ministerstvo zahraničí v posledních dnech neprojevovalo žádné známky naléhavosti. Právě tehdy Henderson během téže diskuse sdělil názor své vlády uvedený v memorandu, že „by bylo neproveditelné navázat kontakt již dnes“ mezi Německem a Polskem.

Všude se vědělo, jak citlivá je reakce Polska, zejména pokud jde o otázku jeho suverenity. Už z tohoto důvodu mohl Hitler jen stěží předat německé návrhy do britských rukou. Později o tom napsal říšský ministr zahraničí von Ribbentrop: ***„Britská vláda se, pravda, zavázala, že využije svých dobrých služeb k uskutečnění takových jednání, nikoli však k tomu, aby nahradila polského zmocněnce ... že oficiální předání dokumentu, který byl určen polskému vyjednavači - ovšem dříve, než jej obdržela vláda, které byl adresován - mohlo poskytnout záminku k tomu, aby nebyl vyslán polský***

[1538] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 538, 543,534.
[1539] M. Freund, op. cit., díl III, s. 354.
[1540] *ADAP*, sv. VII, dok. 513.

emisar a aby se sled událostí pro polskou všeobecnou mobilizaci s ohledem na čas ‚zakryl v podhoubí zdržovací taktiky'."[1541]

Návrh na jednání, který 30. srpna vypracovala říšská vláda, obsahoval následující body:

a) navrácení Danzigu Říši (*„Nikdo v Polsku nepopírá, že Danzig je z národnostního hlediska německé město"*).[1542]

b) plebiscit o příslušnosti koridorového území (Západní Prusko) pod mezinárodní kontrolou, a to nejdříve za dvanáct měsíců. Pokud by se v důsledku tohoto hlasování Koridor vrátil k Říši, pak by Polsko dostalo přístav Gdingen a exteritoriální silnici přes Západní Prusko. Pokud by naopak obyvatelstvo Koridoru hlasovalo ve prospěch Polska, pak by si Říše nárokovala právo na exteritoriální silnici do Východního Pruska.

c) záruka neútočení prodloužená na dobu 25 let, ve skutečnosti záruka polského státu, a tedy polských hranic obecně.

Návrh, či spíše požadavek, který Hitler takto předložil, neobsahoval ani opětovné připojení Posenska, ani cenných průmyslových oblastí východního Horního Slezska, svévolně a protiprávně odtržených od Říše v roce 1921, ani žádnou jinou nápravu.

Navíc takové požadavky na nápravu nebyly nikdy vzneseny na žádných jednáních vedených německým vedením, ale to nezabránilo francouzským nebo britským diplomatům či jiným silám, které zůstaly v anonymitě, aby takové falešné zprávy zařadili jako „autentické dokumenty" do „francouzské žluté knihy" nebo aby tyto fámy šířili z Londýna.[1543] Německý návrh, *„skutečný návrh Společnosti národů"*[1544], se opíral o právo národa na sebeurčení a ve vztahu k těmto dvěma oblastem se uplatňování této zásady dokonce zřekl. Rozsah území, kterého se Hitlerův návrh týkal, představoval pouhou desetinu oblasti, kterou si v roce 1919 protiprávně přivlastnilo Polsko. To, že tento návrh na poblední chvíli byl mimořádně velkorysý, si uvědomoval každý odborník i v roce 1939. Nebylo opravdu třeba, aby to historici nejprve odhalili

---

[1541] A. von Ribbentrop, *Verschwörung gegen den Frieden*, s. 493; J. von Ribbentrop, *Zwischen London und Moskau*, s. 193.
[1542] J. Szembek, *Journal 1933-1939*, s. 452.
[1543] „Francouzská žlutá kniha", dok. 285, 287, 291, 293; *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 450.
[1544] P. Schmidt, *Statist auf diplomatischer Bühne*, s. 456.

a provedli srovnání s nároky vznesenými výmarskými demokraty. V žádném případě nebylo možné tento návrh považovat z polského hlediska za horší než plán, o němž původně dokonce pět měsíců diskutoval plukovník Beck, neboť Polsko očekávalo plebiscitní vítězství na sporném území, respektive tuto víru ve vítězství šířilo.

Krátce před rozhovorem s Ribbentropem napsal Henderson svému ministru zahraničí varování: ***„Má-li v budoucnu nastat skutečný mír mezi Polskem a jeho mocným sousedem, musí být odstraněny jeho stížnosti, které nezpůsobil pan Hitler, ale které jsou národního původu. Podle mého názoru se k dosažení tohoto cíle musí město Danzig na rozdíl od přístavu vrátit Německu; mezi Říší a Východním Pruskem musí být přímá a exteritoriální komunikace; a německé menšiny v Polsku je třeba se zbavit prostřednictvím nějaké výměny obyvatelstva. Na žádném jiném základě nemůže být mezi oběma zeměmi nikdy uzavřen skutečný a trvalý mír. Žádný diplomatický kompromis nemá naději na přežití do nekonečna. Máme-li někdy přimět německou armádu a národ k povstání proti nesnesitelné vládě pana Hitlera, může to být, pokud jde o Polsko, jen na nějakém takovém základě, protože celý národ sám a dokonce i většina jeho umírněných částí by nepovažovala žádný jiný základ za spravedlivý vůči Německu. Zatím mohu jen znovu zdůraznit, jak je důležité, aby Polsko okamžitě přijalo návrh na přímé jednání a tím se v očích světa napravilo.“***[1545]

Henderson právě napsal, že Hitler „by takový základ odmítl“, a tak musel být při rozhovoru s Ribbentropem poněkud překvapen, že německý návrh obsahuje přesně to, co on sám nastínil jako minimální německé požadavky. Hitler koneckonců tento „základ“ přijal, a Henderson dokonce bezprostředně po schůzce s říšským ministrem zahraničí označil německou nabídku za „nikoli nerozumnou“.

Letargický polský velvyslanec

To, že Henderson pochopil a také si uchoval podstatu obsahu, vyplývá ze skutečnosti, že v časných ranních hodinách 31. srpna ve 2.00 hodin informoval svého polského kolegu Lipského o základních obrysech německého návrhu a „velmi důrazně“ doporučil diskusi mezi Smigly-Rydzem

[1545] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 537.

a Göringem, ale také přímý kontakt s Ribbentropem: Lipski by se měl alespoň pokusit o zachování míru a informovat říšského ministra zahraničí o možnostech jednání. Ale marně! V nótě do Londýna dal průchod svému rozčilení: ***„Německé návrhy rozhodně neohrožují nezávislost Polska... Německý souhlas s plebiscitem v Koridoru je zvláštní... Poláci se musí dát do pořádku nějakým gestem, jinak musíme všichni bojovat.“***[1546]

Henderson o rozhovoru s Lipským prohlásil: *„Pak jsem mu velmi důrazně poradil následující věci. Měl by okamžitě zavolat ministru zahraničních věcí a říci, že se ode mne dozvěděl, že byly individuálně vypracovány podrobné návrhy a že by si rád zavolal pana von Ribbentropa, aby se s nimi seznámil a neprodleně je sdělil polské vládě. Navrhl jsem mu, aby tak učinil dnes večer na vlastní odpovědnost.“*[1547]

Lipski však neudělal vůbec nic, jak uvádí Henderson: *„Polský velvyslanec slíbil, že okamžitě zatelefonuje své vládě, ale je tak netečný nebo tak postižený pokyny své vlády, že se nemohu spolehnout na to, že by jeho akce byla účinným paliativním prostředkem.“*[1548]

Dne 31. srpna v 5.15 hod. odeslal Henderson do Londýna telegram s hlavními body německého návrhu (přijat v 9.30 hod.).[1549] Mezitím švédský zprostředkovatel Dahlerus v časných ranních hodinách 31. srpna mezi 1.00 a 2.00 hodinou telefonicky předal obsah německého návrhu radovi britského velvyslanectví Ogilvie-Forbesovi. V 8.00 hodin předal Henderson polskému tajemníkovi legace Malhommeovi kompletní znění německého návrhu. Varšava jej obdržela 31. srpna v 10.55 hodin.

V 9.05 hod. již Henderson s jistotou věděl, že lhůta byla prodloužena z 30. srpna na 31. srpna, neboť nyní o této zprávě informoval svého francouzského kolegu Coulondra. Mezitím se však od Göringa prostřednictvím prostředníka dozvěděl, že by dokonce stačilo, kdyby Lipski v rámci tohoto prodloužení prohlásil, *„že vyjednavač bude vyslán v nejbližší době“*.[1550]

31. srpna v 11.00 hodin dopoledne se Birger Dahlerus v doprovodu rady britského velvyslanectví Ogilvieho-Forbese vydal za polským velvyslancem Lipským. Dahlerus o tomto setkání napsal: ***„Již při příjezdu bylo velmi silně cítit***

[1546] Tamtéž, dok. 628, 629.
[1547] Tamtéž, dok. 575, 574.
[1548] Tamtéž.
[1549] Tamtéž.
[1550] M. Freund, op. cit., díl III, s. 371.

vážnost situace. V hale byly vyrovnány krabice a všude se personál pilně připravoval k odjezdu. Lipski nás přijal ve své kanceláři, z níž už byla část vybavení odstraněna. Forbes mě požádal, abych přečetl německou nótu adresovanou Polsku, a já tak učinil. Lipski však brzy prohlásil, že obsahu nerozumí. Forbes tedy sám sepsal hlavní body a podal nótu Lipskému, který si papír vzal, ruce se mu třásly a chvíli se na něj díval - ale pak prohlásil, že nerozumí tomu, co je tam napsáno, načež jsem se nabídl, že nótu okamžitě nadiktuji jeho sekretářce. Zatímco jsem diktoval sekretářce, Lipski sdělil Forbesovi, že nemá důvod zajímat se o nějaké nóty nebo nabídky od Němců. Měl s Německem dlouholeté zkušenosti… prohlásil, že je přesvědčen, že v případě války vypuknou v této zemi nepokoje a že polská armáda vítězně vpochoduje na Berlín.“[1551]

Lipski označil německé návrhy zlehka za *„projev slabosti“*.[1552] Polské vedoucí kruhy se německé připravenosti k jednání vysmívaly a takový postoj nevyjadřoval jen varšavský rozhlas.[1553] Lukasiewicz v Paříži: *„Jsou [německé návrhy] tak nesmělé, že se německá vláda musela zbláznit, anebo nyní sleduje otevřenou provokaci, aby polskou vládu popudila.“*[1554]

Taková chybná interpretace ochoty Německa vyjednávat ztělesňovala pravý opak mírového postoje. Dokonce i lord Halifax vyjádřil své podráždění - i když příliš pozdě - 1. září: ***„Na druhé straně nevím, proč by polská vláda měla cítit potíže s pověřením polského velvyslance, aby přijal dokument od německé vlády, a pevně doufám, že mu v tomto ohledu bude moci upravit své instrukce. Ve zprávě o německých návrzích, která nám byla poskytnuta, nebyla žádná zmínka o ultimátu a domněnku, že požadavek přítomnosti polského zplnomocněnce v Berlíně 30. srpna se rovná ultimátu, Herr von Ribbentrop v rozhovoru s velvyslancem Jeho Veličenstva důrazně odmítl. Pokud by dokument obsahoval ultimátum, polská vláda by přirozeně odmítla o něm jednat, dokud by ultimátum nebylo odvoláno. Na druhé straně by její odmítnutí přijmout návrhy bylo vážně nepochopeno vnějším míněním. Domníval jsem se, že polský velvyslanec by jistě mohl být pověřen, aby dokument přijal a předal a aby řekl, že a) pokud by obsahoval něco jako ultimátum, že předpokládá, že polská vláda rozhodně nebude schopna na takovém základě jednat, a b) že v každém případě podle názoru polské vlády***

1551 B. Dahlerus, op. cit., s. 110.
1552 M. Freund, op. cit., díl III, s. 373.
1553 „Polská bílá kniha“, dok. 136.
1554 G. Bonnet, op. cit., s. 342 (německé vydání s. 288).

musí být otázky týkající se místa jednání, základu, na němž by se měla konat, a osob, které se jich mají účastnit, projednány a rozhodnuty mezi oběma vládami."[1555]

„Linie“ lorda Halifaxe

Zdá se ovšem důvodné podezření, že Halifax nemyslel svá slova vážně, protože 24 hodin předtím předal polské vládě Hitlerův podklad pro jednání z 29. srpna večer až v časných ranních hodinách 31. srpna s četnými výhradami[1556], jimiž prakticky vyzval Polsko k odmítnutí. V tomto telegramu svému velvyslanci ve Varšavě (30. srpna - 19.00, realizován v časných ranních hodinách 31. srpna) Halifax přiznal *„linii, kterou jsme přijali“*, přičemž považoval za důležité, aby ministr zahraničních věcí Beck *„viděl linii“*.[1557] Tomu je třeba rozumět s ohledem na zpoždění při předávání německého návrhu a výhrady Londýna k jeho obsahu, ale neméně i na lživé jednání britského ministra zahraničí od 25., resp. 28. srpna, s bezvýhradným souhlasem s polskou všeobecnou mobilizací v ceně. Aby polskému ministru zahraničí ještě více objasnil svůj záměr, dodal, že doporučuje jednání s ohledem na *„vnitřní situaci v Německu a světové mínění“*. ***„Dokud se německá vláda prohlašuje za připravenou k jednání, neměla by jí být poskytnuta žádná příležitost, aby svalovala vinu za konflikt na Polsko.“***[1558]

Po zmíněném zpoždění, tj. od večera 29. srpna do časných ranních hodin 31. srpna, Halifax Polákům sdělil, že německé návrhy nepředstavují „ultimátum“, přestože právě z těchto důvodů odmítl polské vládě včas (24 hodin po polské všeobecné mobilizaci!) doporučit, aby do Berlína vyslala emisara s plnou mocí.

Plukovník Beck hned brzy ráno 31. srpna potvrdil, že se seznámil s „linií“, kterou zaujal Londýn. Zdálo se, že se mu „velmi ulevilo“, jak hlásil velvyslanec Kennard: ***„...a on [Beck] si plně uvědomoval hlavní význam, který vláda Jeho Veličenstva přikládá nutnosti nedat německé vládě žádnou***

[1555] „Britská modrá kniha“, dok. 100: Halifax Kennardovi 31. srpna až 1. září 1939, půlnoc; *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 632.
[1556] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 539, 566.
[1557] Tamtéž, dok. 539.
[1558] Tamtéž.

příležitost svalit vinu za případné odmítnutí zahájit přímá jednání na Polsko.“[1559]

31. srpna v 11 hodin dopoledne jednali nezávisle na sobě italský velvyslanec v Berlíně Attolico a předseda italské vlády Mussolini. Oba doporučovali Londýnu, aby a) lord Halifax naléhal na polskou vládu, aby v zájmu zabránění válce pověřila velvyslance Lipského jednáním s německou vládou; b) na 5. září svolal mezinárodní konferenci *„s cílem prozkoumat ustanovení Versailleské smlouvy, která jsou příčinou současných nepokojů v životě Evropy“*.[1560]

Mussolini se rozhodl předložit tento návrh Hitlerovi až poté, co získá souhlas Velké Británie a Francie.

Důvod, proč státní tajemník von Weizsäcker, který byl o návrhu informován Attolicem, tento návrh nepředal, nebyl objasněn. Tímto způsobem, stejně jako z důvodu, že francouzský premiér Daladier vyzval ke *„svolání konference až poté, co selžou přímé rozhovory mezi Německem a Polskem“*[1561], se Hitler ani Ribbentrop o těchto návrzích nedozvěděli 31. srpna, ale až 2. září ráno.[1562] Dne 2. září odpoledne Hitler plán všeobecné konference a pozastavení německých vojenských operací v Polsku přijal a souhlasil s tím, že návrhy na ni budou doplněny do 24 hodin.[1563] Hitlerova ochota využít do poslední chvíle prostředníka Dahleruse a vyslat ještě 3. září, tj. v době běhu britského ultimáta Německu, Göringa s plnou mocí do Londýna je důkazem, že musel přijmout Mussoliniho návrh na konferenci o příměří na 5. září.

První Chamberlainovou reakcí bylo již 31. srpna ve 12.50 (sotva dvě hodiny po Mussoliniho návrhu) odmítnutí *„pod hrozbou mobilizovaných*

[1559] Tamtéž, dok. 576.
[1560] M. Freund, op. cit., díl III, dok. 142; W. Jedrzejewicz, *Poland in the British Parliament* 1939-1945, díl I, č. 46.
[1561] G. Bonnet, op. cit., s. 340 (německé vydání s. 287).
[1562] *ADAP*, sv. VII, dok. 535.
[1563] *Documenti Italiani*, série VIII, svazek 13, dok. 572, 574, 581, 584. - Ze svazku VII *ADAP*, vydaného v roce 1950 francouzskými, britskými a americkými úřady, vyplývá, že Hitler teprve 3. září, po vyhlášení války Británií - tedy příliš pozdě - zvažoval přiměřeně kladnou odpověď Mussolinimu, ovšem za určitých předběžných podmínek. Tuto verzi je třeba odmítnout jako falzifikaci, byť by spočívala pouze v tom, že zásadní dokumenty z tohoto období byly vyloučeny ze zveřejnění. Pro historicko-faktické zhodnocení těchto svazků *ADAP* srovnej *Nation Europa* 5/1963 *Glatte Fälschungen*.

armád“[1564] souhlasit s takovou konferencí. Odpoledne 31. srpna už Chamberlain *„spěchal mnohem méně“*.[1565] Svůj názor už nehodlal změnit. Británie sice nepřijala Mussoliniho návrh, ale po vypuknutí války si stanovila nereálnou předběžnou podmínku okamžitého stažení německých vojsk z Polska, než bude možné uvažovat o konferenci. To se rovnalo odmítnutí, zejména proto, že ani v případě, že by se tak stalo, nebyla nabídnuta žádná lepší pravděpodobnost pro jednání ve srovnání s podmínkami z 31. srpna. Polský ministr zahraničních věcí 2. září ve 2.47 hodin podobně odmítl plán konference.[1566]

Při posuzování těchto událostí je třeba mít na paměti, že britská politika se v roce 1939 soustředila především na skutečné vytvoření „hrozby mobilizovaných armád“ - díky *„metodám bez války“*[1567], které prezident Roosevelt prosazoval a přijímal od ledna 1939. Konference, dokonce s těmito předpoklady nevyvolanými Hitlerem - od jara 1939 Polsko zahájilo tuto nepodloženou mobilizaci! - by byla mnohem větším mírovým aktem než odmítnutí veškerých jednání a následné přijetí vojenského konfliktu. Hitler ze své strany neodmítl jednat ani při již několik měsíců trvající „hrozbě mobilizovaných armád“, a to polské i francouzské!

Ale zpět k událostem v Berlíně, Londýně a Varšavě 31. srpna.

Britská i polská vláda měly ráno 31. srpna k dispozici německé návrhy (Londýn je obdržel o 24 hodin dříve než Varšava) a věděly, nebo spíše měly vědět, o prodloužení jednání. Obě vlády však neudělaly nic pro zmírnění napětí a nevyvinuly žádnou snahu o jednání nebo další prodloužení lhůty. Britská vláda nevyčítala Varšavě ani provokace proti menšinovým Němcům, ani akce proti Danzigu, ani požadavky vznesené na Východní Prusko a Odry, jak je vyslovilo polské veřejné mínění, ani odmítání všech jednání, ani všeobecnou mobilizaci, a tedy skutečně „ignorovala otázku agresora“. Kromě toho členové britské vlády ve své politice vůči tisku zaujímali záměrně válku podporující postoj, zejména v tomto roce 31. srpna šířili zprávy, o nichž věděli, že jsou lživé. Tak deník *The Daily Telegraph* z 31. srpna přinesl - jak jinak než na oficiální pokyn? - nepravdivou zprávu, že a) všeobecná mobilizace Polska byla pouze důsledkem *„požadavků Hitlera na územní nároky“*, respektive *„nově*

[1564] M. Freund, op. cit., díl III, s. 380.
[1565] G. Bonnet, op. cit., str. 340-341 (německé vydání s. 287).
[1566] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 693.
[1567] K. Feiling, op. cit., s. 392.

předložených požadavků Hitlera"; b) britská vláda okamžitě předala do Varšavy Hitlerovu odpověď z 29. srpna; c) Velká Británie poslala 30. srpna Hitlerovi s největší možnou rychlostí nótu *„zvláštním kurýrem letadlem"*; d) velitelé německé armády v pohraničních oblastech dostali zvláštní pravomoci.

Ani jedna z těchto zpráv nebyla pravdivá, ale všechny byly vypočítány tak, aby vyvolaly rozruch a znovu ukázaly, zejména Polákům, postoj britského vedení. *„Když si britská vláda uvědomila vnitřní nebezpečnost této publikace, zařídila, aby toto vydání bylo staženo. V revidovaném vydání zabírají prohlášení o německých vojenských opatřeních tři čtvrtiny článku, chybí zprávy o tom, jak byl Henderson přijat, a o vládních debatách a opakuje se následující nepravdivá zpráva: ‚Po obdržení sdělení z Londýna, které naznačovalo, jaké nově předložené požadavky Hitler vznesl, vyhlásila polská vláda mimořádná obranná opatření.'"*[1568]

Ve stejnou dobu (31. srpna v poledne) sir Horace Wilson na ministerstvu zahraničí odmítal dát Dahlerusovi možnost - jak to schválil Henderson - spojit se s Londýnem na velvyslanecké lince britského velvyslanectví v Berlíně. Když Dahlerus referoval o Lipského odmítnutí vzít na vědomí německou ochotu k jednání nebo německé návrhy a zdůrazňoval přímé důsledky, které by tato tvrdohlavost měla pro mír v Evropě, a navrhoval, aby Londýn působil na Polsko, Wilson položil sluchátko se slovy *„mlč!"*.[1569] Záminka, že by německá rozvědka mohla odposlouchávat, byla vzhledem k tématu rozhovoru a neutrálnímu postavení Dahleruse jako prostředníka neopodstatněná. O Lipského postoji by se totiž říšská vláda stejně musela dozvědět jinou cestou. Na druhou stranu tak náhlé přerušení rozhovoru - zvláště v případě odposlouchávání německými bezpečnostními službami - bylo způsobilé utvrdit vedení Říše v přesvědčení, že Londýn ve skutečnosti o rozhovory nestojí. Ale i za předpokladu, že by Němci neodposlouchávali, muselo odložení sluchátka na tohoto neutrálního prostředníka během rozhovoru dát jasný signál, že Británie o zprostředkování nestojí.

Zprostředkovateli Dahlerusovi nebránil Hitler nebo Göring, ani nebyl odsouzen k neúspěchu ve své misi, ale britská vláda, která - opakujeme

[1568] F. Lenz, op. cit., s. 443.
[1569] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 589.

Halifaxova slova - *„od uzavření německo-sovětské dohody“* z 23. srpna již nebyla ochotna *„urovnávat záležitosti“*.[1570]

Jednatřicátý srpen byl dnem, kdy lord Halifax posvětil Beckovu „pevnou pozici“ a jeho rozhodnutí nevystavovat Lipského „extrémnímu nátlaku a vydírání“ v Berlíně, ale zároveň káral Hendersona za to, že vzal věci do svých rukou, když prostřednictvím Dahleruse opět vyvíjel na Lipského nátlak.[1571]

31. srpen byl dnem, kdy polská vláda, jak Beck sdělil francouzskému velvyslanci Noelovi, dospěla k rozhodnutí, že vzhledem k tomu, že *„jsme v ohnisku války, je čas nemluvit o konferencích, ale o vzájemné pomoci v odporu proti agresi“*.[1572]

To byl základní postoj Varšavy - označit Německo, které se nechovalo agresivně vůči Polsku, za „agresora“, a využít tak záminku k vojenské aktivitě a spoléhat se na zahraniční podporu. Göringovo výzkumné oddělení zachytilo ve 12.40 hodin zašifrovaný telegram z Varšavy Lipskému do Berlína, jehož podstatou bylo, že velvyslanec má vyhledat rozhovor s Ribbentropem, ale v žádném případě se nemá zapojovat do relevantních rozhovorů. O tom, že tato telegrafická směrnice, která je v „Polské bílé knize“ zatajena, je autentická, by měly svědčit následující skutečnosti:

1. Následný rozhovor Lipského s Ribbentropem v 18.30[1573], kdy Lipského postoj byl v souladu s telegramem a kdy mu nebyly uděleny plné pravomoci;

2. Beck sdělil 31. srpna ve Varšavě Kennardovi, že Lipski nebude pověřen jednáním v Berlíně[1574];

3. Polsko tuto zprávu v „Německé bílé knize“ nikdy neodmítlo a neodmítl ji ani sám Lipski.

4. V přímé souvislosti s touto nótou stál příjezd knížete Lubomirského do Varšavy, kterého Lipski vyslal jako jakéhosi zvláštního kurýra. Tento

---

[1570] E. Raczynski, op. cit., s. 24.
[1571] H. Holldack, *Was wirklich geschah*, s. 160, poznámka pod čarou.
[1572] Tamtéž, s. 163; *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 693.
[1573] „Německá bílá kniha“ č. 2, s. CLII; *ADAP*, sv. VII, dok. 476.
[1574] L. B. Namier, *Diplomatic Prelude 1938-1939*, s. 374 a *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 600 a 608.

rada vyslanectví dorazil do Varšavy před polednem 31. srpna.[1575] Zřejmě na základě této iniciativy byl Lipski na vkus svého ministra zahraničních věcí stále příliš aktivní.

5. Pro muže, jako byl Beck, pro něhož již *„jsme v ohnisku války“*[1576], byl tento telegram, který prakticky zrušil velvyslanecké pravomoci jeho zástupce v Berlíně, pouze logicky konzistentní.

Polní maršál Göring ukázal text polského telegramu Dahlerusovi a požádal ho, aby tuto informaci neprodleně sdělil britskému velvyslanci Hendersonovi, což znamenalo, že dobrovolně prozradil, že Německo zná polský tajný kód. ***„Göring se chtěl vyhnout válce, pokud to bude jen trochu možné. Rád vystupoval jako mluvčí německých generálů, kteří se sami obávali války; a možná jako údajný ředitel německé ekonomiky pochopil, že Německo není připraveno čelit všeobecné válce. Německý přístup k sovětskému Rusku i Velké Británii pocházel od ekonomických expertů - zarážející důkaz, že druhá světová válka neměla ekonomické záminky.“***[1577]

Zatímco Londýn nechal 31. srpna odpoledne proběhnout bez povšimnutí, polský velvyslanec Lipski v souladu s instrukcí odeslanou z Varšavy ve 12.40 hodin požádal o přijetí k jednání s Ribbentropem. Říšský ministr zahraničí si sice zpětně ověřil, zda ho Lipski chce přijmout *„jako zvláštní zmocněnec nebo v nějaké jiné funkci“*.[1578] ***„To bylo jasné znamení a nabízelo polské vládě novou šanci: nyní nemusela posílat vyjednavače, ale pouze udělit Lipskému ‚zvláštní plnou moc‘, aby ještě v jedenáctou hodinu přivedla k přímým rozhovorům. Lipski pochopil význam tohoto dotazu, protože v 15.15 hodin nechal telegramem informovat polského ministra zahraničních věcí a sdělil mu, že mu osobně odpověděl, ‚že žádá o rozhovor jako velvyslanec, aby předal sdělení své vlády‘. Nyní tedy bylo na Beckovi, aby toto ‚sdělení‘ rozšířil v tom smyslu, že by Lipski mohl vystupovat jako zvláštní zmocněnec! Této příležitosti využil také Ribbentrop. Aby poskytl polské vládě čas na podobná opatření, stanovil polskému velvyslanci termín, kdy se má dostavit na ministerstvo zahraničí nejdříve v 18.30 hodin.“***[1579]

[1575] „Polská bílá kniha“, dok. 147, p. 149.
[1576] H. Holldack, *Was wirklich geschah*, s. 163; *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 693.
[1577] A. J. P. Taylor, op. cit., s. 243.
[1578] *ADAP*, sv. VII, dok. 475.
[1579] A. von Ribbentrop, op. cit., s. 500.

Beck však nereagoval. Polský velvyslanec se tedy v 18.30 hodin dostavil - jak již bylo uvedeno - bez zplnomocnění. V souladu s instrukcemi z Varšavy se také odmítl zapojit do relevantních rozhovorů s tím, že „nemá žádné přímé informace k tématu“ a že nemůže přijmout žádné návrhy. Beck se i večer 31. srpna stále považoval za *„zjevně ani nevyzvaného, ani nepožádaného“*.[1580] I pro britskou vládu zašli Poláci tentokrát příliš daleko; postoj říšské vlády považovali - alespoň do jisté míry - za oprávněný, jak jasně vyplývá z již zmíněného telegramu, který v noci poslal Halifax Kennardovi.[1581]

V 18.40, poté, co jednání mezi Ribbentropem a Lipským vyzněla naprázdno[1582] - nikoliv, jak v mnoha případech historici jeden od druhého bez uvedení referencí opisují, ve 12.40 nebo v 16.20[1583] - vydal Hitler rozkaz k zahájení útočných operací 1. září 1939 ve 4.45. Pro něj šlo o to, aby využil těch několik hodin, které mu možná ještě zbývaly - po více než 48 hodinách od polské všeobecné mobilizace! - k odvrácení zjevně hrozícího polského útoku, který - jak museli v Berlíně tušit - mohl být dobře sladěn s francouzským postupem, a k ochraně před vojenskými nevýhodami z toho plynoucími.

31. srpna ve 21.15 hodin odvysílal německý rozhlas do světa Hitlerovu nabídku. Tím Berlín poskytl polské vládě ještě jednou příležitost k přehodnocení.

Ale ve 23.00 hod. to polské vysílání ve Varšavě místo toho označilo za „drzý návrh“, odmítlo každé vyjednávání, našlo posměšná slova, jimiž označilo marné čekání „nových Hunů“, a prohlásilo, že polská odpověď může být pouze vojenská a že beztak už byla polská odpověď na německou ochotu k jednání z předchozích dnů „dána“ *„vojenskými rozkazy“*.[1584] Toto vysílání proběhlo v době, kdy polská vláda ještě nevěděla o Hitlerově rozkazu k útoku, měla však již několik dní informace, jak přiznala, o německé ochotě k jednání a o mimořádně napjaté situaci. Polské rozhodnutí pro válku je tedy doloženo i

---

[1580] M. Freund, op. cit., díl III, s. 387.

[1581] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 632.

[1582] Denní dobu, tj. 18:40, autorovi osobně potvrdil generálporučík Gerhard Engel, který byl přítomen, a tedy svědkem vydání tohoto rozkazu.

[1583] *ADAP*, sv. VII, s. 479 - anglické vydání: příloha I, s. 569: Podrobnosti uvedené v tomto údaji (nejedná se o pravý dokument s ověřeným pramenem) vyžadují důkladné prozkoumání s ohledem na jeho pravost a nelze je přijmout za bernou minci; totéž platí pro komentář polního maršála Ericha von Mansteina v jeho knize *Verlorene Siege*, s. 23 (anglické vydání, *Lost Victories*, s. 32), podle něhož mu rozkaz došel v 17 hodin.

[1584] M. Freund, op. cit., díl III, dok. 158, p. 397.

tímto vyhlášením války prostřednictvím rozhlasu. Polsko se rozhodlo pro válku v době, kdy se Hitler pokoušel vyřešit největší územní porušení práva versailleského diktátu bez krveprolití, se spravedlivým kompromisem a vlastně s odříkáním takového druhu, jaké nebyla ochotna učinit žádná vláda Výmarské republiky. Hitler nepřipojil žádný termín ani žádné ultimátum Polsku, které by se týkalo nároku na Danzig a exteritoriální tranzitní cestu do Východního Pruska. Je pravda, že říšský kancléř od dubna 1939 stanovil termín dokončení „Fall Weiss“, vojenského plánování proti Polsku, nejpozději na 1. září, ale nespojil tento plán s žádným konkrétním útočným záměrem nebo s agresivním rozkazem proti Polsku. Tento plán byl v souladu s rozkazy vypracován na základě předpokladu, že Polsko může „zaujmout vůči Říši ohrožující postoj“, a s cílem *„v případě potřeby eliminovat jakoukoli hrozbu z tohoto směru“*.[1585] Zatímco Hitler - jak již bylo popsáno - v letních měsících roku 1939 podnikal četné drobné *„diplomatické ústupky“*[1586], vlna útlaku německé menšiny se zvedla natolik - jak ostatně konstatoval stoupenec odboje Weizsäcker - že potopila původní problém: Danzig a průchod koridorem. Stále se zhoršující krize, která vedla k tomuto datu - 1. září 1939 - **nevyplývala**, jak lze dokázat, z Hitlerovy iniciativy, ale spíše z iniciativy Polska a Velké Británie. Byly to právě tyto dvě země, které v srpnu 1939 postavily vedení Říše před jedinou alternativu: buď volit mezi ponížením přesahujícím všechny rozumné nároky - také v podobě vzdání se Danzigu na věčné časy a vyhnání zbytku menšinových Němců z německého území v Polsku -, nebo bojem za existenční práva Německa.

Polský generál Kazimierz Sosnkowski, ministr bez portfeje v exilovém kabinetu, prozradil 31. srpna 1943 spojeneckým zástupcům tisku: ***„Rozhodnutí Polska z 30. srpna 1939, které vycházelo z dekretu o všeobecné mobilizaci, znamená zlom v dějinách Evropy. Hitler byl nyní konfrontován s nevyhnutelností vést válku v době, kdy doufal, že dosáhne dalších vítězství bez krveprolití.“***[1587]

Pokus o vítězství bez prolití krve v politické sféře není trestný - nemluvě o tom, že jde o znovunastolení práva podle principu sebeurčení! - a nemůže jít ani o to, že by v tomto konkrétním případě šlo o Hitlerovo nezvratné odhodlání k nekrvavému „vítězství“ na sklonku léta 1939; polská otázka jím přece

---

[1585] Tamtéž, díl II, str. 130-131; D. J. Dallin, *Soviet Russia's Foreign Policy*, s. 36; E. von Weizsäcker, *Erinnerungen*, s. 242.
[1586] Tamtéž.
[1587] H. Sündermann, *Alter Feind was nun?* s. 85.

nebyla nijak vyhrocena: *„Hitler se na průběhu diplomacie mezi dubnem a srpnem 1939 podílel jen málo“*.[1588] Generál Sosnkowski, stejně jako polská vláda, si byli plně vědomi, že Hitler si válku kvůli polské otázce nepřeje. Proto bylo podniknuto vytváření „nutností“, které by ho k válce donutily. Že to nebyl „strach ze silně vyzbrojeného Německa“, ale naopak spíše nemístná víra v rychlý vnitřní rozpad Německa, co bylo vůdčí představou - hlavně ve Varšavě, Londýně a Washingtonu -, není třeba podrobně dokazovat, protože o tom svědčí všechny dokumenty. Těchto skutečností si byl vědom i britský velvyslanec v Berlíně: ***„Je strašná představa, že polská ochota k jednání může zachránit [nacionálněsocialistický] režim. Kdyby člověk uvažoval jen o sobě, řekl by si: ‚Nehýbejte ani prstem, ale prostě to celé sledujte do konce‘. Ale je to strašná odpovědnost.“***[1589]

Když Hitler 31. srpna v 18.40 vydal rozkaz k útoku na Polsko, který měl být proveden 1. září ve 4.45 ráno, chtěl ještě nechat otevřený kanál pro britské zprostředkování: ***„V prohlášení o šestnáctibodovém návrhu, které bylo vysíláno [německým] rozhlasem, se neříká, že německé návrhy zanikly v důsledku nedostavení se polského vyjednavače v termínu stanoveném na předchozí den, ale říká se v něm, že ‚za těchto okolností‘, čímž se myslí všechny ty, které jsou popsány v prohlášení, jakož i odmítavý postoj polského velvyslance v odpoledních hodinách, nemůže německá vláda nepovažovat své návrhy za prakticky zamítnuté, což pak samozřejmě potvrdila polská odpověď ve 23.00 hodin.“***[1590]

Německý tisk dostal pokyn, aby nemluvil o „válce“, ale spíše o „odvetné střelbě“. Navíc se dělalo vše pro to, aby se konflikt, jakmile vypukne, omezil na Polsko. Dne 1. září v 9.50, přesněji v 10.45 hod, byla britská vláda opět informována švédským prostředníkem Dahlerusem, že a) polní maršál Göring dostal rozkaz, vzhledem k tomu, že byl vyhozen do povětří most u Dirschau, což mělo za následek nevyhnutelné přerušení tranzitní cesty přes Polsko do Východního Pruska, a vzhledem k tomu, že den předtím (31. srpna) došlo k bojům v oblasti Danzigu, vytlačit polskou armádu z pohraničí a zničit polské letectvo podél hranic; b) odmítnutí Polska jednat s Německem považovala říšská vláda za důkaz, že samostatně se z jejich strany nedá nic jiného dělat;

[1588] A. J. P. Taylor, op. cit., s. 219.
[1589] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 628: Henderson Halifaxovi, 31. srpna 1939.
[1590] F. Lenz, op. cit., sv. I, s. 575.

c) on, Dahlerus, *„uspořádal se svolením Vůdce velmi přátelské jednání s britským velvyslancem a polským velvyslancem.“*[1591]

Tyto informace otevíraly další možnosti, jak zasáhnout. Pozoruhodně zde chyběla jakákoli zmínka o „zničení Polska“, místo toho se hovoří pouze o pohraničí, o beznadějné situaci, jak ji považovalo Německo, a o záměru vyvolat jednání. Zatímco z tohoto důvodu nebyly na německé straně podniknuty žádné kroky, které by přiměly polského velvyslance Lipského opustit Berlín, takže skutečně zůstal v hlavním městě Říše ještě několik dní po 1. září[1592], Halifax na zprostředkovatelské a diskusní návrhy, které právě předložil Dahlerus, odpověděl o pět hodin později (1. září v 16.45) „varováním“ Hitlerovi. Další fází mělo být, pokud by německá odpověď nebyla uspokojivá a pokud by německá vojska nebyla urychleně stažena z polského území, ultimátum s časovým omezením nebo okamžité vyhlášení války. V tomto sdělení se britská vláda nezmínila o možnosti vyjednávání v případě, že by se Německo podvolilo.

Hitler za celou dobu svého působení v úřadu nepodnikl žádné kroky, které by byly namířeny proti britským životním zájmům - pokud ovšem sjednocení a posílení Německa nebylo v Londýně chápáno jako „porušení britských životních zájmů“. Velká Británie naopak dělala vše pro to, aby se vměšovala do záležitostí, které se jejích zájmů vůbec nedotýkaly. Šli tak daleko, že oznámili zničení Německa, když už se Německo nehodlalo nechat ponižovat Polskem, když už se Německo nehodlalo smířit s vyhladověním Danzigu a když říšská vláda nehodlala čekat na první polský vojenský úder, který se dal očekávat každým okamžikem, s pohledem upřeným na Berlín, Danzig a Východní Prusko, a dalo se předpokládat, že bude synchronizován s postupem francouzské armády.

Neville Chamberlain však 1. září opět záměrně dezinformoval Dolní sněmovnu, když prohlásil: *„Nikdy jsme nedostali kopii těchto návrhů [Hitlerových z 30. srpna] a poprvé jsme je slyšeli – my jsme je slyšeli - včera večer ve vysílání.“*[1593]

Stejně tak bylo zavádějící, když tvrdil, že Ribbentrop tyto návrhy britskému velvyslanci přečetl „v nejvyšší rychlosti“ - tedy nesrozumitelně - a

---

[1591] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 639 a 644.

[1592] A. von Ribbentrop, op. cit., s. 507.

[1593] „Britská modrá kniha“, dok. 105.

tím „dokázal“, že je vůbec neměl brát vážně. Tento Chamberlainův projev, který tak opět obsahoval (srovnej jeho projev z 25. srpna) záměrné zkreslení, nejenže odhalil mocenské struktury uvnitř britské demokracie, podle nichž se s lidmi **nekonzultovalo** o věcech životně důležitých pro jejich existenci, dokonce se jim ani nedostávalo správných informací, ale odhalil i proti míru orientovanou politiku Londýna. Protože - jak bylo řečeno - poctivost je předpokladem mírové politiky! Britská vláda však v posledních dnech míru poctivá nebyla:

1. Aniž by k tomu byli Polskem bezpodmínečně zmocněni, namluvili Hitlerovi polskou ochotu k jednání a britskou snahu o zprostředkování a požádali říšského kancléře, aby vypracoval podklady pro jednání. Halifax však ve skutečnosti nepodnikal žádné kroky odpovídající zprostředkovateli; byl si totiž plně vědom, ***„... že polská vláda se na možnost zprostředkování nedívala příznivě“*** [to se týkalo Rooseveltova poselství z 25. srpna 1939][1594], přesto však tomuto Polsku ve válečném rozpoložení poskytl 25. srpna bezpodmínečnou záruku v souladu se svým rozhodnutím, že ***„jakýkoli pokus o urovnání poměrů nepřipadal od uzavření německo-sovětské dohody v úvahu“***.[1595]

2. Jak lze nyní dokázat, Halifax si 28. srpna vymyslel polské ujištění o připravenosti k jednání, oklamal svého velvyslance Hendersona a ke svému lstivému manévru ohledně nóty Hitlerovi z 28. srpna přidal tolik výbušných okolností tím, že diplomatům a tisku poskytl falešné zprávy, že tím znemožnil dosažení mírového řešení.

3. Současně Halifax posílal polské vládě poplašné zprávy, aniž by ji však včas informoval o krocích, které podnikl v Berlíně, a o Hitlerově reakci. Považoval za důležité, aby ve Varšavě vnímali jeho vůdčí zásadu, tj. jeho „linii“.

4. Londýn neprotestoval proti polské všeobecné mobilizaci, kterou bylo třeba částečně přičíst na vrub halifaxovským poplašným zprávám z předchozího dne.

[1594] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 280.
[1595] E. Raczynski, op. cit., s. 24.

5. Lord Halifax porušil své vlastní předběžné podmínky, které Hitlerovi sdělil o dva dny dříve (28. srpna), když ani na okamžik nepodnikl jako prostředník žádnou akci, a to ani v tomto bodě, ani později.

6. Britská vláda zmařila Hitlerovo očekávání polského zmocněnce tím, že od večera 29. srpna do časných ranních hodin 31. srpna otálela a ve sdělení, které bylo nakonec předáno Varšavě, uvedla tolik výhrad, že tím vyvolávala odmítnutí ze strany Polska. Tím zmařili uskutečnění přímého německo-polského kontaktu, který sami doporučovali, a učinili neřešitelnou - do všech rozměrů vyhozenou - „otázku postupu“, tj. jak mají být německé návrhy předány polské vládě. Britská vláda tedy využívala těchto tří dnů od 28. do 31. srpna k postupu ve válce a současně udržovala Hitlera v přesvědčení, že pokračuje v intenzivním zprostředkovatelském úsilí.

7. Lord Halifax také během posledních rozhovorů mezi Hitlerem a Hendersonem využil neprokázané zvěsti, podle nichž Němci v Polsku páchali sabotáže. Tímto způsobem se záměrně snažil zhoršit i tato poslední jednání.

8. Chamberlain a Halifax - abychom zmínili jen odpovědné muže - v mnoha konkrétních otázkách uváděli v omyl a podněcovali Dolní sněmovnu a světové veřejné mínění.[1596]

Tento postoj nelze vysvětlit tím, že Londýn vycházel z tajného prohlášení Itálie o nevstupování do války (18. srpna a 1. září 1939) a z informací stoupenců německého odboje, podle nichž byla většina německého národa proti Hitlerovi a k vyvolání puče[1597] v Říši stačilo, aby britská vláda projevila rozhodnost. O popichování dirigentů „veřejného mínění“ v Británii a USA, stejně jako o popichování poradců na ministerstvu zahraničí, ale také o postoji a konečném cíli britské vlády bylo rozhodnuto ještě **předtím**, než byly tyto informace známy. Pokud jde o atmosféru v Londýně v posledních dnech míru, existuje řada dokumentů, které byly historikovi předloženy k nahlédnutí. Zde uvádíme jen několik z nich: Chamberlain v soukromém dopise své sestře z 10. září 1939: ***„Závěrečná dlouhotrvající agónie, která předcházela skutečnému vyhlášení války, byla takřka nesnesitelná, jak jen mohla být. Toužili jsme***

[1596] F. Lenz, op. cit., sv. I, s. 507: Analýza Chamberlainova projevu v Dolní sněmovně z 1. září 1939.
[1597] Podobné střípky informací byly do Londýna dodávány s neustálou pravidelností již od let 1934-35. I. Colvin, op. cit., str. 125-126, 135, 210, 234-237, 281, 315, 331 a násl.

dovést věci do konce, ale byly tu tři komplikace - tajná komunikace, která probíhala s Göringem a Hitlerem prostřednictvím neutrálního prostředníka, Mussoliniho návrh na konferenci a francouzská snaha odložit skutečné vyhlášení co nejdéle, dokud nebudou moci evakuovat své ženy a děti a mobilizovat armádu. O tom jsme mohli veřejně říci jen velmi málo.“[1598]

Polský velvyslanec Raczynski napsal: ***„Později večer [2. září 1939] za mnou na velvyslanectví přišel Duncan Sandys. Řekl mi, že on, Churchill a jejich přátelé neustoupí a že mohou počítat nejen s morální podporou Labouristické strany, ale i velké části konzervativců. Všichni byli rozhodnuti nekapitulovat, a pokud by Chamberlain opět oslabil, byl by svržen.“***[1599]

Sir Horace Wilson, Chamberlainův nejbližší spolupracovník, 2. září 1939 tiskovému radovi německého velvyslanectví v Londýně Dr. Fritzi Hessemu: ***„Anglie je rozhodnuta pro válku a nemá již zájem na kompromisu.“***[1600]

Tak zněla odpověď na žádost o kompromis, kterou říšský ministr zahraničí von Ribbentrop 2. září telefonicky předal tiskovému radovi německého velvyslanectví v Londýně: ***„Vůdce je připraven stáhnout se z Polska a nabídnout kompenzaci za dosud způsobené škody pod podmínkou, že dostaneme Danzig a silnici přes Koridor, pokud se Británie ujme role prostředníka v německo-polském konfliktu. Vůdce vás zmocňuje, abyste tento návrh předložil britskému kabinetu a neprodleně zahájil jednání o něm.“***[1601]

Britský historik A. J. P. Taylor: ***„Ministři v čele s Halifaxem varovali Chamberlaina, že vláda padne, pokud před dalším zasedáním sněmovny nepošle Hitlerovi ultimátum... Tímto podivným způsobem se zdálo, že Francouzi, kteří dvacet let hlásali odpor vůči Německu, byli zataženi do války Brity, kteří dvacet let hlásali smíření. Obě země šly do války kvůli té části mírového uspořádání, kterou dlouho považovaly za nejméně obhajitelnou... Takové byly počátky druhé světové války, respektive války mezi třemi západními mocnostmi o versailleské urovnání; války, která byla implicitní od okamžiku, kdy skončila první válka.“***[1602]

[1598] K. Feiling, op. cit., s. 416.
[1599] E. Raczynski, op. cit., s. 29.
[1600] *Die Tat*, Curych, 26. listopadu 1952; a I. Colvin, op. cit., s. 331.
[1601] F. Hesse, *Das Spiel um Deutschland*, s. 210.
[1602] A. J. P. Taylor, op. cit., str. 277-278.

Britský ministr zahraničí krátce po ultimátu Německu: ***„Nyní jsme Hitlera donutili k válce, takže už nemůže mírovými prostředky rušit jednu část Versailleské smlouvy za druhou.“***[1603]

Diplomat sir Ivone Kirkpatrick, který byl v bezprostřední blízkosti lorda Halifaxe, mohl přidat vlastní vtipnou poznámku: ***„Lord Halifax vypadal, že se mu ulevilo, když jsme přijali naše rozhodnutí [z 3. září]. Vyzval k pití piva, které přinesl rozespalý rezidenční úředník v pyžamu. Smáli jsme se a žertovali...“***[1604]

BBC - Londýn krátce po vypuknutí války: *„Hitler válku začal, ale nemůže ji ukončit.“*[1605]

Nebo jinak řečeno: Člověk by nedovolil, aby ji dovedl ke konci, bez ohledu na stávající stav věcí!

Cožpak Lloyd George již 19. května 1939 v Dolní sněmovně nevysvětloval strategii dlouhé a stále se rozšiřující války? Nebyl mezi britskými poslanci sám, kdo zastával tento názor: ***„‘Hlavním vojenským cílem a plánem diktátorů je dosáhnout rychlých výsledků, aby se zabránilo vleklé válce. Dlouhotrvající válka diktátorům nikdy nevyhovuje.‘ A aby se nedopustilo rychlé vítězství diktátorů, považoval Lloyd George za krajně nutné co nejrychleji uvést v život trojdohodu proti nim.“***[1606]

Bylo by dobré přečíst si původní verzi Lloyda George, kterou Winston Churchill nazval „slovy moudrosti“: ***„Hlavním vojenským cílem diktátorů a plánem diktátorů je dosáhnout rychlých výsledků, aby se zabránilo vleklé válce. Dlouhotrvající válka diktátorům nikdy nevyhovuje. Dlouhotrvající válka, jako byla poloostrovní válka, unavuje a velká ruská obrana, která nepřinesla žádné velké vojenské vítězství Rusů, zlomila Napoleona. Ideálem Německa je nyní a vždy byla válka, která je dovedena do rychlého konce. Válka proti Rakousku v roce 1866 netrvala déle než několik týdnů a válka v roce 1870 byla vedena tak, že prakticky skončila za měsíc nebo dva. V roce 1914 byly vypracovány plány s přesně stejným cílem, kterého bylo téměř dosaženo; a bylo by ho dosaženo, nebýt Ruska. Ale od okamžiku, kdy se jim nepodařilo dosáhnout rychlého vítězství, hra skončila. Můžete se spolehnout, že velcí vojenští myslitelé Německa se zabývají problémem, v čem byla chyba roku***

[1603] *Nation Europa*, 1/1954, s. 46.
[1604] I. Kirkpatrick, *The Inner Circle*, s. 144.
[1605] R. Fiedler, *Im Teufelskreis – Krieg ohne Frieden*, s. 151.
[1606] I. M. Majskij, *Who helped Hitler?* s. 127

1914, co jim chybělo, jak mohou zaplnit mezery a napravit chyby nebo se jich vyvarovat v příští válce?“[1607]

V souladu s touto strategií projevili Chamberlain a Halifax před začátkem války i po ní naprostou neúctu k pobaltským státům, Polsku a Itálii - o Německu nemluvě -, ale stejně se chovali i k Francii, která si přála mír, když a) koncem března 1939 zaskočili Francii zárukou Polsku; b) okamžitě a s konečnou platností odmítli Mussoliniho pokusy o zprostředkování z 31. srpna a 2. září - o svolání konference na 5. září - a tím zneúčinnili souhlas s tímto plánem ze strany Paříže; c) 3. září vehementně, bez konzultace se spojencem, poslali Německu dvouhodinové ultimátum a krátce nato naléhali na Paříž, aby je následovala.

Deset minut před vypršením tohoto ultimáta z Londýna, v 10.50 (3. září), oznámil Dahlerus v Berlíně britskému ministerstvu zahraničí, že Göring dostal od Hitlera formální povolení odletět do Londýna, aby dosáhl racionálního řešení (pozastavení všech bojových akcí pod podmínkou, že vojska zůstanou po dobu jednání na svých frontách). ***„Pan Dahlerus zatelefonoval v 10.50 hodin na ministerstvo zahraničí, že německá vláda vypracovala svou odpověď, která je na cestě k nám. Měla by k nám dorazit do 11 hodin, i když to nemohl zaručit. Mohl by v krajním případě navrhnout, aby polní maršál Göring přiletěl do Londýna a projednal věci? Státní tajemník poslal odpověď, že naše stanovisko je německé vládě již nějakou dobu známo a že nyní nemůžeme náš postup odkládat.“***[1608]

Tento telefonický rozhovor se uskutečnil půl hodiny po předchozím telefonátu, v němž Dahlerus sdělil úředníkovi ministerstva zahraničí Robertsovi, že německá strana si velmi přeje poskytnout britské vládě uspokojivé záruky, že nebude porušena nezávislost Polska. *„Ještě nikdy ve světových dějinách se však nestalo, aby se armáda stáhla před jednáním.“*[1609]

Krátce nato vyhlásila Velká Británie Německu válku a v 17.00 hodin učinila totéž Francie. Tím se polský konflikt změnil v evropskou válku. Stejná koalice, ale také Stalin, světový revolucionář, by se postarali o to, aby došlo k válce světových rozměrů, aby došlo k totální válce a aby došlo k neuvěřitelné brutalizaci vedení války.

[1607] W. Churchill, *The Second World War*, svazek I, kniha I, „The Gathering Storm“, s. 291.
[1608] *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII, dok. 762.
[1609] Tamtéž.

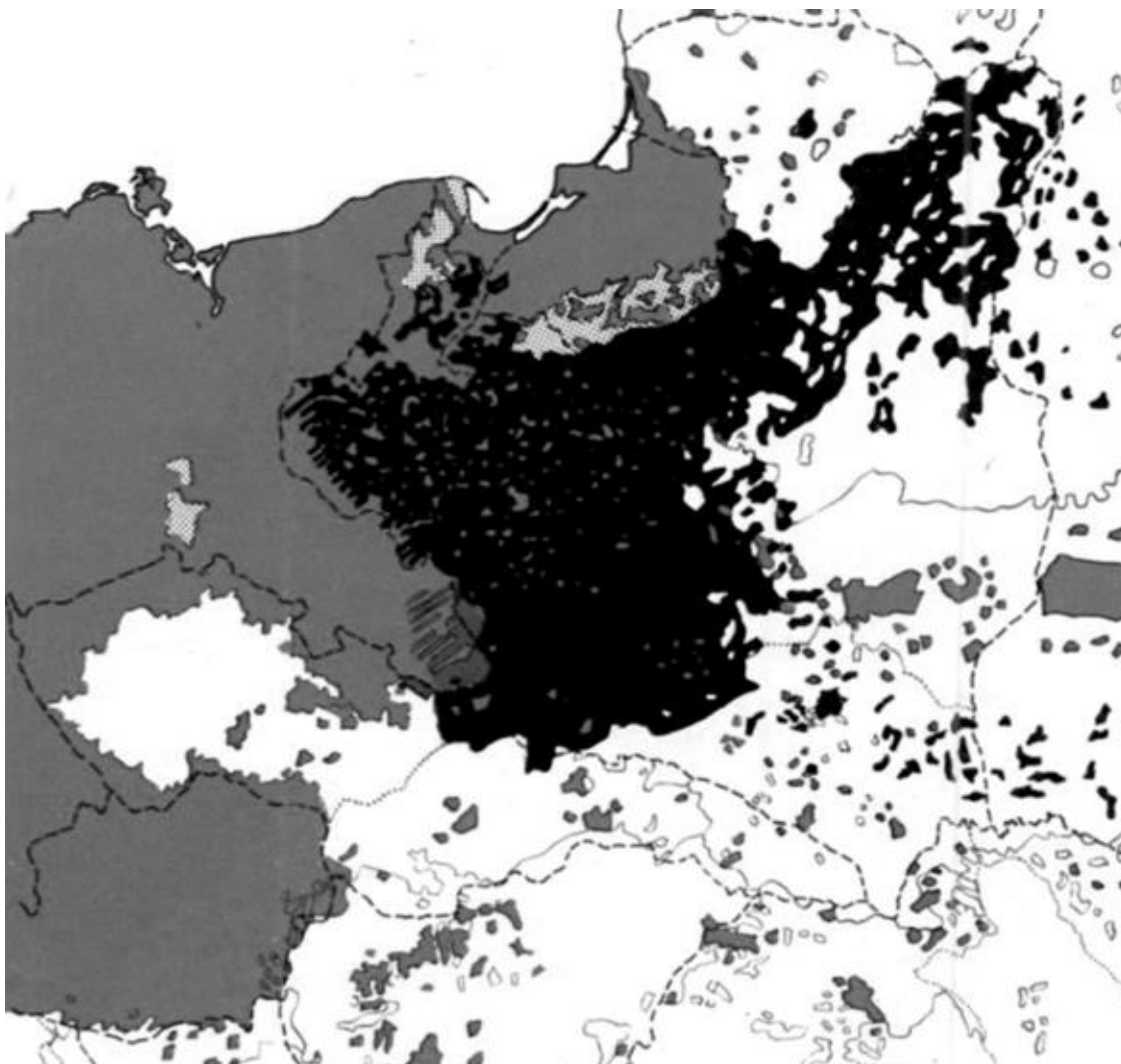
Dne 3. září 1939 však Winston Churchill své zemi a světu oznámil: *„V této slavnostní hodině je útěchou připomenout si a zamyslet se nad naším opakovaným úsilím o mír. Všechny byly špatně zahajovány, ale všechny byly věrné a upřímné... Jen toto morální přesvědčení poskytuje onu stále čerstvou odolnost, která obnovuje sílu a energii lidí v dlouhých, pochybných a temných dnech. Venku mohou vát válečné bouře a země mohou být bičovány zuřivostí jejich vichřic, ale v našich vlastních srdcích je toto nedělní ráno mír. Naše ruce mohou být činné, ale naše svědomí je v klidu."*[1610]

Pokud jde o lorda Halifaxe, který již 21. července odmítl Hendersonův návrh na zastavení či spíše omezení tiskových polemik[1611], existuje další usvědčující citát z posledního dne míru: ***„V britské Dolní sněmovně zavládl neklid. Jeden poslanec z Labouristické strany se 2. září v předsálí setkal s britským ministrem zahraničí lordem Halifaxem. 'Máte ještě naději?' zeptal se. 'Pokud máte na mysli naději na válku', odpověděl Halifax, 'pak se vaše naděje naplní zítra'. 'Díky Bohu!' odpověděl zástupce Labouristické strany."***[1612]

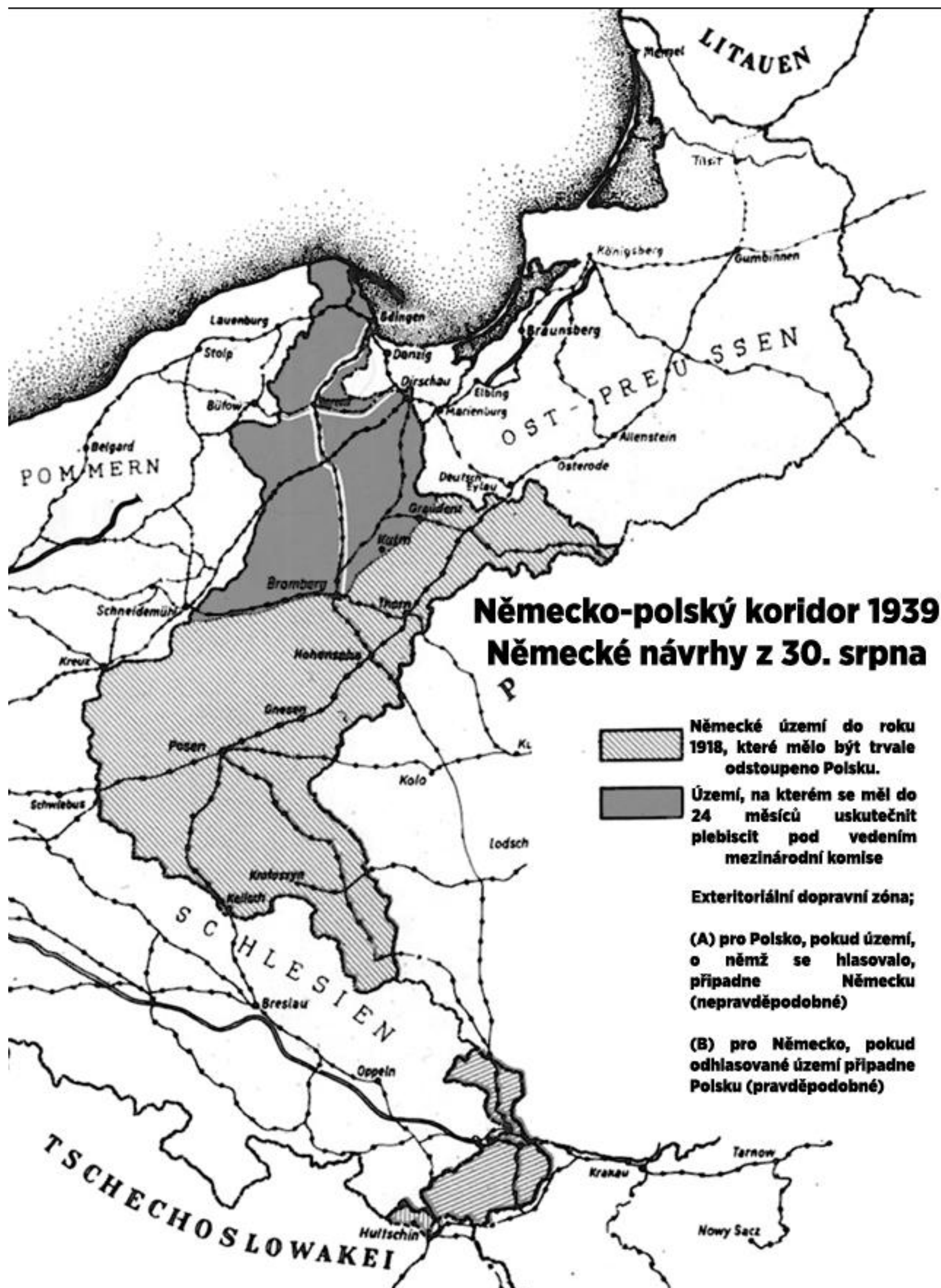
1610 Winston Churchill, *His Complete Speeches 1897-1963*, svazek VI, s. 6152: Projev v Dolní sněmovně; také *Into Battle*.

1611 *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VI, dok. 395.

1612 M. Freund, „Bis zur Stunde kein Friede", *Frankfurter Allgemeine*, 1. září 1959, 12. října 1963.

Oblasti osídlení německého a polského národa na úrovni roku 1910. Černá: Poláci; tmavě šedá: Němci; světle šedá: Poláci: Mazuři (jižní Východní Prusko), Kašubové (Horní Pomořansko a Západní Prusko) a Lužičtí Srbové (Lausitz); Mazuři a Lužičtí Srbové jsou staré slovanské kmeny, které po staletí žily na území Německa a které nemají historickou vazbu na Polsko.

Hitlerův návrh na mírové urovnání v poslední chvíli. Jeho nabídka zahrnovala přesídlení všech etnických Němců z Polska do Německa, což se rovnalo souhlasu s etnickou čistkou ze strany Polska. Pro Polsko se tato velkorysá nabídka rovnala vyhlášení války…

„Válečná vina“ před Norimberským tribunálem

Když dne 30. ledna 1937 říšská vláda slavnostně odvolala pod nátlakem vynucené prohlášení, že Německo nese odpovědnost za první světovou válku, ani jedna z mocností Versailleské smlouvy nevznesla námitku. To jim však nezabránilo v tom, aby v roce 1939, stejně jako v následujících letech až do dnešních dnů [1965], znovu rozdávaly opotřebovanou válečnou lež z roku 1914, aby vytvořily „super-Versailles“, která by překonala všechna dříve spáchaná provinění proti spravedlnosti, morálce, smyslu pro slušnost a pravdě. *„Prosazování rozhodnutí násilím a ničením, zesměšňování práva na sebeurčení, tato hrozba světovému míru za maskou mírové smlouvy“*[1613], *„která by se mohla stát pro svět ještě větší katastrofou než válka“*[1614], *„která zničí myšlenku spravedlnosti pro mnoho generací a znemožní světový řád založený na morálních zásadách“*[1615], *„tento systém smluv, který vytváří trvalý válečný stav“*[1616], *„který znamená pokračování války pod jinou zástěrkou“*[1617], *„tyto intriky a nečestné manévry, které Versailleskou smlouvu a další čtyři smlouvy proměnily v největší podvod v dějinách“*[1618], - byly v Postupimi a Norimberku v letech 1945-1946 opět zapsány do knihy zákonů pro další politický vývoj. Namísto 27 států, které by zastupovaly „svědomí světa“, by se tentokrát sešlo shromáždění z řadových občanů, ještě více nevědomých, dezinformovaných a lačných po kořisti, s příslibem, že od nynějška budou „hrát roli“ ve světové politice (což opakovaně zdůrazňoval F. D. Roosevelt). Přestože se po roce 1918 v průběhu let stávalo stále zřejmějším, že výhradním obviňováním poraženého nepřítele nelze problém války vnímat, řešit ani „posuzovat“ v historicko-vědeckém kontextu, tytéž vítězné mocnosti v roce 1945 v Postupimi a Norimberku opět vycházely ze svého způsobu myšlení, stejně jako kdysi po první světové válce, z Versailles. Na posuzování poraženého protivníka se nic nezměnilo. Jakékoli pochybnosti o jeho „vině“ nesměly být tolerovány, nanejvýš byla povolena diskuse o argumentaci obžaloby. Generál Nikitčenko, označovaný za *„mnohonásobného vraha*

1613 H. Lutz, *Verbrechervolk im Herzen Europas?* s. 73: Prohlášení říšského kancléře [1919] Bauera (SPD).

1614 Tamtéž, s. 53: Prohlášení polního maršála a předsedy vlády Jihoafrické republiky J. C. Smutse.

1615 Tamtéž, s. 57: Z německých protinávrhů Spojencům v roce 1919.

1616 Tamtéž, s. 264: Vyjádření bývalého italského premiéra Francesca Nittiho.

1617 F. Nitti, *La Tragedia dell'Europa - che farà America?* s. 17 (německé vydání, *Die Tragödie Europas- und Amerika?* s. 16): Poznámka francouzského prezidenta Georgese Clemenceaua.

1618 Tamtéž, s. 29 (německé vydání, s. 25).

vlastních kamarádů", prohlásil v době norimberského „procesu s válečnými zločinci": ***„O vině obžalovaných již rozhodli šéfové vlád v Moskvě a Teheránu; jediným zbývajícím úkolem tohoto soudu je tedy pouze udělit jim trest, který si zaslouží."***[1619]

Výmarská vláda po roce 1919 opakovaně navrhovala, aby otázku válečné viny prozkoumala mezinárodní komise, která by analyzovala všechny dokumenty, ale vítězné mocnosti to odmítly. V roce 1945 tito samí spojenci, nyní spolu se Sovětským svazem, zlikvidovali jakýkoli takový požadavek hned v zárodku: uvěznili německé vedení, pokud jeho členové nebyli okamžitě zlikvidováni, odsoudili je podle komunistického kolektivního trestního soudnictví, rozparcelovali a rozdělili Německo a jakoukoli okupační mocnosti nepříjemnou tendenci či pohnutí, i intelektuálního ducha, učinili trestným činem. Propaganda a spravedlnost z pomsty proměnily válečné lži v „historické pravdy", v účelová politická dogmata. Válečný cíl spojeneckého tábora, „ještě bezohlednější Versailles", byl realizován i s ohledem na hanobení zásad a morálky německého národa. Hesla, výrazy, chyby v úsudku dovedené do nejzazších extrémů, zabránění věcné kritice, moralistní vyděděčské zacházení s poraženým nepřítelem a pro ně samotné zastírání vlastních chybných činů - nikoho nezajímalo, jakými prostředky a metodami svých cílů dosáhnou. Pokud někdo nepodporoval plným hlasem dogma o „výhradní německé vině", musel čelit odsouzení jako „fašistický válečný zločinec" nebo zničení svého profesního povolání pro „nenapravitelnost", „zpátečnictví" či „reakcionářství".

Norimberk, město stranických sjezdů a konferencí pořádaných padlým režimem, byl vybrán pro vynesení rozsudku nad „fašistickými válečnými zločinci", tedy těmi německými vězni, které soudci Mezispojeneckého (mezinárodního) vojenského tribunálu (IMT) označovali za „zločince" ještě před zahájením procesu. Obvinění, která měla být vznesena, se týkala výhradně těchto a pouze těchto osob. Vzhledem k takovému „výkladu práva" musel být historický úkol, na který si IMT činil nárok, od počátku neúspěšný. Americký hlavní žalobce Robert H. Jackson prohlásil jednoznačně: *„Nesmíme se nechat zatáhnout do soudního procesu o příčinách války."*[1620] **„Domnívám**

[1619] *Report on the International Conference on Military Trials* (Zpráva o mezinárodní konferenci o vojenských procesech), Washington, State Department, 1949, str. 104-106, 303; citováno v *Nation Europa*, 2/1962, s. 45.
[1620] M. Bardèche, *Nuremberg II ou les Faux Monneyeurs*, s. 29.

se, že tento proces by napáchal mnoho škody, kdyby zkoumal politické příčiny války.“[1621]

Tyto a podobné argumenty používaly v letech 1943-1945 četné britské a americké hlasy, které chtěly místo soudního řízení zadržet „Hitlera a jeho kumpány“ a hromadně je popravit. Americký ministr zahraničí Cordell Hull se domníval, že *„v soudním procesu může lživá argumentace obhajoby ještě vyvolat nebezpečný propagandistický účinek“*.[1622]

Navzdory tomu se spojenci rozhodli Moskevskou deklarací z 30. října 1943 a Londýnskou dohodou z 8. srpna 1945 pro pořádání ukázkových procesů, aby tak podpořili své politické zájmy a využili „soudy“ pro svou propagandu. Pravomoc „Mezinárodního vojenského tribunálu“ pro souzení „hlavních válečných zločinců“ byla ve statutu [„Chartě“] vymezena tak, že jiný výsledek než předem dohodnuté „potrestání obviněných“ nebyl vůbec možný. V tomto statutu bylo mimo jiné stanoveno, že tribunál

- musí zamítnout námitky vznesené z důvodu podjatosti vůči soudcům navrženým vítězem (článek 3);

- měl v rámci své působnosti obžalovat výhradně příslušníky „mocností Osy“ (článek 6);

- měl prohlásit za neplatné odvolání obžalovaných na zásadu jednání na základě rozkazů [„nadřízených rozkazů“] (článek 8);

- ***„nebude vázán technickými pravidly dokazování“***, místo toho ***„přijme a bude v co největší míře uplatňovat rychlý a netechnický postup“*** (články 18 a 19);

- ***„nevyžaduje dokazování obecně známých skutečností, ale bere je na vědomí“*** (článek 21); (to by se samozřejmě týkalo všech propagandistických tezí!). ***„Na této konferenci [v Londýně 8. srpna 1945] se prokurátoři a soudce před procesem radili o způsobu, jakým by měl být obviněný přiveden k trestu. Zápis z této konference byl Američany zveřejněn. Nebyla vyvinuta žádná snaha o obecné vyjádření mezinárodního práva, podle něhož by měly být činy obviněných posuzovány. Místo toho byly tyto činy zváženy a byl vypracován zákon, který výslovně vylučoval obhajobu, o níž se předpokládalo, že by ji***

[1621] *Nation Europa*, 5/1959, str. 53-54.
[1622] G. Moltmann, *Amerikas Deutschlandpolitik im Zweiten Weltkrieg*, s. 114, 115.

obvinění mohli uplatnit. Takový byl Norimberský statut, základ pro procesy s válečnými zločinci. Výsledkem procesů s válečnými zločinci nebylo vytvoření mezinárodního práva, ale zničení toho práva národů, které naši předkové trpělivě budovali po staletí.“[1623]

Bez ohledu na tento statut, který křivil výkon spravedlnosti, bylo charakteristickým rysem norimberského procesu nesčetné porušování práva. Je v rozporu s každou právní normou

- když je vítěz zároveň soudcem a sám se do této funkce nominoval;

- když je jeho funkce prokurátora světa a zákonodárce zároveň;

- když odsuzuje jednání, které dosud nebylo stanoveno zákonem ani nebylo v rozporu s mezinárodním právem (např. přípravné plánování tažení důstojníkem generálního štábu nebo dodávky zbraní dodavatelem);

- když zruší právní ustanovení a hodnotové systémy, které byly závazné pro obžalované a celý poražený národ, a svévolně zavede nové normy, které splňují jeho cíle: „Zločiny proti míru“, „Zločiny proti lidskosti“, „Podpora protiprávního státu“ atd., a tyto normy pak bude vykládat dialekticky;

- když německé odvetné akce v partyzánské válce zpětně prohlásí za zločiny a trestné činy, zatímco příčiny, které je vyvolaly, se neberou v úvahu;

- když obhajobě zadržuje dokumenty, zatímco jiné dokumenty doručuje v krátké lhůtě, odmítá svědky obhajoby a zamítá návrh na vyslechnutí důkazů, a když obhajobě hrozí také zatčení a skutečně je vzata do vazby, jen co vznese protest proti nějakému porušení zákona[1624];

- když překrucuje význam listin zkracováním, falšováním nebo přesouváním akcentů a když pak tyto takto zkomolené nebo zcela zfalšované listiny posuzuje jako pravé;

- když bagatelizuje nebo zamlčuje rozhodující vzájemné souvislosti a kontexty;

[1623] R. T. Paget, *Manstein - His Campaigns and His Trial*, str. 66-67.
[1624] F. Utley, *The High Cost of Vengeance*, str. 172-174 (162-181).

- když jsou svědci dlouhodobě vězněni a je na ně vyvíjen nátlak hrozbami, že budou vydáni GPU nebo proti nim bude vzneseno obvinění, čímž jsou nuceni k nepravdivým výpovědím a křivým svědectvím;

- když dovolí, aby agenti vítězné moci vystupovali jako svědci;

- když zavádí postupy, které označují téměř každého za člena „zločinecké organizace“, a proto s ním lze zacházet jako s pachatelem trestného činu;

- když poté, co využije své nově vytvořené „právní klauzule“ pro své mstivé účely, je okamžitě zase zruší, čímž je popře pro všechny ostatní národy - a tedy i pro budoucí mezinárodní právo.

Skutečnost, že všechny tyto manipulace musely být provedeny, aby bylo možné odůvodnit předem dohodnuté rozsudky, ačkoli neobjektivní složení tribunálu a jednostranná obvinění již předem zaručovaly výsledek, je důkazem toho, jak vratká byla půda pro obžalobu. ***„Když trestní akce již nevyžadují jako předpoklad prokázání individuální viny, ale symbolizují spíše kolektivní odvetná opatření, nebo když mají dokonce ovlivnit celé sociologické vrstvy národa pro politické cíle, pak se stávají opatřeními výsostně politickými. Takové nerespektování právního charakteru trestu za válečný zločin se spojencům stalo zcela zřejmým v konferenčním roce 1943.“***[1625]

Když Stalin v roce 1943 v Teheránu navrhl zastřelit 50 000 německých důstojníků a učinit z toho válečný cíl, vůbec ho k tomu nevedl ***„cíl potrestat konkrétní zločiny. Považoval toto opatření pouze za vhodný způsob, jak navždy zlomit vojenskou sílu Německa“***.[1626]

Do roku 1946 se na tomto základním postoji spojenecké koncepce nic nezměnilo.

Během posledních 50 let byly německý národ a jeho vládní systémy hodnoceny nesmírně různorodě a vlastně podle momentálních zájmů několika velmocí - až po výrok Harryho Trumana, bývalého senátora a pozdějšího prezidenta Spojených států amerických: *„Pokud zjistíme, že Německo vítězí, měli bychom pomoci Rusku, ale pokud vítězí Rusko, měli*

[1625] G. Moltmann, *Amerikas Deutschlandpolitik im Zweiten Weltkrieg*, s. 114, 115.
[1626] Tamtéž.

bychom pomoci Německu, a tak se budou navzájem zabíjet o to důkladněji."[1627]

Na základě tohoto postoje se takto vytvořený hodnotový soud v letech 1945-1946 proměnil v celosvětové dogma tím, že se tento zcela jednostranný základní princip vítězného nepřítele změnil v „mezinárodní právní titul" a „historickou pravdu" - na základě síly zbraní. Výmysly, které se tímto způsobem staly „nezbytnými" pro zvrácení průběhu spravedlnosti, vyžadovaly od Mezispojeneckého vojenského tribunálu také nekritické přijetí spojenecké válečné politiky a válečných cílů. Stejně tak musel tentýž IMT důsledně odříznout odkazy na Versailles, *„kořen věci druhé světové války"*[1628], a také na odpovědnost, která v období mezi dvěma světovými válkami spočívá jednoznačně na bedrech nepřátel Německa. Člověk neváhal konstruovat „mezinárodní právo" na takto uměle vykonstruovaných předpokladech, a to před širokou veřejností celého světa. Kromě toho IMT vůbec nebral v úvahu faktory, které vedly ke zhroucení parlamentní demokracie, a tedy i výmarského systému, i když nikoliv z důvodů, že by šlo o německé vnitřní záležitosti, když viděl, že do hry vstupují všechny vnitřní záležitosti, které se v Německé říši v letech 1933-1945 jevily jako inkriminované - a o nichž není žádný cizinec oprávněn vynášet soudy.

Jak se dá sladit s maximami práva, když stát (SSSR) na začátku války stojí na straně agresora (Hitlera) a činí své nepřátele (Británii, Francii, Polsko) odpovědnými za vypuknutí války; pak na konci války svaluje veškerou vinu na tohoto „agresora", ale po nějaké době od likvidace státu „agresora" opět přenáší velkou část seznamu hříchů zpět na ty (Británii, Francii, Spojené státy), kteří byli původně prohlášeni za viníky? Jak se lze smířit s maximami práva, když je Německo obviněno z útočné války proti Polsku a že Sovětský svaz, který v roce 1939 podobně napadl Polsko a po svém vítězství v roce 1945 opět začlenil do svého státu východní Polsko, je postaven na lavici obžalovaných jako ctihodný soudce? ***„Neexistuje snad žádná právní zásada, která by nebyla v Norimberku pošlapána: v nepřítomnosti zákona nemůže být ani zločinu, ani trestu, jednání na rozkaz nebo pod nátlakem není trestné, nikdo nesmí být odvolán z funkce soudce, nikdo nesmí být soudcem ve své vlastní věci, nikdo nesmí být volán k odpovědnosti za činy druhých. Po***

[1627] *New York Times*, 23. června 1941, citováno podle B. S. Telpuchovského, „Sovětské dějiny Velké vlastenecké války 1941-1945" (rusky), s. 39.
[1628] H. Lutz, op. cit., s. XVII.

bezpodmínečné kapitulaci to všechno bylo včerejší právo, které už pro soudce v Norimberku neplatí.“[1629]

Dosud se totiž nestalo, že by vítěz tak systematicky a zcela zničil veškerou politickou literaturu poraženého nepřítele a následně o ni připravil historické bádání, jako se to stalo s nacionálněsocialistickou literaturou po německé kapitulaci v roce 1945 - ve všech okupačních zónách. „Široká veřejnost na celém světě“ přechází tuto skutečnost bez jakéhokoli náznaku kritiky a s nepochopitelným sebeuspokojením pokračuje ve svých postulátech: „svoboda myšlení a slova“, „rovná práva a právo na sebeurčení“, „demokracie a právní stát“. Nezáleží jim na tom, že sraženému německému národu byly odebrány téměř všechny možnosti intelektuální obrany. *„Každé vlákno naší bytosti se bouří při pomyšlení, že vysoce civilizovaným národům je opět dovoleno [1945] odvolávat se nikoli na soud práva, ale na soud síly.“*[1630]

Jak pravdivý byl výrok indického zástupce na procesu s válečnými zločinci v Tokiu v letech 1947-48, soudce Rahabinode Pala: ***„Fraška v podobě souzení poražených vůdců vítězi byla sama o sobě zločinem proti lidskosti.“***[1631]

Pro norimberské a tokijské procesy je příznačné, že ani jeden soudce dosud neprojevil ochotu odpovědět na vážnou kritiku, která se v souvislosti s touto „justicí“ objevuje v mnoha zemích. Takový soudce by musel zavrhnout právní maximu: Má-li být napraveno porušení práva, pak musí být zákonné i samotné soudní řízení.

Organizace Spojených národů tento zákon se zavázanýma očima zakryla. Schvalovala vyhlazovací kampaň proti Německu spolu s jejími cíli a následky, stejně jako schvalovala norimberský a tokijský proces - to vše ve jménu „svědomí světa“. Poté, co dosáhla svého věku deklarace po Washingtonské smlouvě z 1. ledna 1942, se prostě považuje za dítě koaličních sil proti Třetí říši a Japonsku. Přijaty byly pouze ty státy, které bez jakékoli kritiky podpoří válečné cíle a metody spojenecké války, ty, které budou bojovat proti těmto „nepřátelům lidstva“ a uznají Chartu OSN včetně článků 53 a 107, které výslovně prohlašují za zákonná všechna válečná a poválečná opatření proti *„každému státu, který byl za druhé světové války*

[1629] P. Kleist, *Auch Du warst dabei*, s. 400.
[1630] H. Herda, *Die Schuld der Anderen*, s. 181.
[1631] F. J. P. Veale, *Advance to Barbarism*, s. 176.

nepřítelem kteréhokoli signatáře této Charty“.[1632] Valné shromáždění takto založené OSN, aby se zabezpečilo proti očekávaným dopadům „válečných trestních procesů“ na budoucí mezinárodní právo, v základní rezoluci z prosince 1948 výslovně odmítlo uznat „právní maximy IMT“ za platné mezinárodní právo. Ačkoli, pro jistotu, pro odsouzení Německa OSN jejich používání dodnes schvaluje! Je groteskní skutečností, že „právo“ uplatňované proti Německu od té doby nejen ztratilo právní platnost, ale bylo dokonce univerzálním fórem jeho iniciátorů výslovně odsouzeno - aniž by však bylo rehabilitováno jméno Německa, respektive německá politika, nebo dokonce jen zahájeno spravedlivé historické zkoumání příčin války.

Britský historik A. J. P. Taylor se věnoval dokumentům norimberského „procesu s válečnými zločinci“: ***„Ačkoli tyto [norimberské] dokumenty vypadají ve svých nekonečných svazcích impozantně, pro historika jsou nebezpečným materiálem. Byly shromážděny narychlo a téměř náhodně jako podklad pro spisy právníků. Takto by historikové nepostupovali. Cílem právníka je předložit argumentaci, historik chce pochopit situaci. Důkazy, které přesvědčují právníky, nás často neuspokojují; naše metody jim připadají mimořádně nepřesné. Ale i právníci musí mít nyní pochybnosti o důkazech v Norimberku. Dokumenty byly vybrány nejen proto, aby prokázaly válečnou vinu souzených mužů, ale také proto, aby zakryly vinu žalujících mocností.“***[1633]

Americký historik: ***„Ještě důležitější než parodie na právo a spravedlnost bylo ujištění, že tyto procesy způsobí, že války budou v budoucnu mnohem brutálnější a bezohlednější. Ve všech budoucích válkách budou poražení považováni za agresory bez ohledu na fakta a budou podle toho potrestáni. Proto nelze šetřit žádnými metodami válečného ničení, ať už jsou jakkoli strašné, aby se dosáhlo vítězství, ať už to stojí jakékoli lidské a materiální náklady. Procesy tedy přinesou přesně opačné výsledky, než jaké byly prezentovány jako jejich hlavní opodstatnění.“***[1634]

[1632] S. Boratünskij, „Diplomacie v období druhé světové války“ (rusky), str. 152-154.
[1633] A. J. P. Taylor, *The Origins of the Second World War*, s. 13.
[1634] H. E. Barnes, *Perpetual War for Perpetual Peace*, s. 536.

Dokumenty namířené proti Hitlerovi

Požadavky na životní prostor (Lebensraum) v Mein Kampf

Zmínky v *Mein Kampf* (s. 732, 740-742, 757 něm. vyd.) o dosud nevyřešené otázce *Lebensraum* (životního prostoru) na Východě (v Rusku) jsou často uváděny jako důkaz Hitlerových válečných záměrů a dlouhodobého plánování dobývání, a tedy i viny za válku.[1635] Je absurdní chtít tvrdit, že Hitler od doby svého věznění v Landsbergu 1925 až do své smrti v roce 1945 držel ve svých rukou iniciativu v oblasti světové politiky, zatímco všechny ostatní, podstatně silnější suverénní státy v Evropě a na celém světě, pouze defenzivně čelily jeho krokům, neboť nebylo v jejich silách podniknout aktivní opatření. K tomuto příčinně-následnému závěru bychom však dospěli, kdybychom *Mein Kampf* nabízeli jako „důkazní materiál“ v oblasti zahraniční politiky. Pokud bychom naopak *Mein Kampf* povolali do úvahy jako podklad vyšetřování pro posouzení otázky válečné viny, pak by i to bylo smysluplným svědectvím pouze tehdy, kdybychom jej zároveň porovnali se všemi veřejnými výroky francouzských, britských, polských a sovětských publicistů a politiků v průběhu dvacátých let. Teprve v tomto rámci by bylo možné posoudit úroveň agitace, která v té době panovala na domácím i zahraničním politickém poli. Teprve zasazení do tohoto časového rámce by ukázalo, že Hitlerův *Mein Kampf* nebyl mimo jeho rámec. Vezmeme-li stejný metr, podle něhož se dnes bez dalšího uvažování odvozuje Hitlerova válečná vina z *Mein Kampf*, za základ někdejších prací Winstona Churchilla, deklarovaných cílů Poincarého či Clemenceaua, Masaryka, Beneše, Pilsudského, Lloyda George, Lenina či Stalina, nebo dokonce jen představitelů německých stran v období Výmarské republiky, pak by jim mohla být válečná vina, respektive odhodlání k válce, připisována stejně nezodpovědně. V roce 1932 se k výše uvedeným pracím vyjádřil profesor Theodor Heuss: *„S romantickými vzpomínkami na velkolepé kolonizační úspěchy německého středověku, které byly přeneseny přes Labe na východ, je spojeno současné, zcela nemožné řešení, které si versailleský systém vynutil na německých východních hranicích. Protože zde byl vytvořen nesnesitelný zdroj podráždění a třenic, tak by se emoční cítění přiklonilo k*

[1635] Hitlerovo odhodlání k válce mají dokazovat i četné další „dokumenty“ a příklady, kromě obvinění, o nichž je zde řeč. Autor tyto případy zpracoval v samostatných pracích. Viz v *Nation Europa* 5/1961 a 5/1963 „Incident na nádraží Gleiwitzer“; tamtéž 5/1963 „Vyložené falzifikace - Čtvrtletník pro soudobé dějiny versus Hoggan a Taylor“ pojednává o: - Operaci „Zelená“ - Plán útoku na Československo; - Hitlerově „burcování“ Maďarů proti Československu; - Hitlerově „nabídce Ukrajiny Polsku“; - Úrovni německého zbrojení v roce 1939 - „Hitlerově tajném memorandu pro druhý čtyřletý plán“.

tomuto směru tím snáze, čím choulostivější povahu evropských problémů na východě uznává."[1636]

Tyto úvahy politika, který sám měl k nacionálněsocialistickému hnutí odpor, ukazují přinejmenším to, že ve Výmarské republice byl *Mein Kampf*, jehož název měl původně znít *„Čtyři a půl roku boje proti lži, hlouposti a zbabělosti"*[1637], považován za výbuch temperamentu, který byl emocionálně nabitý strádáním otčiny, nikoli však za program válečnické politiky - a to i Hitlerovými stoupenci. Jde o výroky řečníka a stranického vůdce, nikoliv zralého státníka. Jako státník Hitler takové cíle - až do vypuknutí války - nesledoval. Ani obžalobě IMT v Norimberku v letech 1945-46 se nepodařilo z německých tajných dokumentů prokázat, že by česká krize nebo polské či dokonce ruské tažení[1638] souvisely s německými plány na dobytí, osídlení nebo vyhlazení, natož aby z nich vycházely. Spíše se podařilo prokázat, že v pozadí všech těchto osudových etap byly zcela jiné příčiny, důvody, motivy a úvahy. Hitler by jako státník nepochybně udělal dobře, kdyby z *Mein Kampf* tyto výroky z té doby odstranil. Nicméně je třeba zdůraznit, že opakovaně veřejně prohlašoval, že není spisovatel, ale politik, a proto by měl být posuzován podle své politiky, nikoli podle každého slova svých „úvah za mřížemi", které měly původně vycházet jako *„série hlavních článků pro Völkischer Beobachter"*. *„Nejsem spisovatel, ale státník. Napíšu revizi Mein Kampf do knihy dějin,"*[1639] prohlásil Hitler 21. února 1936 v rozhovoru s dopisovatelem francouzského deníku *Paris-Soir* a následně nechal tento rozhovor spolu s kontroverzními částmi z *Mein Kampf* zveřejnit na titulních stranách všech německých novin („Zveřejnění tohoto rozhovoru mělo v Paříži narazit na neobvyklé potíže!"). ***„Tolik vím: Kdybych v roce 1924 předpokládal, že se stanu říšským kancléřem, knihu bych nenapsal."***[1640]

Hitler bezpochyby neměl jako státník čas na opravu své knihy. Izolované opravy by zůstaly neúplné. *Mein Kampf* byl napsán v raném období NSDAP a byl úzce spjat s dobovou politikou, publicistikou a agitací své doby. Stejně jako se komentáře a postřehy týkající se Francie zrodily z tehdejší poválečné situace a francouzské okupace Porúří, stejně tak nelze Hitlerovy představy o

---

[1636] T. Heuß, *Hitlers Weg*, s. 99.
[1637] K. Ploetz, *Auszug aus der Geschichte* (1939, příloha), s. 21.
[1638] P. Fabry, *Der Hitler-Stalin Pakt 1939-1941*; *Nation Europa* 11/1958; 9/1960; 10/1961 v souvislosti s ruským tažením.
[1639] O. Abetz, *Das offene Problem*, s. 78.
[1640] H. Frank, *Im Angesicht des Galgens*, s. 39; P. Kleist, *Auch Du warst dabei*, s. 143; IMT, svazek X, s. 263 - prohlášení J. von Ribbentropa.

Východě v *Mein Kampf* považovat za definitivní zahraničněpolitické vodítko Třetí říše vůči značně posílenému Sovětskému svazu. *Mein Kampf* nebyl ani katechismem nacionálněsocialistického světonázoru, ani teoretickým základním kamenem pro vnitřní, zahraniční, hospodářskou, sociální či kulturní politiku Německé říše. Spíše program NSDAP, který nabyl konkrétnější podoby až později, Hitlerova vyzrálá osobnost v průběhu let - stačí zhodnotit jeho projevy pronesené jako státníka - mnoho nepředvídatelných vlivů z domova i ze zahraničí působících na německou politiku, ty měly určovat směřování NSDAP při nošení státního pláště, nikoli kniha *Mein Kampf*, která byla s agitačním záměrem narychlo sepsána v době vnitropolitického boje o moc.

Pokud jde o tvrzení o *Lebensraum* v *Mein Kampf*, je třeba vzít v úvahu následující úvahy, které mohly ovlivnit Hitlerův myšlenkový svět:

a) Hitler si chtěl - v tomto ohledu jsou všichni současní historici zajedno - získat Británii. Jako realista věděl, že obavy Británie z možného německého ohrožení raději odstraní tím, že od počátku oznámí, že směr německých zájmů leží na východě.

b) Hitler se také snažil uklidnit případné obavy zemí na kontinentu, které mohly vyplynout z perspektivního argumentu demografického tlaku německého obyvatelstva na tyto země. Chtěl dát jasně najevo, že si nečiní žádné nároky ani vůči Francii; snažil se zmírnit nepřátelský postoj Francie tím, že orientoval linii německé vize na Východ.

c) Tváří v tvář komunistické ideologii a sovětské moci, jejichž směřování a základní povahu Hitler pochopil mnohem dříve než ostatní, si uvědomil, že přátelským postojem vůči SSSR by nedosáhl o nic více, než by mohl ztratit rozhodnou politikou nezávislosti.

d) Hitlerovi záleželo na tom, aby ve světě získal pochopení pro nedostatek prostoru v Německu, pro stísněnou existenci jeho obyvatel a pro nespravedlnost versailleského odnětí území - zejména na východě.

e) Hitlerovy výklady o *Lebensraum* měly čelit výmarským tendencím k odříkání a appeasementu.

f) Vyjádřeno v číslech, německý národ se během jednoho století ztrojnásobil, ale německý *Lebensraum* se na druhé straně výrazně zmenšil. Žádný německý politik nemohl tyto skutečnosti přehlížet. V té době ještě nebyly známy možnosti, jak pomocí průmyslových a

technických prostředků uživit rostoucí počet obyvatel, byť na omezeném prostoru. V každém případě neutěšená hospodářská situace v období Výmaru takové naděje nepodporovala.

A když francouzský premiér, jako byl Clemenceau, v krajním případě prohlásil, že by bylo docela dobré, kdyby v rámci programu zemřelo 25 milionů Němců, protože jich je na světě příliš mnoho, pak by takové doporučení přirozeně vyvolalo u Hitlera přesně opačnou reakci, totiž pokusit se všemožně zajistit svému národu základní existenční prostředky a nároky na *Lebensraum* vyplývající z historických práv.

„Klíčové dokumenty" IMT o Hitlerových neveřejných projevech

V takzvaném norimberském procesu s válečnými zločinci v letech 1945-46 předložila obžaloba některé dokumenty, které odkazují na tajná jednání vedená Hitlerem. Mezispojenecký vojenský tribunál, který se falešně nazýval „**Mezinárodní** vojenský tribunál", povýšil status těchto listin na „dokumenty", ba dokonce na „klíčové dokumenty", protože údajně poskytují „klíč" k Hitlerově zahraniční politice, neboť v nich a pouze v nich se odráží Hitlerova politika a Hitlerovy skutečné cíle z let 1937-1939. Němečtí obžalovaní byli odsouzeni částečně na základě těchto „dokumentů".

O všech „klíčových dokumentech" IMT, které se týkají Hitlerových neveřejných projevů, platí, že jejich původ, pravost, obsah a datace jsou natolik sporné, že každý objektivní odborník by měl „tyto dokumenty" od samého počátku - tj. ihned po jejich „objevení" v roce 1945 - odmítnout jako padělky a falzifikáty, což se zčásti stalo již před Norimberským tribunálem, byť v diplomaticky střežené podobě. Přestože vítězné mocnosti v roce 1945 zabavily všechny spisy říšské vlády, převzaly nad nimi osobní kontrolu a analyzovaly je, ačkoli neutrálním komisím přímo odmítly povolení k jejich zkoumání a obhajobě v Norimberku zamítly jejich časté žádosti o přístup k jakýmkoli důkazům, které by prokázaly původ pochybných dokumentů, to vůbec nebránilo „historikům" nekriticky přijímat a šířit to, co IMT využívá jako důkaz obžaloby - „dokumenty", které zařadili do svých svazků „dokumentů" a vydávají je za „dokumenty z ukořistěných německých spisů", bez ohledu na to, zda je to pravda či nikoli. V důsledku toho měly „klíčové dokumenty"

takovou publicitu, že se s tímto problémem bude muset vypořádat každý historik usilující o objektivitu.

Prvním z těchto „klíčových dokumentů“ je takzvané „Hossbachovo memorandum“.

„Hossbachovo memorandum“ Hitlerův projev k vrchním velitelům Wehrmachtu 5. listopadu 1937

Takzvané „Hossbachovo memorandum“ není k dispozici v žádné podobě, ani jako originál, ani jako kopie, a ani nikdy nebylo.[1641] Existuje pouze fotokopie strojopisné kopie, která byla v roce 1945 podstrčena soukromě (zdroj zůstal neznámý) bez podpisu Američanům. Tato fotokopie je od té doby v rozporu s pravdou přijímána jako *„v úschově německé vlády v archivech a je v nich také zachycena“*. Tato fotokopie byla povýšena na prokurátorský dokument a byla označena „386-PS, exhibit US 25“.[1642]

„Tajemník“ plukovník Hossbach, člen protihitlerovské opozice, podle vlastního vyjádření neručí za „každé slovo“ a odmítl potvrdit pravost „fotokopie strojopisu“ - PS 386 -, kterou předložila prokuratura IMT jako identickou s jeho původními poznámkami. Když byl předvolán jako svědek v procesu IMT, prohlásil: *„Není mi známo, jak se mohla objevit jedna nebo několik strojopisných kopií mého jediného ručně psaného zápisu.“*[1643]

Široká veřejnost o tom dodnes neví. Pravdou je, že oficiálně nebyl pořízen žádný zápis a že plukovník Hossbach sepsal Hitlerovo exposé ručně, zpaměti, pouhých pět dní po schůzce. Důvod, proč tak učinil, mu zůstává zcela utajen; neměl k tomu žádný rozkaz. Neuměl těsnopis, během rozhovoru si ani nedělal žádné poznámky, a proto nebyl schopen podat doslovný a úplný popis schůzky. Spoléhal na svou paměť, jak prohlásil v notářsky ověřeném čestném prohlášení z 18. června 1946.[1644] Tyto „poznámky, které vypovídají o podstatě

[1641] G. Meinck, *Hitler und die deutsche Aufrüstung 1933-1937*, s. 236.
[1642] Festschrift für Herbert Kraus, *Mensch und Staat in Recht und Geschichte*, vydal Göttinger Arbeitskreis, s. 445: článek H. G. Seraphim, „Nachkriegsprozesse und zeitgeschichtliche Forschung“.
[1643] *IMT*, svazek XLII, s. 228 a násl.
[1644] *IMT*, svazek XXI, s. 422. Ve své knize *Von der militärischen Verantwortlichkeit in der Zeit vor dem Zweiten Weltkrieg* (s. 28) Hossbach v rozporu se svým prohlášením v IMT

věci“, jsou o to pochybnější, že již téhož 5. listopadu 1937 existovaly mezi říšským ministrem války von Blombergem a vrchním velitelem Luftwaffe generálplukovníkem Göringem názorové rozdíly ohledně toho, co Hitler vlastně řekl a chtěl[1645]. Vrchní velitelé Luftwaffe a námořnictva, Göring a admirál Dr. h. c. [honoris causa] Raeder, byli již před začátkem jednání informováni, že Hitler chce pouze důrazněji odstranit nedostatky ve výzbroji.[1646] Generálplukovník, pozdější polní maršál von Brauchitsch, se o těchto jednáních stejně dozvěděl až v Norimberku v roce 1945.[1647] Ani náčelník generálního štábu armády generálplukovník Beck, ani vrchní velitel armády (do roku 1938) generálplukovník von Fritsch nepovažovali rozhovory za natolik důležité, aby o nich von Brauchitsche jako nástupce vrchního velitele armády informovali.[1648] Pozdější přeceňování významu rozhovorů ztrácí už jen tímto faktorem veškerou věrohodnost.

Hitlerovy výklady vycházejí z hypotetických úvah, které by v případě možné války mezi Velkou Británií a Itálií mohly ovlivnit německou politiku. O plánování útočné války, natož světové, se nemluvilo. Proto nemohlo být vrchním velitelům vnuceno žádné rozhodnutí směřující k takovému cíli. Konkrétní plán nebyl ani navržen, ani vypracován. Nebyly dokonce ani stanoveny žádné zahraničněpolitické směrnice pro příští roky, ale pouze sepsány možnosti vývoje a ukázána případná reakce na ně.

Ve zbytku převzal iniciativu ke schůzce říšský ministr války von Blomberg, *„aby se názorové rozdíly mezi říšským ministrem války a zmocněncem pro čtyřletý plán, pokud jde o přidělování surovin třem složkám Wehrmachtu, vyřešily Hitlerovým rozhodnutím“*.[1649] Tvrzení, že si Hitler vybral tuto příležitost a tuto komisi (von Blomberg, von Fritsch, Raeder, Göring, říšský ministr zahraničí baron von Neurath)[1650] k uspořádání své „testamentární pozůstalosti“, není přesvědčivé. Podle fotokopie, kterou předložil IMT, Hitler údajně úvodem požádal přítomné, aby jeho expozici považovali za *„testamentární pozůstalost pro případ jeho smrti“*. Nedává však smysl, aby si

uvádí, že si během setkání dělal poznámky, stejně jako ve své knize *Zwischen Wehrmacht und Hitler*, s. 217 a násl.
[1645] *IMT*, svazek XXVIII, s. 355, dok. PS-1780.
[1646] *IMT*, svazek XIV, s. 44 a násl.
[1647] *IMT*, svazek XX, s. 620.
[1648] P. Bor, *Gespräche mit Halder*, s. 113.
[1649] F. Hossbach, *Zwischen Wehrmacht und Hitler*, s. 137.
[1650] Hossbach, plukovník generálního štábu, byl přítomen také jako Hitlerův vrchní adjutant.

Hitler, který používal jen velmi málo poznámek, vybral právě tento okruh pěti (s Hossbachem šesti) osob - dokonce bez svého zástupce Rudolfa Hesse - a předal jim, aniž by to předtím písemně zaznamenal, „odkaz“, který navíc ani neposkytoval odpovědi na podstatné otázky. Hermann Göring: *„Pokud bylo použito slovo ‚testament‘, je to v naprostém rozporu s Vůdcovými názory.“*[1651]

Soudě podle odhaleného obsahu je stejně nesmyslné, že by Hitler dvakrát odmítl podepsat Hossbachův protokol, protože *„prozatím neměl čas“*.[1652]

Dále lze nalézt - v nápadném souladu - jak v „Hossbachově memorandu“, tak i v dalších „klíčových dokumentech“ vzájemné souvislosti, které v době konference ještě nebyly známy, protože k nim došlo až později: Když zde v „Hossbachově memorandu“ Hitler například údajně říká, že francouzská ofenzíva bude pravděpodobně zastavena na našich západních opevněních, pak něco takového mohl říci až po dokončení západního valu [Siegfriedovy linie]. Záměr tohoto Západního valu se rozběhl v roce 1936 a stavba byla zahájena v roce 1937 s odhadovanou dobou výstavby dvanáct let; ta byla urychlena pouze kvůli české mobilizaci v květnu 1938. V této době se o ochranné zdi dalo jen stěží hovořit.[1653]

Další způsob, jak tuto fotokopii identifikovat jako padělek, lze spatřovat v tom, že po obsahové stránce nemůže být totožná s originálem zápisu, o němž žádný člen vlády ve skutečnosti nevěděl, natož aby ho podepsal, protože kromě zkresleného zobrazení a několika vymyšlených vět je zkrácena i obsahově. Tak například chybí diskuse mezi Göringem, von Blombergem a von Fritschem. ***„Proč tedy Hitler tuto konferenci uspořádal? Tuto otázku si v Norimberku nikdo nepoložil, nepoložili si ji ani historici. Konference z 5. listopadu 1937 byla podivným setkáním. Pouze Göring byl nacista. Ostatní byli staronoví konzervativci, kteří zůstali ve funkci, aby udrželi Hitlera pod kontrolou; všichni kromě Raedera měli být do tří měsíců ze svých funkcí odvoláni. Hitler věděl, že všichni kromě Göringa jsou jeho odpůrci... Proč odhalil své nejniternější myšlenky mužům, kterým nedůvěřoval a které měl brzy propustit? Na tuto otázku je snadná odpověď: neprozradil své nejniternější myšlenky. Neexistovala žádná krize v zahraniční politice, která***

[1651] *IMT*, svazek IX, s. 344.
[1652] F. Hossbach, op. cit., s. 219.
[1653] B. Müller-Hillebrand, *Das Heer 1933-1945*, sv. I, s. 39.

by vyvolala širokou diskusi nebo rozsáhlá rozhodnutí. Konference byla manévrem v domácích záležitostech.“[1654]

Z této analýzy jasně vyplývá: takzvané „Hossbachovo memorandum“ neposkytuje žádný důkaz o tom, že Hitler plánoval „spiknutí proti míru“; naopak je klasickým příkladem toho, jak se poválečné „soudnictví“ a jeho propagandističtí „historici“ museli opřít o zápisky stoupenců německého odboje a ještě je museli zfalšovat a zveličit, aby takové obvinění získalo punc legality.

Hitlerův projev k německému tisku z 10. listopadu 1938

Obsah tohoto Hitlerova projevu, zjištěný po válce, který, pravda, IMT v Norimberku 1945-46 neměl k dispozici, neboť byl teprve později „objeven“, nicméně chronologicky i obsahově patří k projednávanému tématu, je podobným způsobem vydáván za „důkaz“, že Hitler plánoval válku po mnoho let. Kromě jiných se v něm nacházejí i následující výroky: *„V tomto roce jsme si stanovili mnoho úkolů, kterých chceme dosáhnout, a to naší propagandou. Na prvním místě je to postupná příprava německého národa. Okolnosti mě donutily mluvit po desetiletí téměř výhradně o míru. Je samozřejmé, že prosazování takové mírové propagandy po desetiletí není bez určitých rizik, protože až příliš snadno se může v myslích mnoha lidí prosadit názor, že současný režim se ztotožňuje s odhodláním a záměrem zachovat mír za každou cenu. To by však vedlo nejen k falešnému hodnocení cílů tohoto systému. Čistá nutnost byla důvodem, proč jsem po celá desetiletí mluvil pouze o míru. Musí se [německý národ] naučit věřit v konečné vítězství s takovým fanatismem.“*[1655]

Tento „dokument“ je možná ještě pochybnější než „Hossbachovo memorandum“. Pomineme-li absurditu, kdy se celý rok před údajně plánovaným úderem oznamují tisku vlastní válečné záměry - rozhodnutí o útoku se obvykle tají! - v celém zahraničním tisku se v té době neobjevily žádné zmínky o tomto projevu a domácí tisk nepublikoval žádné provokativní články.

[1654] A. J. P. Taylor, *The Origins of the Second World War*, s. 133, viz W. Bross, *Gespräche mit Hermann Göring wärend des Nürnberger Prozesses*, s. 188 - Účelem proslovu zřejmě bylo *„zapálit oheň pod nohami generálů, neboť jejich myšlení bylo stále příliš uvězněno v úzkých hranicích stotisícové armády mužů. Věděli samozřejmě jen o obraně, o udržování odporu, o dodržování podmínek vyzbrojování podle Versailleské smlouvy a o politice vyčkávání, co udělá Společnost národů v případě útoku sousedního státu.“*

[1655] H. A. Jacobsen, *1939-1945, Der Zweite Weltkrieg in Chronik und Dokumenten*, s. 91.

Protože veškerý německý tisk zřejmě interpretoval tento Vůdcův projev jako umírněný a použil jej v tomto smyslu, tak to od samého počátku znehodnocuje všechny pozdější pokusy, které se jej snaží vykládat jako důkaz Hitlerova odhodlání k válce. Je zbytečné poukazovat na vysvětlení „Institutu pro soudobé dějiny“ [„Institut fur Zeitgeschichte“] v jeho čtvrtletníku (*Vierteljahreshefte fur Zeitgeschichte*, č. 2, 1958, s. 175 a násl. = Čtvrtletník pro soudobé dějiny), kde se přiznává, že zvukový záznam tohoto projevu (jediná hmatatelná forma důkazu) nemůže být autentifikován ani co do fyzické podstaty, ani co do jazyka, a že posuzovaný záznam beztak obsahuje pouze část údajného projevu.

Hitlerův projev k vyšším důstojníkům Wehrmachtu 23. května 1939

Velkoadmirál Raeder označil tento údajný „dokument“ 079-L, *IMT* svazek XXXVII, s. 546 a násl., takzvanou „Schmundtovu zprávu“, za ***„nejzmatenější dokument týkající se Hitlerova projevu, jaký existuje, neboť velká část výroků podle mého názoru nedává vůbec žádný smysl“***.[1656] Tento list papíru (titulní strana s přiloženými 15 stranami), vydávaný IMT za „dokument z ukořistěných německých archivů“, nemá s výjimkou „Přísně tajné - k vyřízení pouze důstojníkovi“ žádnou hlavičku, žádné datum, žádné úřední razítko označující utajovanou skutečnost, žádný kontrasignát. Je psána rukou, uvádí jen „podstatu“ obsahu a obsahuje opravy inkoustem, které byly vloženy později v nějakém blíže neurčeném okamžiku - nikoli rukou Schmundta! Schmundt podlehl svým zraněním 1. října 1944, která utrpěl při atentátu 20. července; pravost jeho podpisu je pochybná. „Dokument“ nebyl zapsán v deníku tajných materiálů, ačkoli by to bylo u záležitosti „Přísně tajné - k vyřízení pouze důstojníkovi“ nezbytné. Navíc není uveden žádný údaj o počtu kopií. Údajný „dokument“ je plný rozporů a nesrovnalostí, skládá se z výroků, které spolu tematicky nesouvisejí, a má zcela neslýchané politické cíle: Rozpory: Na prezenční listině jsou mimo jiné zapsána jména Göring a plukovník Warlimont. 1. Polní maršál Milch důrazně popírá, že by byl Göring přítomen, neboť mu jako Göringovu zástupci příslušela cesta do říšského kancléřství. Göring tedy na tuto otázku rozhodně nemohl odpovědět. 2. Warlimontova účast se zdá být nesprávná.

[1656] *IMT*, svazek XIV, s. 47.

K účasti byli povoláni vrchní velitelé tří složek Wehrmachtu (von Brauchitsch, Göring, Raeder), náčelník vrchního velení Wehrmachtu [OKW] (Keitel) a jejich náčelníci generálního štábu (Halder, Jeschonnek, Schniewindt), státní tajemník pro letectví (Milch), vrchní adjutant Wehrmachtu přidělený Vůdci a říšskému kancléři a několik adjutantů Wehrmachtu. Warlimont byl naproti tomu náčelníkem sekce v Operačním úřadu Wehrmachtu [Wehrmachtsführungsamt] v OKW. Jelikož byl přítomen náčelník OKW (Keitel) - Warlimontův nadřízený -, pak už jen z tohoto důvodu byla Warlimontova účast zbytečná. Stejně jako sám Warlimont i všichni ostatní svědci potvrdili, že se schůzky nezúčastnil. Také Warlimont o této schůzce později nic neslyšel. Dokonce ani oddělení národní obrany v operačním úřadu Wehrmachtu [WFA] nemělo údajné Hitlerovy výroky předány.[1657]

Podle „Schmundtovy zprávy" Hitler hovořil o tom, že je třeba se připravit na válku trvající 15-20 let a podle toho připravit plán ofenzívy. (Ve skutečnosti se - a to je zmíněno i v dalších pasážích předloženého „dokumentu" - držel skromného zbrojního programu, který byl v nezměněné podobě zaměřen na léta 1943-45, a bylo prokázáno, že se neustále snažil případný konflikt striktně minimalizovat do té míry, že po tažení ve Francii dokonce zahájil demobilizaci). *„Problém ‚Polsko' nelze oddělit od roztržky se Západem." „Nesmí dojít k současnému zúčtování se Západem (a Východem)." „Chce-li Anglie zasáhnout do války s Polskem, pak musí být boj veden především proti Anglii a Francii a my musíme provést bleskový útok na Holandsko."* Nebo doslova: *„...je lepší udeřit na Západ a zároveň skoncovat s Polskem." „Nemůžeme se nechat zatáhnout do války na dvou frontách kvůli Polsku." „Anglie je hybnou silou, která je hnacím motorem proti Německu." „V sázce není Danzig. Nám jde o rozšíření našeho životního prostoru na Východě a zajištění zásobování potravinami a také o vyřešení problému pobaltských států. Zásobování potravinami je možné pouze z řídce osídlených oblastí... Obyvatelstvo neněmeckých území nevykonává vojenskou službu a je k dispozici pro pracovní službu..."*[1658]

Pomineme-li skutečnost, že nedefinovatelná a blíže nespecifikovaná formulace „řešení problému" je v tomto „dokumentu" používána příliš často na to, aby působila věrohodně, právě citované komentáře považují za

[1657] W. Warlimont, *Im Hauptquartier der deutschen Wehrmacht 1939-1945*, s. 37, 46.
[1658] H. A. Jacobsen, *1939-1945, Der Zweite Weltkrieg in Chronik und Dokumenten*, s. 93, též: *Documents on German Foreign Policy 1918-1945* (Dokumenty o německé zahraniční politice 1918-1945), série D, svazek VI, dok. 433.

samozřejmé, že Německo chtělo vyvolat válku na Západě - což bylo z hlediska německé zahraniční politiky zcela nesprávné. Na jiných místech se pak zcela nečekaně říká *„...zbývá nám rozhodnutí: zaútočit na Polsko při první vhodné příležitosti;“* - a přitom takové rozhodnutí vůbec neexistovalo! Pozdější Hitlerův rozkaz k útoku z 31. srpna 1939 neměl nic společného - jak již bylo vysvětleno - s úmyslem zaútočit na Polsko „při první vhodné příležitosti“. *„Cílem bude vždycky přinutit Anglii, aby padla na kolena.“ „To je program útoku...“ „zřízení malého plánovacího štábu v OKW za účelem zachování utajení...“*

Když se naznačí, že Hitler svůj „program útoku“ již prozradil právě těm lidem, před kterými se jej nyní snažil utajit zřízením plánovacího štábu, a když 22. srpna 1939 zřejmě těm samým lidem znovu objasnil tentýž „program útoku“, a to ještě jen takovým vzletným blábolem, tak je pak zřejmá fraškovitá nesmyslnost takových „projevů“ - a s tím i zfalšování těchto kompozic.

O tomto „protokolu“ píše historik Michael Freund: *„Protokol nelze považovat za přesný přepis projevu. Také není vůbec jisté, že Hitler chtěl na této konferenci oznámit své skutečné záměry a myšlenky. Část z nich zřejmě jen říká první věc, která ho napadne.“*[1659]

Přesto Freund uděluje tomuto dokumentu „dojem věrohodnosti“. Jak nevědecký způsob vyjádření názoru z pera historika!

Na této schůzce, z níž neexistuje jediný bezchybný zápis, byly opět teoreticky popsány pouze různé alternativy, které by mohly ovlivnit německou politiku a které by přineslo případné odhodlání k válce ze strany Británie, Francie a Polska. Vzhledem k tomu, že ani na této konferenci nebyl pořízen žádný zápis, a tudíž neměly být distribuovány žádné kopie, nepředstavuje jednání o situaci závěr, k němuž Vůdce dospěl. Účelem schůzky bylo vytvoření výzkumného štábu v rámci OKW (Vrchní velitelství Wehrmachtu), který „bude muset Vůdce informovat“. Jejich úkolem bylo „prozkoumat“ a zajistit všechny možné vojenské eventuality k zajištění vojenského úspěchu v konfrontaci - tak, jak to praktikuje každé vojenské vedení na světě. Ani z „dokumentu“ 079-L - *IMT* svazek XXXVII, s. 546 - nelze vyvodit, že by tento plánovací štáb dostal definitivní vojenské rozhodnutí pro operativní plánování. Kdyby tomu tak bylo, pak by se snad dalo vyvodit „odhodlání k válce“. Říšský ministr zahraničí von Ribbentrop prohlásil před IMT-Norimberk: *„Vím, že mi [Hitler] opakovaně říkal,*

[1659] M. Freund, *Weltgeschichte der Gegenwart in Dokumenten*, díl II, s. 348.

že s vojáky je třeba mluvit tak, jako by válka měla vypuknout tady nebo tam již následující den."[1660]

Přesto bývalý generálplukovník Keitel opustil tuto konferenci 23. května 1939 s přesvědčením, že *„v roce 1939 žádná válka nebude"*.[1661] Nebyl sám, kdo zastával tento názor. Jen jako příklad: Polní maršál von Brauchitsch citoval před IMT-Norimberk Hitlerova slova z této konference: ***„Byl bych hlupák, kdybych se kvůli Polsku nechal strhnout do války jako ti neschopní lidé v roce 1914."***[1662] Nebo: ***„... a když na poznámku polního maršála Milcha, že výroba těžkých pum je v případě války zcela nedostatečná a musí být okamžitě zvýšena, Hitler řekl, že na taková opatření je dost času, museli z toho vojenští představitelé vyvodit, že Hitler učinil vojenské přípravy pouze proto, aby podpořil započaté politické kroky, ale že v žádném případě nebude riskovat ozbrojený konflikt s Polskem."***[1663]

Taková prohlášení samozřejmě v předloženém „dokumentu" nebyla. V důsledku toho nemohou být „protokoly", nemohou být řádnými protokoly. Další rozpory: Řada údajných prohlášení nemohla být učiněna, protože a) neodpovídala tehdejším poměrům; b) vztahovala se k pozdějším událostem, což lze prokázat.

Odkaz a) Proč by Hitler zdůrazňoval, že si proto „musí vyhradit konečný rozkaz k úderu", když by koneckonců nikdo jiný než on nebyl odpovědný za vydání takového rozkazu a když nevydal žádné směrnice připravující „útok"?

„Hospodářské vztahy s Ruskem jsou možné pouze tehdy, pokud se zlepší politické vztahy." - Ve skutečnosti se Hitler v době jednání stavěl k politickému sblížení se SSSR ještě velmi rezervovaně, zatímco hospodářské styky s Moskvou (týkající se českých závazků) již existovaly a od 30. května 1939 bylo z německé strany navrhováno obnovení jednání o obchodu a podnikání.

Odkaz b) Jak bylo prokázáno, Hitler neměl vůči Západu žádné válečné úmysly. - Přesto je to právě tento aspekt, který se „Schmundtova zpráva" snaží

[1660] *IMT*, svazek X, str. 406-407.
[1661] *IMT*, svazek X, s. 577.
[1662] *IMT*, svazek XX, s. 623; H. Laternser v knize *Verteidigung deutscher Soldaten* , s. 29, cituje Hitlerova slova takto: *„Musel bych být nechápavý hlupák, kdybych kvůli mizerné koridorové otázce sklouzl do světové války stejně jako neschopní muži v roce 1914."*
[1663] H. Laternser, op. cit., s. 29; *IMT*, svazek XVII, str. 566-567.

učinit středem pozornosti zdůrazňováním síly Británie a minimalizováním síly Francie.

„Německo na pevnině nevykrvácí.“ - Tato věta je nesmyslná, pokud ji zasadíme do situace v květnu 1939, ale zdá se proveditelná, pokud ji zasadíme do období po tažení do Francie v červnu 1940.

Totéž platí pro podrobnosti uvedené o taktických operacích italské armády proti Francii: *„Pokud jde o Itálii, budeme se i nadále držet průlomu Maginotovy linie, který je třeba prostudovat. Vůdce považuje tento průlom za možný.“* - Vzhledem k tomu, že Hitler neprováděl žádné přípravy na válku proti Západu a vzhledem k tomu, že se snažil omezit případný konflikt s Polskem pouze na tuto zemi - dokonce z něj vyloučil Itálii - a dále vzhledem k tomu, že jak Mussolini, tak Hitler si byli vědomi nedostatečných příprav Itálie na válku - je taková Hitlerova poznámka v květnu 1939 nesmyslná. Byla by myslitelná pouze v červnu 1940.

Jakékoli další demonstrace tohoto druhu, jak jsou obsaženy v tomto „protokolu“, jsou zbytečné. Podrobíme-li tento „dokument“ kritickému zkoumání pramenů, dojdeme ke zdrcujícímu posouzení jeho hodnoty jako historického svědectví. Toho si musel být vědom i prezident IMT, když - při plnění svého politického úkolu - přerušil jednání osoby, která se právě tohoto jednání zúčastnila, tj. velkoadmirála Raedera, který se snažil poukázat na nesrovnalosti a absurditu tohoto „dokumentu“ - dok. 079-L. Od té doby zřejmě žádný publicista ani historik nepovažoval za nutné pokračovat tam, kde byl velkoadmirál Raeder přerušen.

Hitlerův projev k vrchním velitelům Wehrmachtu 22. srpna 1939

Před IMT byly předloženy tři různé verze tohoto setkání:

1. svazek XLI, str. 16-25, dok. Raeder 27 (podepsán Boehm);

2. svazek XXVI, s. 338, dok. 798-PS;

3. svazek XXVI, s. 523, dok. 1014-PS („Druhý projev“).

„Dokumenty“ 798-PS a 1014-PS jsou napsány na stejném druhu papíru, stejným psacím strojem, nemají záhlaví, razítko označující tajnou

záležitost, datum, jmenný seznam přítomných ani podpis. Ani později obžaloba nepředložila žádný zjištěný důkaz o původu, jak bylo požadováno.

Tvrdilo se[1664], že tyto „dva kusy papíru“ byly převzaty z ukořistěných německých spisů. Kdyby to byla pravda, tak by měly být formátově správné, ale není tomu tak. Protože bylo zjištěno, že ani na této schůzce nebyl pořízen žádný zápis, pak německé archivy žádný takový text nemohly obsahovat. Tyto faktické okolnosti situace jsou navíc důkazem, že tento Hitlerův projev neměl podobu programového náčrtu a nebyl podkladem pro rozhodnutí. - Z toho již vyplývají rozpory a nesrovnalosti.

„Dokument 1014-PS“ má nadpis „Druhý projev Vůdce 22. srpna 1939“. Je skutečností, že Hitler 22. srpna pronesl pouze jeden projev, který byl pouze přerušen přestávkou na kávu v Berghofu. Také pan Dodd z prokuratury IMT musel připustit, 1) že se jednalo o jeden a tentýž projev, a to navzdory rozdílným záhlavím. Oba nepodepsané texty byly nejen připraveny na stejném psacím stroji a napsány stejným stylem, ale oba používají „první osobu“. Co se týče Hitlera, ten nemůže být autorem, protože by měl vždy stroj se speciálními znaky a protože by vůbec nebylo v jeho zájmu zanechat potomkům písemný záznam „krvelačných výrazů“ - ze všeho nejvíc - zcela odporujících jeho způsobům. Závěrečná věta *„Göring odpovídá poděkováním Vůdci a ujištěním, že ozbrojené síly splní svou povinnost“* se vymyká stylu „první osoby“ a naznačuje, že Hitler ani nikdo jiný z přítomných nemohl text sepsat, protože zapisovatel protokolu by nikdy nemohl zvolit formát „první osoby“.

Dne 22. srpna 1939 nebylo třeba, aby vedení Wehrmachtu deklarovalo loajalitu. Původ formátu „první osoby“ lze se vší pravděpodobností vysledovat u autora „zápisu“ z tohoto jednání, který byl předán britskému velvyslanectví v Berlíně již 23. srpna 1939. I v této verzi byla pro vytvoření diváčtějšího dojmu použita „ich“ forma a dotyčné poznámky jsou nejprimitivnějšími frázemi, které byly proneseny (viz konec této kapitoly).

Podle předloženého zápisu - dok. 798-PS - zahájil Hitler svůj projev prohlášením, že chce podat přehled politické situace, *„abyste mohli nahlédnout do jednotlivých prvků, na nichž zakládám své rozhodnutí jednat...“ ... „Poté budeme diskutovat o vojenských detailech“*. Všichni přeživší svědci prohlásili, že vojenské detaily nebyly ani očekávány, ani projednávány. Proto se nikdy nenašla žádná dokumentace o takových jednáních. Vůdcova schůzka

---

[1664] *IMT*, svazek XIV, s. 76, 77.

každopádně nebyla - v rozporu s tím, co říkají předložené „dokumenty" - shromážděním, na němž mělo být přijato „rozhodnutí jednat", nebo dokonce bylo přijato. Na této konferenci se nerozhodlo o ničem, co by mělo politický nebo vojenský význam.

Přestože esej „doc. 1014-PS" je bez jakéhokoli úvodu, bez podpisu, bez data atd. a je také příliš stručný na to, aby se jednalo o záznam Hitlerova projevu, a přestože je jeho význam a obsah nesmyslný, protimluvný a nesouvislý, byly i tyto dva „kusy papíru" posouzeny jako „dokument". Obhájce velkoadmirála Raedera, Dr. Siemers, se k tomu vyjádřil takto: ***„Nejdůležitější slova v tomto dokumentu obžaloba během těchto pěti nebo šesti měsíců neustále opakovala: totiž slova 'Zničení Polska, hlavní cíl. Cíl: likvidace životních sil, nikoliv příchod na určitou linii'. Tato slova nebyla vyslovena a s takovým válečným cílem by němečtí vrchní velitelé nesouhlasili. Z tohoto důvodu je důležité zjistit, zda je tento dokument pravý. V této souvislosti si dovoluji připomenout, že existuje ještě třetí verze tohoto projevu, jak byla zmíněna v této soudní síni - totiž dokument L-3, který je ještě horší než tyto a který byl zveřejněn tiskem celého světa. Kdekoli se s někým mluvilo, všude se vytahoval tento groteskní a brutální projev. Z tohoto důvodu je v zájmu historické pravdy zjistit, zda Hitler v této době hovořil tímto šokujícím způsobem. Ve skutečnosti připouštím, že použil mnoho výrazů, které byly ostré, ale nepoužil taková slova, a to má obrovský význam pro pověst všech velitelů, kteří byli přítomni. Dovolte mi, abych upozornil na další slova. Výslovně říkají: ‚zavřete svá srdce před soucitem, brutálními opatřeními'. Taková slova nebyla použita."***[1665]

Sir David Maxwell-Fyfe, obhájce obžaloby, poté prohlásil: *„Při rozhodování o přípustnosti dokumentu se nemůžeme pouštět do vnitřních srovnání."*

Předseda: *„Je to dokument v němčině, zachycený mezi německými dokumenty... Návrh na vyškrtnutí dokumentu 1014-PS se zamítá."*

[1665] *IMT*, svazek XIV, s. 56. Terminologie *„Vyhlazení ...(nepřítele) hlavním cílem. Cílem je eliminace životně důležitých sil, nikoliv příchod na určitou linii"* odpovídala doslova a do písmene Churchillově představě o válce od roku 1939 a byla zřejmě falzifikátorům německých dokumentů natolik známá, že tyto myšlenky bez rozdílu přisuzovali německému vedení, aniž by brali v úvahu, že podobné „laciné" machinace nutně přitahují pozornost. O Churchillově představě války v Norimberku v letech 1945-1946 samozřejmě nikdo nemluvil.

Velkoadmirál Raeder: ***„Vůdce neměl ve zvyku používat výrazy jako svině (‚Mám jen strach, že mi v poslední chvíli nějaká svině nabídne nějaký plán arbitráže‘); rozhodně si na to nevzpomínám.“***[1666]

Generál admirál Hermann Boehm před IMT místopřísežně prohlásil, že věta odkazující na plán arbitráže ani ta o zničení hegemonie Anglie nikdy nezazněla. Šlo o výmysly, čistě a jednoduše, stejně jako slovo „svině“.[1667]

Polní maršál Erich von Manstein: ***„Hitlerův projev při této příležitosti byl předmětem různých ‚dokumentů‘ obžaloby v Norimberském procesu [s generálním štábem]. To vše je zcela nepravdivé. Stejně tak je nepravdivé, že Hitler řekl něco o tom, že ‚jeho jedinou obavou je nabídka zprostředkování na poslední chvíli od nějaké svině nebo někoho jiného‘.“***[1668]

Velkoadmirál Raeder označil „Boehmovu verzi“ (dokument Raeder 27), která rovněž nepředstavuje žádný pořízený protokol a nemá ani žádný kontrasignát, ze tří verzí za *„tu, která nejvíce odpovídá skutečnosti“*.[1669]

Zatímco již původ a obsah „dok. 798-PS a 1014-PS“ byly zamaskovány či spíše zfalšovány, a to spíše amatérským způsobem, tak srovnání s Boehmovým protokolem (dok. Raeder 27) ukazuje, jak jsou nyní „zprávy podávající podstatu“ vypuštěním důležitých myšlenek a pojmů a doplněním nejasného materiálu formulovány tak, že z jejich zkresleného významu začíná být až příliš zřejmý záměr: mít zde konečně „dokument“, který je ohromně velkým potvrzením tezí spojenecké válečné propagandy: teze o nevyprovokovaném „spiknutí proti světovému míru“.

Jako příklad lze uvést dvě srovnání:

1. Dokument Raeder-27 (podepsaný Boehm): *„Názor zastávaný tehdy na jaře byl stále takový, že řešení polské otázky má být uloženo k ledu, aby se nejprve řešil, podle jeho názoru, nevyhnutelný spor na Západě. Jako politik se však člověk nesmí nechat spoutat pevnou časovou posloupností, ale musí zůstat pružný. Předpoklady pro jeho původní záměry se změnily. V každém případě nikdy nevěřil, že by Polsko dodrželo pakt o neútočení v případě, že by se Německo angažovalo jinak. To naznačuje již mapa [míněna je mapa, která byla v Polsku v roce 1939 široce rozšířena a na níž jsou polské západní*

[1666] *IMT*, svazek. XIV, s. 59; E. Raeder, *Mein Leben*, sv. II, str. 165-167.
[1667] *IMT*, svazek. VII, str. 445-447; svazek XVIII, s. 437.
[1668] E. von Manstein, *Lost Victories*, s. 28.
[1669] *IMT*, svazek. XIV, s. 59; E. Raeder, *Mein Leben*, sv. II, str. 165-167.

hranice vyznačeny na Labi], ale je to patrné zejména z tisku v poslední době, který odhaluje nejniternější myšlenky Poláků.“[1670]

Velkoadmirál Raeder se ohradil proti slovům „neodvratný spor“ a prohlásil: *„Mluvím zde o nevyhnutelném sporu. Nevyhnutelný spor není zrovna něco, o co by se mělo usilovat, spíše je třeba se ho obávat.“*[1671]

Doc. 798-PS to mění na: *„Chtěl jsem navázat přijatelný vztah s Polskem, abych mohl bojovat nejprve proti Západu. Ale tento plán, který mi byl sympatický, nebylo možné uskutečnit, protože se změnily podstatné body. Bylo mi jasné, že v případě konfliktu se Západem nás Polsko napadne.“*

Admirál Boehm 13. června 1946 v místopřísežném prohlášení co nejdůrazněji zdůraznil - a jeho svědectví potvrzují všechny historické důkazy - , že obrat vyjadřující „útočné úmysly vůči západním mocnostem“ se nepoužíval o nic víc než *„Moje dosavadní polská politika byla v rozporu s názory národa“* nebo: *„Naši nepřátelé jsou malí červi. Viděl jsem je v Mnichově.“*[1672]

2. Dokument Raeder-27 (podepsaný Boehm): *„Konflikt bude vyvolán vhodnou propagandou.“* Dokument 798-PS: *„Uvedu propagandistický důvod pro zahájení války - bez ohledu na to, zda je věrohodný, či nikoliv.“*

a) Výpověď dok. Raeder-27 (podepsaný Boehm) je hodnocením týkajícím se budoucí eventuality, které má na mysli nepřátelské akce, ale nezmiňuje se o žádné iniciativě ze strany Hitlera.

b) Proč by Hitler činil usvědčující výroky takového rozsahu před muži, jejichž pasivní rezistenci si beztak myslel, že již dávno rozpoznal?

c) Je skutečností, že Hitlerovy pokyny německému tisku, které jsou koneckonců dokumentárním materiálem, nebyly IMT nikdy konzultovány jako dokumentární důkaz, protože jasně vyvracejí teorie těchto zfalšovaných „dokumentů“. Přitom pouze taková dokumentace - tj. určitá Vůdcova směrnice německému tisku, která nařizuje vhodnou propagandu pro rozpoutání války - by měla hodnotu svědectví. Od roku 1945 však tyto směrnice pro tisk zůstaly z historického bádání vyřazeny - nikoli bezdůvodně.

[1670] *IMT*, svazek XLI, Raeder-27, s. 17.
[1671] *IMT*, svazek XIV, s. 80.
[1672] Festschrift for Herbert Kraus, *Mensch und Staat in Recht und Geschichte*, str. 451-452.

Všichni svědci, kteří pod přísahou vypovídali o tomto „Vůdcově projevu", více či méně důrazně zpochybnili tvrzení, která byla v předložených „dokumentech" naznačena.

Polní maršál Keitel: ***„Když Hitler ke konci tohoto projevu prohlásil, že byl uzavřen pakt se Sovětským svazem, byl jsem pevně přesvědčen, že k válce nedojde, protože jsem věřil, že tyto podmínky představují základ pro jednání a že se Polsko nebude stavět proti."***[1673]

Admirál Boehm: ***„Nikdy se nemluvilo o zničení Polska nebo o likvidaci aktivních sil polského národa jako takového, ale vždy jen o rozbití polských ozbrojených sil."***[1674]

Generálplukovník Halder, bývalý náčelník generálního štábu německé armády: *„Zde [v kruhu přítomných] jsme nabyli dojmu, že slavná válka nervů bude pokračovat za příznivých podmínek, které vytvořila izolace Polska; žádné rozhodnutí nepadlo."*[1675]

Polní maršál von Leeb o údajném Hitlerově rozhodnutí zaútočit: a) na Polsko: *„Ne, právě naopak!"* b) ohledně západních mocností: *„Myslíte nás? Měli jsme nejprve zaútočit na Západ? O tom nic nevím."*[1676]

Polní maršál von Kuchler: *„Je třeba dodat, že, jak už řekl generálplukovník Halder, toto setkání probíhalo na očích veřejnosti, že většina účastníků přiletěla do Salcburku letadlem přes Mnichov, že zcela otevřeně cestovali autem v uniformách na Obersalzberg a zpět, do oblasti, která se v srpnu hemžila turisty. Celou věc jsem považoval za velký blaf."*[1677]

Polní maršál von Manstein: ***„V důsledku Hitlerova projevu jsme ani já, ani v. Rundstedt - a pravděpodobně ani nikdo z ostatních generálů - nedospěli k závěru, že válka je nyní nevyhnutelná. Zejména dva faktory nás přesvědčily, že - stejně jako v Mnichově - dojde k urovnání na poslední chvíli. Prvním bylo, že pakt se Sovětským svazem nyní činil pozici Polska od počátku beznadějnou. Pokud by Británie, prakticky zbavená zbraně blokády, byla nucena zvolit krvavý způsob útoku na západě, aby pomohla Polsku, zdálo se dost pravděpodobné, že by pod tlakem Francouzů poradila Varšavě, aby se***

[1673] *IMT*, svazek X, s. 578.
[1674] Festschrift für Herbert Kraus, op. cit., s. 452.
[1675] *OKW-Trial*, protokol s. 1863.
[1676] Tamtéž, s. 2415.
[1677] Tamtéž, s. 2772.

vzdala. Stejně tak muselo být Polsku od nynějška jasné, že britská záruka je nyní prakticky neúčinná. Pokud by navíc došlo k válce s Německem, musí očekávat, že Rusové podniknou akce v jejím týlu s cílem splnit své staré požadavky na její východní území. Co jiného mohla Varšava v této situaci dělat než ustoupit? Další úvaha: Po vojenské stránce byl záměr zaútočit na Polsko dosud všemožně maskován. Přítomnost divizí ve východních oblastech byla vysvětlena výstavbou východního valu; a aby se zakryl účel přesunů vojsk do Východního Pruska, byla uspořádána obrovská tannenberská slavnost. Přípravy na velké manévry motorizovaných vojsk probíhaly do poslední chvíle. Žádná oficiální mobilizace neproběhla. Ačkoli tato opatření nemohla uniknout pozornosti Poláků a byla zjevně zamýšlena jako politický nátlak, byla přesto zahalena do největšího utajení a provázena všemi formami klamu. Přesto nyní, na samém vrcholu krize, Hitler svolal všechny své vyšší velitele na Obersalzberg, což byla akce, kterou nebylo možné utajit. Nám to připadalo jako vyvrcholení politiky záměrného blafování. Jinými slovy, neusiloval Hitler navzdory svým válečnickým výrokům nakonec o urovnání? Nebyla právě tato konference určena k tomu, aby použila konečný nátlak? Takové byly myšlenky generálplukovníka v. Rundstedta a mé, když jsme opouštěli Berchtesgaden. Zatímco on jel napřed do našeho velitelství na Nise, já jsem se na další den zastavil v Liegnitzu se svou rodinou. Už to samo o sobě bylo měřítkem mé vnitřní nedůvěry v pravděpodobnost brzkého vypuknutí války."[1678]

Dále je také zcela nesmyslné tvrdit v „dokumentech", že Hitler údajně řekl (dok. 798-PS): *„Jedním z kompromisních řešení, které nám bylo navrženo, bylo, že bychom měli změnit své přesvědčení a udělat laskavá gesta."* - Ve skutečnosti však byla celá jeho zahraniční politika zaměřena na kompromis. V posledních srpnových dnech roku 1939 čekal na ochotu ke kompromisu ze strany ostatních a i v této době ještě vypracovával kompromisní návrh, zatímco ani Velká Británie, ani Francie, ani Polsko nikdy nepředložily, nenavrhly nebo dokonce jen netolerovaly kompromisní návrh v německo-polské otázce. Právě naopak, tyto země se krátce po mnichovské konferenci na návrh amerického prezidenta Roosevelta neodvolatelně vzdaly politiky projevování ochoty ke kompromisu vůči Hitlerovi.

O dalším důvodu, který činí tento údajný výrok nesmyslným, svědčí skutečnost, že polní maršál Göring bezprostředně po této konferenci opět

[1678] E. von Manstein, op. cit., str. 30-31.

přivedl švédského zprostředkovatele Birgera Dahleruse, aby učinil nejisté kroky k uzavření míru s Británií, s čímž Hitler plně a bezvýhradně souhlasil.

Všichni němečtí generálové a admirálové, kteří mohli podat svědectví o tomto setkání, jednoznačně odmítli dok. 798-PS a dok. 1014-PS a schválili, byť s výhradami, verzi dok. Raeder-27 (podepsaný Boehm).

Pro dnešní „historiky“ je příznačné, že zveřejňují „dokumenty“ bez podpisu jako „autentickou reprodukci“ Hitlerova projevu z 22. srpna 1939, a navíc aniž by upozornili na skutečnost, že existuje ještě třetí verze (podepsaná Boehmem), „která nejvíce odpovídá skutečnosti“, a aniž by poukázali na rozpory a absurdity obsahu a aniž by se odvolali na výpovědi těch, kteří se schůzky zúčastnili.

Ještě před začátkem války se spojenecká očerňovací propaganda proti Německu snažila toto setkání využít. Nebo je skutečně možné, že by se novinář ze spojeneckého tábora z vlastní iniciativy trefil těmito hrůzostrašnými historkami do správné noty a vybral si téma s takovou neomylnou přesností? Komu by koneckonců prospělo využít Vůdcovu schůzku na Obersalzbergu, která nebyla před zahraničními novináři utajena, k válečnému štvaní? V každém případě je jisté, že tehdy v Berlíně pobývající korespondent „Associated Press of America“ Louis Lochner 25. srpna předal britskému velvyslanectví v Berlíně údajný obsah této tajné Vůdcovy schůzky. Uvedl, že štábní důstojník Wehrmachtu, který dostal papír od jednoho z generálů přítomných na schůzce - zdroje by neměly být prozrazeny -, mu předal toto složení. Právě tento papír - mohl pocházet například od některého stoupence německého odboje? - se ocitl na cestě jako dok. 314 do sbírky *Documents on British Foreign Policy 1919-1939* (Dokumenty o britské zahraniční politice 1919-1939), svazek VII - s opisem od tajemníka britského velvyslanectví Ogilvieho-Forbese: *„Je zajímavá a v několika detailech se shoduje s informacemi z jiných zdrojů.“*

Od té doby je tedy tento papír „dokumentem“. Jeho obsah je groteskní (zkrácená verze): *„SS-útvary s úmrlčí hlavou na místě s příkazem neúprosně a bez soucitu poslat na smrt mnoho žen a dětí polského původu a jazyka. Polsko bude vylidněno a osídleno Němci. Můj pakt s Poláky byl koncipován pouze jako zisk času. Co se týče ostatního, pánové, osud Ruska bude přesně stejný, jaký nyní prožívám v případě Polska. Pak začne úsvit německé nadvlády nad zemí. Budeme pokračovat ve vyvolávání nepokojů na Dálném východě a v Arábii. Mám jen jednu obavu, a sice že nějaký prasák (‚Saukerl‘)*

přijde na poslední chvíli s návrhy. Ten poletí ze schodů, i kdybych mu měl osobně před zraky fotografů rozšlapat břicho. Nechám zaútočit několik rot v polských uniformách v Horním Slezsku nebo v Protektorátu. Zda tomu svět uvěří, je zcela lhostejné (‚Scheissegal'). Svět věří jen v úspěch. Pro vás, pánové, začíná sláva a čest jaká tu nebyla už po staletí. Buďte tvrdí, nemějte slitování, jednejte rychleji a brutálněji než ostatní. Občané západní Evropy se musí třást hrůzou. Zažil jsem ty ubohé červy Daladiera a Chamberlaina v Mnichově. Projev byl přijat s nadšením. Göring vyskočil na stůl, krvežíznivě děkoval a pronášel krvežíznivé sliby. Tančil jako divý."

Tento popis nás nutí k těmto závěrům:

1. Pohádka o epizodě s rozhlasovou stanicí Gleiwitz byla vymyšlena ještě předtím, než došlo k nějaké události, na jejímž základě mohla vyrůst tato legenda o „propagandistickém důvodu zahájení války, který prý Hitler slíbil vytvořit".[1679]

2. Válečná propaganda Spojenců začala již v době míru.

3. Původ formátu „první osoby", jak byl uplatněn v pozdějším zfalšovaném líčení o tomto setkání, byl se vší pravděpodobností převzat z tohoto výmyslu o zvěrstvech z té doby.

4. Prokuratura IMT tomuto konkrétnímu dokumentu již nevěnovala pozornost, protože se jí zřejmě zdál příliš hloupý i pro ni. To jim však nebránilo v tom, aby poněkud zmírněné dokumenty, které byly prezentovány jako „pocházející z ukořistěných německých archivů", hodnotili jako důkaz, ačkoli bylo jasně zřejmé, že co do obsahu byly pozdější falzifikáty převzaty z dřívějšího podvrhu. Člověk měl přece k dispozici několik „dokumentů" - a mnohé „dohody" musely nutně zprostředkovat „pravé jádro" Hitlerova projevu! Kdo by se kdy odvážil vyslovit podezření, že „Nejvyšší tribunál" využil tři, respektive čtyři nebo vůbec jen zfalšované „dokumenty"? Taková nestoudně se tvářící arogance by přece nemohla být jednáním ze strany soudců „civilizovaných a mírumilovných národů"!?

[1679] Srovnej aktuální vývoj [1965] veřejné diskuse o „Gleiwitzer Senderaffäre" [„incidentu s rozhlasovou stanicí Gleiwitz"] v *Nation Europa* 5/1961; 5/1963.

Hitlerův projev k vrchním velitelům Wehrmachtu 23. listopadu 1939

I tento „dokument“ má stejné typické nedostatky ve formátu a obsahu, jaké charakterizují ostatní „klíčové dokumenty“ obžaloby IMT: chybí datum, záhlaví, podpis, takže i zde historikovi unikají předpoklady pro vytvoření důkazního materiálu, a tak vlastně není k věci co dodat. Ale i zde je výlev průhledně chatrných hypotéz spojenecké válečné propagandy:

> *„Sudety byly od počátku pouze strategickým a navíc částečným řešením.“*
>
> *„Dobytí zbývajícího českého území bylo jen východiskem pro dobytí Polska.“*
>
> *„Budování Wehrmachtu vždy probíhalo s agresivními záměry.“*
>
> *„Především zásadní rozhodnutí udeřit proti Východu a Západu.“*
>
> *„Pakty se však udržují jen tak dlouho, dokud slouží svému účelu.“*
>
> *„Před ničím se neostýchám.“*
>
> *„Chci zničit nepřítele.“* atd.

Žádný z těchto postulátů není z historického hlediska obhajitelný. Ze všech zachycených německých dokumentů jsou právě tyto zjevně zfalšované listiny jediné, které obsahují prohlášení tohoto druhu. Všechny nalezené pravé dokumenty, které byly okamžitě staženy z historického bádání, ale po letech publikovány v *Akten der deutschen auswartigen Politik* (ADAP), tato tvrzení vyvracejí.

Dokonce i *Bundeszentrale für Heimatdienst* (Spolkový ústřední úřad pro regionální služby) ve své knize přiznává, že „text, který máme k dispozici“, je **„nejistý“**, nicméně byl zveřejněn jako „dokument“ 798-PS ve svazku XXVI, strany 327-336, v oficiálním textu *Trial of the Major War Criminals* (Procesu s hlavními válečnými zločinci). Jako jediný se zde obrací na státní (královnin) důkaz náčelník generálního štábu německé armády Franz Halder, který každopádně nesouhlasí se všemi připsanými výroky a jinak se pouze dovolává své paměti.[1680] O Halderovi je známo, že se aktivně účastnil odboje proti Hitlerovi a byl jedním z iniciátorů, kteří chtěli Vůdce a říšského kancléře

---

[1680] E. Korsthorst, *Die deutsche Opposition gegen Hitler zwischen Polen- und Frankreichfeldzug*, s. 109.

zatknout již v roce 1938. ***„Ze čtyř dokumentů, které jsme zkoumali, jsme museli z hlediska pochybné analýzy pramenů odmítnout tři z nich a u čtvrtého jsme museli zaznamenat pochybnosti… Z historického hlediska je výsledek znepokojivý, protože tento příklad odhaluje skutečnost, že nic z historických závěrů Mezinárodního (spojeneckého) vojenského tribunálu nelze přijmout bez dalšího přezkoumání… Bohužel ne všichni historici si to uvědomili. Výsledkem je snaha psát dějiny podle norimberských metod. Tuto praxi s jejími důsledky bude třeba odhodit spolu s historickým panoramatem Norimberku.“***[1681]

[1681] Festschrift für Herbert Kraus, *Mensch und Staat in Recht und Geschichte*, s. 454.

Československá memoranda na Pařížské mírové konferenci 1919-1920[1682]

Memorandum č. 2 - Územní nároky Československé republiky

...Tyto problémy, které obsahují všechny základní československé otázky, lze rozdělit tímto způsobem:

1. Otázka tří hlavních zemí starobylé Koruny české (Böhmen), které byly vždy české: Čechy, Morava a Slezsko.

2. Náprava hranic Čech, Moravy a Slezska na úkor Německa a Rakouska.

3. Otázka Slovenska, násilím vyrvaného Čechům před několika staletími, které bylo uměle odděleno od Čech a které nyní v souladu s právem národů na sebeurčení získává zpět nová Československá republika.

4. Problém Rusínů v Uhrách: Vzhledem ke zvláštnímu zeměpisnému rozvrstvení této otázky se domníváme, že nejlepším řešením by bylo jejich připojení k Československé republice.

5. Problém spojení Čechoslováků s Jugoslávci a nutnost nárokovat pro Československou republiku a stát Jugoslávie určité oblasti, kde většinu obyvatelstva tvoří Němci a Maďaři.

6. Učinit mezinárodními tyto dopravní cesty:

a) Labe

b) Dunaj

c) Visla

d) Železnice Bratislava (Pressburg) - Terst a železnice Bratislava (Pressburg) - Fiume,

e) Železnice Praha - Furth - Norimberk - Štrasburk.

[1682] Zastoupení je zde pouze částečné. Tato memoranda, stejně jako polská memoranda, která byla do jisté míry zpracována v této knize, výstižně charakterizují mentalitu českého vedení, která ještě v roce 1938 převládala.

7. a) Problém českého obyvatelstva ve Vídni, které tvoří téměř čtvrtinu počtu obyvatel bývalého rakouského hlavního města a které nelze ponechat bez ochrany v rukou Němců. b) Otázka lužických Vendů, kterým hrozí vyhlazení ze strany Němců a jejichž úděl ukládá Čechoslovákům jako jejich nejbližším příbuzným svatou povinnost postarat se o to, aby....

II. Náprava hranic Čech, Moravy a Slezska

Jestliže jako základ našich územních nároků předkládáme historické hranice našich tří provincií Čech, Moravy a Slezska, nevylučuje to možnost připojit k tomuto území ty sousední regiony, kde žije československé obyvatelstvo.

Tak tomu skutečně je ve čtyřech regionech, z nichž dva se nacházejí v pruském Slezsku a dva v Dolním Rakousku.

V pruském Slezsku jde především o malou oblast na severovýchodní hranici Čech, v okolí Glatz. V dřívějších dobách bylo toto území zcela české. V současnosti je její velká část poněmčena. Tyto oblasti by však ještě mohly být zachráněny. Požadujeme jejich připojení k Čechám.

VII. Lužičtí Vendové a Čechoslováci ve Vídni

Lužičtí Vendové patří ke slovanské rase, která je svou kulturou a jazykem nejbližší Čechům. Jsou posledními zbytky polabských Slovanů, kteří se v průběhu dějin germanizovali. Během dlouhého období byli připojeni k českému státu a stali se jeho integrovanou součástí. Dnes jich je 160 000 a hrozí jim velké nebezpečí, že budou v krátké době zcela poněmčeni. Jejich duchovní svazky s Čechy jsou velmi těsné a je svatou povinností Čechoslováků, které Lužičané vždy považovali za své přirozené ochránce, hájit dnes před mírovou konferencí případ tohoto nešťastného národa, opuštěného celým světem.

Území obývané lužickými Vendy se nachází na hranicích Čech, Saska a pruského Slezska a zahrnuje některé oblasti následujících okresů: Dolní Lužice: Guben, Lubben, Luckau, Kalau, Kottbus, Sorau a Spremberg; Horní Lausitz (Lužice): Lauban, Gorlitz, Bautzen, Kamenz, Lobau a Zittau.

Požadovat jejich připojení k Československé republice by mohlo znamenat nastolení obtížně řešitelného problému. Nicméně je naší

nezpochybnitelnou povinností je chránit. Proto musíme připravit alespoň minimální program.

Memorandum č. 3 - Problém Němců v Čechách

...V. Politické důvody: Němci v Čechách jsou pouze kolonisté.

Je také třeba vzít v úvahu, že Němci v Čechách jsou pouze kolonisté nebo potomci kolonistů. Po mnoho staletí nechávaly různé panovnické rody přicházet do Čech německé kolonisty, aby zvýšily příjmy královské pokladny.

VI. Osud Němců v Československé republice

Je naprosto nezbytné vědět, jak přesně se s Němci v československém státě zachází. Československá republika je nejen připravena v případě potřeby přijmout všechny mezinárodněprávní předpisy stanovené mírovou konferencí ve prospěch menšin, ale je připravena jít i nad rámec těchto předpisů a přiznat Němcům všechna práva, která jim náleží.

Československá republika bude ztělesněním demokratického státu; všechny volby budou probíhat podle všeobecného volebního práva, přímo a rovně; všechny funkce budou přístupné všem občanům; menšinové jazyky budou všude bez výjimky připuštěny; právo mít vlastní školy, vlastní soudce a vlastní soudy nebude nikdy upřeno žádné menšině.

Němci v Čechách budou mít stejná práva jako Čechoslováci. Němčina by byla druhým národním jazykem a proti německé části obyvatelstva by nikdy nebyla použita žádná represivní opatření. Režim by se podobal režimu ve Švýcarsku.

Během devatenáctého století si [Češi] zachovali mnoho praktického, ale především politického rozumu. Jako příliš velcí „realisté“ a mající příliš mnoho zdravého rozumu si neuvědomili, že násilné činy a bezpráví byly příčinou úpadku Rakouska-Uherska a že podobná politika by jejich vlastnímu státu a národu jen uškodila.

Memorandum č. 8 - České Horní Slezsko

... III. Hospodářské důvody

Československá republika si činí nárok na Horní Slezsko především z hospodářských důvodů. Jako průmyslový stát potřebuje uhlí, na které je Horní Slezsko velmi bohaté...

Memorandum č. 9 - Problém regionu Glatz (Kladsko)

Československý a polský stát se nemohou rozvíjet v plné bezpečnosti, dokud mezi nimi existuje německá enkláva, která by mohla bránit přímému spojení mezi Prahou a Varšavou a která by v případě útoku na jeden z obou států poskytovala Prusku velké strategické výhody. Československý a polský stát přikládají největší význam tomu, aby Prusko nerozšířilo své území jižně od Nisy u Glatz (Kladska) a západně od Sovích hor.

Bylo by proto v zájmu československého a polského státu vyřešit tak zásadní problém, jako je problém oblasti Glatz. Většina tohoto území je nesporně německá. Čechoslováci požadují jeho část.

Memorandum č. 10 - Problematika nápravy československé a německo-rakouské hranic

... III. Náprava hranic s pruským Slezskem

Zvláštní význam přikládáme nápravě hranice v pohoří Riesen (Krkonoš). Současná hranice je totiž pro Československou republiku zjevně nevýhodná. Probíhá přes vrcholky pohoří tak, že nejvyšší části jsou v držení Prusů, takže především ze strategického hlediska by dávala našim nepřátelům možnost využít toho proti Československé republice.

V. Náprava hranic s Bavorskem

Tyto opravy jsou zcela drobné. Týkají se dvou míst a jsou požadovány ze dvou důvodů: prvním je důvod hospodářský, na jehož základě požadujeme město Furth-im-Walde, které má značnou českou menšinu a které je zároveň železničním uzlem mezinárodního významu.

Druhá náprava je požadována ze stejných důvodů, které byly vysvětleny, když jsme projednávali pohoří Riesen (Krkonoš).

Požadujeme, aby česko-bavorská hranice byla posunuta dále do hor, aby se zabránilo tomu, že Němci budou na východních horských výšinách a na svazích Šumavy, a aby byli v bezpečí před případným útokem.

Československá republika a její nárok na náhradu válečných škod

Konečný výsledek:

1. Kromě boje za svobodu se Čechoslováci snažili účinně podporovat Spojence v jejich strašlivém boji proti Německu.

a) Nasadili tři armády, ve Francii, v Itálii a v Rusku, které se účinně zapojily do bojů a vzbudily všeobecný obdiv.

b) Především udržely Sibiř jako sféru vlivu Spojenců, čímž dosáhly základu pro obnovení Ruska.

c) Ochranou těchto území umožnily blokádu Německa.

2. Dnes si celý svět uvědomuje tyto zásluhy a výsledky naší činnosti. Vůdci spojeneckých zemí tyto zásluhy několikrát ocenili.

3. V den konečného vypořádání, které se bude zabývat všemi příspěvky učiněnými během války, se odvoláváme na tato slova na podporu našich nároků.

VI. … Zatímco Poláci byli vystaveni invazi a devastaci, což je pro ně výhodou, pokud jde o právo na reparace, tak my jsme ze své strany také utrpěli okupaci, invazi a zbídačení; na druhé straně jsme však nabídli Spojencům aktivní spolupráci.

Dále chci konstatovat, že všichni obyvatelé Rakouska-Uherska (s výjimkou našich německých a maďarských nepřátel), tj. Jugoslávci, Rumuni, Italové a Poláci, by byli v relativně lepším postavení než my, kdyby naše práva nebyla uznána. Rumunsko bude odškodněno, Srbsko bude odškodněno; stejně tak Itálie a Polsko budou odškodněny vzhledem k tomu, že byly napadeny nejen některé části starého Rakouska-Uherska, ale i jejich vlastní území.

Pokud by nám byla satisfakce odepřena, pak by se jednalo o to, že se všemi ostatními národy Rakouska-Uherska bude zacházeno úměrně lépe než

s námi - a my jsme se snažili udělat vše, co bylo v našich silách. Byli bychom postaveni na roveň Němcům a Maďarům.

VII. ... Jsme nesporně faktorem, který musí čelit německé hrozbě (která nadále existuje) ve střední Evropě a který se musí postavit do cesty i tlaku na Východ, spíše ve vztahu k ekonomické než vojenské sféře.

Jakou alternativu bychom vzhledem k našemu geografickému uspořádání a centrální poloze měli, kdyby nám byla odepřena perspektiva stát se ekonomicky životaschopnými? Nestálo by za námahu tento národ vzkřísit, kdyby jej někdo rovnou zabil tím, že by na něj uvalil finanční a ekonomická břemena tohoto druhu. Byla by to služba prokazovaná našim nepřátelům, místo aby byla nápomocná nám a spojencům.

Tuto situaci by měly pochopit především Francie a Anglie, které mají přímý zájem na veškerém dění ve střední Evropě. Totéž však platí pro všechny naše sousedy: je v zájmu Itálie, Jugoslávie, Rumunska a Polska, abychom nebyli hračkou v rukou velkých německých dobyvatelů.

Pokud Čechy nebudou mít dostatečně silné zázemí z ekonomického a finančního hlediska, pak boj proti Německu nedosáhne svého cíle. Namísto oživení národa by se tento národ narodil mrtvý a bylo by lépe, kdyby se při jeho znovuzrození neposkytla žádná pomoc...

VI. Československý stát, který bude muset čelit intenzivnímu konkurenčnímu hospodářství a německému tlaku ve střední Evropě, čeká totální bankrot, pokud mu nebude přiznáno právo na poskytnutí reparací.

Eskalace českých územních nároků v mapách

Rostoucí české územní nároky v průběhu první světové války lze zachytit na originálních mapách v politickém časopise La Nation Tchèque, který v letech 1915-1918 měsíčně vydával Edvard Beneš. Pro ilustraci absurdity nároků byly Benešovy mapy (zde č. 8, 10, 11) překryty mapou etnických většin, která ukazuje, kde měly být zakresleny právě hranice, jež byly nakonec zakresleny mnichovskou dohodou z roku 1938.

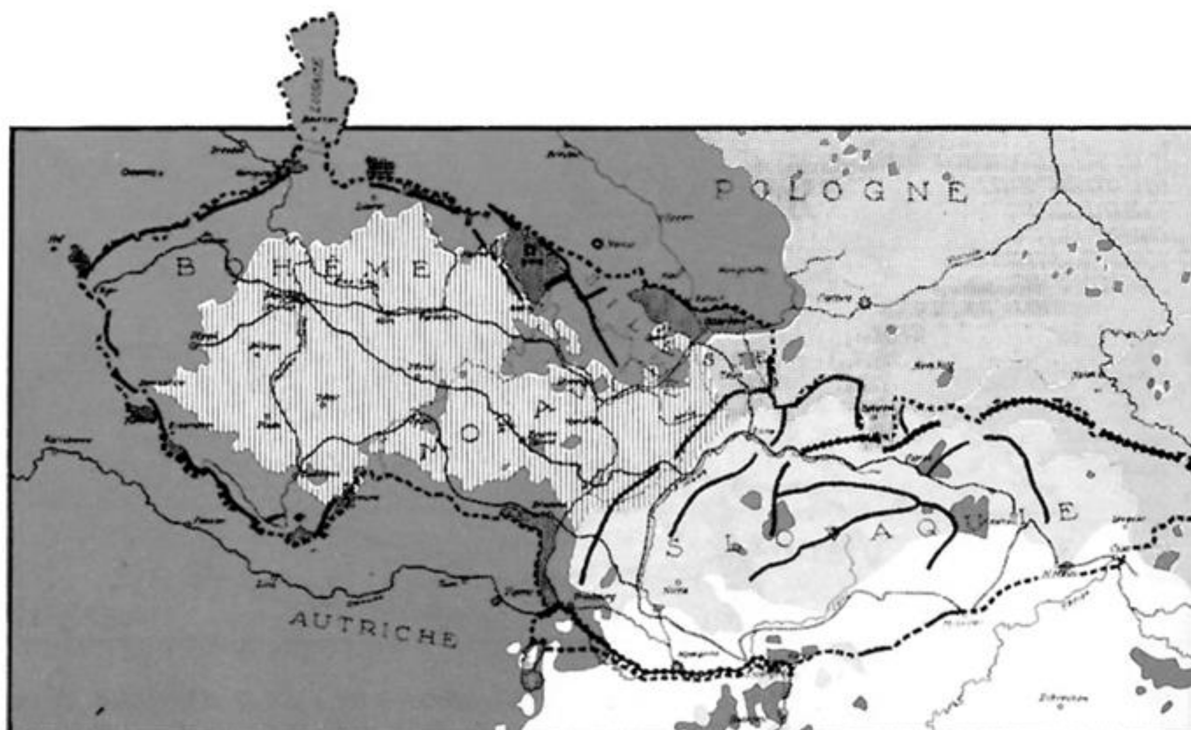
La Nation Tchèque; 15. listopadu 1915 (sv. 1, č. 14) a 1. ledna 1916 (sv. 1, č. 17): Některé z původních německých názvů měst jsou stále uváděny v této podobě. Tmavě šedá = většina německého obyvatelstva, světle šedá: většina českého obyvatelstva; středně šedá: Slováci; bílá: Maďaři. Tlustá černá čára: naznačená hranice s Německem, Rakouskem a Polskem; tlustá přerušovaná čára: nejistá jihovýchodní hranice.

Na mapě uvedené v La Nation Tchèque z 15. února 1917 (sv. 2, č. 20; níže) byla většina německých názvů odstraněna; jihozápadní hranice byla rozšířena nebo ponechána otevřená.

La Nation Tchèque; 1. září 1918 (sv. 4, č. 5): Nyní vede česká hranice těsně za branami na jih od Vídně. Tlusté čáry mají oddělovat Rakousko od Uher na jihu a Německo od Polska na severu a v původním znění bylo k Polsku nebo Rusku velkoryse přidáno Východní Prusko.

Mapa území nárokovaného pro budoucí Československo, kterou na mírové konferenci ve Versailles předložila česká delegace vedená Edvardem Benešem. Požadavky (včetně groteskního rozšíření na sever do oblasti Lausitz) opět vzrostly.

Převzato z: H. Raschhofer, Die tschechoslowakischen Denkschriften für die Friedenskonferenz von Paris 1919/1920.

Dodatky a prameny

Státníci a diplomaté v roce 1939

Německo

Hitler, Adolf – Vůdce a říšský kancléř

Ribbentrop, Joachim von - Říšský ministr zahraničí 1938-1945

Göring, Hermann - Polní maršál, vrchní velitel Luftwaffe, nejvyšší důstojník německého Wehrmachtu

Weizsäcker, Ernst von - Státní tajemník ministerstva zahraničí

Velvyslanec v:

Londýně – Dirksen, Herbert von

Paříži – Welczek, Johannes hrabě von

Moskvě – Schulenburg, Friedrich Werner hrabě von der

Římě – Mackensen, Hans G. Von

Washingtonu – Dieckhoff, Hans

Varšavě – Moltke, Hans A. von

Tokiu – Ott, Eugen

Chargé d'Affaires v:

Moskvě – Hilger, Gustav

Washingtonu – Thomsen, Hans

Danzig

Forster, Albert - Gauleiter NSDAP (hlava státu)

Greiser, Arthur - Prezident senátu

Burckhardt, Carl J. - Vysoký komisař Společnosti národů

Marian Chodacki - Polský generální komisař

Sheppard, Francis M. - Britský generální konzul

Itálie

Mussolini, Benito - Hlava vlády, předseda vlády, vrchní velitel ozbrojených sil

Ciano, Galeazzo hrabě - Ministr zahraničí (1936-1943)

Velvyslanec v:

Berlíně – Attolico Bernardo

Paříži – Guariglia, Raffaele

Londýně – Grandi, Dino hrabě

Moskvě – Rosso Augusto

Washingtonu - Collonna, Ascanio princ

Varšavě – Valentino, Pietro Arone baron

Velká Británie

Chamberlain, Sir Neville - Předseda vlády

Halifax, Edward W. vikomt - Státní tajemník pro zahraniční věci

Cadogan, Sir Alexander - Stálý státní podtajemník na ministerstvu zahraničních věcí

Vansittart, Sir Robert - Hlavní diplomatický poradce ministra zahraničních věcí

Velvyslanec v:

Paříži – Phipps, Sir Eric

Washingtonu – Lothian, Lord

Moskvě – Seeds, Sir William

Berlíně – Henderson, Nevile

Varšavě – Kennard, Sir Howard W.

Římě – Loraine, Sir Percy L.; Perth, Sir Eric (1935 – 1939)

Chargé d’Affaires v:

Varšavě – Northon, Clifford J.

Polsko

Beck Jozef – Ministr zahraničních věcí

Mosciki, Ignaz – Prezident Polska

Skladkowski, Felician - Předseda vlády

Smigly-Rydz, Edward - Maršál Polska, generální inspektor ozbrojených sil

Szembek, Jan hrabě - Státní tajemník pro zahraniční věci

Arciszewski, Miroslaw - Náměstek státního tajemníka pro zahraniční věci

Velvyslanec v:

Berlíně – Lipski, Josef

Londýně – Raczynski, Edward hrabě

Paříži – Lukasiewicz, Juliusz

Moskvě – Grzybowski, Waclaw hrabě

Washingtonu – Potocki, Jerzy hrabě

Francie

Daladier, Édouard - Předseda Rady ministrů

Bonnet, Georges - Ministr zahraničních věcí

Gamelin, Maurice - Velitel generálního štábu armády

Velvyslanec v:

Londýně – Corbin, Charles

Berlíně – Coulondre, Robert

Moskvě – Naggiar, Paul-Émile

Varšavě – Noël, Léon

Římě - François-Poncet, André

Washingtonu - Doynel de Saint-Quentin, René

Sovětský svaz

Stalin, Josef - Generální tajemník komunistické strany

Molotov, Vjačeslav M. - Lidový komisař pro zahraniční věci

Vorošilov, Klement J. - Lidový komisař pro válku

Velvyslanec v:

Londýně – Majskij, Ivan M.

Paříži – Suritz, I. Z.

Berlíně – Merkalov, Alexei (do dubna 1939); Schwarzer, Alexander (od 2. září 1939)

Varšavě – Sharonov, Nikolai

Washingtonu – Umanski, Konstantin

Římě – Helfand, L.

Chargé d'Affaires v:

Berlíně – Astakhov, Georgi

Spojené státy americké

Roosevelt, Franklin Delano – Prezident

Hull, Cordell - Státní tajemník (ministr zahraničních věcí)

Welles, Sumner - Náměstek státního tajemníka

Velvyslanec v:

Londýně – Kennedy, Joseph

Paříži – Bullit, William

Moskvě – Davies, Joseph E.

Varšavě – Biddel, Drexel A. J.

Berlíně – Wilson, Hugh (odvolán v listopadu 1938)

Římě – Philipps, William

Chargé d'Affaires v:

Berlíně – Kirk, Alexander C.

Bibliografie

Dokumenty pocházející od úředních orgánů

Akten der deutschen auswartigen Politik (ADAP), sv. I-VII, Baden-Baden 1950-1956

Bilanz des Zweiten Weltkrieges - Bericht der Sachverstandigen, Oldenburg, Hamburg 1953

The Government Blue Book, Documents concerning German-Polish Relations and the Outbreak of Hostilities between Great Britain and Germany on September 3, 1939, His Majesty's Stationery Office, Londýn 1939 („Britská modrá kniha").

The Conference of Berlin (The Potsdam Conference), sv. I, Department of State, Washington 1960

The Conferences of Cairo and Teheran 1943, Department of State, Washington 1961

„Korespondence mezi předsedou Rady ministrů SSSR a prezidentem USA a premiérem Velké Británie během Velké vlastenecké války v letech 1941-1945" (rusky), sv. I a II, Moskva 1957

Department of State, Peace and War - United States Foreign Policy 1931-1941, Washington 1942

Die deutsche Industrie im Kriege - Deutsches Institut fur Wirtschaftsforschung, Berlín 1954

Die deutsche Opposition gegen Hitler zwischen Polen- und Frankreichfeldzug, č. 8, Korsthorst, Erich; Schriftenreihe der Bundeszentrale fur Heimatdienst, Bonn 1957

Die deutschen Vertreibungsverluste, Statistisches Bundesamt, Wiesbaden, Stuttgart 1958

Deutsches Weifibuch No. 1 („Německá bílá kniha”), Berlín 1939

Documents on the Events Preceding the Outbreak of the War, „Německá bílá kniha“ č. 2, Berlín 1939

Polish Documents Relative to the Origin of the War, „Německá bílá kniha“ č. 3, Berlín 1940 (Pravost dokumentů zveřejněných v „Německé bílé knize“ potvrdili polští diplomaté [v exilu], viz s. 105-106. Dokumenty z „Německých bílých knih“ č. 1 a 2 musely být rovněž uznány historickým výzkumem za pravé a nezfalšované).

I Documenti Diplomatici Italiani, série 8, sv. XII a XIII, Řím 1952

Documents on American Foreign Relations, sv. III, IV, VII, Boston 1941

Documents on British Foreign Policy 1919-1939, Série III, sv. I-VII, Londýn 1954

Documents on German Foreign Policy 1918-1945, Série D (1937-1945), sv. I-VII, Washington 1953 a Londýn 1956

Documents on International Affairs 1939-1946, sv. I, Royal Institute of International Affairs, Londýn, New York, Toronto 1951

„Dokumenty a materiály k období před druhou světovou válkou: 1937-1939“ (rusky), sv. I-II, Moskva 1948

Dokumente der deutschen Politik und Geschichte von 1848 bis zur Gegenwart, Klaus Hohlfeld, editor, sv. I-VIII, Mnichov 1951

Foreign Relations of the United States 1939-1945, sv. I-V, 1939; Department of State, Washington 1952-1956

„Dějiny Velké vlastenecké války 1941-1945” (rusky), sv. I, Institut marxismu-leninismu - Ústřední výbor komunistické strany, Moskva 1960

Der Hochverratsprozefi gegen Dr Guido Schmidt vor dem Wiener Volksgerichtshof, Staatsdruckerei, Vídeň 1947

„IMT”- Der Prozefi gegen die Hauptkriegsverbrecher vor dem Internationalen Militargerichtshof in Nurnberg vom 14. November 1945 bis 1. Oktober 1946, sv. I-XLII, Norimberk 1948

Die Jalta Dokumente, Göttingen 1956

Le Livre Jaune Français - Documents Diplomatiques 1938-1939 („Francouzská žlutá kniha“ - diplomatické dokumenty), Paříž 1939

French Yellow Book - Diplomatic Documents (1938-1939), Londýn bez data

„OKW-Trial” - Protokolle und Dokumente des Falles XII vor dem amerikanischen Militargerichtshof in Nurnberg, Göttingen no date

Peace and War - United States Foreign Policy 1931-1941, Department of State, Washington 1942

The Polish White Book - Official Documents concerning Polish-German and Polish-Soviet Relations 1933-1939, New York bez data

Weißbuch der Polnischen Regierung uber die polnisch-deutschen und die polnisch- sowjetrussischen Beziehungen im Zeitraum von 1933-1939 („Bílá kniha polské vlády“), Basilej 1940.

Wilhelmstraßenprozeß (Das Urteil im) - Der amtliche Wortlaut der Entscheidung im Fall Nr. 11 des Nurnberger Militartribunals gegen von Weizsäcker und andere, Tuerck, C.H., editor, Schwäbisch Gmünd: Burger, 1950

Monografie a sborníky

Abetz, Otto, Das offene Problem, Kolín nad Rýnem 1951

Ahlers, Johann, Polen, Berlín 1935

Andics, Hellmut, Der Staat, den keiner wollte - Osterreich 1918-1938, Vídeň 1962

d’Argile, René, Collective work by seven French historians: Les Origines Secretes de la Guerre 1939-45, Lectures Françaises, Paříž 1957

Aurich, Peter, Der Deutsch-polnische September 1939, Mnichov 1970

Baker, R. S., Woodrow Wilson and World Settlement, sv. I-III, New York 1922

Bardeche, Maurice, Nuremberg II ou les Faux Monnayeurs, Paříž 1950

Barnes, H. E., Perpetual War for Perpetual Peace, Caldwell, Idaho 1953

Beard, C. A., American Foreign Policy in the Making 1932-1940, New Haven 1946; President Roosevelt and the Coming of the War, Yale UP, New Haven 1948

Béarn, Jacques, Kolektivní práce sedmi francouzských historiků: Les Origines Secretes de la Guerre 1939-45, Lectures Françaises, Paříž 1957

Beck, Jozef, Dernier Rapport: Politique Polonaise 1926-1939, Ženeva 1951

Beloff, Max, The Foreign Policy of Soviet Russia 1929-1941, sv. II, Londýn, New York, Toronto 1948

Beneš, Edvard, Memoirs of Dr. Edvard Beneš - From Munich to New War and New Victory, Londýn 1954

Berber, Fritz, Deutschland - England - 1933-1939 - Die Dokumente des deutschen Friedenswillens, Essen 1940

Bernhard, H., Gustav Stresemann, Vermachtnis- Nachlass, sv. I-III, Berlín 1932

Bewley, Charles, Hermann Göring, Göttingen 1956

Bierschenk, Theodor, Die deutsche Volksgruppe in Polen 1934-1939, Würzbürg 1954

Bochenski, Joseph a Niemeyer Gerhart, Handbuch des Weltkommunismus, Freiburg, Mnichov 1958

Bondarenko, W. P. a Resonova P. I., „Antifašistické hnutí odporu" (rusky), Moskva 1962

Bonnet, Georges, Défense de la Paix: De Washington au Quai d'Orsay, Ženeva 1946; Fin d'une Europe: De Munich a la Guerre, Ženeva 1948; Vor der Katastrophe - Erinnerungen des franzosischen Aufienministers 1938/1939 (Německé vydání), Kolín nad Rýnem 1951

Bor, Peter, Gesprache mit Halder, Wiesbaden 1950

Boratünskij, Stephan, „Diplomacie v období druhé světové války", (rusky), Moskva 1959

Breyer, Richard, Das Deutsche Reich und Polen 1932–1937, Würzburg 1955, Carl Goerdeler und die deutsche Ostgrenze – speciální vydání z Zeitschrift für Ostforschung, sv. 13, č. 1–2, 1964

Brook-Shepherd, Gordon, Der Anschluß, Graz, Vídeň, Kolín nad Rýnem 1963; The Anschluss, Londýn 1963

Bross, Werner, Gespräche mit Hermann Göring während des Nürnberger Prozesses, Flensburg, Hamburk 1950

Buchheim, Hans, Das Dritte Reich – Grundlagen und politische Entwicklung, Mnichov 1958

Buckreis, A., Politik des 20. Jahrhunderts. Weltgeschichte 1901–1936, Norimberk 1942

Burckhardt, Carl J., Meine Danziger Mission 1937–1939, Mnichov 1960

Burg, J. G., Schuld und Schicksal – Europas Juden zwischen Henkern und Heuchlern, 3. vydání, Mnichov 1962

Burns, James M.G., Roosevelt, the Lion and the Fox, New York 1956

Butler, J.K.M., Lord Lothian "Philip Kerr" 1882–1940, Londýn, New York 1960

Celovsky, Boris, Das Münchener Abkommen 1938, Stuttgart 1958

Chamberlin, W.H., Amerikas Zweiter Kreuzzug, Bonn 1952

Churchill, Randolph S., The Sinews of Peace – Post War Speeches by Winston Churchill, Londýn 1948

Churchill, Winston, The Second World War, sv. I–VI, Londýn, Toronto, Melbourne, Sydney 1948; Into Battle – Speeches, Londýn, Toronto, Melbourne, Sydney 1941; His Complete Speeches 1897–1963, sv. I–VII, New York, Londýn 1974

Colonna, Bertram de, Poland from the Inside, Londýn 1939

Colvin, Ian, Vansittart in Office, Londýn 1965

Coston, Henry, Les Origines Secrètes de la Guerre 1939–45 (kolektiv autorů), Paříž 1957

Coulondre, Robert, Von Moskau nach Berlin 1936–1939, Bonn 1950; De Staline à Hitler, Paříž 1950

Cousteau, Pierre-Antoine, Les Origines Secrètes de la Guerre 1939–45 (kolektiv autorů), Paříž 1957

Cowles, Virginia, Winston Churchill, the Era and the Man (angl. vyd.), Londýn 1953; Winston Churchill (něm. vyd.), Mnichov 1956

Czarnomski, F. B., The Wisdom of Winston Churchill, Londýn 1956

Dahms, Helmut G., Roosevelt und der Krieg, Mnichov 1958; Der Zweite Weltkrieg, Tübingen 1960

Dahlerus, Birger, Der letzte Versuch, Mnichov 1948

Dallin, David J., Soviet Russia's Foreign Policy, New Haven 1942

Das Dritte Reich, Jacobson, Huber, Müller, Besson (eds.), Mnichov, Vídeň, Basilej 1964

Das östliche Deutschland - ein Handbuch, Würzburg 1959

Davies, Joseph E., Mission to Moscow, New York 1941

Delmer, Sefton, Die Deutschen und ich, Hamburk 1962; Black Boomerang (angl. vyd.), Londýn 1962

Deuerlein, Ernst, Die Einheit Deutschlands, Frankfurt 1957

Deutsche Verfassungen, „Von Frankfurt nach Bonn”, Frankfurt n. M., Berlín, Bonn 1958

Dmowski, Roman, Polityka Polska, 2. vydání, Varšava 1926

Duff Cooper, Alfred, Das läßt sich nicht vergessen, Mnichov 1954; Old Men Forget (angl. vyd.), Londýn 1963

Ďurčanský, F., Die slowakische Frage, eine internationale Frage, Mnichov 1954

Eckert, J., Schuldig oder entlastet?, Mnichov 1947

Europäische Politik 1933–1938 im Spiegel der Prager Akten, Essen 1942

Fabry, Philipp, Der Hitler-Stalin Pakt 1939–1941, Darmstadt 1962

Feiling, Keith, The Life of Neville Chamberlain, Londýn 1947

Festschrift für Herbert Kraus, „Mensch und Staat in Recht und Geschichte“, Kitzingen/M. 1954

Fiedler, Rudolf, Im Teufelskreis - Krieg ohne Frieden, Mnichov 1960

Flynn, J. T., The Roosevelt Myth, New York 1948

François-Poncet, A., Als Botschafter in Berlin 1931–1938, Mohuč 1949; The Fateful Years, Londýn 1949

Frank, Hans, Im Angesicht des Galgens, Neuhaus 1955

Freund, Michael, Weltgeschichte der Gegenwart in Dokumenten 1934–1935, Essen 1944; Weltgeschichte der Gegenwart in Dokumenten 1938–1939, sv. I–III, Freiburg 1954–1956

Fuller, J. F. C., The Second World War 1939–1945, Londýn 1948; The Decisive Battles of the Western World, sv. III, Londýn 1956

Gafencu, G., Derniers Jours de l'Europe, Paříž 1946

Galéra, Karl S., Geschichte unserer Zeit, sv. I–VII, Lipsko 1933

Gantenbein, James W., Documentary Background of World War II 1931–1941, New York 1948

Gause, Fritz, Deutsch-slawische Schicksalsgemeinschaft, Kitzingen 1953

Gerson, Louis L., Woodrow Wilson and the Rebirth of Poland 1914–1920, New Haven, Londýn 1953

Geschichtsfälscher, Aus Geheimdokumenten über die Vorgeschichte des Zweiten Weltkrieges, Východní Berlín 1955

Gilbert, M. & Gott, R., The Appeasers, Londýn 1963

Görlitz, Walter, Generalfeldmarschall Keitel, Verbrecher oder Offizier?, Göttingen 1961

Goguel, Rudi, Polen, Deutschland und die Oder-Neisse-Grenze, sv. I, Východní Berlín 1959

Grenfell, Russell, Unconditional Hatred, New York 1954, 1958

Grimm, Friedrich, Frankreich und der Korridor, Hamburk 1939; Politische Justiz, Bonn 1953

Grimm, Hans, Warum, Woher, Aber Wohin?, Lippoldsberg 1955; Von der bürgerlichen Ehre und bürgerlichen Notwendigkeit, Mnichov 1932; Die Erzbischofsschrift, Antwort eines Deutschen, Göttingen 1951

Guderian, Heinz, Erinnerungen eines Soldaten, Heidelberg 1951

Halder, Franz, Kriegstagebuch, sv. I, Stuttgart 1962

Halifax, Earl of, Fulness of Days, Londýn 1957

Handbuch, Das östliche Deutschland, Würzburg 1959

Hedin, Sven, Amerika im Kampf der Kontinente, Lipsko 1942

Heiß, Friedrich, Deutschland und der Korridor, Berlín 1939

Henderson, Nevile, Failure of a Mission, Londýn 1940

Herda, Hellmut, Die Schuld der Anderen, Augsburg 1953

Hesse, Fritz, Das Spiel um Deutschland, Mnichov 1953

Heuss, Theodor, Hitlers Weg, Berlín, Lipsko, Stuttgart 1932

Hierl, Konstantin, Im Dienst für Deutschland 1918–1945, Heidelberg 1954; Schuld oder Schicksal?, Heidelberg 1957

Hilger, Gustav, Wir und der Kreml, Frankfurt, Berlín 1956

Hilger, Gustav and Meyer, Alfred G., The Incompatible Allies, New York 1953

Hitler, Adolf, Mein Kampf, Mnichov 1930; Der Großdeutsche Freiheitskampf, Reden von Adolf Hitler (vydal Philipp Bouhler), Mnichov 1940

Hofer, Walther, Die Entfesselung des Zweiten Weltkrieges, Stuttgart 1953; Der Nationalsozialismus – Dokumente 1933–1945, Frankfurt/M. 1957

Hoggan, David L., The Forced War, Costa Mesa, Kalifornie 1989; Der erzwungene Krieg (něm. vydání), Tübingen 1961

Holldack, Heinz, Was wirklich geschah, Mnichov 1949

Holtje, Christian, Die Weimarer Republik und das Ostlocarno-Problem 1919–1934, Würzburg 1958

Horak, Stephan, Poland and her National Minorities 1919–1939, New York, Washington 1961

Hossbach, Friedrich, Von der militärischen Verantwortlichkeit in der Zeit vor dem Zweiten Weltkrieg, Göttingen 1948; Zwischen Wehrmacht und Hitler, Wolfenbüttel 1949

Hughes, Emrys, Winston Churchill – British Bulldog – His Career in War and Peace, New York 1955

Hull, Cordell, The Memoirs of Cordell Hull, New York 1948

"IMT" – Der Prozeß gegen die Hauptkriegsverbrecher vor dem Internationalen Militärgerichtshof in Nürnberg vom 14. November 1945 bis 1. Oktober 1946, sv. I–XLII, Norimberk 1948

Jacobsen, H.A., 1939–1945, Der Zweite Weltkrieg in Chronik und Dokumenten, 5. vydání, Darmstadt 1961

Jacobsen, Huber, Müller, Besson, Das Dritte Reich, Mnichov, Vídeň, Basilej 1964

Jahn, Hans-Edgar, Pommersche Passion, Preetz 1964

Jaksch, Wenzel, Europas Weg nach Potsdam, Stuttgart 1958; Europe's Road to Potsdam, New York 1963

Jedrzejewicz, W., Poland in the British Parliament, Londýn 1946

Jong, Louis de, The German Fifth Column in the Second World War, Londýn 1953

Jung, Rudolf, Die Tschechen – Tausend Jahre deutsch-tschechischer Kampf, Berlín 1937

Kass, Georg, England und Deutschland von 1900–1958, Berlín, bez data

Kaufmann, Th. Nathan, Germany Must Perish, New York 1941

Keynes, J. M., A Revision of the Treaty, New York 1922

Kirkpatrick, Sir Ivone A., The Inner Circle – Memoirs, Londýn 1959

Klein, Burton, Germany's Economic Preparations for War, Cambridge, Mass. 1959

Kleist, Peter, Auch Du warst dabei, Heidelberg 1952

Koch, Hans, Der deutsche Osten – Referate des ersten Ost-Seminars der Hochschule für politische Wissenschaften, Mnichov 1956

Kordt, Erich, Nicht aus den Akten, Stuttgart 1950

Korsthorst, Erich, Die deutsche Opposition gegen Hitler zwischen Polen- und Frankreichfeldzug, č. 8, Bonn, Schriftenreihe der Bundeszentrale für Heimatdienst, 1957

Krupp-Prozeß Verteidigungsdokumentenbuch 2a Nr. 133, 2b Nr. 104 (Krupp-Proces: dokumenty obhajoby)

Laeuen, Harald, Polnische Tragödie, Stuttgart 1958

Laternser, Hans, Verteidigung deutscher Soldaten – Plädoyers vor Alliierten Gerichten, Bonn 1950

Lectures Françaises, Les Origines Secrètes de la Guerre 1939–45, autoři: R. d'Argile, J. Ploncard d'Assac, J. Bearn, H. Coston, P. Cousteau, H. Lebre, M. de Mauny, Paříž 1957

Lenin, V. I., Ausgewählte Werke, sv. I–II, Východní Berlín 1955; Ausgewählte Werke, sv. I–XII, Vídeň 1932 a dále; „Díla" (rusky), sv. I–XXXVII, Moskva 1941–1957

Lenz, Friedrich, Nie wieder München, 2 svazky, Heidelberg 1965

Liddell Hart, B. H., Die wahren Ursachen des Krieges, Curych 1946; Warum lernen wir denn nichts aus der Geschichte?, Curych 1946; Why Don't We Learn from History?, Londýn 1944; The Other Side of the Hill, Londýn 1948

Lochner, Louis P., Die Mächtigen und der Tyrann, Darmstadt 1955; Tycoons and Tyrant: German Industry from Hitler to Adenauer, Chicago 1954

Lowenstein, Hubertus Prince zu, Deutsche Geschichte, Frankfurt/M. 1950

Ludwig, Emil, Roosevelt – Studie über Glück und Macht, Amsterdam 1938

Ludwig, Gerhard, Massenmord im Weltgeschehen, Stuttgart 1951

Lutz, Hermann, Verbrechervolk im Herzen Europas?, Tübingen 1959

Mackiewicz, Josef, Katyn – ungesühntes Verbrechen, Curych 1949

Majskij, Ivan M., Who Helped Hitler?, Londýn 1964

Manstein, Erich, Verlorene Siege, Bonn 1955; Lost Victories, Novato, Kalifornie 1982 (6. tisk 1986)

Markert, Werner, Osteuropa-Handbuch Polen, Kolín nad Rýnem, Graz 1959

Martel, René, Deutschlands blutende Grenzen, Oldenburg 1930

Mau, H. a Krausnick, H., Deutsche Geschichte der jüngsten Vergangenheit 1933–1945, Stuttgart 1956

Meinck, G., Hitler und die deutsche Aufrüstung 1933–1937, Wiesbaden 1959

Meissner, Boris, Die Sowjetunion, die Baltischen Staaten und das Völkerrecht, Kolín nad Rýnem 1956

Meissner, Otto, Staatssekretär unter Ebert, Hindenburg, Hitler, Hamburk 1950

Michaelis, Herbert, Handbuch der deutschen Geschichte, sv. IV: Der Zweite Weltkrieg 1939–1945, Kostnice 1965

Millis, W., The Forrestal Diaries, New York 1951

Miksche, F. O., Unconditional Surrender, Londýn 1952; Donauföderation, Salcburk 1953

Moltmann, Günter, Amerikas Deutschlandpolitik im Zweiten Weltkrieg – Kriegs- und Friedensziele 1941–1945, Heidelberg 1958

Moravec, Emanuel, Das Ende der Beneš-Republik, Praha 1942

Müller-Hillebrand, B., Das Heer 1933–1945, sv. II, Darmstadt 1954

Namier, L. B., Diplomatic Prelude 1938–1939, Londýn 1948; In the Nazi Era, Londýn 1952

Nedoresov, A. I., „Národněosvobozenecké hnutí v Československu“ (rusky), Moskva 1961

Nekritsch, A. M., „Politika britského imperialismu v Evropě“ (rusky), Moskva 1955

Nicoll, P. H., Britain's Blunder (angl. vyd.), Londýn 1949; Englands Krieg gegen Deutschland (něm. vydání), Tübingen 1963 a 1999

Nitti, Francesco, La Tragedia dell'Europa – che farà America?, Turín 1924

Novikova, G. a kol., Recent History – The Countries of Western Europe and America 1918–1939, Moskva 1959

„OKW-Prozeß" – Protokolle und Dokumente des Falles XII vor dem amerikanischen Militärgerichtshof in Nürnberg, Göttingen, bez data

Ostwärts von Oder und Neiße, editoři: Seraphim, Maurach, Wolfrum, Hannover 1949

Paget, Reginald T., Manstein – His Campaigns and His Trial, Londýn 1951

Papen, Franz von, Der Wahrheit eine Gasse, Mnichov 1953

Penrith, Esme W. Howard Baron, Theatre of Life, sv. II, Londýn 1936

Platanova, Pavlenko, Parotkina, „Druhá světová válka“ (rusky), Moskva 1958

Ploetz, Karl, Auszug aus der Geschichte (1939), sv. II, 28. tisk, Berlín, Lipsko 1939; Auszug aus der Geschichte, Bielefeld 1951

Pospieszalski, Karol M., Sprawa 58,000 Volksdeutschow, Poznaň 1959

Potyomkin, V.P., „Dějiny diplomacie“ (rusky), sv. III, Moskva 1947

Pozorny, Reinhard, Wir suchten die Freiheit, Mnichov 1959

Projektor, D.M., „Válka v Evropě 1939-1941“ (rusky), Moskva 1963

Rabl, Kurt, Das Selbstbestimmungsrecht der Völker, Mnichov 1963

Raczynski, Edward hrabě, In Allied London - The wartime diaries of the Polish Ambassador, Londýn 1962

Raeder, Erich, Mein Leben - von 1935 bis Spandau 1955, sv. II, Tübing 1957

Raschhofer, Hermann, Die tschechoslowakischen Denkschriften für die Friedenskonferenz von Paris 1919-1920 in: Beiträge zum ausländischen öffentlichen Recht und Völkerrecht, č. 24, Berlín 1937

Recke, Walter, Die polnische Frage als Problem der europäischen Politik, Berlín 1927

Reece, Carroll, Das Recht auf Deutschlands Osten, Leer 1957

Reichenberger, E.J., Fahrt durch besiegtes Land, Karlsruhe 1950; Der erschreckendste Friede der Geschichte, Salzburg 1947; Wider Willkür und Machtrausch, Göttingen 1955

Rein, Adolf, Warum führt England Krieg? Deutsches Institut für außenpolitische Forschung, č. 16, Berlín 1940

Rhode, Gotthold, Die Ostgebiete des Deutschen Reiches, Würzburg 1956

Ribbentrop, Annelies von, Verschwörung gegen den Frieden, Leoni 1962

Ribbentrop, Joachim von, Zwischen London und Moskau - Erinnerungen und letzte Aufzeichnungen, Leoni 1953

Richthofen, Bolko Baron von, Deutschland und Polen, Hannover 1959

Robinson, Edgar Eugene, The Roosevelt Leadership 1933-1945, New York 1955

Ronnefarth, Helmut K.G., Konferenzen und Verträge: Vertrags-Plötz, Würzburg 1959

Roos, Hans, Polen und Europa - Studien zur polnischen Außenpolitik 1931-1939, Tübing 1957

Roosevelt, F.D., Nothing to fear. The selected addresses (1932-1945) of Franklin Delano Roosevelt (editor B.D. Zevin), vydavatel: Houghton Mifflin, Cambridge/Mass. 1946; Amerika und Deutschland 1936-1945 - Auszüge aus Reden und Dokumenten, U.S. Government Printing Office 1946: viz též Documents on American Foreign Relations

Rosenmann, Samuel J., Working with Roosevelt, Londýn 1952; The public papers and addresses of F.D. Roosevelt, sv. 1944-1945, New York 1950

Roth, Paul, Die Entstehung des polnischen Staates, Berlín 1926

Rothermere, Viscount, Warnings and Predictions, Londýn 1939

Rozek, Edward J., Allied Wartime Diplomacy - A Pattern in Poland, New York 1958

Ruck, Fritz, 1919-1939, Friede ohne Sicherheit, Stockholm 1945

Ruhle, Gerd, Das Dritte Reich, sv. I-VII, Berlín 1933-1938

Sanborn, F.R., Design for War, New York 1951

Schellenberg, Walter, Memoiren, Kolín nad Rýnem 1956

Schmidt, Paul, Statist auf diplomatischer Bühne, Bonn 1949

Schmidt-Prozeß, Der Hochverratsprozeß gegen Dr. Guido Schmidt vor dem Wiener Volksgerichtshof, Staatsdruckerei Vídeň 1947

Schmidt-Hannover, Otto, Umdenken oder Anarchie, Göttingen 1959

Schumacher, Bruno, Geschichte Ost- und Westpreußens, Würzburg 1958

Schuschnigg, Kurt von, Ein Requiem in Rot-Weiß-Rot, Curych 1946

Schwarzschild, Leopold, Von Krieg zu Krieg, Amsterdam 1947

Seidl, Alfred, Die Beziehungen zwischen Deutschland und der Sowjetunion 1939-1941 - Dokumente des Auswärtigen Amtes, Tübing 1949

Sekistow, W.A., „Podivná válka v západní Evropě a ve Středomoří 1939-1943“ (rusky), Moskva 1958

Semiriaga, M.I., „Druhá světová válka a proletářský internacionalismus“ (rusky), Moskva 1962

Seraphim, Hans-Günter, Die deutsch-russischen Beziehungen 1939-1941, Hamburk 1949

Seraphim, Maurach und Wolfrum (editors), Ostwärts von Oder und Neiße, Hannover 1949

Sering, Max, Germany under the Dawes Plan, Londýn 1929

Seton-Watson, Hugh, Eastern Europe between the Wars 1918-1941, Cambridge 1946

Sharp, Samuel L., Poland - White Eagle on a Red Field, Cambridge/Mass. 1953

Sherwood, Robert, Roosevelt and Hopkins - an Intimate History, New York 1948

Siebert, Ferdinand, Von Frankfurt bis Bonn - Die deutschen Verfassungen 1849-1949, Frankfurt/M., Bonn 1958

Snow, C.P., Science and Government, Londýn 1961

Spetzler, Eberhard, Luftkrieg und Menschlichkeit, Göttingen 1956

Springer, Hildegard, Es sprach Hans Fritzsche, Stuttgart 1949; Das Schwert auf der Waage, Heidelberg 1953

Staatslexikon, sv. IV, vydavatel: Herder-Verlag, Freiburg 1931

Stalin, Josef, „Díla” (rusky) sv. I-XIII, Moskva 1946 a dále; Fragen des Leninismus, Východní Berlín 1955; „The Economic Problems of Socialism in the USSR” v “New Times” č. 44, 29. října 1952, příloha, Moskva 1952

Statistisches Bundesamt, Die deutschen Vertreibungsverluste, Wiesbaden, Stuttgart 1958

Sundermann, Helmut, Alter Feind - was nun? Leoni 1955; Das Dritte Reich - Eine Richtigstellung in Umrissen, rozšířené vydání, Leoni 1964; Die Pioniere und die Ahnungslosen, Leoni 1960; Potsdam 1945 - ein kritischer Bericht, Leoni 1962

Swart, Friedrich, Diesseits und jenseits der Grenze, Leer 1954

Szembek, J. Graf, Journal 1933-1939, Paříž 1952

Tansill, Charles, Back Door to War - The Roosevelt Foreign Policy 1933-1941, Chicago 1952

Taylor, A.J.P., The Origins of the Second World War, Londýn 1961

Taylor, Telford, Sword and Swastika, New York 1952

Telpuchovski, B.S., Die sowjetische Geschichte des Großen Vaterländischen Krieges 1941-1945, vydáno na pokyn ‘Arbeitskreis für Wehrforschung’, kritický komentář A. Hillgruber a H. A. Jacobsen, Frankfurt 1961

Templewood, Viscount (Sir Samuel Hoare), Nine Troubled Years, Londýn 1954

Toynbee, A.J., editor, Survey of International Affairs 1939-1946, sv. I-X, Londýn 1951-1958

Truchanovsky, W.G., „Zahraniční politika Anglie v první fázi všeobecné krize kapitalismu (1918-1939)” (rusky), Moskva 1962

Tuerck, C.H., Das Urteil im Wilhelmstraßenprozeß - Der amtliche Wortlaut der Entscheidung im Fall Nr. 11 des Nürnberger Militärtribunals gegen von Weizsäcker und andere, Schwäbisch Gmünd: Bürger, 1950

Turcke, K.E. Baron von, „Das Schulrecht der deutschen Volksgruppen in Ost- und Südost-Europa” in: Beiträge zum ausländischen öffentlichen Recht und Völkerrecht, č. 25, Berlín 1938

Unser Europa - Kulturausschuss der Beratenden Versammlung des Europarates, Paříž 1958

Utley, Freda, The High Cost of Vengeance, Chicago 1949

Vansittart, Robert Gilbert, Black Record, Londýn 1941; Even Now, Londýn 1949; The Mist Procession, Londýn 1958

Veale, F.J.P., Advance to Barbarism, Appleton, Wisconsin 1953; Crimes Discreetly Veiled, Londýn 1958

Vertrags-Plötz, Konferenzen und Verträge, Würzburg 1959

Viefhaus, Erwin, Die Minderheitenfrage und die Entstehung der Minderheitenschutzverträge auf der Pariser Friedenskonferenz 1919, Würzburg 1960

Voices of History 1944-1945, Speeches and Papers of Roosevelt, Churchill, Stalin, Chiang, Hitler and other Leaders, New York 1945

Vorobiev a Kravzov, „Velká vlastenecká válka Sovětského svazu 1941-1945“ (rusky), Moskva 1961

Wagner, Oskar, Der slawische Vorstoß nach dem deutschen Osten, Ulm 1956

Wagner, Wolfgang, Die Oder-Neiße-Linie, Stuttgart 1959

Warlimont, W., Im Hauptquartier der deutschen Wehrmacht 1939-1945, Frankfurt/M. 1962

Wedemeyer, Albert C., Wedemeyer Reports! New York 1958

Weizsäcker, E. Baron von, Erinnerungen, Mnichov, Lipsko, Freiburg 1950

Winzer, Otto, „Dvanáct let boje proti fašismu a válce“ (rusky), Moskva 1956

Wippermann, K., Deutscher Geschichtskalender, Berlín 1933

Zawodny, J.K., Death in the Forest: The Story of the Katyn Forest Massacre, New York 1962

Zentner, K., Illustrierte Geschichte des Zweiten Weltkrieges, Mnichov 1963

Ziegler, Wilhelm, Versailles, Hamburk 1933; Wie kam es zum Kriege 1939? Lipsko 1939

Periodika a noviny (jednotlivé výtisky)

Christian Century, Chicago, duben 1941

Congressional Record, Washington, 25. června 1939

Contemporary Review, Londýn, červen 1955

Daily Express, Londýn, 24. března 1933; 17. září 1936

Das Neue Reich, 28. března a 11. dubna 1959

Das Ostpreußenblatt, 1. prosince 1962

Der Ring, Düsseldorf, duben 1959

Der Spiegel, č. 47/1962 a 3. února 1965, a 10. února 1965

Deutsche Arbeit, Praha 1939/1940, s. 326: „Monatsschrift für das geistige Leben der Deutschen in Böhmen“

Deutsche Hochschullehrerzeitung 4/1961

Die Tat, Curych, 26. listopadu 1952

Die Welt, 27. září a 12. listopadu 1958

Frankfurter Allgemeine, 11. března 1959; 15. března 1965; 31. srpna 1979

HANSARD'S Parliamentary Debates, Londýn: „Commons, 31. ledna 1939"

Informationen aus Politik, Wirtschaft und Kultur (PWK), Düsseldorf, 8. prosince 1961

„Mezinárodní život" (rusky), Moskva 3/1959

Izvěstija, Moskva, 22. ledna 1934

Kölner Stadtanzeiger, 17. července 1959

Kommunist 2/1957; 5/1958; 4/1959; 12/1960

Monatshefte für Auswärtige Politik, Berlín VI/1939

NATION EUROPA, Coburg, P.O. Box 670, politický měsíčník

Nationale Rundschau, 27. března 1957

„Nové časy" (rusky), Moskva 1952, 1962

Politische Informationen, Bad Godesberg, 5. března 1963

Posener Stimmen, Lüneburg, březen 1964: „Heimatblatt des Hilfskomitees der Glieder der Posener Evangelischen Kirche"

Právo lidu, Praha, marxistické noviny, 18. září 1939

Tägliche Rundschau, 11. května 1919

West-Östliche Begegnung, 6/srpen-září 1959